

GALENI

Extra ordinem Claſſium

LIBRI

IN QVIBVS BREVES RERVM determinationes traduntur, quarum perceptio, ſuperiorum librorum lectionem requirit.

OCTAVA HAC NOSTRA EDITIONE *non parum ornamenti adepta: locis pluribus quàm in alijs ſuperioribus editionibus, ad græcorum librorum fidem emendatis.*

Locis etiam in margine adnotatis, quos ſparſim Galenus ex Hippocrate citat. Locis item ad ſingulos ferè Aphoriſmos citatis, in quibus vel Hippocrates alibi idem dicit: vel Galenus Aphoriſmum aut explanat aut adducit.

Et nouis alijs annotationibus nunc primum additis.

Librorum ſeriem proximum ſolium continet.

VENETIIS APVD IVNTAS, M D C IX.

LIBRI EXTRA ORDINEM

CLASSIVM

GALENI Commentarij ſeptem in aphoriſmos Hippocratis, Nicolao Leoniceno Vicentino interprete, ex plurium antiquorum codicum collatione a Iul. Martiano Rota, & Auguſtino Gadaldino facta: iterum etiam aliquot in locis ab eodem Auguſtino Gadaldino expurgati, fol. 2

Aduerſus Lycum, quòd nihil in eo aphoriſmo Hippocrates peccarit, cuius initium eſt, Qui creſcunt plurimum habent caloris innati, liber, Iulio Alexandrino medico Tridentino interprete, ex poſtrema interpretis recognitione ad ueterum exemplarium græcorum fidem, 61

Contra ea quæ à Iuliano in Hippocratis aphoriſmos dicta ſunt, liber, Iulio Alexandrino interprete, ex poſtrema interpretis recognitone. 66

Linguarum, hoc eſt obſoletarum vocum Hippocratis, explanatio, Mario Nizolio Brixellenſi interprete, multis in locis emendata, 71

Quæ omnia nunc poſtremum Octaua hac editione præter Ioannis Coſtæi annotationes, ac Fabij Paulini emendationes, editioni ab hac nouiſsima adiectas cum græcis codicibus, & impreſsis, & manuſcriptis collata ſunt, & non minus diligenter quam ingenioſe elimata.

EX PAVLO MAGNOLO BVRNENSI PHILOSOPHO, ET MEDICO CELEBRI.

Argumenta ſeptem ſegmentorum Aphoriſmorum Hippocratis.

SEGMENTVM PRIMVM,
Curatiuum.

Moleſta. Neceſſaria. A ſe prouenientia. Extrema. Victus. Purgationes.

SEGMENTVM SECVNDVM.
Prænotiuum, Dignotiuum, Curatiuum.

Somnus. Labor. Nutrimentum. Purgatio. Iudicatio. Mos. Iuniores. Senes. & alia: hæc autem maxime.

SEGMENTVM TERTIVM
Prænotiuum.

Aegrotationes in tempeſtatibus vniuerſalibus, & particularibus, & ætatibus.

SEGMENTVM QVARTVM.
Curatiuum, Prænotiuum, Dignotiuum.

Medicationes. Decedentia. Abſceſſus. Sudores. Febres. Iudicationes. Vrina. hæc maxime.

SEGMENTVM QVINTVM,
Prænotiuum, Curatiuum.

Contractio. Internum pus. Calidum. Frigidum, Muliebria. Vlcera.

SEGMENTVM SEXTVM,
Prænotiuum.

Superuenientia. Mala virtutis nutritiua, & rectiua. Localia: & alia: huiuſmodi autem maxime.

SEGMENTVM SEPTIMVM.
Prænotiuum, Dignotiuum, Curatiuum.

Superuenientia. Localia. Mictiones. Sputationes hæc plurima & ex ſuperioribus, & ſuſpecta multa.

A

GALENI

B

IN APHORISMOS HIPPOCRATIS COMMENTARII SEPTEM

Quos a Nicolao Leoniceno tranſlatos

Iul. Martianus Rota, & Auguſtinus Gadaldinus è compluribus græcis codicibus illuſtrauerunt.

Aliquot etiam locis nupperrime ab Auguſtino Gadaldino expurgatis.

Locis etiam ad ſingulos ferè aphoriſmos nuper citatis: in quibus vel Hippocrates alibi idem dicit: vel Galenus aphoriſmum aut explanat, aut adducit.

COMMENTARIVS PRIMVS.

C

Vita breuis, ars longa, occaſio præceps, experimentum periculoſum, iudicium difficile. Nec ſolum ſeipſum præſtare oportet opportuna facientem, ſed & ægrum, aſſidentes, & exteriora.

t. 2. de Vſu p. 1. 193. a. de cauſis procatar. 3. 95. c in 6. Epi. cō. 4. t. 9. 3. de Pulſuū diff. 4. 59. c 1. de Criſibus. 4. 130 g 1. de Dieb. dec. 4. 150 b 6. de Simpli. medi. facul. 5. 39 f 1. de Arte curatiua ad Glauco 7. 94. c in Explanatione linguarum Hipp. Exe. or. 71. c. de Sectis ad eos, qui introducuntur. Iſago. 17. e

†Hanc orationem, ſiue vnus ſit aphoriſmus, ſiue plures, eſſe procemium totius operis, pro conſeſſo habetur apud omnes ferè eius expoſitores. Quid verò ſibi Hippocrates volens, tali vtendum procœmio cenſuerit: maxime ambiguum eſt. Forte vero idipſum inueniemus, ſi ſingulas orationis partes prius diligenter conſiderauerimus. Quòd quidē igitur vitam dixerit breuem, artis comparatione, omnibus ferè libri expoſitoribus eſt manifeſtum: Artē verò ipſam hac rōne arbitror longā exiſtimare, qm̄ oīum ferè operationū particulariū occaſionē habeat momentaneam, ob id difficulter comprehenſibilē: vt nemo eā poſſit agnoſcere, niſi qui diu in hac fuerit exercitatus. Ac, cū duo ſint inſtrumenta † ad artes inueniendas neceſſaria, experimentum, & ex ratione iudiciū: illud quidē periculoſum eſt, hoc autē haudquaquàm facile exiſtit. immo, ſiquid aliud, maximā habet difficultatem. Eſt igitur occaſio præceps ob materiæ, circa q̄ verſatur ars, fluxibilitatē. Corpus ſiquidē noſtrū valde mutationibus obnoxium eſt: neq; à cauſis externis tantū, ſed † ab internis etiā facile alteratur. Experimentū vero periculoſū eſt propter materiæ dignitatem, nō propter tranſmutationis facilitatē: hæc enim in momentanea occaſione continentur. Iudiciū verò ſiquis (vt ego aſſero) pro ratione accipiat, liquet ipſam eſſe difficillimam, cū ad hoc uſque æui ambigua permanſerit: ſi vero (vt nōnulli, qui ſe ab experientia empiricos nominant, opinantur) per iudiciū intelligat eorū, quæ experientia eueniunt, dijudicationē, ſic quoque non eſt obſcura: eius rectitudinis difficultas. Sed auctorē libri eſſe dogmaticū in tota oſtendetur cōmētatione. Prima itaque procemij particula ad hūc vſque locū terminatur. Secundā autē ſcribit non vt pronuncians, ſed ut conſulens: Nec ſolū ſeipſum præſtare oportet opportuna facientē, ſed & ægrū, aſſidentes, exteriora. Quorū verborū uis talis exiſtit: Si debes exquirere, & examinare ueritatem eorū, quæ in hoc libro ſcribuntur, nō modo teipſum medicū oportet oīa, quæ conuenit, agere: ſed & ægrū, & miniſtros: atque inſuper exteriora oīa in nullo delinquere. Prima itaque pars orationis hoc unum caput complectitur: Vita breuis, ars longa. Nā reliqua, quæ ſequuntur, artem eſſe longam demonſtrant. Poſt hanc ſecunda pars quoddā ueluti conſiliū, ſiue pactum affert illis, qui libru lecturi ſunt, ac dijudicaturi. Sed quidnā ſibi uult ſtatim in libri principio hoc ſcribens breuē eſſe uitā, ſi ad artis magnitudinē cōferatur? Nā hoc ipſū indagare, ab initio ꝓpoſueramus. Sūt itaque nō nulli, q uolunt id egiſſe Hippocratē, exhortandi homines gratia ad artem gnauiter exercendā: nonnulli cōtra, dehortandi cauſa: quidā ad hunc finem, ut experiretur, atque diſcerneret eos, qui gnauiter, & eos, qui ſecus, artē eſſent exercitaturi: alii uolunt ipſū

D

H

† Aliqui textus, legunt, [illegible] hunc quidem aphoriſmum

† à quibus ea, quæ in artibus ſunt, inueniuntur.

† ἐξ ἑαυτοῦ ex ſeipſo

† [illegible]

cauſam attuliſſe, ob quam oportuit ſcribere cõmentationes: alij adijciunt, aphoriſticas. Quidam E
hoc ſermone putant ipſum cauſas aſſignaſſe, propter quas hęc ars ſit coniecturalis: alij, ex quo
cauſis contingat medicos ſuo fine fruſtrari. Hi igitur, vt à poſtremis primum incipiã, mihi omni-
no videntur nihil conſonũ dicere. Quam enim præ ſe ferret ſapientiã, aut quid Hippocratis ſen-
tẽtia dignum, ſtatim circa initia operis docere, vel q̃d ars quædam coniecturalis ſit medicina, uel
quod eius fruſtamur fine, ſiue hoc fiat ex nobiſipſis, ſiue ex magnitudine artis? Sed & uerba illa,
Nec ſolũ oportet p̃ſtare ſeipsũ opportuna facientem, ſed & ægrum, & aſsidentes, & exteriora,
contrarium omnino indicãt. Hæc.n. omnia illi magis ſcribere conuenit, qui profiteatur omnia,
quæ in libro continentur, eſſe vera, quàm qui fatetur ob multas cauſas nõ ſortiri finẽ. Neque.n.
dixiſſet, Oportet autẽ: ſed poſt illa verba, vita breuis, ars longa, occaſio præceps, experimentum
periculosũ, iudiciũ difficile, hæc alia ſubiunxiſſet. Et medicus ipſe etiã delinquit, & ęgri, & eorum
miniſtri. Sed neque illi, qui aiunt, noluiſſe ipsũ auertere lectores à ſtudio medicinæ, cum dicat ui-
tã eſſe breuẽ, artẽ vero longã, videntur mihi conuenientia dicere. Nã extrema fòret dementia, ſimul
ſcribere cõmentationes, q̃ poſteritati utile quidpiã tradãt, & ſimul ab initio ſtatim non ſolũ à legẽ-
do, vel diſcendo ea, q̃ ſcripſeris, dehortari, ſed ẽt ab arte uniuerſa, cuius doctrinã p̃fitearis, abalie-
nare. Qui uero aiũt voluiſſe ipsũ homines ad artẽ impẽſiori ſtudio capeſſendã excitare (neq; .n. F
aliter poſſe totã t̃pe breui, cũ ſit longa, p̃diſci) ij etſi q̃d ueri dicũt, non tñ mihi uidentur vel uiri sẽ-
tentia dignũ, vel ijs, q̃ hoc in libro ſcribuntur, congruens ſatis p̃œmiũ oſtendere: ſicuti neq; q̃cũ-
que arbitrantur hoc genus ſermonis fuiſſe ab Hippocrate vſurpatũ tentandi gratia illos, q̃ ad ar-
tẽ accedũt. Verũ.n. eſt, q̃d ẽt à Platone dicitur, hac maxime uia periculũ fieri de illorũ aĩo, q̃ q̃uis
artem ſint percepturi, ſi magnã, atque difficilem eſſe illis eam doctrinam oſtendamus. Atqui hoc
neque per librum aliquem, ſed per mutuos ſermones agitur, neque mihi cõgruẽs uidetur pręſenti
commentationi: ſiquidẽ procemiũ oportet ijs, quæ ſunt in libro ſcribenda, eſſe accommodatum.
Niſi forte quis ſentiat, omniũ librorum primos legendos eſſe aphoriſmos, atque ideo Hippocra-
tem in procemio commentationis communem feciſſe uniuerſæ arti ſermonem: uolentem per
hunc oſtendere, non poſſe vnumquenque ſuo arbitrio artẽ diſcere medicinalem, longa cum ſit,
ſed illos tantum, quibus ſuppetat tempus ad diſcendum, & natura ſint ad hoc aptiores. Quod ſi
probabile prorſus appareat, hanc totius artis communem eſſe præfationẽ: neque illi ſunt repre-
hendendi, qui aiunt, Hippocratem cauſam aſsignaſſe, ob quam commentationes ſcribere opor-
teat. Fecit autem & in libro, qui περὶ τῶν κατ᾽ ἰητρεῖον id eſt de ijs, quæ in officina medici fiunt, in-
ſcribitur, † omnium lectionum } " commune procemium, quemadmodum in eiuſdem libri ex- G
poſitione fuit à nobis oſtenſum. Illorum itaque ſententia, qui vel doctrinæ modi, vel certe com-
mentarionum utilitatis cauſam uolunt in procemio aſsignari, mihi pręferenda uidetur. Nam, &
forma doctrinæ aphoriſtica, quæ omnes rei proprietates breuiſsimis uerbis circumſcribit, eſt illis
utiliſsima, qui uolunt breui tempore longam artem docere: Et conſcribere commentationes ob
id, q̃d uita ſit breuis, ſi ad artis magnitudinem conferatur, ſummam habet pręomnibus alijs ratio-
nem. Nemo enim noſtrum ſatis eſſe poteſt ad artem ſimul, & conſtituendam, & abſoluendam:
ſed ſatis ſuperque uideri debet, ſi quæ multorum annorum ſpatio priores inuenerint, poſteri ac-
cipientes, atque his addentes aliquid, illam aliquando compleant, atque perficiant. Vel enim pro-
pter iſtorum alterum, uel propter utrunque, mihi uidetur tali eſſe uſus procemio, ac ſi ita ſcripſiſ-
ſet: Quoniam artis magnitudo vitam excedit hominis, adeo ut ab homine quantumuis diligenti,
ac laborioſo non poſsit & inchoari, & ad finem uſque perduci: propterea operæpretium eſt, quæ
quiſque cognouit, ea mandare literis, & tradere poſteritati commentationes, quæ rerum docen-
darum naturã omnem diligenter, breuiter, & dilucide interpretentur. Quòd uero ars longa ſit,
verba hæc, quæ ſubſequuntur, demonſtrant: Occaſio præceps, experimẽtum uero periculoſum,
iudicium difficile. Quaſi ita dixerit: Vita breuis, ars longa: quoniam, & occaſio pręceps, & ex- H
perimentum periculoſum, & iudicium difficile. Propter hoc enim & ars longa, quoniam occa-
ſio agendorum in ipſa eſt maxime pręceps, hoc eſt anguſtiſsima, & breuiſsimi temporis. Pręte-
rea, cum ſint duo inſtrumenta, per quę remedia inueniuntur, ratio, & experientia: hęc quidem
eſt periculoſa, ratio uero difficilis, hoc eſt non facilis cognitu. Vera autem eſſe, quę dicuntur, non
eſt difficile paucis oſtendere. Occaſio enim pręceps eſt propter artis materiam: dico autem cor-
pus, quod continue fluit, & momento temporis tranſmutatur. Experimentum autem periculo-
ſum eſt, & ipſum materię ratione. Neque enim lateres, lutũ, ligna, lapides, tegulę, coria, artis me-
dicinalis, ut aliarum, materia ſunt: in quibus experiri, & exercitari multis modis impune licet illi,
qui ſe circa materiã exerceat, & artis theoremata meditetur: id quod in lignis carpentarij, in co-
rijs coriarij faciunt. Ligna ſiquidem, & corium male tractãtem corrumpere, nullum periculum
eſt: at in corpore humano illa experiri, quę non ſunt experientia comprobata, non eſt citra peri-
culum, cum mala experientia ad totius animalis interitum terminetur. Iam uero & iudicium (ſit
autem ratio ipſa iudicium, quoniam per eã, quæ ſunt facienda, iudicantur) difficile eſt, nec inuẽtu
facile: de uero autem iudicio loquor; atq; hoc ſectarum multitudo in arte medicinali oſtendit.
Neque enim, ſi ueritas eſſet inuentu facilis, tot ac tanti viri, qui illam perquiſierunt, unquam in-

† Quod hic Galenus dicit ἁπασῶν τῶν ἀναγνώσεων. i. omnium lectionũ, ipſe in procemio eiuſdẽ libri de officina medici, & in primo prog. com. 8. dicit totius artis.

de iſs, quæ in medicatrina fiunt, cõ. 1. t. 1 2. 3. & 47. 195 f. &c.

tam

A tam repugnãtes ſentẽtias deuenisſet. Empiricis vero nõ vt ratio dici iudiciũ,ſed, quę per experientiã inuẽta fuere, auxiliorum dijudicatio. Nã,re uera,& hæc difficilis eſt,nec exploratu facilis qñ multis remedijs ægrotanti adhibitis. aliquod vnũ illorum in cauſa fuiſſe dijudicat, ut ægre vel melius ſe habeat, uel deterius :quem ſi forte contigerit bene dormijſſe, deinde vnctum fuiſſe, poſtea emplaſtrum adhibuiſſe, deinde clyſterẽ,vel ſpõtaneã vẽtris deiectionẽ habuiſſe,deinde tales cibos aſſumpſiſſe, & poſt hæc oĩa ſenſiſſe iuuamentum,vel detrimentũ:non facile dictu eſt, quidnam eorũ,quæ circa ipſum facta ſunt,aut iuuerit ,aut nocuerit. His igĩ ex cauſis oĩbus iudicium eſt difficile. Sed iã ſermonem totum vno capite colligamus. Ars quidẽ eſt lõga,ſi eam vnius hominis vita metiamur. Expedit autem relinquere poſteris comẽtationes, præſertim cõpendioſas, atq; aphoriſticas. Nã talis doctrinę modus,& ad primã diſciplinã, & ad illa,quæ quis didicit, retinenda,quæq; oblitus poſtea fuerit,in memoriã reuocanda, vtiliſſimus eſt. Conſonant autẽ his & verba ſequentia. Nã,tanq̃ prooemiũ fecerit,& ipſi cõmẽtario,& his,quæ in eo ſcribenda fuerunt,cõuenienter ſubintulit. Nec ſolũ oportet pſtare ſeipſum opportuna facientem, ſed & ægrũ, & aſſidentes,& exteriora. Siquis(inquit)aliqñ dijudicaturus eſt,quæ in hoc libro ſcribuntur, quãtum habeant veritatis,non ſolum ſeipſum præſtare debet opportuna facientẽ,& nihil, qđ ægro poſſit conducere,prætermittentem:ſed & ipſe æger parere medico debet,& in nullo proprię indulgere voluptati:miniſtri ẽt idonei aſſideant,oportet:&exteriora omnia adſint apparata. Nã ꝓpter illa pleruNque vel præcog nitionẽ,vel curationem,vel vtraq; interrumpi contingit. Exteriora autem ſunt habitationes idoneę,vel turbarum plenæ,vel turba vacantes,præterea quę nunciãtur,& aguntur,quæq; iram,aut triſtitiam,aut aliquẽ alium affectum ægrotanti infligunt, ad hæc illa,quæ noctu ſomnum abrumpunt,quæ propè infinita ſunt:Si igitur(inquit)hæc omnia bene, & recte ſe habuerint: nihil eorum,quæ in hoc libro ſcribuntur,falſum eſſe inuenietur.

a ˚*In perturbationibus ventris,& uomitibus ſpontinis, ſi talia purgentur, qualia purgari oportet: confert,& leuiter ferunt: ſin minus,contra. Sic & vaſorum inanitio ſi talis fiat,qualis fieri debet: confert,et bene tolerant: ſin minus,contra. Inſpicere itaque oportet et regionem,et tempus,et ætatẽ,& morbos,in quibus conueniat,aut non.* In Epiſtola ipſius Hippocratis ad Democritum.

1. Apho. 23 10.d. Etap. 25.10.h 4. Apho. 2. 27.c e g. Contra ea quę à Iulia no in Hip. Aph. dicta ſunt. Ext. or. 66.e

Nõ de quantitate eorũ,quæ euacuantur,ſermo ipſi eſt(vt nonnulli ſunt arbitrati)ſed de qualitate tñ,vt manifeſtant duo verba,qualia,& qualis.|Nã in ijs,quę ſponte fiũt,euacuationibus, ita dixit.˚Si qualia oportet purgari purgentur,confert, & leuiter ferunt. In alijs vero,quæ à medico, 9.d. Infra apho. 15 10.h

C qualis fieri debet,ita fiat. Atqui potuiſſet dicere,Si, quantũ purgari oportet,purgetur:& rurſus,Si tanta fiat,quanta debet fieri. Hoc idẽ oſtẽditur & ex verbo purgari. Neq; n. ſimpliciter dixit, Si, qualia oportet euacuari:ſed,Si,qualia oportet purgari. Eſt autẽ purgatio humorum, qui ſua qualitate moleſtant, euacuatio. In his itaq; multi delinquunt expoſitores,qui neq; verba,neq; mentem hominis recte percipiunt. Adhuc autẽ magis peccant,cũ nomen κενεαγγίαν,i. vaſorum inanitionẽ alij pro inedia accipiũt,alij pro venę ſectione. Hippocrates ſiquidẽ omnẽ euacuationem ſolet ab euentu nominare vaſorum inanitionem:qm̃ in omnibus euacuationibus cõtingit uaſa inaniri. Sermo quippe nunc ipſi eſt de qualitate eorum,quæ euacuantur. Sicuti autem ſemper adhortatur,ut,quæ recte à natura fiunt,medicus imitetur:ſic & nunc idem agit,à ſpontinis euacuationibus ſuã exorſus orõnem:in quibus ſi,qualia oportet purgari,purgentur,hoc eſt ea,quæ corpus infeſtant,confert,& leuiter ferunt. Quòd ſi aliorum fiat euacuatio,& non eorũ,quæ corpora noſtra moleſtant,contrarium euenit:neq;.n. confert,& grauiter ferunt ægrotantes. Eodem pariter modo,ſi medicus moliatur aliquã facere euacuationẽ,eorũ eſto,q̃ corpora noſtra moleſtãt: quẽadmodum & in alijs locis humorẽ noxium præcipit euacuari,neq; alterũ illi in euacuatione præferri. Si igitur pituita ſuperabundet,hanc oĩo oportet euacuari: flaua autẽ bile, uel atra infeſtante,abſtinendũ eſt a pituita, & bilis infeſtans euacuanda. Sic & ſi ſanguis in corpore modum exceſ-

D ſerit,ſanguinẽ euacuari oportet:idem & ſeroſam eius partẽ,ſi hæc fuerit ſuperabundans. Humorẽ aũt ſuperabundantẽ ex colore debemus coniectari,niſi aliqui ſorte in profundũ receſſerint.˚Color.n. ſimilis efflorefcit humoribus,ſi non retro gurgitauerint. In ijs ergo præcipue,qui retroceſ- Principium libri de Humoribus.

A. li. 2. 4. c. 3. f. 12. f g ſerunt,& non ſunt æqua portione per totũ corpus diffuſi,oportet inſpicere tempus anni, & regionem,& ætatem,& morbos,in quibus conueniat,aut non:hoc eſt in quibus conueniat,aut nõ talis vel talis humoris facere euacuationem. Habet.n.& vnuſquiſq; humor in corpore ſuper excedens indiciã propria:de quibus deinceps plenius dicemus. Perfectæ tñ grã cognitionis. inſpicere oportet tempus anni,quod præſens eſt,& regionẽ,in qua degunt ægrotantes,& eorum ætatem, & ſpeciem ægritudinis. Sint.n.¦ſi ita contigerit, flauæ bilis in corpore abundantis indicia: ſimul cum ipſis inſpiciendum erit,ſi tempus æſtiuum, ſi regio calida,ſi æger in ætatis uigore conſiſtit. Eodem modo,& in pituita conſiderandum eſt, ſi adſit hyems, ſi regio frigida,ſi homo ſenex. Et præter hęc omnia,ipſam morbi ſpeciem inſpicere oportet:veluti q tertiana(ſi ita cõtigerit)fit à flaua bile modũ excedente,quartana ab atra, quotidiana à pituita,cãcer ab atrabile, eryſipelas à flaua,†atq; ſingulæ aliæ morborum ſpecies. Si.n. hęc omnia diſtinxerimus,firmius,atque ſtabilius ad noxij humoris euacuationem perueniemus. Illi igitur expoſitores pę alijs(ueluti abſurda *Et in alijs quibuſuis morbis eodem modo.*

dicentes)ſunt repudiandi,qui putant ipſum de ſola inedia,q̃ adhibetur in febribus, ſermonem habere:neq; enim ipſe febres nominauit,ſermoq; fit de oĩbus in vniuerſum, quæ ſunt præter naturam, intentiones nos docens,ad quas reſpicientes nos oportet inuenire nõ quantitatem,ſed qualitatem euacuationis.Nã de quantitate,ſequens diſſerit aphoriſmus. Quo autem morbi tempore aggredi oporteat euacuationẽ, & quo modo ipſa ſit facienda, in alijs deinceps dicet aphoriſmis: quare neq; nunc mihi de his dicere eſt neceſſarium. Sic enim noſtra doctrina non foret ſapientior,& commentationes ad immodicam, minimeq; neceſſariam prolixitatem peruenirent. E

de Bona habitudine 1.39. c. &c. ad Thraſybulũ. 1.10 a h. in Suaſoria ad artes oratione. Iſag. 4 f

3 "*Habitus exercitatorum,qui ad ſummum bonitatis attingunt,periculoſi,ſi in extremo conſtiterint. Neq; enim poſſunt in eodem permanere,neq; quieſcere.Cum vero non quieſcant,neque poſſint proficere in melius: reliquũ eſt, ut decidant in deterius. His de cauſis,bonum habitum ſtatim ſoluere expedit, vt corpus rurſus nutriri incipiat.Neq; compreſsiones ad extremũ ducenda (periculoſum enim) ſed qualis natura fuerit eius,qui debet perferre,ad hoc ducere conuenit.Sic et euacuationes,quæ ad extremũ deducunt,periculoſa.Et rurſus refectiones,cum extrema fuerint,periculoſa.*

de Optima ſecta ad Thraſ. Iſag. 27.g

Illum,qui hunc antecedit,ſermonẽ eſſe de eorum,q̃ euacuantur, qualitate, docuimus. In hoc aũt & ſequentibus vult de quantitate docere:& ab immoderata repletione atq; euacuatione initium ſumit in hoc quoq; aphoriſmo propoſito, ſicuti in alio præcedente, quoddã exemplũ ſupponens,& ad ipſum,vt conſueuit,ſuũ ſermonẽ dirigens.Exemplum aũt ipſi eſt,exercitatorũ bonus habitus.Vocat aũt bonum habitum exercitatorũ,illorum,quibus hoc eſt totius vitæ inſtitutum,aſſidue operã dare exercitationibus, vt alios deijciãt,qui mos eſt athletarum.Qui.n. ſimpliciter bonus habitus nominatur,quẽ plurimi agricolæ habent,in fodienda terra,metendis ſegetibus, & alijs ruralibus laborib.occupati,ad immodicã repletionem non attingit.Athletarũ autem bonus habitus non paruã culpam habet:ſtudere magnitudinem molis corpori adijcere, & (vt liquere poteſt)humorum multitudinem. Hi enim apparatus ſunt toti corpori nutriendo,qui ſi ipſi præſtò non adſint,fieri non poteſt, ut corpora ad molem immodicã perducantur.Quare neceſſariũ eſt huiuſcemodi diſpoſitionẽ eſſe periculoſam. Cũ enim vaſa cibis, ac potibus fuerint ſupra modum repleta,periculum eſt,ne aut ipſa difrumpantur,aut calor natiuus ſuffocetur,extinguaturue:ſicuti etiam ſubita morte interierunt athletæ quidam,cum ad ſummam repletionem ueniſſent.Qui autẽ ad naturæ opera utilis eſt bonus corporis habitus,nulli tali periculo obnoxius eſt, qa nunq̃ ad extremã peruenit repletionẽ:quare neq; ipſum ſoluere oportet,ſicuti habitũ athletarum,cũ ad extremũ peruenit.Hunc enim ſoluere oportet,haudquaq̃ morantes,ſed anticipantes ſolutione periculum.Cauſam uero,ob quã ſoluere ipſum oporteat,talẽ ipſe ſubiecit dicens: Neq;.n.poſſunt in eodem permanere,neq; quieſcere.Nam,cum ſemper natura coctionem, diſtributionem,ſanguinis generationẽ,adiectionẽ,agglutinationẽ,atq; aſſimilationẽ operetur:qñ nihil adijci ſolidis corporis partibus poteſt,neq; uenæ amplius habent conceptaculum,in quod alimentum diſtributum recipiatur,tunc neceſſario periculum imminet,ne aut uas aliquod dirũpatur,aut ſubita mors obueniat.Vt igitur corpus rurſus habeat locũ, quo nutriatur, bonũ habitum oportet ſine mora ſoluere.Eius autẽ ſolutio eſt euacuatio,ut liquet. Et hanc quoq; oportet non ultra modũ facere:cũ ſit immodica euacuatio non minus immoderata repletione p̃iculoſa. Intentio aũt quantitatis euacuationis,non ſolum humorem ſuperabundantem reſpicit,ſed & naturã,hoc eſt uires hominis,q debet euacuari.Alij enim alijs magis,minusue p̃ferũt euacuationes. Hæc itaq; ab ipſo de bono habitu athletarum dicta fuere,quæ quidem ipſa per ſe ipſa poſſunt cõducere ijs,qui tale uitæ inſtitutum elegerunt:medicis autẽ ſunt ueluti exẽplum ſermonis poſtea ſubiungendi.Inquit.n.Sic & euacuationes,quæ ad extremum deducunt,periculoſæ.Et rurſus,refectiones,cum extremæ fuerint,periculoſæ.tale quid in toto hoc ſermone indicare uolens, ꝙ nimirũ neq; euacuare,neq; replere ſupra modum oporteat:cuius rei documento eſſe poteſt bonꝰ habitus athletarum,qui alioqui inculpabilis exiſtens(nã & bonis abundant humoribus, & uires robuſtas athletæ habent)hoc ſolum malum maximum continet,ꝙ ad extremã venit repletionẽ: quapropter ſtatim eum ſoluere oportet.Et,ſicuti rurſus,qui ſunt tali habitu præditi,non ſunt ad extremã euacuationẽ perducendi:ſic,& qui alia quauis egent euacuatione, non ſunt ſupra modum euacuandi.Nã,ut in uniuerſum dicamus,in omni euacuatione uires" ægroti oportet attendere:& donec tolerant nec laborant,tentandum eſt humorem exuperantem educere:cum uero diſſoluuntur uires,etiam ſi reſtent aliquæ ſuperfluitates: cauere oportet earum euacuationem. Quod aũt ait,Et rurſus refectiones,cũ extremæ fuerint,periculoſæ: ſiquis debeat ſermonẽ hunc ad exẽplum referre,ne ſit decurtatus,de ultima dictus repletione uidebitur: quam iubet cauere, & non uſque adeo reficere corpora,ut ad extremam ueniant repletionem.Si uero ſermonis figuram attenderis, ut nonnulli expoſitores fecere:de eadem re bis ipſum dicere,ſed aliter atq; aliter,cogitabis.Cum igitur ita dixerit, Sic & euacuationes,quæ ad extremũ perducunt, periculoſæ:per hoc ipſum ſolum putabis præcipere,fugiendas eſſe immodicas euacuationes,quã ſint ad modum periculoſæ.Cum uero poſtea ſubiungens dixerit, Et rurſus refectiones, cum extremæ fuerint,periculoſæ;ob hoc uetare immodicas euacuationes,quã & refectiones poſt ipſas factæ,

Margin letters, right: F (at "aũt & ſequentibus"), G (at "tarum,cũ ad extremũ"), H (at "habitus athletarum,qui alioqui").

A.l.1.c.46 3.f.72.g

haudquaquam

A haudquaquã ſecuræ exiſtunt, cum natura iam facta imbecillis, & neq; iam poſſit ſufficienter coquere, neq; diſtribuere alimẽtũ, neq; aſſimilare. Verum, ſiquis ita ſermonẽ acceperit: altera doctrinæ pars de extrema repletione, manifeſte relinquetur, & fruſtra exemplũ de bono exercitatorũ habitu erit allatum. Quid, q & hoc ipſum verbum, rurſus, in tota adiectũ oratione, ſententiam, quam diximus, videtur manifeſtare, cum ita dicat, & rurſus refectiones, cum extremæ fuerint, periculoſæ: Vt enim, qui de altera re ſermonem faciat, ita verbum, rurſus, appoſuit.

3. Aph. 28. 26. a

4 *"Victus tenuis, atque exquiſitus, in paſſionibus quidem longis ſemper, in acutis vero, in quibus nõ conuenit, periculoſus. Et rurſus, qui ad extremum deuenit tenuitatis, grauis eſt. Nam & repletiones, quæ ad extremum deueniunt graues ſunt.*

Cũ in ſuperiori aphoriſmo de qualibet in uniuerſũ immodica repletione, atq; euacuatione locutus fuerit: in hoc de ægrotãtiũ victu ſermonẽ habet, pcipiens nobis, in paſſionibus longis ſẽpe victũ cauere tenuẽ, in acutis vero non ſẽper: plurimi.n. horũ victũ tenuẽ exigere videntur: quidã vero eorũ & illũ, qui ad extremũ tenuitatis deuenit. Eſſet aũt victus tenuis in extremo, q p ſolã B inediã, vel melicratũ. vſq; ad iudicationẽ procedit: Tenuis vero, qui p pauca, aut parũ nutrientia edulia, qualis eſt ptiſanæ ſuccus. Eius aũt terminus eſt viriũ diminutio, quarũ gratia nutrimus. In ſanis itaq; corporibus ſemp oportet robur ſeruare uiriũ, uel augere alimentis, nõ diminuere. Ac augẽs qdẽ alimẽtũ eſt, qd plenũ uocat: cõſeruans aũt, qd mediocre exiſtit: diminuẽs vero, quod tenue dr. Hoc igitur ſemp fugere oportet: alijs uero, vt pñtia exigunt, uti. In ægrotantibus ãt raro qdẽ accidit, ut robur corporis maius reddere, q̃ acceperimus, ſtudeamus: magna uero ex parte ſtudemus in longis qdẽ morbis ſeruare uires, in acutis aũt moderate debilitatas conſeruare. Nã, ſi eas in iſtis tales, quales accepimus, uel ſeruare, uel augere ſemp ſtuderimus, morbũ augebimus. Qui uero morbi acuti uictũ exigant tenuiſſimũ in extremo, quiq; tenuiſſimũ qdẽ, non tñ in extremo, & q tenuem: in libro de uictu acutorũ (qui de ptiſana à nonnullis inſcribitur) plenius Hippocrates docuit: & nos noſtris in eundẽ librũ expõnibus, totũ ſermonẽ abſoluimus. Nunc uero tñ hoc dixiſſe ſufficiat, in oĩbus morbis, in qbus uigor, & iudicatio primis quatuor diebus futura eſt, mõ uires ſint fortiores, integrã inediã ſeruandã eſſe, q̃ eſt in extremo tenuiſſimus uictus. In quib. uero non ultra primã ſeptimanã protrahentur. fortibus exiſtentibus uiribus, ſolo melicrati uti ſufficiet. Solus aũt hic uictus tenuiſſimus eſſet, non tñ in extremo. Quòd ſi uiribus non fidamus, ptiſanæ utemur ſucco: rõnabiliterq; huiuſcemodi uictus tenuis diceretur: ſicuti, qui p priſanã hordeaceã, nõ eſt qdẽ tenuis exquiſite, niſi oĩno pauca aſſumpta fuerit: non tñ p pea plenus: qualis q fit p oua, & alicã, & piſces, atq; alia huiuſcemodi. Quod igiť adiectũ eſt ſermoni de acutis, in quib. nõ cõuenit, a"haudquaquã dicitur propter peracutos, de his.n. ipſe mox inquiet: Vbi igitur morbus peracutus eſt, ſtatim & extremos labores habet, & uictu extreme tenuiſſimo utendum eſt.

A.1.j.c.4.c 1.f.71.a

A*Dictio hęc non eſt in codicib. gręcis.

B*Cod. multi antiqui habẽt δίχῶς, vt Leonicen* vertit. ipreſſi dictionẽ hãc nõ habẽt: & ita etiã paulo poſt codic. græci antiqui habent δίχῶς ut Leonicen*: ipreſſi non habent.

5 *In tenui victu ægri delinquunt; quo fit, vt magis lædantur. Quicunque enim error committitur, maior in hoc fit, quam in paulo pleniori victu. Propterea etiam ſanis periculoſus exiſtit valde tenuis, & conſtitutus, & exquiſitus victus, quoniã errores grauius ferunt. Ob hoc igitur tenuis victus, atque admodum exquiſitus, eo, qui fit paulo plenior, magis periculoſus.*

Huius initiũ aphoriſmi & aliter ſcriptũ inuenitur, hoc modo. In tenui uictu magna ex parte b"biſariam peccant, qui ægrotant; quo fit, ut magis lædantur. Et hãc ſcripturã pleriq; magis alteram pbant, hoc putantes Hippocratem uoluiſſe dicere, q in tenui uictu"biſariã ægri delinquẽtes, D magis læduntur. Nã inſcijs medicis ob hoc ipſum coguntur cibari, qm̃ tenui uictu ab ipſis reguntur: & hinc maius detrimentũ ſuſcipiunt, q̃ ſi uictu tenui non regerentur. c†Adhuc aũt delinquũt, ſcilicet & iã natura exiſtente imbecilli, ut quæ antea alimenti inopia laborauit. Mihi aũt uř prior ſcriptura melior, ut quę hãc quoq; cõplectitur, & ſermonẽ facit generaliorẽ, cum de omni delicto doceat, ſiue uolentibus, ſiue inuitis ęgrotantibus accidat: ut talis ſit ſermo. Quicunq; error accedit ægrotantibus, qui tenui uictu reguntur, hic maius affert periculum, quia & natura à tali uictu debilis facta eſt, & ad eum trãſitus inſuetus. Confirmant antedictã ſcripturam ea, quæ de ſanis dicuntur, in quibus tenuẽ ait uictum eſſe periculoſum, qm̃ errores grauius ferunt, nõ quia propter uictus tenuitatem cogantur delinquere. Quæ uero de aphoriſmo ſequuntur, ſunt manifeſta.

C†Cod. quidã antiqui habẽt ὅτι δὲ ἁμαρτάνουσι id eſt Adhuc autem delinquunt, &c. vt Leonicen. ipreſſi habẽt ὅτι δὲ ἁμαρτάνουσιν, ὅτι &c. ue poſtea ita ſit vertẽdũ Quod autẽ delinquãt manifeſtũ eſt, qm̃ vires habent imbecillas.

5. Meth. me. 7. 36. a

6 *"Extremis morbis, extrema exquiſite remedia optima ſunt.*

Extremos morbos nominauit Hippocrates maximos, ultra quos nõ ſunt alij. Quare præcipit in ipſis tota curatione exquiſitiſſima nos uti, ac proculdubio uictum quoq; adhibere tenuiſſimũ. tales autem prorſus ſunt morbi peracuti, (in peracutis autem, q tertio die ad ſummũ uigorem perueniunt, uictus ſumme tenuiſſimus optimus eſt.) Vnde ſequentem ſubiungens aphoriſmum, ait:

1. de Criſi. 4. 12. 8. h 1. d Dieb. dec. 4. 151. & 22. de Dieb. dec. 4. 155 d. & 156. d 8. Met. me di. 7. 52. c.

D† τοσοῦτον ὑποχαλαστέον ... &c. tantũ declinandum, ſ. ab tenuiſſimo uictu quantum &c. Vide infra in litera g. b.

7 *"Vbi igitur morbus peracutus eſt, ſtatim et extremos habet labores, & extreme tenuiſſimo victu vtendum eſt. Vbi vero non, ſed pleniorem uictum contingit adhibere: d† tantum cibi indulgendum eſt, quantum morbus extremis eſt mollior.*

Sicuti ſuperius morbos, q maximi ſunt, extremos noiauit: ita & nunc labores, q maximi ſũt, extremos appellat: labores aũt, (græce πόνους) vel acceſſiones, vel ſimpliciter caſus uniuerſos. Etenim acceſsiones, atq; omnes ſimpliciter † caſus maximos poſsidet morbus pacutus ſtatim in primis morbi diebus: nã ĩ ipſos ſtatim morbi ĩcidit vigor q nihil aliud eſt, q̃ morbi, quãtum ad caſus attinet, maximũ. Iã vero morb' ille eſt pacutus, q ſtatim in ſũmo vigore cõſiſtit. Statim aũt, eſt intelligendum, circa primos quatuor dies, vel paulo vlterius. Idcirco aũt extreme tenuẽ victũ adhibere conuenit, ſi mõ victus tenuiſsimus morbis in vigore cõſiſtentibus eſt neceſſarius: quem admodũ docuit ĩ libro de uictu acutorũ, & in hoc ipſo aphoriſmo. Cõſiſtit aũt in uigore morbus peracutus ſtatim in primis diebus. Quòd aũt ſit rõni cõſonum, in morbi vigore tenuiſsimo uti uictu, alibi eſt à nobis plenius oſtenſum. Nunc id tñ dixiſſe ſat erit, q, ſi quis pp inflãmationes, vel febres (q̃ à morbis acutis ſunt inſeparabiles) quiſpiã veretur effatu dignũ afferre alimentum: hoc ipſum morbo in ſuo vigore conſiſtente magis verebitur facere. Tunc.n." phlegmaſiæ, vt appellat ipſe in libro de victu acutorũ, maximę exiſtũt: ſiue quis per phlegmaſias velit intelligere illas, quę pprie dicunẽ phlegmonę.i. inflãmationes: ſiue ẽt libeat febres unà complecti, ſcd̃m antiquã uocabuli acceptionẽ. Accedit ad hęc, q melius eſt naturã pmittere uacare circa morbi coctionem, morbo ĩ ſuo uigore cõſiſtente, neq; diſtrahere ipſã ad cibos recẽter aſſumptos cõficiẽdos. His rationib' itaque, cũ morb' ĩ uigore cõſiſtit, uictu tenuiſsimo oportet uti. Hoc ergo ſuppoſito ĩ alijs morbis, q ſuũ uigorẽ ſũt poſteri' accepturi, non licet afferre ſtatim ab initio extreme tenuiſsimũ uictũ. Nã ſic prius homo morieẽ, q̃ morbus ad uigorẽ perueniat. In quibus uerò morbi uictor ſtatim futurus eſt, hoc eſt ĩ primis quatuor diebus, in ijs poſſumus uictu extreme tenuiſsimo uti: cũ uires tolerẽt & inediã oĩmodã, & ſolius melicrati exhibitionẽ, & ptiſanæ ſuccũ paucũ oĩno: talis quidẽ tenuiſsimus eſt uictus. Qui uero hoc minus tenuis exiſtit, quẽ ẽt pleniorẽ nominauit, illis conuenit morbis, qui poſterius in ſuo debẽt uigore cõſiſtere: in quibus præcipit tamẽ à uictus tenuitate declinare, quantum morbus eb extremis recedit, hoc eſt à uigore. Hoc enim proximo exiſtente, paulo pleniorẽ uictũ offeremus: longius uerò diſtante multo pleniorem: & quanto tardiorem fore ſummum morbi uigorem expectabimus, tantum & uictus formã commutabimus.

8 "*Quando morbus in ſuo vigore conſtiterit, tunc victu tenuiſsimo vtendum eſt.*

Hic pariter ſermo pars quædã eſt artis dięteticæ, id eſt, quæ docet uictum conuenientem adhibere: qui à non nullis ſeorſum ſcribitur per uerba nunc dicta: ab alijs uero antecedẽti annectitur aphoriſmo, eo modo, quo ante ſcriptus eſt. Docet aũt nos, utcunq; ſcribatẽ unũ, & idẽ theorema antiquo magiſtro præcipiente, ut, cũ morbus in ſuo uigore conſiſtit, uictu tenuiſsimo utamur, tũ pp caſuũ magnitudinẽ, tũ pp morbi coctionem. Neq; .n. diſtrahere oportet naturã ad alteram nouam coctionem, cum eo tempore humorum morbum facientium coctioni fortiter uacet, & non ita multo poſt ipſos ſit euictura: ſic.n. à nobis oſtenſũ eſt in tractatione de Criſibus: de ijs uidelicet tñ morbis ſermone nunc tranſacto, in quibus omnino & curationem, & uictus rationem intendimus. Ij uero ſunt, in quibus poſt uigorẽ ſequitur declinatio. Nam, quorum uigorem excipit mors, in his ea ſola parte artis utimur, quæ prognoſtica nominatur, id, quod futurum ſit, prænunciãtes ne euentus rerum noſtro aſcribatur errori. Hæc igitur tibi ſit una indicatio, ſumpta ex morbi tpibus ad uictus formam, altera uero a uiribus ægrotãtis, q̃ in ſequenti docet aphoriſmo.

9 *Coniectari autem oportet, an æger cũ uictu ſufficiat perdurare ad morbi uigorem: & nunquid prius ille deficiat, nec poſsit cum uictu perdurare: uel morbus antea deficiat, atque hebeteſcat.*

Quia in ſuperiori aphoriſmo tñ iuſsit ab eo, qui extreme tenuis uictus nominatur, declinare, quanto morbus mollior extiterit † ſuo uigore) hoc in loco nunc alteram adijcit intentionem, ut quantitatẽ declinationis exquiſite noſcamus. Eſt aũt hæc intentio, uis ipſa ægrotantis: cuius gr̃a nutrimus: neque.n. morbi cauſa. " Cũ enim uis ita robuſta fuerit, ut ſperemus ipſam poſſe perdurare totum tempus intermedium uſq; ad ſummum morbi uigorem, cum tali uictus figura: tunc exquiſitam habebimus declinationis, quam diximus, quantitatem. Quòd ſi imbecillior extiterit, adijciendum eſt aliquid uictui, & plenior eſt adhibendus tanto, quantum uirium imbecillitas expoſtulat. Quocirca aliquando in ipſo etiã morbi uigore, ubi caſus aliquis interuenerit, robur naturæ diſſoluens, nutrire cogimur. Eſt autẽ hic quoque ſermo pars totius offerendi alimẽti rationis. Vnde, ſi quis & hunc, & priorem, atque ſequentem aphoriſmum unum fecerit, non aberrabit. Ego uerò in partes ſeçans expono, quoad fieri poteſt, doctrinæ gratia clarioris.

10 *Quibus igitur ſtatim morbus in uigore conſiſtit, ijs etiam ſtatim tenuis" victus adhibendus eſt: quibus vero poſterius debet conſiſtere, ijs & in ipſo conſiſtendi tempore, et parum ante illud, cibus ſubtrahendus: prius vero vberius victus adhibendus eſt, vt æger ſufficiat.*

Hic pariter ſermo eandem ſententiam habet cum priore, niſi qd̃ eſt illo uniuerſalior. Prius.n. in peracutis morbis dicebat, qd̃ ſtatim in ipſis tenuiſsimo uictu uti oporteret: hic uero ſimpliciter de omnibus morbis pronunciat, quibus ſtatim conſiſtendi tempus futurum eſt, hoc eſt, non

multo

Marginal notes (left): † ſymptomata. — de Victus rat. in morb. acu. cõ 4.t.82. 7-232.b — † τῶν ἀκμῶν eſt in impreſſis, vt interpres uertit Burgundio, qui hos libros olim ad uerbum trãſtulit, videtur, legiſſe ἐσχάτων, quòd uertat, vltimus.i. extremis & iudicio meo melius.

Marginal notes (right): E — F — 8 Met. me. 7.52.c de Vic.ra. ĩmorb.ac. cõ.2.t.15. 7.118. de Optimaſecta ad Traſy. Iſago 28.d — G — 3.de Criſ b°.4.141.c In prog. cõ.2.t.64 198.d.&c. 31. 201.a — A.l.1.t.4. c.1.f.71.a — H — De Morborũ tẽporib.3.f.85.h A.ibidem

A multo poſt primam inuaſionem: iubens ob id tenuem adhibere victum. Quæ uero ſequuntur,
manifeſta:cum eidem hæreant ſententiæ.

D: Morbo rũ tēpo- rib.3.86.h

11 In acceßionibus abſtinere oportet: nam † {cibum dare} nocuum eſt: &,quibus per circuitum ſiunt acceſsiones, in ipſa acceſsione abſtinere oportet.*

* ὑποστέλλεσ-θαι quod alij uertũt ſubtrahere. † προστιθέναι, id eſt addere.

Totius quidē victus rationem in unoquoq; morbo à duabus intentionibus iuſſit ſumere,ex fu
turo totius morbi vigore,& ex viribus ægrotantis. Quo modo vero quiſpiã particulares ciborũ
oblationes faciat conuenienter,in hoc docet ſermone,caueri iubens morborum"acceſſiones.Ip-
ſe vero manifeſtius libro de victu acutorum dixit,q "neque,cum iam adſunt, neque cum haud ita
multo poſt affuturæ ſunt acceſſiones,cibus dandus eſt,ſed cum declinant,& ceſſant.

A.li.1.c.4. c.12.f.82. e

de Victus ra. in morb. acu. cõ.4. t. 39. 7. 139.e

1.de Criſi- bus.4.126. e.g.& 127 d. f. g. & 133.a.3. de Criſibus 4 139.h in Progn. cõ. 2.t.43. 4.202.b de Vict.rat.in morb.acu. cõ.1.t. 23. 7.118,h

12 Acceſsiones" uero,& conſtitutiones,morbi indicabunt,& anni tempora,& circuitum ſucceſsiua incremēta,ſiue quotidie,ſiue alternis diebus,ſiue per maiora interualla fiãt. Sed & ex ijs,q̃ mox apparent,indicia ſumuntur: quemadmodum" in morbo laterali,ſi circa initia ſtatim ſputum appareat,morbum breuiat: ſi vero poſtea appareat, producit. Et vrinæ,& alui excrementa,& ſudores, quæcunque apparuerint,vel bonam morborum iudicationem uel malã: uel breues aut longos fore morbos oſtendũt.

in Coacis pręnotionib.Spu tum impleuriticis,&c. circa medium.

B Si,quæ prius dicta fuerunt ab eo de victus ratione,ad memoriam reuocemus:eorum,quæ nũc
dicunt,vtilitas fiet nobis manifeſtior. Quæ aũt prius dicta fuerunt,hæc ſunt. Totius victus figurã,
ad duas reſpiciens intentiones,faciebat,quarum altera erat uis ægrotantis,altera cõſtitutio mor-
bi. Nam conſiderare, an morbus ſit acutus vel peracutus, vel longus, & quando maxime vigorē
accipiet,morbi conſtitutionem eſt conſiderare. Particulares autem ciborum oblationes,ex acceſ
ſionibus particularibus coniecturabatur: Cum igitur tres eſſent intentiones ad perfectam, & ab-
ſolutam victus rationem inſtituendam,primaq; ex uiribus ægrotantis,ſecunda ex morbi conſti-
tutione,tertia præter has ex particularibus acceſſionibus ſumeretur:vires quidem ſub primo ſta-
tim ingreſſu dignoſcere medicus poteſt, ex pulſibus ſcilicet, & alijs, quæ ipſe in libro prognoſti-
co latius ſcriptitauit:†quamuis forte qs dixerit,virium magnitudinem eſſe incomprehēſibilē. At
ſi non poſſumus earum quantitatem exquiſite inuenire,poſſe tamen nos artificioſa quadam con
iectura ad ueritatē proxime accedere nemo inficiabitur. Morbi uero conſtitutionem, qualis nam
ſit,& particulares acceſſiones, multi medici exiſtimarunt non poſſe dignoſci: non tamen idem
ſenſit Hippocrates: ſed & in hac parte ſicuti,& in alijs omnibus ſæpe quidem exquiſite,&,vt quiſ-
piam dixerit,perite,atq; ſcienter,ſępe vero coniecturaliter quidem, non tñ inartificioſe,neq; lon
C ge à veritate,ſed propinque,ac proxime perueniemus ad præcognoſcendum futurum conſiſten
di tps & acceſſionum reciprocationes. Verũ hæc oĩa latius,& in libris,qui prognoſtica, & in ijs,q
Epidemiæ inſcribũtur,Hippocrates docuit: nosq; iuxta antiqui magiſtri ſententiam,ipſius verba
cũ decenti expoſitione appoſuimus in primo libro de Criſibus: in quo oſtendimus,quomodo qſ
piam futurum morbi vigorem poſſit pręcognoſcere. Nunc vero ſunt omnia ab Hippocrate per
capita tradita: nosq; ipſa,quã breuiſſime fieri poterit,dilucidabimus. Quibus uero curę eſt omnē
de his diſciplinam diligenter perdiſcere,ad librum de Criſibus à nobis conſcriptum,legendum ac
cedant. Ipſi igitur quoq; morbi,& ipſas acceſſionum proportiones, & ſuas etiam conſtitutiones
nihilominus oſtendent: ueluti in intermittentibus,q tertiana cito iudicabitur: quotidiana vero lõ
ga erit: quartanã autem hac longior exiſtet. In continuis,quæ cauſodes quidē,id eſt, incendentes,
acutæ ſunt,quę uero typhodes.i.ſuccēdentes nominantur,longiores: mediæ vero inter has,ſemi-
tertianę. Quomodo uero quiſpiam has omnes febres ſtatim inuadentes dignoſcat, ſecundo libro
de Criſibus plenius edocuimus: quare non oportet huc transferre, q̃ in alijs bene iam explicaui-
mus: neq; enim ſępius eadem in pluribus libris ſunt repetenda,ſed ſolum ad memoriam reuocan
dum,quo modo,ſi poſſibile fuerit tertianã inuadentem ſtatim ab initio cognoſcere,ex ea compre
D hendere queamus,q & cito iudicabitur,& quod per tertium diem fiēt acceſſiones.& hoc eſt, qđ
ab Hippocrate dicitur: Acceſſiones aũt,& conſtitutiones,morbi indicabunt &c. Nos quidē, cum
ſtatim prima die febriũ quartanarum initia ſępe cognouiſſemus:non expectata ſecunda acceſſio
ne,formam victus ab initio conſtituimus,tanq̃ ad morbum,qui longo poſt tēpore ad ſuum vigo
rem foret perueturus.idem in quotidiana & tertiana fecimus,tēpus futuri vigoris in utriſq; ſecũ
dum proprium terminũ metientes. Sicuti aũt in febribus,itidē in alijs morbis eſt faciendum. Mor-
bus.n.lateralis,& qui peripneumonia,& phrenitis à Gręcis noĩantur, morbi acuti ſunt. Angina
aũt,q̃ gręce ſynanche dr: iuxtangina,q̃ cynãche: & cholera,& diſtentio neruorum, tetanos gręce
dicta,peracuti. Aqua inter cutē,melancholia,ſuppuratio,& phthoe.i.tabes,diutini. Ac morbo q-
dē laterali,& phrenitidi magna ex parte p tertiũ diē acceſſiones fiunt: ſuppurationib.aũt, q̃ vētri
eueniunt,hepati,& tabi,quotidie,magis ad noctē: qui vero ex liene laborant,& oĩno melancho-
licis,p quartũ. Quod autē ſubinde dicitur de anni tēporibus,ad ea,q̃ antea dicta ſunt, habet rela-
tionem. Nam & morbi conſtitutiones,& acceſſiones poſſunt ab anni temporibus una cũ morbo
iudicari. Neq; enim ſufficit hoc tantũ ſciſſe,q quartana inuaſit hoc die,ut ab initio præcognoſca-
mus inſtituendam eſſe victus figuram,ut ad morbũ futurũ diutinũ: ſed etiã,ſi hieme, aut uere, vel

†Ex cod.græcis. vnde nec impoſſibile quis dixerit eſſe uirium magnitudinem dignoſcere & ita Burgundio.

æſtate, vel autumno ſuum fecit initiũ, proſpicere oportet: id cognoſcentes, q æſtate quartanę ma E
gna ex parte breues ſunt, autumnales longę, & magis, q̃ hyemẽ attingunt. Nã hæc eadẽ ipſe nos
in ſequentibus edocebit. ſiquidẽ & terriana febris eſt q̃dẽ & alioqui celeris iudicij, ſed æſtate lõge
magis, q̃ hyeme. Atq; alijs ſingulis morbis æſtas : ddit celeritatẽ, hyems uero tarditatẽ. Sed & ac-
ceſſiones per tertium quidem maxima ex parte æſtate fiunt, per quartũ vero autumno, ſingulis
vero diebus, aut noctibus hyeme. Sicut aũt in anni tẽporibus, ſic & in tẽperaturis ex ꝓportione
res ſe habet: de quibus & ipſe Hippocrates ſępe diſſeruit, non tamen hic quidq̃ dixit, vt q ex vno
alia nobis ad memoriã reuocanda reliquerit. Quæ.n. tẽpus æſtiuũ, eadẽ & ægri tẽperatura, ſi fue-
rit natura calidior, & ſiccior: & ętas, ſi in ſuo vigore cõſtiterit: & locus, ſi calidus, & ſiccus, vna in-
dicabunt. Liquet aũt, q & induſtria vitæ, & aſſuetudo eodẽ mõ ſe habent, & p̄ſens aeris nos am-
bientis conſtitutio: de q bus poſtea docebit. Sic, & quæcũq; de tẽpore autumnali ad morbi con-
ſtitutionẽ, & acceſſionũ reciprocationẽ aſſumebantur: hæc eadẽ, & de ætate ægrotantis, atq; na-
turæ, & vitæ induſtria, & aſſuetudinibus, & regione, in qua ægrotat, & aeris ambientis, q̃ tunc va-
gatur, tẽperatura aſſumere licet. Ex his quidẽ iã conſtare põt, q & morbi conſtitutionẽ, & acceſ-
ſiones cognoſcemus: conſtitutionẽ quidẽ ſi morbus fuerit peracutus, vel diutinus, quod ad conſi-
ſtendi in vigore tẽpus p̄cognoſcendũ eſt neceſſariũ: acceſſiones vero, an per tertiũ, vel per quar- F
tũ, vel ſingulis diebus, ſiue qua hora diei, aut noctis ſint inuaſuræ. Quòd uero circa finem aphoriſ-
mi ſcribit, deinceps videamus, ſi ad eorũ, q̃ nos diximus, faciat declarationẽ. Sic.n. Hippocrates in
quit: Et circuituum ſucceſſiua incrementa, ſiue quotidie, ſiue alternis diebus, ſiue ꝑ maiora inter-
ualla fiant. Clarum eſt autẽ ipſum intelligere per circuituum incrementa, acceſſionum, q̃ in ipſis
eueniunt, augmenta: quæ & modum, quo morbus augetur, & futuri vigoris tẽpus p̄finitum oſtẽ-
dunt. hinc autẽ præcipue diſces. Secundæ acceſſionis ad primã accrementum, in hiſce tribus cõ-
ſpicitur, in hora, qua fit acceſſio, in longitudine acceſſionis, & in magnitudine. nihil autẽ differt,
ſi in vehementia dixeris, quia hæc duo nomina ſunt apud medicos uſitata, ipſaq; ſępius de re eadẽ
pronunciant, cum aliquando dicunt maiorem fuiſſe febrem ea, quę præceſſit, aliquando uehemẽ
tiorem. Contingit aũt hanc febrem uehementem, uel æquales horas eũ præcedẽte obtinere, uel
pauciores, uel plures: qđ ad magnitudinẽ, ſiue uehementiã acceſſionis non pertinet, ſed ad pro-
lixitatẽ acceſſionis. Per acceſſionem te nunc oportet intelligere deterius tempus totius circuitus,
quod eſt à primo inſultu uſq; ad tẽpus in uigore conſiſtendi: ſicuti reliquũ tẽpus declinationis eſt
melius. Cũ itaq; acceſsio, ſiue per tertiũ, ſiue per quartũ, ſiue quotidie fiat, anticipauerit propor-
tionem, atq; ita anticipando ad longius extenditur tempus, atq; inſuper uehemẽtius afflixerit: tũc G
manifeſtum eſt morbi augmentum. Quantum aũt augeatur, unũquodq; ex dictis ſua quantitate
monſtrabit: ſiquidem acceſſio pluri tempore anticipans, & lõgius atq; uehementius affligẽs, effa-
tu dignũ indicabit augmentum, & uelocẽ eſſe morbi motũ, atq; h :ud ita multo poſt in ſuo uigore
futurũ. Neq; enim fieri poteſt, ut magna incremẽta ſuſpiciẽtibus acceſſionibus, non proxima ſit
morbi conſiſtentia. Contraria autẽ acceſſio, quæ. ſ. parua faciat incremẽta omnium eorũ, quę di-
ximus: quantum ad hoc attinet, longius diſtare futurum morbi uigorẽ oſtendit. Hoc igitur ipſum
per circuituum incrementa diſcemus, coniectura ſcilicet aſſequi, poſt quantũ tempus morbus in
ſuo vigore conſiſtet, ac præterea horam præfinitã, qua acceſſio inuaſura ſit. Conducit autem pri
ma cognitio ad formam totius victus conſtituendam: ſecunda verò ad cibos dandũ in particula-
ribus temporibus, quorum intentiones ipſe ab initio docere propoſuit. Quòd antem circuitum
(græce periodum,) vocet ſimilẽ ad idẽ reditum, neminẽ puto dubitare. Sed & ex ijs, quæ mox ap
parent, ait coniectarandum eſſe de acceſſione, & totius morbi conſtitutione. Siue autem caſus
(græce ſymptomata) ſiue ſigna, velit quiſpiã illa, quę mox apparent, nominare: nihil retulerit. Il- H
lud autem de omnibus caſibus, ſignisve eſt cognoſcendum, quod nonnulla quidem eorum ſigni
ficant paſſionẽ, aliqua aſſident, aliqua iudicant: aliqua coctionem, aliqua cruditatẽ, aliqua ſalutẽ
aliqua perniciem oſtendunt. Paſſionis ſignificatiua ſunt, quæ vna cum morbo inuadunt. Quæ
vero aſſident aliquando ſimul inuadunt, aliquando ſuperueniunt, nonnunquam uero neq; omni
a.Epid.ſect.1. no veniunt: neq; enim ſunt a morbo inſeparabilia, neq; eorum uelut ſubſtantiam conſtituũt, ſed
proprias faciũt differentias; Quæ uero ab Hippocrate "criſima. i. decernentia, ſiue iudicantia uocã
tur, cum primo quidem exquiſite morborum principio non ſunt apta inuadere: cum duob. alijs
autem apta ſunt: de quibus paulo poſtea dicemus. Aliquando uero neq; in his, ſed cũ morbi au-
gentur, aut iã in uigore conſiſtunt, apparent. Signa uero coctionis contingunt quidẽ & iſta nun
q̃ in primo ſtatim morbi principio: terminant autem illud principiũ, quod eſt pars totius morbi.
ſigna uero cruditatis cũ primo morbi principio ſtatim inuadunt, & nonnũquam poſterius appa-
rent, ſicuti & mortis ſigna. Nam & horum generatio, morbi principium ſubſequitur. Morbi aũt
principium intelligi uolumus (ut in commentarijs de Criſibus manifeſtauimus) & primum eius
inſultum, quod nullam habere latitudinẽ dicitur: & id, quod eſt ſicuti pars totius morbi, quando
in principium diuiditur, augmentum, & tẽpus in uigore cõſiſtẽdi, & declinationem, & aliud, qđ
vſq; ad tertium extenditur diem. Sed & in eadem tractatione docuimus omnium caſuum pote-

ſtates:

A ſtates:& ſimul,quæ expoſitione indigere uidebantur verba Hippocratis ad hoc ꝑtinentia,expoſuimus.Sed & nunc per modum compendij de ipſis à nobis dicetur.Qui verò voluerit totam Hippocratis artem circa iſta perdiſcere,ad illam vadat tractationem.Ex mox apparentibus igitur totam iubet morbi conſtitutionē coniectari:deinde quandam morbi ſpeciem in medium adducēs, ita inquit:Veluti in laterali morbo ſi circa initia ſtatim ſputum appareat,morbum breuiat:ſi uero poſtea appareat,producit.Perſpicue vero quod docet,aſſequeris, ſi ex tertio libro Epidemiarum apponam,quæ ipſe de Anaxione ſcribit,morbum lateralem patiente:quem etiam ęgrotum ego in primo libro de Criſibus,mea expoſitione pateſeci.Verba autē Hippocratis hæc ſunt:In Abde- 3.Epid.cõ.ſ. t.793.150.b
« ris Anaxiona,qui iuxta portas Thracias habitabat,ſebris acuta inuaſit, lateris dextri dolor conti-
« nuus,tuſſis ſicca:neq; primis diebus expuebat aliquid:ſitibundus,peruigil:vrinæ bene coloratæ,
« multæ,tenues.Sexto die delirauit:neq; caleſacientia aliquid proficiebant. Septima die magis la-
« borabat, quia ſebris intendebatur, & dolores non minuebantur, tuſſesq; inſeſtabant, &
« difficulter ſpirabat.Octauo venam in cubito ſecui.ſāguis multum fluxit,qualem oportuit.dolores
« remiſſi ſunt,verum tuſſes ſiccæ ſubſequebantur.Vndecimo die ſebres minores factæ ſunt: parum
« circa caput ſudauit:tuſſes,& quæ à pulmone,humidiora.Die decimoſeptimo cœpit pauca quæ-
B dam cocta expuere:leuatus eſt.Vigeſimo die ſudauit:& deſijt ſebricitare. Poſt criſim leuatus eſt: ſiticuloſus vero erat,neque à pulmone bonæ erant expurgationes.Vigeſimoſeptimo die ſebris redijt,tuſſijt,multa cōcocta eduxit:vrinis adſuit multum ſedimen album:ſitis ceſſauit,& bene ſpirauit.Trigeſimo quarto die ſudauit totus,per criſim ſebris omnino ſoluta eſt. Hic igitur Anaxion ab initio morbum lateralem patiebatur,non tamen ab initio expuebat, ſed & octauo die adhuc tuſſes ſiccæ ſubſequebantur, ut inquit Hippocrates. Quare rationabiliter totius morbi ſolutio ad trigeſimum quartum diē extenta eſt:cum tamen magna ex parte lateralis morbus terminum ſuæ iudicationis habeat quartumdecimum,&,ſi non hūc,ſaltem omnino uigeſimum.Quòd ſi ante tertium diem expuiſſet:vel circa ſeptimum,vel nonum, vel omnino undecimum diem iudicatio eſſet ſubſecuta: &, ſi in ipſo die tertio ſpuere cœpiſſet, quartumdecimum diem non tranſcendiſſet.Hoc enim accidit in omnibus inflammationibus, quæ non teguntur operculo denſiore, vt in ijs,quæ exteriorem occupant cutem,quaſdam ſanies(græce ichoras) reſudare, ab initio tenues,poſtea vero,ſi coctionem accipiant,& ad melius proficiant,craſſiores:& ex his ipſis craſſioribus aliquas eſſe magis concoctas,aliquas vero minus.Hoc idem in omnibus inflammationibus,quæ vel os,vel oculos infeſtant,licet intueri,nec minus in quacunque alia corporis parte, qñ
C pars aliqua interior ſimul cum cutis diuiſione patitur inflammationem.Nam ex huiuſcemodi vlceribus ſanies profluunt tales,quales ego dixi.Quando igitur aliqua fuerit inflammatio cum tanta meatuū anguſtatione,ut nihil extra effundatur,neceſſe eſt illam eſſe & coctu difficilem,& longo tempore perdurare.Hac igitur ratione & in morbo laterali(qui & ipſe eſt ex genere inflammationum)attendere oportet ſigna coctionis.Nam crudiſſimus morbus eſt,in quo nihil omnino expuitur:ſecundum ordinem obtinet ille,in quo ſanies tenues:tertium,in quo craſſiores: & quartū, in quo perfectam habent coctionem.Verum,ſi hæ circa tertium,vel quartum diem apparuerint, non contingit morbum tranſcendere ſeptimum diem.In alijs uero ſingulis neceſſe eſt,ut prò coctionis modo menſura temporis conſequatur.Sicuti igitur ſputum perfectæ coctionis ſignū eſt, quando album fuerit,& lene,& æquale conſiſtentia,neq; nimis humidum, neq; nimis craſſum: eodem modo integram cruditatem oſtendit,quod nullo modo expuitur.Quòd ſi expuatur quidem,ſed tamen adhuc tenue ſit,debilis coctionis eſt ſignum.Quòd ſi impermiſtum fuerit vel flauū vel rufum haudquaquā bonum. Quòd ſi liuidum fuerit, aut ærugini ſimile,aut nigrū:pernicioſiſſimum exiſtit.Cum itaque à nobis diſtincta ſint ſigna coctionis,& cruditatis, & præter ea tertium genus exitialium:illud ſcire oportet,quòd ſigna coctionis,ſemper ſunt bona,ut quæ morbi ſolu-
D tionem haud ita multo poſt futuram oſtendant:ſicuti genus ſignorum exitialium, mortem ægri citam prænuntiant.At vero ſigna cruditatis diutinum quidem ex neceſſitate morbum ſignificāt: ſed,quantum in ipſis eſt,neque moriturum,neque euaſurum è morbo hōminem oſtendunt: Tibi vero prius ægroti uires expendenti,etiam ex his licet præcognoſcere.Aliud eſt ſignorum genus, quæ iudicatoria ab ipſo nominantur:ſunt autem hæc,ſudōres,ſanguinis fluxus,rigores, multum alui profluuium,& ſimilis vomitus,dolor capitis repente inuadens,difficultas ſpirandi præter rationem & uehemens,uel cordis morſus,uel quędam in hypochondrijs citra dolorem tenſio, vigiliç uehementes,delirium,& nox abſque ratione moleſta,& acceſſio anticipans, & lachrimę inuoluntarię nihil patientibus oculis,neque ex triſtitia prouenientes,rubor faciei, & labrum inferius agitatum, lucida uel obſcura, & tenebroſa quędam ante oculos obuerſantia,& hallucinationes quędam,& malę,uel naſus repente rubeſcentes,parotides,aut omnino alicuius in articulum decubitus generatio. Hęc igitur omnia,& pręter hęc alia multa huiuſcemodi ſecundum propriam eorum ſubſtantiam † caſus nominata,quatenus vero ſubitam mutationem oſtendunt, ſigna iudicatoria appellata,duplicem tibi præſtabunt pręcognitionem.Si quidem morbo iam cocto ſuperuenerint,futuram ſtatim ſanitatem denunciant:Si vero crudo adhuc morbo iudicationem non

† ſymptomata.

E bonam,quæ aut perniciem agat,aut in lõgum tempus morbum producat.Quòd uero alia ſit natura horum ſignorum,quæ iudicatoria nominantur,alia uero eorum,quę coctionem ſignificant; hunc diſcere poſſis.In primo libro Epidemiarum inquit Hippocrates:"Coctiones,iudicationis celeritatem,ſalutisq; ſecuritatem,ſignificant:"Cruda uero,& incocta,& quæ in abſceſſus malos cõuertuntur,iudicationum carentias,vel dolores,vel temporis longitudinem,vel mortes, vel recidiuas oſtendunt.Ita quidem hic in uniuerſum collaudauit morbi coctioocm:in libro autẽ,qui Prognoſtica inſcribitur,particulatim in hunc modum ſimul docens ipſius indicia:"Vrina autem optima eſt,quando ſedimentum album,lene,& æquale fuerit per omne tempus,donec morbus iudicetur.Significat enim ſalutis ſecuritatem,& morbum pauco tempore duraturum.Sic rurſus laudauit urinam"monſtrantem coctionem in uenoſo genere.Rurſus autem,cum dicit,"Alui autem excrementum optimum eſt,quod eſt molle,conſiſtens,& hora excretum,qua ſolet,cum ſanitas adeſt.Hic indicia coctionum ventris ſimul collaudat ac docet.Sic & eam,quæ fit in membris reſpirationi ſeruientibus,coctionem ſimul collaudans ac docens,in hunc modum ſcribit: Sputum oportet in omnibus doloribus,qui pulmonem,& coſtas infeſtant celeriter , ac facile expui, flauitiemq; valde ſputo commiſtam apparere. Coctionis igitur ſigna ſemper bona ſunt, indicationis

1.Epid. cõ. 2. t.45.46.3.112. b.c

in Prog.cõ.2 t.26 4. 200. b

A.l.1. f. 2. d.3.c. 6.f. 54.e

Ibidem. t. 13. 199.a

2.Epid.ſect.2

F vero ſigna non ſemper.Sic ergo,inquit,"Signa iudicatoria,non iudicãtia,aliqua mortem, aliqua difficilem iudicationem põrtendunt.Sanèq;,& cum ait,quæ ad melius iudicant, non confeſtim appareant:per hæc verba eandem indicat ſententiam.Nam coctionis ſigna,quocunque tempore apparent,bona ſunt.ſemper enim eorum vniuerſum genus optimum exiſtit. Non ergo repugnat illud,quod nunc dictum eſt,in morbo laterali ſputum ſi ſtatim appareat,illi alteri, q̃ dicitur, ſigna iudicantia ad melius,non ſtatim appareant. Nam ſigna iudicatoria nooounquam mala fiũt ſignum vero coctionis nullum vnquam prauum fuit,ſed omnia optima ſemper:& tanto citius ęgrum ſanitatem recuperaturum oſtendunt,quanto citius apparuerint.Hæc dixiſſe ſufficiat ꝑ modum compendij,quantum ad præſentem attinet locum.Totam vero de iſtis antiqui magiſtri ſententiam in libro de Criſibus expoſuimus.Vt autẽ ſermo,quem nuper diuidendo propoſui, perfectus habeatur:quomodo a dictis differant, & quę paſſionis ſignificatiua, & quę aſſidentia dicuntur ſigna, hinc uolo tranſigere, unam in medium adducens pro exemplo paſſionem, hancipſam videlicet,quã Hippocrates nominauit.In morbo igitur laterali,acuta quidem febris unà cum ſpirandi difficultate,& tuſſi,& dolore lateris pungenti,ſigna paſſionis ſignificatiua nominantur. Quòd autem dolor aut ad hypochondriũ,aut ad clauim perueniat,aſſidentia dicuntur:ſicuti,q̃ facilius in latus patiens,quàm in alterum,decumbat æger,ad idem genus aſſidentium attinet.Scrip-

G ſit autẽ & Praxagoras Nicandri filius duo uolumina de aſſidentibus ſignis:de ijs autem,quæ ſuperueniunt,unũ aliud, ac ſi de mox apparentibus inſcriberetur . Hæc igitur mox apparentia inquit Hippocrates & bonam morbi iudicationem,& malam,morbumq; uel longum,uel breuem futurum oſtendere. Meminit autem non ſolum ſputorum,ſed & urinarum,& excrementorum alui, & ſudorum:ea ſcilicet, quæ ſunt in libro prognoſtico ſcripta, nobis exemplo ſubijciens: quæ ad hunc locũ transferre ſuperuacuum foret.nam de his in libris de Criſibus diximus, & in commentarijs in Prognoſtica,in quibus adhuc magis antiqui magiſtri ſententiam explanauimus.

In lib. de Renum.affect dignoſ.& med. qui Gal. aſcribitur.7.195.d

13 *Senes" facillime ieiunium ferunt:ſecundo loco,qui ætatem conſiſtentem habent,minus adoleſcentes,omnium minime pueri,præſertim qui inter ipſos ſunt uiuidiores.*

Differentia etiam ętatum confert aliquid ad conſtituendam victus rationẽ: ſenes ſiquidem facile ferunt inediam,pueri uero difficulter . Eſt autem facilitas & in non appetendo, & nihil inde mali ſuſtinendo. Difficultas autem in commentarijs oritur:etenim pueri magis appetunt,& plus offenduntur in longis inedijs:mediæ uero ętates inter ſenes,& pueros,quantò alteri ipſorum proximiores exiſtunt,tanto aut minus,aut magis moleſtantur,atq; offenduntur ex lõgis inedijs.Hu-

Aphor. q̃ hũc ſequitur.

H ius autem aphoriſmi cauſam ipſe in ſequenti docet,qui ita incipit."Qui creſcunt plurimum caloris innati habent. Ita ut,ſiquis uelit ipſum priori adiungere,& cum,enim,coniunctione proferre, tunc ſermo vnus fieret,& manifeſtus,in hunc modum ſe habens.Senes facillime ieiunium ferunt: ſecundo loco qui ętatem conſiſtentem habent:minus adoleſcentes:minime uero omnium pueri: Qui enim creſcunt,plurimum caloris innati habent.Appellat autem ætatem habentes conſiſtentem,eos:qui mediam ętatem habent inter iuuenes,ac ſenes,ita ut ab ętate quidem vigente recedant,nondum tamen ſenſum habent ſenectę manifeſtum . Sic autem & Thucidides quoſdam in ętate dixit eſſe conſiſtente. Verum inter hanc ętatem,& adoleſcentium , altera quędam eſt quę, ſicuti ętatum,ita facilitatis,& difficultatis medium ordinem obtinet : ita ut neque tam facile inediam ferre poſſit,ſicuti qui in ętate ſunt conſiſtente,atque ſenili:neque difficulter,ſicuti adoleſcentes,& pueri.Eius tamen non meminit Hippocrates,cum poſſit eam vnuſquiſque ex illis, quas dixit,intelligere.Cum vero inquit.Præſertim qui ſunt inter ipſos uiuidiores,naturarum differentias manifeſtat:ex pueris enim qui calorem innatum validiorem admodũ habent, ij prõptiores ſunt ad cibos aſſumendos,& ipſos magis poſſunt concoquere:&,ſi non aſſumpſerint , plus offenduntur.Talis quidem eſt ſermo Hippocratis:indiget tamen adhuc parua quadam additione ad perfectionem

A fectionem: de ijs.n. qui ſunt in principio ſenilis ætatis, rectè dictum eſt, Senes facillime ieiunium ferunt, de ijs vero, qui ad extremam peruenerunt, non rectè: quia hi non poſſunt tolerare longas inedias. Vel igitur addere oportet aphoriſmo exiguum quiddam, & hoc modo ipſum pronũtiare, Senes facillime ieiunium ferunt, præter eos, qui ad extremam ſenectam peruenerunt: ſecundo loco, qui ætatem conſiſtentem habent. Vel verbum, ieiunium, in ciborum paucitatem eſt cõmutandum, atq; ita dicendum, Senes ciborum paucitatem facillime tolerant: ſecundo loco qui ætatem conſiſtentem habent. Nã, & qui ad extremam ſenectam attingunt, inuenientur, etſi non poſſint longam inediam tolerare, paucis tamen cibis indigere. Tale enim quiddam patiuntur, quale lucernis, q extinguũtur, accidit, quæ & continuatã exigũt olei ſuffectionem, & multã, ac ſubitam ſimul nequeunt ſuſtinere, quãquidem & his exhibere oportet uniuerſam multitudinem paucam: & hãc ipſam cibi paucitatẽ in multas partiri portiones: neq; una illis lõga inedia eſt iniungenda.

1. de Temperamentis. 1. 13. h de Vtilitate reſpirationis. 1. 225. f 2. de Naturali facul. 1. 298. a in 6. Epid. cõ. 3. tex. 15. 3 973. a Et cõ. 4. t. 34. 3. 183. d. & t. 17. 184. b. & t. 21. 186. b 3. de Cauſis pulſ. 4. 97. c. 5. de ſimplic. medic. facul 5. 33. h de Natura humana. cõ. 2 t. 12. 7. 180. a in lib. de Renũ affect. dig. & medic. qui Gale. aſcribitur. 7. 195. d. 1. Aph. 11. Aduerſus Lycũ, Ext. ord. 64. h & 65. d de Optima ſecta ad Traſy. ſũg. 39. a

14 *Qui crescunt, plurimum habent calidi innati: plurimo igitur egẽt alimento: alioqui corpus abſumitur. Senibus vero parum calidi innati ineſt: paucis propterea fomitibus egẽt, quia à multis extinguũtur. Hanc etiam ob cauſam febres ſenibus non ſimiliter acutæ fiunt: frigidum enim eorum corpus.*

Dictum eſt à nobis plenius etiam in commentarijs De temperaturis, quomodo viſum eſt nõ-
B nullis medicis, eos, qui in iuuentæ vigore conſiſtunt: nonnullis uero, pueros eſſe calidiores. Habẽt enim hi quidem calorẽ acriorem, hi vero abundantiorem. Nunc uero etiam neceſſarium eſt dicere, quantũ ad præſentem locum conducit, ſermones longos, quoad fieri põt, in pauca conijcientes. Hoc ipſum igitur verbum, calidum, aliqñ transferimus ad qualitatem, cuius proprium nomẽ eſt caliditas: aliqñ denominatiue totum corpus dicimus calidũ, à caliditate: eſtq; hic modus loquẽdi plurimus in omni uita, & fuit apud antiquos, veluti Theopraſtus oſtendit in eo libro, q de calido, & frigido inſcribitur. Nam cum corporum ſubſtantia cõtrarias has qualitates, caliditatem, frigiditatem, humiditatem, ſiccitatem viciſſim recipiat: ſecundum ſubſtantiam quidem recipiẽtem, cum calidam nominamus, corpus dicimus, multumq; uel paucum dicimus eſſe calidum, ad quantitatem ſubſtantiæ referentes. Et hoc dupliciter facimus: uno quidem modo in ſubſtantijs impermiſtis, alio autem in miſtis. In impermiſtis quidem, veluti ſi duo haberent aquam æqualiter calidam in duobus inæqualibus labris contentam: alterũ diceremus plus habere calidi, q maius labrũ poſſideret: alterũ minus. In miſtis vero, veluti ſi eſſent ęqualia labra, ſed inæquali menſura ex vino & aqua temperata: alterum ipſorum plus vini continere, alterum plus aquæ diceremus. Cui modo etiam ille eſſet perſimilis ſi duo labra inæqualia ſupponeremus ęqua proportione temperata.
C Nonnunquam verò nõ ad ſubſtãtiæ multitudinem ſermonem referentes, ſed ad qualitatẽ ſolam, huic quidẽ alteri dicimus plus calidi ineſſe, huic vero minus: ſicuti ſi ex duobus labris parem prorſus magnitudinẽ habentibus, alterum, quod calidius eſſet, plus habere calidi diceremus: alterum, quod frigidius, minus, non tamen proprie verbo, plus, vteremur in hoc loco, melius enim eſt magis, & minus, vehementius, ac debilius, omniaq; eiuſcemodi uocabula qualitatibus accommodata; paucum vero, & multum in ſola ſubſtantiæ quantitate ſeruare. Verum non in hoc tantum huiuſmodi fiunt nominum abuſiones, ſed in quãpluribus alijs, quæ per vitã ſermone vſurpamus, idque non minime fit in arte medicinali. Omnes ſiquidẽ morbos, magnos, aut paruos nominant, quãuis ſubſtantiæ non ſint: febrem magnam, febrem paruam: apoplexiam magnam, apoplexiã paruam: ſic & pleuritidem, & phrenitidem, & peripneumoniam, & omnes itidem alios morbos. Aduertere igitur oportet æquiuocationes, & conſiderare, quid ſibi velit ſemper vnaquæq; dictio dicentis. Si enim in altero ſignificato nomẽ protulerit, nos vero in alio accipientes ſermonem redarguimus: non illũ, qui protulerit (ſi verũ fateri velimus) ſed noſtrã potius exiſtimationem redarguimus: quod nonnulli proculdubiò faciunt hoc in loco, qui Hippocrati ſtudent contradicere. Nã ad qualitatem nomen calidi transferentes, conantur oſtendere, hanc eſſe vehementiorem ijs,
D qui in ætatis vigore conſiſtunt. Verum Hippocrates non ad qualitatẽ, ſed ad ſubſtantiã in pſenti ſermone refert id nomen. Nam ſubſtantia innati caloris aerea eſt, & aquea, ſicuti ex ſemine licet coniectari, quod paucam omnino terrenã ſubſtantiã participat, plurimũ aũt aeris calidi, humidiq; in ſeipſo continet, quemadmodum in commentarijs noſtris de ſemine oſtendimus. Iam verò, & alterũ noſtrę generationis principiũ ſanguis menſtruus, humidũ natura eſt. Cũ igitur magis terreſtre efficitur animalis corpus (tale autẽ quotidie efficitur, dũ augeť) tunc licet valde vehementer calidũ exiſtat, & igneum: ſubſtantiam tñ innati caloris pauciſſimã habet: alioqui febricitãtes diceremus plurimũ habere calorem innatum, qui nedum plus, ſed nec priori ęqualem hñt. Bene enim temperata eſt caloris innati ſubſtantia: ignea aũt aduentitij. Sed & effluxus, q è toto corpore fiũt, caloris quidẽ aduentitij ſũt, fumei, fuliginoſi, aridi, & acres: contra vero, vaporoſi, ſuaues & bñ temperati, caloris natiui. Hæcq; ipſe potes tactu diſcernere. Nam ſanorũ calor vaporoſus eſt, atque ſuauis, & tactui conueniens, nihil triſte, nihil aſperũ, nihil mordax præ ſe ferẽs: eorum uero qui febricitant, & præcipue hecticis febribus, aut iis, quæ ex putredine humorũ ortũ hñt, acris eſt, & inſuauis, ac mordax, & noſtrũ corrodens tactũ. Salubris uero eius qualitas in pueris exquiſita habetur, ſicuti plures eorum, qui in ætatis vigore conſiſtunt, inuenire contingit calorem habentes

m ordacem,

mordacem & non amplius humidum,& vaporoſum,neq; aereum. Neq; mirum hoc uideri de- E
bet.Oportet enim defluxum ſimilem eſſe ſubiectæ ſubſtantiæ:ut quando humida,atq; aerea ſub-
ſtantia exiſtit,tunc quod ab ea defluit, vaporoſum eſt,atq; ſuaue:cum vero terreſtris, atq; arida:
tunc & quod effluit,fumeum,fuliginoſumq; eſt,& acre,quod & in exterioribus euenit. Nã,quæ
ex aqua dulci,& calida euaporant,optima ſunt & vaporoſa:q̃ uero ex aliquo corpore ſolido exu
ſto,fumea ſunt,& acria. Cum igitur duæ ſubſtantiæ ſint,& hæc quidem ſuauem habeat calidita-
tem,hæc uero triſtem:alteram quidem plurimam habent pueri,alteram uero ij,qui in ætatis uigo
re conſiſtunt,ut ad totius uidelicet corporis proportionem. Vt autẽ hæc phyſice magis adhuc per
tractem,rem totam ad elementa traducam. Cum quatuor ſint elementa,ex quibus omnia corpo
ra ſunt temperata:puerile quidem corpus,multum in ſeipſo continet aereæ,atq; aquoſæ ſubſtan
tiæ,minimum terreſtris:contra vero,eorum,qui in ætatis vigore cõſiſtunt,à terreſtri ſiccitate vin
citur,deficit autem aquoſa,atq; aerea ſubſtantia:adeo ut,ſi quartum in utriſque elementum,ignẽ
ſcilicet,pari portione poſuerimus,atque æqualiter calida corpora eſſe uoluerimus: non tamen ſi-
milem ſubſtantiam calidam in ipſis eſſe dixerimus: cum puerorum quidem ſubſtãtia humida ſit,
eorum uero,qui in ætatis vigore conſiſtunt,ſicca. Humida.n.ſecundum innatum calorem maxi- F
me,quia ex humido noſtra eſt generatio:ſicca uero ſecundum aduentitium. Siquidem infantes
recenter nati ſubſtantiam calidam,& aquoſam plurimam participantes,plurimum dicerẽtur ha-
bere calorem innatum,Qui uero ætate uigent,& iam declinant:quantum iſtæ deficiunt,terreſtris
vero ſuperbundat,tantũ hẽre minorẽ ſubſtantiã natiui caloris putarentur. Quòd uero ex aquoſa,
& aerea ſubſtãtia plus defluere ſit neceſſariũ,q̃ ex terreſtri,ẽt ſi ambæ ſint æqualiter calidę ſecũdũ
qualitatẽ:neminẽ arbitror dubitare. Hoc ubi etiã in exterioribus liquido licet intueri. Nã ex cor-
poribus,quæ ad ſimilem perueniunt caliditatem,non æqua portio uidetur defluere,ſed ex ſiccis q
dem minimum,ex humidis uero plurimũ. Statim igitur aqua,& oleo mediocriter calefactis, plu-
rimum defluit,atq; diſſoluitur:ferro uerò,& ære,atq; lapidibus,minimum:adeo ut,ſi tibi libuerit
exponere ad ſolem calidiſſimam aquam(ſit ita contigerit)& ferrum æquo pondere,de inde tran-
ſacto die ambo perpenderes,aquam quidem inuenies multo ſeipſa minorem effectam,ferrum ue-
ro æquale. Sic,& ſi uelis oleum æri,& ferro,& lapidi comparare,illud quidem abſumptum inue-
nies,hæc uero æqualem ſubſtantię molem retinentia. Hinc uero ad ceram,picem,bitumen, & re
ſinam tranſcendens,& quæcunq; alia plurimam ſubſtantiam humidam obtinent,videbis,& hæc
ſub ſole calente multo magis abſumi,atq; defluere,q̃ lapidem,æs,& ferrum, & alia ad hunc mo- G
dum ſicca. Quare,ſi neceſſarium eſt alimentum,ut,quod effluxit ex corpore,ſuppleatur:ex humi
dioribus vero,& plus aeris participantibus,plus effluit:fit,ut hmõi corpora plurimo egeant alimẽ
to. Puerorum uero corpus tale exiſtit,plus humidę,& aereæ ſubſtantiæ obtinens,non ſicuti iuue
num,& declinantium,ac ſenum,ſiccę atq; terreſtris. Hippocrates igitur,cum hoc in libro propo
ſuiſſet compendioſam,atq; aphoriſticam doctrinam facere:non ita ſermonẽ ampliauit,quemad
modum ego nunc,ſed loco iſtorum uerborum. Qui creſcunt,etſi æqualẽ habent ſubſtantiam ca-
lidam,atque igneam cum ijs,qui in ætatis uigore conſiſtunt,aquoſæ tñ,atq; aereę ſubſtantiæ plus
habent:Qui creſcunt,dixit plurimum habent innatum calorẽ: Simul memorię ſubijciens ipſorũ
ſubſtantiam,ſimul propoſitum ſuum demonſtrans. Quia.n.humidam,& calidam habent ſubſtan
tiã,q creſcunt idcirco plurimũ ab ipſis defluere neceſſariũ eſt,& plurimo egent alimento,alioqui
corpus,inquit,abſumitur:& recte. Vbi.n.id,quod defluit,plurimum eſt,qđ uero influit, paucum:
hic neceſſe eſt ſubiectã corrumpi ſubſtantiã. Senibus vero paucum ineſt calidum, his ſanè iuxta
utrunq; appellationis ſignificatum paucum ineſt calidum,ſiue quis ad qualitatẽ ſermonẽ referat
ſiue ad ſubſtantiam. Nam & qualitas debilis,& ſubſtantia minima eſt:ſiquidẽ eorũ meminimus,q̃
ſupra diximus. Ob hęc igitur,inquit,paucis ſomitibus indigent. Nam ſomites,græce hypocauma H
ta,alimenta nominauit,ſuũ ſequens dogma,& oĩum fere nobiliſſimorum philoſophorum, q eo-
rum,q̃ animalia conſtituunt,elementorum,igne maxime uitę eſſe cauſam exiſtimarunt. nam, ut
lucernarum flãmæ,quamuis oleũ pro alimento habeant,tñ, ſiquis id totum ſimul ſuperinfundat,
extinguũtur potius,q̃ nutriantur,eodẽ modo & in ſenibus calidum,ſui fomentum quidem habet
alimenta:ſed ſi repente eorũ multitudine,& cumulo ſuffocetur,periculũ eſt,ne extinguatur:non
aliter,ac ſi paruæ ſcintillæ ignis lignorum multitudinẽ ſuperaceerues. Quod autem ſubinfertur. Et
propterea febres ſenibus non ſimiliter acutæ ſunt,ſignum re uera eſt & hoc,q corpora ſenum fri
† θερμότητος, caliditatis. gida ſunt,& q ob innat.† caloris maxime conuerſionẽ ad igneam naturã accenditur febris. Verũ
tantam euenire ſenibus conuerſionẽ,ut æqua ſit ei,q̃ iunioribus accidit,vix fieri poteſt. Multum
.n.calidum prõpte in immenſum attollitur,paucũ vero nõ facile, ſed maximã exigit cauſam,quę
cogat ad hoc. Ob hanc igr̃ cãm,neq; ſenes magna ex parte febricitãt acuta febre, ſicuti iuniores,
&,ſi qñ,quãuis raro,talis his accidat febris,qualis iuuenib. oĩno hæc ad interitũ ægrotãtis termina
tur. Indicio.n.eſt immẽſã quãdã eſſe magnitudinẽ cãę febrẽ facietis. Hęc ſufficere pñt ijs,q ſm na
turã ſe habẽt ad intellectionẽ,& fidẽ eorũ,q̃ ſcripſit Hippocrates. Ad eos vero,q p calumniã Hip
pocratẽ reprehenderunt,è quorum numero vnus fuit Lycus,nos vnum integrũ volumen ſcripſi-
mus

A mus aduerſus ea, quæ contra aphoriſmum perperam obijciuntur. Huic aũt titulum fecimus. Aduerſus Lycum, quod nihil erratum ſit in aphoriſmo, cui principium eſt, Qui creſcunt plurimum habent innatum calorem. Datus autem eſt mihi Lyci liber poſt ſcriptos à me hoſce commentarios, vnde ego poſtmodum his hæc verba ſubiunxi, quæ non ſunt in ijs, quæ prius edideram. Seorſum autem in alio volumine defendi Hippocratem in ijs, in quibus fuerat a Lyco reprehenſus.

de Natura hu. cõ. 1. t. 36 1. 32.e. 8.de Hipp. & Plat.decr. 1.177 f 2.de Naturali. facu. 1.298 a in com.li. de Dieta t. 2. 2.40.b in 6. Epi. cõ.4.t.14. 4.183.d.et t. 25.18 6. c & com. 5.t.27.193 d 3.de cauſis pulſuũ. 4. 97.e in 2.de Renũ affect dig. & med. q. Gal.aſcribit.7.195. b 1. Aph. 18 9.e in Finitionibus med. Gal.aſcript. II 44.f A. l. 1.f 3. d. 5. c. 1. fol.6.8.h

15 *"Ventres hyeme, & vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi: quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda. Etenim tunc calor innatus copioſior eſt, vnde pluribus egent alimentis. indicio ſunt ætates, & athletæ.*

Non parum ẽt tempora anni conducunt ad victus rationem inueniendam. Nam hyberno tẽpore plus appetunt hoĩes, & cibum facilius concoquunt: contra in æſtate: cuius rei cauſam ipſe Hippocrates reddidit, inquiens, ventres "hyeme, & vere natura calidiſſimos eſſe. Quid autem ſit, quod natura dr, & ꝙ non fruſtra id vere adiecerit in hoc aphoriſmo, ipſe paulo poſt explanauit, inquiens, Etenim tunc calor innatus, multus: plurimo igitur indiget alimento. Vẽtres, itaque hyeme, & vere calidiſſimi ſunt, non ſimpliciter, ſed calido naturali: cuius ſubſtantiã antea oſtendi. Cauſam verò, ob quam hic idem calor hyeme augeatur, etiam Ariſtoteles explicuit. Refugit.
B n. propter circunſtantẽ extrinſecus frigiditatẽ, ſicuti rurſus æſtate ad ſibi affinẽ protenditur. Atq; ita contingit diſſolui quidẽ ac diſſipari eius ſubſtantiam tpe æſtiuo: contineri autem, ac cohiberi, & in profundũ ſecedere hyemali. Ob hoc igitur & coctiones, & ſanguificationes, & nutritiones hiſce tẽporibus ſunt meliores. Addit autẽ, & aliud ipſis contingens, nempe ꝙ ſomni longiſſimi fiunt, ob noctiũ videlicet longitudinẽ: quod neq; ipſum parum cõfert ad naturales operationes. Quod verò in fine adijcitur. Indicio ſunt ætates, & athletæ, pro argumento ponitur, ꝙ plurimum alimentum ſit neceſſariũ, vbi calidũ ſuperabundat. Pueri ſiquidẽ, quia calidum plurimum hñt, idcirco & pluribus indigent, & plura concoquunt. Athletæ etiam: quia exercitijs augent calorem natiuum, ob id multis frui poſſunt alimentis. Quæ igitur in aphoriſmo dicũtur, ſufficienter expoſuimus. Si quis verò ipſorum veritatem diligentius examinet, non ad oĩa animalia ſermonẽ extendat, ſed ea excipiat, quæ in latebris degunt. Hæc.n. cum ſe recondunt, non egent pluri alimento: q̃nquidẽ, & ſine cibo pñt perdurare. Et, ſi ſuppoſuerimus ea tanto vti cibo, quanto, antequam reconderentur, male ipſum concoquerent. Quale.n. hoĩbus contingit aqua frigida lotis, tale etiã aĩalibus accidit hyeme. Contingit autẽ hominibus, qui aqua frigida perluuntur, ſi debile corpus
C habuerint, refrigerari, atq; offendi: ſi verò robuſtũ, primum quidem innatum calorem ad interiora refugere, ibiq; ſeipſum colligere: poſtea verò ad exteriora remeantem, multo, q̃ prius erat, fieri fortiorem. Sic, & aĩalium quęcũq; ſunt natura frigidiora, ijs calor innatus a frigore hyberno ſuperatur, adeo vt ferè extinguatur. quare plurima ipſorum, ſimilia mortuis conſpiciuntur, cum ſine ſenſu, ac motu in latebris iacent: q̃dam verò prorſus in hoc ipſo affectu mouiuntur. Quę ãt plurimo ſanguine abundant, atq; calore, tale quiddã hyeme patiuntur, quale accidit corporibus fortibus aqua frigida lotis. Nã calor eorũ ad interiora ſe colligit, nõ (per Iouem) carnibus ad hæc, prima ſede derelicta, fugientibus, ſed ſpiritu vna cũ ſanguine. Tria aũt erant corpora, q̃ archigonon, hoc eſt primogeniam noſtrã ſubſtantiam cõpleuerunt, ſpiritus, ſanguis, & ſeminalis humiditas, ex qua in primo ortu, veluti in libris de ſemine diximus, fiunt partes aĩalis ſolidiores: mox verò augmentũ & nutritio in iſtis perficitur. Quod igitur melius hyeme cibum concoquimus, ſanguine ac ſpiritu ad profundũ corporis retrocedentibus, vnicuiq; eſt manifeſtũ. Nõ modo igitur hoc ipſum dicit Hippocrates, ſed ꝙ plura accipere confert. In hiſce.n. tpibus, inquit, hoc eſt hyeme & vere, plures cibi dandi ſunt. Atqui, ſi parũ defluit, ac difflat hyberno tempore ad exteriora, multũ alimentũ non eſt corporibus neceſſariũ: ſiquidẽ nutritio eſt, eius, quod euacuatur, repletio. Oportet igitur alimenti quantitatẽ eſſe eius, quod difflat, quantitati proportionalẽ. Verum igitur eſſe,
D ꝙ quidã hyeme non modo melius concoquunt cibum, ſed ẽt ꝙ pauca aſſumentes refrigerantur, atq; ideo offenduntur: ſi verò plura aſſumpſerint, in nullos plethoricos incidunt morbos, ipſe euentus oſtendit manifeſte. Cauſæ verò inquiſitio in cõmune proponatur. Neq;.n. Hippocratẽ ſolum, ſed oẽs alios, hmõi obiectio fatigat. Nemo itaq; eſt, qui non cõſentiat difflari corpora animalium ea, quæ fit per ſenſui occulta foramina, difflatione. Idcirco enim ad hoc deueniunt, vt egeant alimento, quoniã euacuatur: ita vt, ſi nihil a corporibus noſtris efflueret, ſed ſemper æqua moles ſubſtantię ſeruaretur, nulla foret alimenti neceſſitas. Tu verò animaduerte, nunquid hac in parte alijs quidem oĩbus ratio ſit inexplicabilis. ſoli verò Hippocrati, atq; eius ſectatoribus explicabilis. Neq; enim aliud quicquã, animal ab initio efformauit, ſicut neque rurſus adauxit, aut vſq; ad mortem enutriuit, pręterquã iſte calor innatus, de quo nunc habetur ſermo. Hic igitur, cũ ſit omnium operũ naturalium cauſa, quia copioſior eſt hyberno tempore, idcirco cibi appetentiam intendit, coctiones auget, & plus ſanguinis accumulat, & craſſius corpus efficit, & ut ſuperfluitates excernantur, prouidentiam habet. At calor circunfuſus non modo ſuperfluitates, ſed æqualiter omnia euacuat, materiã inutilem, & ea ẽt, quæ in corpore ſm naturam continentur, vna diſſoluens per eam, quæ a medicis occulta difflatio nominatur, quam calor innatus operat.

Neq;

Neq; enim aliud quicq̃ eſt natura animalium, præter hoc calidum, ſecũdum Hippocratis opinionem. E Oſtenſum autem à nobis eſt in commentarijs de viribus naturalibus, naturam non ſolum appetere, conficere, agglutinareq; ſingulis partibus proprium alimenrum, ſed & huius quoque ſuperfluitates difflare: ac, quanto fortius exriterit calidum innatum, tanto magis difflatio effugit ſenſum. Er ob hanc cauſam Diocles inquit, ſudores eſſe præter naturam, qm̃ oĩbus, quæ ad corpus attinent, recte adminiſtratis, & alimento a natura ſubacto, nunq̃ ſenſibilis humor per cutẽ excerneretur. Quæcunque.n. in balneis, aut vehementibus exercitijs, vel propter æſtiuũ calorem exudant homines, ex cauſis uiolentis originem habent. Bene igitur omnia tempore hyberno in corpore animalis adminiſtrantur, quãdo hyems mediocritatem ſeruauerit. ª Nam immoderatas intẽperaturas & ipſe & Hippocrates in ſequentibus damnat. Quòd autem omnia bene hyberno tempore in corpore animalis adminiſtrentur, indicio nõ paruo ſunt naturę opera ſortiora. Nam cibi in ventriculo bene concoquuntur, qm̃ calor innatus plurimus eſt: & una ſuperfluitates ſomnis longioribus expurgantur, quæ quidem exquiſite extenuata ſunt, per cutem: quæ uerò in vapores conuerſa ſunt, per expirationem: quæ vero ſufficientem habent craſſitudinem, per vrinas. In his.n. plus eſt ſedimenti, q̃ per æſtatem, præter id ꝙ etiam tota vrinarũ multitudo hyeme ſufficienter augetur. Iam verò magis nutriũtur, & carnem augent corpora hyeme, & plus boni ſanguinis cumulant, niſi malo prorſus utantur victu. Nam, ſi conſideraueris, ut corpora noſtra paucũ habentia ſanguinẽ autumni tẽpore, atque extenuara, ſuſcipiens hyems bonis implet humoribus, & craſſiora efficit, percipies, puto, nos gubernãris robur facultatis, quæ eſt calor innatus. Verũ, niſi hic abundans habeat, quo fruatur, alimentum, primus ipſe a circunſtante frigore ſuperabitur, tam ab eo, qui extrinſecus ingruit, q̃ ab illo, qui per inſpirationẽ attrahitur: cum ipſe verò, & coctio ciborum debilitarur, & boni ſanguinis generatio, & partium animalis enutritio, & ſuperfluitatum vacuatio. Si verò rantum abunde habuerit alimentum, quantum poteſt euincere, & ipſe magis augebitur, & omnia, quæ antea diximus, circa corpus animalis perficiet. Cæterum, vt ex pluri alimento oblato, quod non ſolum bene in ventriculo conficiatur, ſed etiã in venis, & omni animalis parte, vnumquodq; multo ſeipſo carnoſius reddatur, & plus ſanguine abundet, habent hoĩes ſatis ipſa experientia compertum, non in ſeipſis tantum, ſed etiã in iumentis. Nam ante ęſtatis initium, circa vltimam veris partẽ, & ſibi & illis ſanguinem detrahunt, in memoriã reuocantes, quibus capiãtur morbis, qñ repente calor æſtiuus ſuperuenerit. Hic.n. adeo ſanguinem extendit, atq; diffundit, ac quodam modo efferuere facit, vt, qui hactenus moderatus fuerat, non poſſit amplius in venis contineri, ſed vel dirumpat ipſas, vel exedat: &, qñ impetum fecerit ad aliquam corporis partem alijs debiliorem, in ipſa vel inflammationem, vel eryſipelas, vel aliquod aliud tale morbi genus operetur. G Nam multo plures, ac grauiores morbi, quibus plenitudo dedit occaſionem, ex humorum fiunt fuſione. Hæc igitur oĩa cum alijs aſtipulantur, quæcunq; in præſenti aphoriſmo Hippocrates docuit: tum hoc probant, non ſolum poſſe calorem per id tempus multos coquere cibos, ſed & multis indigere. Semper enim oportet alimenta eſſe innati caloris multitudini proportionalia, niſi forte, vt dixi, natura ex aeris ambientis caliditate imbecillis facta cogar ſubtrahere. Quamobrem, cum & de uere Hippocrates ſermonẽ indiſtinctius habuerit, ipſe diſtinguam: Ac primum quidem ueris initium, hyemi ſimile magis eſſe, quam æſtati: finem contra. Deinde ꝙ nonnunquam talem ver habet frigiditatem, qualem tempus hybernum: aliquando talem, qualem rempus æſtiuum, caliditarem. In primis igitur partibus eius, ſiquando frigidum fuerit, hybernæ ſimilem rationem victus adhibebimus: in poſterioribus autem, ſiquando fuerit calidius, æſtiuæ ſimilem. Quod ſi mediam ſeruauerit temperaturam, victum illi proportionalem inſtituemus. Atque hæc omnia de victus ratione, quam ſanis oportet adhibere, dicta ſunt: deinceps autem de illa, quæ ægrotis conuenit, ſermonem faciet.

3.a Ap.1.&c. vbi agit de anni temporib.& cõſtitutionib.

16 ª*Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maxime verò pueris, & alijs, qui tali victu vti conſueuerunt.* H

In præcedẽtibus aphoriſmis de uictus quantitate doctrinã nobis tradidit: nũc vero de qualitate trãſigit, multa, q̃ in arte cõducũt, breuiſſimo ſermone docens: ac primo qualis ſit adhibẽdus victus febricitantibus: deinde ꝙ victuũª† ſanorũ indicationes in ijs quidẽ, q̃ p̃ter naturam ſunt, contrarias: in ijs aũt, quę ſunt ſm naturã, ſimiles facere oporteat. Febri enim, quoniam calida & ſicca paſſio eſt, (eſt enim conuerſio natiuæ caliditatis ad igneam) victum humidum cõſulit. Humidioribus verò naturis, ſiue propter ætatẽ, ſiue propter conſuetudinem, non contrarium, ſed familiarẽ. Oportet enim conſeruare naturamᵇ† {eorum per humida,} non quemadmodum morbos, demoliri. Qui uero aquam inter cutem, cui febris adiungitur, in medium adducentes, ſermonem Hippocratis ſtudent per cauillum reprehendete, quoniam hic morbus non humidum exigit uictum, ſed ſiccum, ignorant ij artis curatiuæ caput in primis neceſſarium, quod nos uberius in illa tractatione tranſegimus: id autẽ eſt, ſimplicem quenq; affectum propria egere curatione: plures uero inuicem copulatos tantum habere communem curationis indicationem, quantum copulabuntur, nobis vel ei, quod magis vrget, obuiantibus, non tamen alterius cura omnino poſtha-

A † Codices quidam græci antiqui non habẽt hãc dictionem: plures tamen habent. Et Burgũdio.

B† In quibuſdã cod. græcis non ſunt hæc verba, nec in Burgundione: vt ſit uniuerſalis propoſitio.

1.de Sanitate tuẽda 2.265. b

8.met.me. 7.2 54. h

1.de arte Curatiua ad Gla. 7. 295.c†

1.2 Ap.16.

de Optima ſecta ad Thraſ. Iſag.20. c

A poſthabita, uel omnibus pari ſtudio ſuccurrentibus. Quod autem de aqua intercutem, & ſimul
ſebre laborantibus meminere, non eſt abſimile morbo laterali, in quo ſanguis expuitur. Nam &
in his contrarias exigunt affectus curationes, eductio ſanguinis,& paſſio lateralis:quæ vbi cui-
piam ſimul contingere,ad id,quod magis vrget,obuiare oportet, non omnino poſthabita etiã al-
terius euratione. Sic itaque,ſiquis ſimul febricitet, & ea laboret diſpoſitione, quæ aqua inter cutẽ
nominatur:ad ambos affectus reſpicientes,qui contrariam exigunt curationem,utriſq; eorũ pro
be reſiſtimus,quemadmodũ & alijs omnibus pari modo copulatis. Neq; igitur ipſi tale quicquã
dixerimus, neq; alterum talia dicentem admiſerimus. verũ,ſiquid per verba ſua Hippocrates in
aphoriſmo non dixit,quod tamẽ idem habeat iudicium cum ijs,quę ab ipſo dicuntur,hoc quoque
fuiſſe dictum potentia,debemus exiſtimare,nam & ętatis meminit,& conſuetudinis:tu uero, &
naturalis temperaturę,& temporis anni,& regionis non abſq; ratione memineris, quę & ipſe
Hippocrates adijcit aliquando,nonnunquam uero unius,aut duorũ mentione facta, reliqua, q̃
ſunt eiuſdem naturę,atq; ordinis,prętermittit. Fiunt autem,& ab his indicationes, quemadmo-
dum ſupra & ab ętate,& à morbo fieri diximus,ſeruantibus nobis, quæcunque inculpata ſunt,
per victum ſimilem temperaturæ:quæcunq; vero culpata ſunt,per contraria corrigentibus. Di
B xi mus autem plenius de omnibus indicationibus in libris,quibus ars curatiua docetur.

17 *Et quibus ſemel, aut bis,et quibus plura,vel pauciora,et particulatim oporteat offerre,conſiderã-
dum. Condonandum autem aliquid tempori,{et regioni}ætati,et conſuetudini.*

Quoniam de quantitate,& qualitate eorum,quę offeruntur,ſermonem habuit:mox docere
proponit modum eorũdem. Neque enim ſufficit hoc ſolum cognoſcere,quòd huic plus, vel mi-
nus ſit offerẽdũ,uel q̃ ui ctu exiccante,uel humectante utendũ ſit:ſed,nunquid ſemel, an ſępius
qualibet die,uel nocte cibum offerre oporteat,maxime neceſſarium eſt conſiderare:& ad hęc ip
ſa ab anni tẽpore,ab ętate,à conſuetudine ſumere indicationem,ſicuti in qualitate, & quantita-
tate ſumebatur. Nam ad hæc primæ erant intentiones,& morbi ipſi,& vires ægrotantis, & præ
terea ętas,& anni tẽpus,& cõſuetudo,& quęcũq; his ſunt proportionalia:& propterea ipſe Hip
pocrates illud adiũxit, Cõdonandũ eſt autẽ aliquid tempori {regioni}ætati,& conſuetudini, li-
quido oſtendens per uerbum,condonandũ,q̃ neq; totum,neque maximum à talibus accipit.
C Nam,ſi ſępius,aut raro,ſiue omnino nutrire oporteat,ab ęgritudine, & uiribus primum, &
maxime accipitur;poſt hoc autẽ & ab anni tempore,& ab ętate,& talibus. Si enim uires labo-
rantis debiles fuerint,& ea,quę in corpore eſt diſpoſitio,ſit ex corruptione humorum, uel defe-
ctu,parum alimenti ſępius talibus afferemus,parũ quidẽ,quia uiriũ imbecillitas non põt totam
ſimul multitudinem alimenti ſuſtinere,ſępius autẽ,quoniã multis indiget diſpoſitio. Defectus ſi-
quidem exigit adiectionẽ,corruptio uero contemperamentum. Si uero cum uirium debilitate
neque defectus aliquis affuerit,neq; corruptio,humores autẽ ſecundũ naturam moderate ſe ha-
buerint. uel etiam ſuperabundauerint,his raro,& pauca afferamus,& multo magis iſtud agemus,
ſi cum uirium robore humores ſuperabundauerint. Si uero cum humorum defectu, uel cor-
ruptione uires ualidę fuerint,tunc multos cibos, atque multoties ijs,qui ita laborauerint, da-
bimus;utpote multos exigente diſpoſitione,& natura robuſta potente illos ſuperare. Si uero ac
ceſſiones non permiſerint,neque multas alimenti offerendi occaſiones pręſtiterint; raro plura
exhibebimus. At ſi uires validæ fuerint cũ plethorica diſpoſitione,raro pauca afferamus. Nam,
etſi eum,qui cibum debet conficere,robuſtum habeamus:quia tamen diſpoſitio multis non in-
diget,rationabile eſt,vt pauca afferamus. Sic quidem oportet & à morbo, & à uiribus ægrotan-
tis ad ea,quæ propoſuimus,ſumere indicationes. A tempore autem,ætate, & conſuetudine, &
alijs,quæ his ſunt proportionalia,hoc modo: Aeſtiuo quidem tempore,quantum ad tẽporis ra-
D tionem attinet,ſæpius pauca danda ſunt;quoniam, & pluri egent adiectione, ut qui diſſoluan-
tur,& vires habeant imbecilles,hyberno uero tempore multa quidẽ propter robur uiriũ,ſed ra
ro,quia non ualde multa indigent adiectione laborantes,ut quibus nõ multa fiat euacuatio. Nã
ſanos quidem antea oſtendimus ſufficienter hyeme euacuari,quoniam plus habeant innati calo-
ris, Vere autẽ medio,atq; adhue magis ęſtati proximo,paucis,& ex longo interuallo nutriemus.
A.I. 1.ſ.2. d.5. c.1.ſ. 68.ſ Nam tẽpus id periclitatur,ne proxime accedat ad plethoricã diſpoſitionẽ,propter humorum, q̃
hyberni temporis ſrigore cõcreuere, ſuſionem. Quemadmodum ergo in plethoricis diſpoſitio-
nibus,ſi uires ualidę fuerint,paucum cibum, & ex lõgo temporis interuallo damus,ſic & in uere
faciendum eſt,pręſertim in ſebricitantibus,de quibus nunc ſermo habetur ab Hippocrate. Sano-
rum enim uictum antea docuit. Autumnus uero morbis,qui ex corruptione fiunt, aſſimilatur.
Quapropter,qui eo ſebricitant tempore,continua boni indigent adiectione,&,ſi uires ualidę fue
rint,ſæpe,& multa dabimus,ſin imbecilles, pauca, & ſępius afferemus. ſimili modo quiſpiã & ab
ętatibus,& à conſuetudine,& à regionibus ſumeret indicationes,ad duas primas redigens inten-
tiones. Singula enim,quę diximus,aut fortes,aut debiles uires efficiunt, & corpus reddunt, aut
ſuperabundans bonis humoribus,aut ſufficientibus carens,aut uitio humorum deprauatum.

18 *"Aeſtate, & autumno cibos difficillime ferunt: hyme facillime: ſecundum locum uer habet.* E de Ca.hu. cō.1.t.56. 1.t.36.1. i Com.li.de Diæta.1.a 1.40.b

Nō bis, vt forte quiſpiam exiſtimauerit, de eiſdem diſſeruit Hipocrates, cum ſuperius illum ſcripſerit aphoriſmum, cuius principium eſt, "Ventres hyeme, & vere calidiſſimi ſunt natura: nunc
Supra, Ap.15. autem turſus, ꝙ Aeſtate & autūno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, & ver ſecundum habet locum: uerum, quoniā & ad quantitatem victus, & ad modum uſus cibotum tam in ſanis, quā in ægris, quandam accipit à temporibus indicationem: nō abſq; ratione eorum in utriſq; cōmeminit: illic quidem oſtendens cibos plures ſanis dari hyeme oportere, quoniam plus ineſt innati caloris, quem nutriri oportet: nūc autem ꝙ ſi ſemel etiam multū illis ciborum attuleris, haudquaquam nocebis. facile .n. omnes ferunt ciborum multitudinem hyeme, difficulter vero ęſtate. Quapropter hyeme quidē rato, & multos cibos afferri concedendum eſt: æſtate vero, quia cibos ferunt difficulter (ſiquidem is, cui eos coquendi, ac conficiendi officium natura tribuit, calor innatus ſcilicet, exiguus eſt) cauēdū oīno eſt, ne totum ſimul cibū exhibeamus: ſed ſtudere oportet, vt frequētius pauca afferamus. Nā corporis diſpoſitio ſimilis ijs, qui ex humorum defectu morbi cōſiſtunt, exiſtēs, exigit adiectionē. Hyems, quidem, atq; ęſtas talē naturā habēt: reliqua vero duo tpa, autūnus quidem eſtatē ſubſequitur, ver autē hyemē. Et cauſa aperta eſt. Nā refrigerari, & cogi in vnū, F atq; dēſari corpora autūno: laxari uero & rara fieri verno tēpore incipiūt. Ob hāc igiť rationem nō idē bis de tēporibus enūciauit: & ob illā etiā, q.a in altero aphoriſmo de ſanis ſermo habebatur.

19 *Iis, qui per circuitus acceſſiones habent nihil dare oportet: neque cogere, ſed ſubtrahere adiectioni ante iudicationes.*

Cum igitur tria ſint capita, in quibus victus ratio comprehenditur, quantitas ciborū, qualitas, & vtendi modus: ad duo quidē priora capita ex acceſſionibus nullam habemus utilitatem, ad tertiū vero ex acceſſionibus aliquid ſumere poſſumus. Quare nō temere Hippocrates earum in tertio capite meminit. Nam tpa cōmoda cibotū particulariū, pcipue docent acceſſiones: in morbis tñ, in quibus ordinatim obueniunt, hoc eſt per circuitus: atq; ideo ipſe quoq; Hippocrates inqt, Ijs, qui per circuitus acceſſiones habent, nihil dare oportet, ut qui non ignoraret alios eſſe, quib. fierent in morbis acceſſiones, nō tñ per circuitus, hoc eſt non ordinatim. In hiſce igitur ratio exquiſita inueniendi temporis, quo cibus offeratur, haberi nequit. In quibus vero acceſſionum ordo ſeruatur: principia earum oportet obſeruare, hoc eſt, ne eis iam factis, vel non multo poſt futuris, nutriamus. Quod autē dicič, ante iudicationes, vel ante acceſſiones, quaſcunq; ſimpliciter, G vel ante morbi uigores, vel ante illas, q̄ proprie iudicationes nominantur, eſt intelligēdū. Nā hic triplex intellectus, verus ėſt. Primus aūt magis videtur ad propoſitū pertinere, ſi videlicet ante acceſſiones intelligamus. Nā de morbi uigore, retro dictū eſt. &, ſi de hoc intelligač, etiam de iudicatione intelligetur: quoniam maxima ex parte morbo in ſuo vigore cōſiſtente fiunt iudicationes.

20 *"Quæ iudicantur, et iudicata ſunt integre, neque mouere, neque nouare aliquid, ſiue medicamentis, ſiue aliter irritando, ſed ſinere.* de Venæ ſect. adue. Eraſiſt. 6. 6

Iam perfecto de victus ratione ſermone, ad alterum caput tranſcēdit: in quo docet, qñ ſit totū ipſi naturæ permittendū, quod ad regimen pertinet ęgrotantis, nihil aliud nobis agentibus, niſi uictum conuenientem inſtituentibus: qñ etiam nō ſit totū naturæ permittendum, ſed & aliquid nos oporteat operari. Vbi igitur (inquit) uel integra iudicatio facta eſt, uel adhuc fit, totum naturę permittere, & nihil nos nouare oportet: ubi uero indeficienter iudicatur, id, qđ deficit, ſupplere nos conuenit. Hoc autē & ipſe dicebat in libro de humoribus, per hęc uerba. "Quæ perfecte iudicantur, non mouere: neq; medicamentis, neq; aliter irritando, nouare qcquā. Nā, quod
In lib. de Hu. paulo ante dimidium libri. in aphoriſmis ἀρτίως, i. integre dixit, hoc in illo libro cōmutās ἀπαρτί, i. perfecte nominauit. Eſt autē huius nominis ἀπαρτί apud alios antiquos ſignificatū pro cumulate, plene, atq; indeficiēter: H quę omnia etiā hoc loco per ἀρτίως, i. integre, debemus accipere. Neq; .n. per id uerbū, dies pares oportet intelligere: eſſet enim in propatulo falſum, ſiquis in diebus paribus, uel iudicatus eſt, uel iudicatur: nihil in his nouandū eſſe. Neq; etiā hæc dictio ἀρτίως, hoc in loco ſignificat nuper: qđ maxime oſtendūt uerba ſequentia. Neq; .n. ſimplicer dixit ἄρτι i. nuper, iudicata, ſed quæ iudicantur. & iudicata ſunt. quotū alteri quidē, iudicata, aduerbiū ἀρτίως, i. nuper, poſſet conuenire: alteri uero, iudicantur, nullo modo: Sed & hoc ipſa rerū euidentia demonſtrat. Neq; .n. ſiqd paulo antea ſit iudicatum, hoc nouari non debet: ſed ſi perfecte, ſi indeficienter, ſi plene, tunc uerum eſt quod dicitur. Siquid uero deficiat; id, quod deficit:, oportet adiungere: Nam, quę poſt iudicationem relinquuntur, faciunt recidiuas. Quęnam igitur eſt perfecta, & indeficiens iudicatio?
Hæc vox nō eſt in græcis codicibus. nempe in qua cuncta bene procedunt, & cui nullus numerus deficit iudicatorius. Primum .n. melior eſt iudicatio, quę fit per euacuationē inferiorē, quam q̄ per abſceſſum: deinde per quam humor noxius: & redundans, quā per quā alter euacuatur: tertio loco, quę κατ' ἴξιν, i. ſecundū proceſſum fit, quam q̄ p ſecundū proceſſum non fit, uocat autem ipſe ſecundum proceſſum id, quod recto tramite procedit: & quarto poſt has, quę facile toleratur, quæ cum coctione ſit, & in de-

Acretorio die. Hæc omnia adeſſe conuenit perfectæ iudicationi: cui ſi quid deſit, vel plura, neque exquiſita, neque integra fuerit iudicatio.

17. & Vſu par. 1. 222 g in j. Epid. cō. 3. t. 24. 3. 124. e 16. Ep. cō. 2. t. 29. 3. 169. e de Venæ ſect. aduerſus Eraſi. 66. e de Vic. ra. in mor. ac. cō. 2. t. 10 7. 117 c.

21 "*Quæ ducere oportet, quò maxime natura vergit per loca conferentia, eò ducere conuenit.* — in Lib. de Hu. in principio, & paulo ante dimidium.

Quæ nam ſunt illa, quæ ducere oporteat? nēpe quæ neq; iudicantur, neq; integre ſunt iudicata. hæc igitur per quā partem ſint euacuanda, docet, duplicem nobis dans intentionem, & ipſam partis naturam, & humoris inclinationē. Ad quem enim locum ex conferentibus vergit, eo ducere conuenit. Sunt autē euacuationibus conferentia loca, inteſtina, venter, veſica, vterus, cutis vniuerſa: ad hæc, palatū, & nares, quā vel cerebrū expurgamus, vel ꝑ profluuiū ſanguinis fit * excretio: præcipueq; ſi κατ' ἴξιν, hoc eſt per directū ad locum patientē. Nam, quæ contra fiunt profluuia ſanguinis, mala ſunt. Inclinationes vero humoris noxij ad loca nō cōferētia fiunt, quando vel aliquē h. buerint ſuapte natura principatū, & maius ex ipſis damnum eſt ſubſecuturū, quam morbi, qui iudicatur, dignitas expoſtulet: uel nullam habeant effluxionē. Exempli gratia, ubi hepar humores infeſtant, quos oporteat euacuari, duæ ſunt ipſorum accommodæ inclinationes; prior per ventrem; cuius illa melior eſt, quæ per inferiora, quā quæ per vomitum: ſecunda per renes, atque veſicam. Non tamen, quæ ad pulmonē, thoracē, & cor eſt inclinatio, bona eſt. Oportet B itaq; medicū naturæ inclinationem animaduertere: &, ſiquidem idonea fuerit, ſubminiſtrare; & adiuuare: ſin autem contrarie ſimul ac noxie fiat, prohibere, trāſferre, atq; diuertere oportet.

(* ἀλλ' ἀπὸ ... aliter ...)

♠ de Sanitate tuenda. 2. 84. h de Totius morbi tēporib. 3, 88. e 1. de Criſibus 4. 128 g. Et 142. 2 & de Compoſ. medi. ſecundum Loc. 5. 191 b de Vict. rat. ī mor. ac cō. 4. t. 22. 7. 137. e Et t. 38. 139. e 1. Aph. 24. 10. f

22 "*Concocta medicari, atque mouere, non cruda, neque in principijs, modo non turgeant: † plurima vero non turgent.* — In eodem. † Al leg. τὰ δὲ πολλά. multa autem

Conſueuit Hippocrates dicere, medicari (græcè φαρμακεύειν) pro vti medicamēto purgante. Verbū aūt, ὀργᾶν, hoc eſt turgere, translatū eſt ab animalibus † concubitum appetentibus } ad humores. Nā, ſicuti illa ſtare loco non poſſunt, quadā titillatione impulſa, eoq; affectu concitata: ſic & humores plerunq; in motu vehementiore, atq; trāſfluxu à partibus ad partes, in morbi principio hoīem infeſtant, mouentes, titillantes, & quieſcere non permittentes, cū & ipſi pariter moueantur, & transfluāt, & titillatione ægrū moleſtēt. Tales igitur humores euacuare conuenit: hoc eſt, qui ſunt in motu, & latione, & fluxu: Eos uero, qui iam ſunt in aliqua corporis parte firmati: neq; alio ullo auxilio mouere oportet, neq; medicari ante coctionē. Tunc enim naturā quoq; ipſam habemus euacuationi adminiculātē: cōſpicitur ſiquidem, & ipſa poſt coctiones, & humores diſcernere, & ſuperfluitates expellere: quo in tēpore fiunt & iudicationes. Sed, cum perfecte ip-C ſa mouet, nullo medicamento opus eſt: cū mediocrius, atque imbecillius agit, id, qđ deficit, oportet ſupplere: ut ab vtroq; noxij humoris fiat euacuatio, natura quidem expellente, medicamento uero attrahente. Oſtenſum enim eſt à nobis in commentarijs de potētijs naturalibus, naturam uniuſcuiuſq; particulæ, quatuor uti potentijs, attractiua proprij alimenti, & eiuſdem retentiua, præterea quoq; concoctiua, & quarta alienorum expulſiua. Singula uero medicamēta ꝓpriū ſibi attrahunt humorem. Bene autē ſermoni addidit, Plurima uero non turgent. diſcereq; oportet hoc ab experientia, raro contingere, ut humores ab una parte ad aliam transfluant, ſed frequentius accidere, ut in una aliqua parte quieſcant atque conſiſtant: in qua etiam concoquuntur toto morbi tempore uſq; ad eius ſolutionem. Scire autem oportet, quod in quibuſdam exemplaribus hic aphoriſmus ſcriptus non eſt: in libro autem de humoribus paſſim ſcriptus inuenitur.

(† ὀργῶντα.)

5 in 1. Pror. cō. 2. t. 58. 4. 177. b de Venæ ſec. aduer. Eraſiſt. Rō. 6. 12. c

23 "*Deiectiones non multitudine ſunt æſtimandæ, ſed ſi talia deijciuntur, qualia cōueniūt, et ægri facile tolerāt. Atq; vbi vſque ad animi defectionem expedit ducere, faciendum, ſi æger poſſit tolerare.* — In eodem.

D Siue à natura, ſiue à nobis euacuatio fiat, oportet omnino conſtituere quandam ipſius mēſuram. Sicuti. n. qualitatem pro humoris moleſtantis ratione uacuari: ita uidelicet quantitatē multitudini moleſtantis humoris reſpondere oportet. Sed qualitatis quidem indicia ſuperius diximus, ubi illum aphoriſmū expoſuimus, cuius principiū eſt, "In perturbationibus uentris: Quantitatis uero nullum tale habemus indicium. Ob hanc igitur cauſam nobis dedit Hippocrates de eadem quantitate iudicandi uiam, ex facilitate tolerantiæ. Nam, ſi humor ſuperexcedens euacuetur, tunc ipſum ſe ipſo ægrotū fieri leuiorem, & meliùs tolerare eſt neceſſariū: quòd ſi aliquid etiam ex ijs, quæ ſunt ſecūdū naturam, excernatur: diſſolui, ac debilitari ægri uires, & tolerantiæ difficultatem ſentiri. Quare non promptam eorum, quæ euacuantur, quātitatis phantaſiā oportet attendere, ſed duas, quæ dictæ ſunt, notas, ſi qualia oportet euacuantur, & ſi facile tolerant. Qđ autē poſtea ab ipſo ſubiungitur, Atq; ubi uſq; ad animi defectionē expedit ducere: recte quidē ab ipſo dictum eſt, ſed adijcere oportet uſus notas: quas quia ipſe prætermiſſit, nos ex quibus ipſa experientia, & ratione uidemur inueniſſe diſpoſitiones, in quibus expedit uſq; ad animi defectionem euacuare, dicemus. Et primum, uſque ad qualem animi defectionem dictum ab ipſo fuerit, diſtinguere oportet. Neq; enim tales dicit animi defectus, qui & expaueſcentibus aliquādo ægris uenæ ſectionē, uel tale auxilium aliquod, ſolent accidere: neque cum in ore uentriculi humores mordaces aliquando fuerint, uel prius in ipſo coaceruati, uel qui in ipſo remedij uſu ad — Sup. aph. 2. 3. b

ipſum confluxerint, qui cauſam dederint animæ defectionis. Solent enim, & hoc tempore pati E animi defectionem: non tamen huiſmodi animi defectio eſt ſufficiens menſura euacuationis, quę nonnunquam, antequam conueniat, contingit: ſicuti febricitantes plerique, vel inter ſurgēdum, vel reſidendum, animo defecerunt: ob quam cauſam accumbentibus ipſis ſecamus venam. Ea igitur, quæ fit animi defectio ratione euacuationis, nunc ab Hippocrate dicta eſt eſſe mēſura euacuationis, & in maximis inflammationibus, & in ardentiſſimis febribus, & vehementiſſimis doloribus. Oportet autem (ſicuti & ipſe inquit) viribus integris, atq; valentibus, tantam moliri euacuationē: & nos ſæpius huiuſcemodi euacuationes prodeſſe plurimum, experientia didicimus. Nam & in ardentiſſimis febribus, ſi vſq; ad animi defectionem ſanguis mittatur, ſtatim totius corporis habitus refrigeratur, & febris extinguitur: plurimis etiam aluus citatur, & ſudores emanāt, ac quidam eorum ex his ſanitati prorſus ſunt reſtituti: alij ualde adiuti vehementiam ægritudinis abſciderunt. In maximis etiam inflammationibus, & uehementiſſimis doloribus nullum maius noui remedium, quàm vſq; ad animi defectionem euacuare, adhibita diſtinctione, an mittere ſāguinem, an purgare oporteat † vſque ad animi defectionem, } quemadmodum in libro de venæ F ſectione monſtrauimus.

*Hæc verba non ſunt in tralatione veteri, nec in Oribaſio, q. lib. 7. collectionū medic. ad Iulianū Imperatorem c. 3. hūc locū poſuit: nec etiam in libris de phlebotomia hoc dixit Galenus, qđ. ſ. purgan dū aliquādo ſit uſque ad animi defectionem.

24 " *In acutis paſsionibus raro, & in principijs medicinis purgantibus uti, & hoc cum præmeditatione faciendum:*

de Totius morbi tēporib. 3. 88.e 1.de Criſibus 4.127 e in j. Pror. cō.2.t. 37. 4.174.d de Vic.ra. in mor. acu. cō.2.t.11. 7.118.b Et cō. 4. t. 38.7.139. e 3.Aph.2.8 26.a

Paulo antea dictum erat, " Concocta medicari, & mouere, non cruda, neq; in principijs, ſi non turgeant: plurima vero non turgent. Nūc aūt, qđ circa principia acutarū ægritudinū rō̄ cōtingit aliquando purgare vtiliter, nos docet Hippocrates. Nam in longis morbis ſemper oportet expectare coctionem, in acutis uero, cum turgent, ab initio poſſumus uti medicamentis purgantibus, & hoc ipſum cum multa cautione, & conſideratione facere. Vnde mihi videtur Hippocrates recte adiecisſe, Et hoc cum præmeditatione facere. Siue e. n. per hoc uerbū diligentē intelligat examinationē prius factam, ſiue ægrotū ante præparatum, ſiue recti iudicij expectationem, ſiue horum aliquid, ſiue omnia unius uocabuli ſignificatione cōprehendantur, quantum huiuſcemodi vertatur purgationes, manifeſtat. Neq; .n. paruum periculum eſt in morbo acuto male uti purgante medicamento, cum omnia id genus medicamenta poteſtate ſint calida, febris uero, quatenus febris eſt, & ſui ratione, non calefacientibus, atq; exiccantibus, ſed maxime contrarijs, hoc eſt humectantibus, & refrigerantibus egeat. Non igitur ob igneam febris caliditatem, purgatio- G nem adhibemus (hanc " enim ſcimus ſui ratione nocere) ſed propter humores illam efficientes. Quare maiorem oportet ex noxiorum humorum euacuatione fieri vtilitatē, quàm id, quod neceſſario conſequitur ex purgantibus medicamentis, detrimentum: eſt aūt vtilitas maior, ſi abſq; moleſtia omnis humor noxius, & infeſtans ſit euacuatus. Vt vero hoc fiat, primo oportet cōſiderare, nunquid æger idonee ſe habeat ad huiuſmodi purgationem. Nam, qui multa cruditate laborant, quiq; tenaces, aut craſſos cibos aſſumpſerunt, quibus itidem extenta, atq; inflata hypochōdria ſunt, aut ſupra modū calida, atq; ignea † exiſtunt, & hoc ipſo in loco aliqua eſt uiſcerum inflammatio: omnes ij inepti ſunt ad purgationes. Hæc itaq; abeſſe oportet, humores autē, quam maxime fieri poteſt, eſſe fluxui paratos, hoc eſt tenues, & nullum lentorē participantes, & aperta eſſe foramina, per quæ debet purgatio fieri, & nullā habere obſtructionē. Nam & nos iſta antea paramus, cum quempiam ſumus purgaturi. Et hoc eſt, quod ab ipſo Hippocrate dicitur in illo aphoriſmo, " Corpora ubi quis purgare uelit, oportet fluida facere. Verum in acutis morbis, circa principia ſtatim, uel circa primum diem, uel non ultra ſecūdum, ſi ſumus uſuri purgantibus medic. mentis, quando turgent, non datur facultas iſta præparandi, niſi quis forte arripiat occaſionem propinandi melicratū, in quo decoctum ſit aliquid hyſſopi, uel origani, uel tragorigani, H uel thymi, uel pulegij, ſiue quid huiuſmodi, uim habens humores extenuādi. Quare nō ſine rōne dixit raro circa principia morborum acutorum nobis uenire in uſum purgationes, quoniam nō ſępius turgeant moleſtantes humores in principijs: neq; ſi hoc adſit, ęgro ſatis ad purgationē parato, neq; dante morbo nobis temporis occaſionem, quo poſſimus eu imparato paratum facere.

Supra, Ap. 22.

A.li.1.t. 4. c 3.f.73. e

†Cod. antiqui habēt, vt Leonicenus. quāuis impreſſi addāt, τὰ ὑπὸ ut ita poſtea ſit vertēdū. Calidæ atq; igneę vtrinq. 2. Aph. 9.12.a

25 " *Si, qualia oportet purgari, purgentur: confert, & facile ferunt: ſi contra, difficulter.*

6.Epi. cō. 4.t. 12 3.183.b Supra, Aph. 2 3.b

6.Epi. cō. 4.t. 12 3. 183.c de Optima ſecta ad Thraſy. Iſago. 26. e Et 4. Aph. 2. 27. e

Non eſt dubium hunc aphoriſmum in illo contineri, in quo dicebatur: " In perturbationibus uentris, & uomitibus ſpontinis ſi, qualia oportet purgari, purgentur: confert, & facile tolerant: ſi uero non, contra. Verum, quia in hac libri parte de purgationibus à medico factis loquebatur, & omnes ferè neceſſarias diſtinctiones commemorauit, non piguit ipſum hunc quoque adiungere aphoriſmum, in quo nihil magis nouum edocetur, ſed ad memoriam reuocantur ea, quæ prius in alia libri parte enunciauerat de ſpontinis euacuationibus, ut hoc etiam in loco totus ſermo de purgationibus eſſet abſolutus.

GA-

A GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS COMMENTARIVS SECVNDVS.

4.Aph.67 34.f *IN quo morbo ſomnus laborem facit, mortale: ſi vero ſomnus iuuat, nō mortale.*

Quod quidem labor (græcè πόνος) apud ipſum nunc læſionē ſignificet,
clarum eſt ex eo, quod opponitur. Inquit enim: Si vero ſomnus iuuat, nō
mortale. Cum vero duplex ſit ea, quę ex ſomno fit, læſio, altera commu
nis, quando in principijs acceſſionum, quas ἐπισημασίας, hoc eſt annota-
tiones vocant, ægroti dormierint: altera propria, in quibuſdam morbis,
quando in aliquo alio tempore: de hac ipſum dicere eſt exiſtimandū: illa
enim neq, mortem, neq; aliquod aliud graue ſignificat, cum naturā tē-
poris conſequatur. In principijs ſiquidem acceſſionū calor {naturalis} totus, & humores in pro-
fundū corporis vergunt, (quemadmodum ipſe docuit) & magis in quibus horror, vel fortis partiū 4.d rat.i acu.
exteriorum refrigeratio cōtingit. Et propterea, ſi in principijs dormierint, caſus illis protendun- 39.7.139.f
tur, & vix febres ad conſiſtentiam perueniunt. Ac, ſi qua inflammatio ſit circa uiſcera, rationabile
fit ipſam augeri: ſique humores aliqui ad ventrem confluant: non, ut in alijs ſomnis, concoquun-
tur, ſed multo plures fiunt, incocti permanentes. Ob hanc itaq; cauſam, ægrotis vigilias tunc prę
cipimus, illam, quæ à vigilijs fit, ſpiritus, ſanguinis, & caloris, qui in eis eſt, ad exteriora lationē op
ponentes, tanquam maximum auxilium, aduerſus illam, quæ fit in acceſſionū principijs, ſangui-
nis, ſpiritus, & caloris {naturalis} ad interiora lationem: Quare non ſine ratione dixerit quiſpiam
huiuſcemodi læſiones hoc tēpore accidere quidē ex natura acceſſionis, ſed uigilia prohiberi. Cū
vero hac quoq; priuati fuerint ægrotantes, tunc damnū ſentire manifeſtius, non quia altera lęſio
accedat ex ſomno, ſed quia deeſt illa, quæ ex vigilia habetur vtilitas. Hic itaque ſermo nullā oſtē-
dit fieri in acceſſionum principijs ex ſomno læſionē, ſed hoc ipſum tantummodo, carentiam uti-
litatis. Alter autē ſermo, qui concedit ex ſomnis fieri hoc tempore læſionem, aſſerit nunc Hippo-
C cratem docere de ijs, qui in alijs temporibus dormiunt, in quibus maxima ex parte manifeſta uti
litas ex ſomno prouenit, præſertim vbi morbo declinante adhibeatur. Nam aliquando etiam cō
ſiſtente morbo ſomnus manifeſtam affert utilitatem: quandoque etiam in extremis partibus aug
menti, quæ ad conſiſtentiam copulantur: manifeſtiſſima tamen omnium utilitas eſt, quæ in decli-
nationibus fit. Saneque, cum ſomni nocent, minus quidem exitiales ſunt iā cōſiſtente, atq; incre-
ſcente acceſſione: præcipue uero ſunt in declinationibus pernicioſi. Nam, quo tempore aliquid
eſt utiliſſimum, ſi præter id, quod nihil prodeſt, etiā nocet, mortē non ſine ratione ſignificat. Ex
ſomno autem læſiones ſunt, quæ ſunt utilitatibus contrariæ, idcirco quia febres, uel ab eo nō diſ-
ſoluuntur, uel etiam exacerbantur, & quia dolores intenduntur, & fluxiones multiplicantur, &
creſcunt inflammationes. Quidam uero & inter dormiendum delira loquuntur, &, ubi experge
facti fuerint, multo tempore in delirio perſeuerant. Quibuſdam etiam initium comatis in ſomno
fit, & uix, cū punguntur, excitantur. Hæc autem omnia contingunt propter humorum maligni-
tatem, quos, ubi calor innatus fortior extiterit, per ſomnos concoquit, ubi uero debilior, illis ſuc- 6.Epid. co.4.
cumbit, ab eiſq; uiſcera aggrauantur, & dictis affectibus homo corripitur. Ipſe etenim Hippocra- t.14.3.183.c
tes uult, hominem uigilantem extrinſecus eſſe calidiorem dormientem uero contrario modo ſe
D habere, id nos edocens (quod etiam quibuſdam alijs rerum naturalium ſtudioſis uiſum eſt) ſom-
num atque uigilias fieri ſecundum innati caloris motiones. Non abſq; ratione igitur euenit, ut,
cum in uiſceribus iſte collectus cauſas morbificas nequeat euincere, perniciem ſignificet. Si tamē
euicerit, nondum certæ ſalutis eſt ſignum, niſi quiſpiam dicat, quantum ad talem affectum attinet
ægrum non periclitaturum, ex alio tamen affectu interire poſſe. Nam, ſi qua inflammatio ſolutu
difficilis aliquam ex partibus principalibus pręoccupauerit, contingit ægrum, qui ita ſe habeat, in
terire. Quare ſecurius pronunciandū eſt, ubi quidem ex ſomno lęſio aliqua aduenit, lethalem eſ-
ſe notā: ubi uero prodeſt, non lethalem. Quòd vero ex ſomnis aliquę accidant læſiones, ipſe in li-
bris, quos Epidemios inſcripſit, oſtendit his uerbis, "Inter hos multi erant comatoſi, & delitantes
nonnulli uero ex ſomno tales fiebant. 2.Epid.ſect.3

4.Aph.67 34.f 2 *Vbi ſomnus delirium ſedat, bonum.*

Si ambos dixerimus aphoriſmos, & hunc ſcilicet, & antecedentem inuicem iungi, totus ſer-
mo talis utique fiet: In quo morbo ſomnus laborem facit, mortale: ſi uero ſomnus iuuat, nō mor
tale: ubi igitur ſomnus delirium ſedat, bonum, vt unum aliquod ueluti exemplum particulare
ſubiungat ſermoni antecedenti uniuerſaliter dicto: tanquam ſi ita dixerit: Vbi igitur dolorē ſom-
nus ſedat, bonum. Vbi igitur febrem ſomnus ſedat, bonum. Vbi igitur inflammationē ſedat ſom-
nus, bonum. Sed ſatis fuit tantum pericu loſiorem morbum nominare. Nam ueritas ſermonū
vniuerſalium, ex huiuſmodi exemplis magis dilucet.

3 "*Somnus, atque vigilia, vtraque ſi modum exceſſerint, malum.* E

Nonnulli ex medicinæ profeſſoribus exiſtimarunt vigiliam modum excedentem malū eſſe & ſignum, & cauſam, non tamē ſomnū: hunc. n. ſemper bonum eſſe, & ſignum, & cauſam, & nū quā fieri ſomnum modū excedentē: plurimos vero decipi, arbitrantes comatoſas diſpoſitiones incipientes, ſomnum eſſe longū. Verum hi à nobis diſcentes, quod non prius coma nominatur, q̃ difficilem habuerit expergefactionē, concedant ſomnū longū rectè nominari, quādo ſolo tēpore modū naturæ conuenientem exceſſerit, & nondū habuerit difficilē expergefactionem. Fit autem huiuſcemodi ſomnus refrigerata prima parte ſenſitiua, hoc eſt cerebro ipſo: quæ refrigeratio, cum fortis fuerit, miſta quidem humiditati, facit lethargicas paſſiones: cum ſiccitate vero, eas, quę græco vocabulo κατοχὰς, id eſt deprehenſiones nominantur. Sic & vigiliæ fiunt propter calorē primę partis ſenſitiuę, uel ex ſola intemperatura, uel ex humoris bilioſi abundantia. Horū uero talium omnium demonſtrationes in noſtris ſunt ſcriptæ tractatibus: nunc ſufficiat ſola eorum ea ptea tetigiſſe. Sicuti autem quidam fuere, qui ſomnum ſemper fieri commoderatum exiſtimarūt, & nunquā immoderatum: ſic nonnulli rurſus aiunt uigiliā nūquam eſſe moderatam, ſed hoc nomen ſolam immoderantiam ſignificare, obliti eius, quæ in uſu tritæ ſeruatur, conſuetudinis, quoniam & mala nonnunquam mediocria dicimus magnorum comparatione. Sic igitur oportet accipere uigiliam medioerem, ac ſi ſignificet paruam. F

3. de Locis affectis. 4. 16. g in 1. Pror. cō. 2 t. 47. 4. 175 d in Prog. cō. 1. t 17. 4. 193. h 7. Aphor. 67. 60. f

4 "*Non ſatietas, non fames, neque aliud quicquam, quod modum naturæ exceſſerit, bonum.*

Rurſus hic aphoriſmus, ſicut & alter, qui antecedit, quod in una materia, idem in omnibus enūciat. Nam, cum ſanitas moderantia quædam ſit, neceſſe eſt omnes immoderantias, quę plurimū à modo receſſerunt, iam ęgritudines eſſe, quæ uero nondum id, quod plurimum eſt, obtinēt, ęgritudinum generationum oſtendere.

de Optima ſecta ad Traſy. Iſagog 20. c. & 27. a. Et 2. Aph. 17. 13. a.

5 "*Spontaneæ laſſitudines morbos pranunciant.*

Non eius, quæ fit ex motionibus, immoderantiæ nomen eſt laſſitudo, ſed eius, quæ aduenit in corporibus animalium, diſpoſitionis. Neque. n. laſſitudinū meminit, quæ ex talibus accidunt motionibus, ſed quæ ſponte contingunt. Cum igitur abſq; motu huiuſmodi euenerit diſpoſitio: non ſimpliciter laſſitudo, ſed laſſitudo ſpontanea nominatur. Sed, cū tres ſint "laſſitudines, quēadmodū in ſalubribus declarauimus, prima, quæ ulcerum, ſecunda, quæ tentionis, tertia, quæ inflammationis ſenſum habet, ex his compoſita: prima quidem ex viriatis humoribus ortū habet, ſecunda ex plenitudine, tertia ex utriſq; ſimul iunctis. Sic. n. à nobis eſt mōſtratum in ea, quæ de ſalubribus inſcribitur, tractatione. Quare non temere dictū eſt, ſpōtaneas laſſitudines morbos nunciare. G

4. de Sanitate tuen. 2. 83. e. f in 6. Epid. cō. 4. t. 2. 3 179. f de Optima ſecta ad Traſyb. Iſago. 26. g A. l. 1. ſ. 2. d 3. c. 20. fo. 41. b

6 "*Quicunq; dolentes parte aliqua corporis, omnino dolorem non ſentiunt, yſ mens ægrotat.*

Dolores (hoc eſt πόνους) ſolet nominare nonnunquam diſpoſitiones ipſas, in quibus dolemus: in quem ſenſum dicebat in libro Epidemiorū, quod in " Cranone antiqui dolores frigidi, noui autem calidi: haudquaquam dolores calidos, frigidosve, ſed diſpoſitiones, ex quibus fiant, ita nominans. Et hoc in loco igitur eodem modo dolores ipſas diſpoſitiones nominauit, quæcunque cum dolore fieri ſunt natura aptæ quemadmodum eryſipelas, inflammationem, & vulnus, & colliſionem, atq; rupturam, & conuulſionem, & quodcunq; tale aliquid: quod ſi adſit, & ab ægroto non ſentiatur, mentem indicat ægrotare. Siue autem γνώμην id eſt, mentem, ſiue διάνοιαν, id eſt, cogitationem dixerit, nihil in præſentia refert.

7. de Hip. & Pla. decretis. 1. 271. h in 1. Pror. cō. 1. t. 16. 4. 165. h Et cō. 2. t. 32. 172. e

7 "*Quæ longo tempore extenuantur corpora, lente reficere oportet: quæ vero breui, breuiter.*

Quę enim pauco tempore extenuata ſunt corpora: ob humorum, & ſpirituum euacuationem non ex ſolidorum colliquatione id perpeſſa ſunt: qui uero longo tempore extenuati ſunt, iis carnes liqueſcunt, graciles etiam reddūtur aliæ partes, per quas concoctio in animalibus, & diſtributio, & ſanguificatio, atq; nutritio perficitur: quare tantum non poterit concoqui alimentum, quā to indiget corpus. Quam ob cauſam talia corpora longiori tempore reficere oportet, atq; tenuiter, quod lente nominauit. In quibus autem ſoli humores, & ſpiritus ſunt euacuati, in iis celeriter, ac plenius contingit reficere, cum fiduciam nobis præſtet ſolidatum partium robur. In fine autem aphoriſmi duplex ſcriptura inuenitur, & idem utraq; ſignificat, ſiue breui, caſu ablatiuo, ſiue breuiter, aduerbialiter ſcriptum ſit. H

7. Methodi medē. 7. 46 e

8 "*Siquis à morbo cibum aſſumens non corroboratur, pluri alimento corpus uti ſignificatur: quòd ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet, quòd indiget euacuatione.*

Propter breuiloquium, & vſum quendam dictionis, qui etiam eſt apud nos in multis ciuitatibus Aſiæ, hic aphoriſmus habuit obſcuritatem. Conſuetum enim eſt nobis dicere, non aſſumere cibum illos, qui ſunt ſine appetitu, aſſumere autem eos, qui appetunt, ac comedunt uſq; ad ſatietatem. Quicunque igitur appetentes, & abundans alimentum accipientes, non poſſunt robur ſanitatis

2. Aph. 12. 12. d. Et Apho. 31. 16 h. Et Aph. 32. 17. a Et 7. Aph. 62. 49. h

A ſanitatis recuperare, grauantur potius, nõ ab eo nutriuntur. Qui vero neque, quod ſatis eſt, poſſunt aſſumere, uitioſos humores habent: quos niſi euacuarint, fieri non poteſt, vt robur ſanitatis recuperent. Hippocrates vero non hic tñ, ſed & in alijs ſuis cõmẽtarijs, quãdo proportione inter ſe ſeruata humores omnes augentur, miſſione ſanguinis auxiliatur. Vbi vero vnus aliquis ex ipſis ſuperabundat, illi purgatorium exhibet medicamen. Vt igitur iſta cognoſcens, & qui ſæpius in ſuis commentarijs eadem tradiderit, recte duos ſequẽtes aphoriſmos ſubiungit, in quibus de eadem docet diſpoſitione, de qua etiã in hoc antecedente docuit aphoriſmo, inquiens: Si uero non aſſumente ægro hoc fiat, ſcire oportet, quod indiget euacuatione; ſaneq; ordinem duorum ſequentium aphoriſmorum puto deprauatum in multis exẽplaribus: illaq; rectius ſe habẽt, in quibus prior ille ſcribitur: Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes: vt totus ſermo talis exiſtat: Quod ſi non aſſumente cibum hoc accidat, ſcire oportet, ꝙ indiget euacuatione: non pura enim corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes. Nos uero ſequentes ordinẽ, quem in pluribus exemplaribus ſcriptum inuenimus, ſic eorum faciemus expoſitionem.

16.Ep.cõ. 1.t. 19. 3. 393 g 1.Aph.24. 10 g Ep 7. Aph. 66. 60.c

9 *"Corpora cum quiſpiam purgare voluerit, oportet fluida facere.*

Multi quidem volunt, corpora fluida fieri: vbi per medicamenta uomitoria euacuatio eſt fa-
B cienda, vomitum irritãdo: ubi uero, per dejicientia, aſſidue aluum ſubducendo. Atque ob hæc totam diſpoſitionem vtriſque, his quidem ad alui ſubductionem, his vero ad vomitum habilem faciunt. Ego vero Hippocratem puto non nimirum id, ſed aliquid maius hoc in loco nos docere voluiſſe, quod nos longa experientia dicimus ita ſe habere. Siquis enim extenuet, & incidat craſſos, atque tenaces humores, qui in corpore ſunt, & meatus aperiat, per quos iſti tranſmittuntur, atque trahuntur a medicamentis, quę vim purgatoriã habent, tunc purgatio recte in omnibus procedit. Qui vero iſtud quidẽ neglexerint, uomitus autem, atque alui ſubductionem procurauerint: ijs difficiles obueniunt purgationes, non ſine torminibus interdum, & vertigine quadam, faſtidioq; multo, & malo pulſu, ac diſſolutione, & difficultate. Nobis autem extenuanti victu (de quo integrum ſcripſimus librum) vtentibus, nihil horum contingere cõſueuit: & eorũ quæ in corpore præter naturã continentur euacuationes ſine vlla moleſtia, ac celerrime ſiũt: atq; idcirco Hippocratem dicimus ſuo adiecisse ſermoni: Vbi quis voluerit purgare corpora, oportet fluida facere: ac ſi ita dixiſſet: Siue per vomitus, ſiue per alui ſub ductionem purgare velis, poſt quam fluidum totum corpus effeceris, ita demum optime purgabis. Erit autem fluidũ, ut diximus, omnibus meatibus reſeratis, & humoribus inciſis, atq; extenuatis, ſiquis fuerit humor in cor-
C pore craſſus, ac glutinoſus.

1.d Simp. med.fac. 5 9.b In l.de Renũ affect. dig. & medi. q. Gal. aſcribitur 7.196.b 2.Aph.15. 12.g 7.Aph. 62 59.g

10 *"Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes.*

Corrumpitur enim adueniẽs alimẽtum vna cũ ijs uitioſis humoribus, qui iam in corpore præexiſtunt. ita ut ipſorum quidẽ quantitas augeatur, qualitas vero ſeruetur. Hoc pręcipue fit, quando uentriculus quibuſdam humoribus vitioſis plenus extiterit, ob quos & † caſus paulò antea dictus ex morbo conualeſcentibus accidit, non poſſe videlicet cibum aſſumere. † Symptoma.

11 *"Facilius eſt impleri potu, quam cibo.*

Cum ſermo ipſi de ijs, qui indigent refectione, antea fit habitus: propterea nunc ſcripſit materierum diuerſitates, ex quibus renutriũtur. Scriptum autem eſt, & in libro de alimento ſic: "Qui cita indigent adiectione, ijs humidum ad recuperandas uires remediũ optimum eſt, ubi autem ad huc citius, per odoratum. Oportet autem non ſimpliciter intelligere in vtroque libro, vel in illo humidũ, uel hic potũ, ſed humida, & potus, quę ſuapte natura apta ſunt nutrire corpus. Nam ſi nõ ita nutriunt, ſicuti ſolidiora, ſuperant tamen "nutriendi celeritate, ueluti uina craſſiora. Nã aquo-
D ſa (ſic autem nominant alba, & tenuia) ſicut aquæ ſimilem formam habent, ita etiam uim, quare urinam cient, & minimum nutriunt, quæ uerò craſſa ſunt, & colore rubea, omnium uinorũ maxime nutriunt. Ineſt autem eis, & citiſſime implere corpora euacuata, & ob hoc indigentia adiectione. Quòd autem humidum alimentum, præcipue cum fuerit natura calidum, facilius nutriat, manifeſtum ijs eſt, qui norunt, quo modo & coctio, & diſtributio fiant.

in l.de Alimẽto prope à fine.

*Hæc duo verba nõ ſũt in græco, nec in Burgũdionis verſione.

A.l.2.t.4.c 2.fol.71.b

12 *"Quæ relinquuntur in morbis poſt iudicium, recidiuas facere conſueuerunt.*

1.de Criſibus.4. 132 g

Hic etiam aphoriſmus antecedentibus iungitur. Nam, cum Hippocrates dixerit, "Si à morbo cibum aſſumens quis non corroboratur, pluri alimento corpus uti ſignificatur, ꝙ ſi nõ aſſumẽti cibum hoc accidat, ſcire oportet, ꝙ indiget euacuatione: & ob hanc cauſam cum deinceps de euacuationibus ſermonem habuiſſet, nunc cauſam aſſignat, ob quã oporteat euacuare eos, qui poſt morbũ non appetunt: ac ſi totus ſermo ita ab ipſo tranſigeretur. Quòd ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet, ꝙ indiget euacuatione: nã, quæ relinquuntur in morbis poſt iudicationem, recidiuas facere conſueuere. Per ea, quę relinquuntur in morbis, malorum humorum reliquias intelligens, quas neceſſarium eſt tempore putreſcentes, febrem accendere; cum omnis hu-

Idẽ 2.Ep.ſect. 3. etiã 4. poſt dimidium. 6.Epi.cõ.2.t. 22.3.164.a

paulo ſuperi. Aphor.8.

mor alienus a natura corporis, in quo continetur, aptus non ſit ad eius nutritionem: & deinceps neceſſario ad putredinem conuertatur. Quando autem locus calidus erit, in quo fuerit collectus, tunc & maxime, & celerrime putridus fit. E

6 Epid. cō. 2. t.23.3.164.b

in 6.Epid. cō.2.t.13. 164 e 3.de Chriſib.4. 143.d

13 *Quibuſcunque indicatio ſit, ijs nox grauis ante acceſſionem: quæ vero ſubſequitur, magna ex parte, leuior exiſtit.*

Criſis id eſt iudicatio eſt ſubita in morbo, vel ad ſanitatē, vel ad mortē mutatio. Fit autē natura ſeparante a bonis mala, & ad excernendū præparante. Non temere igitur in tali turbatione grauiter ſe habent, & grauitas hęc noctu fit manifeſtior: nā hoc tpe dormire conſueuimus. Sōno igitur à turbatione interrupto, clarius grauitas illa percipitur: licet ſimilis fiat interdiu turbatio, qñ nocte ſequente eſt iudicatio futura. Quod aūt in fine aphoriſmi ſcribitur, Quæ vero ſubſequitur, magna ex parte leuior exiſtit: in multis exēplaribus nō habetur. Vult autē docere nos, ꝙ magna parte nox ſubſequens iudicationē facilior præcedente exiſtat, qm̄ plures iudicationes bene terminātur. Scimus.n. plures eſſe ex ægrotis, qui ſeruantur, quā qui moriūtur, niſi peſtilens conſtitutio ſit,

14 *In profluuijs alui, mutationes excrementorum iuuant, niſi ad mala mutatio fiat.* F

Mutationes excrementorum, quæ multas humorum formas educunt, exquiſitius corpus expurgāt, niſi habeant ſigna colliquationis, aut putredinis: de quibus in Prognoſticis ipſe *tranſegit vbi & pinguium, & vitioſorum, ac male olentium meminit excrementorum.

in Prog. cō. 2. t.22.4. 199.h

15 *Vbi fauces ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, excretiones inſpicere oportet: Nam ſi bilioſa fuerint, corpus vnà ægrotat: Si vero ſimiles ſanis, tutum eſt corpus nutrire.*

Duos inuicem ſermones ex aduerſo ponens, in vtroq; id, quod manifeſte conſequitur, prętermiſit. Quare, ſi vtriq; id, quod deeſt, adiungatur: erit vniuerſa oratio huiuſcemodi: Vbi fauces ęgrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, inſpicere excretiones oportet. Si enim bilioſæ fuerint, corpus vnà ægrotat, neq; tutum eſt ipſum nutrire. Si vero ſimiles ſanis, corpus vna non ęgrotat, & tutū eſt ipſum nutrire. Ex quibus vero mihi uidetur Hippocrates ipſe ſibipſi perſuadens, in hūc modū ſcripſiſſe, iam dicam: Animalium natura nonnunquam ex principalibus membris humores malos euacuās, alios per vrinas, vel uomitus, vel aluū inferiorem excernit: alios ad cutim extrudit, quos cum euacuare propter craſſitiem non poſſit, ibi eos deponit: atque hoc modo tubercula naſcuntur in corpore, ſępe & fauces fluentē ex capite humorē ſuſcipientes infeſtantur. Tunc G igitur conſiderandum eſt, ac diſtinguendum, nunquid natura totam in patientibus partibus ſuꝑfluitatem depoſuerit, an adhuc corpus uniuerſum uitioſis humoribus abundet, quod excrementa indicabunt. Nam, ſi omnino natura mota eſt ad expurgandum corpus, bilioſa apparebunt: quoniam & tubercula ſanguine calefacto a bilioſo humore fieri ſunt apta: patetq; prius eſſe purganda, quàm nutrienda huiuſcemodi corpora. "Non pura enim corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes. Sin autem excretiones ſunt ſimiles ſanis, totum corpus† bonos habere humores} indicatur: & ſine ullo periculo nutriri poteſt.

Supra. Aph. 10

† *ὑγιαίνειν* *i. ſanum eſſe, eſt in impreſſis: aliqui tamen habent εὐχυμεῖν, quam lectione ſequutus eſt Leonicenus.*

16 *Vbi fames, laborandum non eſt.*

de Vic. ra. in mor. ac. cō.2 t.58. 7.124.g

Fameſcere illos dicimus, qui ob ciborū inopiam ad extremam eſuritionē perueniunt. Sic Hippocrates ipſe ſecundo libro Epidemiarum "dixit. In oppido Aeno, ijs, qui ob famē leguminibus ueſcebantur, crura debilitata ſunt. Et quidem omnē exinitū ciborū defectum, etiam ſi citra penuriā ex electione, uel iuſſu fiat, famē conſueuit appellare, ueluti cum ait, "Carnes humidas habētibus, famem adhibere conuenit. Fames.n. exiccat corpora. Et, cum in Prognoſticis inquit, "Interrogare oportet, nunquid uigilauerit homo, uel aluus fortiter exinanita fuerit, uel fames ipſum obſederit: pro defectu ciborū famem accipit, hoc ēt in loco ſic dixit, Vbi fames, non oportet laborare, ac ſi ita dixiſſet, Qui cibum capturi non ſunt, ijs eo die labor aliquis iniungēdus non eſt. Hic H aūt per laborem (græce *πόνον*,) oportet intelligere uehementē motū, quem exercitiū nominant. In hanc itaq; ſententiā ipſe dicebat, "Labores cibū antecedant. Eſt igitur ipſi ſermo communis ad ægros, & ſanos. Satis.n. "non ſunt præcipienda exercitia ſimul cum inedia: nec ægris aliquis uehementior motus adhibendus unà cum cibi abſtinentia: non ſanguinis miſſio, non alui purgatio, non uomitus excitatio, non frictio multa, non deniq; vehemēs ulla corporis commotio, aut alteratio. In talibus ſiquidē motibus omnibus, ubi cibus defuturus ſit, uires diſſoluuntur, ſiue ęgrotent, ſiue ſani ſint homines. Vbiq; uero Hippocrates magnopere ſtudet ſeruare fortem eam, quæ regit animalia, potentiam. Siue igitur numero ſingulari, potentiam, dixerimus, ſiue plurali, potētias, nihil refert: hocq; in libro de alimento "Hippocrates ipſe dixit, potentia una, & non una: genere quidem oſtendens vnam eſſe potentiam, ſpecies autem plures habere.

2.Epi ſect. 4. Et 6.Epid.cō. 4 t.13.3.183. c 7.Apho.59. 59.c In Prog.cō.1. t.8, 191.c 6.Epid.cō. 4. t.31.3.187.c

A.l.j.ſ.3. a.c.3.ſ.60. g

In lib.de Ali. poſt dimidiū.

17 "*Vbi alimentum præter naturam plus ingeſtum eſt, hoc morbum facit: oſtendit autem ſanatio.*

1.de Diffis febr.3.32. f

Quod in altero aphoriſmo uniuerſaliter dixit, hoc nunc in una ſpecie docet. Vniuerſalis enim

eſt hic

A eſt hic ſermo: Non ſatietas, non fames, neq; aliud aliquid, bonum, quod modum naturę excedat.
verum propoſitus nunc aphoriſmus, de una re, ſcilicet ſatietate, pronunciat. Plus enim alimenti, ſupra, Aph. 4.
q̃ mõ naturæ conueniat, ſatietas ſeu repletio, græce πλησμονὴ, noĩat. Sẽper igitur, id quod plus eſt,
ad aliquid dr̃. Verum in noſtris corporibus duplex eſt, unum quantum ad vaſorũ capacitatem, al-
terum quantum ad illã, quæ nos gubernat, naturã. de quo nunc Hippocrates docens, alimentum
copioſius dixit eſſe præter naturam: ne eos, qui ita cibis ſunt repleti, vt uenter extendatur, omni-
no ex hoc arbitremur ſenſuros læſionẽ: neq; eos, q bus aliquid deeſt ad conceptaculi mẽſurã †pau †Al. ex antiquis quique
ca aſsũpſiſſe, & oĩno illa bñ concocturos. Nam & priores cõtingit, q̃ uentriculũ repleuere, conco pauca aſſum-
quere, ſi eorum natura fortis extiterit: & ſecundos non poſſe concoquere propter imbecillitatem, pſere, omni-
tũc pletiim, cum priores aſſumpſerint cibos cõcoctu faciles, ſecundi uerò concoctu difficiles. Sic no, &c.
& in diſtributione alimti, potẽtia ſignificatiua illi proportionalis, quæ in uentre cibũ cõcoquit,
aliqñ ex imbecillitate non alterabit humorẽ ad uenas diſtributum, etiã ſi mediocris eſſe uideatur.
Aliqñ mediocri copioſiorem prompte in ſanguinẽ tranſmutabit, partim ex ſui robore, partim ex
humoris natura ad coctionẽ idonea. Eodem modo, & tertium alimẽtum (quod maxime propriũ
alimentum nominamus, id dico, quod partibus aĩalis adijcitur) p natura potentiæ, vel copioſius,
B vel non copioſius dicetur, & vel bñ concoquet, & nutriet, uel non: & iuxta hoc vel ab ipſa obtine
bitur, vel non obtentum corrũpetur, & morbum generabit. Vna igitur expoſitio hæc eſt, illud, ꝙ
plus eſt, quantum ad potentiam, à qua aĩalia reguntur, nobis intelligentibus: Altera, quãtũ ad qua
litatem præter naturam, vera & ipſa. Nutritur ſiquidem pars unaquæq; ex proprio ſibi alimento
quod recte diceremus eſſe illi ſecundum naturã. Cũ igitur aliqñ ad ipſam peruenerit aliquis hu-
mor, qui alteri quidem parti ſit ſecundũ naturã, ipſi verò alienus, & pręter naturã: malũ quidẽ hoc
exiſtit, non tñ ex neceſſitate ſequetur morbus, vbi exigua portio fuerit. Nam, cum neq; illa medi-
camenta, quæ corpus noſtrũ poſſunt corrũpere: ſicuti mandragora, papauer, atq; cicuta, poſſint
ſine quantitate nocere, multo minus huiuſcemodi humor, qui præter id, quòd non corrũpit, etiã
alias partes enutrire poteſt. alioqui ipſum neq; alimentum vocaſſet, niſi tali eſſet natura prędit⁹.
Sicuti igitur, ſi parum aliquid ſpiritus per gulam ad uentriculũ deferretur, aut potæ humiditatis
pauxillum ad pulmonem per aſperã arteriam delaberetur, neque uentriculus, quo ad hoc, ægrota
ret, neq; pulmo: eodẽ modo ſe res habet etiam in aliarum partium alimento. Iam uero & tertia q̃-
dam expoſitio eſt à quibuſdam inuecta, qui nos accipere iubent, præter naturã, pro valde, & exu-
peranter, ac ſi ita diceretur: vbi alimentum exuperanter intrauerit, id morbum facit. Nam alimẽ-
C tum paululum mediocritatẽ excedẽs, nõdũ poſſe facere morbum, ſed adhuc ſeruare corpus intra
latitudinẽ ſanitatis, vera quidem & hæc eſt ſententia. Oportet ſiquidẽ alimentum, quod morbum
facturum ſit, non paruo aliquo excedere exquiſitã mediocritatẽ. Verum non eſt mos ob hoc ſer-
monem diſtinguere: Solent. n. ipſum tantummodo genus enunciare, vel exuſtionem, vel ſrigefa-
ctionem, vel cruditatẽ, vel corruptionẽ humorum, & quæcunq; alia hmõi morbũ facere dicentes
quaſi nos in ſingulis horum effatu dignam quantitatem ſubintelligamus. Eodem igitur modo, &
alimentum excedens dicunt facere morbũ, non adiicientes multo, cũ nos non lateat: ꝙ, ſi quinta-
decima vnius drachmæ parte mediocritatẽ exceſſerit, nondum poteſt morbum efficere: verũ, ſi
hic exceſſus multiplicetur, faciet, & ipſe aliquãdo morbũ: ex genere enim cauſarum eſt una, quæ
morbos cõmittendi vim hñt. Secundum hæc igitur tertia expoſitio, etſi quã maxime vera ſit, mi-
hi tñ vr̃ eſſe curioſior, q̃ deceat veterũ cõſuetudinẽ, præter id, ꝙ violẽtius exponit vocis illius, præ-
ter naturã, ſignificatum. Verba aũt, quæ in fine aphoriſmi ſcribunt, ubi ait: Oſtẽdit aũt ſanatio: me
lius ſcriberentur cũ coniunctione, & hoc mõ: Oſtendit ãt & ſanatio. Neq; enim ſola ſanatio oſtẽ-
dit alimẽtũ, vbi plus moderato ingeſtũ eſt, facere morbũ, ſed & rei natura indicat, cõteſtante etiã
ſanatione. In omnibus ſiquidẽ artibus, ijs, quæ recte ſunt excogitata, accedit etiam ex euentu te-
D ſtimonium. Quodnã igitur illud eſt in præſenti ſermone? ea, quæ ſequitur ad noxiorum humorũ
euacuationes, ſanatio, quod etiam teſtimoniũ Herophilus in tritemporea ſignificatione vocata
aſſumpſit. Siq s. n. plus cõſueto aſſumpſerit cibi, æquabili aũt prioribus, aut ẽt minori vtatur exer-
citio, moxq; aggrauato corpore, cum robore atq; tumore venarũ incipiat febricitare: non abſq;
ratione quiſpiã illũ ex multitudine febricitare exiſtimauerit. Si igiť euacuatus inde iuuatur, ſtatim
exiſtimatio de multitudine cõfirmabitur, & creſcet audacia in eidẽ ſimili mõ euacuandi, nõ expe
ctantibus empiricorũ obſeruationẽ, quã ipſi aiũt eorũ eſſe, q̃ ſępiſſime ĩ eiſdẽ eodẽ mõ cõtigerũt.
Forte igitur in aphoriſmo adiecta erat coniunctio, & deinde aliquis tãquam ſuperfluam ipſam ab
ſtulit. Forte autem ꝙ ipſe Hippocrates ab initio ſimpliciter ſcripſit abſq; coniunctione. Oſten-
dit autem ſanatio: ac ſi ita dixiſſet. Ijs enim quæ prius dicta ſunt, ita ſe habentibus, vt dictũ eſt, hoc
eſt pluri alimẽto pter naturam cõprehenſo in corpore, vbi adhibita euacuatione ægrotus leuabi-
tur, argumẽto erit morbũ aduenisſe ex multitudine alimẽti. Quòd aũt euacuationem ſimpliciter
Hippocrates dicere cõſueuerit, quãdo humores oẽs ęqualiter euacuantur: purgationẽ autem, qñ
praua affecti qualitate, meminiſſe oportet: & ꝙ præſens ſanatio, non à purgatione facta, ſed ab
euacuatione, atteſtatur illi, quæ fuit de multitudine, exiſtimationi. Euacuatio autem omnium hu-
morum

morum æqualiter(quæ quidem exquiſitiſſima eſt)fit per venæ ſectionem. Proxima aũt huic eſt, E
quæ per malleolorum ſcarificationẽ,vt nos facere conſueuimus,& q̃ per exercitia, vel frictione
vel balnea,& præterea ex accidenti,per inediam. Dixi autem ex accidenti,quoniã non per ſe ip-
ſam inedia euacuat,vt ſingula antea dicta, uerũ naturali modo per trãſpirationẽ euacuatio qui-
dẽ fit,quæ nullo accedente alimento in locum eius,quod fuit euacuatum,tũc ſenſu manifeſte de-
prehenditur,quæ antea latuerat.Hęc igitur ſufficiant ad aphoriſmi expoſitionẽ.Qui uerò vult ſer
monẽ de multitudine diligentius perlegere,vnum habet librum integrum à nobis conſcriptum,
cui titulus eſt, De multitudine.Nunc vero hoc tantum ſufficiet adiungere ijs, quæ prius à nobis
ſunt enarrata,ꝙ incipere quidẽ poteſt ea,q̃ ad uires refertur multitudo,abſque corruptione : verũ
nõ põt bona permanere:nam omnino neceſſe eſt,ut ſecundum qualitatem transmutetur, & pro
ceſſu tẽporis corrumpatur. Verũ,& ſi iſtud fiat,interim multitudinẽ ipſam nominabimus, donec
ex ſuperflui euacuatione reſiduum bonũ fieri poſſit.Quod enim in uinis accidit aceſcentibus: tale
quiddam & in ſanguinis alteratione contingit.Quod autẽ in uinis accidit tale eſt: Vbi ex toto aci-
da facta ſunt,non redeunt rurſum ad uini naturã:paruo autem in ipſis facto momento, ita ut aci-
dum quidem habent ſaporem,nondum tamen acetum ſint,multa multoties ex his priſtinam na F
turam recuperarũt.Hoc idem in ſanguine euenit:nam & ipſe,ubi magna in eo ſit facta corruptio
non redit amplius ad habitum naturalem:ſi uero pauca contigerit:ubi id,quod eſt ſuperfluũ, fue-
rit euacuatum:quod reſiduum exiſtit,ad ſuam naturam reſtituitur.Et quidem conſuetum eſt hu-
iuſcemodi diſpoſitionem,non corruptionem,ſed multitudinem nominare:illa(ut dixi)ſola voca-
ta corruptione,quę tam effatu dignam habet eam,quæ ad id,quod præter naturam eſt, euerſio-
nem,ut non poſſit iterum ex naturæ coctione ad primam humoris redire bonitatem.

3. de Cauſis pulſuũ. 4.99.c 1 *"Eorum,quæ vniuerſim,& velociter nutriuntur,veloces quoque fiunt excretiones.*

Velociter quidem nutrire accipiẽdũ eſt ab ipſo dicta ea,quæ paruo poſt aſſumptionem tempo-
re ſtatim nutriunt,ſiuæ naturæ ratione:quam in ijs exploramus,q integra ſanitate fruuntur. Vni
uerſim autẽ quæ,poſtquam alere cœperunt,exiguo tempore totũ ex ſe præſtant corpori alimen
tum. Talia igitur,quantum ad hoc ſolũ attinet,ꝙ uniuerſim nutriunt,etiam ueloces habebũt ex-
cretiones.Si uero aliqua adſit acritudo excitans ad excretionem,aũt lentor, obquem magis reti-
neatur:ille quidẽ uelocius ad excretionem prorumpẽt,hæc vero tardius.Celerrime igitur, & ma
xime vniuerſim vinũ alit:tardiſſime aũt,& paulatim caro bubula,& cochleæ,verticilli marini,ſquil
læ,cammari,atq; locuſtæ,&(vt ſummatim cõprehendã)quæcunque dura carne conſtãt:eãdẽ cũ G
his naturã hñt,& caſei duri,carnes ſalitæ,lentes,ac bulbi,nec non oua,vſquequo indurueriint,eli-
xata.Hæc enim oĩa multo poſt aſſumptionẽ tpe,atq; paulatim nutriunt.Indiciũ aũt tibi ſit id,qđ
aſſumptum eſt,iam nutrire,in pulſibus quidem vehementia,ac magnitudo:in motibus aũt volun
tarijs robur nutritis adiectum.ipſum vero præcipue opxortet eplorare in illis, qui ſunt diſſoluti,
vel propter euacuationẽ aliquam ſenſibilem,vel propter laborem ſuperfluũ,vel propter inediã.
In hiſce igitur,quæ ſupra diximus,oĩbus tardæ fiunt per aluum excretiones,hoc eſt longo poſt aſ
ſumptionẽ tpe:in contrarijs vero,veloces.Maxime autem omnium contrarium eſt vinum, celer
rime(vt diximus)nutriens:poſt ipſum vero per ordinẽ alia,de quibus ſermonem faciam,primum
de vinis ipſis percurrens.Etenim aquoſa ex eis,pauciſſimum præbent corpori alimentum . Sunt
autem hæc colore quidẽ alba,tenuia uere ſubſta. Craſſa autem , & fulua multo quidem magis his
corpus alũt:ſed tantũ vincuntur à nigris in nutriendo plurimũ,quantum ſuperant in præſtando
vniuerſum,& velox alimentum.Quęcunq; vero alba quidem ſunt,ſed craſſa minus quidẽ his alũt
plus autem tenuibus,& albis nutriunt:ſed neque uelociter,neque uniuerſim alũt. Quãtũ uero in
hiſce differunt,tantũ,& in excretione. Aquoſa enim celerrime per urinã excernuntur,quia celer-
rime tota ferè anticipant reſumi.Ex alijs uerò oĩbus,quantũ aliquid uentrẽ ſubierit manifeſte,ꝓ- H
portionalẽ nutritionis tempori habet excretionem.Hoc idem in alijs oĩbus accidit.Nam ſuccus
ptiſanæ non multo poſt aſſumptionẽ tempore uidetur nutrire,non tamen multum præbet corpo
ri alimentum,idq; breui tempore uniuerſum. Alica vero neq; paucũ,neq; uniuerſum,ſed in mul
to tempore multum præbet alimẽtum.Oportet autem ea,quæ inuicem cõparantur,eſſe ſecundũ
ſubſtãtiam ſimilia,& nõ eſſe hoc quidem exquiſite humidum,hoc vero extreme ſiccũ.In ptiſanę
igitur,& alica,& huiuſcemodi omnibus quæcunq; parantur ex milijs,vel fabis,vel alijs quibuſdã
fructibus,eodem modo ſe habeant,quæ comparantur,ſecundum ſubſtantiæ qualitatem.In carni
bus autem propria quidem eſt uniuſcuiuſq; conſiſtentia.Sed comparare ipſas oportet ſecundum
modum,quo parantur,vel utriſque aſſis,vel eodem modo elixis.Auferre autem oportet dum pa
rantur,mordaces humores,quemadmodum in braſſica,ac in leguminibus, ſi certam velis habe-
re experientiam eius.quæ in ipſis alit,ſubſtantiæ. Auferuntur autem humores dicti,ſi,dum elixã-
tur,ab una aqua ad aliam transferantur . Si igitur adhibita diſtinctione , diligentem omnium ſe-
ceris inquiſitionem : inuenies omnia, quę quidem in pauco tempore nutriunt(hoc enim eſt uni-
uerſim) & paruo poſt aſſumptionem tempore(hoc enim eſt velociter)etiam velocem habere ex
cretionem , quando hominibus eodem modo affectis exhibentur(nam , & hoc in talibus om-
nibus

A nibus oportet præfinire)quæ vero contrariam naturã hñt,tarde excerni. Cauſam horũ inuenies ex ijs, quæ oſtenſa ſunt in commentarijs de potentijs naturalibus. In his ſiquidem oſtendebatur ventriculus prius cibis frui, familiarem ſibi ſuccum ex illis attrahens, & ſuis apponens tunicis, mox, vbi hic eſſet ſaturatus, tunc ipſos emittere ad excretionem. In hoc autem tẽpore, & hepar oſtendebatur ex cibis attrahere, vbi indigeret alimento: nã, ſi non egeat, illo, quod prius aderat, perfrui: eadem quoque ratione trahere rurſus ex hepate totũ corpus, quo tempore, & ipſum indiget alimento. Vnde, in quibus totum corpus eſt vacuum, quiſpiã maxime poſſit experiri, qui cibi ſint vniuerſum, & velociter nutrientes: quibus & illud (vt diximus) ineſt, celeriter tendere ad excretionem, quantũ ad id attinet. Verũ nõnulli dixere eã, quæ fit ex toto corpore, euacuationẽ, ab ipſo excretionem nominari, ut idẽ ſit, quod nũc docetur, ei, quod dixit in libro De alimento ubi inquit "Alimentũ, quod difficulter alteratur, difficulter abſumit: quod facile apponitur, facile abſumitur. Quod dictum veriſsimum quidem ẽ, non tñ proprie videtur accipi ſub appellatione excretionis: nam magis proprie dr̃ de ea, quæ ſolum fit per ventrẽ: poſſumus quidem, & ipſã intelligere de ea, quæ fit ex toto corpore. Differt enim, excretionem (græce *διαχώρησιν*,) an ſubductionem (græce *ὑποχώρησιν*) dicas. Subductio igitur ſolũ de ijs dicitur, q̃ ꝑ aluũ dejciũtur: contingit autem excretionis vocabulũ vtriſque eſſe cõe. Carnes itaque ſuillæ, & quæcunque lẽtos ac craſ- in li. de Alim. circa finem.
B ſos humores habent, in tempore faciunt ex toto corpore tranſpirationem. Olera vero, & piſces ſaxatiles, & ſimpliciter quæcunque tenuẽ habent humorẽ diſtribuẽdum, celeritate quidẽ diſtributionis, atque appoſitionis exuperant, ſtabilem vero naturam non habent, ſed facile diſſlant.

de Natu. hum. co. 1.t.1.1 27.c. Et cõ.1.t. 17 7.clxxx.c 19 "*Acutorum morborum non omnino ſunt certæ prænunciationes, aut ſalutis, aut mortis.*

Ac uti morbi præter id, q̃ celeriter iudicantur, ſtatim & magnitudinem hñt. Nam febres diariæ, quas Græci ephemeras uocãt, licet cito finiant, nõ tñ acuti morbi nominant. Duplex autem eſt acutorum morborum natura. Vel enim ab humoribus calidis ſolis, qui nullũ obſedere locum, ſed æqualiter in oĩbus aĩalis partibus ſunt: vel loco aliquo patiẽte fiunt, vt in morbo laterali. pulmonis inflãmatione, angina, febresque ut plurimũ in acutis morbis ſunt continuæ. Rari eñ ſunt ex ipſis, quibus febres non adſint, vt morbus attonitus, quẽ Græci apoplexiam uocant. morbi uero longi ob craſſos, ac frigidos fiunt humores, qui nõ facile concoqui poſsunt, & in patientibus partibus impacti ſunt, atque agglutinati ita, ut eorũ diſpoſitiones magis præduris tumoribus, q̃ inflãmationibus aſsimilent. Pauci uero ex ipſis fiũt {per cõpaſsionẽ} abſq; loco patiente: in quib' venæ oẽs æqualiter hñt humores, vel atrabilarios, uel pituitoſos putreſcẽtes. In his igitur oĩbus
C videtur Hippocrates fidere præcognitionibus, in acutis vero non oĩbus. Sed aliquando falli præcognitionẽ confitetur. Tale eſt.n. quod dicit, non oĩno, negatio cum ſit: nõ omnino.n. idẽ, quod non prorſus, ſignificat: eſtque nõ oĩno perinde, atque non in oĩbus, quod genus ſermonis uſurpare cõſueuerũt, qñ pauca ex multis uolũt excipere, ut cũ dicũt, non oẽs hoĩes mali. Qui .n. hoc dicit, oſtendit paucissimos eſſe bonos. Ita igitur & nunc Hippocrates oſtendit, inquiens, non oĩno certas eſſe in morbis acutis prænunciationes, tanquàm aliqñ, quamuis raro, † medicus aberret: iſtud autem fit propter ſubitam in iudicatione permutationem, quæ naturam humorum ſequitur morbificorum, & quia nonnunquam humor noxius ex vno loco transfertur ad alterum. † *ἄριστος id eſt optimus, additur in antiquo quodã codice.*

a. Aph. 43 18.c Et Aph. 53.19.c 20 "*Quibus iuuenibus adhuc aluus humecta eſt, ijs ſeneſcentibus exiccatur. Quibus vero iuuenibus adhuc aluus ſicca eſt, ijs ſeneſcentibus humectatur.*

Quòd quidem hoc ex magna parte fiat, & non ſemper, oſtendit ipſe inter ſequẽtes hunc ſcribens aphoriſmũ: "Quicunque aluos humidas hñt, ſi quidem iuuenes fuerint, melius degũt, ijs, qui ſiccas hñt: ad ſenectã vero deterius: nam ſeneſcentibus magna ex parte exiccantur. Oportet autẽ humidas, & ſiccas aluos intelligere non ſimpliciter, ſed eadẽ uictus ſeruata ratione. Si quis .n. in iuuẽtute Alexãdrinorũ uictu vterer̃ ſalſis utens cibis, & porris, zythumq; ſuperbibẽs, in ſenectu- inferius, Ap. 53.19.c
D te uero nihil horum aſsumeret, ſed lentẽ eſitaret, & uinũ auſterũ ĩſuper biberet; male diceremus huius hoĩs deiectiones ætatis rõne ꝑmutari. Sic, & ſiquis in iuuentute lentibus, & meſpilis ueſceretur, uinũque auſterũ potaret, in ſenectute aũt uictu uteretur Alexãdrinorũ, atque ita cũ uictu excretiones mutaret, non recte iudicium fecerimus. Sed, cũ oĩa alia, non ſolũ, q̃ ad cibos attinent, paria agentur, & deiectiones cõmutabunt: tunc rectum fiet iudiciũ de ijs, quæ ab Hippocrate in aphoriſmo dicuntur. Variãtur aũt deiectiones ætatũ ratione ſcd'm eas, quæ in corpore mutãtur, diſpoſitiones, ex quibus aluus ſiccior, humidiorve fit. Quæ nã uero ſint hæ diſpoſitiones, unũ eſt ex ijs, quæ quæruntur: atque adeo longũ mihi futurũ ſuper hoc ſermonem exiſtimo, ſi proprias ſtuduero adhibere demõſtrõnes, ut unus integer liber futurus ſit neceſsarius. Sed hoc alias forte à nobis fiet: nunc breuibus capita expediam, ijs utẽs, quę in commẽtarijs de potẽtijs naturalibus, & de cauſis accidentium demonſtraui. Plus, q̃ conueniat, fit aluus humida, quando cibus in chylum in ipſa conuerſus, parcius diſtribuitur: ſiccior rurſus, cum omnis humor in ipſa contentus, ad hepar fertur. Cauſa uero, ob quam parcius diſtribuitur, eſt, aliquando quidem, quia plus aſsumimus, quàm hepar indigeat: interdum uero quoque, quia citius deijcitur, q̃ hepar attrahat. Nã,

cum

eum cibus modum excedit, eius ſuperfluum derelinquitur, vbi hepar tantũ ad ſe attraxerit, quã- E
to indiguerit. Cũ vero properat ad exeundũ, nõ præuenit hepar tantũ attrahere, quantũ ipſi eſt
neceſſarium. Citius aũt feſtinat ad exitũ id, quod excernitur, nõnũq̃ ob multitudinẽ bilis ad aluũ
fluentis, quæ irritat ad expulſionem, nonnunquam vero ipſa alui potentia retentiua facta debi-
liori, expulſiua vero eius atque inteſtinorũ forti exiſtente. Plura igitur appetimus, cum os ven-
triculi (in hoc enim vis appetendi præcipue conſiſtit) frigidiorem habuerit tẽperaturam. Sic ve-
ro & hepar minus attrahit propter frigiditatẽ. Vim autẽ retentiuam habet ventriculus imbecil-
liorem propter humiditatem, ſicut propulſiuam fortiorem propter ſiccitatẽ. Senum igitur cor-
pus, cum frigidum efficiatur, tantũ augeri cõtingit in ore ventriculi frigiditatem, vt ad inappeten-
tiam fiat tranſmutatio, atque ita excrementa exiccentur inopia eorum, quæ aſſumuntur, vt diſtri
buantur. Sic & quicunque ob multitudinem, uel naturã humoris bilioſi aluum humectã habẽt,
ad contrarium tranſmutantur, cum hic humor nõ amplius in ſenectute multus generetur. Qui-
bus uero ob virtutis retentiuæ debilitatẽ aluus humectatur, non oĩbus tranſmutatio aduenit, ſed
pro quantitate caloris adiuncti. Si enim ſtatim ab initio frigidiorem habuerit aluus temperatu-
rã: mox ad immodicam veniens in ſenectute in frigiditate intẽperiẽ, virtutem retentiuam æque
habebit imbecillẽ, qm̃ oĩs immodica intemperies operationes exoluit. Quod ſi exquiſite calida F
fuerit ad longiſſimum vſque ætatis proceſſum, fortẽ habebit operationẽ retentiuã, vt quæ neutrã
habeat exquiſite intemperiẽ, neque eã, quæ eſt ſecundum ſiccitatẽ (ſi quidem erat omnino humi-
dior natura: alioqui nõ habuiſſet debilem virtutẽ retentiuam) neque ſecundum caliditatem: hoc
enim ſupponebatur. Liquet igitur, qđ ferè oĩbus, qui aluos habent natura humidiores, fit ad cõ-
traria ſeneſcentibus tranſmutatio: qui vero ſicciores, ijs fient in ſenectute humidiores propter cõ-
Al. cauſas. trarias * temperaturas: vel enim quia minus aſſumitur alimenti, q̃ potentiæ hepatis congruat, vel
propter exiccationẽ, vel quia parũ bilis confluit ad aluum, vel propter potentiæ retentiuæ robur
excrementa erunt ſicciora. Ex his aũt, qđ parũ appetãt, & citius impleãtur, fit ꝓpter partium ap-
petentium caliditatẽ. Quòd vero cibus aſſumptus exuccetur, cõtingit, vel mediocriter ſe habente
hepate ſecundum temperaturã, vel paulo plus mediocri calidiore. Quòd uero pauca bilis cõfluat
ad aluum: hoc ex eo accidit, quia etiam pauca generatur ob viſceris frigiditatẽ. Fortis autẽ iuuenib.
ineſt retentiua potentia, qm̃ ad ſicciorem vergunt temperaturam. Non abſque ratione igitur in
omnibus, quos diximus, ſenibus fit ad contraria trãſmutatio. Nam, qui non appetunt ob calidita-
tem, in progreſſu ætatis plus ẽt appetent, q̃ poſſit hepar euincere, quibus autem ob innatã ſicci-
tatem uirtus retentiua fortior extiterat, ijs ſeneſcentibus fiet imbecillior ob ſiccitatis exceſſum: G
& ea ratione excrementa humectabuntur, qm̃ ciborum exitus feſtinat. Quibus uero propter bi-
lis defectum tardante excretione, ob exitus morã multum humiditatis abſumitur, fieri poteſt, vt
eadem diſpoſitio perſeueret: Fieri etiam poteſt, vt ꝓpter immodicã hepatis frigiditatem, ad ſatis
magnam perueniente alimenti diſtributione imbecillitatem, fiant excrementa humidiora. Hęc
in præſenti dicta ſufficiant de cauſa earum, quæ fiunt in ætatibus, permutationem, quantum ad
alui attinet humiditatem, ac ſiccitatem: quæ propter breuitatem ſunt futura obſcura ijs, qui in nu
per dictis commentationibus non ſunt exercitati. Sed poſthac aliquando uno integro volumine
clariorem doctrinam faciemus: nam, quod ad vſum artis attinet, hoc ſolum ſcire ſufficit, quod fuit
ab Hippocrate dictum, etiam ſi cauſa non adijcitur.

21 *Famem thorexis ſoluit.*

Thorexim noĩare conſueuit ipſam uini potionẽ. In libro ſiquidẽ de natura hominis, & de ui-
de Nat. hum. com. 2. t. 3. 7. 182.b ctus rõne, in hunc modũ ſcripſit: " Liquet enim, qđ uictus ſingulorũ non ſunt cauſa, qñ oẽs, ſubin
de morbo corripiũtur, iuniores, & ſeniores, uiri, ac mulieres, ſimiliter autẽ thoreſſomeni, & aquæ
potatores. Cũ ergo aquæ potatores thoreſſomenis opponat, oſtẽdit ſe per thoreſſomenus uinũ
potantes intelligere. Quare & hic thorexis, uini potus ab ipſo dicitur, quem dicit famem ſoluere;
non (per Iouẽ) quęcũque defectũ famẽ noĩans, (ſicuti nõnulli arbitrantur) ſed neque illã, quę cũ H
appetitu naturali fit, ſed eã quã hñt, qui hac paſſione laborãt, vehementẽ, & indeſiuentẽ ciborum
appetẽtiam: quã medici quidã appetẽtiã caninã noĩant. Talẽ enim famẽ, uini potio ſanat nõ eã, q̃
uel ex longa inedia, uel alui profluuio, uel fluxu ſanguinis, aut aliqua alia facta eſt euacuatione.
Nam, qui ex tali aliqua indigent cauſa, non modo non aliquam ex uini potu capiunt utilitatem,
ſed etiam plurimum offenduntur, qm̃ & conuulſionibus, & delirijs ſtatim corripiuntur, ſi, ante-
quam cibos aſſumant, uinum potauerint. Qui uero famem, quam diximus, patiuntur, ijs uini
potus, non cibi multitudo, remedium eſt. Equidem multos ipſe ſanaui, qui indeſinenter fame-
ſcebant, uinum ipſis abundanter exhibens ex eorum genere, quæ ſufficienter calefaciunt. Neq;
enim acerba uina talem famẽ ſanant. ſiquidem neque calefaciũt: ſed, quæ colorem fuluum habẽt,
uel rubeum, abſque aſtringente ſapore, maximo ſunt illis remedio, qui canino laborant appetitu.
Oportet ſiquidem, cum ad prandium accedunt, primum illis afferre pinguia edulia, atque (vt ita
dixerim) oleagina, & alia, q̃cũque ex multo parãtur oleo, maxime uero nihil auſterum, aut acer-
bum offeratur: poſtea unum aliquod ex uinis, quæ diximus, etiã ſi nondum ſiuerint, potandũ da-
ri.

A ri præcipiemus. Statim enim fames tali victu mitigatur, atq; ita longo t͞pe faciendo, ceſſat omnino: & hoc mihi magis uidetur in præſenti aphoriſmo Hippocrates docere. Cum canini appetitus fieri conſueuerint vel propter ſolam intemperaturam frigidiorem, vel propter humores acidos, quos exorbuit os uentriculi: & hæc ambo ſanare poſſit unum, quod diximus: non ſine ratione vini potio ceſſare facit caninos appetitus. Qui uero putant vehementem eſurítionem, quam Græci bulimon vocant, fuiſſe nunc famem ab Hippocrate nominatam, non recte mihi uidentur eius ſermonem accipere: primum, quia ipſum pro generali, atq; uniuerſali faciunt ſpecialem, ac particularem: deinde quia mentiuntur: nam paſſio bulimos nominata eſt caſus potentiæ ex frigiditate exteriore, qui à fame quidem inchoauit, ſed non habet eam amplius adiunctam.

22 " *Quicunque morbi ex repletione fiunt, curat euacuatio: & quicunque ex euacuatione repletio: & aliorum, contrarietas.* — Idem ferè in li. de Nat. hu. com. 2. t. 1. 7. 181. e

Non, ſi quid factum eſt à repletione, neque ipſa non amplius exiſtente ſiquid remanſerit, id curat euacuatio, ſed, quæcūq; eo ipſo, quo fiūt t͞pe, curare aggredimur, euacuatione indigēt. Quòd

B quidem igitur multitudo morbum efficiat, antea dictum eſt: ꝙ autem euacuatio ſit eius curatio, non opus eſt dicere. ſicuti neque de omnibus alijs cauſis, quæ morbos committunt, ꝙ per contraria curentur. Neque enim aliud quicq̄ quimus excogitare, præter cōtrarium cauſis morbos efficientib. ſicuti in morbis ipſis iam factis rurſus conſiderabimus: quemadmodum & in caſibus, qui eos ex neceſſitate conſequuntur. Sed nunc de ijs morbis, qui adhuc fiunt, ſermo à nobis habetur. Liquet igitur, ꝙ una cum cauſis ipſos faciētibus deſtruuntur. Cauſarū vero facientium abolitio fit à contrarijs: ſi. n. ex refrigeratione morbus fiat, curatio eſt per calefactionem: ſi uero ex calefactione, per refrigerationem: ſic, & ſi propter repletionem morbus conſtituatur, tunc oportet repletionem euacuare: ſicuti, & ſi propter euacuationē, reficere protinus conuenit. Etiamſi nonnullis uideatur nūquā fieri ab euacuatione morbū: exiſtimant āt (vt apparet) huiuſcemodi homines ſolam febrem eſſe morbum: ꝙ ſi didiciſſent quālibet lędentē operationes diſpoſitionē, morbū eſſe, & ꝙ à vehementibus intemperaturis operationes læduntur, haudquaquā dubitarent, an fortes euacuationes morbos efficiant. Sanguis enim, cum ſupra modum, aut ex vtero muliebri, aut ex uenis, q̄ hæmorrhoides appellantur, aut ex ulcere fluxerit, tunc vel oēs, vel plurimas operationes ij, qui ita affecti ſunt, offenſas hñt. Nonnulli vero ipſorum non modo hęc patiuntur, verum etiam aqua inter cutem corripiuntur. Longæ aūt inediæ ijs, qui calorem habent ad igneam naturam propen-

C ſiorem, præter alia mala, inſuper afferunt febrem. Quantum igitur veritas ipſa, atque utilitas exigebat, à nobis quamuis dictum ſit, his tamen addamus aliquid propter garrulos, quales ſunt recentiores quidam medici, qui de nominibus altercantes putant, ſe de rebus ipſis habere ſermonem. Hi igitur ſunt, qui aiunt cauſarum efficientium morbos abolitionem non eſſe curationem, ſed p̄ſeruationem. Qui primum quidem docendi ſunt, ꝙ de noı̄e litigāt, deinde, quod neq; de hoc recte. Vbi enim cauſa non adeſt, quæ morbum efficiat, hic ſola curatio factorum relinquitur. Vbi vero ea, quæ ineſt corpori cauſa, nondum aliquid facit, veluti quæ plethora, id eſt plenitudo, vocatur, ad præſeruatiuam artis attinet partē, huiuſcemodi cauſarum deſtructio. Cum uero iā aliquid agit miſtum iam quodammodo eſt huiuſcemodi opus ex præſeruatione, & curatione. Nam quod facturæ erant cauſę illæ, prohibitum eſt fieri: & hoc ad artem attinet pręſeruatiuam: quantū vero morbi iam factum eſt, propriam exigit curationem. Quapropter, cū miſta ſint talia ex præſeruatione, ac curatione, proprio caremus nomine: atque idcirco alias alia medici utuntur appel-

D latione, nonnunquā præſeruari dicentes, ne morbus, qui iam incipit generari, ad complementū perducatur: nōnunquam vero curari, quemadmodū in ijs, quos canis rabidus momordent. Quæ enim ipſis adhibentur medicinæ, duplicem habent appellationem. Nam nonnunquam rabiei remedia dicuntur, ac ſi diſpoſitionis, quæ rabiem fecent, dicerētur. nonnunquam vero non remedia præſentis diſpoſitionis appellantur, ſed à rabie futura præſeruantia.

2. de Diebus decre. 4. 154. c. Et 155. b. d. & 156. c. d. e. in Progno. cō. 1. t. 13. 4 195 b. & cō. 3. t. 25. 109. h

23 " *Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur.*

Acuti morbi magni ſunt, & ad ſuum vigorē, celeriter properant. Nō abſque rōne igitur in pauco t͞pe, & magnas faciunt permutationes: quod idē eſt, quod iudicari. Huiuſcemodi enim ꝑmutationes, quę repente in morbo fiunt, Hippocrates criſes vocat, id eſt iudicationes: in q̄bus nō nunquam ſubito integra ſanitas reſtituitur, aut moritur æger: nonnunq̄ vero magna fit ad ſalutem, vel ad mortē permutatio, non tamen aut ſubito ſanantur, aut moriuntur: ita vt quatuor ſint in ipſis ſubitæ permutationes, quas ipſe docuit in primo libro Epidemiorū, inquiens: "Ad ſalutē, aut mortem, vel inclinatio ad melius, aut ad peius. Quod uero ſit neceſſarium ob morborum magnitudinem, ac †caſuū uehemētiam, uel cito uires proſterni, adeo ut homo moriatur: uel ad noxiorū humorū excretionē excitatas, ſi modo quos inuaſerint, exuperēt, bonam ſeq. iudicationē: ſin āt exuperent, malā: unicuique manifeſtū eſt. Propterea igitur fieri non pōt, ut in longum tempus iudicatio differatur in morbis acutis. Terminū igitur in hiſce nībus Hippocrates poſuit duas ſeptimanas, tanq̄ nullus eorū ulterius progrediat, uerū ante quartūdecimū diē multi poſſint iudicari.

Idem in li. de Iudicationib. & in Coacis prænotionib. ijſdē uerbis.

1. Epi. cō. 3. t. 16. 3. 120. e

† ſymptomatū.

Etenim

Etenim undecimus,nonus,ſeptimus,& qnintus multos uiſi ſunt iudicaſſe in libris Epidemiorum. E
Iudicat autem,& ſextus nōnullos,ſed nō bene,ſicuti in libris De iudicatorijs diebus plenius oſtē-
dimus:in quibus dignum putamus illum exercitatū eſſe,qui ea aſſequi debet,q̄ Hippocrates bre-
ui ſermone perſtrinxit.Quæcunq; uero iudicationes ſunt uelutiimperfectæ,ijs finem imponit ali
quis alius dies ex eorum numero,q deinceps ſequũtur,de qbus quales nam ſint,in libris progno
in Prog.cō. 3 ſticis"Hippocrates docuit:& hic de ipſis aliquid in ſequenti docebit aphoriſmo.Eſt autem, & ha-
t.3.5.4. 207. b.c. rũ imperfectarũ iudicationum terminus quidam vlterior,ultra quem nō amplius fieri progreſſus
pōt,dies quadrageſimus.Quicunq; igitur morbi intra diem quartumdecimum integre iudicant,
hos ſolet Hippocrates acutos ſimpliciter noīare.Quicunq; uero"imperfecte iudicati, ſeruati fue-
rint in ſequentium iudicatoriorū dierū aliquem vſque ad quadrageſimū,hos nō ſolet ſimpliciter
acutos nominare,ſed appellatione compoſita his oībus verbis,acutos qui in quadraginta diebus
iudicantur.Verum manifeſtius illi declarāt,qui eoſdem morbos,acutos ἐκ μεταπτώσεως.i. ex deci
in Progn. cō. 1.t.25.4.194. h dentia uocant.De his igitur in Prognoſtico"ſcribit in hunc modum. Oportet autem exiſtimare ,,
ſpirandi facilitatē magnam habere vim ad ſalutē in omnibus acutis morbis, qcunque febres hāt ,,
adiunctas,& in quadraginta diebus iudicantur.Nūc uerò in aphoriſmis de acutis ſimpliciter,enū ,,
ciās,ait eos intra quartumdecimum diē iudicari:non(per Iouē)hoc dicens,qđ nonnulli exiſtima- F
runt,eſſe quatuordecim numero dies qui in his morbis faciant iudicationē.Nam ſecundum hanc
expoſitionē,etiam illos dies,qui iudicant morbos acutos ex decidentia nominatos dicemus eſſe
numero quadraginta,cum idem loquendi modus in utriſq; ſit:hic quidem cū ait,Morbos acutos ,,
Ibidem. in quatuordecim diebus iudicari:in Prognoſticis autem,"cum dicit. Quicunq; morbi cum febri- ,,
bus ſunt,in quadraginta diebus iudicantur.Verū hi non inuenientes,quo modo poſſit oſtendere
vtroſq; ſermones,& hunc,qui in aphoriſmis ſcribitur,& illum,qui in prognoſtico legitur,ſibi in-
uicem eſſe concordes:hanc abſurdam excogitarunt expoſitionem. Neque enim quatuordecim
ſunt vſq; ad quadrageſimum dies iudicatorij,ſed cum intercidētibus quidem plures,abſq; illis ve-
ro pauciores,quemadmodum clare in noſtra oſtenditur de diebus iudicatorijs tractatione.Sed &
ipſa rerū natura ſuffragatur ſermoni,quo dr̄ acutos morbos habere terminū iudicationis quartū-
decimum diē.Nullus enim inuentus eſt unquam ab initio uelociter motus,hunc tranſgredi ter-
minum,qui nō aliquod ex quatuor iam dictis iudicijs vnum acceperit:ſicuti quidam leues,ac par
ui circa primos dies exiſtentes,quarto aut quinto die continui,vehementes,& acuti fieri incipien
tes:ad decimūſeptimū terminarunt.Alij vero ſexto,aut ſeptimo die exacui incipientes,ad vigeſi-
mum terminarunt:adeo vt morbi continui acuties numquam poſſit plures,q̄ quatordecim,obti- G
nere dies.Ex ijs vero,qui motus hñt inæquales,multi extenduntur vſq; ad aliquod tēpus vlterius
præfinitum.Dico autem inæquales habere motus eos,qui aliquot diebus uehementiores fuere,
poſtea ſine aliqua ſignificatione torpeuerunt,deinde rurſus adaucti continuitatem acceperunt.
Siquis igitur,ut dixi,faciat in ægrotātibus obſeruationem:omnes inueniet,qui per duas integras
ſeptimanas velociter mouentur,nunquam ad ulteriorem progredi terminum.

24 "*Septenorum quartus eſt index. Alterius ſeptimanæ octauus principium. Eſt autem, et unde-* 2.de Diebus decr. 4.154. c. Et 146.f.g.
cimus contemplabilis:ipſe enim,quartus eſt ſecundæ ſeptimanæ. Rurſus uero,et decimus ſeptimus con-
templabilis,ipſe ſiquidem quartus eſt à quartodecimo,ſeptimus uero ab undecimo.

Indices,hoc eſt ἐπιδήλους,& conceptabiles,hoc eſt θεωρητὰς,ſolet Hippocrates noīare dies, in in 1.Prorrh.com.1. t.1.4. 161. e
quibus aliquod ſignum apparet futuræ iudicationis indicatiuū,in altero aliquo indicantium die-
rum quos ipſe in prognoſticis,unamquanq; ſeptimanam in duas diuidēs partes,per quartanarios
digeſſit.Primum itaque quaternarium ſeptimi diei,ſiquis ab initio numeret,indicem eſſe ait: un- in Progn. cō 3.t.1.4. 206. f. 4. Apho. 71. 35.c
decimum autem quartidecimi,qm̄ & hic ſecunda ſeptimana in duas partes diuiſa index prouenit.
Eadem ratione,& decimusſeptimus uigeſimi eſt index ex diuiſione tertiæ ſeptimanæ in duas par
tes:illud tm̄ intereſt,q̄ hanc tertiam ſeptimanam ſecundæ coniungit,quamuis primam a ſecunda H
ſeparauerit:nā eius initiū diē octauum eſſe dixit, non tñ tertiæ quintumdecimum , quemadmo-
dum nonnulli poſt ipſum exiſtimarunt:qm̄ neque vigeſimum primum,terminū ſtatuit, ſed prin-
cipium quidem tertię ſeptimanę quartumdecimum,finem,autem,& terminum vigeſimum.Cur
autē duas primas ſeptimanas ſecundum diſiunctionem inuicem ordinauerit,tertiam uero ſecun-
dæ ſcđm continuitatē,in libro De diebus iudicatorijs docuimus.In præſentia uerò ſufficit etiam
ſine cauſa nouiſſe,quod experientia comprobat.Nam ipſe Hippocrates plurimos ægros ſecundū
talem ordinē dierum iudicatoriorū in libris Epidemiorum ſcripſit fuiſſe iudicatos.Dico autem ſe
cundum talē ordinē,ut primæ tres ſeptimanæ ad uigeſimum,ſequentes tres,ad quadrageſimū p-
ducantur.Sic enim,& ſexageſimum,& octogeſimum diem iudicatorios habebimus,& ipſos ex-
perientia confirmatos,quemadmodū in libris de diebus iudicatoriis oſtendimus,illos qui in libris
Epidemiorum notantur iudicati,ſecūdū talē dierū ordinem deſcribentes.Sed ægrotos illos quo-
niam longum eſſe hoc in loco ſermone complecti;ſufficiet ſola ex Prognoſticis uerba in hūc mo-
in Prog.com. 3.t.1.2.3 4. dum ſe habentia ſubſcribere: "Febres iudicantur in eiſdem numero diebus,in quibus etiam ho-
207.d. 207. b mines liberātur,& pereunt.Nā mitiſſimę febres,& quę tutiſſimis ſignis incedūt,quarto die finiū-
tur,

A tur, vel antea: maligniſſimæ autẽ, & grauiſſima ſigna præ ſe ferentes, quarto die interimunt, aut peius. Primus igitur earũ inſultus ita terminat: ſecundus uero ad ſeptimũ ducit: tertius ad undecimum: quartus ad quartumdecimum: quintus ad decimũſeptimum: ſextus ad uigeſimũ. Hi igitur ꝑ quatuor ex acutis ad uigeſimũ ex adiectione finiũt. Hęc uerba oſtẽdũt manifeſte, ꝙ tertiã ſeptimanam per continuitatẽ ſecundæ annumerat, & ꝙ decimamſeptimam indicem facit vigeſimæ.

1. de Criſibus 136. f
3. Aphor. 23.24.h

25 " *Aeſtiuæ quartanæ magna ex parte breues, autumnales lõgæ: & maxime, quæ hyemem attingũt.*

Nõ ſolum quartanæ breues æſtate fiũt, ſed & ægritudines aliç, propterea ꝙ humores ſuperflui funduntur, & per totum corpus feruntur atq; diſflantur. In quibus igitur uires validę ſunt, noxijs humoribus euacuatis, morbi ceſſant: in quibus uero ſunt imbecilles, dum noxij ſucci euacuantur, vnà etiam ipſę diſſoluuntur. Quare non abſq; ratione nulli morbi ęſtate ſunt longi. Hippocrates uero de ſolo omnium longiſſimo fecit mentionem, tanquam per exemplum de omnibus alijs ex iſto indicans. Sicuti autem ęſtate, & diſcuti humores, & uires diſſolui contingit: ſic hyeme contraria eueniunt, & humores intus tanquam in lateribus remanere, & uires ſeruari robuſtas. Neq; igitur morbi ſoluuntur manentibus ijs, qui eos efficiunt, humoribus, neque ęgroti moriuntur, uiri-
B bus interim ſufficientibus.

26 " *Febrem conuulſioni ſuperuenire melius eſt, quàm febri conuulſionem.*

6. Aph. 39. 50 f
4. aph. 57. 33. f
5. aph. 70. 45. e
in 6. Epid. cõ. 6. t. 7. 3 197. e in 1. Prorrh. cõ. 2. t. 50. 4.175. g

Ipſe Hippocrates in ſequentibus dicet conuulſionem fieri ex repletione, & euacuatione. Cum igitur aliquem ſanum contigerit repente conuelli huiuſcemodi conuulſionem neceſſarium eſt ex repletione fieri: replentur autem nerui frigidis, & glutinoſis humoribus, ex quibus etiã nutriũtur, unde conuulſionem patiuntur. Hiſce igitur febris ſuperueniens, ſolita eſt magna ex parte calefacere, extenuare, atque diſſoluere. Si uero ex febribus adurentibus, totum corpus exiccetur, & neruis deinde ex ſiccitate conuulſio accidat; maximum eſt malum, & penè inſanabile: quoniam longum quidem tempus exigitur ad ſiccitatem neruorum remouendam: uehementia autem morbi tempus non expectat, ſed cito uires diſſoluit, & ſubito exitium affert.

27 " *His, quæ non ex ratione leuant, non oportet fidere: neque multum formidare mala, quæ præter rationem eueniunt. Plurima enim talia ſtabilia non ſunt, neque multũ durare, & permanere cõſueuere.*

in 3. Epid. cõ. 1. t. 8. 3 232. e. 1. de Criſib. 4.131. a. e 1. de Dieb. decr. 4.145. c. d. in 1. Prorrh. com. 1. t. 17. 4.171. d
in Progn. cõ. 1. t. 22. 207. 39. 4. 212. d.

Sermo quidem integer de talibus omnibus in libris de Criſibus dictus eſt, nunc uero, quantum ad propoſitorũ expoſitionem ſatis eſt, à nobis dicetur. Cum morbus inuadit uehemẽs, & mox ſubito quieſcit, nõ modo per ſudorem, aut uomitum, aut alui excretionem, aut profluuium ſangui-
C nis corpore non euacuato, ſed ne uiſo quidem ſigno: coctionis exiſtimandũ eſt ſignum infidum talẽ quietẽ eſſe: ſicuti etiam, ſiquis pręter rõnẽ ſpiret difficulter, vel deliret, uel febricitet uehementius, vel magno rigore corripiatur: nam & hęc quoq; firmitatẽ nõ hñt: tantumq; abeſt, ut malum aliquod ſignificent, ut nonnunquam bonum iudicium haud ita multo poſt futurum enuncient. Quo modo autem hæc oporteat dignoſcere, & præcognoſcere, in libris De Criſibus diximus.

28 *Febricitantium non omnino leuiter, permanere corpus, et nihil minui: vel etiam plus, quàm ratio poſtulat, colliqueſcere, malum. Hoc enim morbi longitudinem, hoc uero imbecillitatem ſignificat.*

Hæc uerba, non omnino leuiter, diſtinctionis gratia appoſuit Hippocrates. Si eñ ſimpliciter dixiſſet, Febricitantium permanere corpus, & nihil minui, malum: ſermo careret veritate. Contingit.n. in tempeſtate frigida cuiquam ex plenitudine ægrotanti, non collabi corpus, neq; extenuari, cum febres paruæ fuerint. ſed, cum maiores fuerint, multam adeſſe plenitudinem ſignificatur. Colliqueſcere autẽ plus, q̃ ratio expoſtulat, malũ: et ſi non adijciatur, non omnino leuiter. Siue enim leuiter febricitauerint, ſiue non, ſignũ imbecillitatis eſt ea, quæ fit præter rationem extenuatio. Neque enim putandũ eſt uerbo, συντήκεσθαι. i. colliqueſcere ſeu contabeſcere, in proprio ſignificato nunc Hippocratẽ vſum fuiſſe, ſed magis abuſum. Recte autem dixit in ſecunda parte aphoriſmi, magis, quam ratio expoſtulat: & melius eſt hæc quoque verba priori parti aphoriſmi
D adaptare, ita ut totus ſermo talis efficiatur. Febricitantiũ non oĩo leuiter, ſed permanere corpus plus, quam ratio poſtulat, vel etiam colliqueſcere magis, quam ratio poſtulat, malum: vt cõiter de vtroque ꝑdicetur, magis, quàm poſtulat ratio. Siue enim permaneant magis, quam ratio expoſtulat, ſiue extenuentur, malum eſt. Melius aũt fuiſſet, ſi hoc, quod ait, magis, quam ratio poſtulat, quibus finibus, ſcopisve iudicetur, aperuiſſet. Verum, quia hic doctrinæ modus aphoriſticus eſt, & ſummam conſectatur breuitatem: nos exponentes uerba, ſecundum rationem, ad febris magnitudinem referamus, ad tempus ęgritudinis, ætatem, regionem, tempus anni, & illam, quæ tunc uiget, temporis conſtitutionẽ, & præterea ad ſenſibiles euacuationes, uigilias, curas, inedias, & motus plures. Maiores febres magis, & citius corpora extenuañt ęgrotantium, ſicuti & diuturnitas morbi, & ex ætatibus puerilis, atque decrepita: ſed alia ambæ ratione. In pueris enim propter caliditatem, atque humiditatem multum defluunt, atque extenuantur corpora: in decrepita uero ætate hocidem patiuntur propter potentiæ imbecillitatem. Ex regionibus autem, & anni temporibus, ac conſtitutionibus, calidæ quidem, ac ſiccæ magis euacuant: humidæ uero, ac frigidæ magis aſtringunt, ac diſflare corpora, atque extenuari non ſinunt. De ſenſibus autem euacuationibus quid dicere oportet? neminem enim ignorare arbitror, ut merito ex profluuio ſanguinis

multo

multo, atque ſudoribus plurimis, & urina ſuperfluente, vel uomitu, vel alui excretionem, cito cor- E pus extenuetur. Accedit autem dictis cauſis, & inedia: vigiliæq; & curæ ſufficienter extenuant, ut plures motiones: ſed hæ raro febricitantibus adſunt: nam magna ex parte iacent quieſcentes. Verum aliquñ contingit moueri aliquos, qui in itinere cœperint ſebricitare, uel urgente neceſſitate, vel ſtudio domum reuiſendi. Sed & ex delirio quidam ægroti iugiter exurgentes, vel iacentes quidem, ſed continuo partem aliquam corporis commouentes, aut etiam delira loquentes, intra paucos dies extenuantur. Hæc quidem oīa ægrotos reddunt macilentos, ſicuti, & contraria his corpus in maiori mole conſeruant. Signũ aũt nullum ex his eſt uirium imbecillium, ſed ſingula sũt tãtũmodo cauſæ. Nam, ſicuti eis corpus cum ratione extenuatur, ſic uires deſtruũtur. Abſq; his autem corpus præter rationem extenuari, ſignum eſſe uirium imbecillitatis Hippocrates inq̃t: quã & in ualde ſenibus pro cauſa aſſignantes, celertime ipſorum corpus extenuari dicebamus. Neq; mirũ uideri debet in ijs, qui ita ſe habent, imbecillitatem quidem cauſam eſſe extenuationis, extenuationem uero eſſe ſignum imbecillitatis: hoc enim contingit omnibus, quæ faciunt, & fiunt. Hæc quidem eſt ſententia Hippocratis, ſemper exiſtimantis eam, quæ eſt citra rationẽ, extenuationem ſignum eſſe imbecillitatis. Nos uero adijciamus eius ſermoni, & aliam diſpoſitionẽ, quæ cauſa eſt in febribus extenuationis. Eſt autem hæc humorum quidem tenuitas, corporis uero ta- F ritas. Cum enim hæc ambo conuenerint, celerrime corpora extenuantur per eam, quæ diſflatio inſenſibilis nominatur: ſicuti in diſpoſitione cõtraria, craſſitudine humorum, & corporis ſpiſſitudine, neq; fit humorum euacuatio, & permanere corpus, & nihil tunc minui de ipſius mole contingit. Hanc itaque diſpoſitionem oſtendit Hippocrates in prima parte aphoriſmi per ea uerba. Longitudinem morbi ſignificat. Alteram uero contrariam prætermiſit: ſed nos & hanc adijcientes, iã totum ſermonem integrum proferamus, quantum fieri poteſt, breuiſſime dictum: Febricitantiũ non omnino leuiter, permanere corpus, & nihil imminui, vel plus, quàm ratio poſtulat, colliqueſcere, malum. Nam permanere, ex cutis ſpiſſitudine accidit, & craſſitudine humorum: & propterea longitudo morbi ſignificatur. Colliqueſcere autem nonnunquam fit ob humorum tenuitatem, & cutis raritatem: cõtingit uero, & ob ſolam uirium imbecillitatem.

29 "*Cum morbi inchoant, ſiquid mouendum uidetur, moue: cum uero conſiſtunt, ac uigent, melius eſt quieſcere.*

Cur Hippocrates hoc conſulat, ſequenti indicat aphoriſmo: quem ſiquis nuper dicto annexuerit, totum ſermonẽ talẽ efficiet: Cũ morbi inchoant, ſiquid mouendum uidetur, moue: cũ uero conſiſtunt, ac uigent, quieſcere melius eſt. Nã circa principia, ac fines oĩa debiliora ſunt, circa vigo- G res autẽ fortiora. Oportet aũt his adijcere verbũ, ſymptomata, hoc eſt caſus: nã de his dictionem, oĩa, attulit. Diſpoſitio ſiquidẽ, ex qua caſus generantur, quam & morbum nominamus, nõ oĩno in vigoribus eſt fortior: verũ in ijs, q̃ ſaluari debẽt, melior multo, q̃ in morbi principio: in quibus ẽt Hippocrates nunc conſulit, ut quieſcamus, in morborum initijs, ſiquid uidetur mouentes. Nã in morbis exitialibus, non modo, quando ſunt ſuo uigori uicini, ſed etiam in prioribus temporibus nihil mouere oportet: recordantibus nobis, ꝙ deploratos nõ oportet attingere, ſed relinquere, & morbi finẽ tantummodo prænunciare. Circa initia uero illorum morborum, in quibus ſperamus ægrotũ conualiturum, tentandum eſt maiora afferre remedia: de quibus Hippocrates dixit. Siquid uidetur mouendum, moue. Sunt autem hæc, maxime quidem uenæ ſectio, nonnunquam uero, & purgatio: quorum neutrum oportet in uigoribus adhibere. Vt enim in libro de Criſibus manifeſtauimus, coctiones morborum tunc maxime fiunt. Vt igitur hæ citius eueniant, melius eſt in principijs euacuare, quo minorem iam factam materiam facilius natura poſſit concoquere. Morbo autem conſiſtente, cum iam natura concoxit, ſuperfluum eſt euacuare, cum propter alia, tum quia uis animalis maxima ex parte eo tempore eſt fatigata, licet quã maxime duæ H aliæ, uitalis, ac naturalis, fortes perſiſtant.

de Totius morbi tẽporibus. 3 88.c. 1. de Criſib. 4. 327.e de Curandi ratione p. ſanguinis miſſ. 6 18.b de optima ſecta ad Thraſ Iſagog. 22.d. 27.g. 28.a e.f

30 "*Circa initia, et fines, omnia imbecilliora: circa uigores uero fortiora.*

Caſus omnes circa principia, & fines ait eſſe imbecilliores, acceſſiones uidelicet febrium, & uigilias, atque dolores, & faſtidium, & ſitim: ſicut ipſas diſpoſitiones, in quibus hæc fiunt, ubi morbi conſiſtunt, neceſſe eſt eſſe meliores in ijs, qui debent ſanitati reſtitui.

de Totius morbi. tẽporibus. 3 88.c. & 90 a. 1. di Criſibus 4. r. 27. c. Et. 128.h

31 "*Eius, qui ex ægritudine bene cibatur, nihil proficere corpus, malum.*

in Coacis prænotionibus. Qui ex morbis lõgis &c. ſupra Apho. 8. 11. h

Oportebat, & hunc aphoriſmum, & illũ, qui ſequitur, adiunctum eſſe illis, qui ſupra ſcripti ſunt ubi dicebat: "Siquis à morbo cibum aſſumens non corroboratur. In illo igitur aphoriſmo, pro uerbo, *εὐσιτέεται*, i. bene cibatur, ſeu bene ueſcitur, inquiẽs cibum aſſumere, de caſu aliquid docuit, ſcilicet non corroborari. Hic uero, cibum aſſumere, cõmune utriſq; ſeruauit: caſum autem uariauit, quoddam illi ſcribens proportionale. Nam huic, nõ corroborari, hoc, nihil proficere corpus, ſimile quodam modo eſt. Illud enim potentiæ noſtrum corpus regentis, hoc vero ipſius corporis affectio eſt. Euenitq; profecto, ut corpus nõ bene alatur, atq; proficiat, interdum quidem ex potentiæ, quæ ipſum nutrit, imbecillitate, nonnunquam etiam ex malorum humorum abũdantia.

Omnes

A 32 *Omnes ferè, qui male ſe habens circa initia, bene cibati, nec quicquã proficientes: circa finem rurſus cibum non appetunt: qui vero circa initia cibum valde non appetunt, poſtea bene appetentes: ij melius euadunt.*

Hic etiam aphoriſmus de iјs eſſe dictus videtur, qui ex morbo conualeſcunt: non proficere.n. de his dicere conſueuerunt cum alij, tum Hippocrates ipſe. Siquis igitur bene ab initio cibatus non nutriatur: quam ob cauſam hunc ſubit affectum, ob eandem rurſus fit male appetens cibum. Cauſa uero, ꝓp quã bene ab initio cibati nihil proficiant, eſt totius corporis uitiũ cũ partiũ appetentium robore. Verum proceſſu temporis ob cibi multitudinẽ aucto in toto corpore uitio, ipſum etiam appetendi inſtrumentum male ſe habebit: quare inappetentes fient, qui prius bene appetebant, quos recte εὐσιτοῦντας, i. bene cibatos nominabit. Dixerat autẽ hoc ipſum in præcedentibus aphoriſmis hoc mõ: "Quòd ſi nõ aſſumente cibũ hoc fiat, ſcire oportet, ꝙ indiget euacuatione. Porro eos, qui ab initio male appetunt adeo, vt parum aſſumant oĩno cibi, poſtea uero ad contrarium tranſeunt, melius ꝓmutari inquit. Hoc vero ideo euenit, natura eo tempore, quo parum cibi aſſumebant, ipſam, quæ cauſa erat inappetentiæ, diſpoſitionem concoquente. Supra aph. 8. 11. h

B 33 *"In quouis morbo mente conſtare, & bene ſe habere ad illa, quæ offeruntur, bonum: contrarium uero malum.*

in 2. Epid. cõ. 2. t. 34. 3. 111. b. 1. de Criſib. 4. 131. d

Neque, cum aliquod bonũ dixerit eorũ, q̃. ad corpus attinẽt, oĩno exiſtimãdũ eſt ex eo hominem reualiturũ: neque, cũ malũ dixerit, oĩno moriturum. Nam fieri poteſt, vt bonum ſignum à maiori malo ſuperetur: & malũ à maiori bono vincatur. Tales itaque enũciationes intelligendæ ſunt de eo ſolo, quod dicitur. Dicatur aũt ſignum eſſe bonum, quantum in ſeipſo eſt, hoc aliquid: & ſignum malum, quantum in ſeipſo eſt, hoc aliquid. De morte aũt, ac uita oportet omnium ſignorũ uires prius bene perpendentes, ita pronunciare, quemadmodũ & ipſe in Prognoſticis conſulit. Sic igitur & nunc, Conſtare mente, & appetitũ permanere, bonũ eſt ſignũ in quouis morbo Quædam.n. non in omni morbo bona ſunt, vt ipſe conſueuit nobis ſignificare, inquiens: "Spirãdi autem facilitatem putare oportet valde magnam habere uim ad ſalutẽ in oĩbus morbis acutis. Quòd aũt conſtare mente, bonũ ſit ſignũ, ex iſto cognoſces: Quæ ad cerebrũ attinent, atque eius membranas, & ſpinalem medullã, necnon & ſeptũ tranſuerſum, & omnino partes neruoſas, ac præſertum, quæ ſunt iuxta cerebrum, ſana eſſe omnia ſignificantur ex mentis conſtantia: ſicuti & quæ ad ventrem attinent, & hepar, & cor, vbi adeſt promptitudo ad cibos, qui offeruntur. Cũ vero hæc omnia robuſta ſunt, non parua ſpes de ægroti ſalute haberi poteſt. in Prog. cõ. 1. 25. 4. 194. h

C 34 *"In morbis minus periclitãtur, quorum naturæ, aut ætati, aut habitui, aut tempori magis cõgruit morbus, quàm quibus ſecundum nihil iſtorum congruit.*

in 1. Pror. cõ. 2. t. 18. 4. 171. h. in Progn. cõ. 1. t. 7. 4. 191 e. Et cõ. 3. t. 39. 112. d 2. de Compo. medi. ſec. lo. 5. 126. h 3. Apho. 3. 20. h

Cum natura multis dicatur modis, accipiẽda nũc eſt in eo ſignificato, quo multis in alijs locis uſus eſt, & in toto libro de natura hoĩs, in quo eam, quæ fit ex primis elementis, temperaturam, naturam nominat: ac ſi ita diceret: In morbis minus periclitantur, quorum primę corporis temperaturę, vel ei, quę nunc ratione ętatis, aut habitus, aut temporis adeſt, magis congruit morbus, q̃ quibus ſecundũ nihil iſtorum cõgruit. Calidæ enim naturę, & ętati, & habitui, & tẽpori, & anni conſtitutioni, & regioni, morbi calidiores ſũt congruentes, frigidioribus vero frigidiores, eadem ratione & ſiccioribus ſicciores, & humidioribus humidiores. Contrarium ãt eſt à Diocle dictũ: itẽ in libro de ſeptimanis, cuius auctores opinantur incitari quidem à ſimilibus morbos, ſolui uero à contrarijs, quoniam & ab ipſo Hippocrate ſcriptũ eſt "contrarijs morbis contraria eſſe remedia Putant igitur ſebrem ardentem factam hyberno tempore, facilius poſſe ſanari ea quę fit in ęſtate, non aduertentes, ꝙ vehemens diſpoſitio cauſa eſt, vt febris ardẽs hyme fiat, neque.n. ab initio facta fuiſſet, niſi cauſa potentior, temporis contrarietatem ſuperaſſet. Cum igitur anni tẽpus cohibere nõ potuerit cauſę magnitudinem, quamuis habeat ſanitatem ſibi ſuffragantem, multo mi- In li. de Flatibus, prope à principio.

D nus ipſam morbo iam facto ſuperabit, non amplius aſſiſtente ſanitatis robore. Sed & hoc eſt ipſa compertum experientia. Nam duarum febrium ardentium magnitudine parium, illa, quæ aduenit hyeme, eſt pernicioſior, ſicuti, q̃ in calidiori tẽporis cõſtitutione ortum quidem habuerit, ſubita aũt ad frigidũ mutatio facta fuerit, non parum iuuatur hæc febris ardens ab ambientis aeris frigiditate, cum ipſi utraque temporis conſtitutio bona ſit, prima quidem, in qua morbus factus eſt, tanquã ſignum: altera vero, in qua ſolutus eſt, tanq̃ cauſa. Hęc igitur omnia magis atteſtantur, & non aduerſantur ſententię aphoriſmi, ſicut neque illud, ꝙ Raucedines, & grauedines in valde ſenibus non coquunt: q̃uis hæ paſſiones ſenili ætati maxime congruant. Primũ etenim non idem eſt, ꝙ aliquid non concoquatur, & ꝙ ſit periculoſum: deinde, ꝙ non ſimpliciter ſenes dixerit, ſed cum adiectione, valde. Omnia enim in his ſunt periculoſa, ob virium imbecillitatem. Sed neque illud, quod ſcribitur in primo Epidemiorum. "Et maxime moriebantur, quibus natura uergebat ad phthiſim, ijs, duæ dicta ſunt, aduerſatur. Neque enim eam, quæ fit ex elementis, nunc dixit temperaturam, ſed corporis formam, eſt enim ubi & hanc, naturam nominant. Et, ſicuti uerum eſt calidam temperaturam minus in morbis calidis periclitari, ita, qui anguſtum pectus habent, non ſolum magis incidere in phthiſim, ſed etiam, ubi incidere, periclitari. Nõ nulli Infra, aph. 40. in Epid. cõ. 1. t. 18. 19. 3. 105 f. g.

quidem qui aphoriſmos expoſuerunt talibus decepti ſuaſionibus, illum congruere naturæ ęgrotantis morbum dixerunt, qui ſit temperatura contrarius, quaſi aptior eſſe diceretur: multum (vt oſtendimus) & à veritate ipſa, & ab Hippocratis ſententia deuiantes. E

In Prog. cō.1 t. 27.4.195.e

35 *In quouis morbo partes ad vmbilicum & imum ventrem attinentes, craſsitudinem habere melius ē: vehemēs aūt extenuatio & eliquatio prauū. Sed & hoc quoq; ad inferiores purgationes pículosū.*

Partes omnes, quæ ad epigaſtriū.i.abdomen, attinent, omni uacare diſpoſitione, quæ ſit ꝑter naturā, oportere, eſt manifeſtū. Et hoc ī ꝓgnoſtico dictū fuit, vbi his utiī verbis. "Hypochondria optimū eſt abſq; dolore eſſe, & mollia, & æqualia. Sed & ex his ipſis quædā sūt tenuiora, quædā craſſiora: de quibus nūc ſermonē habet: quæcunque quidē craſſiora sūt, hæc meliora eſſe inquiēs: quæcūque vero tenuia, mala, & tanquā ſigna videlicet, & tāquam cauſas. Signa.n. ſunt imbecillitatis in partibus eliquatis. Cauſę vero, ꝙ coctio bona ciborū non fiat in ventre, neque ſanguificatio in hepate. Etenim vtcunque ex his mēbris à craſſitudine dictorū corporū concalefactū iuuat. Tantum igitur, vbi eliquata fuere, par eſt, offendantur eorum operationes, quātum integris ipſis iuuabantur. Quòd aūt earū, quas diximus, partiū tenuitas ad inferiores purgationes ſit periculoſa, manifeſtum eſt. Oportet.n. omnia, quæ ſunt infra thoracem, eſſe robuſta, vt bene purgationibus ſeruiant: alioqui magna incommoda patiuntur. Cur aūt de ſolis inferioribus purgationibus fecerit mentionem, dignum eſt quærere. Superiores.n. hoc eſt, quæ per vomitum fiunt, ſunt ijs, qui ita affecti ſunt, periculoſæ. An has quidē tāquā manifeſtas prętermiſit, illarū uero commeminit, vt de quibus magis poſſet dubitari? Imum autem ventrem (græce ἦτρον) proprie nominat, & appellat regionem uentris imam, quę vmbilicum, ac pudenda interiacet: ita ut in hæc tria totum abdomen diuidatur, in hypochondrium, & loca ad vmbilicum attinentia, & ventrem imum.

F A.l.1.c.4 c.3.f.72.g

36 *Qui ſalubritatem corporis habent cum per medicamentu purgantur cito exoluuntur: & qui prauo vtuntur cibo.*

Qui ſalubritatem corporis habent, non abſque ratione in medicationibus cito exoluuntur. Colliquantur enim, non purgantur. Qui uero uitioſo vtuntur alimento, ob malorum humorum ſuperabundantiam, facile exoluuntur in purgationibus. Siue autem illud, quod exterius aſſumitur, ſiue quod in corpore continetur, vitioſum alimentum nominetur: uterque ſermo ueritatem habet, quoniam cibi uitioſi ſolent ſanguinem gignere uitioſum. Sic ergo etiam uitioſi dicuntur per relationem ad ſanguinem, qui debet ex eis generari. G

37 "*Qui bene ſe habent corpore, difficulter ferunt medicationes.* 4.Aph.16. 28.h A.l.1.c.4. c.3.f.73.e

Non cuiuſcunque medicamēti aſſumptionē ſolet Hippocrates medicationē nominare, ſed tali uocabulo in ſola utitur purgatione. Verū ſuperior aphoriſmus, caſum unū, qui in ea fit, manifeſtat. Cito enim inquit exolui in purgationibus, qui corporis habent ſalubritatē. In hoc autē generaliori uocabulo de eiſdem oſtendit, inquiens hoc difficulter ferre medicationē. Nam & uertigines & tormina patiuntur, & difficulter his purgatio procedit, & præterea celeriter exoluūtur. Fiunt autem hæc omnia, purgatorio medicamento proprium quidem attrahere humorē appetente, uel flauam bilem uel atram, uel pituitam, uel aquoſam ſuperfluitatem: quia uero iſte non adeſt, ſanguinem colliquat, ac carnes, ut ex ipſis, quod ſibi proprium eſt, attrahat.

38 "*Parum" deterior potus, et cibus, ſuauior autem, melioribus quidem, ſed minus ſuauibus eſt præferendus.* in 6.Epid. cō.4.t.83. 180.f A.l.1.f.3.d 2.c.7.f.62 f

Non ob id ſolum hoc eſt faciendum, ut ægro gratificemur, ſed etiam, quia utilius ipſi exiſtit. Nam, quæcūque cū uoluptate aſſumuntur, iſta uentriculus amplexatur, & facilius cōcoquit: ſicuti illa, quæ diſplicent, refugit, ut ad quæ uel nauſeæ, uel " flatus, uel fluctuationes ſubſequātur: qđ quidem in pluribus cibis bonos ſuccos habentibus fit. Quando igitur cum uoluptate aſſumitur cibus, qui paulo deterior eſt, non modo non manet deterior, ſed quandoque redditur melior. H

39 "*Senes iuuenibus magna ex parte ægrotant minus. Qui uero morbis ipſis accidunt lōgi, maxima ex parte comitantur ad mortem.*

Non omnes ſenes minus ægrotant, quam iuuenes: neque enim omnes maiorem habent circa uictum continentiam: qui uero non habent, magis ægrotant, ut qui iuuenibus ſint debiliores. Quòd uero plures ex morbis diuturnis ipſos ad mortem comitantur, clarum eſt: ſiquidem & uis eſt imbecillis, ut neque morbos facile coquere poſſit: & omnes morbi diuturni, frigidi ſunt: unde & magis ſenibus, quàm iuuenibus, accidunt. Omnes ſiquidem congruentibus naturæ ſuæ morbis facilius corripiuntur. 3.Aph.29. 26.c in 6.Epid. cō.5.t.6.3 190.c.6. Aph.6.47. b

40 "*Raucedines et grauedines in valde ſenibus coctionem non admittunt.* in 6.Epid. cō.5.t.63. 190.c 2 Aphor. 34.17.d

Si ſimul iunxerimus ambos aphoriſmos, utriuſque ſermo talis erit: Senes iuuenibus magna ex parte ęgrotant minus. Quicūque uero morbi ipſis accidunt longi, maxima ex parte comitantur ad mortem. Raucedines igitur, atque grauedines in ualde ſenibus coctionem non admittunt. Ita ut hic aphoriſmus ſit ueluti exemplum quoddā antecedentis. Neque enim hi ſoli morbi ſenes

comi-

A comitantur ad mortẽ, ſed nephrius, ideſt paſſio renum, podagra, morbus articularis, coxendi
cum dolores, & quæ laxiori inteſtino, ac ſpleni frigidæ inſunt diſpoſitiones:& præterea crebri an
helitus(quos Græci aſthmata nominant) tuſſes, dorſi curuationes, recuruationes, & obliquatio
nes, demum quæcumque alia morborum genera ex frigidis humoribus ortum habent: quæ in
quibuſdam iuuenibus, nedum in ſenibus, difficulter coquuntur.

41 *Qui frequenter, ac fortiter abſq; cauſa manifeſta exoluuntur, derepente moriuntur.*

1.de Locis affectis.4.19.d.

Non omnes, qui exoluuntur, derepente moriũtur, ſed ſi tres diſtinctiones adieceris, unam qui
dem primã, vt ſæpius hoc patiantur: ſecundum, vt fortiter: tertiam, vt ſine cauſa manifeſta. Nam
mulier quædam longum in balneo tempus cõmorata, frequenter exoluebatur ob temporis diu-
turnitatem, & qm̃ balneo magna ex parte ligna ſuccendebantur vitiata: uerũ non erat hoc *mor-
bi ſignum, cum cauſam haberet manifeſtam. Altera uero, quã vteri affectus infeſtabant, hoc idem
patiebatur. Quidam alius, ſi diutius inediam toleraſſet, dum lauaretur, exoluebatur. Alteri etiã,
ſi per horã lauaretur, idem accidebat, niſi prius aliquid panis aſſumpſiſſet. Quibus omnibus, aut
debile erat, aut ſenſum plurimum habebat os ventriculi. Quicunque vero nulla tali de cauſa ſæ-
B pius, ac fortiter exoluuntur, ij ob uirtutis uitalis imbecillitatem hoc patiuntur: ſicut & ille, cui, dũ
exolueretur, cor fortiter palpitabat, atque hic derepente mortuus eſt, non aliter, quam illi, qui
acutiſſimis cordis affectibus, quos ſyncopas vocant, arripiuntur.

42 *Soluere apoplexiam fortem quidem impoſsibile: debilem uero, non facile.*

a.de Præſag expul ſib.4.110. g
6.Aph.51.52.h
In lib. qui Introductio, ſeu medicus i ſcribitur. ſo.56.a

In apoplexijs totũ corpus repente ſenſu priuatur, ac motu, ſolus reſtat anhelitus: qui ſi & ipſe
prohibeatur, maxima eſt, & acutiſſima hęc apoplexia. Quicunque uero reſpirant quidem, ſed ma
gna cum ui: fortis adeſt iſtis apoplexia. Fortis autem adeſt & illis, ſed minus, qui neque intentum
neque violentũ, inæqualem tñ, atque exordinatũ, ac præterea intermittentem habẽt anhelitum:
ſicut, in quibus aliquem ſeruat ordinẽ, debilior exiſtit: &, ſi omnia fiant, q̃ ſunt neceſſaria, cito cu
ratur. Omnes autem apoplexiæ fiũt ui animali non potente defluere ad partes infra caput exi-
ſtentes, aut propter aliquã diſpoſitionem inflammatoriã, quæ in ipſo cerebro ſit conſtituta, aut
uentriculis ipſis oppletis humore pituitoſo. Verum cauſæ magnitudinẽ, etiã paſſionis magnitu-
do conſequitur. Magna autem ex parte curationem non admittit, propter reſpirationis læſionẽ.

*In impreſſis eſt τάχα.i. forte.

C Ac mirari licet, quo modo omnibus alijs muſculis motu carentibus in apoplexijs, illi, qui thora-
cem attollunt, quamuis difficulter, moueantur tñ plerunque. Videtur autẽ hoc fieri propter re-
ſpirationis neceſſitatem, quæ neruorum uim excitat ad operationem. Et ob hanc ipſam cauſam
magna ex parte muſculi omnes, qui thoracem mouent, in apoplexijs operantur, ẽt ſi raro prius
omnes operentur: quemadmodum in vehementibus exercitijs, in quibus anhelitus plurimus eſt
neceſſarius. Verum in apoplexijs nõ ob id, q̃ ſit adaucta neceſſitas reſpirationis, ſed quia uis eſt im
becillis, ideo omnes muſculi thoracis ſimul coguntur operari: quemadmodum & alioqui in ijs,
qui cum febre uires habent imbecilles, ob hanc ipſam cauſam omnes mouere coguntur ſeipſos,
in ſumma effatu dignam ex omnibus operationem colligentes.

A.l.1.f.2.d 3.c.5.f.53 g.

43 *Qui ſtrãgulãtur, ac diſſoluũtur, nõdũ vero mortui sũt, nõ referuntur, quib. ſpuma circa os fuerit.*

Omnis ſpumę generatio ex duarum ſubſtantiarum miſtione conficitur, altera ſpirituoſa, alte
ra humida. Fit autem earum miſtio ambabus in multas partes perfractis, multiſque mutuo com
plexu paruis ampullis ab ipſis effectis. Cum uero tenacem habuerit is, qui perfringitur humor,
conſiſtentiã, quo ſpiritum circumplectente, ampullas contingit generari, non facile diſſolubilis,
ſed ſtabilis ſpuma perficitur: qualis maxime currentibus equis, vel ira percitis apris, circa os aggre
gatur. Ambarum vero ſubſtantiarum confractum, ac miſtionem facit nonnunquam quidem mo
D tus uiolentus vel utriuſque, uel alterius tantum: nonnunquã uero & fortis calor: niſi & hunc dixe
rit quiſpiam ſpumam per motum operari. Verum homini ea, quæ manifeſta uidentur, conſectan
ti tutius eſt dicere ſpumam duabus de cauſis generari, in mari quidem impetuoſis uentis agitato,
ob impulſionis uehementiam: in lebetibus autem efferueſcentibus, ob caloris uim. Sic itaque &
in corporibus animalium, cum adſint ex morbo comitiali conuulſiones, uehementia motuum
ſolet ſpumam generare, in apris uero calor, in curſibus autem equorũ, utraque cauſa ualida con-
ſpicitur. Nam, cũ continue per reſpirationes aer intro, atq; extra feratur, ſaliua in ipſis extenuatur
& aliquid etiam ex pulmone inſtar uaporis effertur, quod ſaliuę miſcetur, ac circumplicatur, un-
de factam ſpumę ſubſtantiam augeri contingit. Qui uero opinantur hanc ſpumam è uentriculo
prodire, aberrant. Neque enim fieri poteſt, ut ſubito tota inde proueniat, cum neque eo tem-
pore animal euomat, neque nauſeam ullam patiatur, citra quos caſus quicquam efferri à uentri-
culo eſt impoſſibile: & multo magis fieri non poteſt, ut plurimus aliquis uapor efferatur, eodem
modo, quo in expirationibus, cum nulla talis è uentriculo ſubſtantia efferatur, qualis è pulmo-
ne expiratur. Et ſanè ſanguis, qui quidem è pulmone educitur, ſpumoſus eſt, ſimilis viſceri, qui
autem è uentriculo, neque huic proximus eſt. Sed, quę una cum ſanguine à pulmone educitur

ſpuma, ſubito ſimul, & cum tuſſi educitur. Qui uero ex tali humore paulatim uapor expiratur, non excitat tuſſim. Vbi autem laqueus collo circundatur, neceſſe eſt quidem cordi atque pulmoni, vt fulginoſam expiret ſuperfluitatem. Hoc enim à nobis oſtenſum eſt in libro de uſu reſpirationis. Prohibente autem laqueo, totam uiolenter impellit, quo fit, vt pars propriç humiditatis vnà expellatur, eo modo, quo fit in ſanguinis eductionibus. Signũ itaque hoc eſt exitiale, quoniam pulmonis uiolentiam ſignificat, quam patitur, dum animal ſuffocatur. Præcipue uero hoc fieri rationabile exiſtit propter eam, quæ ex corde ad ipſum impellitur, caliditatem: unde & caloris efferueſcentia, & motu ſpiritus uiolento, & uehementi pulmonis conatus ad educendum, ſpuma enata, ſignum eſt mortale: non nulli tamen, quamuis raro, qui ſtrangulantur, relati ſunt, quibus ſpuma circa os appatuerat: & forte Hippocrates non tãquam ſemper intereant, ſed quod contrarium rariſſime eueniat, ita pronunciauit, quẽadmodum & paulo antea oſtenderat per alterum aphoriſmum, ita inquiens: "quibus iuuenibus aluus humida, iis ſeneſcentibus exiccatur. Nam eo in loco, magna ex parte, dicere pretermiſit, quod tamen verbum in ſequentibus adiecit, vbi inquit: "Quicunque aluos humidas habent, ſiquidem iuuenes fuerint, melius degunt ijs, qui ſiccas habent: ad ſenectam uero deterius: nam ſeneſcentibus magna ex parte exiccatur. E

Supra aph 20 14.c. infra. Aph. 53.

F

44 *Qui natura admodum craſſi ſunt, citius intereunt, quam qui graciles.*

Eos, qui à prima ætate craſſi ſunt, & graciles inuicem cõparans, de craſſis pronunciat, ꝙ cito ad mortem perueniunt, magis, q̃ graciles. Optimum ſiquidem eſt, bene carnoſum eſſe natũ, hoc eſt ita commoderatum, vt neque craſſitudo adſit, neque gracilitas. Tales enim poſſunt ad longã ſenectã peruenire. Si vero à mediocritate recedatur, melior ad gracilitatẽ, peior ad craſſitudinem exceſſus eſt. Anguſtæ ſunt enim horum arteriæ ac venæ, atque ob id paucum omnino ſanguinẽ & ſpiritum habent: adeo vt, cum ætate proceſſerint, celeriter in ipſis vel paruam ob cauſam calor natiuus deſtruatur. Graciles autem hac quidem ratione non periclitantur: quia vero partes principales ita affectæ ſunt, vt nullum habeat munimentum, à cauſis exterioribus prompte offenduntur. Qui vero natura quidem mediocres erant, ſed uictu delicatiore utentes poſtmodum craſſi facti ſunt, ijs, licet caro atque pinguedo adnatæ ſint, venæ tamen, atque arteriæ latæ conſiſtunt, atque idcirco in eis calor natiuus †minus obnoxius eſt extinctioni.

† Al. maior eſt.

45 *Quicunque iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maxime ætatis, & temporum, & locorum, & victuum quoque, liberantur.*

5. Aph. 7. 37.a.

†ἤττον ἐυαλωτον. †eſt in manuſcriptis plurib. exempl. ut habuit Leonice. μείζονα. i. maiorem in impreſſis.

Morbus comitialis proximus quodã modo eſt morbo, quem apoplexiam appellant, cũ idẽ locus in vtroque patiatur, & idem humor in cauſa ſit. Verum apoplexia quidem ob omnimodã carentiã illius potentiæ, quæ ad neruos defluit, morbus aũt comitialis propter motum uitioſum generatur. Frigidus autẽ & craſſus humor ambobus eſt cauſa: Atque idcirco iuuenũ ætas calidã & ſiccam habens temperaturam, maximũ affert auxiliũ ijs, qui morbo comitiali laborant: ſic & locorum proportionales mutationes, dico autẽ proportionales, q̃n ad calidiorem, ac ſicciorem commutãtur: eodem modo & uictuum. Neque enim victus mutatio quęlibet morborũ ſoluit comitialem, ſed quæ calidiorem & ſicciorem corporis habitum efficit. Contingit autem ſimpliciter etiam vitæ mutationem intelligere morbo comitiali prodeſſe, quoniam magna ex parte uictus deprauatus paſſionem generat: unde & mutatio multo ad melius perducit. G

46 *Duobus doloribus ſimul non eundem locum infeſtantibus, vehementior alterum obſcurat.*

in.6.Epid. cõ.4.t.3.ꝫ 179.h

Siquis eundem exquiſite locum intelligat, nunquam duo poſſunt in eodẽ fieri dolores: ſiquis vero late, poſſibile eſt. Dico autem late, circa membrum maius, veluti circa brachium, cubitum, femur, aut tibiam. Verum hi duo dolores ſimul augent loci afflictionem, cũ neuter lateat ægrotãtem. Si vero ſint in locis diuerſis, alter quidẽ (ſi ita contigerit) in cubito, alter vero in tibia: tunc alterum ab altero obſcurari contingit, cum uis ſenſibilis tota ad vehemẽtiorẽ ducatur, ac diſtrahatur. Nã & hoc nobis in mœroribus ſolet accidere, qui ſunt & ipſi veluti dolores quidã ſolius animi ſine corpore. Nam & horum, qui ſunt vehementiores, occcultant minores, modo non eadem è re ortum habeant: alioqui & illi ſeipſos mutuo augent. H

47 *Dum pus conficitur, dolores ac febres accidunt magis, quàm iam confecto.*

de Totius morbi tẽp.3.88.f in 3.Epid. cõ.1.t 8. 3.132.e f de Criſibus 4.132 b.h de Vic.ra. in morb. ac.cõ.3 t. 62.7.133. e

Pus ex ſanguine ortum habet, qui ſemimalam (vt quiſpiam dixerit) habet tranſmutationem. Nam mala ſimpliciter, cũ putrefactione, fit olida: ſicuti, quæ ſimpliciter optima, eſt ipſa nutritio partiũ animalis: at quæ pus generat, mediũ inter has obtinet locum, neque à ſolo calore extra naturã, neque à ſolo ſcd'm naturã facta. Miſtus enim quodã modo ex vtriſque eſt color inflammationis. Fit autẽ dolor extenta ſimul ac calefacta præter naturam inflammata particula: Febres vero ſequuntur principio concalefacto: & hæc ambo contingunt ex quadam ueluti ebullitione atque exuſtione ſanguinis: qui ubi ex toto exuſtus fuerit, reſiduũ eius fit pus, quemadmodum in lignorũ exuſtione cinis: atque ideo tempore illo dolores ſedantur, ac febres, præſertim cum pus fuerit

A fuerit excrementum, vt potè iam conſumpta materia, extinctaque ignea caliditate.

de Cõſuetudine. 2. 61.g in 6. Epi. cõ.3.t.2.3 170.d

48 "*In omni corporis motu, vbi laborare cœperit, quies ſtatim laſsitudinem aufert.*

Verbum πονεῖν, id eſt laborare, ſignificat dolere, ſignificat & fatigari: & in vtroque ſignificato ſermo verus eſt. Siue enim membra iam doleant ex multitudine motionum, ſiue ſint fatigata, vt vix iam agere aliquid poſſint, quies ſtatim laſſitudinem aufert.

de Cõſuetudine. 2. 6c.c

49 "*Qui conſueti ſolitos labores ferre, etſi fuerint imbecilles & ſenes, nõ conſuetis fortibus atque iuuenibus facilius ferunt.*

Alius alij labor conſuetus eſt, huic curſus, vel alius aliquis motus cruribus factus, hic vero manus certa mouere lege, ſiue quouis alio modo operari manibus, alijs fodere terrã, vel remigare, vel arare, vel ſimpliciter quoduis aliud agere. Differunt autẽ omnes iſti labores, quia vel plures, vel pauciores partes operantur, & quia vel magis, vel minus laborant: hoc tamen omnibus commune exiſtit, quòd partes exercitatæ ſiunt robuſtiores, atq; idcirco labores cõſuetos facilius ferunt.

50 *Quæ ex longo tempore conſueta ſunt, etſi deteriora ſunt, inſuetis minus moleſtare ſolent. Oportet igitur ad inſueta permutari.*

B Non de ſolis exercitationibus hic ſermo eſt, ſicuti prior, verũ de omnibus ſimpliciter conſuetis hic aphoriſmus enunciat, cibis, potibus, balneis, illotionibus, vigilijs, ſomno, calefactione, frigefactione, curis. Horum etenim "ſingula minus nocent, cũ fuerint conſueta, ijs, quæ natura quidem minus noxia ſunt, ſed nunquam in conſuetudinem peruenerunt. Quòd igitur ita ſe res habeat in exercitationibus, ad partium, quæ operantur, robur refertur, vt ante diximus: in reliquis uero, quo modo fiat, iam dicemus. Cibi ac potus naturam aduentitiam efficiunt, maxime quidẽ in ventriculo, cum hoc vero & in alijs partibus. Nam, etſi quammaxime vincantur, & tranſmutentur à corpore, ipſum tñ quodã modo pro ſui natura diſponunt ita, vt proceſſu temporis multa fiat permutatio, ac ſimilitudo nutritorum ad nutrientia. Hoc enim oſtenſum eſt à nobis in libro de conſuetudinibus: oſtenſum eſt etiam, quòd vnumquodque facilius à ſimilibus alteratur. Ob hanc igitur cauſam, quanto ſimilius fuerit id, quod tranſmutat, ei, quod tranſmutatur, citius alterat ipſum. Saneque corpus ab alijs omnibus, quibus adhæret, quodã modo afficitur, veluti in aere frigido, ac calido, denſatum quidem à frigido, laxatum vero à calido: atque ideo conſueta facilius perfert, ab inſuetis vero moleſtatur. Si enim laxato corpori ob caloris adhæſum repente

a.3.1.f. 3. d.5.c.1. f. 69.c.

C frigus superuenerit: & in imas eius ſtatim partes ſubintrat, & maxime offendit. Cauſa itaque de omnibus conſuetis dicta eſt in libro de conſuetudinibus. Quod vero experientia notum ẽ, id iam noſcimus: quod ſolum ab Hippocrate ſcriptũ eſt, qui cauſam aſcribendam non cenſuit: Nos uero ad eiuſdem inuentionem aliquas dedimus occaſiones. Hæc igitur dicta ſufficiant, quantum ad primam aphoriſmi partem attinet. Quòd uero in fine ſcribitur, in quo conſulit tranſmutari quodam modo ad non conſueta, ſalubris gratia ſecuritatis dictum eſt. Eſt enim omnis uniformis cõſuetudo, periculoſa: cum omnes homines inopinatis rerum ſortibus ſubijciantur. Ne igitur incidentes aliquando repente in nobis inſueta magnopere offendamur, ſatius eſſe inquit omnia tẽtare. Fit autem hoc non inhærentibus nobis ſemper ijs, quibus aſſueuimus, ſed & nonnunquam contraria tentantibus.

de Ptiſana 2.42.a in 6.Epid. cõ.3.t.27. 3.175.h in l. de Renum.affec. dig. & medi. qui Gale. aſcribitur. 7.195 b de Optima ſecta ad Traſy. ling.20.c. 2 de Compoſ.medi. ſec. lo. 5. 136.a

51 "*Plurimum, atque repente euacuare, vel replere, calefacere, vel refrigerare, ſiue quouis alio modo corpus mouere, periculoſum, quoniam omne nimium eſt naturæ inimicum: ſed, quod paulatim fit, tutũ eſt, tum aliàs, tum cum ab altero ad alterum tranſitus fit.*

Cauſam, ob quam plurimũ, aut repente euacuare, vel replere, calefacere, vel refrigerare, ſiue

D quouis alio modo corpus mouere periculoſum ſit, ipſe oſtendit, inquiens omne nimium eſſe naturæ inimicum. Nam in elementorum commoderatione natura conſiſtit: quare nõ abſque ratione nimium omne, vt quod deſtruat commoderationem, animalis conſiſtentiam diſſoluit. Paulatim uero, inquit, implere ſcilicet, vel euacuare, & quæcunque alia ſubinde dixit, tutum eſt, cum aliàs, tum maxime, cum ab altero, cui aſſueuimus, tranſimus ad alterum. Nam in antecedente aphoriſmo conſuluit & ad inſueta permutari. In hiſce igitur permutationibus, quod plurimum exiſtit atque repente, periculoſum eſt ſatis: quod uero paulatim fit, tutum.

52 "*Omnia ſecundum rationem facienti ſi non ſuccedat ſecundum rationem: non eſt tranſeundum ad aliud, ſtante eo, quod à principio viſum eſt.*

Non paruæ eſt opus ſcientiæ, non tranſire ab ijs, quæ rectè uiſa ſunt, ſi nõdũ manifeſta appareat vtilitas ex his, quæ ita facta ſunt, ſequi. Quemadmodũ.n. gutta ſubiectã petrã percutiẽte uix longo tpe ſenſibilis paſſio in lapide manifeſtatur: ſic accidit etiã in erudis, & quæ difficulter concoqui poſſunt, diſpoſitionibus: in quibus, qui recta ratione inuenerit id, quod conducit: non diſcedit ab illo, qđ primo faciendum exiſtimauit, etiamſi nihil appareat manifeſtũ ex illius uſu ſubſecutũ.

53 Quicunque aluos humidas habent, ſiquidem iuuenes fuerint, melius degunt ijs, qui ſiccas habẽt. ſenectam vero deterius degunt: nam ſeneſcentibus magna ex parte exiccantur. E

3.Aph.53. 19.e
3.Aph.43. 18.e

Manifeſtus eſt hic aphoriſmus:&, quicquid de eo dicere conuenit, prius eſt dictum in eo aphoriſmo, cuius principium, "Quibus iuuenibus ventres humidi ſunt, ijs ſeneſcentibus exiccantur.

Supra, aphor. 30.14.c

54 Magnitudo corporis, iuuentæ quidem neque indecens, neque illiberalis: ſenectæ vero inutilis, et deterior paruitate.

Magnitudo corporis proprie quidem nominatur, quæ longitudine, latitudine, profunditate moderantiam exuperat. Interdum vero & quod longitudine ſola amplius auctũ eſt corpus, ſolemus magnum nominare: quamuis huic proprium nomen ſit longum. Nam & aliquando, quod ſecundũ latitudinem, ac profunditatẽ ultra modum corpus eſt auctũ, dicunt eſſe magnũ, quamuis & hoc craſſum proprio vocabulo nominetur. Si igitur magnitudinem corporis in proprio ſignificato Hippocrates dixit, nihilo deterior eſt in ſenectute, quam paruitas. Si vero vel longitudinem corporis, vel craſſitudinem intellexit; hæ deteriores, atque inutiliores ſeneſcentibus ſunt: verum neq; craſſitudo eſt iuuentæ decens, neq; liberalis. In ſola ergo longitudine, quòd ſit iuuentæ liberalis, ſenectæ vero inutilis, vere diceretur. Ex hac enim ſeneſcentes gibbi fiunt, & uix poſſunt onus perferre: quod Hippocrates *inutile dixit. F

** δύσφορον, i. portatu difficile.*

GALENI IN APHORISMOS HIPPPCRATIS

COMMENTARIVS TERTIVS.

In hoc tertio in aphoriſmos Hippocratis commentario, eorum, quæ de tẽporibus, atque ætatibus ab Hippocrate ſcripta ſunt, expoſitionem faciemus: maxime quidem, quicquid eſt in ipſis obſcurum, declarantes (hoc enim eſt proprium expoſitionis opus) veruntamen ſingulis etiã, quæ recte dicta ſunt, demonſtrationem apponentes, quoniam & hoc fieri in cõmentarijs conſueuit. Miror autem & hoc loco Lyci incõſtantiam, ſcribentis quidem (vt ipſe ait) expoſitiones Quinti pceptoris, nulli autem eorum, quæ de temporibus, & ætatibus dicta ſunt, probarionem demonſtratiuam apponentis, ſed ad experientiam, & obſeruationem omnia referẽtis, cum tamen ipſe in aliorum aphoriſmorum expoſitionibus rationalem adhibeat conſiderationem de ea, quæ in ipſis cõtinetur veritate, non contentus ſola experientia. Quòd vero ſola experientia non ſufficiat ad talem contemplationem aggregandam, id & ipſe Hippocrates oſtendit, & in proceſſu ſermonis oſtendetur. G

*MVtationes *tẽporum potiſſimum pariunt morbos: & in temporibus magnæ mutationes, aut frigoris, aut caloris: & alia pro ratione, eodem modo.*

In libr. de Humoribus mutationes maxime pariunt, &c.

Mutationes temporum nonnulli exiſtimant dici, quibus inuicem cõmutantur, quaſi ſucceſſione diceret. Nam hyeme ad ver tranſeunte, fit dictorum morborũ generatio, de quibus ipſe deinceps loquetur. Vere enĩ furores, atræ biles, & morbi comitiales. Vere rurſus in æſtatem deſinẽte, quod eſt initio æſtatis, febres continuæ (inquit) & tertianæ, & ardẽtes, & quæ ſubinde connumerarit. Et de autumno atque hyeme ſimiliter ſcripſit, vt inquiunt illi, qui pro eodẽ accipiunt mutationes, & ſucceſſiones. Sed verbũ, potiſſimũ, quod aphoriſmo adiectum eſt, hanc expoſitionem non admittit. Nam in temporum adinuicem commutatione ſicut quidã morbi generantur, eodem modo *etiam ſoluuntur: & hoc ipſe etiam Hippocrates dixit. Quare nihilo magis ſucceſſiones temporum pariunt morbos, q̃ ſoluunt. Quo modo igitur non ſat fuit ipſi dicere, Mutationes temporum pariunt morbos, ſed &, potiſſimum, addidit? Melius itaque fuerit ob hanc adiectionẽ permutationes temporũ intelligere eas, quæ fiunt ſecundum illorum temperaturas, alterationes. Hę ſiquidem ſunt, quæ potiſſimum generant morbos, quando multæ, alia poſt aliam, fiunt alterationes: quemadmodum in Epidemijs ſcripſit, & nũc etiã paulo poſt dicet. At uero vnius temporis alteratio †ſola efficit quidem morbos aliquos, non tamẽ potiſſimũ. Quando igitur fiunt morbi potiſſimum ex vnius temporis alteratione? Quando contigerit magnam eſſe alterationem: & ob hãc cauſam ipſe inquit: Et in quibuſdam temporibus magnæ mutationes, vel caloris, vel frigoris, uel alicuius alterius, vt humiditatis, aut ſiccitatis, ventorum, aut horum defectus. Hæc igitur expoſitio recta eſt in iſta ſcriptura. Inuenitur tamen & alia ſcriptura, quæ ita ſe habet: Mutationes temporũ pariunt morbos maximos: potiſſimum autem & in quibuſdam temporibus magnæ mutationes: Quæ ſcriptura nullam habet obſcuritatẽ, ijs præſertim, qui ea audierunt, quæ à me ſtatim antea dicta fuerunt. Sunt uero & aliæ ſcripturę huius dictionis, quas intelliges, atque probabis, ab ijs, quę diximus, excitatus. H

Infra, aphor. 30.24.a

† Al. ἄλλα, id eſt alię.

Natura-

A 2 *"Naturarum, hæ quidem ad æſtatem, hæ vero ad hyemem, bene, maléve ſe habent.*

Naturas hoc in loco dixit Hippocrates ſecundum principaliſſimum, & proprium ſignificatũ, quod ſcd̃m ipſam maxime ſubſtantiã naturæ eſt. Dicebamus autem in præcedentibus ipſam eſſe temperaturam quatuor elementorum, humidi, ſicci, calidi, & frigidi; oſtenſaq; à nobis eſt in libris de tẽperaturis; vna quidem temperatura bene temperata atque optima: male autem temperatæ atq; vitioſæ, octo numero, quatuor quidem qualitate una excedente, calida, frigida, ſicca, & humida: quatuor vero duabus, calida & ſicca, calida & humida, frigida & humida, frigida & ſicca. Ad æſtatem itaque frigidæ & humidæ naturæ optime afficiuntur: ad hyemem uero calidæ & ſiccę: ſicuti & male afficiuntur calidæ & ſiccæ ad æſtatem, frigidæ & humidæ ad hyemem. Perfectiſſimè igitur hæ naturæ, ad dicta tempora optime, ac peſſime afficiuntur: mediocriter autẽ, quæ aliquo modo à temporibus uel iuuantur uel offenduntur, ſicuti humida & calida, æſtate & hyemę: quoniam æſtate quidem, quatenus humida eſt, melius afficitur: hyeme vero, contra, quatenus calida.

In lib. de Humorib. naturæ quantũ ad tẽpora &c.

de Dignoſcen. pulſ. 4.7&g

3 *"Morborum alij ad alia bene, vel male ſe hñt, & quædã ætates ad tẽpora, & loca et victus genera.* In eodẽ, quantũ vero ad regiones, &c.

Inordinato quodam interpretandi genere mihi uidetur vſus Hippocrates in hoc aphoriſmo. B Nam melius utiq; ita dixiſſet. Morbi & ætates, alij ad alia tempora, & loca, & uictus genera bene maleve ſe habent. Morbi igitur bene ſe habent ad tempora, vt ad generationem quidẽ, ſimiles: vt ad ſolutionẽ vero contrarij. Nos.n. de hoc ipſo determinauimus in expoſitione illius aphoriſmi, cuius initiũ eſt. "In morbis minus periclitantur. Aetates autem, quemadmodum & naturę, frigidæ quidem ad calida, calidæ vero ad frigida: Senum quidem, ad æſtatẽ: iuuenum vero, ad hyemem. Eadem ratione & ad loca non morbi tantum, ſed etiam ætates afficiuntur. Nã morbi calidi, in locis calidioribus magis generantur, & minus ſunt periculoſi: magisq; ſanæ ſunt in frigidis regionibus ætates calidiores, in alijs proportionaliter. Sic vero & ad uictus genera, alij ad alia bene maleve ſe habent morbi, & ętates: Nã calidiores ad frigidiora, frigidiores vero ad calidiora, & ſicciores q. dẽ ad humidiora, humidiores vero ad ſicciora bene ſe habẽt. Et, vt ſimpliciter dixerim, contrarij quidẽ ad contraria bene, ſimiles autẽ ad ſimilia male, preterquã ſi ætas tẽperata & uictui, & regioni, & loco temperato comparetur: hoc.n. ſolo modo ſimiles à ſimilibus bene afficiẽtur. Quæ uero plus à temperie receſſerunt ętates, ijs ſcd̃m temperaturam contraria loca & tempora & uictus genera conferunt magis. Cum uero omnes morbi à temperie & modo recedãt, generatio quidem à ſimilibus locis, atque temporibus, ſolutio uero à contrarijs fit.

2. Aphor. 34. 17.c

C

4 *"In temporibus, quando eadẽ die modo calor, mõ frigus fit, autumnales morbos expectare oportet.* In lib. de Humorib. Inęqualis calor aut frig°, &c.

Cum ratione fit hoc. Neque enim appellatione temporum, cauſę morborum ſunt, ſed temperaturę. Cum igitur ipſę uariant, neceſſe eſt & morbos conuariari.

Infra, aph. 17

Et in li. de Humoribus, Auſtri auditum grauant, &c.

5 *"Auſtri auditũ hebetãtes, caliginoſi, caput grauãtes, pigri, diſſoluẽtes. Quãdo huiuſcemodi tẽpeſtas p̃ualuerit, talia in morbis patiuntur. At ſi aquilonia fuerit, tuſſes, fauces, alui dura, difficultates urinæ, horrores, coſtarũ dolores, et pectoris. Quãdo hæc tẽpeſtas p̃ualuerit, talia ĩ morbis expectare oportet.*

Id quidem, quod fit, declarauit, inquiens: Auſtri auditum hebetantes, caliginoſi, caput grauantes, pigri, diſſoluentes. Cauſam autem huius declarauit ſcribens, Vbi hæc tempeſtas præualuerit, talia in morbis patiuntur, Semper.n. oportet medicum diſtinguere & ſeparare id, quod à cauſa extrinſeca contingit, ab eo, quod morborũ ratione fit: ut præcognitiones faciat diligẽtiores: Cauſam uero, ob quam auſtri reddant auditum grauiorem, & uiſum caliginoſum, non eſt difficile ex eius temperatura cognoſcere, quæ calida & humida eſt natura. Omnia etenim talia ſunt apta replere caput. Ob hoc igitur & ſenſuum inſtrumenta plurima implent humiditate, & capitis grauitatem efficiunt. D Principio autem neruorum humectato, neceſſe eſt & circa uoluntarios motus pigritiam euenire, & veluti in ſeipſo diſſolutum hominem apparere. Contra uero in aquilonijs (ut ipſe inquiet inferius") corpora redduntur fiuntq; robuſtiora, vegetiora, ad motus promptiora, & melius audientia. Nunc uero hæc non oppoſuit ijs, quæ ex auſtro circa corpus contingunt, quoniam in hoc aphoriſmo de læſione tantummodo, quæ ex utroque accidit uento, tractare propoſuerat: ut hæc cognoſcentes, ab illis ſeparemus, quæ ex morborum natura contingunt. In aquilonijs igitur (vt inquit) fiunt tuſſes, propter uidelicet inſtrumentorum reſpirationi obſeruientium intemperiem, & propter faucium aſperitatem, de qua nobis inſinuauit adiungens verbum illud, fauces, ut ſubintelligeremus, patiuntur. Nam ſolet interdum hoc modo loqui. Paulopoſt igitur inquiet: " Autumno & multi æſtiuorum, & febres quartanæ, & erraticæ, & lienes. Licet autem & ſimul duo coniungentes legere, fauces, alui durę, ut nonnulli expoſitores legendum exiſtimarunt. Nam fauces in aquilonijs conſtitutionibus apparent duræ, quoniam exiccantur, ac refrigerantur: & uenter inferior dura excernit, & propter temporis conſtitutionis temperaturam, quæ uergit ad ſiccitatem, toto corpore exiccato, & magis ipſo ad ſeipſum trahente eas, quæ fiunt ex cibis humiditates. Sed & alia ratione quoniam, cum longiori tempore maneant, &

Infra, aph. 17

Infra, aph. 22

de Temperamentis. 1.11. g
1. Epid. in proœmio. 3.100.h.2
de Criſibus 4.134 d
Etſi eo in loco legit Cũ uer autumno ſimile factũ fuerit, etc.
3. Ap. 6.20 e. 3. de Difficul. reſp. 3.73. d. in 2. Epi. cõ. 2.t. 1.3. 103. d. & t. 8.3.104. d in 3. Epid. cõ. 3.t. 66. 146.b in 6 Epi. cõ. 2.t 24.3.164g Et cõ. 3.t. 27.193.c
3. Aph. 11. 21.h. Et apho. 15.b. Et aph. 25 22.g

non excernantur,omnia exiccantur. Vrinæ etiam accidunt difficultates, veſica ſtatu aquilonis E
obſrigiditatẽ offenſa: eſt.n.exanguis: & propterea ex cauſis frigidis plus,quã aliæ partes,ipſa eſt offenſioni parata.Eadem aquilonis frigiditas etiam thoracis dolores efficit,vltra cõmunẽ ad alias partes læſionem,illam quoque,quæ fit ex reſpitatione,aſſumentis,quæ non pari modo pulmonem attingit,& cor ob ſui caloris multitudinem.Homines vero horridos fieri in aquilonijs conſtitutionibus,clarum eſt,conſentanee uidelicet aeris ambientis temperaturæ.

In lib.de Humoribus. Cũ vero æſtas fiat veri ſimilis &c. Supra Aph.4. 6 "*Quando æſtas ſit veri ſimilis,ſudores in febribus multos expectare oportet.*

Quemadmodum paulo antea dicebat,"Quando die eadem aliquando frigus,aliquando calor accidit,morbos autumnales expectare oportet.ſic nũc rurſus:Quãdo ęſtas ſit ueri ſimilis hoc eſt temperaturã habet commoderatam,expectare(inquit)oportet multos ſudores in febribus, & hoc non ſine ratione.Neque.n.ſine aeris ambientis calore multi ſudores fieri poſſunt,neq; abſq; hoc,ꝙ aliqua redundãs humiditas in corpore contineatur.Horum uero alterum adeſt in ęſtate, alterum in hyeme,in autumno autem neutrum,in uere utrunque. Rationabiliter igitur ęſtas, quę ſit arida ſatis,aſſumit,atque reſoluit humiditatem:ſimilis autem ueri,ob caliditatẽ quidem at trahit ad cutim:ob humiditatem uero non poteſt per modum uaporis reſoluere.Tota igitur humiditas in morborum iudicijs,dum affatim excernitur,ſudores multos facit. 3.de Diff. reſp.3.75 e F

7 *In ſiccitatibus febres acutæ fiunt: & ſi,annus magna ex parte talis fuerit,qualem fecerit conſtitutionem, tales magna ex parte morbos oportet expectare.*

Non multas ait febres in ſiccitatibus fieri,ſed acutas,quoniã paulo poſt inquit:"Cõſtitutionũ Infr. aph.15. anni,quod in totum dixerim,ſicca tẽpora,pluuioſis ſũt ſalubria magis,& minus mortifera: quibus deinceps adiungens rurſus inquiet:"Morbi in pluuioſis temporibus magna ex parte fiunt ſe- Infr. aph.16. btes longæ,non abſque ratione.Nã aeris ambientis humiditas pituitoſos aceruat humores, & non paucas generat aquoſas ſuperfluitates:ſiccitas uero pauciores quidẽ humores efficit, ſed qualitate bilioſiores& ob hanc cauſam febres numero quidem ſunt pauciores ijs,quæ fiunt in temporibus pluuioſis,ſed acutiores.Quæ uero deinceps in aphoriſmo dicuntur,manifeſta ſunt.

In lib.de Humoribus. Si tẽpora tempeſtiue,& ordinate,&c. 8 "*In conſtantibus temporibus,cum tempeſtiue tempeſtiua redduntur:morbi conſtantes,& boni iudicij fiunt:in inconſtantibus autem,inconſtantes,& mali iudicij.* in 1. Epid. cõ.3.t.103 d

Conſtantia tempora nominat,quæ ordinatim ſuam recipiũt temperaturã.Quem uero cõſtãtẽ appellet annũ,tibi licet,diſcere ab ipſo in libro de aqua,aere,locis,& regionibus,ita dicentem; G
de Aere, aqs, & locis,ca.6. 3.4.a "Siquidem pro ratione facta fuerint ſigna huiuſcemodi in ortibus,& occaſibus ſyderum,& in autũno ſi aquæ deſcendunt,& hyems mediocritatẽ ſeruauerit,neq; ualde ſerena,neq; frigore excedens & uere aquæ euenerint tempeſtiue,& æſtate,ſic par eſt annũ fore ſaluberrimum. Poſtquã igitur,qualem uelit eſſe conſtantẽ annũ didiciſti,facile eſt & incoſtantẽ intelligere. Oĩa.n. quæ aliqua ex parte non ſeruant anni conſtantis ductũ,ea nũc Hippocrates inconſtãtia uocat,& eos, ꝙ in ipſis accidunt morbi,ſimiliter appellat. Ait aũt,ipſos difficultet,hoc eſt male,iudicari.Vel.n. *ſud.*
3.Epi. ſect. 8. cũ caſib. piculoſis iudicia in his morbis eueniũt,uel ſtatim ſunt pnicioſi,vel oĩno faciunt recidiuã 3.de Tẽpe. 1.11.f

9 "*Autumno morbi acutiſſimi,atq; exitiales,maxima ex parte.Ver autem ſaluberrimum,et minime exitiale.* 3.Aph.10. 34.a.b

Cum tempora conuenientẽ ſeruant totã temperaturã,inter ipſa uer quidẽ erit ſaluberrimum. Morbos autẽ acutiſſimos,atq; morbiferos, aliorũ tẽporũ comparatione autũnus afferet,qm̃ uer quidẽ bonã temperaturã habet.Autumno uero hoc in primis ineſt,ꝙ eadem die aliquando calorem,aliquando frigus continet.Deinde,ꝙ æſtiuo ſuccedat tempori,in quo multis quidem humores aſſati fuerunt,quibuſdam uero & uites debilitatæ.Non ſolum uero hac ratione autumnus malus eſt;ſed etiam quia primum quidem humores mouebantur ad cutem,atque diſſlabant:autumno uerò ab aeris ambientis frigiditate,retruduntur,atque ad interiora impelluntur.Hæc itaq; ſũt omnibus hominibus communia,ijs uero,qui malo uictu utuntur,hoc amplius accedit, ꝙ æſtiuo tempore fructibus abundanter repleti,malorum humorum multitudinem generarunt. H

§3.Ep. cõ. 3.t.66. 3. 146. b. in 6. Epi. c.a.5.t.27. 3.191.c.3. de Diff. reſpi.3.73.e in 1 Ep. in proœmio.3 101.b.in 1. Epi.com.1 t 1.3.102.f in Pro. cõ. 1.t.4. 4. 190.f Et cõ.3. t. 38.212.a 3 Aph. 13. 22.a

6.Epid.ſec.7.

10 "*Autumnus tabidis malus.*

Damnauit quidem & alter autumnum in antecedente aphoriſmo,nunc autem præcipue nocentem tabidis rurſus uituperat:Vtrũ uero ſolum illos nominet tabidos, quibus pulmo eſt exulceratus,an omnes quomodocunque colliqueſcentes,non poſſumus conectari:Liquet autẽ utrifque autumnum eſſe malum,cum ſit ſiccus ſimul,ac frigidus, & inæqualis.

11 *De temporibus autem,ſiquidem hyems ſicca,& aquilonia fuerit,ver autem pluuioſum & auſtrale,neceſſe eſt æſtate febres acutas fieri,et lippitudines(Græci ophthalmias vocant)et inteſtinorum difficultates,præcipue uero mulieribus,et uiris,qui natura ſunt humidiores.*

De alteratione,quæ in temporibus fit,hic docet,ab hyeme quidem ſicca, & aquilonia initium ſumens

A ſumẽs, vere autem pluuioſo, & auſtrino. Paruæ igitur quamuis ſint tales mutationes, præter naturam tamen ſunt: quapropter & in æſtate ſequi ait hos morbos, febres acutas, & lippitudines, & inteſtinorum difficultates. Cauſam vero, ob quam ſuperabundant in tali conſtitutione huiuſcemodi morbi, ipſe explicauit in libro de aquis, locis, & aere. Verba autem eius ſe habent in hunc modũ. "Si hyems quidem ſicca, & aquilonia fuerit, ver autem pluuioſum, & auſtrale, neceſſe eſt æſtatem febribus abundare, lippitudinesq;, & difficultates inteſtinorum aduenire. Quando.n. æſtate ſuffocatio repente ſuperuenerit, & terra madida pluuijs vernalibus, & ab auſtro fuerit, neceſſe eſt æſtũ duplicari, & à terra madida, atq; calente, & à ſole comburente, nondum conſtantibus hominum ventribus, neque exiccato cerebro. Neq; enim poſſibile eſt tali uere exiſtente, non [a]"inflammari corpus, ac carnem: unde febres accidunt acutiſſimæ tum reliquis oĩbus, tum præcipue pituitoſis. Difficultates vero inteſtinorum mulieribus, & uiris humidiorib. conuenit fieri. Hæc Hippocrates in libro de aquis, locis, & aere dixit. Nos vero latius eius ſermonem explanabimus: & primo quidem ob quam cauſam, neq; in hyeme, neq; in vere per talẽ conſtitutionem dixerit vulgari morbos. Cum tamen in ſecundo Epidemiorum, in ipſo tempore vitiato dicat apud Cranonem factos eſſe carbones. Verba autẽ eius hæc ſunt: [b]"Carbones in Crannne æſtiui. pluebat in æſtibus aqua ruente per totum. fiebant autem auſtro magis. Manifeſta igiẽ eſt ex ijs, quæ dixit, cauſa quoq; ob

De Aere, aqs, & locis, ca. 6. a. 4. a

A In Græcis codi. impreſſis legitur hoc in loco ... i. colliquari. in libro aũt de locis aere & c. legitur ... i. humectari, & madeſcere. Manuſcripti autẽ aliqui habẽt ... cuius explanationem lege apud Gal. in explan. linguarum Hipp. & apud Erotianũ Laurentianus uertit rebullire.

B quam apud Cranonẽ facti ſint æſtate carbones. Neq; enim paulatim mutauit temperaturam naturalẽ, ſed ad talem peruenit conſtitutionem, in qua facile putrent, quæcunq; naturam habent, ut putreant. Habiles enim ſunt humiditates, quæ modum exceſſerint, ad putredinem faciendam. Nã (ut ipſe inquit) morbi in temporibus pluuioſis fiunt, magna ex parte febres longæ, & alui fluxus, atq; putredines, adhuc aũt magis, q̃ humiditates, putredinem calores faciunt. In unum itaq; conuenientibus adeo fortibus, atq; immoderatis diſpoſitionibus, veluti in Crannne, ſecundum tempus corpus non expectat, verum anticipat in priore plurimum offendi. Per hyemem uero ſiccã & aquiloniam, corpora quidem tali modo afficerentur, quali ipſe dixit per hæc verba: c "Si uero aquilonia fuerit, tuſſes, fauces, alui duræ, vrinæ difficultates, horrores, dolores laterũ, pectorũ: non tñ effatu dignus morbus contrahetur: nam & alioqui ſicciores conſtitutiones ſunt ſalubriores. d" Ex toto.n. aũt ſiccitates pluuioſis temporibus eſſe ſalubriores, & minus mortiferas. Hyems uero aquilonia, ac ſicca nocebit quidem rectis ſtantibus hominibus ad tuſſes, & alui ſuppreſſionem, & difficultatem urinæ, atq; dolores locorum ad thoracẽ attinentium: non tamen febres, vel difficul

C tates inteſtinorum, aut tale quiddam operabitur. Cur igitur non etiam in uere pluuioſo, atque auſtrali morbi vulgantur? Quoniã anteceſſit hyems frigida ſufficiẽter, ac ſicca. ipſe uero dixerat, nõ ſimpliciter præſentes conſtitutiones fore conſiderandas, ſed ex qualib. ad quales fiãt ꝑmutationes. Præexiccatum itaq; corpus ꝑ hyemẽ ſiccã, atq; aquiloniã exiſtẽtẽ, nõ mõ nihil ex uernis pluuijs patietur, ſed potius aliqua ex parte iuuabitur ad naturalẽ rediens mediocritatem. Si uero totũ ver humidũ fuerit, ad contrariam ducetur corpus conſtitutionẽ illi, quæ prius inerat, id eſt ſiccæ, tranſcendens illã quæ mediũ tenet, mediocritatem. Quare æſtas ſubſequens, paratũ excipiet offenſioni, cũ terra adhuc humecta ſit: atq; ob hanc cauſam ſuffocationẽ efficiat, utpote Eteſijs nondũ ſpirãtib. Nã poſtea flare incipiunt poſt Canẽ ẽt. Quare totũ tẽpus mediũ habebit febres acutas, ꝑ ꝑ caliditatem, & humiditatem humoribus in corpore putreſcentibus, necnon lippitudines, & difficultates inteſtinorũ, pro aptitudine partiũ, quæ offenſionẽ recipere natura aptæ ſunt. Aliæ.n. alijs magis, aliæ minus paſſibiles ſunt, ſecundum corporum temperaturas. Nã lippitudines ferè oẽs infeſtant repleto capite, quibuſdã exceptis, quibus oculi ꝑualidi ſunt: Difficultates vero inteſtinorum, ſicut ipſe dixit, eos, q̃ naturas humidas habent, & mulieres: hæ ſiquidẽ viris ſunt humidiores. Si igitur totã cõſtitutionẽ, tanquam noſtra putrefacientẽ corpora, damnamus, liquet, q̃d putredo magis humidis adueniet corporib. Ipſum ſiquidẽ humidum, quod in noſtris putret corporibus, quædam veluti materia eſt à vi caloris patiens. Humiditas vero ambientis aeris, quatenus exiccari non ſinit humorũ in corpore ſuperabundantiam, eatenus adiuuat vim putrefacien-

B 2. Epid. primæ ſect. principium.

C Supra, aph. 5.

D Infra, aph. 15.

D tem. Nihil itaq; mirũ, ſi in talibus conſtitutionibus plus offenduntur naturæ humidiores: & propterea ait, febres pituitoſis magis aduenire: hi ſiquidem neceſſario ſunt humidiores. Manente igitur putredine in corpore, febres fiunt: ſi vero per ventrẽ euacuetur, difficultates inteſtinorũ. Et hæc ꝑ totã æſtatem contingent, niſi fiat circa Canis ortũ permutatio. de qua ipſe in libro de aqs, locis, & aere tranſegit poſt verba paulo antea ſcripta, poſt illa videlicet: "Difficultates autem inteſtinorum par eſt fieri mulieribus, & uiris humidioribus. Nã ſermonem continuans, ſcribit in hũc modum: "Et, ſiquidẽ ſuperuenerit circa Canis ortum aqua, & hyberna tẽpeſtas, & Eteſiæ perflauerint, ſpes eſt quietis, & quod autumnus ſalubris erit: alioqui periculũ eſt, ne pueri moriantur, & mulieres, minime vero ſeniores: & ne, qui euaſerint, in quartanã finiant, & ipſa quartana in aquã inter cutem terminetur. Verum de ijs, quę adiecit in libris de aqua, aere, & locis, cum librũ illum exponemus, diligentius conſiderabimus. De ijs uero, quę in pręſenti aphoriſmo proponuntur, ſufficienter eſt dictum, excepta una dictione, ex neceſſitate, quam non ſolum appoſuit in aphoriſmis, ſed etiam in libro de aquis, locis, & aere, oſtendens per eam, q̃ rei natura perſuaſus, non ali-

De Aere, aqs & locis, ca. 6. a. 4 b

Ibidem.

qua

qua obſeruatione ductus iſta notauerit. Quoties igitur veriſimile fit ipſum vidiſſe talē cōſtitutionem, vel quot in locis, nūquid bis, vel ter, vel quater? At neque, ſi ſępius inquies, adhuc poſſumus dicere, ꝙ ita ſemper erit, ſicuti neque, ſi ex medicina aliqua videris purgatos ſex, vel ſeptem homines, dicere certe poteris, qđ omnes poſt hac homines ex neceſſitate purgabuntur. Quare pro manifeſto relinquitur, qđ rei naturam Hippocrates ſequens, & non aliquā obſeruationē, ita ſcriptitauerit, Neceſſe eſt æſtate febres acutas, & lippitudines, & difficultates inteſtinorum fieri. E

A. de Aere, aquis, & locis, c. 3. 4 b

B *Vox hæc ſerena, quā alij ſe[...] nam, alij tepidam, alij clementem interpretantur, male a quibuſdam hoc loco expungitur, cum in libro de Aere, Aquis, & locis ſcripta reperiatur, & in ſecundo Epi. ſect. 3 à Gal. item & hic in cō. & alibi hoc modo citatur.

1. Epi. cō. 1 t. 1. 3. 108. ſ g

12 a *Si vero hyems auſtralis, et pluuioſa et b *ſerena fuerit, ver autē ſiccū, et aquiloniū: mulieres, quibus partus ad uer ineſt, ex quacunq; occaſione abortiunt: quæ vero pariunt, imbecilles, et morbidos infātes pariunt: quare vel ſtatim intereunt, vel tenues, et ualetudinarij viuūt. Cæteris vero mortalibus difficultates inteſtinorum, & lippitudines ſiccæ fiunt, ſenioribus autem deſtillationes, quæ cito interimēt.*

Contrario modo ſe habet tēperatura duorum temporū, quæ in priore aphoriſmo dicta ſunt, ad intemperaturam illorum tēporum, quæ in hoc dicuntur. Qualis enim erat hyems prius in illo, tale nunc eſt ver: quale autem erat in illo ver, talis nunc eſt hyems. Quòd igiř nō erat ī illis neceſſarium in vere morbos vulgari vehementes, ſufficienter dictum eſt. Nunc autē, quod hyeme humida quidem, ac calida exiſtente, vere autem frigido, & ſicco, neceſſariū ſit in ipſo vere homines ægrotare, monſtrandum eſt. Mulieres itaque, quibus partus ad ver eſt, & ex quacūq; abortiūt occaſione. Corpora ſiquidē humida, ac mollia, & laxa ab hyeme *ſerena, facta, ad intimas ſui partes aeris ambientis frigiditatem facile admittunt ita, vt infantes, qui longo tēpore calori iam ſunt aſſueti, vehementer à frigore percuſſi, non abſq; cauſa hi quidem prius in vtero, hi vero mox in partu moriantur. Qui vero viui in lucem eduntur, non ferentes ſubitam ad contrarium mutationem, vel breui poſt tempore moriuntur, vel exiles, atq; inſalubres effecti, vix in uita perdurant. Alijs vero ceu pituitoſis, ac mulieribus, difficultates inteſtinorum ait accidere ex pituita à capite ad ventrem defluente. Hunc enim humorem par eſt in dicta conſtitutione plurimū generari, per hyemem quidem capite repleto, circa veris autem initia ſubito refrigerato: nam cerebrū ſua natura generandis pituitoſis ſuperfluitatibus aptum eſt, cum refrigeratum, alimentum conuincere non poteſt. Ineſt autem & hoc pituitæ generationi, ut, quæ à forti fit frigiditate, acida euadat, quę vero à caliditate replente caput, ſalſa. ſicuti ſanè, & quæ à pauca fit frigiditate, vel paucam dulcedinem, vel nullam manifeſtam qualitatem habeat. Ea igitur, quæ fit in præſenti conſtitutione pituita, propter eam, quæ fuit in hyeme, caliditatem, ſalſa erit: & hac ratione maxime difficultatem inteſtinorum generabit, quando longiori tēpore mordens, atque abradens, inteſtinum offendet. G Nam propter lentorem inter exeundum inteſtinis adhærens, & immorans, ſemperq; ipſa ꝓpter qualitatem detergens, facit inteſtinorum difficultatem. "Ijs autē, qui natura calidi ſunt, ac bilioſi, inquit ipſe Hippocrates, lippitudines ſiccas accidere. ſic autem vocat eas, quæ ſunt ſine fluxu. par autem eſt calidis, ac ſiccis naturis in ſicca, ac frigida conſtitutione, quæ calidam, atq; humidam excipit, tales lippitudines fieri. Caput enim prius repletum eſt in calida, atque humida conſtitutione: frigus autem ſuperueniens, veluti manus quædam extrinſeca, comprehendens, ac premens cerebrum ueluti ſpongiam quandam, exprimit illam, quæ in ipſo continetur, humiditatē. Hæc vero delata ab uno loco ad alium, ex ijs, qui faciles ſunt ad patiendum, multos generat morbos: atq; ita in ijs, qui oculos habent natura imbecilles, lippitudines accidunt. Nihil uero ex ipſis fluet extra propter aeris ambientis frigiditatem denſantis ſuperficiem exteriorem. Quòd vero Hippocrates ipſe omnia, quæ diximus, ad cauſas referat antedictas, manifeſtum eſt ex ijs, ꝙ ſcripſit in libro de aqua, locis, & aere in hęc verba. "Pituitoſis itaq; par eſt difficultates inteſtinorum aduenire, & mulieribus, pituita à cerebro defluente, propter naturæ humiditatem: bilioſis autem ſiccas lippitudines ob carnis caliditatem, ac ſiccitatem. Quod vero ſcribitur circa finem aphoriſmi, Senioribus vero deſtillationes, quæ ſubito interimant, ipſe in libro de aqua, locis, & aere, per hæc verba ſcripſit: "Valde autem ſenibus deſtillationes propter raritatem, & venarum colliquationem, ita vt repente intereant: quoſdam vero contingit dextera, ſiniſtrave parte reſolutos fieri. Per hęc uerba videtur Hippocrates, non quas cōmuni vocabulo deſtillationes (hoc eſt *κατάῤῥους* conſueuimus nominare, quæ ſcilicer ex capite feruntur ad pulmonem per aſperam arteriā, ſed omnes, quæ feruntur fluxiones per venas à capite ad partes inferiores: quare &, cito interimētes, bene videtur adiectum, quoniam hæ velocem criſim faciūt, cum aliæ diutius perdurent. Quidam vero expoſitores per deſtillationes intelligentes illas, quę à capite ad pulmonem fiunt per fauces, & arterias, cum negatione, non, hunc ſcribūt ſermonem, hoc modo, Non cito interimentes, Et recte quidem. Neque enim frigidæ fluxiones in ipſis concoquuntur, ob ætatem. In quibuſdam vero exemplaribus ſcriptum eſt, Cito interimentes, quoniam, & in libro de aqua, locis, & aere ipſe inquit: "Ita vt repente intereant.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem. H

Ibidem.

Ibidem. 13 *Si uero æſtas ſicca fuerit, & aquilonia, autumnus vero pluuioſus, et auſtralis, dolores capitis ad hyemem fiunt et tuſſes, atq; grauedines, quibuſdam autem et tabes.*

Eandem temperaturā nunc attribuit æſtati, & autumno, quam paulo antea pronunciauerat

de

A de vere atq; hyeme, cũ ita dicebat. Si hyems ſicca, & aquilonia fuerit, ver autẽ pluuioſum, & au-
ſtrale. Verum ibi quidem in hac conſtitutione æſtare dixit febres acutas, lippitudines, & difficul-
tates inteſtinorum fieri: nunc vero in hyeme dolores capitis, tuſſes, raucedines, atq; grauedines.
Non adiecit aũt vel ibi ęſtiuam conſtitutionem, vel hic hybernam: vt qui vtrunq; tempus ſuã ſer-
uare temperaturam ſuppoſuerit. Nã ſi & in his alia aduenerit aeris ambiẽtis intemperies, erit, &
in prædictis morbis propter illam aliqua alia propria intemperies. Verum in illa quidem conſtitu
tione, qua dixit hyemem fieri ſiccam, & aquiloniam, ver autem pluuioſum & auſtrale: ipſe ſub-
iecit cauſas, ob quas tales morbi ęſtate fiunt, in libro de aere, locis, & aquis. de præſenti vero con
ſtitutione nihil dixit in illo. Nam poſt duas antea ſcriptas conſtitutiones, alteram quidem, in qua
hyemem aquiloniã & ſiccam vult fieri, ver aũt pluuioſum & auſtrale: alteram vero, in qua cõtra-
riũ, pluuioſam & auſtralem hyemem, ver aũt ſiccũ & aquiloniũ: hanc, quæ poſt ipſas tertia fue-
rat, de qua præſens eſt ſermo, non etiam adiecit, ſed eius loco alteram talẽ: Si vero ęſtas pluuio-
ſa fuerit & auſtralis, & autũnus ſimiliter: neceſſe eſt hyemẽ fore inſalubrem: Deinde per ordinem
quaſdam alias, quarum nulla eodem modo, quo iſta nunc propoſita, ſe habet. Sed de illis quidem
cum ad earum expoſitionem peruenerimus, ſermonem faciemus. Nũc vero de ea, quæ ab ipſo di
B citur in aphoriſmis, agamus, idem noſtro ſermoni initiũ facientes, quod etiã paulo ante diximus.
Par etenim eſt ſeruare ipſam hyemem ſimilẽ ei, quæ eſt naturalis, hoc eſt frigidam atq; humidã,
quantum hæ duæ qualitates conueniunt temperatæ regionis habitationibus, de quibus & ipſe lo-
quitur & nos paulo poſt nominatim mentionẽ faciemus. Seruante itaq; hyeme ſuũ temperamẽ-
tum, nulla fortior in ipſa ęgritudo conſiſtet, ſed tñ capitis dolores, tuſſes, raucedines, atq; graue-
dines, quæ ſunt repleti capitis accidentia. Si igitur, vt prius diximus, in vtroq; tẽpore, æſtiuo ſci-
licet atq; autũnali, fieri pluuias auſtrales contigerit, forte & in ipſa ęſtate. ſin minus, ſaltem in ipſo
autumno vulgabuntur morbi proprij conſtitutionis humidæ & auſtralis. Nunc vero cum æſtatẽ
ſiccam & aquiloniam præceſſiſſe ſuppoſuerit, autumnum autem humidum & auſtrinum: par eſt
non ſolum quoſdam non incipere ſtatim ęgrotare, verum & immodicæ per æſtatẽ ſiccitatis ha-
bere remedium non mediocre, eam, quæ facta eſt in autumno, humidam conſtitutionẽ. Quia ve-
ro totus autumnus talis eſt ſubſecutus, neceſſe erit ijs, qui naturam habent humidiorem, plus, quã
deceat, repleto capite, nuper dictos caſus hyeme aduenire: quibuſdã autẽ eorum, & phthiſin id eſt
tabem, qui ſcilicet ad hunc effectum apti natura ſunt. Sunt autem apti natura & qui anguſto ſunt
pectore, & quibus à capite ad pulmonem fluxio defertur. Hi igitur tabidi fient. Alijs vero nullus
C quidem fortior morbus adueniet, ſed tuſſes atq; raucedines, & quicunq; alijs huiuſcemodi caſus
fient, tempore hyberno capita ſuſcipiente auſtrinis pluuijs antea repleta, atq; ita in quibuſdã qui-
dem hoc ſolum efficiente, quòd ſuperfluitas in capite permanens ſit ipſi doloris cauſa. Nullam
ſiquidem plenitudinem vlla in parte corporis hyems diſſoluit. In quibuſdam vero coacto am-
plius & velut compreſſo capite expreſſa materia inutilis, ad loca capiti ſubiecta deſcendit: hoc
itaque veluti purgatio quædam capitis eſt, & euacuatio. In quibus vero multa materia grauatũ
caput antea laborauit, nec potuit hybernum frigus tolerare propter maiorem intemperiem re-
frigeratum, maiorum eſt fluxionum ſubiectis ſibi partibus cauſa.

*Aliter diuturnæ.

14 *Si vero aquilonius et ſiccus, ijs, qui naturam habent humidiorem, et mulieribus cõferet: reliquis autem erunt lippitudines ſiccæ, et febres acutæ, et grauedines, * non nullis vero et atra biles.*

Hic ſermo nunc dictus liquet, quòd non eſt integer aphoriſmus, ſed pars ſecunda unius apho-
riſmi, cuius priorem partem nuper deſtitimus explanare. Nam manente cõmuni ea, quæ ẽ, ęſta-
tis diſpoſitione utriſq; ſermonibus: prior quidem pluuium, & auſtralem ab ipſa ſupponit autum-
num, ſecundus uero, qui inſtat, ſiccum, & aquilonium. Quòd uero nil differt, ſiue ſiccum, ſiue
ſqualentem, ſiue inaquoſum dixerimus, unicuiq; eſt manifeſtum. Ambobus ergo temporibus
D ſquallidis & ſiccis effectis, humidæ quidem naturæ non modo nihil offendentur ex tali conſtitu-
tione, ſed potius aliquam ſentient utilitatem. Cauſam uero ipſe dixit in libro de aquis, locis, &
aere, ſcribens in hunc modum: Pituitoſis uero hæc omnia auxilio ſunt. Exiccantur enim, atq; ad
hyemem minime laxi perueniunt, ſed exiccati. Reliquis uero, qui non ſunt tali natura pręditi, lip-
pitudines ſiccæ, febres acutæ, atq; grauedines * accidunt, & nonnullis eorum atræ biles. Cauſam
uero horum generationis, ipſe in libro nuper dicto, his uerbis explicat: Bilioſis uero hoc eſt ini-
micißimum, quia ualde exiccantur, & lippitudines his ſiccæ eueniunt, & febres acutæ, & diutur-
næ, quibuſdam uero & atræ biles. Deinde cauſam ſubinferens, inquit: Bilis enim pars humidiſſi-
ma atque aquoſiſſima exiccatur atque abſumitur: craſſiſſima uero & acutiſſima linquitur, & sã-
guis pariter eadem ratione: ex quibus hi morbi ipſis contingunt. Hæc itaque à nobis in propoſi-
tas conſtitutiones dicta ſunt ſufficienter. Cur uero de his ſolis conſtitutionibus fecerit mentio-
nem Hippocrates, cum & plures aliæ ſint, non habeo dicere. Volo autem potius declarare eiam
ac rationem, qua quiſpiam utens, omnes cõſtitutiones complecteretur. Eſt autem talis. Primum
igitur incipere eſt neceſſarium, ueluti ab elementis, à ſimplicibus aeris ambientis intemperatu-
ris, atque ipſas diuidere in ualde paruas, ualde uehementes, ac medias: & tum dicere de qualibet
earum

earum, quæ dictæ ſunt intemperaturarum in ſingulis temporibus contingentium, quos ſcilicet E
morbos ſecundum vnamquãq; naturam generabunt. Poſt hac duorum temporum intemperaturas inuicem connectere, quemadmodum conatus eſt nunc Hippocrates facere. His uero tranſactis omnibus, deinceps trium temporum coniungere omnes omnibus intemperaturas, deinde quatuor. Sic enim foret integra atq; perfecta mediatio. Hæc igitur & nos forte aliquando, ſi plus otij nacti fuerimus, ſeorſum ſcribemus. Sufficiat autem in præſentia hoc dixiſſe ſolum, quod paucos admodum intemperaturarum complexus ſcripſit Hippocrates, adeo ut hæ potius quoddam exemplum uideantur, quam pars aliqua effatu digna totius circa talia diſciplinę. Dicemus autem plenius de ipſis, cum librum de aquis, locis, & aere, & de Epidemijs primum exponemus. Quod vero paulo antea ſum me dicturum pollicitus, nunc adiungens, in ipſo finiam orationem. intelligere nos enim oportet omnes, de quibus ſcripſit Hippocrates, conſtitutiones, in locis terræ habitabilis temperatis fuiſſe: exceptis ab hoc ſermone Thraciæ locis, quæ a mari diſtant. Hæc enim in frigiditate atq; humiditate modum exceſſerunt: ſicuti & quæ ad Aegyptum ac Libyam attinent, loca calida ſunt, ac ſicca: exceptis & hic illis, quæ mari adiacent locis. In frigidis enim, quales ſunt F
circa Thraciam ac Pontum regiones, quoniam loca mari adiacentia, humilia ſunt: ob hanc cauſã calidiores habent temperaturas. In calidis uero, quales Aegyptus ac Libya: quoniam æſtate à uẽtis ab Arcto flantibus refrigerantur, idcirco minus ſunt calida ijs, quæ ad mediterranea receſſerũt. Zona uero exquiſitam habens temperiem, ac media orbis terrarum eſt, quæ per Gnidum, & Co, & quæcunq; loca non multum ab his receſſerunt, vel ad aquilonem, vel ad auſtrum. Oportet autem, ut temperatam zonam nominatam ab ijs, qui talium habent peritiam, perfecte intelligas, excogitare quandam lineam rectam ab oriente ad occidentem extentam per ea, quæ dixi loca. Quidam autem aſtronomi non zonas, ſed parallelas, id eſt æquidiſtantes uocant tales in terra habitationum ſimilitudines, quæ ab ortu ad occaſum protenduntur. Sermo igitur ab Hippocrate habetur de ijs præcipue, quæ diximus, locis. Ordo autem temporum, ſicuti ipſe ſæpius in libro Epidemiorum oſtendit, & ſicut ij, qui hoc ſtudio excelluere, ſcripſerunt, hic eſt: Ortus Pleiadum, principium eſt æſtatis: poſt quem Canis ortus oporam appellatam inchoat, quam etiam ſecundam partem æſtatis uocant. Poſt hanc Arcturus oriens, initium facit autumno. Deinde occaſus Pleiadũ, hyemis principiũ adducit. Et inde, quod hyemem ſequitur æquinoctium, veris exordium affert.

15 *Ex anni autem conſtitutionibus (quod in totum dixerim) ſiccitates imbribus ſunt ſalubriores & minus mortiferæ.* G

Quòd melius fuiſſet inter antea ſcriptos aphoriſmos, in quibus agit de temporum conſtitutione, hũc primum ſcribere aphoriſmum, quem nunc præ manibus habemus, ex ipſis rebus didicimus, quoniam ad confirmandos priores aphoriſmos hunc etiam eguimus. Et hoc ex neceſſitate dicimus: qm̃ prius eſt natura atq; doctrina, ſimplex, compoſito. Poſt illum igitur aphoriſmum cuius initium eſt: Auſtri hebetantes auditum, caliginoſi, caput aggrauantes, pigri, diſſoluentes. primo loco ponemus illum, cuius principium: Quotidianæ conſtitutiones, aquiloniæ quidem corpora in vnum cogunt. Secundo loco hunc nunc propoſitum: in quo ex oĩbus anni cõſtitutionibus ſiccitates imbribus anteponit, & hoc cum ratione. Nam in ſiccitatibus ſuperfluæ humiditates diſſoluuntur, per imbres autẽ intra corpus collectę putreſiunt, niſi qs ſingulis diebus collectas exercitijs expurget. Quæ enim fit per balneas euacuatio, parua eſt, & ſolam ferè cutem euacuat: quæ aũt ſunt per carnem & partes ſolidiores diſperſæ ſuperfluitates, haud ſufficienter balneis euacuantur. Neq; tamen ea, quæ fit per purgantia pharmaca, ſuperfluitatum euacuatio idonea eſt. Nam ualde indigentibus, & ex longis interuallis utilis eſt. Earum uero, quæ quotidie generãtur in corpore, ſuperfluitatum euacuatio minor eſt, q̃ ut exigat purgantis pharmaci operationem. Si vero H
quiſpiam uoluerit bis in menſe, aut ſemel ſaltem ea uti, veritus ne ſuperfluitarum multitudo aggregetur: pręter id, quod nocebit, corpora etiam in malam trahet conſuetudinẽ. Alimenti ſiquidem pars vna ſeroſa eſt & humida, quę ipſi gratia diſtributionis admiſcetur. Altera veluti fuliginoſa * ſuperfluitas, quę in plurimis cibis, quicunque ſunt peiores, continetur: hęc naturæ operationẽ ſubterfugit, cum neque aſſimilari corpori quod nutritur, neq; agglutinari queat. Hæ igitur omnes diebus ſingulis ſunt euacuandæ: verum magis in ſiccis conſtitutionibus euacuantur, quam in humidis: atq; ideo has dixit eſſe ſalubriores.

*Aliter lutoſa, ac fęculenta.

16 *Morbi in pluuiarum multitudine magna ex parte fiunt, febres longæ, alui profluuia, putrèdines, morbi comitiales, apoplexiæ, & anginæ. In ſiccitatibus autem, tabitudines, lippitudines, articulorum morbi, ſtillicidia vrinæ, & difficultates inteſtinorum.*

Febres quidem longas ex multitudine fieri humiditatis, non eſt mirum: ſiquidem ęgrori ad morborum ſolutionem egent coctione: plures autem humiditates non niſi in longo tempore concoqui poſſunt. Accedit ad hoc, quod frigidiores & magis pituitoſi generantur humores in multitudine pluuiarum: ſicuti contra in ſiccitatibus bilioſiores, quare in temporibus pluuioſis febres erunt diuturniores, in ſiccitatibus autem acutiores. Alui autem profluuia in temporibus pluuioſis rationabiliter euenire ex humorum ſuperabundantia per aluum expurgata nõ eſt obſcurũ:

ſicuti

A ſicuti etiam, ꝙ eiſdem temporibus putredinis fiant, quoniã perſpicuum eſt humida ſiccis magis
eſſe putredini obnoxia. Sunt uiq; & morbi comitiales,& apoplexiæ,morbi ex pituita ortum ha-
bentes. Angina autem fit nonnunquam ſuperfluitatum multitudine ad fauces collecta: fit etiam
magna ex parte fluxionibus ex capite firmatis in faucibus. Quòd aũt in pluuioſis temporibus flu-
xiones,& potiſſimum ex capite venientes ſuperabundent,& manifeſtum eſt, & dictum à me ſæ-
pius. In ſiccitatibus autem & tabidos morbos ait abundare,& lippitudines,& articulorum paſſio
nes,& ſtillicidia urinæ,& difficultates inteſtinorum,ſatis(ut mihi uidetur)indiſtinctum de hiſce fa
ciens ſermonem. Morbi ſiquidem tabidi has duas ſequuntur conſtitutiones:unam ſumme frigidã
ob quam nonnulla ex uaſis,quæ ſunt in reſpitationis inſtrumentis,dirumpuntur:alteram,quæ cõ
iunctam habet cum caliditate humiditatem,quarum occaſione caput repletum mittit ad pulmo-
nẽ fluxiones:ſiccã vero conſtitutionem,quæ tñ quo ad caliditatẽ,& frigiditatem naturaliter ſe ha
beat,oĩa potius,q̃ tabitudines,conſequuntur. Quare mihi uidentur nonnulli fuiſſe coacti de ocu-
lis,tabitudioes intelligere,ut ſit ſermo huiuſcemodi:In immoderatis autem ſiccitatibus lippitudi-
nes tabidæ fiunt,hoc eſt ad tabem oculorum terminantes:ex qua fiunt extenuati,ac ſicci plus, q̃
B naturæ conueniat,facta ſimul & ipſa pupilla anguſtiore,exiccatis uidelicet humoribus, à quibus
diſtenta moderate quidem modum ſeruabat naturæ couuenientem, plus uero, quam oporteat,
ad prauam latitudinem extendebatur. Si uero ipſas per ſe ipſas dictas lippitudines intelligamus,
verbũ,ſiccas,adiungemus. Diximus autem paulo ante,cauſam,ob quam ſiccæ lippitudines in ma
gnis fiant ſiccitatibus. Iã uero articulorum morbi,qui quidẽ ex fluxionibus fiunt, nullo modo in
immodicis ſiccitatibus fient. Qui vero ab aliqua acrimonia accidũt,ſi & caliditas immodica acceſ-
ſerit,tunc ſolum euenient. Quas igitur articulorum paſſiones in ſiccitatibus dixerit fieri, dignum
eſt inquiſitione. Si enim immodicę factæ conſumpſerint articulorum humiditatẽ: difficilem ſanè
quẽquã motũ ob ſiccitatẽ efficient:forte vero & dolorẽ nõnunquã:eã uero paſſionẽ,quã arthri-
tin vocant,haudquaquã efficiẽt:niſi quiſpiã oẽm articulorũ dolorẽ ita velit noĩare. Atqui ipſe in
libro ſecundo Epidemiorũ ita inquit. In Aeno famis tempore,q̃ leguminibus ueſcebantur, infir- 2.Epid.ſect.4
ma habebant crura:qui orobos comedebant,genuum dolores patiebantur,nõ arthriticos,ſed ge- & 6.Epid.cõ.
nua dolentes ipſos appellauit. Quiſpiam vero fortaſſe reſpondeat non vnius articuli dolorem,ſed 4.t.13.3.183.
multorum ſimul arthritin nominari;& idcirco genua dolentes,nõdum arthriticos appellari. De c
morbo igitur,qui arthritis nominatur,hæc dubitaſſe ſufficiat. De urinæ uero ſtillicidijs deinceps
C videamus. Neq; enim ad ſiccitates & ipſa ſimpliciter conſequuntur,niſi tribus adhibitis diſtinctio
nibus,quarum prima eſt immodica ſiccitas,ſecunda,ſi caliditas adiungatur,tertia,ſi frigiditas: de
quibus non fecit mentionem Hippocrates:ſed,ut dixi,ſicui libeat omnium anni conſtitutionum
naturam inueſtigare,ſic ipſum facere oportet. Erit autem ſermo exẽplo manifeſtus huius propo
ſitę conſiderationis. Nã immodica ſiccitas in naturis bene tẽperatis aliã efficit corporis diſpoſitio
nem,aliã in ſiccis,uelut,& in humidis aliam:ſic,& in calidis,ac frigidis,aliã in utraq; faciet diſpoſi-
tionẽ,ſcđm & coniugationes ſimpliciũ intẽperaturarũ,aliã quidẽ in calida, & ſicca: differentem
aũt ab ipſa,in frigda & ſicca:& in reliquis duabus eodẽ modo. Sicuti uero ſimplicem paulo antea
ſeruantes aeris ambientis tẽperaturam,in unaquaq; natura propriam dicebamus facere diſpoſi-
tionem:ſic compoſitã ſupponentes,in unaquaq; rurſus natura futuras diſpoſitiones conſiderabi-
mus. Erit aũt cõpoſita ſicca aeris ambientis conſtitutio,quando frigiditati,uel caliditati adiunge-
tur,quãquã & ſimplex uidebatur quodam modo & ipſa compoſita:nã miſcebatur bene tẽperatæ
cõſtitutioni mediæ inter immoderantiã utranq;,eã,q̃ ſcđm caliditatem,& eam,quæ ſcđm frigi-
ditatẽ. Cum vero cõceſſum ſit in doctrinis,ſimplices quidẽ intẽperaturas eſſe eas, quę ſcđm unã
qualitatẽ à modo naturæ receſſerunt,non ſimplices autem eas, quæ ſecũdum plures, non ſine ra
tione,cum aer ambiens,ea,q̃ eſt ſcđm ſiccitatẽ,& humiditatẽ,oppoſitione,fuerit male tẽperatus,
D in alterã aũt,quæ eſt ſcđm caliditatẽ,& frigiditatẽ,bene temperatus:ſimplicẽ dicemus eſſe intem
peraturam. Hac igitur habita in omnibus conſideratione,non obſcurum,quam prolixus fiet ſer-
mo de reliquis conſtitutionibus,& nunc propoſitus de veſica. Nam urinæ ſtillicidia fiunt & pro-
pter acrimoniã urinæ,& propter vis retentiuæ,quæ eſt in veſica, imbecillitatẽ, q̃ rurſus imbecil-
litas ex immodica intemperatura contingit. Cum uero octo ſint immoderantiæ,in ſingulis ea-
rum debilis veſica erit:atq; idcirco ad eã urinæ ſtillicidia conſequentur:Iam vero,& vrinarũ acri-
moniæ à quibuſdam fiũt intẽperaturis,ſed potiſſimũ ab ea,quæ eſt ſecundum caliditatem,deinde
ab ea,quę eſt ſecundum caliditatẽ,& humiditatem,tertio ab ea,q̃ eſt ſecundũ humiditatem. Fiet
itaq; & ob hæc urinæ ſtillicidiũ,demptis ijs,quæ ſunt propriæ ueſicę paſſiones,ad quas urinę ſtilli
cidia caſus ratione conſequuntur:veluti cum ob vlcus,aut eryſipelas,aut abſceſſum in ea factum,
uel inflammationem,aut tale quid aliud urinę ſtillicidium contigerit. Nunc enim non de his ſer-
mo exiſtit,ſed ſolum de illis, quæ aeris ambientis ratione proueniunt: ſicuti neq; de illis, quę ex
malo uictu habent occaſionẽ. Quę uero in urinę ſtillicidio ſunt dicta,hęc & à nobis dici cogites in
difficultate inteſtinorum,de qua neque ipſe idem cum Hippocrate ſentio. Difficultas enim inte-
ſtinorũ non ſimpliciter ad ſiccitates conſequitur;niſi prius diſtinctio adhibeatur: primũ quidẽ ut
ſit

ſit exuperãs ſiccitas,deĩde,aut aer ambiẽs ſcd̃m caliditatẽ,& frigiditatẽ ꝑmutetĩ, poſtremo vt na E
turæ corporum patientes conſiderentur.Non eſt autem æquum adeo de Hippocrate dubitare,
ꝙ primus talis conditor contemplationis,non totam perfecerit,quantum de Diocle primum, &
poſt ipſum de Mneſthe..,tũ multis alijs medicis,qui veras Hippocratis uias ingreſſi,multa ſibi par
ticulatim elaboranda propoſuerunt.Cũ enim deceret eos,ſi quicquam aliud, eam quoq; quæ de
temporum conſtitutionibus eſt,contemplationem,ut paulo antea ſuppoſui articulatim,diſtincte
que tractare,totamq; elaborare,ipſam omnino contẽpſerunt. Nos uero id facere aggrediemur
proprio his dicato opere,ſi prius hæc,quæ præ manibus habemus,abſoluerimus.

17 "*Quotidianæ autem conſtitutiones,aquilonia quidem corpora dẽſant,& bene firma,& bene mo-
bilia,bene colorata,& melius audientia faciũt,& aluos exiccant,oculos mordẽt,& ſi pectus dolor aliqs
prius obſederit,dolorem augent." Auſtrina diſſoluunt corpora,et humectant,auditum obtundunt,capi-
ta aggrauãt,et vertigines faciunt,oculis,atq; corporibus difficilem motum præſtãt,et aluos humectãt.*

Supra,Aph. 5.

in 1.Epid. cõ.1.t.1.3 103.e
3. Aphor. 5.20.d
3. Aphor. 15.22.g

Cum frigidus,ac ſiccus ventus ſit aquilo,omnes corporis conſumit ſuperfluitates. Robur aũt
adijcit ipſis inſtrumentis ex eo,ꝙ ſtringit,& in unum cogit denſando ſubſtantiam. Ob hoc igitur
(ut inquit)omnia meliora fiunt ſecundum animales,& naturales operationes. Nam animales qui
dem operationes oſtendit per ea uerba,Bene mobilia,&,melius audientia:Naturales uero cũ in- F
quit,Bene colorata.Cõmune autem utriſq; bene firma,ac robuſta eſſe. Et clarum eſt, ꝙ ex uno
ſenſu auditus,veluti exemplo quodam,etiam de alijs oſtendit.Hæc igitur bona adſunt aquilonijs
conſtitutionibus,quibus maxime perfruuntur,q ſalubre corpus habent,& ex his ipſis humidio-
res.Adſunt vero & mala quædam hiſce conſtitutionibus,verũ parua,& non ſimilia malis, quę au
ſter affert.Cur enim non parua ſint,aluũ cohiberi,mordeli oculos,& præcedentes dolores pecto
ris exacerbari? Noſces autem ipſorum paruitatem auſtralibus cõparans conſtitutionibus,quas di
xit diſſoluere corpora.Maximũ enim eſt hoc malum ad omne opus uitiale,ac animale: non parũ
autem aggrauatio capitis,& difficilis auditus.De vertiginibus autem(*ἰλλίγγους*,gręce vocãt)quid
dicere oportet?ꝙ proximæ ſunt morbis comitialibus,& ijs,quos apoplexias nominat. Ilingos.n.
eſt tenebricoſa vertigo,quæ fit,cum humor cum craſſo ſpiritu in capite mouetur, & iccirco præ-
cedit epilepſiam,& apoplexiam.Sed & difficilem(inquit)præſtant oculorum, & totius corporis
motum.praui autem ſunt,& huiuſcemodi caſus.Solum aũt ineſt ipſis hoc mediocre, quod aluos
reddunt humidiores.Hoc autẽ & alia omnia efficiunt, maxime quidem propter humiditatẽ: ſed
& inſuper etiam propter caliditatẽ.Id autem,quod in initio ſermonis,ſcribitur, melius ordinem
commutaſſet,ut primum quidẽ foret verbũ,humectant,ſecundum uero,diſſoluunt,deinde ea, q̃ G
deinceps ſequuntur.Quia enim humectant,ob hoc & ſingula alia operantur, coadiuuãte ad hęc
& caliditate.Fiunt ſiquidem operationes per ſolidas animalis partes, quæ uere ſunt eius partes.
Aggrauantur autem hæ,quapropter & deterius operantur,propter humiditatum exceſſum.

18 "*Per tẽpora aũt anni,vere quidẽ,et prima æſtate pueri,et qui hos ſequuntur ætate optime degũt,
et ſani ſunt maxime: æſtate vero,et autũno vſq; ad aliqd.ſenes:reliquũ,et hyeme.q mediã ætatẽ habẽt,*

in 6.Epid. cõ.3.t.36. 3.194.e
8. de Hippoc.& Platon. decr. 2.277.a

Non ſolum in ætatibus,verum in omnibus alijs,quæ ſecundum temperaturam,vel modice ſe
habent,vel immodice,ſi quis ſermonem in hoc loco Hippocratis examinauerit, verum inueniet.
Naturis ſiquidem,ætatibus,& regionibus bene tẽperatis optimum tẽpus eſt,quod optimam ha-
bet,temperiem:cum eum,quo præditæ ſunt habitum non permutari,ſed conſeruari deſiderent,
quoniam omne,quod eſt,à ſimilibus quidem conſeruatur,à contrarijs autẽ tranſmutatur. Quare
puerorum ætas,adhuc autem magis adoleſcentium(hæc enim eſt omnium ętatum optima)uere
optimè degunt:& eadem ratione quæcunque vel regiones,uel naturæ ſunt bene temperatæ.Ad-
iũxit autem veri principium æſtatis Hippocrates,in latum extendẽs vniuſcuiuſq; theorematis vti
litatem.Magis autem exquiſitus ſermo fuiſſet,ſi ita ſcripſiſſet.Adoleſcẽtes uere,pueri æſtatis prin
cipio optime degunt:in ſenibus uero propter temperaturæ frigiditatem æſtas utiliſſima eſt: ſicut H
ijs,qui in ætatis vigore conſiſtunt,hyems maxime confert.Hæc.n.contraria eſt illi,quæ in his fit
ex bilis multitudine,intemperaturæ.Sic & naturarũ,bilioſiores,quidem hyeme optime degunt:
pituitoſiores autem,æſtate:bene autem temperatę,vere. Similiter & regiones, quę quidem ſunt
bene temperatæ,optimum uer habent:ex alijs uero frigidę ęſtatem,hyemem uero calidę. Iam ve
ro peſſima tempora vnicuiq; ętati,atq; naturę,& regioni,ex ijs,quę dicta ſunt,poſſumus inueni-
re.Nam peſſima ſunt optimis maxima contraria.Eadẽ ratione, & media inuenias inter optima.
& peſſima.Illud prætere a animaduertere oportet,ꝙ uer quidem optimum dicitur eſſe adoleſcen
tibus,alijs uero omnibus medium:neq; enim optimum eſt,neque peſſimum.Sic & ad naturas, &
regiones ſe res habet. Autumnus omnibus utiq; malus eſt,ętatibus,naturis,ac regionibus. Ex ip-
ſis tamen per autumnum minus,quam alię,calidę & humidę lęduntur.

19 "*Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt,quidam uero magis in quibuſdam ipſorum,
et fiunt et excitantur.*

8.de Hippoc.& Plato.decret. 1.276 g
in 3.Epid. cõ.3.t.71. 3.147.e

Si ambientis aeris temperatura ſola eſſet morborum cauſa:tunc omnes quolibet tempore il-
los morbos pateremur,qui ſunt accommodati naturę temporis.Nunc uero,cum etiam ob erra-

ta,

A ta,quæ in victu contingunt, morbi fiant, omnes quidem in omnibus temporibus fient, plures vero in ſingulis temporibus naturæ temporis accommodati. Non parum autem in his cõfert & differentia naturarum. Neque enim ſimilitet ab eadem cauſa calidum corpus, ut frigidum, offendi aptum eſt, vel humidum, ſiccum: neq; temperatum æqualiter iſtis, ueq; illis, quæ ſecundum aliquam qualitatum coniugationem à bono temperamento recedunt, ut antea diximus.

2.de Hip. & Plat. de cr.2.1.276 g
in 1.Epid. com.1.t.2 3.103.c
in Progn. cõ.3.t.38. 4.212.a
3. Aphor. 1.19 g

20 Vere etenim furores, et atræ biles, et morbi comitiales, et profluuia ſanguinis, et angina, et grauedines, et raucedines, et tuſſes, et lepræ, et impetigines, et vitiligines, et puſtulæ vlceroſæ plurimæ, et tubercula, et articulorum morbi.

Et quo modo antea recte ab eo dictum uidetur, "Ver autem ſaluberrimum, & minime mortiferum, cũ multę in eo fiant paſſiones? Videtur ſiquidem magis quodlibet tempus adæquare morborum, quos generat, varietate. Furores etenim, & atræ biles, & morbi comitiales & anginæ ſunt morbi autumnales: grauedines autem, & raucedines, & tuſſes, ſunt hyemales. De æſtate autem ipſe deinceps dicet, communionem eius oſtendens ad uer: "Aeſtate uero quædam horum, hoc eſt prius dictorum in vere: Ex ſuperabundanti autem, præter alia tempora, vel profluuia ſanguinis, Supra, Aph.9. Infra, aph.21.
B lepras, impetigines, vitiligines, puſtulas vlceroſas plurimas efficit, tuberculaque, & articulorum morbos. Sed certe hæc, quæcunque ſunt verni temporis propria omnia periculo vacant: tantumque abſunt, ut aphoriſmum illum falſum oſtendant, in quo dixit: Ver autem ſaluberrimum, & minime mortiferum: ut potius ipſum uideantur confirmare. Nam hoc ipſo tempore profundum corporis expurgatur uitioſis humoribus à partibus principalibus ad cutem prouenientibus. Sic igitur & lepræ, & uitiligines, & impetigines, & puſtulę quædam ulceroſæ multę generãtur. Alio vero modo in tuberculis, & articulorum morbis, profundum corporis expurgatur uitioſis humoribus ad loca viliora tranſpoſitis. Quòd autem profluuia ſanguinis, & multitudinem, & vitiũ humorum euacuando, cohibeant morbos, qui ex ipſis oriuntur, perſpicuum exiſtit. Si uero aliquod corpus bonos humores habens, vernum tempus excipiat: hoc ſeruat ſaluberrimum, nihil innouans ex propria natura: non ſic ęſtas, vel autumnus, uel hyems. Hæc enim tempora etſi purũ corpus, & omni vacans reprehenſione ſuſcipiant: illa flauam bilem ultra modum generare ſolet, hic atram, hyems uero pituitam. Tale quiddam enim vere contingit, quale in exercitationibus euenire uidemus. Etenim hæ quoq; ſunt ſaluberrimæ. Verum, ſi hominem uel pituita, vel flaua bile, vel atra, vel ipſo etiam ſanguine plenum, volueris ad exercitationẽ perducere, aut ei morbum co
C mitialem, aut apoplexiam efficies exercitatione: aut ſi hæc mala non eueniãt, periculum imminet ne rupto aliquo in pulmone vaſe, in morbum incidat inſanabilem. Multi uero cum febricitare cępiſſent: propter exercitationes acutiſſimis morbis fuere correpti. Quibus uero uicem purgationis humorum, qui ſunt in profundo corporis exercitatio ſuppleuerit, ad cutem euocans malorum humorum abundantiam: his & vlcera, & ſcabies inde generantur. & hoc innuens dicebat Hippocrates, "Si impurgatus laboraueris, ulcera erumpent. Et quidem verno tempore calor aeris ambientis humores diffundẽs educit ad cutem: atq; hoc quoque opus ipſius, exercitationibus ſimile exiſtit. Non ſolum autem exercitationum operibus, veris opera aſſimilantur, ſed & earum naturæ, cuius opus eſt & occultam per totum corpus facere tranſpirationem, per quam excernuntur ſuperfluitates, & corpus in morbis varijs modis expurgare. 6. Epid. com. 5.t.34.194.c

2. de Hip. & Plat. de cret.2.276
1. de Criſibus.4.134 &c.135.c
3. Aphor. 20.a.& 23 h

21 Aeſtate autem nonnulli horum, & febres continuæ, et ardentes, et tertianæ febres plurimæ, et {quartanæ,} et uomitus, et alui profluuia, et lippitudines, et aurium dolores, et oris vlcerationes, et genitalium putredines, et ſudamina.

Aeſtate inquit & nonnullos ex vernis morbis fieri, circa initia eius videlicet. Nam, quę fini ve
D ris continuantur, ſicuti ſimilem habent temperaturam cum uere, ita, & in morborum generatione communicant. Inquit enim alios quoſdam æſtate generari illi proprios, veluti febres continuas, & ardentes, & tertianas: & (ut ſimpliciter dixerim) quæcunq; ex flaua bile, mala corporibus accidunt. Nam & vomitus bile per ſumma natante fiunt, & uentris profluuia ad inferiora perfluẽte. Lippitudines quoque æſtate plurimæ fiũt, vtpote repleto capite. Sic & aurium dolores, & alia ſimilia ęſtate corpus patitur ex capitis repletione, aliàs ad alias corporis partes ſuperfluitatem deponentis. Oris autem vlcerationes, quòd propter bilioſum humorẽ contingant, perſpicuum exiſtit. Genitalium vero putredines, nõ ſimpliciter, ſed quãdo æſtas aut humida magis fuerit, aut nullus flauerit ventus, aut auſter in ea abundauerit. Nam cum plurimum à modo naturæ receſſerit ad humiditatem, aut flatuum carentiam: non genitalium tantum putredines facit, ſed cuiuſcunque partis alterius: qualis eſt illa, quæ ſcribitur in tertio Epidemiorum "conſtitutio, & quæ in ſecundo 3. Epid. com. 3.t.1. & c. 3. 140.f &c.
"circa eius initia. Quæ uero paruæ ſunt aeris euerſiones, genitalia tangunt, ut, quæ ob humiditatẽ ac caliditatem ex quacunq; occaſione ſint parata putreſcere. Quare, cum propriam ęſtas ſeruauerit temperaturam, qui multis ſuperfluitatibus infeſtantur, quando hę aliquam ob cauſam ad genitalia defluxerint, ipſorum putredines patiuntur. Sudamina autem (græce ἱδρῶα) è genere puſtula- 2. Epid. ſect.1

rum

rum ſunt in ſumma hætennium corporis parte, quæ inſtar vlcerum cutem exaſperant. proueniũt E
autem, quemadmodum, & ipſum oſtendit nomen, propter multos ſudores, qui vel bilioſiores, vel
omnino mordaciores exiſtunt. mordent enim hi cutem & puriginoſam efficiunt, & per modum
vlcerum exaſperant.

22 *Autumno "uero, & multi æſtiui morbi fiunt, & febres quartanæ, & erraticæ & lienes, & aquæ in ter cutem, & tabes, & ſtillicidia urinæ, {& difficultates inteſtinorum,} et læuitates inteſtinorum, et coxendicum dolores" et angina, et anhelationes, (quas græci aſthmata uocant,) et ilei, et morbi comitiales, et furores, et melancholiæ.*

8. de Hip. & Plat. decre. 1. 276. g
2. de Criſibus 4. 125. c
3. Apho. 5. 20. d

In autumno (inquit) & æſtiuorum morborum permulti fiunt, manente adhuc æſtiuo humo-
re in ipſo, flaua bile ſcilicet. Neq; enim, ſicuti æſtas ueri ſuperueniens humores euacuat, ita & au-
tumnus æſtiuos: ſed contrarium ex toto accidit. nam ex partibus extimis ad intimas ducit: cum ra
tione igitur æſtatẽ inquit nonnullos ex morbis uernis generare, autumno uero non ex æſtiuis ali
quos, ſed multos. Nam & quartanas febres in hoc ipſo tempore fieri inquit, quia ſcilicet ex atra bi-
le ortum habent, quæ duplicem habet generationem: alteram quidem ex flaua bile ſuperaſſata: al
teram uero ex ſanguine craſſo. Fiunt autem, & erraticæ febres in autumno, propter temperaturę
inæqualitatem: & lienes magni, ob atræ bilis ſuperfluitatem: & aqua inter cutem ex liene contin-
git. Et, ſi qua diſpoſitio tabida in dubio eſt, maxime autumno deprehenditur propter frigiditatẽ, F
ſiccitatẽ, & temporis inæqualitatem, nihilominus autem & propter humorum prauitatẽ. Fiunt
quoq; ob eaſdemmet cauſas eo tempore potiſſimum urinæ ſtillicidia. Nam ueſica in inordinatis,
ac repentinis ad calidum, & frigidum permutationibus, refrigeratur, & quæ ex malis humoribus
fiunt acritudines, ipſam moleſtant: tũ præſertim, cum facta ad frigiditatem ſubita cõmutatio eos,
qui antea diffIabantur, & per ſudores euacuabantur humores, ad ueſicam conuerterit. Lęuitates
uero inteſtinorum ſunt ueloces, & ſine ulla omnino tranſmutatione ciborum deiectiones, aut ꝓ
pter exulcerationem in ſuperficie uentriculi, aut inteſtinorum, quæ eodem modo fit, quo illæ, q̃
in pueris græco uocabulo aphthæ, id eſt oris ulcera nominantur, vel propter potentiæ retinentis
imbecillitatem. Quorum primum ex mordacibus, & ſubſtantiam tenuem habẽtibus humoribus
fit: ſecundum vero ex magna uentriculi, atq; inteſtinorum prouenit intemperie. Hæc autem am-
bo maxime autumno fieri contingit. Coxendicum autem dolores ex malignitate humorum, &
frigiditate fieri par eſt. Anginæ uero ex bilioſis humoribus ortum habent, qui ad fauces autumno
decumbunt: ab illis, quæ uere fiunt, differentes, quoniam illæ ſunt quodammodo pituitoſiores. Iã
vero aſthmata, (id eſt anhelationes, ſeu crebri anhelitus,) tum propter humorum motum ad par-
tes interiores, tum propter frigiditatem fieri conſueuerunt. Propter hęc eadem, & qui ilei. id eſt, G
uolubuli nominantur: ſunt autem cibi ſuperfluitatum, quæ per aluum inferiorem excernuntur, re-
tentiones, quæ magna ex parte fiunt ex alicuius inteſtinorum partis inflammatione. Maxime ue
ro par eſt, ut in frigido, †ſicco, inæquali, & malos gignente humores tempore, partes ad uentricu-
lum, atq; inteſtina attinentes offendantur. Nam, qui in æſtate tenues, & bene mobiles humores
ſunt generati, autumnus excipiens, qui frigidus ſimul, atq; inęqualis exiſtit, ad profundum corpo
ris agit. Sunt autem in profundo etiam inteſtina. Morbi uero comitiales accidunt ijs, qui naturam
habent ad hanc paſſionem procliuem, propter repentinam ad contraria trãſmutationem. Calor
.n. media die frigus uero in prima & ultima parte fit. Nihil autem adeo comitiales acceſſiones, ſi-
cuti talis uarietas, aptum eſt generare. Furores vero ob tenuium, ac bilioſorum humorum eue-
niunt malignitatem: ſicuti melancholię ex atra bile, de qua paulo ante dictum eſt.

† nõ eſt ĩ gr.

23 *Hyeme" uero morbi laterales, et pulmonis inflammationes, grauedines, atq; raucedines, tuſſes, dolores pectoris et laterum, atque lumborum, capitis dolores, uertigines, et apoplexiæ.*

8. de Hip. & Plat. decre. 1. 276. h

Hyemales morbos poſt autumnales exponens, non eodẽ modo, ſicuti prius, dixit, neq; ꝙ hye
me multi ex autumnalibus. Atqui prius in æſtiuis ipſos comparans vernis, ita dixerat: Aeſtate au-
tem nonnulli horum: In autumnalibus autem, Autumno uero & ęſtiuorum multi. Nunc autem H
morbos hyemis ſimpliciter connumerauit, vel ex communi volens hoc quoq; in loco, nos aliq̃d
dictorum ſubaudire, vel ſimpliciter enunciãs nihil autumnale tempus cum hyemali communica
re. Atqui primas partes hyemis rationabile eſt, & ita experientia comprobatur: cum autũno mor
bos communicare. Inquit enim ipſe: "Aeſtiuę quartanæ magna ex parte fiunt breues, autumnales
vero longę & magis, quę ad hyemem coniunguntur: niſi quis dixerit, ipſum de illis, quæ in extre-
ma autumni parte generantur, facere mentionem. Verum morbos hyemis, proprios hoſce vult
eſſe, morbos laterales, & pulmonis inflammationes, quoniam inſtrumenta reſpirationis ſeruien-
tia, frigiditate læduntur: cum alia ita bene poſſimus obtegere, ut nihil, aut minimum ſentiant am-
bientis frigiditatem. Reſpirationem uero nemo poteſt cohibere: neq; aliter datur reſpirandi facul
tas. Ob hãc igitur ipſam frigiditatem, tuſſes, hyeme maxime fiunt, & laterum dolores: ob eandem
ẽt caput oblæſum, grauedines, tuſſes, atq; raucedines operatur. Fiunt aũt ſicuti dolores laterum
ob frigiditatẽ, ſic capitis, atq; lũborũ, & omniũ partiũ neruoſarum. Vertigines, quoque, cerebri læ
ſiones conſequuntur, ſicuti & apoplexię: nam, & hæc paſſio fit, cum caput repletum eſt pituita.

Paulo ſuperi⁹ aph. 21. & 22.
3. Aphor. 25. 26. a

In

1. de Hip. & Plat. de cr. 1. 276. h. 1. Epi. cō. 14. 1. 3. 193. e. Et cō. 3. t. 1. 3 117. f

A 24 *"In ætatibus autem talia contingũt: paruis, & nuper natis puerulis oris ulcera (quæ aphtha uocantur) uomitus," tuſſes, vigiliæ, pauores, vmbilici inflammationes, aurium humiditates.*

" Dictio hæc in quibuſdam manuſcriptis codi. græcis non reperitur, nec in tralatione Burgũdionis, nec Laurentiana: quin nec à Galeno in commento eius fit mentio.

Quę ad ętates attinent, diligentius elaborauit, q̃ quæ ad anni tẽpora, ſacta in minores partes diuiſione. In puerulis igitur nouiter natis ait fieri aphthas: ſic autem Græci vocant vlcera q̃ ſummã oris occupant partem, ob mollitiem maxime ſacta inſtrumentorum, quæ neq; tactum, neque qualitatem lactis ſuſtinent, quod non paruam in ſe ſeroſam cõtinet partem. hæc autẽ pars uim hẽt abſtergendi. Quare non eſt mirũ, ſi in corporibus mollibus quaſdam per ſumma facit exulcerationes. Vomitus aũt tũc his fieri par eſt, propter lactis, quod aſſumunt, multitudinẽ. Vigiliæ vero haudquaquam ipſis ſunt aſſuetæ, vt qui maiori parte temporis dormiant: niſi forte ob ipſam paſſionem fieri infantibus vigilias opinetur. Qm̃ vero ſomni abundantia ipſis maxime ſecundum naturã ineſt, pauores ẽt per ſomnium infantib. adſunt, ijs præſertim, qui ſunt natura edaciores: quando loca ad ventriculum pertinentia ſenſu quidẽ vigeant, ſed imbecilla exiſtant: cibus vero corrũpitur. Nos quidem obſeruauimus, non in tantillis ſolũ, ſed etiã in ætate perfectis, terribiles fieri p
B ſomnos imaginationes, quando multi, & vitioſi humores grauant, & mordent ventriculum, pręſertim ipſius os. Hæc enim particula præcipuum habet ſenſum. Vmbilicorũ autẽ inflãmationes non multo antea præciſorũ, non ſine ratione nouiter natis puerulis accidunt, non ſecus, ac ſiqua alia pars foret vlcerata. Verum & aurium humiditates paſſionibus annumerat, quamuis palati, & narium in eodem numero non ponat, quoniam naturæ conuenit per nares, atque palatum cerebri ſuperfluitates per deriuationem expurgare: & fit hoc etiam ijs, qui ſunt ętate perfecta. A natura autem aliena eſt expurgãtio per aures. Verum, & infantibus etiam per aures cerebrum expurgatur: & recte Hippocrates inter proprias huius ætatis paſſiones, etiam aurium ſcripſit humiditates. Etſiquidem totum corpus nouiter natis puerulis maxime humidum, adeo vt & oſſium natura in ipſis potius cerea, quàm lapidea videatur. Præ cæteris vero partibus cerebrũ admodum humidũ exiſtit, quod etiam in perfectis talem habeat intemperaturam. Quare non abſque ratione: in puerulis, cum ſuperfluitates abundent, per foramina excernuntur.

1. de Hip. & Plat. de cr. 1. 276 h

25 *"In progreſſu uero, cũ iam dentire incipiunt, gingiuarũ prurigines, febres, conuulſiones, aut profluuia et maxime cũ caninos edũt dẽtes et ijs præſertim pueris, qui craſſiſſimi ſunt" et aluos duras habẽt.*

Prurigines quidem gingiuarum fieri, cum dentes pullulare incipiunt puerulorum, nihil mirũ.
C Prurigo. n. (Græce ὀδαξαμὸς) pruritus quidã eſt cum exigua quadam moleſtia. Febres uero, conuulſiones, atq; alui profluuia accidant pueris, qui iam dentire incipiunt, & non adhuc morantur, quemadmodum, & ipſe oſtendit inquiens. Et maxime cum caninos edunt dentes. Liquet ãt, q perforatis gingiuis à dentibus prodeuntibus, †hi caſus eueniunt, quẽadmodum ubi ſtimulus infigitur carni: & ſanè plus dentes affligunt, quam ſtimuli, Hi ſiquidẽ ſemel firmati, in membro quieſcunt, cui ab initio infixi ſunt: dentes uero tantum procedunt, quantum augentur. Febricitant ergo hac ętate puerulí, & propter dolores, & uigilias, & inflammationes. Cõuulſiones autem eis accidunt tum propter hæc, tum propter crudum alimentum, & quia neruoſæ partes nondum ſatis ualidę ſunt. Ad hæc omnia etiam ex neceſſitate, uentris profluuia conſequuntur, qm̃ alimentum non bene coquitur, neque diſtribuitur. Quod autem dicitur, Pueris, qui craſſiſſimi ſunt, & aluos duras habent, ad cõuulſiones refertur: cum his maxime pueris dicat cõuulſiones fieri, qui craſſiſſimi ſunt, & aluos duras habent. Tales enim plenum corpus habent, & abundans ſuperfluitatibus, & ideo †conuulſionib. facile capiuntur: maxime uero }naturas has conuulſiones offendunt.

A. I. f. 3. d. 1. c. 1. 3. f. 58. e

† hæc ſymptomata.

†In quibuſdam codi. græcis hæc verba non legũtur, nec in Burgundionis verſione nec etiã in Laurentiano.

1 de Hip. & Plat. de cre. 1. 276 h. in 1. Pror. cō. 1. t. 55. 4. 176. a

26 *"Cum uero iam magis adoleuerint, tonſillæ, & vertebræ, quæ in occipitio, ad interiora luxationes, anhelationes, quas Græci aſthmata vocant, calculi, lumbrici rotundi, aſcarides, verrucæ, quas Græci acrochordonas uocant, ſatyriа, ſtrumæ, et alia tubercula, ſed præcipue antedicta.*

D Primũ quidẽ ſcripſit de recens natis puerulis, deinde de illis, qui dentes edunt, nũc uero de ijs qui mediam habent ætatem inter illos, qui iam dentes ediderunt, & qui ſunt pubertati proximi, Nam deinceps ſequenti aphoriſmo illorum commeminit, qui quartum ab ijs ordine locum obtinent. Verum tertiam ætatem, quæ non proponitur, quæ uſque ad duodecimum, & tertiumdecimum annum progreditur, multis capi ait paſſionib. quarum primas tonſillas (græce pariſthmia) nominat, quæ ſunt locorum ad iſthmum attinentium inflammationes. Hic ãt per iſthmum oportet intelligere partem illam, quæ os, & gulam interiacet, & quæ per metaphoram quãdam ita nominatur ab ijs, qui proprie dicuntur iſthmi. Sunt autem anguſti quidã terræ proceſſus inter duo maria ſitæ, Hæ autem tonſillæ ſunt nonnunquam ſolius tunicæ uentriculo, ac gulæ, & faucibus, totique ori communis inflammationes: nonnunquam uero ſubiectorum ipſi muſculorum, quando & uertebræ, quæ eſt in occipite, fiunt ad interiora inclinationes, de quibus poſt tonſillas inquit; Et uertebræ, quæ in occipitio, ad interiora luxationes. Nam à muſculis inflammationem patientibus uertebra hęc tracta, ad partem inclinat ceruicis anteriorem. Nominauit autem hanc partem Hippocrates, non anteriorem, ſed interiorem, ut ad uertebram retro locatam

ſuum ſermonē referens. Corporis ſiquidē ad profunda traductio, ſiue ex anterioribus, ſiue ex poſterioribus fiat partibus, per unum verbum, intra, monſtratur. Cur igitur Hippocrates in nouiter natis puerulis, neq; de tonſillis, neq; de vertebræ, quæ eſt in occipitio, luxatione aliquid dixit, cũ tñ, & iſti nihilo minus cerebrum humidum, & plenum habeant ſuperfluitatibus, adeo vt ſubiectis partib. demittat fluxiones? An quia hac ætate prius moriuntur, q̃ ſubiecti faucibus muſculi unà cum neruis fortem ſubeant inflãmationē? Adde, q̃ hi partes eas habēt molles, atq; ideo non poſſunt vehemētius intendi, ita vt vertebra intus ad ipſa attrahatur. Iam uero aſthma "(ſic aũt Græci uocant crebram reſpirationem, qualis currentibus accidit, aut quouis alio modo uehementi agitatis motione) in his quidē fit ob exercitiũ, quod multa indiget animal reſpiratione: in alijs autem, in quibus non adeſt exercitium, ob anguſtiam eorum, quę ſunt in pulmone, vētriculorum: "hæc uero anguſtia fit repleto uiſcere ab ijs, q̃ deſuper ueniunt, fluxionibus: hæ autē fluxiones plures quidem in recens natis puerulis fiunt. Cito autem ipſos inficiunt, qm̃ & aliter male ſe habent. Nã & ex utero ad aerem ambientem tranſitus, & alimenti mutatio, & inflammatio ab initio quidē locorũ ad umbilicũ attinentiũ, poſtea uero ob dētiũ generationē, eos oēs imbecilles reddit, & uix ea, q̃ dixi, tolerant mala: tm̃ abeſt, ut ad hæc, ēt fluxionē poſſint ſuſtinere, ubi ad pulmonē decubuerit. Lapis uero maxime propria paſſio eſt taliũ puerorũ, ut qui ob edacitatē nõ paucos crudos humores coaceruent: ex quibus pars craſſior unà cũ urinis ad ueſicã peruenieñs, fit lapidũ generationis materia: accedit altera cã, uehementia caliditatis. Aceruãt ſiquidē & ſenes humorē crudũ nõ paucũ nõ ꝓꝑ edacitatē, ut pueri, ſed ꝓꝑ potentię cõcoquētis imbecillitatem: nõ iã calorē fortē hñt, q̃ ex materia craſſa uaporē reſoluens lapidē generet. Lũbrici uero, atq; aſcarides uidētur alijs aĩlibus ꝓportionaliter gigni, q̃ nõ ex ſemine, ſed ex putredine hñt generationē. Sola. n. putredo hęc non eſt ad generãdũ ſufficiēs, ſed & calore * plurimo indiget. Cibus itaq; plerũq; corrũpitur in uentriculo, & ꝑcipue in inferiore puerulis: uerũ caliditas in ualde tenellis uondũ materiã ſuperat, in adultioribus aũt, & materia idonea ē ad animaliũ taliũ generationē, & ꝑterea caliditas adeſt. Aſcarides igitur ſunt tenues q̃dã lũbrici, q̃ in parte ꝑcipue inferiore craſſi inteſtini gignunt & plurimi manifeſte gigni conſpiciuntur in iumentis male cibum coquentibus: quorum malam coctionem fœtor indicat excrementorum. Aliud uero genus lumbricorum rotundorum, in ſuperioribus magis inteſtinis generantur, adeo, q̃ ad ipſum q̃nq; uētriculum aſcendunt. Multo uerò plures hi quam aſcarides gignuntur in pueris. Rarior autem eſt lumbrici lati generatio, qui & longiſſimus eſt, & ſæpe per tota extenditur inteſtina. Verum de hoc nullam fecit Hippocrates mentionē, quoniã neq; eius erat propoſitum de omnibus agere paſſionibus, quæ mortalibus accidunt, ſed de illis tantum, quæ ſingulis ætatibus ut plurimum accidunt. Ob hanc igitur cauſam ipſe enumeratis iam dictis, deinceps uerrucarum genus, quod Græci acrochordonas uocãt, & ſtrumas adiecit, qui ſunt morbi, germina uitioſæ multitudinis ad exteriora, & cutem repentis. Omne autem ipſorum genus tubercula (græce phymata) nominat, ita deinceps ſcribens: Acrochordones, ſtrumæ, & alia tubercula. Quædam autem ex his præcipuo uocabulo tubercula nominantur, quędam ſponte naſcentes, & celerrime factæ inflãmationes, quæ celerrime in altum attolluntur acumen, & celerrime etiam ſuppurantur: & plurima eſt horum in inguinibus, & alis generatio, quoniã & in his partibus plures ſunt adenes, (idest glandulæ) qui apti natura ſunt ad has ſuperfluitates prõpte excipiendas. Horũ adenum paſſio ſtruma quoq; eſt, nõ ex calida materia, neq; ad ſuppurationem properante, ſed potius quodãmõ pituitoſiore, & frigidiore cõſiſtens.

E F G (marginal section letters)

τὸ πνεύματος, i. ſpiritus. addunt aliqui co. graci & ita uetus tralatio Burgundio. & Laurentianus.

* πολλῶ, i. multo eſt in impreſſis. in manuſcriptis ἱκανῶς, i. ſufficientes, & ita Burgundio, & Laurētianus.

A. l. 1. ſ. 3. d 1. c. 3. ſ. 58. g

27 "*Grandioribus autem, & iam accedentibus ad pubertatem, plurima ex his, & febres diuturnæ magis, & ex naribus profluuia ſanguinis.*

8. de Hip. & Plat. de cre. 1. 276. h

Incipiunt quidem pueri pubeſcere poſt annum quattumdecimum. Qui vero prope hanc ætatem accedunt, ſunt qui duodecimum, aut tertiumdecimum, aut quartumdecimum ēt agunt annum. Neq; n. eſt vnus omnium certiſſimus terminus pubertatis, propter caliditatē, & frigiditatē temperaturæ. Calidi enim citius, frigidi uero tardius pubeſcunt. Laborant autem pueri hi multis quidem morbis antea dictis, propter ſimilitudinē tēperaturæ, & præterea febribus diuturnioribus quam priores: non tamen aliquid dixit de ijs, quæ illa ætate febres abundant: uerum ex eo, quod nunc dicitur, clarum eſt, q̃ oſtendit ipſas acutas eſſe. Alterantur. n. puerorum diſpoſitiones citiſſime propter corporis humiditatem, & naturalis potentię "imbecillitatē. Sanguinis uero profluuia ex naribus fiunt in tali ętate conſtitutis, quoniam hic humor in ea incipit abundare, nõ quia nũc plus de eo generentur, quã prius, ſed quia nunc minus abſumitur ex ipſo, propterea, quod & augmentum minus eſt hac ætate, quam priore, ut ad corporis proportionem. H

* Vetus tralatio habet fortitudinem. Burgũdio robur. Laurētianus firmitatem quæ idem ſunt.

de Nat. hu. cõ. 1. t. 42. 1. 33. d

28 "*Plurimæ autem paſſiones puerulis iudicantur, nonnulla quidem in quadraginta diebus, nonnulla in ſeptem menſibus, nonnulla vero in annis ſeptem, quædam vero iam ad pubem accedentibus. Quæ ro permanſerint, nec in pubertate finierint puerulis, aut fœminis, cum menſtrua erumpunt, " conſeneſcere conſueuerunt.*

8. de Hip. & Plat. de cre. 1. 276. h 1. de Dieb. Dec. 4. 149 d. Et. 2. 155 d

* συγγηράσκειν. eſt in antiquis codicibus.

Si uerbum diutinæ ſermoni adiectum eſſet, melius foret, unde & nonnulli nomen paſſionis

de diu-

A de diutinis tantum ipſum arbitrantur intelligere. Verum contra hoc ſunt ſermones tales, quibus ipſe vtitur in aphoriſmis, "In acutis paſſionib. raro, & in principijs uti medicationib. &," Tenues, victus, & in longis ſemper paſſionibus, & in acutis. Manifeſtum itaq; ex his eſt, quòd non in diutinis tm̃, ſed etiã in acutis dicere conſueuit Hippocrates nomen paſſionis. Videtur itaque hoc in loco, aut de diutinis paſſionibus intelligere, aut mãcum ſermonem protuliſſe. Nos uero ipſum ſupplentes, dicemus ita: Plurimæ autem diutinę paſſiones puerulis iudicantur, nonnullę in quadraginta diebus, nonnullę in ſeptem menſibus, quædam in ſeptem annis. Ex diebus autem, quadrageſimus, primus eorum eſt, ex quibus morbi diutini iudicantur, vltimus autem inter illos, qui acutos ex intercedentibus iudicant, ſicuti etiam ſupra notauimus. Quicunq; uero hunc tranſcendunt numerum, ad ſeptimanæ rationem habent iudicium, non ſeptem diebus cõnumeratis, ſed primum quidem menſibus, deinde annis: quod autem, qui hoc tempus tranſcendunt, ad quartumdecimũ annum perueniunt, eſt ſanè manifeſtum. Nam ſecunda ſeptimana in hoc completur tempore: & alias in pubertate magnæ fiunt corporis commutationes, ac in fœminis maxime propter menſtruorum eruptionem. Quare, ſiqui morbi, neque hac ætate finiuntur, vſque ad longum tempus perdurare conſueuerunt.

1. Aph. 24. 10. f
1. Aphor. 4. 4.

B

8. de Hip. & Plat. decre. 1. 276. h
5. Apho. 9. 38. c

29 *"Iuuenibus autem ſanguinis ſpuitiones, tabes febres acutæ, morbus comitialis, & alij, ſed præcipue antedicti.*

Cum primas ętates ad pubertatẽ vſq; minutiſſime diuiſerit, neſcio, quo modo adoleſcentum ætatem prætermiſerit, quæ medium obtinet locum inter puberes, & illos, qui conſiſtentis ætatis vigorẽ habẽt. Verum ex alijs, quas tetigit, licet & de iſta conijcere quæ in multis quidem communicat illis, quæ ex utraq; parte ipſam circunſtant, ſed hoc habet peculiare in maribus, ſanguinis ex naribus profuſionem, de qua commeminit in illis, qui ſunt prope pubertatem. Nam † hic caſus incipit in illa ætate apparere, ſed maxime in adoleſcẽtib. deinde ſubſiſtit in uiris. Verũ hãc ætatẽ tranſgreſſus Hippocrates, ad illam, q̃ eſt iuuenũ, peruenit: & primum ſanguinis ſputum ſcripſit, ac tabem, deinde febres acutas, & poſt has morbum comitialem: deinde poſt hæc ait. Et alij morbi, ſed præcipue antedicti, recte quidem hoc adijciens. Nam rem ita ſe habere indicat uiſus. At uero nõ ſat plenè de febribus acutis dixit. Neq;.n. dicere ſimpliciter oportebat acutas, quæ & in pueris nihilo minus fieri uidentur, ſed ex acutis tertianas maxime, & cauſos, i. febres ardentes. Hæ.n. præ cæteris febribus ſunt bilioſiſſimæ, & multis iuuenibus accidunt. quoniam & flaua bilis hac ipſa ſuperabundat ętate, à qua morbi tales in ſummo uigore conſiſtentibus accidunt. Tabem autẽ, & ſanguinis ſputum, non ſecundum ętatis naturam patiuntur, ſed ſecundum aliquid eorum, quæ eis accidunt: quare & antea dicebat, " ꝙ ſenes ut plurimum, minus ęgrotant iuuenibus: ubi & nos diximus, ꝙ ob incontinentiam iuuenibus, non ob ætatis imbecillitatem, ægritudines plurimæ accidunt: ob hoc igitur, & iuuenibus ſpuitiones ſanguinis accidunt, quia aut percutiuntur, aut contunduntur, aut ſaliunt, aut clamant uehementius, aut refrigerant, & humi cubant, aut replentur, aut ꝓꝓ aliquã huiuſcemodi cãm. Ad ſputũ uero ſanguinis, tabes cõſeqtur. Quare & ꝓꝓ hęc talia iuuenes ex accidenti ęgrotabunt, nõ primũ neq; ętatis rõne. Morbi aũt comitiales, quãuis malo victu vtantur, tñ ipſis non accidunt multi: ut mihi mirari ſubeat, quo modo, & hos Hippocrates ſcripſerit: cum in alijs, nõ mõ, qđ abundant in pueris, dixerit, ' ſed quod etiã ex hac cauſa paſſio puerilis nominatur, & quod ætatis mutatione ſanãtur. Fiunt igitur, & in quibuſdã iuuenibus morbi comitiales, qui prius non erant, propter victus errorem, quem in ijs, quæ aſſumuntur, admittunt, & in alijs, quę ab ipſis aguntur, operibus, & quia humi cubant, & Soli ſe exponunt, & imbribus, atque alijs ſimilibus. Verum hi morbi non multi ſunt. Et fiunt quidem alij morbi eadẽ ratione. Quare melius fuerat ita ſcribere Aphoriſmum: Iuuenibus autem, & omnes alij morbi, D quos diximus alijs accidere ętatibus, ſed pręcipue cauſi, id eſt ardores, & tertianę febres. †

† hoc ſymptoma
2. Aph. 39. 17. b
† *Additur & in aliquibus cod. Græcis* [illegible] *Sciendum autẽ eſt quòd nigrus ætas trigintaquinque annis circũ ſcribitur: declinans autẽ quadragintaſex.*

8. de Hip. & Plat. decre. 1. 277. a

30 *"Vltra hanc ætatem aſthmata, id eſt anhelationes, } morbi laterales, pulmonis inflammationes, lethargi. phrenitides, ardores, diuturna profluuia, cholera, difficultates inteſtinorum, læuitates inteſtinorum, hæmorrhoides.*

Iuuenum ętas quinta ſeptimana terminatur. Iuxta hoc igitur, & ipſe in Prognoſticis dicebat: "Magis autem expectate oportet ſanguinis quidem profluuium in ijs, qui nondũ trigintaquinq; annos attigere. Nã, q̃ iuuenibus ætas cotinuat, ad duas ſequentes ſeptimanas extẽdit: in qua ętate omnia vitę munia, æque, atq; illi, qui in uigenti ætate cõſiſtunt, conantur peragere, nõ tñ eodẽ mõ ad labores ſufficiunt. Na ex aduſtione, & algorib. & humi cubatu, vigilijs, atque repletione, plusq̃ illi offendunt. Saneq; horũ tẽperaturã atrabilioſior quodã mõ eſt, atq; ideo ĩ ea multi melãcholia afficiunt: veluti ex anni tẽporib. in autũno. Sicut.n. hoc tp̃s frigidũ exiſtens, pallidã excipit bilẽ ꝑ æſtiuo exaſſatã: ſic declinãtiũ ętas iuuenilẽ, q̃ maxime ęſtati ſimilant, ſubſequitur. Mirãdũq; eſt, cur in ea non ſcripſerit melancholiã. Ego tñ in quibuſdam exemplaribus hanc quoq; ſcriptam inueni, ſiue aliquis ſit auſus apponere, id quod defecerat, tãquam ab Hippocrate pręter miſſum, ſiue ab alijs, qui exemplaribus mendoſis crediderunt. Moriuntur autem, & ex tabe hac

Quæ etiam verba ſunt in Burgund. & Laurẽtiano. Quam quam in initio explanationis aphoriſmi ſubſequentis hoc & ſius legitur.
in Prog. cõ. 1. t. 33. 4. 196. d

ætate multi, & ex iuuenibus,quicunq; ex ſanguinis ſputo in tabem incidunt.Non tamen hæ ęta E
te multi ſanguinem ſpuunt, qm̃ neque in ralibus ſanguinis eſt multitudo.Anhelationibus vero, &
pulmonis inflammationibus, ac laterum doloribus magis capiuntur, quàm iuuenes: vt qui, &
victu ſimili,& laboribus etiam vtantur, ſed mulro imbecilius, quàm illi corpus habeant.Et omnino eos,quos prætermiſit in ætatibus vigore conſiſtentibus morbos nominare, nunc oẽs enumerat.Nã & phrenitides, & cauſi, i.ardores, & cholæræ,& difficulrates inteſtinorũ nibilo minus
iuuenibus,quam declinantibus accidunt,ocaſionem ſui ortus ex flaua bile capienres.Diururniora
aũr in declinantibus ventris profluuia con tingunt,propter alimenti diſtributionis defectum.Nam
omnium fere ætatum,ea, quæ iã declinat,pauciſſimis indiget ad corporis reſumptionẽ:ſiquidẽ &
id,quod ex ipſis reſoluitur,pauciſſimum eſt, neque.n.corpus ſimiliter calidũ eſt,vt prius:neq; am
plius in augmenrum quicquam aſſumirur;ſed neq; q uirtus contentiua m ultũ imbecillis ſit,vt in
ſenibus,plus aliquid ex corpore defluit.Qui igitur ventris profluuia,vel coctione,vel alimenti diſtributione fruſtaratis accidunt,aur propter billis acrirudinem abradentis inteſtinũ,hęcq; omnia
in declinantibus ſunt:non ſine ratione in eis alui profluuia diu perſeuerant.Febres quidem lethargice fiunt ex humore piruiroſo in cerebro aceruaro.Prioribus autẽ ætatibus humor hic deficit ma
gis, quam ſuperabundet in ſenili autem ętate plurimus quidem eſt,uerum propter ętatis frigiditatem febres non accendit.In ijs aũr,qui ab ætatis vigore declinant, & hic humor ſuperabundat,& nondum corpus frigidum eſt.Leuitates vero inteſtinorum oſtenſſæ ſunt, hæ quidem à frigida fieri piruita , hæ a ſola intemperatura,quæ uim alui contentiuam teddit imbecilem,hæ autẽ
ab vlceroſa diſpoſitione:atq; hæc omnia in declinantibus ſuper abundat. Hæmorrhoides autem
propria vére ſunt huius ætatis paſſio,ſicuti melancholiæ: fiunt enim ex atra bile quando ad venas
quæ in ſede ſunt cumulatius decumbit;A me quidem omnium enumeratarum paſsionum cauſa
fuit explicata: ſcientia autem horum cum probatione illis adueniet, qui legerint demonſtrationes,quas de his in noſtris ſcripſimus tractationibus:quæ quot ſint,ac quales,&quam doceant con
templationem,legenti librum De ordine noſtrarum commentationum, licebit diſcere. Ex his
enim promotus,quomodo earum ſingulę ſint perlegendæ,cognoſcet.

31 ᵃSenibus ſpirandi difficultates deſtillationes cum tuſſi,vrinæ ſtillicidia,vrinæ difficultates,articulorum dolores,renum paſsiones,uertigines,apoplexiæ,mali habitus,pruritus totius corporis,uigiliæ,alui, oculorum,& narium humiditates,viſus obtuſus,glaucedines,auditus graues. a. de Hip. & Plat. de cre.1.&2.

*πρεσβύτας. *γερόντων. Senes * à ſenioribus * nõ nulli Hippocratis ſectatores diſtinguũt:nomen ſeniorum vltimę ętati a
tribuentes,& hoc perpetuum eſſe exiſtimantes:ſenes aũt in priori ætati ſtatuenres,quę media eſt G
inter iuuenes,ac ſeniores.Sed nunc manifeſte monſtrauit ſe ſenes eos,qui extremã agunt ætate.
nominare:in ipſis ergo ſermonẽ terminauit,vt qui iam oẽs ætates percurriſſet.Hi vero ſæpiſſime
à deſtillationibus,quæ ſunt cum tuſſi,capiuntur:qm̃ partes ad caput attinenres, in ipſis facillime
refrigerantur,& quia multæ in ipſis fiunt pituitoſæ ſuperfluitates, cum iam admodum frigidam
cerebri babeant temperaturam.Aſthmata vero ex ijs deſtillationibus ortum babent: cum alioqui & ipſa ſpirandi inſtrumenta non raro habeant propriũ ſui algoris principium, quando in ipſis multæ,ac craſſæ ſuperfluitates generẽtur.Ad hæc,cum vires ſunt imbecillæ,renes ſæpius obſtruuntur,& lapides generantur,qñ tenax,vel craſſa ſuperfluitas ibi firmata tophoſam conſiſtentiã aſſumpſerit.Articulorũ aũt dolores aliqñ fiunt fluentibus ad hæc loca ſuperfluitatibus, aliqñ
propter inſtrumenrorum ipſa mouentium,frigiditatem.Vertigines autem ſæpe quidem ipſis accidunt propter ſpiritum vaporoſum,qui in regionibus cerebri in ordinato iecur motu: ſæpe etiã
in ventriculo vitioſis ſuperfluitatibus aceruatis,ad cerebrũ fertur exhalatio vaporoſa. De apople
xia autem quid oportet dicere?Nullus eſt.n.morbus adeo ſenili ætati familiaris, quoniam in ea
cerebrũ piruitoſis repletur ſuperfluitatibus.Siquod vero vlcus aduenerit ſenibus,difficulter ſanatur propter defectum ſanguinis.Vehementius inſuper ſe ſcalpunt,qđ pruriũ appellauit: quoniã H
illæ,quę pruritum operantur ſuperfluitates,difficilem habent per cutem euacuationem. Rationabile ſiquidem exiſtit, & cutẽ in ipſis ex frigiditate denſiorem eſſe,& ſuperfluitates plures ſimul
ac craſſiores exiſtere. Pluresq; ipſorum(neq; enim omnes)continue vigilant:quod eis accidit, &
quia ſenectus plena curarũ eſt,ſed magis,quia corpus hñt exiccatũ:vnde & tunc magis uigilant:
qñ integra ſanitate fruuntur.Dictum aũt a nobis eſt,& in commentarijs de temperaturis ipſas q.
dem corporis partes in ſenectute fieri ſicciores,ſed multitudinem ſuperfluitatum pituitoſarum
aceruari : ob quam cauſam à multis puratur ſenectus frigida , & humida. In quo autem
tempore hæ plures in cerebro aggregantur,fiunt ſenes potius ſomnolenti:in quo vero bene excernũtur, peruigilant,Contingit autem & pauciores ſuperfluitates generari,& citius excerni eo
tempore , quo ſalubriter degunt: vnde & maxime propria paſsio ſenilis ętatis videtur eſſe vi
gilia.Humiditates autem in ipſis,& oculorum,& narium liquet fieri,proprer cerebri ſuperfluitates:quibus eiſdem ad aluum defluentibus,& ipſa ſæpius humectatur.Hebetes autem viſus, & graues auditus,proprer potentię ſenſibilis accidunt imbecillitatem:glaucedines uero propter immodicam inſtrumemtorum ſiccitatem,& quia ſpeciem habent ſuffuſionis.

A

GALENI IN APHORISMO HIPPOCRATIS
COMMENTARIVS QVARTVS.

in 1. Epid. cō. 3. t. 30. 3. 126. f

[1] *Vtero gerentes ſunt medicanda,† ſi materia turget,} quarto menſe,& vſque ad ſeptimum, ſed hæ minus. Iuniora autem,& ſeniora vereri oportet.* † ὀργᾷ & ita in comento. 5. Aph. 29. 40.

c

Ad vteros, fœtuum connexus eandem habent proportionem, quam fructuum connexus ad plantas. Hi ſiquidem in prima generatione debilioribus copulis continentur, & ideo facile decidunt, quando vehementior ventus ipſos concuſſerit: poſt aucti, difficilem habent à plantis diſſolutionem, ſicuti rurſus, cum perfecti ſunt, ſponte ſua ſine vi extrinſeca decidunt. Eodem modo, & conceptus, in primo quidem tempore à ſeminis iniectione, ſi quando ſaltare contigerit mulierem, aut in lubrico cadere, ſiue quouis alio modo, vel animo, vel corpore moueri vehementius, facile dirumpuntur. Sic etiam, & cum iam perfecti ſunt. Tempore vero intermedio firmiorem habent coalitum: quare mulier vtero gerens poteſt fortiores motus ſuſtinere ſine fœtus offenſione. Quæ omnia Hippocrates noſcens, recte inquit, Vtero gerentes ſunt medicandæ, ſi materia turget, quarto menſe, vſq; ad ſeptimum: quod eſt medio tempore fœtationis, cum fœtus vtero firmiter alligatur. Non tamen omnes, quæ hoc tempore indigent purgatione permittit purgari: ſed ſi materia turget, inquit, hoc eſt, † cogat accelerare.} Tractū enim vocabulum eſt ab animalibus ad coitum * concitatis. Cū igitur ſuperabundantes humores mouentur, & per totum corpus deferuntur, nondum in aliqua parte firmati: tunc ad eos expellendos natura incitatur, & aliquo indiget manum porrigente, & hunc humorum motum ad aluum deducente. Eos vero, qui aliqua in parte ſunt firmati humores, non oportet mouere. Sic igitur, & illud dictum eſt: * Quicunq; inflammationes in morborum principio medicamento conantur ſoluere: nihil de eo auferunt, quod intentum eſt, atq; inflammatum: (neque enim paſſio, vt quæ cruda ſit, cedit) quæ vero ſana ſunt, & morbo reſiſtunt, colliquant. Quòd autem Hippocrates verbo, medicari, pro purgare medicamento, conſueuerit vti, omnes confitentur, quicunq; vel paruam habent de eius dictione notitiam. Nam, vt quiſpiam alia omittat ipſius volumina, & de ſolis poſt hac ſcriptis aphoriſmis meminerint: nihil aliud per vocem, medicari in eis poſſe ſignificari intelliget, veluti paulo poſt fiet manifeſtum.

B

† τεθρίωνται.

* ὀργῶντα.

4. de Vict. ra. in mor. acut. c 22. 7. 137. e

C

Videſ Galen. innuere hūc Aphoriſ. 17. de Vſu partiū 1. 222. g

2 * *In medicationibus talia educere è corpore, qualia & ſponte prodeuntia, vtile: quæ vero contrario modo prodeūnt, cohibere oportet.*

Sponte euacuari è corpore dicimus, quæcunque ſine aliqua medici opera excernuntur, non nunquam ea, quæ noſtrum regit corpus, potentia ipſum expurgante, non nunquam † ex irritamento aliquo, aut } quia à uaſis non continentur. Cum itaque natura ſuperfluum euacuat, iuuatur animal: cum vero alioqui excernitur, caſus ratione: neq; inde vtilitas ulla prouenit, & talis euacuatio prauæ diſpoſitionis eſt ſignum. Recte igitur Hippocrates conſulit * imitari naturam. Eſt autem imitatio, in vnoquoq; modo tentare tales humores euacuare, quales nouimus in ſpōtinis prodeſſe euacuationibus. Prius itaq; dictum eſt ab ipſo de omni euacuatione generalius. * Sic & uaſorum inanitio, ſiquidem talis fiat, qualem fieri oportet, confert, & leuiter ferunt. Nunc vero de ſola purgatione eundem fecit ſermonem, quoniam de hac docere propoſuerat in præſentis libri loco. Melius igitur fortaſſe fuerit de omnibus euacuationibus, quas medici moliuntur circa ægrotantium corpora, nos quoq; ſermonem repetere. Fiunt enim hæ aliquādo per medicamenta totum corpus expurgantia, per vomitus, & deiectiones: aliquando medicina partis alicuius eſt euacuatiua, veluti quæcunq; per palatum, & nares à capite abducunt ſuperfluitates: E genere autem ſuperfluitates abducentium ſunt, & quæ per tuſſim expurgant, quęcunq; in pectore ſunt, atq; pulmone, & quæ per urinas abducunt totius ſanguinis ſeroſam ſuperfluitatē. Clyſterem quoq; ex hoc genere feceris, & quodcunq; aliud totū corpus æqualiter non euacuat, quēadmodū & venæ ſectio creditur euacuare, & omnino ſanguinis extractio quęcunque, quouis modo facta. Ex talibus autem eſt euacuationibus, & quæ per vterum fit, & quæ per ora venarum ſedis, & quæ per exercitia, & frictiones, & omnem motum, atq; calorem, & balneas calidas, pręſertim nitroſas, ſulfureas, & bituminoſas, & ex accidenti, inedia. Hęc ſiquidē omnia uidentur quidem totum corpus ęqualiter euacuare. Siquis tamen exactius perquirat, inueniet non ęqualiter euacuare: verum in his, cum ſit paruus exceſſus alterius ad alterum ſecundum eorum, q̄ euacuantur, qualitatem, & quantitatē, ideo æqualis euacuatio videtur. Quæ uero pharmaca purgatoria nominantur, ſpeciem faciunt euacuationis manifeſte differentem: de quibus, vt dixi, nūc ipſi docere propoſitum: non tamen quicquā plus docet, quā quod de omnibus euacuationib. ipſe iam dixit. Vna etenim eſt omnium intentio, ac ſcopus humor ſuperabundās, cuius notitia eſt per

† Hæc verba in aliquibus codi. græcis non habētur, nec in Burgundione, nec in Laurētiano. Vetus autem interpres impreſſus totam hanc ſententiam hoc modo hēt. aliquādo furor humorū pāgit, unde intra uaſa contineri non poſſunt.

1. Aph. 21. 10. a

1. Aphor. 2. 3. b

D

† ſymptomatib.

quirenda ex eo, qui toto corpore præter naturam color repræſentatur, & inſuper ex † caſibus, & E
morbis, & tempore, & ratione, & ætate, & conſtitutione, & natura ægrotantis, & uitæ inſtituto, & uictu: ueluti (ſi ita contigerit) colore pallidiori in toto corpore apparente, quemadmodum in illis, qui regio morbo laborant, non euacuata per ſedem bile, aut puſtulis aliquibus biliofis per totum corpus diſperſis: particularim autem, ſi morſus in ventriculo aliquis, atque faſtidium ſentiatur, & adſit cibi appetentiæ defectus, ac ſitis, ore amaleſcente, aut quia in aliqua parte corporis ſit eryſipelas, aut quia tertiana febris hominem habeat, aut ex ardentibus illa, quæ ex amara fit bili. Nam in his omnibus flaua bilis abundat: atque idcirco conabimur ipſam educere illis medicamẽtis, quę cholagoga, id eſt bilis eductiua ab effectu nominantur. Atq; hoc eſt, quod ab Hippocrate

1.Aph. 25.10. h & inf.aph.3 dicitur: "Si, qualia oportet purgari, purgentur: confert, & leuiter ferunt. Quod enim dicitur, qualia oportet, abundantiam ſignificat humorum uidelicet ſua qualitate infeſtantium ægrotantem. Ob hanc igitur cauſam ait tales conferre euacuationes. Sed, quoniam omnes artificioſæ coniecturæ in actionibus aliquando aberrant: "(ſimilitudines etenim, ut ipſe inquit, non ſolum uulgares,

6.Epi. ſect.3. circa finem. ſed etiam medicos eruditos aliquando decipiunt) alterum nobis dedit indicium bonarum euacuationum, tolerantiæ facilitatem: vt & in hoc fiduciam habeamus, cum rectè fecerimus euacuationem. Quod igitur in flaua bile dixi, veluti in exẽplo, hoc idẽ mihi & in atra intellige. Nã & in hac F
color totius corporis ad nigritiem tendit, & puſtulæ nigræ fiunt ex atræ bilis colore, & quicunq; morbi ex eius fiunt exuperantia, multitudinẽ humoris indicant manifeſte: quemadmodum elephas, cancer, & quartanus circuitus ex melancholico humore generantur: & lien magnus, & uarices nigricantes ſunt eiuſdem humoris alumnæ paſſiones, quemadmodum, & quæ melancholia nominatur, & omne mentis delirium, cui ira, temeritas, atq; immanitas iungitur. Hippocrates ue

j. de Morbis mulierib. vbi ait, Cũ mẽſes prodeunt, lin teum cõplicatum. &c. ro etiam "ex menſtruis, ſuperabundantẽ in fœminis humorem coniecturabatur: & ſcripta ſunt ab eo indicia, in primo libro De mulieribus. Ex his igitur, ꝙ atra bilis abundet, dignoſcere oportet: & has habentem intentiones, ad eius accedere euacuationem. Secunda autem in ipſa euacuatione intentio habenda eſt, tolerantię facilitas. Quęcunq; vero in atra bile, & flaua ſunt dicta, hęc mihi & in pituita intellige, tumores œdematoſos, hoc eſt, inflatos, puſtulas, totius corporis colorẽ pro humoris ſpecie, febres quotidianas, mentis pigritiẽ, atq; torporem, ſomnos profundos, capitis grauitates, & quoſdam acidos ructus, quando in uentriculo pituita abũdarit. Hæc enim omnia ſuadent medicamentum dare pituitam purgans. Facta uero iã purgatione, tolerantiæ facilitas atteſtabitur, & dignotioni, & ei, q̃ auſus es facere propter ipſam, euacuatiõi. Ad dignotionẽ G
uero, & ſpem euacuationis, habes etiam conferentem aliquid non ſolum ętatem, uel naturam ęgrotantis, ſed etiam anni tempus, & præſentem conſtitutionem, præterea, & regionem, & uictũ antecedentem, una cum alijs uitæ inſtitutis. Etenim didiciſti, ut hæc omnia, nonnulla pituitam, nonnulla flauam bilem, nonnulla atram exaugeant. Hęc quidem omnia, ut dictum eſt, ſunt intentiones exhibendi medicamentum, uim habens humorem infeſtantem expurgandi. In ipſa uero euacuatione altera erit intentio, uel nobis ferens recti iudicij teſtimonium, uel erroris. Recti quidem iudicij, tolerantiæ facilitas: erroris autem difficultas. Nam infeſtantium humorum eua-

1.Aph.2.3.b cuationẽ facile tolerabunt ægrotantes. Siquid uero aliud, & non quod infeſtat, euacuatur, neceſſariũ eſt oĩno male ipſos tolerare. Quod igitur, ut dixi, in principio libri per unum oſtendit aphoriſmũ, ita ſcribẽs: Sic & uaſorũ exinanitio, ſiquidẽ talis fiat, qualẽ fieri oportet, confert, & leuiter ferunt: Id in hoc loco nunc in duas ſecans partes in medicationibus, per priorem quidem hunc ſermonem, q̃ ſint conferentes uacuationes, docet, per alterũ aũt, qui ſequitur, admonet, ut tales euacuationes firmũ indicium ſubſequatur, facilitas tolerantiæ. Exempla uero ipſe appoſuit earum, q̃

9 Aph.14.47. f ibidem.17. Infra, aph. 28. 30.d ſponte fiunt euacuationum ad bonum, mu'ta quidem in libris Epidemiorum, pauca uero in hoc ipſo libro Aphoriſmorum, qualia huiuſcemodi ſunt: "Quem aqua inter cutem habet: per uenas in uentrem aqua fluente, ſolutio." Si lippitudo adſit: ab alui profluuio capi, bonum." Quibus bilioſæ deiectiones, ſurditate ſuperueniente ceſſant: &, quibus ſurditas, bilioſis factis ceſſat. H

1.Ap.25.Et.6 Epid.com.4.t 12.3.183.b I

3 "*Si, qualia oportet purgari, purgentur, confert, & leuiter ferunt: contraria vero grauiter.*

Prius hic aphoriſmus a nobis expoſitus eſt in præcedentis aphoriſmi expoſitione: ſcriptus etiam in ſuperiori libri parte, iiſdem uerbis: quare, & nonnulli eum de hoc loco ſuſtulerunt.

in li. Quos purgare oporteat. f 88.c

4 "*Medicari æſtate ſuperiores magis, hyeme vero inferiores.*

Subaudire oportet, uidelicet uentres. Rectè autem "æſtate purgat ſuperius, quoniam, & qui tunc humor ſuperabundat, flaua bilis eſt, & omnino tota natura animalis propter ambientem caliditatem magis ad ſuperiora mouetur. Quælibet autem ſuperfluitas, eò, quò uergit, ducenda eſt per loca conuenientia: quemadmodum ipſe in libro "De humoribus ſcripſit. Addidit huic aphoriſmi ſermoni uerbum magis: neq; ſimpliciter dixit, Medicari ęſtate ſuperiora, hyeme uero inferiora. Nam, etſi non ſępe, raro tamen tempore ęſtatis humor pituitoſus uiſus eſt abundare, ſicuti hyeme aliquando flaua bilis.

in Cõm. de Salubri dię t 15.2.41.e Et inf. aph. 6. de Sectis ad eos, qui intro duc. Iſag.18 b A.L.1.t 4.c 21.f.76.c

in principio.

de Theriaca ad Piſonē 5.97.b. de Sectis ad eos qui intro. Iſa. 18.b.

A 5 *"Sub cane, & ante canem difficiles ſunt medicationes.*

Nam & exuſta tunc natura noſtra non fert eam, quæ à medicamentis purgantibus prouenit, acrimoniam. Quare plures quoque purgati hoc tẽpore incidunt in febres: & natura ob æſtum imbecillis, magis ex purgatione diſſoluitur. Sed & purgatio hæc parua fiet, cum calor aeris ambientis in partem trahat extrinſecam, contrariam ei, ab quam medicina ducit humores. Sicuti enim balneæ calidæ natura aptæ ſunt obſiſtere purgationibus, ſic & calor æſtatis, tunc præcipue, cum ſe ipſo vehementior extiterit.

de Catharti. Spur. 94 c

A.l.2. f.3. d.ſ.c. 2. f. 68.b.

6 *"Graciles, et facile vomentes, purgare ſuperius, cauentes hyemem.*

Hic addere oportet, quod paulo ante dictum eſt, verbũ, magis. magna enim ex parte graciles ſunt biliosi. Si igitur hoc acceſſerit, ut ſint ad vomendum faciles: ſunt per ſuperiora purgandi, niſi obſiſtat hyems. "Nam ſupra dictum eſt medicari æſtate ſuperiores magis, hyeme autem inferiores oportere. Supra, Aph. 4.

B 7 *Vomentes uero difficulter, & mediocriter bene carnoſos, per inferiora, cauentes æſtatem.*

Si facilis ad vomendum & gracilis ſit, per ſuperiora purgandus eſt, niſi ſit hyems, hoc eſt æſtate, autumno, & vere. Sin difficulter vomat, & mediocriter bene carnoſus ſit: per inferiora, ſi res vrgeat, ſolum cauendo æſtatem: aliud autem anni tempus non oportet cauere.

8 *Tabidos uero, cauentes ad ſuperiora purgationes.*

Ad ſuperiores, inquit, purgationes nunquam tabidos duxeris, veritus ſcilicet inſtrumentorum quæ reſpirationi obſeruiũt, imbecillitatem. Per tabidos autem intelligere oportet, vel eos, qui morbum à Græcis phthiſin nominatum patiuntur, vel qui ad eum ſunt natura proni: de quibus ipſe in primo libro epidemiorum ſcribit: "& maxime moriebãtur. quibus natura ad tabem prona erat. Eſt autem his pectus anguſtum, & qui in eo continetur pulmo. 1. Epi. cõ. 1. t. 18.19.3.105.f g

9 *Melancholicos autem plenius per inferiora, eadem ratione contraria apponentes.*

C Ventres, inferiores videlicet, melancholicorum oportet eadem ratione plenius medicari. Plenius autem dixit pro fortius. Qua vero ad inferiora declinat hic humor, non ſine ratione ipſum iubet per uẽtrem inferiorem euacuari, ſicuti flauam bilem per ſuperiorem, cum ſit leuis humor, & ſponte continue fluitet. Commune igitur ambobus eſt, vt ducatur, quo vergũt, per loca conuenientia: proprium autem alteri quidem humori, per ſuperiora loca euacuari, quoniam ad hæc uergit, alteri uero per inferiora, quoniam & ipſe ad iſta declinat. Cõtraria itaque eſt per ſuperiora euacuatio illi, quæ fit per inferiora: quorum vtrunque fit ſecundum vnam communem rationem. Quare recte dixit Hippocrates, eadem ratione contraria apponentes.

10 *"Medicari in valde acutis, †ſi materia turget, } eadem die: tardare enim in talibus malum eſt.* † ἢν ὀργᾷ.

in 6. Epid. cõ. 2. t. 9.3 162.b. in 1 Pror. cõ. 2 t. 37.4.174 d

Dictum eſt, & à me prius, quòd uerbum, turgere, Hippocrates tranſtulit ab animalibus, quæ ad coitum properant, cum naturali quadam concupiſcentia moueantur ad ſeminis excretionẽ. Oſtenſum eſt enim in libris De ſemine, ꝙ fœmina etiam in coitu ſemen excernit. Quando igitur vel in toto corpore ſimilis huic fuerit naturæ impetus ad excretionem ſuperfluitatum, vel ſi non toto corpore, ſaltem in partibus principalioribus: tale quid conſueuit Hippocrates per verbum turgere, ſignificare: & ſtatim per medicamentum euacuationem faciendam iudicat prius, quàm vel virtus vitiata fuerit, vel ſebris caliditas aucta ſit, vel ad aliquod membrum principale decubuerint ij, qui per corpus vagantur humores. Quòd autem valde acutos morbos nunc nominauerit, quos prius peracutos dixit, vnicuiq; liquet. Et quidem, quòd iudicationis horum terminus eſt prima ſeptimana, dictum & à me prius hoc eſt. In Coacis ſnotionib. Dolor ſupra vmbilicum. &c.

D

11 *"Quibus tormina, & circa vmbilucum dolores, & lumborum dolor, qui neq; à medicamento, neque aliter ſoluitur, in aquam inter cutem ſiccam firmatur.*

Tormina fiunt, & propter morſum vehementem, & propter ſpiritum flatuoſum, qui non habet exitum, ſed in inteſtinorum inuolucris eſt interceptus. Quod vero dolores ad tales diſpoſitiones cõſequantur, nemini dubium. At, cum circa vmbilicum, ac lumbos ſe firmauerint, & neq; à medicamentis, neq; ab alijs ſoluuntur auxilijs: quædam eſt earum partium habitualis intemperatura: quæ magna ex parte perſeuerans, eam aquam inter cutem efficit, quæ ab Hippocrate ſicca nominatur. Vocatur autem hic morbus à poſterioribus medicis tympanias, quoniã abdomen percuſſum talem ſonum edit, qualem tympana. Nam & in illis per cutem extentam ſubiectus aer percutitur, †quemadmodum aer in hoc morbi genere, qui in profundo locatur. Quod vero & hoc morbi genus ex tumoris ſimilitudine hydropem, ideſt aquam inter cutem Hippocrates nominet, eſt manifeſtum. Non tamen humidum eſt, ſicuti qui aſcites ab vtris ſimilitudine dicitur

† Græci codic. impreſſi habent, καθάπερ ἐν τῷ βάθει τῶν τοιούτων ὕδερον. multi tamẽ ex manuſcriptis habent, καθάπερ ἐν τῷ πάθει τῶν τοιούτων ὑδέρων quod Burgũdio ita tranſtulit quemadmodum in paſſione talium hydropum. & ita etiam antiquus interpres ipreſſus, & Laurentianus.

dicitur: in quo materia collecta nō eſt flatuoſus aer, ſed humor aquoſus: uidetur autem a maiori fri E
giditate generari aquoſus hydrops, quem aſcitem vocant, quoniam in membrana abdominis interiore, peritonæo græce dicta, humor veluti in vtre quodam continetur, à minore autem tympanias. Neque enim humida ſubſtantia in flatuoſum aerem ſine calore aliquo poteſt tranſmutari.

52 *Quorum alui inteſtinorum leuitate laborant: hyberno tempore ſupra medicari malum.*

Morborū, in quo celeriter ea, quę comeduntur, talia deijciuntur, qualia deuorata fuerint, leuitatem inteſtinorum nominant: fitque ex potentiæ cōtētiuę debilitate: ſed conſequitur ad oīum, q̄ ad aluum pertinent inſtrumentorum temperaturas, hoc eſt ipſius ventriculi, in quē cibos deuoramus: & eorū, quæ ex hoc ſuſcipiunt, atq; tranſmittunt, inteſtinorū: fit etiam q̄nq; lęuitas inteſtinorū ex aliqua ſummas partes occupante exulceratione, ſimili illis, quæ in ore fiunt, quas Græci aphthas nominant. intemperaturæ igitur nonnunquam fiunt, vt quiſpiā dicat, habituales: (ſic uero nominat illas, quæ ipſo corporū habitu læſo fiūt,) q̄nq; propter pituitā, qualis eſt acida maxime. Earum autem, quę in ſumma parte hærent, exulcerationum, cauſa eſt humor acris, & tenuis. Hic igitur etſi per ſuperiora medicari debet, qm̄ huiuſcemodi humores magis fluitare ſoleāt F
quam ad inferiora ſecedere; non tamen hoc hyeme faciendum eſt, ſicuti etiam ſuperius eſt dictū. Alter vero pituitoſus, quando adhæſerit inteſtinis, nunquam eſt per ſuperiora purgādus, hoc eſt per uomitoriam medicinam. Sola enim euomi natura apta ſunt, quę in uentriculo continentur: eorum uero, quæ continentur in inteſtinis, nihil poteſt p er uomitus euacuari.

53 *"Ad elleboros qui non facile ſupra purgantur: eorum corpora ante potionem pluri cibo, atq; quiete humectanda ſunt.*

Epiſtola ipſius Hippocratis ad Democritum. — in 6. Epid. cō. 5. t. 29. 3.193.g

Prius oportet tentare naturā eius, qui elleborum ſumpturus ſit, quo modo ſe habeat ad ſuperiores purgationes, hoc eſt ad eas, quæ fiunt per vomitiones. Fiat autem periculum per medicamenta uomitoria, quæcunq; ſunt mediocria. Si igitur non facile purgari uideatur, non oportet huiuſcemodi hominem ad elleborum ducere antequam præparetur. Hoc autē fieret, ſi per continuos uomitus aſſueſcat is, qui eſt ſumpturus elleborum, ad prompte uomendum. Verum hoc, ut paruum aliquod, atq; omnibus notum, Hippocrates prætermiſit. Melius autem fieret præhumectando corpora. Præhumectantur autem pluri alimento, atq; quiete. Ac de quiete quidē clarum eſt. Sicut enim exercitia ſunt apta natura exiccare: ſic & requies (quod ocium eſt, & ab exer- G
citatione uacatio) ſeruat humiditatē. Cibus uero non ſimpliciter copioſior eſt aptus natura humectare, ſed quicunq; nullam habet fortem qualitatem, hoc eſt neq; acerbam, neq; acrem, neq; ſalſam, neq; amaram. Forte autem neq; ſimpliciter cibus hic, qui talis eſt, eſt appellādus, ſed hoc totum, cibus medicinalis: ſicuti illi, qui eſt cibus ſimpliciter, ſoli hoc ineſt ex omnibus, ut ex ſua natura, non autem ex accidenti ſolidas partes animalis humectet, cum hoc ipſum non per ſe, ſed ex accidenti aliquo faciat quies. Quia enim eam, quę prouenit ex cibo, humiditatem non exiccat idcirco dicitur humectare. Aqua vero, neq; epota, neq; extrinſecus occurſans, natura apta eſt ſolidas animalis partes humectare. De talibus autem perfectiorem poſſet quiſpiam habere doctrinam legendo librum noſtrum de potentijs naturalibus, & librum de tabe.

In eadē epiſt.

52 *Cum biberit quis elleborum, ad motiones quidem corporum ducere magis: ad ſomnos vero, atq; quietem, minus. Indicat autem nauigatio turbari motione corpus.*

Ipſe attulit cauſam, ob quam eorum corpora moueri pręcipiat, qui aſſumpſerunt elleborum. Quies ſiquidem in eodem ſtatu conſeruat, motus vero tranſmutat, atq; alterat corpus, ut indicat nauigatio, quæ motus quidem eſt, turbat autem corpora adeo, vt & vomitum excitet. Cū igitur talis motus fuerit ſufficiens etiam ſolus ad vomitum corpus præparare, fit ſanè rationabile, vt, ſi H
vomitorio medicamento coniungatur, longe maiorem habeat efficaciam. Quidam pro nauigatione nauſeam ſcribunt, vt ſit ſermo talis. Oſtendit autē, & nauſea, quæ vehementioribus corporis aduenit motionibus, ex motione corpus perturbari. Liquet autem, quod & hic ſermo eandem vim habet cum priore.

In eadem.

55 *"Cum volueris magis ducere elleborum, moue corpus: cū vero ſiſtere, ſomnū facito, et nō moueto.*

Prior quidē aphoriſmus, quo modo oporteat hominem, qui elleborum ſumpſit, ad purgationem præparare, nos docuit: præſens vero, quo modo ſiſtere purgationem. Non eſt autem abſque ratione, ꝙ ea, quæ ſiſtunt purgationem, ſint contraria ijs, quæ vomitum cient. Si igitur motiones ciebant, ſiſtent quietes, & multo magis ſomnus, in quo actiones animales ociantur, quę & per ſenſum fiunt, & pręterea per muſculos in motibus, qui fiunt ex appetitu.

In eadem.

56 *"Carnes ſanas habentibus elleborus periculoſus: facit enim conuulſionem.*

Quod in pręcedentibus dixerat in omnibus purgationibus, hoc nunc in ea ſola dicit, quę fit
2. Aph. 37. 17 g — per elleborum; adeo vt duo aphoriſmi poſſint inuicem iungi, tali modo: "Qui corpore bene ſe

habent,

A habent, difficile eſt medicari. Sic ergo & elleborus carnes ſanas habentibus periculoſus eſt. conuulſiones enim facit. Habet namque elleborus iſtud præcipuum, facere conuulſionem, propter operationis vehementiam.

de Vic. ra. in morb. acu. có. 4. t. 115. 7. 15i. a

17 ° *Si quis febrem non habens, abſtineat à cibo, & cordis morſum, & tenebricoſam vertiginem patitur, & oris amaritudinem ſentit: medicatione indigere per ſuperiora ſignificat.*

Apoſita .i. abſtinentia à cibo, idem ſignificat, quod anorexia .i. inappetentia. Cardiogmos autem id eſt cordis morſus, eſt cordis, hoc eſt oris ventriculi, paſſio. Priſci ſiquidem & hoc, cor nominabant. Scotodinos autem .i. tenebricoſa vertigo, eſt, quando ſimul res conſpectæ videntur circũuolui, & ſenſus viſus repente deſtruitur, cũ ægrotus ſibi tenebras circunfundi opinetur. Fit aũt hoc ore ventriculi à malis humoribus morſo. Nam propter neruorum magnitudinem, qui ad ipſum à cerebro veniunt, hac parte patiente, animæ opera detrimentum patiuntur. Hi itaq; caſus ſunt cões humorũ omniũ mordacẽ habentiũ naturã. Os autem ſentire amaritudinem, ſolius bilis quæ pallida & flaua nominat̃, eſt op᷑: quare recte in huiuſcemodi inquit Hippocrates ſignificari, ꝙ oporteat medicari per ſuperiora: qđ explanatũ, talẽ habebit interpretationem: Huiuſcemodi caſus ſignificant medico, indigere hominẽ medicatione per ſuperiora, hoc eſt per vomitiones.

† *Al. Dolores qui ſunt ſupra ſeptum, tranſuerſum, purgatione indigẽtes medicatione ꝑ ſuperiora opus eſſe ſignificantes quicunque autẽ infra, per inferiora Et ita Galenus in commẽto.*

B

18 † *Supra ſeptum tranſuerſum dolores, purgatione indigere per ſuperiora ſignificant: quicunque vero inferiora moleſtant, per inferiora.*

Hic aphoriſmus, quod antea in vno dolore docuit oris ventriculi, hoc ad omnes extendit dolores: nã clarum eſt, vt, quicunque ſupra ſeptũ tranſuerſum conſiſtunt, purgatione indigentes cõſulat per ſuperiora purgari, quicunque infra ſeptũ trãſuerſum, per inferiora. Addidit autẽ ſermoni, purgatione indigentes, ne quis forte arbitretur curare Hippocratem omnes dolores ſimpliciter per euacuationem, neque enim nunc dicit hoc: ſed quod ſecundum humorum infeſtantium inclinationes, oportet etiam facere euacuationes: & neque ſupra ſeptum tranſuerſum dolores per ſubducentia medicamenta euacuare: neque infra conſiſtentes, per uomitiones.

19 ° † *Qui in medicamentis purgati non ſitiunt: non quieſcunt prius, quàm ſitiant.*

† *Paulus Magnolus ita uertit. Quicunque in medicamentorum potionibus haud ſitiũt, purgationẽ nõ faciunt finẽ prius quã ſitierint,* in Epiſtola ipſius Hippocratis ad Democritum.

Qui purgantur, nonnulli ſtatim ſitiunt, nonnulli poſtea: fitq; hoc propter ipſius ventriculi diſpoſitionem, & propter datũ medicamentum, & propter humoris, qui vacuatur, naturam. Ventriculi quidem ratione, qui ex caliditate, vel ſiccitate, vel ambabus qualitatibus prompte ad ſitiendum perducatur, ſiue hoc natura inſit ei, qui biberit medicamẽtũ, ſiue illo ſolum tẽpore. C Ratione autem medicamenti, cum acre fuerit, & calidum, ac mordax. Propter humorem uero, q uacuatur, quando bilis amara fuerit. Hiſce quidem de cauſis fiunt ſitibundi. Ex contrarijs vero longo tempore ſine ſiti perſeuerant, quando uel frigidiorem, & humidiorem ventriculum habuerit homo, qui purgatur, aut ab initio, aut tempore purgationis: vel quando medicamentum omni uacat mordacitate: & tertio quando humor pituitoſus, aut aquoſus extiterit. Verum & in his, quando abunde fuerint euacuati, conſequitur ſitis: ſufficiens etenim eſt ea, quæ ex euacuatione prouenit ſiccitas, ipſam efficere. Accedit præterea medicamenti purgantis uis, habentis aliquam etſi neque manifeſtam, neque ſenſibilem, attamen latentem acrimoniam, ac caliditatem.

20 *Non febricitantibus ſi tormina acciderint, & genuum grauitas, et lumborum dolor, medicari inferius oportere ſignificatur.*

Sicuti pauloantea docuit ſigna eorũ, quos oporteat medicari ſuperius, ita nunc docet ea, per quæ cognoſceret aliquis, quando oporteat inferius medicari. Eſt autem cõmunis vtriſque ratio in differentibus caſibus. Nã pro inclinatione noxiorum humorum, facere oportet euacuationes.

D

5. Aph. 23. 29. h

21 ° *Deiectiones nigræ, qualis eſt ſanguis { niger, } ſpõte venientes, ſiue cum febre, ſiue ſine febre, peſſimæ: et quanto colores magis praui fuerint plures, peius: cum medicamento vero melius, et quanto colores plures non praui.*

De deiectionibus nunc ipſi eſt ſermo, quæ à priſcis medicis quidem nigræ vocantur, bilis vero nigra exquiſite non ſunt. Nã acre, & corrodens, & acidũ non habent: ac, quod multo plus eſt, in terram effuſæ, ipſam non fermentant: verũ ſunt, vt quis eius deſcribens imaginem planè diceret, veluti ſanguinis limus, qualis etiam vinis craſſioribus iã conſiſtentibus ſolet ſubſidere, quem fecẽ nominant. Hæc ſi diutius moretur in corpore, & neq; per aliquem ſenſibilem effluxũ neque occultum excernatur, verum tranſmutetur, atq; putreſcat, fit bilis nigra exquiſite. Antequã vero hæc genita ſit, ſplen trahit eam, quæ eſt veluti ſanguinis fæx, hepar expurgans: quemadmodũ in commentarijs de potentijs naturalibus eſt demonſtratum. Abutitur itaq; & hoc melãcholico humore ad ſui nutritionem ſplen: &, quam rurſus ipſa fecerit, ſuperfluitatem totam expellit ad ventrem, vnà cum alijs ſuperfluitatibus excernendam. Si quando igitur neque ſplen bene expurgauerit, & ille, qui in hepate continetur ſanguis, multum huius limoſæ ſuperfluitatis habuerit: ac-

creſcet.

creſcet debilitas uiſceri ita,ut in ſeipſo continere ſuperfluitates non poſſit,& tunc illæ, quę nigrę E
vocantur,fient deiectiones,de quibus nunc ſermo habetur ab ipſo. Adiecit autem ſermoni, Velu
ti ſanguis,tale quiddam oſtendens:Qualis fit ſanguis denigratus,dum per inteſtina defertur,tales
ſunt nigræ deiectiones. Nam extremę dementiæ fuerit exiſtimare, ſanguini ſecundum naturam
ſe habenti,tales deiectiones aſſimilari. Fient etenim hæ & rubræ,& nigrę. Atqui impoſſibile eſt sā
guinem eundē & rubrum,& nigrū eſſe: Plurimas uero huiuſcemodi deiectiones in peſtilenti hoc
morbo longo conſpeximus,quæ non magis in ijs,qui exitio proximi erant,q̃ in alijs ſaluādis ap-
parebāt:non tamen uel in principio,uel incremento morborum conſpiciebantur. Tunc enim,q̃
euacuabantur,erant & flaua,& rufa colore colliquamenta: quæ uero mox apparebāt,nigra erāt,
velun ſanguinis fæx: ſiue ipſo ſuperaſſato habuiſſent generationem,ſiue aliquam extraneam pu-
tredinem adepto,illis,quæ in uentriculo fiunt,cruditatibus proportionalem,quando ad uitioſos
humores corruptio terminauerit. Quare ab initio quidem nunquam ad bonum fiunt huiuſcemo
di deiectiones,magnā uiſceris* læſionem oſtendentes: ad morbos uero in uigore conſiſtentes ſe-
quuntur ſæpius,natura ſuperfluitates expurgante. Non tñ iſtud hoc in aphoriſmo adiecit Hippo-
crates,quamuis alibi quidem dixerit in uniuerſum. "Signa iudicatoria non ſtatim appareant: in ſe
quenti autem aphoriſmo particulatim,dum inquit: Morbis quibuſlibet incipientibus,ſi atra bilis, F
vel ſupra,vel infra exierit,lethale eſt. Nūquid igitur ſatis uiſus eſt ſui animi manifeſtare ſententiā,
utens hoc verbo,venientes,quod temporis ſpatium oſtendit,tanquā uel per morbū totum,uel p
longum ipſius tempus tales ueniant deiectiones? Si enim aliquod unum tempus oſtendere uoluiſ
ſet: omnino uel quæ poſt apparuiſſent,uel quæ ueniſſent,protuliſſet, non ſponte uenientes. Hoc
enim verbum,venientes,non adueniſſe,ſed aduenire ſignificat. Aſſumpto tamen medicamento,
quod uim habet purgandi nigra,talia deijci nihil mirum. Sic itaq; plures deiectionū colores p̄ter
naturam,ſponte quidem euacuati,multarum,atque malarum in corpore diſpoſitionū ſunt ſigna:
à medicamento autē ducti: uim habēte plures humorū ſpecies euacuare, nihil abſurdū ſignificāt.

* ... idest ſituationum. 2. Epid. ſect. 1.

In Coacis prę not. Febrienti ſi atra bilis in principio ſurſum,&c.

22 "*Morbis quibuslibet incipientibus,ſi atra bilis,vel ſupra,vel infra exierit,lethale.*

3. de Diffi cul. reſpir. 3.73.e 1. de Criſibus 4.127. f

Facta eſt a nobis,& in antecedēte aphoriſmo diſtinctio inter humorem melancholicum,& ni
gram bilem,de qua nunc ſermo habetur ab ipſo. Et cauſam,ob quam ab initio lethales ſint huiu-
ſcemodi humores,poſtea uero iudicatorij appareant,in illo aphoriſmo ſufficienter percurrimus:
ſed & nunc repetemus, quoniam ea, quæ ſunt ad artem maxime neceſſaria, ſæpe tractare ſit
melius. Quando aliquis incipit morbus: ſi quid excernitur,nihil tunc excernitur naturę ratione, G
ſed ſunt omnia caſus earum,quæ præter naturam ſunt in corpore,diſpoſitionum. Quo enim in
tempore à cauſis quidē morbum facientibus natura grauatur,adeſt aūt cruditas humorum, tunc
aliquid bene euacuari eſt impoſſibile: ſiquidem oportet coctionem prçire,ſubſequi uero diſcretio
nem,& poſtea euacuationem,ut bona ſit criſis,ſiue iudicium. Hæc autem nos ipſe docuit in pri-
mo libro Epidemiorum,ita inquiēs. "Coctiones,iudicij celeritatem ſalutiſq; ſecuritatē ſignificāt:
cruda autem & incocta ad malos abſceſſus conuerſa,iudicationis carentiā,vel dolores, vel longi-
tudinem,vel mortes,vel eorundem malorum reditus. Quando igitur poſt morbi coctionem ali-
quis humor uitioſus excernitur,tūc corpus a natura expurgatur. Et propter hoc atra bilis,& alius
omnis huiuſcemodi humor,ubi ſigna coctionis in morbi proceſſu apparuerint,bonam ſignificat
euacuationem. Si uero aliter excernantūr ſine ſignis coctionis,exitialis eſt caſus. Quare, cum in
morbi principio ſemper ſint ſigna cruditatis,mala ſemper erit humorum talium euacuatio.

1. Epid. cō. 2. t 45.3.112.b

23 *Quibuſcunque ex morbis acutis aut diuturnis,vel ex vulneribus,ſiue quouis alio modo extenuatis,nigra bilis,ſiue uti ſanguis niger de ſubter exierit,poſtridie moriuntur.*

Sermo in hoc aphoriſmo eſt potentia talis: Siue atra bilis(de qua antecedens docuit aphoriſ-
mus)ſiue nigra,quæ ſanguini nigro aſſimilatur,(de quibus prior aphoriſmus)ijs,qui ad extremam H
extenuationem uenerint,apparuerit,poſtridie moriūtur. Eſt.n.in talibus natura imbecillis adeo,
vt non poſſint concoquere,neque diſcernere, neque excernere,quæ ita praua exiſtunt. Propter
morbi igitur magnitudinē cum contineri nequeant,effunduntur,& idcirco ſunt difficilia. Mortē
autem non in poſterum afferunt,ut in alijs contingit morbis propter uirium imbecillitatē. Oſtē-
dit tamen in hoc aphoriſmo manifeſte,quod & in priori,cum dicebat. "Deiectiones nigræ, qua-
lis ſanguis: ſubaudire oportet, niger: ut tale ſit plenum: Deiectiones nigræ, qualis ſanguis ni-
ger. Oſtendit autem & nos bene à nigris deiectionibus bilem nigram ſeparaſſe. Hę enim ſangui
ni denigrato ſimiles uidentur,differentes in eo,quòd fuſę ſunt,& non concretę,ut illæ. Nigra au-
tem bilis,& in eo,quòd fuſa eſt abſq; concretione,& quia fulgentem habet nigredinem, & præte
rea mordax eſt,ſicuti acetum,& terram abradit,atque fermentat: quorum nihil nigris adeſt.

A.l.1.ſ.2.d 3.c.13.ſ.55 g. de Atra bile.1.35.ſ 5. de Vſu partium.1. 145.c.2 de Naturalib. fac. 1. 301. e 3. de Diffi cul. reſpi. 3.73.c.3. de Diffi. reſp. 3.73. e

Supra, Apho. 21.

24 "*Difficultas inteſtinorum,ſi ab atra bile inceperit,lethalis eſt.*

Ab illa,quæ à quibuſdam pallida,ab alijs bilis flaua nominatur,maxima ex parte incipit inteſti
norum difficultas,abraſis prius in ſumma parte propter humorum acrimoniam inteſtinis,poſtea
vero

A vero exeſis adeo, vt exulcerentur. Hanc igitur inteſtinorum difficultatem ſæpe ſanauimus. Quæ vero ab atra bile, fit inſanabilis eſt prorſus, cum nihil differat à cācro ulcerato. Cum igitur hic cancer in ſumma parte conſiſtens, ſit aut cum difficultate ſanabilis, aut omnino inſanabilis, quamuis poſſit continuo medicinam habere inſidentem: rationabile eſt illum, qui occupat inteſtina, non ſolum quia nihil illi continuo adhærere poteſt, verum etiam quia ſemper ab alimenti ſuperfluitatibus tangitur, eſſe penitus inſanabilem.

25 *Sanguis quidem ſupra, qualiſcunque fuerit, malum: infra autem nigra deiecta, bonum eſt.*

†De nigris deiectionibus ſermo habitus ab ipſo eſt in præcedentibus aphoriſmis: nunc uero de ijs, quæ uel per os, vel per ſedem excernuntur, verba facit. Quare in propoſito aphoriſmo quā-
do ipſe dicit ſupra, ſolam, quæ fit per os, exeretionem intelligemus, illa, quæ fit per nares, omiſſa.
Hanc itaque ait ſemper eſſe malam, qualiſcūque fuerit is, qui excernitur ſanguis, hoc eſt, ſiue ſpu-
moſus, ſiue rubeus, ſiue flauus, ſiue niger, ſiue aquoſus, ſiue craſſus. Melius enim eſſe inqt, ut infra
exeat, non tamen more dirupti ſanguinis, ſed paulatim fluentis ita, ut ſui exitus tarditate denigre-
tur. Ipſum itaque ſanguinem confluere omnino ad aliquod inteſtinum, malum oportet exiſtima-
B re. Melius autem, quando paucus, quam quando multus ueluti diruptus effluxerit. Quare, quod legitur, bonum, non tanquam proprie dictū, ſed tanquam idem, quod melius, ſignificaret, eſt accipiendum: quaſi ita diceret: Infra autem melius nigra deijci. Re vera enim hoc eligibilius, quam per os quocunq; modo ſanguinem ferri. Hoc ſiquidem dixerit quiſpiam, vt eam, quæ uidetur in uerbis Hippocratis, repugnantiam diſſoluat, dicentis nunc bonū eſſe, ut nigra deijciantur, cum tamē paulo antea "peſſimum id eſſe dixerit. Poſſumus etiam uocabulum, nigra, ſic accipere, quemadmodum ipſe in Epidemijs dixit, de "ſanguine ex venis (quas hæmorrhoidas uocant) profluente, tanquam ſanante melancholicas paſſiones. Re uera enim iam factæ melancholiæ maximum eſt remedium ſanguinis ex his uenis profluuium: quam etiam, ſi futura ſit, prohibet. Sic itaque nobis intelligentibus, ſermo talis erit: Sanguis ſupra, qualiſcunque fuerit, malum: infra uero per hæmorrhoidas, bonum, quando nigra euacuantur: hoc eſt quando hominis natura multum talem accumulauerit ſanguinem. Aliter autem non eſt aſſueſaciendum ei, quæ fit per hæmorrhoidas euacuationi, ut quæ periculoſam habeat utranque immoderantiam, ſiue ſupra modum ſanguis excernātur, ſiue ex toto ſupprimatur.

†Ex cod. græcis manuſcriptis, & impreſſis ita uertendum. In præcedentibus aphoriſmis ſermo ipſi habit° eſt de ijs quæ per os, & ſedem excernūtur. quare in propoſito etiā aphoriſmo, quando, &c. & ita Burgūdio.

ſupra Aph. 21

6 Epid cō 3 t 37.3.178.f

29 *A difficultate inteſtinorum habito, ſi ueluti caruncula exeant, lethale eſt.*

C In difficultatibus inteſtinorum, cum adhuc conſtituuntur, quædam corpora pinguia excernū-
tur: poſt hæc autem, niſi finiri anticipauerint, quædam ramenta inteſtinorum, ablata ipſorum ſu-
perficie interiore, quæ memēbranoſa exiſtit, & denſa, illi, quæ cutem exterius contegit, epidermi
di.i. cuticulæ appellatæ, propo rtionalis. Poſt hæc autem aliquid ex ipſa abraditur ſubſtantia in-
teſtinorum: in quo tempore non adhuc fieri difficultatem inteſtinorum, ſed iam factam, atq; com
pletam dicimus eſſe. Quando igitur partes adeo magnæ inteſtinorum excernuntur in difficultate
inteſtinorum, ut poſſimus eas carnes nominare: lethalem ait eſſe morbum, cum neq; caro con-
creſcere, neque cicatrix obduci in tali poſſit exulceratione.

3 de Diff. ſpir. reſp. 3.37.e

In 1. Pror. cō. 3. t. 41. 4.181.e

1. de Locis affectis 4. 4.a

4. Aphor. 2.27.h

27 *"Quibus, in febribus, ſanguinis fluxerit multitudo quacumque ex parte: cum reficiuntur, alui ijs humectantur.*

Calore natiuo debilitato ex profluuio ſanguinis, neque cibi bene concoqui, neque in ſanguinem tranſmutari, multoque etiā magis neque diſtribui poſſunt per corpus: propterque hæc omnia, aluos fieri humidiores par eſt, donec proceſſu temporis uires ſuas natura recuperauerit.

in Coacis prænot. Quibus in febribus ſāguis abunde, &c. & in ijſdē Magnæ ſunt in principijs ſāguinis, &c. in ijſdem, Bilioſas egeſtiones ſurditas ſedat, &c.

28 *"Quibus bilioſæ deiectiones, ſuperueniente ſurditate ceſſant, & quibus ſurditas, ſuperuenienti-*
D *bus bilioſis deiectionibus ceſſat.*

Non de habituali difficulter ſolubili ſurditate nunc illi ſermo eſt, ſed de ea, quæ repente in febribus, vel aliter fit, recurrente ad cerebrum bile. Ipſa ſiquidem, cum meatus auditorios occupauerit, efficit ſurditatem. Cum vero hinc ipſam natura expellēte, ad excretionem peruenerit, ſoluit ſurditatem.

de Tremore. pa lpit. &c. 3.53.h

29 *"Quibus in febribus ſexto die rigores fiunt, difficile iudicium ſequitur.*

Quibuſcunq; ad febres, & pcipue ardentes, rigores ſuperueniunt: iudicium habere ſolēt bonū, atque perfectū, vbi in die iudicatoria fiunt, & cū ſignis coctionis: non bonum autē neque perfectū, quando vel diei, vel coctionis ſigna fuerint imperfecta. Quod igitur concocta eſſe oporteat, quæ bene iudicari debeant, in primo libro docuit Epidemiorū per ea verba, quæ paulo antea dixi-
mus: quorū initiū, "Coctiones celeritatē iudi cij, ſalutiſq; ſecuritatē ſignificant. Quod autem ne-
que in oībus diebus: & in "Prognoſtico ſcrip ſit, & in hoc ipſo "aphoriſmorū libro, & præterea in
primo Epidemiorū. Collecta aūt ſunt à nobis hæc omnia, opportuneque expoſita, quæ cunque
qdē de diebus iudicatorijs ab eo ſcripta ſunt, in tractatu de diebus iudicatorijs inſcripto: quæcunque

in ijſdē, Quibus ſexta die non longe à principio

1. Epi. com 2. t. 41.3.112.h

in Prog. com. 3. t. 3. & 5. 4. 207.b.c

2 Aph. 24. 25. g

Vide etiā infra Apho 35.

1 Epid. co. 3. t. 14.3.110.e

vero de ſignis coctionis, in altero de iudicijs. Dictum autē, & in ipſis eſt de eo, quod fit in die ſexta judicio: de quo nunc etiam faciens mentionem, ait, eos, qui in hoc die fiunt rigores, difficile habere iudicium, hoc eſt uel malum afferre iudicium, ac ſi male iudicantes dixiſſet: uel non firmiter, immo in quibus facilē foret fieri recidiuam: uel in longum tempus extenſos, ac ſi difficulter ſolubiles dixiſſet. Cum caſibus uero quandoque difficilibus ſextæ diei iudicium fit: de quibus omnibus integre ſcripſimus in ijs, quas nuper nominauimus, tractationibus. Hæc igitur in hunc modum fieri etiam ipſa experientia teſtatur: ipſorum autem cauſas longum eſſet in præſentia exponere. De diebus enim iudicantibus, tertio diximus libro de iudicatorijs diebus: de rigore autem in opere ad id ſeorſum dedicato. E

30 *"Quibuſcunque acceſsiones fiunt: quacunque hora febris dimiſerit, ſi eadem cras occupauerit, iudicium habent difficile.*

Supponatur quiſpiam prima die cæpiſſe febricitare hora tertia, & quieuiſſe quauis alia hora; deinde die ſecundo eadem hora tertia cæpiſſe, mox ceſſaſſe febrē quacū que hora, & tertio rurſus die hora tertia cæpiſſe, mox rurſus, quouis tempore finita febre: cępiſſe iterum quarto die eadem hora tertia: & ita deinceps ſeruari quidem ſemper horam tertiam, in qua acceſſio ſuum facit initium, non ſeruari autem alias, in quibus finitur: hunc, qui tali laboret morbo, neceſſe eſt temporibus longioribus ægrotare ijs, qui habent horam initij acceſſionis inordinatam. Hoc quidem nos ab experientia comprobatum, dictum fuiſſe arbitramur. Sunt uero quidam, qui tale aiunt eſſe, quod dicitur: Si primo die acceſſionem ægrotus habuerit, exempli gratia, hora tertia: &(ſi ita contigerit) hora duodecima febris deſierit: rurſus die ſecundo hora duodecima cœperit febricitare: morbum aiunt difficile iudicium habiturum, nullam apponentes rationem: ſed neque id ab experientia comprobari, oſtendere potentes. Non tamen, difficile habens iudicium, aliter poſſumus interpretari, quam difficulter ſolubile: ut tale ſit, quod ab Hippocrate dicitur: Siue quotidie, ſiue tertio, ſiue quarto quoq; die ægrotus habet acceſſionem eadem hora: difficulter ſolubilis eſt is morbus ſiue multas, ſiue paucas acceſſio occupet horas. Hoc igitur (ut dixi) experientia cōprobatur. Eius uero cauſam talem eſſe opinandum eſt: cauſam acceſſionum, ubi non fuerit fixa, ac ſtabilita, non ſeruare eūdem terminum, aut circuitum: ubi uero firmata fuerit, ſeruare: atque ideo difficulter ſolubilis eſt cauſa, quę fixa ac ſtabilita fit: facile uero ſolubilis, quæ talis non eſt. Nam, quę firmata ſunt, magnam uim, ut quiſpiam diceret, demolientem expoſcunt, quæ longo tempore, & per fortiora, ac plura auxilia comparatur. F

31 *"Laſsitudinem habentibus in febribus: in articulos, et circa maxillas potiſsimum abſceſsus fiunt.* G

in lib. de Humoribus, In febribus ad articulos, &c. ante medium.

Dictum & prius eſt, quod laſſitudinem nonnullæ quidem ex multis accidūt motibus, quæ ſimpliciter, & proprie laſſitudines nominantur. Quidam uero neque multis, neq; uehementibus acti motibus, laſſitudines pati conſueuerunt. Tales itaque laſſitudines, non laſſitudines ſimpliciter, ſed ſpontaneas laſſitudines noīare conſueuerunt. Ambarum aūt ipſarum communis eſt locus perpeſſus: hic uero eſt totum genus in corpore muſculoſum. Quæ uero ex motibus pluribus laſſitudines accidunt, ipſis adeſt proprium peculiare, caliditas articulorum: quare in his nihil mirum ad articulos abſceſſus decumbere, ut qui una cum muſculis laborauerint, atque ultra modum concaluerint. Spontaneis autem laſſitudinibus, una ſola ratione euenit, ut fluxiones decumbant ad articulos (ſicuti & omnibus alijs ferè morbis, qui per abſceſſus iudicantur) cum latiora ipſorum ſpatia prompte ſe habeant ad ſuperfluitates ſuſcipiendas. Rariores igitur in illis abſceſſus ſunt, in laſſitudinarijs plures, & præcipue cum laſſitudines ſpontaneæ fuerint, & ex ijs maxime quæcunque ob multitudinē fiunt. Erit igitur in aphoriſmo ſermonis hæc ſumma. Ijs, qui quomodocunque in febribus laſſitudinem habent: ad articulos, & circa maxillas præcipue abſceſſus fiunt. Hoc uero cōtingit propter eam, quæ eſt in febribus, caliditatem, relata multitudine ad caput, mox inde ſuſcipientibus illis, qui circa maxillas adenes exiſtunt, ſicuti qui circa inguina, & alas ſunt, quando ad illas partes multitudo peruenerit. H

32 *"Quibuſcunque reſurgentibus ex morbis, ſiquid laborauerit, hic fiunt abſceſſus.*

in eodē. Quibus uero ex morbis ſe erigentibus, &c.

Si quidem πόνος, i. labor, & uehementē ſignificat motū, & dolorem, & læſionem, ſicuti prius dictum eſt: liquet, quod & πονεῖν, hoc eſt laborare, pluri uti motu ſignificabit, & aliquem habere uel dolorem, vel læſionem. In nonnullis igitur, qui ex morbo conualeſcunt, apparet, quando humores morbum facientes non ſatis fuerint expurgati, ſed quaſdam reliquerunt ſuperfluitates: ſi eū laborantem ſiue dolentem partem quampiam habuerint, illuc morbum decumbere: cum labor quidē habeat cauſæ rationem, dolor uero ſigni. Nam in uehementioribus motibus, & uires fiunt imbecilliores, & caliditas maior accenditur: dolorq; iam fluxione decumbēte perficitur. Hoc igitur, vt diximus, eſt ſignum abſceſſus, qui fit. Caliditas autē atq; imbecillitas ad locum affectum prouehit ſuperfluitates. Vtroq; igitur (vt diximus) modo accipere poſſumus uerbum, laborare: toti tamen ſermoni, qui nunc ab Hippocrate profertur, alterum magis conuenit ſignificatum: ſiquidē antea de laſſitudinarijs febribus locutus, deinceps autem rurſus, inquit. Sed, & ſi quid antea labo-

A laborauerit. Videtur enim prior aphoriſmus, cuius initium. Laſſitudinem habentibus in febribus, de laſſitudinibus, quæ in morbis fiunt, habuiſſe ſermonem: in eo autem, qui nunc proponitur, de ijs, quæ fiunt in conualeſcentibus: in ſequente vero, de illis quæ morbum antecedunt.

in li. de Humorib. Sed & ſi quid doluerit, &c. ante medium.

33 *"Sed & ſi ante morbum aliqua parte laborauerit, hic morbus firmatur.*

Siue quis velit connectere duobus prioribus ſermonibus illum, qui nunc dicitur, ad vnius aphoriſmi integritatem, ſiue ſeorſum vnumquemque ſcribere, nihil refert: nam & communitas eorum oſtenſa eſt, & ſingulorum proprietas in ſermone prædicto. Dicetur autem & nunc à nobis denuo breuibus. Quando in morbo ſenſus aliquis laſſitudinis fuerit, expectare oportet abſceſſum aliquẽ ad articulos fore, præſertim iuxta maxillas: ſimili modo, ſi qui ex morbo conualeſcens, parte aliqua corporis laborauerit, ve antequam ægrotaret. Nam plurimum ſolet ad talia decũbere, in illis videlicet morbis, in quibus ſperatur abſceſſus futurus, neque morbus per excretionem antea iudicandus. Dicta ſunt autem quædam & in præcedentibus de talium morborũ dignotione, ſed ſermo vniuerſus in commentarijs de Criſibus eſt explanatus.

in Coacis prę not. in febrib. repente ſuffocari, &c.

34 *"Si à febre habito tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio repente ſuperuenerit, lethale.*

7. Aph. 59. 59 d Inf. Ap. 25 B Licet & ſimpliciter accipere initium aphoriſmi, in quo ait. Si à febre habito: tanquam ita dixiſſet. Si homini febricitanti, tumore non exiſtente. Licet & cum maiori aliqua ſignificatione: quẽadmodum ſolet in Epidemijs ſcribere, non ſimpliciter quouis modo Febricitatẽ oſtendens, cũ dicit, Febris ipſum habebat: ſed de eo, cui magna inſit febris, ita loquens. Contingit itaque & ſine magna febre, ſtrangulatione repente ſuperueniẽte, hoĩem interire: ineuitabilior autem, & citior eſt mors, adeo ut neq; ex inopinato vnquã homo ſaluetur, cũ vehemens febris detinet ægrotantẽ. Indiget. n. huiuſcemodi febris (vt in ſermonibus de difficili anhelitu fuit à nobis oſtenſum) inſpiratione abundanti: fit uero nedum abundans, verũ omnino pauca, ijs, qui ſtrangulantur. Neque .n. aliud eſt ſtrangulatio, niſi interius ſubitus propter defectũ inſpirationis: qui fit ex anguſtia alicuius inſtrumenti ex ijs, quæ obſeruiunt reſpirationi. †Nã talis anguſtia ipſorũ ſeorſum in eo genere eſt, qđ anhelitus carentia noĩatur: q̃ & ipſa fit vel propter imbecillitatẽ potẽtiæ illius, q̃ mouet thoracẽ, vel propter vehementẽ frigiditatẽ vitalis principij. Strangulatio vero oĩno fit ex anguſtia: anguſtia autẽ, vel repleta intermedia regione, q̃ inter thoracẽ eſt, atque pulmonẽ, aut pulmonis cauernis, vel aliqua inflãmatione totum occupante viſcus, vel aſperã arteriã, vel eã partẽ, quæ eſt veluti caput eius, quã nominant larynga. i. guttur: quæ etiam inflãmatio fieri aliqñ ſolet

†Codex gr'ç Leoniceni habebat. [Greek] Laurẽtianus ex impreſſis vertit. non. n. fieri anguſtia ſine ſpiritalibus opificijs poteſt.

C in præiacente ſpatio, qđ pharynga. i. fauces appellant. Nã & Homerus ita nominauit inquiens. Per fauces aũt uinũ impellebatur: ſpatiũ illud laxius, qđ gulã, & guttur pręiacet, nominans faucẽs. Videtur aũt & nunc Hippocrates hanc eandẽ partẽ eodẽ modo, quo etiam Homerus nominaſſe. Dicit igitur: Tumore non exiſtente in faucibus: tãquã poſſibile ſit ore multũ adaperto partem ipſam diligentius inſpicere: qđ in gutture fieri nequit. Fiet igit ſermo vniuerſus huiuſmodi. Si à febre habito ſtrangulatio repente ſuperuenerit citra tumorẽ fauces occupãtem, lethale eſt. Priſci etenim per inflationẽ (Græce œdema) & tumorẽ idẽ intelligebant. Neq; nos lates triplicẽ eſſe tumorũ differentiã: vel. n. ſunt cũ dolore, quos iuniores inflãmationes nominant: vel abſque dolore, & duri, quos Græci ſcirrhos vocant: uel ſine dolore, & molles, quos ijdẽ Gręci œdemata, id eſt inflationes, peculiari appellant: & propterea ab antiquo uſu receſſerunt, vt q non omnia præter naturã incremẽta ſub uocabulo inflationis cõplectantur. Cum igitur fauces ſine tumore apparuerint, ſtrãgulatio autẽ repente ſuperuenerit, ſolius gutturis eſt huiuſcemodi paſſio. Strangulantur (ut dixi) & propter morbos alios, quos paulo antea dixi. Repnte autem ſtrangulari, ſoli gutturi ineſt. Peripneumonia enim, non repente ſtrangulat ægrotantes, verum paulatim ab initio incrementũ ſuſcipiens uſq; ac propriam conſiſtentiam, in qua talem caſum affert. Et, ſi quod tuber-

D culum & abſceſſus in pulmone fit, hęc quoq; paſſio diuturna eſt: ſicuti & ſpatiũ inter pulmonem atque thoracẽ pure repletum, ſæpius hominẽ ſtrãgulat, abſceſſu in ipſum dirupto, qui ſcilicet, & ipſe in longo tempore fuit conſtitutus. Nã aſperæ arteriæ inflammatio difficultatẽ ſpirandi quidem aliquam efficere poteſt, ſtrangulationẽ uere non poteſt, propter magnitudinem meatus, in ipſa latioris, & tunicæ tenuitatẽ. Impoſſibile ſiquidẽ eſt corporis adeo tenuis inflammationem, ſpatium effatu dignum replere. Reliquum igitur eſt guttur, quod ſubitam poſſit facere ſtrãgulationẽ, qm̃ ab ipſo anguſtatur pulmonis meatus. Muſculi quoque eius interiores una cum ambiẽte tunica inflammationẽ patientes, uiam ſpiritus ualent intercludere. Nominant aũt medici q̃dã talem diſpoſitionẽ non per, ſ. ſynanchen, ſed per, c, cynanchẽ: quibus placet faucium inflammationem per, ſ, ſynanchen nominare. Nonnulli uero & paraſynanchen, & paracynanchẽ noĩant: paraſynanchen, quando adiacentiũ faucibus muſculorũ inflammatio fuerit: paracynanchem aũt quando extra guttur. Ex ijs igitur, quæ dicta ſunt, rationabile eſt talẽ diſpoſitionẽ gutturi aliquẽ inferre dolorẽ: & uidetur Hippocrates eius manifeſte meminiſſe in libro prorrhetico, hiſce uerbis "Fauces dolentes, tenues cũ quadã difficultate ſtrangulantes, uelociter exitium afferentes. Non uero dolentes, non dixit, ſiue quia ex ijs, quæ dixerat antea, poterat ſubintelligi: ſiue quia etiam

1. Prorrh. cõ. [illegible] h. [illegible] prænot. [illegible] fere uerbis.

abſque

abſque dolore aliquando dictam putauit in præcedenti ſermone fieri poſſe ſtrangulationẽ. Et, ſi E
oĩno poteſt eſſe ſine dolore ſtrãgulatio: ex talibus cauſis erit. Poſſibile eſt, multitudine humiditatis pituitoſæ præſertim, madefaciente tunicã gutturis interiorẽ, fieri abſque dolore tumorem. Poſſibile eſt etiam aperientibus ipſum muſculis, craſſioribus factis, meatum reddi anguſtiorem: contingit & vtrunque coniungi. Illudq́; impoſſibile non eſt, vt propter ſuperfluam ſiccitatẽ muſculorum gutturis intrinſecorum ſupra modum extenti, meatũ reddant anguſtiorem. Qui vero ſint hi muſculi, & quo modo claudant, oſtenſum eſt in tractatu, qui de uoce inſcribitur.

in Coacis præ-not. Collũ cõuertere non poſſe, &c.

† in multis ex. græcis additur διεστραμμένος, id eſt repente.

35 "*Si à febre habito collum † peruertitur, & vix poteſt deuorare, ſine vllo tumore, lethale eſt.*

Non amplius adiecit hic locum, in quo inquit, Tumore non exiſtẽte, ſicuti in præcedẽti aphoriſmo faucium meminit inquiens, "Tumore nõ exiſtente in faucibus. Nos vero dicemus alterum duorum, vel ex communi ſubaudiendum eſſe in faucibus, vel in omnibus colli locis. Cum enim in nullo horũ apparuerit, neq; ore aperto in faucibus, neque extrinſecus tumor, hominem uero contigerit nõ poſſe deuorare, caſus eſt exitialis: qui fit ex inflammatione aliquãdo muſculorum, qui gulæ præiacent, aliquãdo gulæ ipſius. Eſt .n. quædã ſocietas partibus his per neruos, ac ligamenta, & ad ſpinalem medullam, & ipſam ambientes mẽbranas, ac præterea oſſa uertebrarum, quæ his * extrinſecus adiacent. Extẽtis itaq; ad partes inflammatas, & ligamentis, & neruis, trahi vertebras, vel intra, vel ad latus eſt neceſſariũ: ſi in altera nerui propagine fieri tentionem contigerit, ad latus: ſi in ambabus, intra. Plenius aũt de iſtis dicemus, librum de articulis exponentes, in quo "ait, fieri ſpinæ euerſiones, tuberculis crudis intra ipſam conſtitutis. Igitur in libro illo, & gibbos fieri dixit tractis intra uertebrarũ partibus, non ſolum recuruationes, & obliquationes. In ſecundo ſiquidem libro Epidemiorum, de propoſita nunc in aphoriſmo angina verba faciens, inquit. "Erant autem anginam patientiũ tales affectus: colli uertebræ intro vergebant, & extra apparebat collum habere cauitatem, & hoc tactum dolebat. In hoc itaque ſermone unã oſtẽdit uertebræ euerſionem ad intra factam: in præſenti uero aphoriſmo generaliori utens ſermone, inquit: Si collum euertatur. Verbum enim, euerti, omnem, quæ eſt ad id, quod præter naturam, euerſionem oſtendit rectitudinis uertebrarum. In ſecundo autẽ libro Epidemiorũ ſermoni adiecit. Et hoc tactum dolebat. Hic vero nihil de dolore dixit: q̃ q̃ neceſſarium eſt adeſſe dolorem vna cum ea, quę collum obtinet, inflammatione, niſi & hic eam, quæ fit propter ſiccitatem excedentem, tẽtionem, tractum, & euerſionẽ partium tantũmodo oſtendit: & propter hoc ipſum caſum inquit eſſe exitialem: cũ alter, qui prouenit ex inflammatione, non ſit omnino exitialis, qualis erat prior, cui coniuncta erat ſtrangulatio. Neq; enim eſt æquale periculum, ſi homo ſtrãguletur, & uix poſſit deuorare. Verum, ſi propter excedentem ſiccitatem id accidat, & collũ euerti, & vix poſſe deuorare, lethalis eſt caſus, & præcipue cum vehemens eſt febris: ut uerba illa, Si à febre habito, etiam in hunc ſenſum accipiantur. Ob hanc autem febrem ipſam etiam immodicam fieri par eſt in membris ſiccitatem: & duplicem habebit febris vehemens ad mortem rationem: & quia, vt ſignum erit, quòd fiat euerſio propter ſiccitatem, & deuorandi difficultas: & quia ipſa quoque aliquid affert, tanquam una quæpiam ex cauſis perducentibus ad mortem.

de Articulis, com. 1. t. 9. 7. 269. f

2. Epid. ſec. 2.

3. Aph. 35. 31. e

7. Aph. 52. 59. e

F

G

in lib. de Iudicationib. Sudores febricitati ſi fiant, &c.

36 "*Sudores febricitãti ſi inceperint, boni, & tertio die, & quinto, & ſeptimo, & nono, & vndecimo, & quartodecimo, & ſeptimodecimo, vigeſimo et uigeſimoſeptimo, et trigeſimo quarto. Hi .n. ſudores iudicant morbos. Qui vero non ita fiunt, laborem ſignificant, & morbi longitudinem, & recidiuam.*

Non ſudores tantum, ſed alui excrementa eſſatu digna, & vrinæ multæ, & iuxta aurem abſceſſus, vel aliquẽ alium articulum, in dictis diebus optime apparent. Sermo enim in uniuerſum eſt talis: Iudicatoria ſigna, ac caſus, in diebus iudicatorijs incipiant. Ac ſermo quidem ita prolatus H
ſufficiebat: vetũ Hippocrates nũc non de omnibus ipſum fecit iudicatorijs, ſed de ſudoribus tantum: & nobis memoriæ ſubiccit iudicatorios dies, qui ſunt intra quadrageſimũ. Morbi enim iſtis diuturniores, nõ admodũ ſolent per ſudores iudicari, ſicuti neque omnino per excretiones, ſed vel per * concoctionem, uel per abſceſſus. Quòd uero non omnis numerus dierũ ſit ad iudicandũ idoneus, experientia manifeſte demonſtrat: & quiſpiã admiraretur illos, qui aiũt nullã in illis eſſe differentiam: melius eſt enim, ex ijs, quæ apparent manifeſte, diſcere differentiam: cauſam uero eius, quod fit, per multum ocium conſiderare: quod nos in tractatu de diebus iudicatorijs egimus: id, quod ad artis refert utilitatem, in primis duobus commentarijs trãſigẽtes: cauſas autẽ ipſorum tentantes in tertio perquirere. Non parua autem eſt de diebus ſcriptis in aphoriſmo diſcordia, cum alij alios pro arbitrio ſcribant. Nos uero illa ſecuti, quæ ab ipſo Hippocrate ſcripta ſunt & in Prognoſtico, & Epidemijs, & hoc aphoriſmorum libro, ipſorum fecimus connumerationem. Verba autem, quibus de hiſce diebus Hippocrates ſcripſit, habes omnia in tractatu de iudicatorijs diebus, & de iudicijs collecta. Nunc uero à tertio incipit, qui anticipat quartum in breuioris temporis morbis: & poſt hunc quintum ſcripſit uno die quarto tardiorem. Sic enim ferè in omnibus exemplaribus inuenies, cum quartus dies in aphoriſmo nondum eſſet aſcriptus, quamuis hic dies ſit primus iudicatorius. Verũtamẽ ipſum nunc prætermiſit, uel ipſe Hippocrates,

* σύμπεψιν. Vide 2. progn. 65. & 3. progn. 23.

A tes, vel qui primus librum tranſcripſit. Si uero omnino Hippocrates illum prætèrijt, hanc ob cauſam ipſum exiſtimo iſtud feciſſe, quoniam morbi plurimi peracuti, qui cum ſudore iudicantur, tertio, & quinto die magis, quam quarto, iudicium ſuſcipiunt. Rariores.n. ſunt, qui die quarto iudicātur: atque hoc a me fuit inuentum per experientiam, cum ob hoc ipſum ualde admodum inquirerem, qua de cauſa dies quartus fuiſſet ab Hippocrate in aphoriſmo prætermiſſus. Hoc autem uidetur accidere, quoniam morbi peracuti primam ſtatim acceſſionem uehementiſſimam habet, & reliquas illis proportionales per diem tertiū. Dicimus autem, ꝙ in uehementioribus acceſſionib. iudicia fiunt, & quòd morbi, qui in diebus imparibus acceſſionem habent, citius iudicantur: qui uero paribus, tardant. Atq; ideo ſi etiam in principio aliquis morbus exacerbatur, hoc magis accidit in diebus imparibus: ſi tardare debeat, ad dies pares uehementiores acceſſiones transferuntur. Hæc habeo, quæ dicam de die quarto. In fine autem aphoriſmi, nonnulli trigeſimum primum diē, nonnulli, trigeſimumquartum ſcribunt. Scimus autem hos: in dierū iudicantium numero contineri: & fortaſſe trigeſimusquartus maiorem uim habet: non tamen quadrageſimi meminit, fortaſſe quia hunc principium morborum longorum exiſtimauit, qui non admodum per ſudores iudicantur. Nam & trigeſimumprimum, & trigeſimumquartum, & ante ipſos vigeſimumſeptimum raro inueniemus per ſudores iudicare.

1.de Criſibus 4.133.e B 37 *"Frigidi ſudores, cum acuta quidem febre mortem, cum mitiori autem, longitudinem morbi ſignificant.* in lib.de iudicationibus iiſdem verbis.

Quòd quidem ita fiat, ſæpius experientia docet. Cauſa uero huius exploranda: nam plurimā mihi uidetur habere dubitationem, quomodo febre calidiſſima hominem detinente, ſudor fiat frigidus. Quòd igitur in alijs partibus corporis fit neceſſarium eſſe vehementē caliditatē, ex alijs vero ſudores frigidos euacuari, eſt manifeſtum. Eſſent enim calefacti, ſi ex partibus calidiſſimis efferrentur. Euacuantur autem ex cute ſudores, quam frigidam eſſe contingit: cum tamen ea, quæ sūt ſub ipſa, comburantur. Nam quibuſdam humoribus putreſcentibus oſtenſum eſt febres acutas fieri. Hi uero putreſcūt ſæpius quidem in toto corpore, ſæpius uero in uaſis ſolis. Cum ergo hæc aliquando duo contigerint, humores, qui ſunt in uaſis, putreſcere, & eam, quæ ſolida corpora regit, naturam (quæ ſecundum Hippocratem eſt calor naturalis) vel extingui omnino, vel proximam eſſe extinctioni: quæ quidem ex his euacuantur, frigida ſentiuntur: eam uero, quæ fit ex putredine, caliditatem nihil prohibet uehementiſſimam eſſe, atq; ideo ſignum eſt exitiale, oſtendens in animalis corpore humorum multitudinem ſuperabundare, tantam habentium frigiditatem, ut neq; à calore natiuo, neq; à febrili calefiant. Tepidis ſiquidem exiſtentibus febribus contingit ſal-

C uari hominē, concocta in proceſſu temporis multitudine humorum frigidorū, atque euicta à natura. Acuta enim febris, cauſa eſt, & ſignū pernicioſiſſimum: cauſa quidem, quia prompta eſt ad diſſoluendum corpora: ſignum autem, quoniam humorum multitudinem eſſe frigidiſsimā oſtēdit, ut quæ neq; à calore febrili tranſmutetur. Febris uero quæ nō eſt acuta, ſed moderata, permittit tempore longiori a natura multitudinem concoqui, cum non anticipet diſſoluere hominem: non eſt autem ſignum adeo pernicioſum, ſicuti uehemens febris. Contingit enim in tepida febre, etſi modice frigida multitudo fuerit, incalefactam permanere.

38 *Qua parte corporis ſudor eſt, ibi ſignificat morbum.*

Si per totum animalis corpus morbus extenderetur, ex toto etiam æqualis fieret euacuatio. Fiunt enim ſudores, uel natura humiditatem ſuperfluam euacuante, (quando & optime iudicium fit) vel quando non continetur in corpore, morbi ratione. Sed, ſiue hoc, ſiue illo modo fiant membrorum patientium humiditatem euacuant.

39 *"Et, qua parte corporis calor, aut frigus, ibi morbus.*

D Qua parte corporis inſignis, aut caliditas, aut frigiditas fuerit, in ea morbum neceſſarium eſt eſſe: hæc ſiquidem exijt à temperie naturali, quæ ſanitas eſt. in lib.de Iudicationib. Vbi in corpore caliditas, &c.

40 *"Et, ubi in toto corpore mutationes, et, ſi corpus refrigeretur, uel rurſus calefiat, uel color alter ex altero fiat: longitudinem morbi ſignificat.* in eodem, & 7 Aph.60. 59.e

Diſpoſitiones uariæ diuturniores ſemper ſunt, quàm quæ ſunt uniuſmodi: cum non poſsit natura in paruo tempore multas conficere diſpoſitiones.

41 *Sudor" multus ex ſomno factus, abſque cauſa manifeſta corpus uti pluri cibo ſignificat: ſi uero cibum non accipienti hoc accidat: ſcire oportet, quod euacuatione corpus indiget.*

A.l.1.t.4.c 10.fol.80.f Nonnulli ita ſcribunt aphoriſmum: Sudor multus ex ſomno factus ſine cauſa manifeſta. Alij ſine aliqua alia cauſa. Verum hæc, etiāſi nō adiiciātur, millies in mille ſermonibus ab ipſo prætermiſſa intelliguntur: quia, etiamſi non dicantur, tamen ſubaudiuntur à nobis: ut qui ſemel ab ipſo didicerimus, quòd qui a cauſa extrinſeca, non ex diſpoſitione corporis caſus proueniunt, nullam aciunt certam præcognitionem. Hoc itaque ſemper oportet meminiſſe. Quòd uero in præſenti

apho-

aphoriſmo docetur, in uerbo, multus, adiecto, maxime conſiſtit. Si enim ſudor multus non eſſet, poſſet & propter uirium imbecillitatem, & corporis raritatem accidere. Ipſius uero multitudo, altera duarum cauſarum fit, vel propter ciborum, qui ſunt recenter aſſumpti, immoderantiam, vel illorum, qui antea. Quòd ſi propter recenter aſſumptos, prohibere oportet, ne plures aſſumant: quòd ſi propter prius aſſumptos, euacuare. E

Lege quę ſcripta ſunt 1. de Morbis, vbi de ſudoris cã. *A. Al. maiorẽ. *B. Al. minorẽ.

42 *"Sudor multus calidus, uel frigidus ſemper fluẽs. frigidus* magis, calidus* minus ſignificat morbũ.* 7.Aph.61. 59.f

De ſudoribus, qui in diebus iudicatorijs fiunt, dictum eſt prius: de iis uero, qui in toto morbi tempore apparent ſine iudicatione, in hoc oſtendit aphoriſmo: difficiliores quidem inquiens eſſe frigidos ſudores, minus uero his malos, calidos eſſe. Indicant ſiquidem utriq; multitudinem adeſſe, ſed alteri frigidam, qui & peiores ſunt: alteri calidam, qui & minus illis exitiales.

in Coacis prę not. Febres continuæ per tertiam, &c. & Quib. ſebris aliquando. &c.

43 *"Febres quæcunque non intermittentes tertia die fortiores fiunt, magis periculoſæ, quæcunque autem modo intermiſerint, periculum abeſſe ſignificatur.* de Morborum temporibus 3. 86. d in 1. Epid. cõ. 3. t. 5. 3 119. e in 6. Epid. cõ. 2. t. 23. 3. 164. b 4. Aph. 56. 33. f 7. Aph. 61. 59. g

Quod Hippocrates per uerbum intermittere, acceſſiones intelligat, quæ in quietem febre uacantem deſinunt, manifeſtum fecit in hoc aphoriſmo, febres illas, quæ per tertiam accenduntur, ſi quouis modo quieuerint, inquiens eſſe abſque periculo. Solæ. n. illæ, quæ in quietẽ febre vacantẽ F deſinunt, periculo carent, etiam ſi uehementiſſimam, & ſatis longam habuerint acceſſionem. Si enim adeo breuis fuerit, ut in tertianis exquiſitis, minori duodenis horis tempore circumſcripta non modo ſine periculo talis eſt febris, ſed etiam cito iudicatur: ſi uero longius, quam duodecim horarum tempus occupet, &, ſi ita contingat, ad decem, & octo horas prorogetur: eſt quidem & hæc citra periculum, ſed tanto longior, quanto & eius acceſſio maior extiterit, quàm tertianæ exquiſitæ. Non abſq; ratione autem eas, quæ in quietem febre uacantem deſinunt, eſſe abſq; periculo inquit: † ut quæ non ex inflammatione aliqua, neq; ex maligna humorum putredine fiãt. Neutra enim harum ad quietem peruenit, febre uacantem. Quocunque autem modo intermiſerint periculum abeſſe ſignificatur, hoc eſt ſiue uehemens, ſiue longa fuerit acceſſio.

Vide Libro 1. Epi. ſect. tertia cõ. 5. pag. 119. b

in Coacis prę not. In febribus lõgis, aut tubercula, &c.

44 *"Quibus febres longæ, iis tubercula, vel labores in articulis fiunt.* 7.Aph.62. 59.g

Non ſemper hoc, ſicuti nec quicquam aliud huiuſcemodi, ſed magna ex parte uidelicet, cõtingere uidetur. Cauſa autem eſt manifeſta. Nam propter multitudinem, & craſsitudinem, vel frigiditatem, vel uiſciditatem humorũ efficientium febres, in longum tempus morbi extenduntur, cũ longum exigant tempus ad coctionem. Par igitur eſt & tubercula ab eis fieri, & ad articulos ſuperfluitatem decumbere. Siue autem per labores dolores intellexerimus, ſiue læſionem, uterque G intellectus habet rationem. Vtrunque enim horum ad abſceſſus* ſequitur.

*ἀποστήματα.

45 *"Quibus tubercula ad articulos, uel labores ex febribus longis fiunt, ii pluribus utuntur cibis.* 7.Aph.62. 59.g

De conualeſcentibus docet. His enim repletis rationabile eſt plethoricos caſus aduenire, & maxime ob uirium imbecillitatem.

in Coacis prę notionibus. Rigor continenter vexãs &c.

46 *"Si rigor incidat febre non deficiente, ægro iam debili, lethale eſt.* 2. de Sũp. cauſis 3. 23. e. de Tremore, palpi. &c. 3. 35. a

Non idem eſt, ſiquis dixerit, ſi inciderit, & ſi incidat. Verbum enim, inciderit, vnum ſignificat rigoris inſultum, incidat, uero plures. Semel igitur rigore incidente, nondum liquet, an pernicioſa, an optima iudicatio ſit ſecutura. Poteſt enim & propter uirium imbecillitatem caſus eſſe lethalis: poteſt & iudicatio* periculoſa, bonum tamen habere finem. Sæpius uero fieri rigorem febre non deficiente, & alioqui bonum non eſt: in uirium autem factus imbecilitate, pernicioſus. Nam, ſi qua euacuatio rigorem ſubſequatur, quæ nullam facit intermiſsionem, propter utrunq; hominem diſſolui ueriſimile eſt, & quia uis imbecillis ferre non poteſt rigoris agitationem, & quia ab H euacuatione diſſoluitur. Si uero ſolus accidat rigor, nulla euacuatione ſubſequente, utroque modo caſus caret bonitate. Nam & ut mala cauſa, vim corporis tanget: & malum ſignum erit, vltimam illius iudicans imbecillitatem, quæ ſolita ſit noxios humores in rigoribus euacuare: nunc autem id efficere non poſsit.

*σφαλερά.

47 *"Excreationes in febribus non intermittentibus, liuidæ, cruentæ, fœtidæ, & bilioſæ, omnes malæ. Et ſi bene exeunt, ſiue per alui excretionem, ſiue per urinas, bonæ. Si uero non aliquid eorum, quæ iuuant per hæc loca excernitur malum.* 7.Aph.65. 60.c

Forte conueniens fuerat doctrinæ aphoriſticæ, dici compendioſius, omnes prauas excretiones, cum bene exeunt, ad bonum terminari: Hippocrates uero non ita locutus eſt, ſed primum quidem trium generum excretionum meminit, eius, quæ per os fit eius, quę per aluum inferiorẽ: & tertiæ, quę per urinas: deinde illius, quæ fit per os, magis particulatim. Non enim ſimpliciter dixit prauas excretiones bene exeuntes, bonas eſſe, ſed ſpeciatim ipſarum meminit, inquiens: Liuidę, cruentæ, fętidę, & bilioſę. Vna autem communis eſt in hiſce omnibus ratio: Malę euacuationes ſunt prauarum ſigna diſpoſitionum: prodeuntque ſępius eodem modo, quo in ulceribus

putricis

A putridus, à quibus ichores, hoc eſt liquores ſanioſi, defluunt, nihil diſpoſitioni conferentes: nõ nunquàm vero ita ſicuti pus, ex abſceſſu dirupto bene expurgans partẽ patientem. Indicia vero, quod bene excernatur, maxima quidẽ ſunt & coctio, & bona tolerantia, cũ ipſis uero, & morbi ſpecies, & poſt ipſã tẽpus anni, regio, ætas, natura ægrotantis. Quod autẽ eſt in fine aphoriſmi, duobus modis ſcriptũ inuenitur. In quibuſdam, vt ſupra, ſcriptum eſt, Si vero non aliquid eorũ, quæ iuuant, excernatur. In quibuſdam uero ſine particula, non, hoc modo, Si vero aliquid eorũ, quæ iuuant, excernatur. Et erit ſecundum primam ſcripturam ſermo talis, Si quid eorum, quę nõ iuuant, excernatur. Et erit ſecundum primam ſcripturam ſermo talis, Si quid eorum, quæ non iuuant excreta, videtur euacuatum, non eſt bonum. Secundum uero ſecundam ſcripturam, Si quid eorum, quæ iuuant, & ſunt animali conuenientia, excernatur, non eſt bonum. Melior autem eſt ſcriptura prior.

44 *In febribus non intermittentibus, ſi partes exteriores frigidæ, interiores vruntur, & ſitim habeant, lethale eſt.* in Coacis prænot. In morbo acuto externas partes p frigerari, internas autem ardere, & ſiti re malum.

in 1. Pror. cõ.1.t.7.4 164 a. 7 Aph.68. 60.f

Dignum animaduerſione eſt, nunquid huiuſcemodi caſus poſſint in febre fieri intermittente. Ego enim neque vidi, neque animo capio. Videntur ſiquidem ſolis accidere in febribus, quæ

B cauſones ab incendio nominantur, pernicioſis, vel ſi aliter libeat appellare maligniſſimis, veluti lipyrijs. Nulla vero febris alia profundas partes vrit, cute refrigerata. Neque enim mitior cauſon, neque tertiana: quæ duæ febres præ cæteris ſunt calidiſſimæ. Videtur itaque non diſtinctionis gratia in aphoriſmo adiecisse, In febribus non intermittentibus, ſed ſimilem protuliſſe ſermonem illi, quo dicitur, "Vertebræ autem, quæ in ſpina ſunt: non quaſi in aliqua alia corporis parte ſint vertebræ, ſed veluti ſi ita diceretur: Vertebræ, quibus hoc ineſt, vt in ſpina ſint: ita, & nunc ſermonem Hippocratis accipiemus: Si profundæ partes urantur, cute refrigerata, lethale eſt: fit autem hoc in nonnullis febribus non intermittentibus. Cauſa uero huius talis exiſtit: Quando aliqua fortis inflammatio in corporis parte profundiori, uel eryſipelas euenerit: totus ex toto corpore ſanguinis ad locum trahitur patientem, atque adeo uruntur profunda, cutis autem refrigeratur, ut fit in principijs acceſſionum. de Articulis. com.3.c.1.7. 168.e

in 3. Epid. cõ.1.t.4. 3 119.h 7.Aph. 69. 60.f

49 *In febre non intermittente, ſi labrum, vel palpebra, vel ſupercilium, vel oculus, uel naſus peruertatur, vel non videat, vel non audiat: iam debili exiſtente corpore: quicquid horum euenerit, mors proxima eſt.* in Coacis prænot. Si debiliter iam affecti non uideant, &c.

Partium fiunt peruerſiones, dum tenduntur, atque contrahuntur ij, qui ad eas nerui pertin-

C gunt. Quòd autem extendantur, accidit propter inflammationes, duros tumores, ſiccitates, & frigiditates immodicas. Hæc autem grauia ſunt, quando prope neruorum originẽ fuerint conſtituta. Quare, cum febris continua fuerit, & æger debilis: non abſque ratione mortem eſſe uicinam eſt exiſtimandum: multo autem magis, quãdo uel nõ audit aliquis, uel non uidet propter uirtutis ſenſibilis debilitatem.

50 *Vbi in febre non intermittente difficultas ſpirandi, & delirium acciderit, lethale.*

Fit nonnunquam ex eadem cauſa horum utrunque, difficultas ſpirandi, & delirium, patiente cerebro: & tunc apparet" ſpiritus (ut ipſe in Prognoſticis inquit) magnus ex multo interuallo, hoc eſt, magnus, & rarus. Contingit & propter aliquam earum partium, quę reſpirationi obſeruiunt, paſſionem ſpirandi difficultas. Nam & morbus lateralis, & pulmonis inflammationes, & reliquę thoracis, atque pulmonis paſſiones, ſpirandi faciunt difficultatem: hęc autem omnia periculoſa ſunt, febre præſertim continua adiuncta: nam ſemper cum tali fieri conſueuerũt. Quare & hic uerba illa, Cum febre non intermitente, eadem uidentur ratione eſſe dicta, qua etiam in aphoriſmo antecedente. in Prog.cõ.1 t.24 4.194.h

D 51 *In febribus, abſceſſus, qui ad primas indicationes non ſoluuntur, longitudinem morbi ſignificant.*

Sermo ita clarus eſt, ut forte Hippocrate non indiguerit. Liquet enim, quòd eo ipſo, quod ad primas iudicationes non ſoluuntur huiuſcemodi paſſiones, ſint diu duraturę.

52 *Quęcunque in febribus, uel in alijs morbis ex uoluntate illachrymant, nihil abſurdum: qui uero non ex uoluntate, abſurdius.*

in 6 Epid. co.1.t.21. 3.118.b.c.

Dictum quidem & in Prognoſtico, "lachrymari non eſſe bonum ſignum, quando uidelicet oculus ipſe nullum affectum habet proprium, atque præcipuum, veluti lippitudinem, uel in palpebris aſperitatem, vel tale aliquid. Nam debilitas quædam oſtenditur potentiæ cõtẽtiuæ, quando, etiamſi talia non adſint, illachrymant. Non recte autem ſcriptum fuit, abſurdius, comparatiue: melius enim fuerat abſolute, abſurdum dicere: & mihi uidetur hic error culpa magis primi librarij, quàm ipſius Hippocratis conrigiſſe. 4. Epid. Quidem uolentes, nonlonge à fine. Et 6. Epid. cõ. 1.t. 21.3.158.b in Progn. cõ. 1.t.104.192.c

53 *Quibus circa dentes in febribus quidam lentores naſcuntur, ijs fortes fiunt febres.*

Neque enim naſci poſſunt huiuſcemodi lentores ſine caloris multitudine pituitoſiorem humiditatem exiccante.

54 *"Quibus plurimum ſiccæ tuſſes leuiter irritantes in febribus ardentibus ſunt, non multum ſiti infeſtantur.* E

in 6 Epid. cō.3.t.24 3.104.g.

Siccas tuſſes illas nominant, quibus nihil expuitur. Fiunt autem aliquando ob intemperiem inſtrumentorum, quæ obſeruiunt reſpirationi: aliquādo ſaucium aſperitate, vel aliquo tenui, & pauco humore deſtillante. Quicquid horum acciderit, aliquo modo madeſcunt loca, quæ ad aſperā pertinent arteriam, & ideo minus ſiticuloſi fiūt. Nam, ſi aſperitas ſola fuerit, propter motum intuſſi factum, ex locis uicinis humori aliquis attrahitur: ſic autem, & ſi ſola fuerit temperatura.

2.Epid.ſect.3

55 *"Ex bubonibus febres omnes malæ, præter diarias.*

1.de Diffe. rē. feb. 3. 32.e

Febres diariæ omnes ab ipſo uocantur, quæcunque ſui ratione una die durāt. Tales autem ſunt & quæ ex bubonibus proueniunt, quando ex cauſis manifeſtis conſiſtunt. Alios uero bubones, qui ſine cauſa manifeſta fiūt, uerisimile eſt, ex uiſcerum inflāmationibus fieri: atque ideo febres, quæ una cum ipſis eueniunt, malas eſſe.

in lib.de Iudicationib. Si febricitanti ſudor accedat, &c.d Supra aph.42

56 *"Febricitanti ſudor ſuperueniens, febre non deficiente, malum: prorogatur enim morbus, & multā ſignificat humiditatem.* E

Oportuit hunc aphoriſmum cum altero paulo antea dicto coniungi, in quo dicit: "Sudor multus, frigidus, vel calidus ſemper fluēs. Ipſe uero oſtendit, & quo pacto talem ſudorem dixerit eſſe malum, & propter quam cauſam. Malus itaque exiſtit, quia cum hoc, quod morbum non ſoluit, ipſum etiā prorogari ſignificat. Cauſam uero prorogationis, multam ait eſſe humiditatem: quam cum longiori tempore diſſoluat, ac concoquat natura, neceſſarium eſt morbum eſſe longum.

1.de Morb. Et tetano, ac cōuulſione occupante, &c. Et in li. de Iudicationibus iiſdē verbis. Itē in Coacis prænot. Cōuulſiones & tetanitas diſtentiones, &c.

57 *"Qui a conuulſione aut diſtentione neruorum tenetur, febre ſuperueniente liberatur.*

Eſt quidem & diſtentio (græce tetanos) neruorum conuulſio, ſed non uidentur in ipſa partes conuulſæ: quoniam æqualiter ante, & retro tenduntur, atq; ideo præcipuum illi nomen eſt datum diſtentio, ita ut omnes conuulſiones ſint numero tres, græcis uocabulis, Opiſthotonos, id eſt tētio ad poſteriora: Emproſthotonos, id eſt tentio ad anteriora: & Tetanos, id eſt æqualis Tentio, nominatæ. Omnes uero cōuulſiones ſecundum ipſum fiunt, uel ex repletione, vel ex euacuatione partium uidelicet neruoſarum. Quæcūque igitur cōuulſiones ad febres ardētes ſequūtur, has par eſt fieri ex ſiccitate: quęcunque uero ſuopte initio inuadunt, ex repletione habent generationem. His conuulſionibus febres aduenientes, partim quidem ſuperfluam diſſoluunt humiditatē, partim calefaciunt frigiditatem: quæ duæ ſunt medicis remediorum intentiones. Non abſque ratione igitur à febribus lethales ſunt conuulſiones, non lethales uero, quæ febres antecedunt. G

in lib.de Iudicationib. A febre ardēte occupato, &c. Et in coacis præn. Febris ardens rigore, &c.

58 *"A febre ardente habito, rigore ſuperueniente, ſolutio.*

2.de Sympt. cauſis 3.22. e de Tremore palpi. &c. 3.52.h 2.de Criſibus.4.134 f

Oſtenſum enim eſt in ſermone de rigore, etiam ob flauam bilem, quæ per membra ſentientia ueloci motu defertur, fieri rigorem, poſt quem uidelicet, & alui ſoluūtur, & ſudores, & uomitus bilioſi ſuperueniūt. Cū ergo bilis ex qua febris ardens habuit ortū, expurgatur, ſoluitur febris. Nā febrē ardentē fieri nouimus, quando æſtiuo tempore uenæ exiccatæ acutos, ac bilioſos ad ſe ichores attraxerint.

in iiſdē coacis præn. Tertiana exquiſita in quinq;, &c.

59 *"Tertiana exquiſita, ſeptenis circuitibus, quod longiſſimum eſt, iudicatur.*

de Vic. ra. in morb. ac.cō.4.t. 12.7.135. ſide Typis 3.90.g in 1.Epid. 3.t.17.3. 120.f g in 6.Epid. cō.2.t.23. 3.164.b. 2.de.Criſibus.4.134. c de Natu. hum. cō.2 22.7. clxxxj. a

Tertiana febris, ab ea, quę ardens nominatur, humore faciente non differt. Vtraque enim a flaua bile fit. Differunt autem, qm̄ febris ardens in uenis una cum ſanguine flauam bilem redundantem & ebullientem habet, tertiana uero in toto delatam, ac motam. Exquiſita igitur tertiana erit, q̄ ſui ipſius naturam puram, ſinceramque ſeruat. Seruat autē, ubi flauam bilem habet (ut dixit) redūdantem, & motā, & præterea tempus ęſtiuum, & locum tempori ſimilem, calidum uidelicet, ac ſiccum, & hominis ætatem, & temperaturā ſimilē. Statim autē in tali tertiana acceſſio fiet cum rigore, & ſolutio eius cum ſudore, uel per uomitum, aut aluum inferiorē flaua bile euacuata, uel omnibus iſtis pariter factis. Erit & huic tertianę tempus acceſſionis minus multo, q̄ quietis. Duobus ſiquidem diebus, & totidem noctibus toto eius perfecto circuitu, exquiſitam tertianam nunquam inuenies extra duodecim horas ſuam acceſſionem protendere. Talem igitur ait Hippocrates in ſeptem circuitibus, quod longiſſimum ſit, iudicari. Quod enim in cōtinuis una dies poteſt, hoc in intermittentibus acceſſio. Ad iſtarū igitur connumerationem, earum fiunt iudicationes. H Hoc ipſe in Prognoſtico innuit, ubi de quartana loquitur, ita inquiens: "Fit autem & quartanarū conſiſtentia ex ordine tali. Eſtque à nobis obſeruatum, tum in quartanis, tum in tertianis, fieri iudicationem ad numerum circuituum, non dierū. Statim itaque in tertiana febre ab initio ſeptima acceſſio in tertium & decimum incidit diem, & ſæpius in ipſo morbus iudicatur, non expectato quartodecimo. Sicuti igitur in morbis continuis acutorum quidem morborū terminus eſt "quartuſdecimus, peracutorum uero ſeptimus: ſic in intermittentibus, * breuiſſimi tēporis tertiana febris terminum habet circuitum ſeptimum. Rurſus autē, ſicuti in peracutis, morbus poterat iudicari, &

in Prog. cō.3 t.7.4.207.f

*Al. longiſſimi.

A ti & in quinto,& quarto,& in tertio, die: ſic & in tertiana in eiſdem circuitibus fieri ſolutionem contingebat, non expectante natura ſeptimum circuitum. Hippocrates igitur tertianã aliquando cum adiectione exquiſitam nominat: aliquando uero ſimplici appellatione contentus, tertianam tantummodo: ſicuti & nunc quoque conſuetudo omnium aliorum Græcorum eſt huiuſcemodi res omnes dupliciter nominare.

60 ᴬ*Quibus in febrib. aures obſurduerũt: ſanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata, ſoluit morbũ.*

Dictum eſt ab ipſo & ante ab ſurditatem fieri bilioſis excrementis retentis, & ad caput recurrentibus: & talem ſolui ſurditatem, aluo turbata. Dictum eſt & nunc ab ipſo hoc idem, & præterea de profluuio ſanguinis è naribus. Etenim & hoc ſoluit ſurditatem, eam uidelicet, quæ in febribus fit abſque ulla propria atque præcipua inſtrumenti auditus paſſione. Nihil autem mirum eſt, ſi cum euacuantur ac tranſmutantur noxij humores, morbi ceſſant.

A in lib. de Indicationibus. Quibus in febrib. aures &c. ſed ibi adduntur nonnulla. & I Coacis præn Surditatem ex febribus, &c.

61 ᴮ*Febricitantem niſi diebus imparibus febris reliquerit, ſolet recidiuare.*

Neſcio utrum hunc aphoriſmum Hippocrates ſcripſerit, an fuerit à quopiam aſcriptus: ſiquidem in Prognoſtico dictum iudicantium incrementa ac compoſitiones fieri in ᵈ quaternis edocuit, & in hoc ipſo ᵉ Aphoriſmorum libro, atque in Epidemijs etiam, non modo die quartodecimo multos uidit iudicatos, ſed & ᶠ uigeſimo, & quadrageſimo, & ſexageſimo, & octogeſimo. Ipſi uero iudicant & uigeſimaquarta, & trigeſimaquarta, & ab initio protinus quarta. Quo modo igitur ait nunc, quod, niſi in diebus imparibus febris ceſſauerit, non ſit fida indicatio? Melius eſt itaque pro imparibus ſcribere iudicatorijs, ut quibuſdam uſum eſt. Multa ſanè exemplaria in numero plurali, & imparibus, & diebus, ſcriptum habent.

B Supra Aph. 28.
C 2. Epi. ſec. 5
D in Prog. cō. 3. t. 2. & 3. 4. 206. h. 207. b
E 2. Apho. 24. 15. g
F 2. Epi. cō. t. t. 36. 3. 107. b. legeetiã hiſtorias ęgrotorũ 1. & 3. Epi. in lib. de Iudicationibus. In febrib. ardẽtib. ſi accidat, &c. & in Coacis, morbus regi⁹ &c.

in 3. Epi. cō. 1. t. 5. 3 131. f de Vict. rat. in morb. ac. cō. 4. t. 81, 7. 144. d

62 ᶠ*Quibus in febribus, morbus regius ante diem ſeptimum accidit, malum.*

Icterus id eſt, Morbus regius interdum quidem fit & iudicatorie, reponente natura ad totum corpus & præcipue ad cutem, flauam bilem: Fit etiam & caſus hepate male affecto: mali autem affectus hepatis, ex quibus morbus regius ſolet aduenire, tres ſunt, tumor durus, inflammatio, obſtructio. Verum tumor durus, diutinus morbus exiſtit: inflammatio uero & obſtructio etiam repẽte fieri poſſunt. Ac regij morbi, qui ante ſeptimum accidunt diem, ex aliquo iſtorum ortum habent: nam citius non poteſt iudicatorie bilis ad corpus effundi. Ante ſeptimum quidem diem, morbum regium eſſe malum, uerum exiſtit: non tamen poſt ſeptimum uacare periculo, eſt pariter uerum: neque hoc nunc dictum eſt. Poteſt enim & inflammatio & obſtructio longiori tempore permanere: ante ſeptimum autem, iudicatorie bilem effundi eſt impoſſibile. In quibuſdam uero exemplaribus adiectum eſt aphoriſmo circa finem. Niſi humores ex aluo prodeant: nolentibus ijs, qui hæc adijciunt, per aluum bilem expurgari.

63 *Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres ſoluuntur.*

Cum bile per omnem corporis habitum mota rigores accidant, atque ideo ſingulis acceſſionibus expurgetur, atque euacuetur, non abſque ratione ad infebricitationem peruenit talium febrium intermiſſio. Hoc igitur eſt, quod nunc dictum eſt ab eo. Quotidie febres ſoluuntur: ac ſi dixiſſet ægrotos quotidie ſine febre fieri. Quemadmodum autem, ſi quotidie rigores fiunt, quotidie etiam febres ceſſant: ſic & ſi tertio quoque die, aut quarto, quod proculdubio etiam fieri uidemus & in tertianis, & in quartanis circuitibus: in quibus & febres ſoluuntur, & rurſus redeunt, remanet tamen quædam diſpoſitio præter naturam in corpore, à qua ſecundum circuitum aliæ febres & ęgritudines generantur.

de Vic. ra. i mor. ac. cō. 4. t. 81 7. 144. d

D 64 ᴬ*Quibus in febribus morbus regius ſeptimo, uel nono, uel undecimo, uel quartodecimo ſuperuenerit, bonum, niſi dextrum hypochondrium obduruerit: ſi uero non, non bonum*

Qui ante hunc nunc ſcribitur aphoriſmus, abſq; ratione mihi uidetur fuiſſe interiectus. Melius n. fuiſſet hunc, qui nunc ſcribitur, aphoriſmum illi fuiſſe coniunctum, in quo ait, ᴮQuibus in febribus morbus regius ante diem ſeptimum accidit, malũ ut totus ſermo talis procedat. Ante ſeptimum quidem diem morbum accidere regium, malum omnino, poſt ſeptimum uero, optimum: niſi dextrum hyppochondrium obduruerit, id eſt niſi aliquis malus affectus ex ijs, quos antea dixi mus, uiſceri, hoc eſt hepati, accident, Cum enim expurgatur in ipſo ſanguis, & bilis tranſfertur ex uenis ad meatus bilem recipientes; ſiue obſtructio fuerit in locis ad quæ transfertur, ſiue inflãmatio aliqua, uel durus tumor, neceſſarium eſt omnino non expurgari ſanguinem, & unà cum ipſo bilem per totum corpus deferri, hincque morbum regium generari.

in lib. de Iudicationib. Quibuſcũq; in febribus intolerabilibus &c. & in Coacis ꝑno. Morbus regius &c.
Paulo ſupra Aph. 62.

65 *In febribus circa uentriculum & fortis æſtus, & cordis morſus, malum.*

Quòd nõ ſolũ ei uiſceri, qđ ex ſeipſo ſecđm naturam pulſat, cardia, hoc eſt cor, nomẽ fuit apud antiquos, ſed ẽt ori uentriculi, ꝑ cõfeſſo habeᵗ apud oẽs: ſicuti ẽt, quod cardialgian. i. cordis dolorẽ

huius partis dolores appellant: verbum autem cardi- ſſun.i.corde morderi, plurimi exponẽtium E
aphoriſmos, pro cardialgun, id eſt corde dolere acceperunt: nonnulli ipſius cordis, hoc eſt viſce-
ris, motũ quendam palpitationi ſimilẽ, per cardiogmon verbum.i.cordis morſum intellexerunt.
A᾽α῾ρχεῖν. Fortis itaque ventriculi æſtus à flaua bile in ipſius tunicis ebulliente generatur. Rationabiliter aũt
ijs, qui ita ſunt affecti, & ventriculi mordetur os, atq; ob id malus eſt caſus. Siquis vero per cordis
morſum, crebrum & velocem cordis motum, eum præcipue, qui palpitationi ſimilis ſit, intelle-
xerit: extremum ex eo malum ſignificatur, [a] vim vitalem maximo incendio laborare.

B in Coacis ꝑnot. Cũ febre acuta conuulſiones, pernicioſæ.

C 2. Apho. 1. 11.2

D 2. Aphor. 2 11.d

E in Progno com. 2. t. 24. 4 194. h

F 2 Epi. ſect. 3. 2, & 6. Epi. com. 2. t. 10. 3 262. d. & in Coacis prgn.

G de Vict. ra. in morb. acu. com. 2. t. 44. 7 122. f

66 [b] *In acutis febribus conuulſiones, & circa viſcera dolores fortes, malum.*

Febres vehementes, veluti ignis, neruos exiccantes, eos extendunt, atque conuellunt, atque
hoc modo pernicioſas afferunt conuulſiones. Nonnunquam vero & uiſcera ipſa per talem affe-
ctum dolent, propter incendiũ, ac ſiccitatis vehementiam: atque idcirco malũ eſſe inquit. Peior
autem fuerit, ſi fortes dolores acciderint. Scimus autem etiam propter inflammationẽ, vel eryſi-
pelas, vel fortem obſtructionem, uel abſceſſum aliquem, in uiſceribus dolores fieri, ſed ueriſimi-
le non eſt, ut de his nunc ſermo habeatur ab ipſo. Manifeſtum eſt enim periculum quod in ipſis
eſt: neceſſario tamen non adiungitur conuulſioni. Et cum Hippocrates in febribus dicit, morbos F
febriles intelligere ſolet: quando febres ipſæ ſunt paſſio, & non caſus partis alicuius, quæ aliquo
dictorum affectuum laboret.

67 *In febribus, ex ſomnis timores, vel conuulſiones, malum.*

Dictum ab ipſo & antea fuit, ꝗ [c] ſomnus lædens ægrotantem, mortalis eſt, qui autẽ nõ lædit,
non eſt mortalis: ubi & exemplum ſermonis adijciens, inquit: [d] Vbi delirium ſomnus ſedat, bonũ
tanq̃ ſomnus aliquis exiſtat, ex quo delirium non ſedatur, ſed excitatur aliqñ ac generatur. Verũ
& hic alia dixit exempla noxæ ex ſomno aduenientis, timores, ac conuulſiones. Quidam uero
non, timores, ſcribunt, ſed labores. Saneq; nos ſæpe uidimus in morbis exitialibus & timores, &
labores, & conuulſiones ex ſomno fieri. Hoc autem uidetur contingere, qñ in ſomnis ad cerebrũ
humor infeſtus peruenerit, tunc magis intra, q̃ extra, natura mota. At profecto, ut a cibo ad ſom
num conuerſi, implent caput: ſic in plethoricis diſpoſitionibus, ſomni ipſum replentes, aggrauãt
cerebrum. Si igitur ea multitudo magis ad atræ bilis naturam uergit, timores fiunt: ſin talis nõ fue
rit, labores, ac conuulſiones. Somnique proculdubio ſemper nocerent, quatenus ad profundum
& uiſcera materia fluit, niſi coctionis ratione plus afferrent utilitatis; quam ſit damnum, quod ex
motu ad interiora conſequitur. Non ſolum autem in cerebro ipſo mali humores aceruati tales af G
ferunt caſus, ſed & in ipſo ore uentriculi: quare in ſomnis magis euaporant, cum incocti perma-
neant: ſicuti coctiones vtiles ſomnos inducunt.

H† *Vetus interpres impreſſus (neq; enim Burgundionis verſio quam habemus, hucuſque peruenit) hæc ita habet. quæ non ſunt in cod. græcis, nec in alijs tralationibus. Vrina eſt colamentum ſanguinis, ex hepate veniens ad veſicam, groſſa autem & globoſa vrina ex pingui & glutinoſa materia fiunt: vnde & pauca ſunt, quoniam ex ipſa denſitate exire prohibentur. Hæ autem, ſi multa, & tenues fiunt, iuuant, quoniam materiam ſubtiliatam ſignificant: cum iã non ſit extendi impedimentum. maxime vero de illis eueniãt in quibus urina aut ſtatim a principio, aut non multũ poſt principium, habet hypoſtaſim grauis enim eſt materia.*

68 [e] *In febribus ſpiritus offendens, malum: conuulſionem enim ſignificat.*

[e] Spiritum nunc intelligendũ eſt ipſum dicere, ſicuti etiam in prognoſtico, reſpirationem: qui
vbi offendit, hoc eſt in medio ſui interruptus ſubſtiterit, conuulſionem ſignificat. Etenim fit mo-
uentibus thoracẽ muſculis, ac neruis iam conuulſioni paratis, qua diſpoſitione in ſuper aucta, &
plures occupante partes, manifeſta conuulſio hominem apprehendet. Cũ uero duplex ſit in re-
ſpiratione motus: alter, quo ſpiritus fertur ad interiora, inſpiratio dictus: alter quo fertur ad exte-
riora, contrariam is accepit appellationem, expiratio nominatus. Offendit aũt ſpiritus aliquando
quidem inſpirantibus, ſicuti cum ipſe dicit. "Duplex intro reuocatio, ueluti ſuperinſpiratio: Ali-
qñ exſpirantibus, ſicuti cum dicit. "Et ſpiritus offendit extra delatus. In his igitur, utriuſq; par-
tis reſpirationis ſeorſum meminit: in propoſito autem aphoriſmo de tota ipſa pronuncians, in-
quit: Spiritus offendens, ſiue in motu ad intra, ſiue ad extra, ſiue ad utraque tale quid patitur.

e de Diff. reſp. 3. 68. a h Item 3. 73. d

G

69 [f] *Quibus" vrinæ craſſæ grumoſæ, paucæ, non ſine febre: multitudo veniens ex his tenuis iuuat: præcipue vero tales veniunt, quibus ab initio, vel breui ſedimen ineſt.*

f 3. de Diff. reſp. 3. 73 a

g A. l. 1. f. 2. d. 3. c. 3. f. 53. c

g † Non ſimpliciter urinas craſſas dixit, ſed & grumoſas adiecit, duorũ alterum oſtendens, uel
craſſitudinis quantitatem, uel conſiſtentiæ inęqualitatem, ac diuulſionem, ita ut plures ipſarum
conſiſtentiæ, ueluti grumi, circunſcriptæ appareant. Nonnulli uerò non grumoſas ſcribunt, ſed
cœnoſas, ſicuti Numiſianus, & Dionyſius; qui, ſi per hoc uerbum, fœtorem quendã ſimul oſten-
dunt, plus aliquid, quàm alij, demonſtrant: ſi uero quaſi craſſitudinis quantitatẽ, nihilo plus hoc
ipſo docent. Sermo uero Hippocratis totus non uidetur de urinis eſſe fœtorem habentibus, ſed
de paucis tantum, ac craſſis, ut ex oppoſito manifeſtat, inquiens. Multitudo ueniens ex his tenuis
iuuat. Quare ſi hoc ſolum ſcriberetur, Quibus urinæ craſſæ paucæ: nihil ſermoni deficeret. Fiunt
autem & ſine febribus urinæ tales, natura expurgante per renes totius corporis ſuperfluitates:
fiunt etiam cum febre: in quibus quiſpiam forte exiſtimaret ad contraria tranſmutationem non
eſſe bonam, quoniam magna ex parte in febribus, ex urinis ab initio tenuibus fit ad craſſio-
res conuerſio, tendente iam morbo ad ſolutionem, atque ideo mihi uidetur maxime ita ſcriptus
ab ipſo

A ab ipſo fuiſſe aphoriſmus,id quod raro accidit, edocente. Contingit enim aliquando uel initia morbi, vel non multo poſt, vrinas factas craſſiores, propter grauitatem babere ſedimen. His igitur urinis ſedimen,bonum ſignum non eſt,ſicuti alijs,quæ ab initio tenues exiſtentes,ratione totius morbi coctionis ſedimen capiunt. Non abſque ratione autem craſſæ urinæ ſuot multitudine paucæ,vt quæ uix renes pertranſeant. Cum itaque ſimul maior pars talium humorum malorum fuerit euacuata,ſimul & reſiduum cõcoctum fuerit, tunc excernuntur multo prioribus tenuiores.Melius eſt enim ita dicere,& non tenues abſolute, quemadmodum dixit Hippocratis.Quæ enim ſecundum naturam ſunt,non ſimpliciter tenues exiſtunt, ſicuti neque craſſæ, ſed medium tenent inter vtrunque exceſſum:& cum mediocritatem habeant,craſſiores quidem ſunt,atque dicuntur aquoſis,tenuiores vero grumoſis:multæ vero cum ratiooe excernuntur,quæ prius fuere retentæ:quo tempore craſſæ exiſtentes,difficulter exibant.

3. de Diff. reſp.3.73. c

A.l.1.f.a.d 3.c.3.f.53. c.

in Coacis præno. Alba veluti iumentorũ capitis dolorem, &c.

70 *"Quibus vrina perturbata,quales ſunt iumentorum,ys dolor capitis vel adeſt,vel aderit.*

Hunc noonulli aphoriſmum cũ ſuperiori coniungunt,tanq̃ eius partem,ita ſcribentes: Quibus autem vrinæ [a]* obuerſæ,hiſce dolores capitis. Et volunt quidẽ verbum, *obuerſæ,contrarias vrinas oſtẽdere†bijs,quas antea craſſas & grumoſas nominauit,hoc eſt tenues: nonnulli uero perturbatas.Falſum autem eſt,ꝙ vrinę tenues ſint cum dolore capitis. Videntur enim dolores capitis aliqñ antecedere, aliqñ ſimul eſſe cum perturbatis vrinis.Quales autẽ hę ſint, manifeſte mon-

B ſtrauit,inquiens,Quales ſunt iumentorũ:tales vero fiunt materia craſſa, ac denſa à calore[c]* agitata.Hę ſiquidẽ maxime & ab extrinſeca caliditate uidentur in ſpiritum ſolui, ſicuti bitumẽ, pix atq; reſina.Non nullę igitur urinæ longo tpe manent perturbatę,nõnullę vero cito ſedimẽ craſſum habent,& cito morbum ſolutũ iri ſignificant.Quę uero non reſident,ſi uires affuerint,longũ fore morbum oſtendunt:ſi imbecillitas adſit,ęgri mortem prænunciant. Hæc obiter à oobis ſũt dicta,qm̃ non carent utilitate.Quæ uero ad ipſum attinentia aphoriſmum adhuc dicere oportet, ſunt iſta:Vrinis perturbatis,capitis dolores neceſſario,aut adſunt, aut aderunt, vt inquit Hippocrates,qm̃ ſpiritus flatuoſus una cum calore prompte fertur ad caput.Non tñ,ſiquis dolet caput aut doliturus eſt,huic omnino tales ſunt urinę.Fiunt enim dolores capitis etiam ex calore ſolo, nonnunquam uero ex flaua bile,quæ uel in capite,uel in uentriculo continetur, & ex bumorum abundantia caput opprimente,& propter aliquam loci obſtructionem,uel ſpiritu flatuoſo habẽte in parte ipſa generationem:quorum nihil talem facit urinam ex oeceſſitate.

*A * eſt quidem ἀνατεταραγμένα.i.perturbata in impreſſis co. & aliquibus & manuſcriptis co. in his duobus locis,aliqui tamẽ habẽt ἀντεραμμένα, vt vertit Leonicenus.*

B † Al.ex impreſſis Græcis prædictis nimirum tenuibus.

3. de Diff. reſp.3.73. c

71 *"Quibus ſeptima iudicatur,ys nubeculam habet quarto die vrina rubeam, & alia, ex ratione.* C* κατὰ λόγον.

Sicut in pluribus alijs ſeipſos imperitos artis Hippocratis oſtenderunt plurimi eorũ, qui hunc

C eius librum expoſuerunt:ſic & in iſto.Putant.n.adiecta fuiſſe apboriſmo cum dicit. Et alia ex ratione,quæcunque ad "ſomnos attinent,vel uigilias,uel reſpitationem,uel accubitum, uel ſurrectionẽ,uel tale aliquid eorũ, quæ in Prognoſtico ſcripſit:ut ſi hæc omnia bene facta uideantur, in ſeptimo futuram ſperemus iudicationem: Videntur autem ignorare maxima capita ad præcognitionem facientia. Vigilant enim magna ex parte, & grauiter ſe habent, ac febriunt uehementius ægri,quanto proprius ad iudicationem accedunt. Plures autem eorũ prope iudicationem etiam ſpirant difficulter. Non igitur ſignum,quod ex urinis apparet, talibus indiget caſib. ad firmiorẽ futuræ iudicationis ſpem,ſed multis alijs,quę frequentius, q̃ iſtud apparent: de quibus nihil uideotur cognoſcere,qui audent Hippocratis libros exponere prius,q̃ totam ipſius artem perdiſcant.Nam,cum"quarta dies ſit index, quemadmodum ipſe docuit, & qualis ſit futura ſeptima,nunciet:omne quod in ipſa dignum effatu ſignum coctionis apparuerit, futuram ſeptima die iudicationem oſtendit,adeo ut non ſolũ rubra aliqua nubes apparens,antea non uiſa, iudicationẽ ſignificet,ſed & alba multo plus ipſa,adhuc autẽ magis ſublimamentũ album, æquale,atque conſiſtens. Si vero velociter admodum morbus moueatur:& coloris,& ſubſtantiæ mutatio ſunt ſufficientia ſigna futuræ iudicationis. Tenuis itaque urina ſi mediocriter craſſa efficiat

D & ſi alba pallida fiat:in tali morbo iudicationem ſignificant. Vnius itaq; ſigni nominatim Hippocrates meminit,nubeculæ videlicet rubræ. Dignũ aũt exiſtimat,vt,ſicuti hoc,ita & alia ex ratione intelligamus,quæcunq; futuras iudicationes oſtendunt. Sunt autẽ hæc,quæ in diebus ab ipſo vocatis indicibus,& contẽplabilibus,fieri conſueuere vel in urinis,vel in excrementis alui inferioris, vel ſputis,ſemper enim omnia talia iudicationes ſignificant,non tñ bonas ſemper. Solis enim coctionis ſignis in diebus contemplabilibus apparentibus,bonæ iudicationes futuræ indicantur. Senſus ergo verborum aphoriſmi talis eſt. Memini autem nubis rubeæ tanquam ſigniperrari. Albæ enim frequentiſſime apparent: & ſunt ſignum coctionis manifeſtum. Rubeæ vero raro fiunt:Et,niſi hoc in loco de ipſis dixiſſet Hippocrates, ꝙ in diebus indicantibus apparentes futuram uunciant iudicationem,forte nemo talem ipſis adeſſe uim expectaret: ſiquidem Hippocrates colorem rubeum ſalutarem quidem,diutinum tamẽ eſſe uult. Nam in Prognoſtico ita ad verbũ ſcribit:"Si uero vrina fuerit ſubrubea,& ſedimen ſubrubeum, & lene, magis quidem hæc diutina,q̃ illa,ſed admodum ſalubris. Nunquid igitur quarta die talis oubes apparens, futurã in

In Prog.cõ.2. t.11. & 12. & cõ.1. t. 13.vſque ad 21. Et t.24.4.198.h. & 199.a. & 193.c.d, &c. 194.h

2.Aph.24.25. g

In Prog.cõ.2. t.27.4.200.e

ſeptima iudicationem ſignificabit, in alia autẽ aliqua indiee non ſignificabit, diligentius eſt inquirendum, quod in ipſis operibus eſt obſeruandum. Nam, quantũ ad rationes attinet, ſunt ad vtrãque partem argumenta, & magis ad alteram, q non ſignificabit, niſi morbus valde uehementer moueatur. Nam ſi quarto die fiat, æquale tẽpus priori, id, quod ſequetur, aſſumens, non eſt impoſſibile, vt iudicationẽ oſtendat. In undecimo autem apparens, non mihi admodum uidetur tribus ſolis egere diebus, ſed etiam pluribus. Veriſſimum ſiquidem eſt colorẽ talem aliquid ſuffragari ſolutionibus. Ergo quidem raro ſignum tale in alijs diebus uidi, prçterquam in quarto. E

Cui igitur in ſeptimo apparuit, hic quartodecimo fuit iudicatus: cui autem in quartodecimo, hic in uigeſimo. Apparuit etiam cuidam alteri in undecimo, qui decimoſeptimo iudicatus eſt: rurſus cuidam alij in eodem undecimo die fuit iudicatus.

in Coacis prę not. Alba uero, & diffuſa pellucida, &c.

72 *"Quibus urinæ albæ, & perſpicuæ, malæ, præſertim ſi in phreniticis appareant.*

Vrinæ tales extremã cruditatẽ ſignificant, quare & morbi perdurant: quædã uero ex ipſis cum anticipauerint uires diſſolui, ſunt pernicioſæ, uelut in phreniticidibus. Nullũ etenim uidi phreniticum, in quo talis urina apparuiſſe, ſaluatũ. Melius ſiquidẽ eſt, ut, ſicuti totus morbus eſt bilioſus, ſic & urinę appareant bilioſę. A quoſæ" aũt urinæ (tales. n. ſunt albæ, atq; perſpicuę) magnam cruditatem oſtendunt, & pręterea flauæ bilis totum impetum, ſurſum in caput factum fuiſſe. Quibuſdã enim urinæ perſpicuæ, non tñ albę, quidẽ tenuẽ habent ſubſtantiã, calorẽ uero bilioſum. Quç uero perſpicuæ ſunt & albæ ſimul, ſunt penitus aquoſç. Si igitur ſimpliciter ſcriptum ſit præcipue in phreniticis, horũ uerborũ intellectus eſt manifeſtus: ſin aũt fini ſermonis adijciat' ſicuti in alijs exemplaribus uidetur adiectum, uerbum, appareant, ſenſus erit talis: Aquoſç urinæ malæ ſunt: præcipue uero tales apparent in phreniticis, qui pernicioſe ſe habent. Neque enim in omnibus, quemadmodũ nonnulli huius libri expoſitores intellexerunt, nihil ſcientes ex ijs, quæ in ęgrotis apparẽt. In quibuſdam autem exẽplaribus ita ſcriptus eſt finis aphoriſmi: Præcipue uero in phreniticis tales apparent: & eſt idem intellectus, qui ſecundç ſcripturç antea a nobis dictæ. F

A. l. 1. f. 2. d 3. c. 2. f. 52. b.

in ijſdem Coacis: In dolore præcordiorũ ſubmurmurãti, &c.

73 *"Quibus hypochondria ſuſpenſa murmurantia, lumborum dolore ſuperueniente, ijs alui humectantur, niſi flatus erumpant, aut urina multitudo proueniat: hæc uero in febribus.*

Hypochondria ſuſpenſa, hoc eſt ad maiorem tumorem ex multis cauſis deducta una habent, ſpiritum flatuoſum, de qua nunc differit, dupliciter factam: nonnunquam ex aliquo affectu difficilem habente ſolutionem partium ad aluum attinentium: nonnunquam ex aliqua recenti occaſione. Diſtinguit autem nunc Hippocrates iſta. Nam prior diſpoſitio cum murmure non fit. Extenta enim, atque inflata inſtar utris redduntur in ea hypochondria: altera cum murmure (qđ βορβορυγμὸς grçce dicitur, fit. Sic autẽ nominatur ſpiritus ſonus, cũ neque magnus, neque multus exiuerit, & cũ quadã modica humiditate ad inferiora mouetur. Accidit igitur tali murmure deſcẽdente, ad lumborum loca, una cũ ipſo tumorem ex hypochondrijs deportari: unde partibus, quç hic ſunt, ex ipſo diſtentis, prouenit dolor: deinde hoc pacto humore, aliquando ad diſtributionem concitato, ſolus ſpiritus flatuoſus emittitur, nonnunquam uero una cum humore. G

Iam uero etiam humor diſtributus magna ex parte per urinas excernitur. Recte uero inquit in dictis ſignis aluum dirumpi, niſi anticipet ſeorſum quidẽ humor diſtribui, ſeorſum uero ſpiritus in inteſtinis retentus per ſedem excerni. Cõtingit uero quandoque utrunque ad diſtributionẽ concitatum, & ſpiritum & humorẽ cito ad ueſicam permeare. Quod uero in fine aphoriſmi ſcribitur, Hęc uero in febribus, tale aliquid mihi uidetur oſtendere. A febribus moleſtari dicebant antiqui illos, qui abſq; inflãmatione, uel abſceſſu, uel dolore, uel eryſipelate, uel (ut ſimpliciter dixerim) abſque aliquo mẽbro pręcipue affecto, ęgrotabant. Quod ſi uel propter lateris inflammationem, uel pulmonis, uel talis partis alterius febricitarent, non febricitantes ipſos nominabant, neque à febribus moleſtati dicebant: ſed pleuriticos, aut peripneumonicos, & alijs ſimilibus nominibus, ueluti hepaticos, & lienoſos appellabant. Nunc itaque mihi uidetur Hippocrates duorum alterum uelle inſinuare, uel q hęc, quç dixit, febribus accidunt, in quibus nullum membrum affectum eſt: uel q illis accidunt morbis, non tamen ipſis aluus dirupta ſit, uel flatus aut urina prodierint. Neque enim aliquo naturali motu membris ſpiritum flatuoſum expellentibus, murmur in illis contingit fieri, ſed ueluti caſum tantummodo. H

74 *Quibus ſperatur abſceſſum futurum ad articulos, liberat abſceſſu urina multa, craſſa, & alba facta, qualis in laſſitudinarijs febribus quarto die quibuſdam incipit fieri. Si uero etiam ex naribus fluxerit ſanguis, breui admodum ſolutio fit.*

Dictum eſt à me etiã prius, quod abſceſſus fiunt ad articulos ijs, qui in bis laborem paſſi ſunt, & quibus quouis modo in morbo articuli laſſati ſunt, & pręterea in quibuſcunque craſſorum humorum multitudo longo tempore perdurauerit. Si itaque natura ualuerit per urinam expurgare corpus, ęger ab abſceſſu liberatur, humorem ad articulos decubiturum, per ueſicam euacuans. Satis autem habuit laſſitudinariarum febrium ueluti in quodam exemplo meminiſſe, quç

initium

A initium ad urinam motionis in die indice accipiunt. His enim laſſitudinarijs, hoc ineſt, ꝙ cito abſceſſus faciant, non expectantibus, ut aliæ, tempus prolixius. His uero ipſis & iuxta autem fieri abſceſſus conſueuere, ſicuti alijs prolixioribus multitudo ad interiora magis decumbit. Quibus igitur caliditas maior magis materiam ſubleuauit: vel ſanguinis profluuium per nares patiuntur, aut parotidas habent. Quod autem ſolutio hæc uelocior ſit, q̃ altera, quæ per urinas fit, non oportet dicere: quare & ipſi adiecit Hippocrates, breui admodum ſolutio fit, altera, quæ fit per urinas, euacuatione plures exigente dies. Quod autem quarto die dicitur, pro exemplo poſitum eſt: te vero oportet transferre ad omnes dies alios, quicunque ſunt contemplabiles & iudicatorij.

3. de Symp. cauſis 3. 18. f. Ga le uidetur iudicare hic aphoriſmū cū reliqs uſque ad 83. 4 Aphor. 76. d A. li. 1. f. a. d. 3. c. 6. f. 14. c

75 "*Si ſanguinem, aut pus mingat, aut renum, aut veſicæ exulcerationem ſignificat.*

Siue in "renibus, ſiue in veſica vlcus factum fuerit, ſi quidem in uaſe aliquo effatu digno conſtiterit, & præcipue cum aliqua extenſione, ſanguinis excretio conſequitur, ſine hoc autem, puris tātummodo. Contingit autem, ut facto ulcere in aliquo vrinæ meatuum, & pus, & ſanguis mingatur. Hi vero renes, ac ueſicam interiacent, & oportet hos illis ſubaudire. Exulcerantur autem magna ex parte ijs, qui in renibus lapidem habent, meatus urinarij, quando a lapide aliquo acu-B to, aut admodum aſpero in ipſis interſepto excoriantur. Nam ex ulceribus, quæ in pene fiunt, & ſine urina & pus, & ſanguis egreditur. Exit autem ſimul cum urinis aliquando pus dirupto abſceſſu in aliquo ſuperiori loco. Quare (arbitror) plures expoſitores alterā ſcripturam magis probarūt in qua coniunctio, & ſcribitur, in hunc modum: Si ſanguinem, & pus minxerit, renum aut ueſicæ vlcerationem ſignificat: quaſi altero ſolo ſcilicet pure per loca urinæ eunte, fieri poſſit, ut ſit ſignū non modo renum, uel veſicæ exulceratæ, ſed etiam alicuius partium ſuperiorum. Forte igitur & hi aliquid dicunt. Forte autem & verbum, mingat, quod aliud oſtendit, q̃ minxerit, in ſeipſo continet diſtinctionem. Neque enim idem eſt uel ita dicere, Si ſanguinem & pus mingat: uel illo modo, Si ſanguinem & pus minxerit: In uno etiam uel duobus vel tribus diebus potuit minxiſſe pus dirupto abſceſſu ad vrinæ inſtrumenta: Multis autem diebus, ac menſibus vbi hoc factum fuerit, renum, aut ueſicæ exulceratio ſignificatur. Vtrum autem ipſorum magis ſit, & dolor diſtinguit, qui in differentibus accidit locis: & ea, quæ cum urinis excernuntur: de quibus deinceps loquetur. Iam uero & de urinarijs meatibus eadem eſt ratio.

76 "*Quibus in urina craſſa exiſtente, caruncula parua, aut veluti capilli unà exeunt, ijs à renibus excernitur.*

1. de Locis aff. 4. 2. d. & 6. 37. d 1. de Criſi bus 4. 128. a de Natura hu. cō. a. t. 20. 7. 180. h

Idem in li. de Natu. huma. com. a. t. 20. 7 180. g

C Paruę quidem carunculę, renum ſubſtantię indicia ſunt: qui uero uti capilli, nullo mō renum: neque. n. fieri poteſt, ut ad talē ſubſtantię formam ren diſſoluatur: nā, q hoc aiunt, renū ignorant naturam. At neq; cū veſica reſoluitur, & eroditur, ut qbuſdā viſū eſt, tales vrinæ exeunt. Sunt. n. huius particulę, foliorum ſimiles magis, ſicuti & Hippocrates paulo poſt eas "ſquamas appellat. Sed rei veritas ita ſe habet: quod nobis forte quędā ſępius uidere contigit. †Sed alij quidā medici quamuis operibus artis multum exercitati, raro ſe aiunt vidiſſe vrinas tales. Vocant autem recentiores medici hanc paſſionem τριχίασιν, i. capillitium, qm̄ capillis, & albis quidem magis ſimilia uideantur, q̃ ab vrina efferūtur. Nuper quidā talia corpora tā longa mingebat, ut incredibilis longitudo uideretur: nam quidam ex ipſis ad dimidiū "cubitū extendebatur. Hic autem toto ferè anno, qui anteceſſerat; orobum, & fabā comederat, ſępiſſimeq; caſeum & tenerum, & ſiccum: omneſq; alij, quibus talia mingere contingit, cibis craſſioribus ueſcebantur. Tali igitur humore in renibus aliquo modo uſto, capillis ſimiles ſubſtantię generantur. Saneq; modus ipſe curandi, rationi q̃ de cauſa habetur, atteſtatur. Nā ab extenuātibus, atque incidentibus medicinis, adhibito etiā alio uictu humectante tales ægri curantur. Si uero tāta eſſet exulceratio renū, aut ueſicę, aut eorum ſubſtantia diſſolueretur, non modo nihil ex talibus medicinis iuuarētur, ſed etiam ſupra mo-D dū irritarent. In his itaque, ſicuti & in alijs, Hippocrates dignus eſt admiratione, cum ipſe eorum inuentor extiterit, quæ ne pluribus quidem medicis ad hunc vſque diē ex ſignis fuere comperta. Ipſa quoque ſermonis diligentia magnam habet admirationē, cū dicat, talia ex renibus excerni. Neque enim, ſicuti in priore aphoriſmo "renum cauſatur exulcerationem, ita & nunc dixit. Verū ſimpliciter ex renib. loquit excerni, queadmodū ſi quo mingēte lapidem, ex renib. ipſum excerni dicamus, non ꝙ ſit pars ſubſtantiæ eorum, ſed quoniam in ipſis ſuam habuit conſiſtentiam. Paruæ igitur carunculæ ſubſtantiæ renum vlceratorū re uera partes exiſtunt. Qui vero veluti capilli ſunt, in renibus quidem conſiſtentiam accipiunt, veluti & lapides: non ſunt autem partes eorum ſubſtātiæ. Male ergo in omnibus exēplaribus hic aphoriſmus ſine particula, aut, legitur, Carunculæ paruæ veluti capilli. Nullo enim modo carūculæ paruæ aſſimilantūr capillis. Verū oportet inter verbum, paruæ, & dictionem, veluti, mediam interponere coniunctionem, aut: tanquā Hippocrates non de una re, ſed de duabus faciat ſuo ſermone mentionē: quarum una eſt, Carunculę paruę: altera vero, Veluti capilli. In ijs igitur, quæ ſūt veluti capilli, ſemper urina eſt craſſa, cum pituitoſa ſubſtantia, quam venæ aggregarunt, per renes expurgetur: in carunculis autem non eſt neceſſarium. Nunquam tamen talem uidi renum diſpoſitionem: ſed, quę ſunt veluti ca-

A. l. 1. f. a. d. 3. c. 6. f. 34. f

Infra, aph. 81.

†*Ex Græcis quibuſdam & manuſcriptis, & impreſſis. Sed & alij quidam medici in operibus artis multum exercitati ſæpe ſe uidiſſe &c. & ita Laurentianus cod. tamen quidam nō πολλάκις id eſt, ſæpe, ſed σπανίως, i. raro habet, ut Leonicenus uertit, etiā uetus interpres impreſſus.*

Supra aphor. 75.

runculæ,ſæpius à me uiſę ſunt,in illis febribus,in quibus,& q̄ ſunt ſimilia orobis,ſedimina conſpiciuntur,ſanguine craſſo in renibus,aut in hepate exuſto:non tñ ueras carunculas vnquã uidi cũ vrina exeuntes. Puto igitur poſſe contingere,ꝙ craſſa vrina ab ipſo dicatur,quæ mediocris eſt & ſecũdũ naturã. Hæc enim tenui quodammodo opponitur. Neque nos latet,ꝙ proprie quidem ſecundum exceſſus oppoſitiones ita nominantur:per abuſionem autẽ, & medio & mediocri, extremorum nomina tribuuntur:cũ & ad maxime craſſum,tenue:ad maxime tenue, craſſum nominetur. Quod ſi ita accipiamus,ſermo talis erit:Quibus in urina,quæ tenuis non eſt,ea,quæ diximus,exeunt:renum eſt paſſio,ſi uero urina ſit tenuis,totum uenoſum patitur genus. Eundem intellectum mihi uidetur etiam in ſequenti oſtendere aphoriſmo. E

Ibidem in li. de Natura humana.cõ. 2.t. 21.7.clxxx.h

77 "*Quibus in urina craſſa furfurea quadam ſimul exeunt,ijs veſica ſcabie laborat.*

Quando vrina tenuis fuerit:haud ſecundũ naturã venæ ſe habent. Cum uero non tenuis extiterit, ſed mediocrẽ habuerit ſubſtãtiam (in quo ſignificato craſſam accipere oportet hoc loco ea,quæ ſimul cum tali urina excernuntur,circa renes,aut veſicam paſſionem oſtendũt. Cũ enim ex uenis quidem urina ueniat(in renibus)autẽ percoletur,in ueſica uero aggregetur, quicquid in ea præter naturam apparuerit,aut uenas,aut renes, aut veſicã male ſe habere indicabit, ſicuti & nunc furfurea veſicam ſcabie laborare,qñ venę nullum affectũ habẽt. Feruntur enim & ex ipſis aliquando furfurea,cum earum tunica patitur, quemadmodum & veſicæ: vel cum ſanguis,q in ipſis continetur,à febre ardente peruritur. Aptior autẽ ad hoc eſt,quicunq; humor in eis craſſior exiſtit,& magis,qui velnti fęx ſanguinis eſt,quem ſolemus humorẽ melancholicum nominare. Sicuti.n.cutis ſuperficies(quã epidermida,ideſt ſuperiorẽ pelliculam,nominãt) in ſcabie, lepra,atque lichenibus tenue quiddam remittit,quale eſt,quod ſerpentũ ſenectus nominamus,ſic, vbi in partibus interioribus ea,quæ eſt ueluti cutis,tale aliquid patitur, & caſus erit paſſioni ſimilis. Hac ratione igitur & venæ ipſæ,atque veſica ſcabie laborantes,furfureos cortices unà cum urinis emittent. Diſtinctio autem fiet ex tenuitate,ac craſſitudine vrinæ,vt antea diximus. Tenuis.n. urina venas:non tenuis autem ueſicam pati indicabit. F

78 *Quicunque ſponte ſanguinem mingunt,ijs a renibus venulam ruptam ſignificatur.* A. l. 1. f. 2. d. 3. c 3. f. 52. g

Quod dicitur,ſponte,(græce ἀπὸ ταυτομάτου)poteſt idẽ,quod ſine cauſa exteriori, oſtendere: poteſt & quod ueluti repẽte,nullo caſu pręcedente,quales apparent ueſica ulcerata. In ipſa enim uenam rumpi,ex influentis ſanguinis abundantia,quemadmodum in renibus accidere ſolet, eſt impoſſibile. Neque enim per eius uenas ſanguis percolatur,ſed ſolum tñ quantum ipſi ſufficiens eſt pro alimento,contribuitur. Præterea neq; uenæ q̄ in ueſica,nudæ,†aut inſtabiles natura ſunt: ſicuti,quæ renum uentres ſubintrant,quarũ ora aperiuntur,& quę aliquando dirumpuntur, ꝓ ꝑ humorum multitudinẽ,ac craſſitudinẽ,qui in ipſis continẽtur. Diruptio itaq; puri ſanguinis facit euacuationẽ. Ora autem aperta non vniuerſum ſanguinem effundunt, præſertim cum parua eſt apertio,ſed paulatim,atq; tenuiorẽ percolant:vnde totã urinã ſubſanguineã efficiunt. Fit autem ut dixi & uenis veſicæ exeſione laborantibus,ſanguinis euacuatio,quã antecedũt vlceris ſigna in veſica exiſtentis,hoc eſt & loci dolor,& pus,& ſepe ipſius corporis ueſicę quædã veluti fruſtula. Hac ratione igitur melius & uerbũ,ſponte,pro repente,accipere,& non pro ſine cauſa manifeſta ſiquidem ſanguis ex renibus ſæpius & ſine cauſa excernitur manifeſta,vaſe ex multitudine rupto ſed,aliquando ob ſaltum uehementiorem,vel ex alto caſum,vel ictum. G A. l 1. f. 2. d 3. c. 6. f. 14 g

79 *Quibus in urinis arenoſa ſubſiſtunt,ijs veſica laborat calculo.*

Non omnino ueſica laborat,ſed cõtingit & renes: quare manifeſte errat aphoriſmus ſiue quia Hippocrates ipſe dimidiam partem ſermonis neglexerit,ſiue quia primus librarius omiſerit. Siue enim in renibus, ſiue in veſica calculi generantur,unà cum urinis exeunt arenoſa. H

80 "*Si ſanguinem mingant,aut grumos,vel ſtillicidium urina habeant, & dolor in imum incidat uentrem,& pectinem,& ſemen:circa ueſicam labor eſt.* 7. Aph. 39. 57. a

Duobus modis finis ſcribitur aphoriſmi:in quibuſdam exemplaribus,labor eſt:in quibuſdam, morbus eſt:& fere in hoc nihil inuicem ſcripturæ differunt. Communiter autem ambæ errant,ſiquis intelligat circa ueſicã ab Hippocrate dici,quaſi ipſam ueſicam laborare dixiſſet. Nã ijs, quos memorat caſus,communes ſunt omnibus,quę urinæ ſeruiunt,inſtrumentis,ueſicæ, renibus, vrinarijs meatibus. Melius eſt itaq; hoc modo,quæ circa ueſicam accipere,non tanq ſola ueſica ſignificetur,ſed & partes,q̄ illi annectuntur. Adhuc aũt magis,ut ita accipiamus,hortabitur ſequẽs aphoriſmus,in quo,non quæ circa ueſicam,ægrotare dicit,ſed ipſius ueſicæ eſſe exulcerationem: cum non idem ſit, pati aliquid ipſam ueſicam ſimpliciter ſolam,enunciare, vel quæ circa ueſicam.

81 "*Si ſãguinẽ,aut pus minxerit,aut ſquamulas,& grauis odor adſit:ueſica exulcerationẽ ſignificat.* 1. de Locis affec. 4. 2. d

Sãguis quidẽ,& pus mingendo prodeuntia,oĩum inſtrumentorum ulceratorũ,q̄ urinæ obſeruiunt,

A uiunt, ſigna ſunt cõmunia, odor autem grauis, hoc eſt moleſtus, & adhuc magis ſquamulæ, ſunt propria veſicæ. In pluribus igitur exemplaribus, Si ſanguinem & pus minxerit, ſcriptum inuenitur: In quibuſdam vero, Si ſanguinem vel pus minxerit. Oſtendet autem hæc ſcriptura ſecunda coniunctionem, aut, eſſe diſiunctiuam, quaſi utrumlibet horum, quæ dicta ſunt, ubi adſit, ſignificet vlcerationem: altera uero uult ambo aſſidere, ſimul inuicem, uel alternatim.

82 *Quibus in vrinaria fiſtula tubercula naſcuntur, ijs ſuppuratione facta, et eruptione, ſolutio.*

Ob ſermonis breuitatem nihil effatu dignum hoc haberi aphoriſmo ſuſpicabitur quiſpiam. Promptum enim eſt unicuiq; intelligere, in meatu urinario, qui in pene eſt, (hunc enim meatũ, fiſtulam urinariam græce οὐρήθραν nominant) ſi conſiſtant tubercula, & mox rumpantur: fieri ſolutionem. Verum, ſi diligentius animaduertimus, maius aliquid ex eo oſtenditur. Contingit.n. urinam aliquando retineri ob tale tuberculum: ex cuius diruptione ſanitas retẽtionis urinæ proculdubio ſequetur. Verum ex dictis quædam dubitatio ſuboritur, utrum ſolum uelit hæc q̃ hoc in loco ſunt nata tubercula, rumpi: uel ſæpius quidem hoc accidere, fieri tamen poſſe, ut etiam diſſoluantur: uel exemplum ſolutionum unum hoc aliquod ſcripſit, diruptionem: quod & uerius exiſtit.

7. Aphor. 17. 59. b

83 *Mictio noctu plurima facta, paruam ſignificat deiectionem.*

B Quod quidem neceſſarium ſit uentris humore diſtributio, minorem fieri alui deiectionem, unicuiq; manifeſtum. ſed cum hoc & illud apparet, ꝙ eo unà cum cibis exeunte, aluus quidem humidior fit, atq; ideo plura deijciet, urina uero paucior excernetur. Docebit autem nos hæc ipſa ratio & alui fluentis, & ſiccæ remedia. In quibus enim ſupra modum humida aluus deprehenditur, ijs potum minorem exhibebimus, ac & præterea illi uiam ad ueſicam parabimus. In quibus uero ſiccius, & plus dabimus potus, & diſtributionem, quantum fieri poterit, prohibebimus.

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS

COMMENTARIVS QVINTVS.

Conuulſio ex elleboro, lethalis eſt. in Epiſtola ipſius Hipp. ad Democritum & in Coacis prænotionibus. Ex veratro cõuulſio. pernicioſa.

C Ijs, qui elleborum acceperunt, album ſcilicet, (hunc enim ſimpliciter elleborũ nominare conſueuerunt, nõ, ſicuti nigrum, cum adiectione) iis, in q̃, ſi ex purgatione conuulſio aduenerit, †caſũ ait eſſe lethalẽ: fit.n. nõ ab initio purgationis, qñ periculũ eſt, ne homo ſtranguletur: ſed qñ uomẽtes uehemẽtius *lacerantur, ꝓꝓ ipſam quidem maxime, q̃ fit, in uomitibus, contentionem laborantibus neruis, ob illam, quã habent cum ore uentriculi, in patiendo ſocietatẽ: Ob quod & aliàs uidimus, ubi fortius mordetur, fieri cõuulſiones, ſicuti adoleſcenti, qui æruginem euomuerat. Præſtat enim æruginem, non æruginoſum uomitum, illũ nominare. Erat enim talis, qualis, quæ uera ærugo nominatur, floridiſſimus: uerum inter uomendũ totum corpus conuulſum eſt: & ærugine euacuata, febris ſtatim, & cõuulſio ceſſauit. tale autem erat, quod euomuerat, ſicuti ſiquis optimã æruginẽ aqua perfunderet, adeo ut ex amborum unione talis ſubſtantia exultaret, quæ defruti craſſitudinem repræſentaret. Non impoſſibile eſt igitur (ut dixi.) & per compatiendi ad os uentriculi ſocietatem fieri cõuulſionem ex elleboro albo: & hæc ſoret conuulſio moderatiſſima. Contingit aũt, & propter ipſam euacuationem, ijs qui ſupramodum purgantur conuulſionem aduenire: ſicuti, & choleram patiẽtibus, cõtractiones frequẽter adueniunt, maximeq; eorum, qui ſunt in ſuris, muſculorũ. Sed neq; illud eſt impoſſibile, propter pharmaci efficaciam ex neruis humiditates ad ſe attrahentis, atq; ideo tunc eos male afficiẽ-

*σπαράττωνται

D tis fieri conuulſionẽ. Sed & ellebori aliquando ui ad ſui diſtributionem impulſa uehemẽtius, cõtingit neruorum ſubſtantiam uiolentius exiccari. Ipſe enim nos docuit Hippocrates, ꝙ *fit conuulſio ex repletione & inanitione, corporum uidelicet neruoſorum, à quibus ſecundum electionem motus perficiuntur. Sunt autem hæc, nerui, ligamenta, muſculi, & tendones. Sicut enim in exterioribus uidemus lora, & chordas extendi, ubi vehementius exiccentur, aut multa madeãt † humiditate: ſic & in corporibus animalium par eſt fieri non raro conuulſionem. Liquet igitur, ꝙ ex repletione conuulſio, ſanabilis eſt per euacuationem. Ea vero, quæ fit ex inanitione, & neruorum ſiccitate, non facile admittit curationem. Fit autem (vt dixi) & propter compatiẽdi ſocietatem conuulſio: quam non debemus exiſtimare fuiſſe ab Hippocrate prætermiſſam. Eam enim quæ primum fit, conuulſionem oſtendit, cum ait, conuulſionem ex repletione, atque inanitione generari, Et quidẽ nouimus etiam morſus ratione fieri in ore ventriculi ſingultum, adeo ut quiſpiam, & neruos itidem pati exiſtimauerit. Et videbitur iſta conuulſio ijs, qui ab elleboro purgantur, non dicta ab Hippocrate, aliquando fieri: niſi per Iouem illã dixerit quiſpiã fieri ex inanitio-

6 Aph. 39. 50. f

hitione, cum humores mordaces vim habeant exiccandi. Hi itaq; modi ſunt eorum, qui ex elle- E
boro conuelluntur. Sanatur autem ex ipſis, & qui propter morſum, & qui propter contentionē ex vomitibus fit: qui autem ex ſiccitate accidit, inſanabilis eſt. Non abſque ratione igitur totum hoc genus Hippocrates ait eſſe lethale, quoniam nonnullæ eius ſpecies cum difficultate ſanantur: vna autem inſanabilis eſt.

in Coacis prę not. ijſdē uerbis.

2 *Conuulſio ex vulnere, lethalis eſt.*

Sicuti in eo, qui hunc antecedit, aphoriſmo mortalem dixit eſſe conuulſionem, (quod idē eſt, ac ſi diceret periculoſam, atq; ad mortem ſæpius terminantem) ſic & nūc eā, quæ fit ex vulnere, conuulſionem lethalem dixit eſſe, non tanquā ex neceſſitate, ac ſemper mortē afferentē, ſed tāquam admodū crebro. Sic & in multis ex prioribus aphoriſmis, lethalis nomine uiſus eſt uti. Ex vulneribus igitur fiunt conuulſiones ratione ſequētis ipſa inflammationis, vbi partes neruoſas attigerit. Et primum quidem videntur conuelli, quæ è directo ſunt partium inflammatione laborantium: deinde poſtquam & principium attigerit, paſſio ad totum extenditur corpus.

In ijſdem Coacis, ubi ait io ſanguinis fluxione multa.

3 *Vbi ſanguis multus fluxerit, ſingultus, aut conuulſio ſuperueniens, malum.*

Non aliud quidem oſtendi eſt exiſtimandum ex priori nomine lethale, aliud autem nunc, cū F
malum dicit. Conſueuit ſiquidem Hippocrates caſus illos ita nominare, quos lethum ſæpe ſubſequitur. Si cui vero per magis, & minus differre hæc nomina videantur: maius periculum per vocem lethale, quàm per malum, oſtendetur. Quæ igitur fit ex multa ſanguinis profuſione cōuulſio, ex altero genere cauſatum ipſam efficientium conſiſtit, vt antea dictum eſt.

in Epiſtola ipſius Hippocr. ad Democritum, & in Coacis præno. Similiter etiam in nimijs purgationib. ex medicamētis.

4 *Ex ſuperflua purgatione conuulſio, aut ſingultus ſuperueniens, malum.*

Quod aliquando ijs, qui elleborum ſumpſerunt, diximus fieri, hoc nunc oſtendit in omnibus, qui quouis modo purgantur. Conuelluntur, enim, qui vltra modum purgantur, eaſdem ob cauſas, quas diximus in ijs, qui elleborum aſſumpſerunt: & ijs, qui hac ratione laborant, non paruum periculum imminet: ſiquidem multo peior eſt ea, quæ fit ex inanitione conuulſio, altera, quæ fit ex repletione, Quòd autem, & ſingultus conuulſio ſit ſtomachi ſecundum Hippocratem, nos vtique nouimus.

2. Aph. 39. 50. f

in 1. Prorr. cō 2. t. 50. 4. 175. g. & cō 3. t. 29. 183. h

5 *Si ebrius quiſpiam repente obmutuerit: conuulſus moritur, niſi febre corripiatur, aut vbi ad horam peruenerit, qua ſoluuntur crapula, vocem recuperet.*

Repletis neruis talis conuulſio ſuperuenit. Solet autem facile eos replere uinum, ut quod calidam habeat temperaturam: talis ſiquidem natura prompte omnia ſubintrat, præſertim cum non G
admodum craſſam ſubſtantiam habuerit. Subſtantiæ igitur copia vinū neruis affert cōuulſionē. Rurſus autem qualitate ſanat eā, quā fecit diſpoſitionē, neruos caleſaciendo atq; exiccando, &, ſi hoc aliqñ facere nequeat, mortem ſubſequi eſt neceſſarium. Qua autem ui diximus uinū ſanare conuulſiones, eadem uidelicet, & febris ſanat. Hic uero maxime obſeruanda eſt Hippocratis cōſuetudo, qui ἀφώνους .i. mutos noīat illos, qui quouis modo caro laborāt. Verū propriè caros nominatur totius corporis inſenſibilitas, atq; immobilitas repentina. Hanc itaq; diſpōnem conſueuit Hippocrates ex uno caſuū nominare: & fit proculdubio neruorū principio patiente. Neque enim aliter pōt omnino conuelli corpus, antequam id principium patiatur, uel principaliter, uel per compaſſionem, altero prius patiēte membro. Liquet aūt oēm noxam ex uino factā à Grçcis omnibus crepalen nominari. Sicq; non nulli uocabulo fecere etymologiam : κάρηνα πάλλεσθαι quod ſignificat caput concuti. Horam autem, qua crapulæ ſoluuntur, tempus nominauit. Eſt autem hoc tempus non præciſum, neque circumſcriptum omnibus una mēſura. Quidam enim poſtridie a crapula ſunt liberati, quidam uero ſequenti nocte, quidam uero tertio die prorſus: & fit hoc pro multitudine, ac ui epoti uini, & eius, qui potauit, natura. Sicuti igitur neq; cibus unum H
habet in omnibus tempus coctionis præfinitum, ſic neq; uinum. Aut igitur oportet nos ęgri naturam habere experientia compertam, aut poſtremum terminum obſeruare: in quo ſi neque febricitare, neque loqui anticipauerit, conuulſus morietur.

in lib. de Iudicationibus. Quicunque a diſtentione, &c.

6 *Quicunq; à diſtentione corripiuntur, in quatuor diebus pereunt: ſi vero has effugerint, ſani ſūt.*

Diſtentio græce tetanos morbus peracutus eſt, ut quæ compoſita ſit ex illa, quam Græci emproſthoto non, id eſt ad interiora diſtentionem: & opiſthotonon, id eſt ad poſteriora diſtentionē nominãt. Atq; ita merito citius in ipſa fit iudicatio, non tolerante natura longiori tempore, quē fert diſtentio, laborem. In primo igitur circuitu dierum iudicatoriorum paſſio iudicatur.

7 *Quibuſcunque morbi comitiales fiunt, ante pubertatem mutationem accipiunt: quibuſcunque autem vigeſimoquinto, commoriuntur.*

Proprie quidem paſſionis mutationes nominant, quando ex una parte tranſeunt ad aliā: per abuſio-

A abuſionem autem,& omnes ſolutiones ita nominantur.& mihi uidetur Hippocrates ſecundi ſignificatus vſus eſſe appellatione. Non modo enim ad alias partes tranſlatis ijs, qui morbum comitialem faciunt, humoribus, ſoluitur paſſio, ſed etiam omnino curatis. Sunt enim hi craſſi, frigidi,& pituitoſi. Ceſſant autem,& ob ætatem ad ſicciorem naturam tranſmutatam,& ob exercitationem,& victum exiccantem, adiunctis ad hęc idoneis medicinis. Verum Hippocrates nunc ſolum eius meminit mutationis, quæ ex ætate fit: à qua docti,& formam uictus una cum medicinis inuenimus. Quod igitur in altera parte aphoriſmorum dicit,ᵃ"Qui morbo comitiali laborant, ſi iuuenes fuerint, mutationibus maxime ætatis,& regionum, & uictus liberantur: hoc nunc in ipſis paſſionibus declarauit, morbos comitiales, qui ante pubertatem fiunt, ceſſare dicens ex ætatis cõmutatione: qui uero ultra uigeſimumquintum annum proceſſere, commori inquiẽs. Vnde liquet, ꝙ pubertatis tempus uſque ad vigeſimumquintum annum extendi arbitratur, ſumens initiũ poſt ſecundam ſeptimanam. Liquet autem, quod neq; omnibus ſanabitur paſſio ex pubere ætate, niſi & alia recte geſſerint: neque, quibus in hac accidit, omnino permanet, ſi bonam uictus rationem adhibeant. Verum, ꝙ non habeant ex ætate ſanationem, ſed quantum ad eam attinet, paſſio conſeneſcat, liquido oſtendit. Non tamen adhuc manifeſte dictum eſt, quamuis videatur manifeſtum

a Aph. 45. 18. f

B ijs, qui negligentius accipiunt uerba illa, Quibus uero vigeſimoquinto anno, commoriuntur. Neque enim ijs ſolis paſſio commoritur, quibus vigeſimumquintum annum agentibus aduenit: ſed multo magis etiam ijs, qui ultra hanc ætatem progreſſi ſunt. Addentes igitur ſermoni Hippocratis illud, quod deeſt, verum ex omni parte ipſum faciemus: Morbi comitiales, qui quidem ante pubertatem fiunt, in eius ætatis tempore ſoluuntur: qui ultra pubertatem procedunt, commoriuntur. Tempus autem pubertatis eſt poſt quartumdecimum annum uſq; ad uigeſimum quintum. Eſt autem,& alia ſcriptura talis. Quibuſcunq; vigintiquinque annorum fiunt, τὰ πολλὰ, i. multũ commoriuntur. ſignificante uerbo, multum, idem, quod ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, i. magna ex parte.

A de Vict. rat. in morb. acu. cõ. 1. 27. 7. 113 b

in Progn. cõ. 2. t. 43. 4. 102. a

B in eodem, t. 57. 58. 59. 61. 203. h. 204. a b c. e

8 *Quicunque morbo laterali laborantes in quatuordecim diebus non repurgantur, ijs ad ſuppurationem uertuntur.*

Eam, quę fit per ſputa, euacuationem humorum facientium morbum lateralem ſolet Hippocrates purgationem, ac repurgationem nominare: ſicuti,& iſtos ᵃ" expuere, purgari, tam in libro de victu acutorum, quam in prognoſtico, nominauit. Verum nunc,& tempus præfinit purgationis, in quo ſi non fiat, ad ſuppurationem ait morbum uerti lateralem: aut omnem, quæ fit ad pus,

C tranſmutationẽ ita nominãs,(ſicut in Prognoſticoᵇ" ſæpius) aut eam, quæ fit inter thoracem, & pulmonem, puris effuſionem. fit enim utrunq; horum, quando morbo laterali laborantes non expurgãtur per ſputa. Verum ſecundum quod diximus, ipſe in ſequentibus eruptionem ſuppurationis nominauit.

C in Coacis p̃notionib. Acrates periculoſiſſimæ ſunt &c.

D 3. Aph. 29. 26. b

9 ᶜ" *Tabes fiunt maxime ætatibus à decimooctauo vſque ad trigeſimumquintum.*

In ſuperioribus aphoriſmis, qñ morbos ſcd̃m ætates enarrabat,ᵈ" Iuuenibus, dicebat, ſanguinis ſputa, tabes. Nunc uero etiam numerum appoſuit annorum, nõ propterea eadem rurſus ſcribens quæ antea, ſed propter paſſionum thoracis, atq; pulmonis communionem. Propter quid igitur iuuenes his morbis præcipue corripiantur, antea diximus: de annis autem ætatum nunc determinandum, quoniam & Hippocrates dixit tabem maxime fieri ætatibus à decimooctauo uſq; ad trigeſimumquintum. Quod. n. ætatibus numero plurali dicitur, quandam habet ſignificationẽ ꝙ non eandem Hippocrates ętatem exiſtimat eſſe mediam inter annos enumeratos. Neque ſanè vna eſt, ſi diligentius conſideremus: verum ea, quæ eſt à decimooctauo vſque ad uigeſimumquintum annum, adoleſcentium eſt: quæ autem ab hinc uſq; ad trigeſimumquintum, iuuenum.

E 2. de Morbis ubi de Angina, Si uero faucib. ſic tumorib. & cętera. & in Coacis prænot. Quibus uero anginæ. &c.

10 ᵉ" *Quicunque ab angina liberantur, ijs ad pulmonem vertitur,& in ſeptem diebus pereunt. ſi uero*

D *has effugerunt, ſuppurantur.*

De tranſmutatione nunc ipſi eſt ſermo, quæ fit ex angina ad pulmonem: quam ait plerunque ante ſeptimum diem occidere, ægro uidelicet ſtrangulato: ſi vero id tempus poſſit euadere fluxione in pus conuerſa, ſuppurari.ᶠ †

F † Antiqua tralatio hæc addit Cognoſcit autem ad pulmones migraſſe rõne pulsꝰ nã durus, & inordinatus, & inæqualis ad principale membrũ tranſlatam ſignificat materiam mollis aũt,& æqualis,& ordinatus cum bona reſpiratione & æquali, certam dimiſſionem ſignificat.

11 ᵍ" *Qui tabe moleſtantur, ſi ſputum, quod extuſſiunt, graue olet iniectum carbonibus, & capilli à capite defluunt, lethale.*

Eas, quæ ſunt in pulmone, vlceroſas diſpoſitiones, nunc tabes nominat, in quibus iubet odorem diligentius perpendi, id quod expuitur, carbonibus iniiciẽdo. Sicut autem prius in vlceribus veſicæ, odorem dixit grauem ſentiri, ita,& nunc tabidorum ſputum grauiter olere. Si vero & ex capite capilli defluant ita affectis, lethalem eſſe notam: quoniam & maximus alimenti defectus oſtenditur, atque aliquando humorum corruptio.

G 2. de Morbis: Huic ſi iã pili &c. & in Coacis p̃ not. Quib. tabidis ſputum.

12 ʰ" *Quibuſcunque tabe laborantibus, capilli à capite defluunt: ijs alui profluuio ſuperueniente, moriuntur.*

H in iiſdem Coacis Quibus tabidis capillis.

De iis, qui ex tabe iam morti vicini ſunt, nunc ſermo habetur: quos etiam male ſe habere oſtẽ-

derat

derat in defluuio capillorum. Alui autem profluuio ſuperueniente mortem appropinquare opinandum: cum hic caſus, & mala cauſa, & malum ſignum exiſtat. Fit enim ex virium imbecillitate, quæ præterea ex ipſo caſu fiunt imbecilliores. E

13 *Quicunque ſpumoſum ſanguinem expuunt, ijs è pulmone eductio fit.*

Et pleraq; exemplaria, & quã plurimi huius libri expoſitores norunt aphoriſmum in hæc verba ſcriptum: Quicunq; ſanguinem ſpumoſum euomunt: ijs è pulmone eductio fit. Et quidam ipſum exponentes, aiunt, verbum id multitudinem ſignificare, ac propterea à proprio eſſe tranſlatum, aperte mentientes contra id, quod apparet. Sæpe enim uiſus eſt ſanguis ſpumoſus abſq; multitudine euomi. Si igitur ita Hippocrates re vera ſcripſit, ipſum abuſum fuiſſe uocabulo dicemus. Neque enim ſanguis multus, ex pulmone eductionem ſignificat: paucus vero, ex alio loco. Si uero, expuunt, aut extuſſiunt, ſcriptum ſit: tunc proprio uſum fuiſſe uocabulo, & oſtendere ſanguinem talem carnoſam pulmonis ſubſtantiam (quæ eſt ipſius proprium corpus) affectam ulceribus eſſe: adeo ut uere quidem dicatur ſolius pulmonis vlcera ex ſpumoſo ſanguine indicari: non uere autem, vlcerato pulmone, ex neceſſitate ſpumoſum expui. Sæpius enim uidimus quibuſdam ex alto cadentibus, & calcitratis, atq; in palæſtra percuſſis, ab illa maxime ictus parte, in quam cui- F piam ad ſolum ruenti, alter ſuper thoracem inciderit, ſanguinem plurimum optime coloratum expui cum tuſſi ſine vllo dolore: quem ratio dictat ex aliquo pulmonis vaſe dirupto prodire.

In Coacis ꝑnot. Quibus tabidis.

14 *At abe habito profluuium alui ſuperueniens, lethale.*

Paulo antea dixerat, tabidis, cum ſputum graue olet, & capilli à capite defluunt, alui profluuio ſuperueniente, mortem ſubſequi: Hic uero ſimpliciter dixit eſſe lethale ſuperueniens alui profluuium in tabe, nulla facta, neq; de ſputo, neq; de capillis mentione, tanquam illud ſolum ſufficiat mortem ſignificare, non tamen ita è proximo, neq; tam cito ſecuturam, ſicuti cum defluuium capillorum adiungitur.

In iiſdẽ, Qui ex pleuritide ſuppurantur. &c.

15 *Quicunque ex morbo laterali fiunt empyi. i. ſuppurati, ſi in quadraginta diebus purgantur à die qua fit ruptio, liberantur: ſi vero non, ad tabem tranſeunt.*

Addens ſuo ſermoni, ruptionis, vocabulum, manifeſtum fecit ſe de illis loqui, in quibus lateris inflammatione in ſuppurationem conuerſa, deinde dirupta, in ſpatio thoracis, atque pulmonis intermedio pus continetur. His. n. omnibus, niſi ut plurimum in quadraginta diebus puris euacua- G tio fiat per ſpuitiones purgari, neceſſarium eſt pulmonem exedi, pure proceſſu temporis putreſcẽte. Morbo igitur laterali diem quartumdecimum, terminum poſuit purgationis, ſuppuratis autẽ quadrageſimum. Dictum autem eſt plenius de differentia & aliorum dierum iudicatoriorum, & horum, in eo tractu, qui inſcribitur De diebus iudicatoriis. Quare, ſiquis uniuerſam illam legerit contemplationem, ea, quæ ab Hippocrate de diebus iudicatoriis dicuntur promptius aſſequetur.

In lib. de Humidorũ uſu, haud lõge à principio.

16 *Calidum, vbi quis ſæpius eo vtatur, hæc mala affert, carnium effœminationem, neruorum incontinentiam, mentis torporem, profluuia ſanguinis, animi defectiones: hæc, ad quæ mors.*

De calidi, & frigidi vſu immodico, & modico dictum eſt non parum & in libro de vſu humidorum. Dicta ſunt autem, & hoc in loco aphoriſmorum omnia ferè capita, & primum hoc ipſum, ꝙ calidum, ſiquis eo ultra modum utatur, has facit paſſiones, carnium effœminationem, hoc eſt debilitatem: dictum eſt enim nomen per tranſlationem, quoniam fœmina debilior eſt maſculo: cui aſtipulatur hoc, quod ſubiungitur, Neruorum incontinentiam. Nam, & hi fiunt imbecilles, cum eorum ſubſtantia à calore diſſoluatur. Et rurſus mentis torpor, mentis eſt imbecillitas: cum ita ſcilicet ſubſtantia cerebri, ſicuti etiam neruorum, diſſoluatur. Eodem modo, & calidi vſus immo- H dicus facit ſanguinis profuſiones, in illis utique corporis diſpoſitionibus, quæ ad ſanguinis profuſionem aptæ ſunt. Sequuntur autem ad ſanguinis profuſiones, defectus animi, & ad hos mors, ſicuti, & alia prius dicta: ſed ad illa quidem tempore pluri, ad hæc quidem magis, ad hæc uero minus, ad ſanguinis vero profuſiones, & animi defectus, ſtatim. Scriptus eſt autem finis aphoriſmi vario modo in exemplaribus: ſcripturę uero omnes dictam ſententiam oſtendunt. Eſt autem vnà hæc. His mors: altera uero hæc. In quibus mors: tertia hæc, Quibus mors: alia, Hæc ad mortem.

In eodem.

17 *Frigidum autem conuulſiones, diſtentiones, liuores, nigrores febriles.*

Immodicum ſcilicet frigidum hæc facit, conuulſiones, diſtentiones, & neruorum refrigerationem. Sicuti enim non oportet ipſorum ſubſtantiam ab immodico calore diſſolui, ſic neque vltra modum conuenientem refrigerari, & in unum cogi, ac cohiberi. Ac ſane quidem nigrores ex refrigeratione fiunt, & rigores febres aduocantes. Melius autem fuiſſet ita dicere: Rigores facientes, & conuulſiones, & diſtentiones, & nigrores, & febres. Plenius autem de his ſeorſum diximus in libro de cauſarum cauſis.

3. de Cóp. med. p ge. 5. 228. c

in eodẽ lib d. Humidorum vſu.

A 18 *"Frigidum inimicum oſsibus, neruis, cerebro, ſpinali medulla: calidum uero amicum.*

Quæcunque partes ſunt natura frigidiores (ſunt autem in animalibus tales, quæcunque ſunt penitus exangues) citius, ac magis ab immodico frigidi vſu offenduntur: iiſdem autem rationabiliter calidum conuenientius.

in li. de Flatibus non lógo a principio.

19 *Quæcunq; refrigerata sũt, excalfacere oportet, exceptis ijs, quibus ſanguis fluit, aut fluxurus ẽ.*

Hoc quod nunc dictum eſt, haudquam euertit illud theorema, "Contrariorum contraria eſſe remedia: de quo plenius diximus in eo tractatu, qui de arte curatiua inſcribitur: in quo oſtendimus aliud eſſe theorema maxime neceſſarium, illa prius curari præcipiens, quæ magis vrgent, hoc eſt, quæ maius periculum afferunt, ſicuti & nunc profluuium ſanguinis. Ad hoc igitur prius obſiſtendum eſt, atque ita deinde, quod paſſum eſt, ad bonam temperiem eſt reuocandum.

in 6. Epid. có. 3. t. 14. 3. 172. f 1. de Simpli. med. fac. 5 6. d Et 4. 24 c

in li. de Humidorum vſu, ꝓpe finem.

20 *"Vlceribus frigidum quidem mordax, cutem obdurat, dolorem inſuppurabilem facit, nigrorem obducit, rigores febriles, conuulſiones, diſtentiones.*

Si proprio vtamur vocabulo, calidum mordax eſt: ſenſus autem ſimilitudine, & frigida aqua B vocatur mordax: non cum in cutem ſimpliciter incidit, ſed vlceratam. Nam, quod mordax futurum ſit, eius, quod morderi debeat, ſubſtãtiam oportet peruadere: quod in cute ſecundũ naturam ſe habente, frigida aqua non poteſt efficere, quoniam denſior eſt, quàm, pro eius ſubſtantia, cutis. In vlceratis autem, vt quæ rariora ſint, peruadere poteſt eorum ſubſtantiam, in profunda ſubintrans. Dictum autem eſt plenius de natura mordacium, in libris de potentia ſimplicium medicinarum. Vlceratis igitur frigidum eſt mordax: non vlceratis autem non ſolum mordax non eſt, ſed & cutem facit duriorem, eius denſando ſubſtantiam. Et quidem dolorem efficit inſuppurabilem, natiuum refrigerãdo calorem, qui vlcera ad ſuppurationem perducit, & ea diſſlari prohibet, quæ dolorem efficiunt. Quæ autem ſequuntur, prius etiam dicta ſunt ab ipſo, & nigrores, & rigores febriles, & conuulſiones, & diſtentiones.

3. de Tẽperamẽtis 1. 24. h 1. de Symptomatũ cauſis 3. 17. f in 6. Epid. có. 2. t 9. 3 161. f & có. 6. t. 4. 3 195. g 1. de Simp. med. fac. 5 2. h de ijs quæ in medic. fiunt com. 3. t. 21. 7. 220. h. & 221. d. in lib. qui inſcribitur. Introductio, ſeu medi. Iſago 56. b de Tumorib. 3. 84. b 2. de Prꝗſagi. expulſi bus. 4. 109 g 2. de arte cura 1. ad Glauc. 7. 101. a

in eodem.

21 *"Eſt autem, vbi in diſtentione ſine vlceratione, iuuene bene carnoſo, æſtate media, frigida aquæ multa perfuſio reuocationem caloris facit, Calor autem hæc ſoluit.*

Quæ rato iuuent frigidum, ac calidum, poſt ea, quæ ante dixit, Hippocrates deinceps proſequitur: & primum quidem de frigido inquit, vt in diſtentione (liquet autem quod & in omni alia C conuulſione) in medio æſtatis tempore, cum bene carnoſus fuerit æger ac iuuenis, frigidæ aquæ perfuſio reuocationem caloris faciens, paſſionem ſanet. Vnde, & manifeſtum fit, quod non ſua ui frigida aqua morbum tunc ſanat, ſed ex accidenti, quoniam iuuenibus bene carnoſis reuocationem caloris facit. In alia enim ætate nil proderit, quoniam neq; reuocationem efficit, quando neque in hac, ullo anni tempore, præterquam ęſtate media. Nam aquæ frigidæ occurſus aut uincit natiuum calorem, aut colligit: uincit quidem, cum debilis fuerit: colligit autem, cum fortis, ipſum continens, ac diſſlari prohibens. Excipit autem eas, quæ ſunt cum ulcere, conuulſiones, ut quæ nunquam ab aqua frigida ſanari queant, neq; ſi ęger iuuenis, & natura calidus fuerit, & ęſtiuo anni tempore, ac regione calida: quoniam (ut & ipſe antea dixit) ulceribus frigidum mordax, dolorem inſuppurabilem facit. Ijs igitur, qui ex ulceribus conuelluntur ob neruoſorum corporum inflammationem, contrarium uehementer eſt frigidum, ut quod neque ulcus iuuet, neque corporum neruoſorum diſſoluat inflammationem.

in eodem.

† Al. maximeq; in capite, & ita videtur legiſſe Gal.

22 *"Calidum ſuppuratorium, non in omni vlcere magnũ ad ſecuritatem indicium, cutẽ mollit, extenuat, dolorem ſedat, rigores, conuulſiones, & diſtentiones mitigat: & ex ijs, quæ ad caput attinent, eius* D *ſoluit grauitatem: plurimum autem confert oſsium fracturis, ſed nudis præcipue, † eorũq; maxime, qui in capite vlcera habent, } & quæcumque à frigore moriuntur, vel vlcerantur, & herpetibus exedentibus, ſedi, pudendis, vtero, veſicæ: his calidum amicum, & indicans: frigidum, inimicum, & perimens.*

Sicuti frigidum conuulſiones, & diſtentiones facere natura aptũ, tamen ſanat aliquando, quãquam raro, diſtentionem: ſic & calidum, quantum ex ſui natura, ad ſuppurãdum efficax, eſt aliqñ prohibens ſuppurationem: ſiquidem ulcera putrida, & ſimpliciter omnia, quæ fluxiones habẽt, adeo non ſuppurat calidum, ut his etiam plurimum noceat: atque hæc ambo in unum cõiungũtur, nocere ulceribus, & minime ſuppurare: ſicuti contra, prodeſſe, ac ſuppurare. Maximum etenim eſt ulceri ſignum ad ſecuritatem, & pus, & medicamen, quod habet id faciendi facultatem. Nihil enim mali poteſt aduenire ulceri pus generanti. Quæ igitur conuulſionem afferunt, non ſuppurantur omnino. Similiter autem & quæcunque ulcera ſunt putredini obnoxia, & quę partes circunſtantes exeſas habent: atque hæc difficulter ad cicatricẽ perducuntur uniuerſa & minime ſuppurantur: & quæcunque ex malis ulceribus proprijs nominibus inſigniuntur, ueluti quæ cancroſa, chironia, telephia, & phagedænica, id eſt carnem comedentia nominantur, omnia & ipſa non ſuppurantur. Maximum igitur ſignum ulceri ad ſecuritatem, eſt opus: & hoc potes con-

conijcere ex calidi vſu. In quibus enim non congruit, uidebis hęc à calido inſuppurabilia perdurare. E Deinceps autem calidi opera, quæ frequenter apparent, enumerat. Etenim cutem induratam mollit, & craſſatam extenuat, & dolorem ſedat, & conuulſiones, ac diſtentiones mitigat: nec, ſicuti frigidum, dolorem inſuppurabilem efficit, quoniam eſt à natura noſtra alienum, quæ eſt calor natiuus, quem coauget, ubi mediocriter adhæreſcit. Calor uero extrinſecus facit hæc omnia, quæ dicta ſunt, nonnullaq; concoquendo, & ad melius alterando: quædam diſcutiẽdo, & euacuãdo noxia, ad ſanitatem perducit: quod ſi nõ ex toto ſanet, ſaltem dolores mitigat. In capitis diſpoſitionibus & hæc eadem facit, & eas, quas καρηβαρίας, id eſt capitis grauitates nominant, ſanat, cõcoquens atq; diſſoluens, quæcunque moleſtant. Et quidem fracturis oſſium vtiliſſimum eſt, magis nudis, hoc eſt carne exutis, adhuc autem magis ijs, quæ in capite fiunt, nam talia frigidum maxime offendit: vt quod non oſſibus tantum, ſed ipſi quoq; cerebro ſit inimicum. Iam uero & quæcunq; partes ex algore emoriuntur, ijs calidum remedio eſt: ſic, quę frigidum exulcerat, ſicuti hiberno tempore calcanea, & digitos, & omnino extrema, horum quoque remedium eſt calidum. Sanat etiam herpetas exedentes, quamuis ab humore bilioſo calidoq; fiant: nam propter exulcerationem frigidum eſt ipſius inimicum, vt quod eis mordax exiſtat. Sic & omnibus, quæ ſunt in ſede diſpoſitionibus, amicum quidem eſt calidum, contrarium vero frigidum, quoniã ſedes eſt neruoſa: F frigidum uero neruis eſt inimicum: & quoniam per communicationem frigiditas facile ex ſede ad ventrem aſcendit, & eodem modo caliditas. Sic & utero & veſicæ calidum quidem amicum & iudicans: inimicum uero & occidens, frigidum: nam & hæ pariter neruoſæ ſunt, & ſuperiacentibus partibus facile tradunt frigiditatem. Quòd autem omnibus, quæ in aphoriſmo dicuntur, cõmuniter ſubiecit, his calidum eſſe amicum & iudicans, frigidum vero inimicum & occidens, liquet etiamſi à me non dicatur. in 6. Epid. cõ. 3. t. 143. 172. f

23 *"In his frigido vtendum, vnde fluit ſanguis, aut fluxurus eſt, } non ad ipſa, ſed circa ipſa vnde influit, & quacunq; inflammationes vel inflammina ad rubrum, & ſubcruentum ſanguine recenti tendunt: nam veteribus nigredinem affert. Eryſipelas etiam non vlceratum iuuat: nam exulceratũ lædit.*

in lib. de Humidorum uſu in fine.

Eas, quas facit frigidum, utilitates, ac mala hoc tranſigit aphoriſmo. Primum, in quibus ſanguis fluit, & fluxurus eſt, inquiens conferre ipſum, non ipſis partibus manantibus ſanguine admotum (vlceribus enim frigidum mordax) ſed circunſtantibus, & illis præcipue, vnde aliquid ad vlcera ꝓfluit. Et quidem ait, omnes iuuare inflammationes, quas ipſe ſic nominat inflammina (gręce ἐπιφλογίσματα) hoc eſt ueluti ab aliqua ſuccenſa flamma, propter humorum, a quibus fiunt, caliditatẽ. Nam & hæ frigido gaudent. Videntur autem hæc omnia intuenti, colore rubra & ſubcruenta, recenti ſcilicet, & non antiquo ſuffuſa ſanguine. Nam ſanguis antiquus floridum non habet colorẽ. Quare frigido admoto liuere, & nigras fieri contingit partes patientes. Eodemmodo & eryſipe- G las non exulceratum iuuatur à frigido, ſicuti ulcerato mordax eſt frigidum, & dolorem affert: & hac ratione nocet, cum partes dolentes ſemper ad ſeipſas moueant fluxiones.

24 *Frigida, qualis nix & glacies, pectori inimica, tuſſes mouent, & ſanguinem, & deſtillationes.*

Hactenus de aqua calida & frigida ſermonem habuit, nũc autem de niue & glacie diſſerit, illud oſtendens, quod tanto magis hæ nocere poſſunt, quanto ſunt aqua frigida frigidiores, ꝙ thoracis partibus ſunt inimiciſſimæ, cum tuſſes moueant, & uaſis plerunque diruptis ſanguinem manare faciant, & ex capite deſtillationibus thoracem offendant, atque pulmonem: nam has quoque nix facit & glacies, cerebrum refrigerantes.

In lib. de Humidorũ vſu, haud longe a fine.

25 *"Tumores articulorum atq; dolores abſq; vlcere, & podagricos quoque, atq; conuulſa, horum plurima frigida aqua large effuſa leuat: ſoluitq; dolorem, nam modicus torpor dolorem ſoluit.* 6. de Compo. med. p ge. 5. a 55. e

Quod quidem aqua frigida horum plurima iuuet, oſtendit. Sed, quænam hæc ſint, dicere prætermiſit: tanquam ex illis, quę antea dixit, non ſit admodum difficile inuenire. Quæcunq; enim inflammationes, vel inflammina ad rubrum & ſubcruentum recenti ſanguine tendunt, a frigida ait H aqua ſanari, quę influxum ſcilicet cohibet, & hac ratione corpora euacuat: quapropter & dolorẽ in talibus ſoluit, quia eius cauſam abſcindit: refrigeratio etiam partium largior affert torporem mediocrem, qui & ipſe dolorem ſoluit ſenſum hebetando.

2. Epid. ſect. 2

26 *"Aqua, quæ cito caleſit, & cito refrigeratur, leuiſsima eſt.* de Ptiſana 2. 47. a in 6. Epid. cõ. 4. t. 10. 3. 182. d. 1 de Simpl. medic. facult. 5. 5. b de Bonitate aquæ, Spur. 75. h

Non pondere talem eſſe leuiſſimam dicendum eſt. Sic enim nihil magnum doceret, præter id, quòd per quendam circuitum illud inuenit, quod facile erat ſtatim inuenire. Nam, ſi pondere leuiorem aquam dignoſcere quærit: promptum ipſi fuit ad proprium eorum, quæ ponderantur, iudicium rem deducere, eiuſq; per lancem ac pondus inquiſitionem facere. Sed nunc leuiorem dixit aquam, quæ uentrem non grauat, & quę cito permeat: ſicuti iſti contrariã grauem vocamus, quæ cito non permeat. Liquet autem, quòd non ſolum hoc *iudicium exiſtit uirtutis aquæ, ſed quod cum alia in propatulo ſint, & omnibus nota, hoc uero aliquid habeat artificioſum: Sic ad

*κριτήριον.

A id prodendum ſcriptis Hippocrates venerit. Sed quęnam ſunt alia? Primum quidem, ſi neq; turbida, neq; cœnoſa; deinde ſi neq; in guſtu, neque in odoratu aliquam abſurdam qualitatem præ ſe ferret: tum & illud, quod nunc Hippocrates dixit, ſi cito refrigeratur: & calefit: nam perſpicuum exiſtit, talem eſſe bene alterabilem. Sicuti autem cibi uirtus eſt eſſe bene alterabilem, ita & aquæ: ſiquidem facile tranſmutari uolumus, quicquid concoqui debeat ab inſtrumentis, quibus eſt coctionis munus á natura demandatum. Quicunq; uero ſola potantium diſpoſitione, optimam aquam iudicant: certiſſimo quidem utuntur* iudicio: verum, ſi hoc tantum aſſumpſerint, non recte faciunt. Prius enim oportet de aqua ex dictis ſignis iudicare, antequam ad talem ueniant experientiam. *τεκμηρίῳ.

A. lib. 1. f. d. 2. c. 8. f. 64. a

27 *Qui noctu bibere appetunt, ijs admodum ſitientibus, ſi ſuper dormierint, bonum.*

Neque ſi dandus, neq; ſi minime dandus ſit potus ijs, qui noctu admodum ſitiunt, quicquã oſtẽdit, ſed hoc tantum quod ſuperdormire confert. Coquitur enim per ſomnum, ut liquet, & ſubdeſcendit, id ꝙ efficit ſitim. Non tamen illud eſt in obſcuro, quod ualde ſitientibus potus eſt dãdus, ſiue ex potatione vini meracioris, ſiue ex defectu potus ſitis aduenerit. Nam & defectui exibendo ſuccurrere: & illam, quæ facta eſt ex uino, caliditatem aqua reſtringere, theorema eſt medicinale.
B Si tamen modice ſitierint, non omnino eis dandus eſt potus, ſed conſiderandum nunquid ex defectu humidi tale quid patiantur, ſiue ex nimia vini potatione: contingit enim & hos ex ſomno iuuari.

28 *Suffitus aromatũ muliebria ducit: ſæpius uero, et ad alia vtilis eſſet, niſi capitis faceret grauitatẽ.*

Muliebria dicit, ut liquet, ea, q̃ ex utero mulieribus euacuantur in menſtruis purgationibus & à partu. Clarum etiam illud eſt, ꝙ & hoc in loco, illas, quæ vel propter uteri inflammationem, vel euerſionem, aut talem aliam cauſam non purgantur, non aliter recte curabimus, quam eam curãtes paſſionem, cuius eſt caſus ſuppreſſio menſtruorũ. Illas uero, quę ſine hac paſſione parcius purgantur, ijs, qui nunc ab ipſo docentur, ſuffitibus curat. In His enim uel ſanguinis craſſitudo cauſa eſt retentionis, vel obſtructio vaſorum, quæ pertingunt ad uterum, uel eorundem obſeratio, totiusve ipſorum ſubſtantiæ denſatio. Quodcunq; uero dictorum in cauſa fuerit, ex aromatibus ſuffitus ſanat diſpoſitionem, qui ui ſua aperit vaſorum fines obſeratos, extenuatq; humorum craſſitudinem, & obſtructiones incidendo remouet. Multoties vero & ad alia inquit, utilis eſſet, niſi capitis faceret grauitatem. Nam totum corpus poterat continue ſuffiri per uterum in omnibus frigidis, atq; humidis diſpoſitionibus, niſi timeremus illam, quę fit ex ſuffitu, capitis* grauitatem, præ- *dolorem.
C ſertim in febribus. Quòd vero omnia ferè aromata natura apta ſint facere capitis* grauitatem: & experientia oſtendit, & ratio docet. Quæcunque enim ſatis calefaciunt, omnia capitis* grauitatem cauſant: vtpote ſui natura calido ſuperiora petente. Calida autem eſt ſufficienter omnium aromatum natura, præcipueq; Caſiæ, Coſti, Cinnamomi, & Amomi.

In 1. Epid. cõ. 3. 1. 30. 3. 126. f

29 *"Grauidas medicare † turgente materia} à quarto menſe vſque ad ſeptimum, minus vero has, recentiores autem & ſeniores uereri oportet.* 1. Aph. 27. 4. 2 [illegible]

Hic aphoriſmus dictus eſt & antea, vbi de medicatione ſermo habebatur: Sed & hic, ubi de muliebribus agitur, in quàm pluribus exemplaribus inuenitur. Quidam vero eximunt ipſum, ne bis ſcriptus inueniatur. Noua autem expoſitione non indiget præter illam, quam retro ſcripſimus.

30 *Mulierem utero gerentem capi ab aliquo morbo acuto, lethale eſt.*

Non abſque ratione. Si enim ſit febrilis morbus, neceſſe eſt ipſum febres habere continuas, talis enim eſt morbus acutus: & in hoc duplex eſt periculum: Vnum quidem propter febrem ipſam fœtum occidentem: alterum vero, quod ex longo interuallo cibum dantes, ex alimenti defectu
C fœtum deſtruamus. Si vero, vt hunc ſeruemus, non verebimur crebro cibum exhibere, febres cõtinuas victu intempeſtiuo augentes, matrem occidemus. Sic & ſi abſq; febre aliquis alius morbus acutus fiat, veluti morbus comitialis: morbus attonitus quem Græci apoplexiam vocant, conuulſio, diſtentio, propter magnitudinem morbi, & acutiem, impoſſibile eſt laborantem euadere. *σπασμός.

31 *Mulier utero gerens, ſanguine miſſo ex uena, abortit, & magis, ſi fœtus ſit maior.*

de Venæ ſect. aduerſ. Eraſ. 6. 6. c. 5. Meth. me. 7. 30 e Contra ea q̃ à Iuliano in Hip. aph. dicta ſunt Exte. ord. 66. f

Ex defectu alimenti fœtus deſtruitur, non modo miſſo ſanguine ex vena, ſed etiam ex longiori inedia. Oſtendemus autem hoc ipſum paulo poſt & per alios aphoriſmos. Non abſque ratione autem & maior fœtus magis deſtruitur miſſo ſanguine ex uena mulieris, quia pluri indiget alimento.

32 *"Mulieri ſanguinem euomenti, menſtruis erumpentibus ſolutio.* 1. de Morbis. Mulieri ſanguinem uomẽti &c. ad initia.

Non abſque ratione: Erit enim retractio ſimul, atque euacuatio ſanguinis ad ſuperiora tendentis. Hoc quidẽ igitur & experientia comprobat utiliter fieri: nos vero ab ipſa excitati, opera, quæ bene á natura geruntur, imitabimur: & mulieres hac paſſione laborantes, miſſo ſanguine è vena, vacuabimus.

Menſtruis

33 *Mulieri Menſtruis deficientibus, ſanguis ex naribus fluens, bonum.* E

Quod quidem ſit neceſſarium eum, qui ſingulis menſibus bene euacuatur, ſanguinem, quando ob aliquam diſpoſitionem fuerit retentus, mulierem lædere, & ꝙ per aliam partem euacuatus, omnem corporis tollet læſionem, vnicuiq; eſt manifeſtum. Cum vero multa ſint loca, per quę poteſt euacuari, omnibus alijs aut maius, aut minus ineſt detrimentum: ſola, quæ fit per nares, euacuatio innoxia eſt, quam nunc laudat Hippocrates. Non tamen, ſi qua etiam alia euacuatio ſine noxa eſt, propterea aphoriſmus eſt falſus. Neq; enim ꝙ ſola per nares euacuatio deficientibus mẽſtruis bona ſit, dixit: ſed hanc ſimpliciter laudauit, non adiuncto, ꝙ ſola. Si quis igitur eam, quæ fit per ſedem, dixerit ita affectis mulieribus utilem eſſe non aduerſatur aphoriſmo. Videtur enim aliquando Hippocrates per unum exemplum de ſimilibus omnibus pronunciare.

34 *Mulieri vtero gerenti ſi aluus plurimum profluat, periculum eſt ne abortiat.*

Ratione euacuationis & nunc Hippocrates inquit periculum abortus eſſe, quemadmodum & antea in miſſione ſanguinis è vena, oſtendebamus. F

35 *Mulieri, quæ uterinis moleſtatur, vt difficulter parit, ſuperueniens ſternutatio, bonum.*

Vnum in aphoriſmo uerbum habet obſcuritatem, uterinis, (græce hyſtericis.) Nonnulli enim per id accipiunt omnes, quæ utero adueniunt diſpoſitiones: nonnulli uero illas tantum, in quibus paſſio contingit, quam uocant vterinam ſtrangulationem, quę tamen non eſt uere ſtrangulatio, ſed apnœa id eſt ablatio anhelitus: alij ſecundas (græce choria) intelligunt: nam & has vteros nominant. Verum hi aperte aberrant, quamuis maxime uerum dicere videantur: ꝙ ſecundæ contentæ in vtero, ex ſternutatione dirumpuntur. Alius. n. de his* aphoriſmus eſt ab ipſo perſcriptus.

Infra, aph. 49 Et plurimum refert, an uterum dixeris, an uterina. Falſum eſt etiam illud de omnibus vteri paſſionibus dictum eſſe ab ipſo ſermonem. Neq; .n. exulcerationes, neq; inflammationes, neq; eryſipelata, ſicuti neq; abſceſſus ſternutatio iuuat. Verum autem hoc, ꝙ in uterinis ſtrangulationibus ſuperueniente ſternutatione, patiens aliquantulum leuatur, non ſolum quia bonum eſt ſignum ſternutatio ſponte adueniens ijs, quæ ita ſe habent mulieribus, ſed quoniam & cauſa, ut quæ ſit huius paſſionis remedium. Signum itaq; bonum exiſtit, quia naturam oſtendit, quæ prius obſtupuerat, excitari, ac reuiuiſcere, & propriarum meminiſſe motionum: quando aliquam eijcit ſuperfluitatem. Oſtenſum eſt enim in libro de cauſis accidentium, ſternutationẽ hac ratione fieri. Cauſa autem, ob quam iuuat, eſt, quia vehementiore cõcuſſu, atque feruore partim quidem naturam excitat, partim vero excernit, quę partibus corporis firmiter infixa adhærebant. Sic enim & ſingultum ſanare ſolet. G

36 *Mulieri menſes decolores, nec per idem ſemper tẽpus uenientes, purgationem indicant eſſe neceſſariam.*

In multis exemplaribus ſcripturam ita ſe habentem poſſumus inuenire. Mulieri menſes tardi, nec per idem ſemper tempus venientes. Poſſunt igitur & menſes tardi, hoc eſt, qui poſt conſuetũ veniunt circuitum, purgatione indigere humoris pituitoſi, ob quem & decolores fiunt: non tamẽ egemus hac ſola neceſſario: nam & per extenuantem aliquando victum tales diſpoſitiones ſanauimus. Scriptum autem eſt à nobis de hoc extenuanti victu, libro uno ſeorſum. Suffitus inſuper aromatum idem facit, & qui eandem iſti vim habent, peſſi adhibiti, epotaq; medicamenta: quæ incidunt, & humorum craſsitudinẽ extenuant, quale eſt, quod è calamẽtho fit, quo nos aſsidue vtimur, quodq; ſæpius tardantes menſium purgationes excitat. Nam intentio ſanationis in ipſis eſt, cum ora vaſorum aperire, quæ pertingunt ad vterum, tum ſanguinem extenuare. Ac ſanè quidem purgatio totius corporis, ut dixi, quando craſsi euacuantur humores, tales ſanat diſpoſitiones: Si uero, decolores, ſcriptum ſit, multo magis purgatio ſanabit ita ſe habentes mulieres. Neq; H

1. de Morb. Mulieribus ubi ait, Cum menſes prodeunt. linteũ complicatũ. &c. enim, propter humorem pituitoſum tantummodo, ſed & propter melancholicum, & biliosum, menſes fiunt decolores. Quomodo igitur* dignoſcere oporteat humorem ſuperabũdantem, ipſe in primo de muliebribus docuit: nunc, autem, ꝙ per purgationem euacuandum ſit, idem monſtrauit. Verba autem illa, nec per idem ſemper tẽpus venientes, huic ſcripturę magis cõſonãt, ut totus ſermo ſit talis: Si mẽſes decolores fiant, & non per idẽ tp̃s veniant, quo antea uenire conſueuerant, mulier purgatione indiget. Contingit enim in mulieribus, quę malos humores habẽt, non mõ decolores apparere mẽſtruas purgationes, ſed ẽt tp̃s periodi nõ ſeruari: ſiquidẽ craſsiores fuerint humores, & difficilius fluẽtes, ijs q̃ ſm naturã ſe hñt, moderando, & longius tp̃s expectãdo: ſin autem contrarij, hoc eſt humidiores ac tenuiores, conſuetum terminum anticipando. 14. de Vſu partium. t 207. c. 6 de Locis affectis 4. 41 d 5. Aphor. 53. 42. c

2. Epid. ſect. 3. Velut abortientium mãmæ graciles fiunt. 37 *Mulieri utero gerentis ſi mammæ graciles repente fiant, abortit.*

Hic pariter aphoriſmus illorum numero eſt, quos diximus defectum alimenti fœtui ſignificare. Cões. n. quædã venæ ſunt vteris, ac mãmis: q̃, vbi parũ habuerint ſanguinis, graciles quidẽ mãmas reddunt, atrophia aũt, i. alimenti ceſſatione nonnunquam fœtum perimunt, nonnunq̃ ẽt ad

A excretionem excitant illam ob cauſam, quam ipſe in libro de natura fœtus, per hæc verba explicat: "Alimentum atque auctio à matre ueniens nõ amplius eſt infanti ſufficiens, quando decem menſes præterierint, & fœtus auctus fuerit. Trahit enim à ſanguine ad ſe id, quod eſt dulciſſimum: & ſimul etiam lactis parte aliqua fruitur. Vbi vero hæc illi rariora fuerint, & iã infans molem corporis habet, plus cibi requirens, quàm illud, quod adeſt: calcitrat, & membranas dirumpit. Liquet igitur: quod & ante decem menſes fœtus eſt indigens alimento, & calcitrans, ac membranas dirumpens, initium partus matri affert.

In li. de Natura fœtus huc pueri haud longe a fine.

38 *"Mulieri utero gerenti ſi altera mamma gracilis fiat geminos habenti, alterum abortit: & ſi quidem mamma dextra gracilis fiat, marem: ſi vero ſiniſtra, fœminam.*

14. de Vſu par. 2. 205. b 6. de Locis aff. 4. 41 d 5. Aphor. 53. 42 c de Anatomia uiuorũ Sp. 6. de Locis af. 4. 41. b

Quod ſupraſcriptus aphoriſmus de ambabus mammis dicebat, hoc in altera iſte dicit: propter illam uero, quã diximus de uenis communibus cauſam, is, qui è directo eſt mãmæ factæ gracilioris, fœtus abortum patitur. Quòd autem exiſtentibus geminis, altero mare, altero fœmina, ſi dextra quidem mãma gracilis fiat, ſolus mas: ſi uero ſiniſtra, fœmina ſola corrumpatur: ex illa ipſius pendet opinione, qua mares quidem in dextris, fœminas uero in ſiniſtris magis concipi opinatur.

B

39 *"Si mulier, quæ neque grauida eſt, neque peperit, lac habet: huic menſtrua defecerunt.*

Ratio quidem longior exiſtit, & oportet illum, qui eã exquiſire aſſequi debeat, exercitatum eſſe in libris de potentijs naturalibus. Tantũ tñ de his nunc à nobis dicetur, quantum breuiſſime dictum poſſit ad præſentia cõferre. Hoc quidẽ commune eſt oĩbus animalis partibus, q̃ aptæ ſunt humores aliquos utiles generare, aut ad uſum aliarum partium, aut ad generis propagationem, aut ad cõceptus nutritionem, eſſe humorẽ illum quandam ueluti ſuperfluitatẽ partis ipſum generãtis: Nõ enim quia norit, ad q̃d utilis erit humor animali, ipſius facit pars gñationẽ, niſi debeat talẽ habere intellectũ, qualem habere ciuitatũ gubernatores arbitramur oportere, ſed animalis quidẽ opifex illum habet intellectũ, ipſa autem pars (ut oſtenſum eſt) potentijs regitur naturalibus, cũ alijs quibuſdã, tum alteratiua, per quam aſſimilat alimentum ſibijpſi. Quantum igitur alimẽti ab ipſa alterati fuerit nutrito corpori exquiſite aſſimilatũ, illi apponitur parti, ac nutrit eam & hoc eſt, quod ipſe ait: "Alimentũ eſt, quod alit, & quod eſt ueluti alimentum, & q̃d debet alere. Superfluũ uero, quod ſupereſt, ſimilis quidem naturæ partis humor exiſtit, in oſſibus quidẽ id, q̃d in cauernis eorũ continetur, in hepate uero ſanguis: ex hoc genere & eſt, ſpumens humor, qui

In li. de Alimẽto, ꝓpe a principio.

C in carne pulmonis continetur, & q̃ in articulorũ cõpagibus glutinoſus humor, & id, quod in teſtib. & in uocatis paraſtatis, ſemen, & qui in lingua, cui nomẽ ſaliua. Sũt aũt & quidã in mammis adenes, vim habentes id, quod ad eos influit, ſibi ipſis aſſimilandi. Cum ergo hi ſint exangues, & albi, proprium efficiunt humorẽ talẽ, quale eſt lac, eiuſq; maiorẽ copiã, quo plus alimẽti defertur ad ipſos. Plus uero defertur octauo, & nono mẽſe cõceptionis, qñ abundanter oppletę ſunt communes uenę uteri, & mammarum, ſicuti in animalium prægnantium diſſectionibus manifeſte cõſpicitur. Fit autem & tale quandoque, licet raro, cũ mulier grauida non eſt, qñ ad ſimilẽ peruenerint venę repletionem ex menſtruorũ retẽtione, cuius nunc diſpoſitionis Hippocrates meminit.

2. Epi. ſect. 6 in ipſo libri fine.

40 *Quibuſcunque mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat.*

Quod quidem ſanguis ad mammas feratur, deinde ab adenibus, qui ibi ſunt, in lac tranſmutetur in pręcedenti ſcriptũ eſt aphoriſmo: nunc aũt, qñ intrãſmutabilis manſerit hic, qui ad eos ſanguis peruenerit, furorẽ ait Hippocrates ſignificari. Ego quidem nondum hoc accidiſſe uidi: &, ſi quando eueniat, ex ijs eſt, quæ raro eueniũt. Hippocrates uero, ut qui uiderit, ſcribit: & ſi uerũ ſit, talẽ ipſius oporteret cauſam exiſtimare. Adenum natura, illorum præſertim, qui in mammis ſunt,
D exanguis, & proculdubio frigida, oẽ. n. exangue frigidũ, atq; iõ ſanguinẽ, qui defertur ad ipſos, ad frigidius cõmutat. Quanto. n. adenes hi ſunt hepatis carne frigidiores, tanto lac ſanguine. Cum igitur multus aliqñ ſanguis, & feruens per totũ labit̃ corpus, & caput præcipue petit, in furorem quidem rapientur, quoniã ſanguis talis occupat caput, qui vero ad mãmas defertur, ad contrariã naturam alterari non poterit ita, vt lac fiat, tum propter feruorem, tum propter exuperantiam.

41 *Si velis noſcere, an conceperit mulier, cum dormitura eſt, ei aquam mulſam potandam da: &, ſi alui tormina patietur, concepit: ſin minus, non concepit.*

Tormina fiunt quidem, & propter mordacitatẽ, fiunt etiam propter ſpiritum flatuoſum, qui facilem non habet exitum, quæ tormina fieri etiam nunc eſt arbitrandũ in mulieribus, quæ conceperunt, propter eam, quæ fit ex vtero, anguſtationem. Dat autem aquam mulſam mulieri dormituræ, crudam uidelicet: ea flatuoſa ad dignotionem opus habet, uolens & quieſcere ſimul, & plenam eſſe cibis mulierem, hæc enim ambo conferent ad torminum generationem.

42 *Mulier, ſi marem concepit, bene colorata eſt: ſi vero fœminam, male colorata.*

Vt ad ſeipſam muliere collata uidelicet, non autem ad alteram, dictũ eſt ab Hippocrate indi-

ciunt, quod ex bono colore, ac malo ſumitur. Nam, quæ fœminam concepit, minus ſeipſa colorata apparet: quoniam frigidior eſt fœmina mare. Nunquam uero talem concepiſſet, niſi & uiri ſemen, & vterus mulieris frigidior eo tempore fuiſſet, in quo concepit. Quare, quod dicitur, ex eorum numero eſt, quæ ſæpius eueniunt. Contingit enim ita omnia recte agere mulierem poſt tempus conceptionis, ut bene colorata fiat. Liquet autem, quod & alia ſigna ſunt, quæ ſignificent marem eſſe conceptum: ſicut ipſis conceptus plurimæ, ac validæ motiones: quæ tamen neque ipſæ, ſigna perpetua ſunt. Contingit enim aliquando, licet ſit rarum, quòd concepta fœmina ſit mare robuſtior, & multis, ac validis motibus moueatur: contingit etiam, vt aliquando mas ſit debilior fœmina, ac paucioribus, debilioribusq; motibus cieatur. E

43 *Si mulieri grauidæ in utero fiat eryſipelas, lethale.*

Nunquid ſolum eryſipelas in vtero mulieris grauidæ cõſtitutum, putat eſſe lethale, an illam etiam, quæ proprio nomine dicitur phlegmone, hoc eſt inflammatio? Quod enim facto in vtero eryſipelate, fętus moriatur ex neceſſitate, manifeſtum eſt: quandoquidem & febres acutę aliquando ſine eryſipelate ipſum interficiunt. An vero vtero inflammationem patiente, poſſit aliquando fętus uiuere: dignum eſt inquiſitione. F

44 *Quæcunq; præter naturam tenues exiſtentes, vtero gerunt, abortiunt prius, quàm craſſeſcant.*

Secundum tres modos intellexerunt expoſitores libri huius præſentis aphoriſmi ſententiam. Quidã enim oĩno arbitrantur ipſas abortire: quidam uero, ſi non craſſeſcãt, & reficiantur, ſed maneant abſque refectione, ac tenues: quidã uero, cũ reficiũtur, tunc maxime eas exiſtimant abortire: quòd minus vr̃, q̃ prius dicta, veriſimile. Verũtamẽ ita expoſuit Numeſianus, dictũ inquiens eſſe aphoriſmũ in ijs, quæ præter naturã extenuatæ ſunt, & quas prius refici oporteat: ſed, cum concipere anticipent, eas non poſſe refici ait, abſq; ꝙ ſanguis ad conceptus alimentũ deputatus, ad eius, quæ concepit, nutritionem aſſumatur: quare non abſq; ratione fœtus ſufficienti indigens alimento, corrumpitur. Sed & verba illa, Præter naturã tenues, quidã ita acceperunt, ſicuti Numeſianus, vt pręter ſui ipſius naturam grauida mulier ſit extenuata. Quidã vero magnum exceſſum dicunt ſignificari, volente Hippocrate nobis inſinuare, non ꝙ mediocriter extenuatæ id ex neceſſitate patiantur, ſed quæ valde ſunt extenuatæ. Vtraq; autem expoſitio non caret ratione.

45 "*Quæcunq; mediocriter corpora habentes abortiũt ſecũdo, aut tertio mẽſe ſine occaſione manifeſta, ijs acetabula uteri plena mucoris ſunt, & non poſſunt ex pondere fœtum continere, ſed dirũpuntur.* G

de Diſſectione uului.1.109.f.19. de Vſu partiũ.1.311.h 1. de Semine.1.331.b 6. de Locis af.4.41.e

Sine manifeſta occaſione ait, febre vehemente, uel alui fluxu, uel profluuio ſanguinis, uel eryſipelate in ipſo utero conſtituto, uel ſaltu grauidæ mulieris uehementiore, uel clamore, uel triſtitia, uel ira, uel timore, uel uictu parciore, uel alio tali aliquo actu ſeu paſſione. Eſt enim uериſimile in his eſſe plena mucore ora uaſorum uenientium ad uterum, ex quibus ſecundæ pendent: quæ ora, acetabula nominauit, non (ſicuti quidam arbitrantur) adnatas ipſis carnes adenoſas. Nam, ut ipſe inquit in primo libro de paſſionibus muliebribus, "Si acetabula plena fuerint pituita, mẽſtrua fiunt pauciora. Et Praxagoras in primo de naturalibus, Acetabula, inquit, ſunt ora uenarum, & arteriarum, quæ feruntur ad uterum.

1. de Morbis muliebrib. circa libri dimi.

46 "*Quæcunq; præter naturam craſſa, non cõcipiunt vtero: ijs omentum os vteri comprimit, & prius, quàm extenuatæ fuerint, non concipiunt.*

In li. de Natura muliebri, Si vero craſſa facta fuerit mulier, &c. Et in lib. de ſterilib. ijſdẽ verbis, & in lib. De ſuperfętatione, ſi mulier ꝑ pinguitudine, &c.

Verba, præter naturam, dupliciter etiam hoc loco accipiunt: quidam enim exceſſum ſignificari arbitrantur: quidam præter ipſius mulieris grauidæ naturam. Verior eſt autem prior acceptio: nam ab omenti pinguedine comprimitur, atque anguſtatur vteri os ijs, quæ ſupra modum craſſæ ſunt: appellat autem nunc os, illud, quod intus eſt, vbi vterus quidem deſinit, collum uero incipit: quod magis proprie os vteri diceretur. Nam altera colli extremitas, quæ muliebri pudendo coniungitur, non vteri, ſed ipſius colli os haud ſine ratione vocaretur. H

47 *Si vterus in coxam vergens ſuppuratur, neceſſe eſt linamentum* fieri.*

Cui neceſſarium eſt fieri† per linea fila} curationem, linamentum* nominauit. Quòd autem vterus ſuppuratus, & præſertim ad exteriora (nam hoc nunc uidetur dicere) curatione tali ex neceſſitate indigebit, non eſt obſcurum.

*μοτοῦσθαι. ideſt linamentariũ †διὰ τῶν μοτῶν.

48 *Fœtus, mares quidem in dextris, fœmina vero in ſiniſtris magis.*

Quòd propter temperaturã, quæ ſtatim ab initio calidior exiſtit, fœtus maſculus generatur, in cõmentarijs de ſemine eſt demõſtratũ. Calidior vero tẽperatura fętibus aduenit, nõ minime ob locum, qui eſt dextra vteri pars: hæc autẽ calidior ſtatim exiſtit propter hepatis viciniaitatẽ: cõferet autem aliquid ad conceptus caliditatem, & muliebre ſemẽ profuſum quidẽ ex proprijs teſticulis per vtrunq; corniculum, partim in dextrum vteri ſinum, partim in ſiniſtrum, diſſimile tamen:

14. de vſu partium 1.305.h in 6. Epid. cõ.2.t.44.3.169 a Et cõ.4.t.27.3.186.h

vt &

A ut & hoc ipſum oſtendimus. Si igitur feroſius eſt, atq; frigidius, qđ in ſiniſtro teſticulo cõtinetur ſemen: etiam iuxta hoc conceptus in læua parte uteri conſtitutus, non abſq; ratione fuerit frigidior. Dictũ autem eſt de omnibus talibus ſufficienter etiã in quinto libro ſectionis Hippocratis.

2.Epi. in fine ſect.5. Et ſup. ap.35

49 *Vt ſecunda procidant, ſternutatorio impoſito, nares apprehendito, & os.*

Non cum accentu circunflexo ultimam ſyllabam legere oportet, ut ſignificet uterum, ſed cum graui ,ut ſecundæ intelligantur. Neque enim uult uteros ipſos excidere, tentione facta cum medicinis ſternutare facientibus, ſed ea, quæ choria uocantur, atque ſecundæ.†

†In tralatione veteri impreſſa hac etiam habetur, quam alys exẽplaribus nõ inuenies. Mulieri utero habẽti tenaſmon innatus abortire facit. Tenaſmon fit ex humoribus pungitiuis groſſum pungẽtibus inteſtinũ quod uocatur colon, q infrimum cogũt exprimere, ſi forte eos pungẽtes poſſit emittere: unde & hac expreſſio ſi mulieri grauida euenerit, ſicut Hippocrates dixit, cauſa eſt abortiẽdi: nimia.n. expreſſus nimium facit motum: vnde abortiue neceſſe eſt fœtum: quia rũpitur ligamentum.

A.1.t.4.c 11.f.81.b.

50 *Mulieri ſi velis menſtrua cohibere, cucurbitulam quàm maximam ad mammas appone.*

Sicuti menſtruorum, quæ aut parce, aut nullo modo fluunt, curationem Hippocrates docuit: ita & nunc illorum, quæ ultra modum euacuantur, docet, iubens nos cucurbitulam, quam maximam mammis apponere. Melius eſt autem non mammis ipſis cucurbitulã adigere, ſed inferius ſub ipſis eam affigere, potiſſimum ubi ſunt uenæ, quę ad ipſas deſubter ueniunt. Saneq; nonnulli his uerbis aphoriſmum ſcribunt, Cucurbitulam quam maximam ſub mammis pone. Vult autem quam maximam eſſe cucurbitulam, ut fortiorem faciat ex utero ad ſuperiora reuulſionem, per communes id uenas artificioſe molitus.

3.de Naturalibus facult.1.303 a 5.Aph. 54.

51 *Quæ vtero gerunt, ijs vteri os comprimitur.*

B Maximum hoc eſt mulieris, quæ concepit, indicium, ſi obſtetrix potuerit immiſſo digito os uteri tangere. Statim enim cum ſemen intra ſe ipſas acceperint, totum ſui interius ſpatium contrahunt, & os claudunt. Videtur autem & propter durum tumorem, & inflammationẽ os uteri comprimi: diſtinguiturq; ab eo, qui in grauidis, ex duritie uteri.

14. de Vſu partium.1. 207.c

52 *Mulieri vtero gerenti ſi lac multum è mammis effluat, fœtum imbecillem ſignificat: ſi vero mammæ ſolidæ fuerint, fœtum ſignificant ſeniorem.*

Illo videlicet tempore fluit lac, quibus viſum fuerit fluere, quando natura fert, vt in grauidis generetur. Neque.n. in primis generatur menſibus. Quòd autem omnino fluat, & nõ maneat intus hoc ideo fit, quia plurimũ ex eo colligitur. Plurimũ vero colligitur oppletis venis communibus, quæ à mammis pertingunt ad vteros: ſed adhuc magis implentur, quando minimum conceptus aſſumit: hoc vero ipſum fit ob eiuſdem conceptus imbecillitatem. Liquet igitur, qđ neque mammas tenues oportet apparere. ſicuti in muliere non grauida (hoc enim ſignum defectũ ſanguinis oſtendit, & hac ratione fœtus in ipſis corrũpitur) neq; adeo plenas, vt lac effluat, ſed tñ ſubleuari, vt ſolidæ tangentibus videantur. Media enim eſt hæc conſiſtentia inter renitentes propter ni-
C miam repletionem, & molles, ac laxas propter defectum ſanguinis. Quare merito laudat hoc ſignum Hippocrates, vt quod indicio ſit, neque fętum eſſe imbecillẽ, neq; deficere ipſi alimentum.

2.Epid.ſect.6 A Sup.ap.37. B Sup.ap.38. C *Cod. multi manuſcripti habent ἴσως ἀ-… τούτο μόνον, vt Leonicenus. Impreſſi tollunt particulam iſtam, id eſt, nõ D* impreſſi Codi. habẽt μόνον idest non ſolum.

53 *Quæ corruptura ſunt fœtus, ijs mammæ extenuantur: ſi vero rurſus duræ fiant, dolor aut mãmas, aut coxas, aut oculos, aut genua infeſtabit, & non corrumpent.*

Prius dixerat, [a] "Mulieri vtero gerenti ſi mãmę repente extenuentur, abortit. Dixerat etiam, [b] "Et, ſi altera mãma extenuetur geminos habẽti, alterius fętus abortum ſecuturũ: nũc vero ordinem conſecutionis commutauit, & non à ſignis, ſed à mulieribus fœtum corrumpentibus fecit initium, ipſis prę cedere inquiens mammas tenues. Non eſt aũt omnino idem, ſi dicatur, ad mammas tenues ſequi corruptionẽ, & futuræ corruptioni mammas tenues præcedere. Quin .n. ait, ad mammarũ extenuationem ſequi corruptionem: hic [c] non *ſolum iſtud oſtendit eſſe ſignum futuræ corruptionis. Qui vero dicit ijs, quæ debent corrũpere fœtus, mãmas extenuari: [d] ſolum * hoc
D videtur oſtendere ſignũ præcedere fœtus corruptioni. Quare diligentius inquirendum eſt, & obſeruandũ in ijs, quæ apparent in mulieribus grauidis, ſi nunquam aliter fœtum corrumpunt, ſed ſemper præcedit mammarum extenuatio, vel ſaltantibus, vel magnopere vociferantibus, vel ira excandeſcentibus, vel nimio repente pauore correptis, [e] † contingit mãmarum *non præcedere extenuationem. Contingit autem & quibuſdam, vt propter magnitudinem febris, aut factum in vtero eryſipelas, vel muccorem acetabulorũ, aut aliquid aliud tale, fętus corrũpatur abſq; mammarum extenuatione. Cæterum videtur Hippocrates exiſtimare hanc ſemper præcedere: & mihi ſæpius obſeruanti viſæ ſunt in ſupradictis occaſionibus ante corruptionem mammę fuiſſe extenuatæ. Nunquid igitur, quando citra aliquam huiuſcemodi cauſam mãmæ extenuantur, defectum ſanguinis eſſe in venis vtero, mammiſq; communibus, in cauſa exiſtimare debemus: vnde propter nutritionis ceſſationẽ fœtus corrũpitur: in alijs vero cauſis, in quibus aut ꝓpter paſſionẽ interit, aut dirumpitur fœtus, cum ipſum membranæ continentes diuelluntur, natura os vteri adapetiente, & dolores excitãte, ob has ipſas cauſas ſanguinẽ ad genitales deferri partes? Hęc .n. eſt quædam ratio cõmunis, in quibus natura aliquid violenter excernit, vt eo ſanguis, ac ſpiritus tẽdat: quibus duobus veluti inſtrumẽtis natura vtens, ea, quæ infeſtãt, ꝑ vim expellit. Atq; hac ra

E† Al. enim ne vero contingit quidem interdum mãmarum præcedere extenuationem.

tione dolentibus partibus inflammationes aduenıunt, natura excernere, atq; expellere cauſam doloris properante:vt vero hoc faciat,ſanguine,ac ſpiritu locum implente. Hæc itaq; à me dicta ſint in primam partẽ aphoriſmi.Secunda vero, quæ ſequitur(in qua contrariæ mammarum meminit diſpoſitionis (talis eſt : Si vero rurſus mammæ duræ fiant. Cum vero dictio,rurſus,græcè πάλιν) duo ſignificet in huiuſcemodi locutionibus , alterum quidem , ꝙ antedictæ coniungitur diſpoſitioni , alterum vero , quod per alia verba dici conſueuit uice verſa:mihi verius, & magis Hipporatis ſententiæ cohærere videtur ſecundum ſignificatum : ut , quod in toto dicit aphoriſmo, ſit tale: Mammæ quidem tenues omnino præcedunt fœtuum corruptionem: & nõ poſſunt iſti corrumpi ſine earum extenuatione præcedente. Duræ vero, corruptionem quidẽ non ſignificant , ſed dolor quidam dictarum partium ad ipſas conſequitur : vt , ſicuti mammæ tenues, defectus ſanguinis ſignificationẽ habent:ſic duræ,multitudinis: differentes ab illis, quas paulo ante dixerat ſolidas, in quibus rurſus reponente natura ad quaſdam partes materiã inutilem , illæ dolent,ſed fœtus nullã habet offenſionem. Quæſtio autem occurrit hoc loco, ob quam cauſam ad corpus uteri natura nunquã materiã reponit inutilem, & non facit inflammationem: vel cur inflammato utero,fetus nõ corrumpitur. An,quod ab Hippocrate dr̄,aliud eſt? Neq; .n. ꝙ nunquã ad mammas duras corruptio fœtuum ſequatur , putandũ eſt fuiſſe ab Hippocrate dictum , ſed ꝙ non ſemper,quẽadmodum in tenuibus.uerum,ſi ad alterũ locum natura reponat ſuperfluitates, (quod ex dolore cognoſcimus) corruptio non ſequitur. Et fiet rurſus,ſi ita intelligamus,ſermo talis: In mulieribus , quę fœtum corrupturę ſunt , ſemper mammę extenuatę pręcedant : durę autem,ac plenę,non ſemper . Omnino enim in his ad alteram partem materiam inutilem natura reponit.Si uero ad uteros ipſam expellat, fient & tunc omnino tenues. Nam ſecundum Hippocratis (ut apparet) ſententiam,etiam ſi propter aliud quicquam, & non ob defectum alimenti abortus fiat , omnino pręcedet mammarum gracilitas ob cauſam antedictam : quare etiam ob acetabulorum humiditatem conceptus effluet,tunc etiam ipſum natura expellente ad excretionẽ,motio ſanguinis erit ad uteros,& hac ratione mammę fient graciles magis, quam prius erãt. E F

54 "*Quibus os vteri durum eſt, ÿs vteri os comprimi eſt neceſſarium.* 3.de Naturalibus facultat. 1. 303.a

Dictum eſt & antea, ꝙ os uteri comprimi,commune eſt ſignum & tumoris alicuius in eo præter naturam exiſtentis,& conceptionis in muliere.& ꝙ oportet,id ex duritie diſtinguere : grauidis enim molle eſt,& ſecundum naturam: durum autem,in quibus eſt tumor præter naturam,ſiue ſit inflammatio,ſiue tumor durus. Melius itaque fuerat hunc aphoriſmum poſt illum ſcribete,in quo dicebatur, "Quæcunque vtero gerunt , ÿs os uteri compreſſum eſt . Supra,aph.51 G

55 *Quæcunque vtero gerentes à febribus corripiuntur , & fortiter caleſiunt ſine occaſione manifeſta,difficulter pariunt,& cum periculo : aut abortum facientes periclitantur.*

Accidit quibuſdam grauidis , in quibus vitioſi humores prius , quàm conceperint , ſunt aceruati, nonnunquam à febribus vehementibus corripi , adeo vt ex neceſſitate abortiant : nonnunquam vero à mediocribus quidem,ſed cum non purgentur ſufficienter,aliquid ſupereſt reliquiarum humorum in corpore vitioſorum,ex quibus febres erant inſtitutæ, vt pote non potentibus medicis mulieri grauidæ aliquod validum auxilium adhibere , aut exquiſita victus ratione in ipſis vti.Ob hanc igitur cauſam febris in ipſis frequenter reuertitur,& maxima temporis parte grauiter ſe habent.Non ſine ratione igitur fœtus aliquando nequit obſiſtere, ſed à febribus , & vitio humorum corrumpitur: nonnunquam vero perdurat quidem vſque ad tempus , ſed, cum & ipſe valetudinarius ſit,vt qui longo tempore laborauerit , & matrem habeat imbecillem , non ſine periculo paritur. Nam ad bonum partum,duorum corporum vigore eſt opus , & grauidæ mulieris , & infantis . H

56 *Ex fluxu muliebri ſi conuulſio,& animi defectus aduenerit , malum .*

Non ſtatim fluxu conſtituto hæc fiunt,ſicuti nec aliorum vllum,quęcũq;in ſequenti ſermone quibuſdam alijs ait aduenire, ſed cũ uel uehementior fuerit,uel diu perdurauerit . Defectus quidem animi,communis omnis immodicæ euacuationis eſt caſus:conuulſio uero, etſi nõ communis exiſtat,ad plurimas tamen ex ipſis conſequitur,& magis,ſi pars, quæ patitur,neruoſa fuerit .

57 *Si menſtrua plura fiant , accidunt morbi: &,ſi non fiant , ex vtero morbi contingunt.*

Quibuſdam medicis uiſum eſt ex multitudine quidem multos fieri morbos, ex defectu autem nullum. Verum Hippocrates "arbitratur etiã ob defectum fieri aliquando morbos, non ſolum in mulieribus, ſed etiam in uiris. Siquidem ad defectus conſequitur aliquando ſiccitas , aliquando frigiditas,aliquando utrunque. Oſtenſum autem eſt , quòd intemperaturæ , quæcunque tantam habent magnitudinem,ut poſſint iam lædere operationem,ſint ex morborum genere. Verum , quantũ ad hoc,neq; falſum,neq;obſcurũ eſt quicquã ab Hippocrate dictũ. Quatenus autem, in pluribus quidem menſtruis ſimpliciter dixit fieri morbos,neque , ex utero, adiecit:in defectu aũt 2.de Nat. hu. t.1.7.181.e

corum

A eorum iſtud adiũxit,dignum eſt inquiſitione,nunquid in utriſq; affectibus dictis,communiter,ex utero,ſubintulerit,an tantum hoc proprium ſit defectus menſtruorum.Hoc autem ſcire exquiſite,eſt impoſſibile,niſi omnes nouerimus cauſas,ob quas vel plura,quam opus ſit,vel pauciora ueniant mẽſtrua. Poſſibile eſt igitur immodicas fieri mẽſtruorũ euacuationes,ſi ora uaſorum,quæ pertingunt ad uterum,vltra modũ aperiantur:& ſi ſanguis vel calidior,vel tenuior fiat: & ſi totũ corpus propter malum habitum aliquem aggrauetur ſanguine, quẽ,licet modum naturæ conuenientem non excedat,expellit ad uenas,quę in utero ſunt,ut in rheumaticis diſpoſitionib. accidit ex una parte ad aliam.Eadem vero mẽſtrua poſſunt fieri pauciora,vel quia venæ ferentes ad vterum menſtruam purgationem,comprimuntur,vel obſtruuntur ob craſſitiem ſanguinis, ſiue frigiditatem,& robur ipſorum,quæ in utero ſunt,vaſorum,adeo vt,quod influit,non admittant. Quodcunq; autem horum fuerit,neceſſe eſt proceſſu temporis,& ipſum uterum pati, aut similẽ inflammationi diſpoſitionem,aut eryſipelati,aut duro tumori,aut cancro: quibus denuo totum compatitur corpus. In immodicis uero euacuationibus nulla talis accidit uteris paſſio,adeo ut per compatiẽdi rationem totũ corpus unà laboret: quare fit ueriſimilius in ſola retentione menſtruorum dixiſſe Hippocratem,morbos contingere ex utero. 7.Aph.17.55 b.

58 *Recto inteſtino,aut utero inflammationem patiẽte,urina ſtillicidium ſuperuenit: & renib. purulentis urina aduenit ſtillicidium;" hepati autem inflammationem patienti ſingultus aduenit.* B

Quando aliquis parum,& frequenter mingit,hæc paſſio,ſtranguria.i.urinæ ſtillicidium, nominatur:& fit aliquando ex imbecillitate potentiæ retentiuæ in veſica,nonnunquam uero ex acritudine urinæ:imbecillitas ergo fit propter intemperaturam,& aliquem tumorem præter naturam,acritudo autem uel propter renum paſſionem,uel quia talis ad ipſos uenit ex uenis ſuperfluitas ſeroſa percolata.Recte itaq; Hippocrates inquit,urinæ ſtillicidiũ recto inteſtino, & utero inflammationem patiente,& renibus ſuppuratis aduenire:In recto quidem inteſtino & utero, per compatiendi rationem ueſica patiente,in renibus autem purulẽtis,pure per ueſicam euacuato. Hoc igitur ſui acritudine mordens ueſicam, excitat ad excretionem.In uteri autẽ,uel recti inteſtini inflammatione,vicinitatis ratione pati ueſicam eſt neceſſarium,ut quæ & intemperaturam participet & inflammationem,& præterea prematur,atq; anguſtetur à tumoribus præter naturam,qui in illis exiſtunt.Dictum autem eſt à me etiam prius, ꝙ non ſimpliciter alterius paſſio alteri ſuperuenire apta eſt,ſed ijs,quæ magnitudinem habent effatu dignam.Sic igitur & hepati inflammationem patienti ſingultus ſuperuenit propter neruorum communicationem, non quidem ſemper,ſed quando ad maximam attollitur inflammationem.

C

5.Aph.62 43.c

59 *"Si mulier non concipit,ſcire autem uelis ſi conceptura ſit,pannis circuntectam de ſubter ſuffias: & ſi odor uideatur per corpus ire ad nares & os,ſcito,quod ipſa non ex ſeipſa ſterilis eſt.*

Verbum,ſuffias,materiam indicat,quæ naturam habet,ut ſuffiri poſſit,thus uidelicet, & myrrham,& ſtyracem,& quæcunque alia talia,quæ calidam habent temperaturam,& ſunt ſatis odorata.Vult enim in totum corpus ferri uim,quæ ab ipſis manat,vt,cum & os & nares attigerit, à muliere manifeſte ſentiatur. In ijs igitur ſolis totum non peruadet corpus qualitas ſuffitorum, quibus durum eſt,ac denſum uteri corpus:cum uero ſit tale,non eſt aptum ad conceptionem: ſicuti & paulo poſt ipſe inquiet: Quęcunque frigidos habent uteros,& denſos,non concipiunt. Quod autem in fine aphoriſmi ſcribitur,Scito,quod ipſa non ex ſeipſa ſterilis eſt, indicat eius rei uſum. Sæpius enim,ut permaneat genus alicuius ſacerdotis,uel regis,ſtudent ciuitates, ut prolem habeant,mares,ſeu fœminas,in quibus uel ſolis genus conſiſtat:atque ita, ubi mulieres non D concipiunt,quæritur,utrius cauſa hoc accidat,ut facto diuortio mulieres concipiant,& hanc Plato in Theæteto innuit eſſe bonarum pronubarum artem. Totus autem ſermo dicetur paulopoſt quando omnes expoſuerimus,qui ad ipſum pertinent,aphoriſmos.

60 *Si mulieri vtero gerenti purgationes eant,impoſſibile eſt fœtum eſſe ſanum.*

Et uerbum,purgationes,numero plurali dictum,& ipſi uerbum,eant,adiunctũ,oſtendũt non eſſe paucum illum,qui excernitur ſanguis,neque ſemel,ſed ſępius, & multum.Qui enim ſemel, aut bis paucus excernitur,in multis apparet abſque hoc,ꝙ fœtus quippiam patiatur. Cum uero nihil deficit multitudini purgationis menſtruorum, & ſeruat deinceps terminum circuituũ per menſes,impoſſibile eſt fœtum eſſe ſanum:ſiquidem ille, qui fortis eſt, ad ſui alimentum abutitur ſanguine,qui ex toto corpore ad vteros fertur.Excretio vero,quæ in grauidis fit, ut uidetũ ex uenis,quæ in collo ſunt,apparere. Nam ab interioribus,quæ ſunt in cauitate uteri,ſecundę pendẽt: quare nihil per illas poteſt in muliebrem ſinum excerni.

61 *Si mulieri ceſſent purgationes, neque horror,neque febris ſuperueniat,& faſtidia incidant:indica ipſam in utero habere.*

In ijs,quæ recte purgantur,mulieribus,& quibus repente ſine cauſa manifeſta ſupprimuntur purgationes,ſermonem fecit Hippocrates,docens nos ea,quæ plurimę mulieres ipſa experien-

tia didicerunt. Cum enim faſtidium patiuntur menſtruis ſuppreſsis, tunc ſe concepiſſe conijciunt. E
Fit autem faſtidium eadem, qua pica, ratione, læſo ore ventriculi in mulieribus grauidis. Inter-
dum autem contingit, & propter vitioſos humores totum corpus occupantes, tale aliquid acci-
dere: verum hoc cum horrore, & febre patiuntur, & his diſtinguuntur a grauidis.

62 *"Quæcunque frigidos, & ſpiſſos vteros habẽt, nõ concipiũt. Et, quæcunq; humidos vteros habẽt, nõ
concipiũt: extinguitur enim in eis genitura: et quæcũq; ſiccos magis, et adurentes: nã ex defectu alimẽti
corrumpitur ſemen. Quæcumq; vero ex vtriſq; mediocrem habent temperaturam, eæ fœcundæ ſunt.* de Natura humana co. 1. t. 11. 1. 29. c

Si mihi liceret omnibus aphoriſmis ordinem congruentem apponere, non eſſem veritus pau-
lo antea dictum aphoriſmum in hunc locum transferre; vt finito ſermone de purgationibus, ille,
Sup. aph. 59. qui de ipſis eſſet vteris, deinceps ſcriberetur, docente ipſo, quot modis mulieres ſteriles fiant. Pri-
mus igitur in ipſis erit aphoriſmus, in quo dixit, "Si mulier non concepit, ſcire autem velis, ſi con-
ceptura ſit, pannis circuntectam deſuper ſuffias. Secundus autem iſte, qui nunc eſt nobis pro-
poſitus: cuius ſumma eſt, quod bene temperati vteri ad conceptionem ſunt idonei: male aũt tẽpe
rati, ſi parum à bonitate recedunt, difficulter cõcipiunt: ſin nimium, mulieres ſteriles reddunt. ita
vt ſimul etiam detur intelligi, vnde viri fiot ſteriles, ſed hoc multos latet. Qui uero ea, quæ dicta
ſunt, diligentius conſiderat: primum quidem ſciet: quam ob cauſam, & quidam viri omnino ſte- F
riles ſunt: ſecundo loco, poſt hoc de viris quidem, ac mulieribus bonam habentibus temperatu-
ram, ꝙ ſemper generabunt, etiam ſi cum malam habentibus coeant: de habentibus autem ma-
lã temperaturam, ꝙ cum ſolis contrariam temperaturam habentibus coeuntes, gignent. Prius au
tem dicetur de mulieribus ſterilibus, quarum vterus ſtatim ab initio eſt male tẽperatus, exuperan-
te ſcilicet, vel vna primarum qualitatum, vel duabus: quemadmodum in commentarijs de tẽpera
turis determinauimus, oſtendentes octo eſſe numero omnes intemperaturas, ſimplices quidem
quatuor, quarum & nunc Hippocrates meminit, compoſitas autem alias quatuor, his ſimplicibus
inuicem complicatis. Vbi igitur immodica frigiditas exuperat adeo, vt vterus ſpiſsior efficiatur,
anguſta quidem ſunt ſummopere in ijs ora vaſorum, quæ ad ipſum pertingunt: mulieres vero
ſteriles redduntur, cum ſecundæ non poſsint vaſorum orificijs adnaſci, neq; ſi hoc fiat aliquando,
poſsit bene nutriri conceptus: vel enim nullo modo fiunt in hiſce mulieribus purgationes, vel om
nino paucæ, & hæ ipſę vitioſæ, ſolo tenniore atq; aquoſiore ſanguine perlabẽte. Sed & hęc quo-
que ora facile obſtruuntur cum propter natiuam anguſtiam, tũ quia magna ex parte hæ mulieres
humorem aggregant pituitoſum: ſiquidem & corpus totũ, vt plurimum, eſt vteris ſimile. Cõtingit
autẽ & maris ſemẽ in talibus vteris refrigerari, niſi ſit natura calidiſſimum. De prima itaq; frigida G
temperatura Hippocrates fecit mentionem, inquiens, Quæcumque frigidos, & ſpiſſos vteros ha-
bent, Non per Iouem volens ſimul coniungere in ipſis cum frigiditate denſitatem, veluti ſi ſicci-
tatem, aut humiditatem addidiſſet. Harum enim neutra ſemper cõſequitur frigiditatem: & pro-
pterea ipſi modo vna, modo altera adiungitur. Denſitas vero ex neceſsitate valde frigidos vteros
comitatur, ob quam non poſſunt cõcipere, vt diximus. Quare ita ſermonẽ totum huius aphoriſmi
accipiemus. Quęcunque frigidos vteros habent, non concipient, propter ſubſtantię ipſorum ſpiſ-
ſitudinem. Cur vero ſpiſsitudo aduerſetur conceptioni, dicere prætermiſit, vt nobis potentibus
intelligere. Et quęcunque vteros nimis humidos habent, non concipiunt: extinguitur enim geni-
tura, quemadmodum in terra paluſtri cerealia ſemina. Et quæcuque ſiccos ſiue adurentes habent
vteros, propter defectum alimenti non cõcipiunt. Nam in ſiccis vteris tale quiddam accidit, qua-
le, vbi aut arenę, aut argilloſæ terræ, aut petroſæ mandantur ſemina. Io habentibus autem im-
modicam caliditatem, quale, vbi valde calidæ terrę ſemina cõmittuntur, quẽadmodum in æſtibus
ſub Cane contingit. Sic itaque quatuor qualitatum Hippocrates meminit, ſingularum ſeorſum
facultatẽ exuponẽs: vt, ſi quoniã inuicem miſceãtur, manifeſta ſit earũ commiſtio. Poſt hęc autẽ in
quit, Quęcumque vero ex vtriſque modice temperatæ ſunt, fęcunditatem habent. Ex quibus autẽ H
vtriſque? non profecto ex qualitatibus, (ſunt enim quatuor) ſed, quæ ſunt ſecundum ipſas, op-
poſitionibus. Sicuti enim dictum eſt in libris de temperaturis, una quidem eſt bona temperatura,
miſtis modice inuicem calido, ac frigido, altera uero humido, ac ſicco: & fieri poteſt, vt ſit aliquis
vterus ſecundum vnam quidem oppoſitionem bene temperatus, ſecundum alteram vero, male
Sed ne mulier concipiat, poteſt vel altera efficere intemperatura. Mulierem vero eſſe fęcundam,
ſine ambabus bonis temperaturis eſt impoſsibile. Hippocrates itaque ſicuti totum ſermonem an-
teriorem de mulieribus ſcripſit, ſic & nunc dictum de ijs, quas habent vteri, temperaturis cõſcripſit,
nec tamen addidit de viris ſermonem, vel quia promptum nobis ſit ex ijs, quæ dicta ſunt, eaſdem
intemperaturas ad ſemen transferre, vel quia diſtulit in poſterum, ſed poſtea oblitus eſt. Quidam
tamen alterum deinceps aphoriſmum de maribus aſcripſere, cuius initium eſt, Similiter & in mari
bus, Sed probatiſſimi aphoriſmorum expoſitores aiunt, ipſum ab Hippocratis mente, & elocu-
tionis modo manifeſtè deficere. Ac proculdubio ad proportionem illorum, quæ de mulieribus
Hippocrates ſcripſit, licet nobis ad viros tranſeuntibus dicere, ꝙ vel propter temperaturę frigidita
tem non bene ſemen cõcoquitur: atque ideo, ſi mediocris ſit intemperatura in ipſo, indiget vtero

calido

A calido ſufficienter. Sin immodica ſit, eſt omnino inſæcundum, vel propter humiditatem rurſus non concoquitur: & hoc etiam indiget, ſi modica ſit intemperatura, vtero calidiori ac ſicciori: ſin immodica, inſæcundum eſt. Eodem modo & propter excedentem calorem ſemen fit toſto ſimile. Ob ſiccitatem vero, vbi primum excidit, neq; extẽdi poteſt: quod maxime eſt neceſſarium ſi mulier debeat concipere. Oſtenſum eſt enim in libris de ſemine, niſi per uteri cauitatem parte plurima ſemen extendatur, mulierem non concipere. His igitur veluti quibuſdam elementis a nobis aſtructis, deinceps dicamus, id quod paulo ante dicere diſtulimus, quod etiam à Platone in Theæteto proponitur. Inquit enim hoc eſſe maximum opus obſtetricum, ſcire coniungere inuicem corpora apta ad conceptionem, quod nunc in ſermone dictum eſt: & ſimul poſſe diſcernere qui viri ſint infœcundi, & quæ mulieres ſteriles. Nam immodicæ intemperaturæ, horum ſunt cauſæ; Modicæ vero ſi ſint, & contrarijs coniungantur, tunc concipient mulieres: ſi uero ſimilibus, non concipient. Neq; enim fieri poteſt, vt frigidius ſemen in utero frigidiore ſit fertile: quemadmodum neq; ſiccius in ſicciore: idem & de duobus alijs ſentiendum: ſed indiget ſemen quidem frigidius vtero tanto calidiore, quanto deficit ab optima temperatura: & humidius ſicciore: eodẽ modo, & in alijs. Cognitio autem omnium immodicarum uteri intemperaturarum eſt, quã pau

B lo ante dixit Hippocrates in ſuffitu, q̃ per aromata fit. Frigiditas enim ſpiſſitudinis ratione nõ permittit vſq; ad os, & nares ferri aromatum exhalationẽ: eodem modo & ſiccitas. Humiditas uero ſicuti ab ipſo dicta ẽ extinguere geniturã, ſic & aromatũ qualitatẽ. Reliqua eſt vehemẽs caliditas† ſiquidem ea ratione q̃ uincit aromatum facultatem alterat, atq; corrumpit: ac propterea non permittit ipſa ſeruantia ſui naturam ſinceram circa os & nares ferri. de hiſce naturis ex ſuffitu aromatum ſufficiens cognitio præſtabitur. Si vero non poteſt hæc ſufficienter haberi ex alijs indicijs nobis erit talis natura inueſtiganda, hoc ipſum primum cognoſcẽtibus, q̃ rara admodum eſt huiuſcemodi temperatura in mulieribus. ſiquidem fœmina eſt mare natura frigidior. Vnde ob hoc ea, quam facit Hippocrates ex aromatum ſuffitu dignotio, in ſterilibus mulieribus vtiliſſima eſt, vel quia omnis immodica intẽperatura iſti ſubijcitur, vel quia rariſſime vna ipſam ſubterfugit in mulieribus illis, quæ tenues apparent nigræ, & hirtæ ita vt ex his ſignis percipiatur earum immodica intemperatura ſine ſuffitu aromatum.

†Cod. Leoniceni, & Laurentianus habebat οἱ μὲν τῇ νοῦν τὴν τῶν ἀρωμάτων &c. Sunt qui ex impreſſis græc. ita vertãt nõ male quaſi odorum vim alterabit, & corrumpet, atq; propterea ipſum ſeruatũ ſinceritate non permittet ſubuehi ad os, & nares; ſatis tũ in his etiam calidorib. naturis eſſe poterit ad ſterilitatis cognitionẽ aromatũ ſuffitus: ſi vero hæc præſtare nequeat, ex alijs.

63 Similiter autem et in maribus. Aut enim propter corporis raritatem ſpiritus extra fertur, vt ſemen non tranſmittatur ad os vel propter ſpiſsitudinem humor non exit foras, vel propter frigiditatem

C *non concaleſcit ita, ut ad hunc colligatur locum: vel propter caliditatem hoc idem accidit.*

Qui hunc interpoſuit aphoriſmũ, neq; proprias uoces intellexit. Nã cũ profiteretur eundem in viris ſermonẽ ſe facturum, ſicut Hippocrates in mulieribus ſcripſerat, non fecit hoc. Cũ enim ille de quatuor intemperaturis feciſſet mentionẽ, oportuit hunc etiam quatuor in maribus, ut nos fecimus, in medium adducere: uerum non ſic iſte, ſed primum quidem corporis raritatem ſtatim damnat, quæ in mulieribus fuit prætermiſſa. deinde nec eius ſermo, ſi ipſe ſeorſum diligentius examinetur, uerus deprehendetur. Conſpiciuntur ſiquidem uiri non pauci, qui licet corpus rarum habeant, ſemen tamen habent fœcundiſſimum. neq; id mirum. Raritas ſiquidem corporis in calidioribus unà atq; humidioribus prouenit temperaturis, quæ potiſſimũ plurimo ſemine fœcundiſſimo abundant. Nam & materiam habent ex qua ſemen generatur copioſum, & uim à qua concoquitur. Eiaculatur aũt ſemen uaſorum ſeminalium intentione compreſſum, non ſpiritus occurſu propulſum. ſiquidem ſubſtantia ſpiritualis cum humore miſcetur ſeminis, quæ & ipſa indiget exprimentibus, ſicut & humor: qui tantum ſiccum *ſuperexcedit, quanto & celerius foras eijcitur, & ad longius ſpacium fertur. Hęc igitur ſunt ab eo ignorata, qui aphoriſmum adiecit, & præterea cum ait humorem propter ſpiſſitudinem non exire foras. Si enim alium hu-

**Al. humorem.*

D morem à ſemine dicit, ſermo delirus eſt. Si uero ait ſemen propter corporis totius ſpiſſitudinem non exire foras, ignorat omnino, quę ſit ſtructura inſtrumentorum, quæ ſeminaria uocantur. melius enim ſuerat ipſorum cauſari anguſtiam. Sed & quod deinceps eſt dictum, uſque ad aliquid uerum, non habet id quod ſequitur, intelligibile. Nam q̃ propter temperaturæ frigiditatẽ ſemẽ non concaleſcat, ac propterea ſit infœcundum, uerum exiſtit: q̃ autem colligi nequeat ad locum hunc, ſuperfluo adiectum eſt, præter id q̃ neq; locus ab ipſo explicatur, ſed à nobis intelligendus relinquitur: & tamen id uerbum, hunc, ad ea quæ prius dicta ſunt, habet relationem. Sed hęc quidem parua ſunt: Qui vero circa finem error, eſt magnus, eum dicat, propter ipſius caliditatẽ hoc idem euenire. nam manifeſte ad illud quod antea dictum eſt, ſermo iſte refertur. Dictum autem antea fuit, q̃ propter frigiditatem non adeo concaleſcat, ut ad hunc locũ colligatur. Quare propter calorem oportet intelligere non concaleſcere, neque colligi in uaſis ſeminarijs ſemen. Hoc autem eſt aperte abſurdum. Nam torreri, aut aſſari, aut tale aliquid ſemen pati propter calorem, rationem habet, non concaleſcere autem eſt, omnino perabſurdum.

64 Lac dare caput dolentibus malum: malum vero & febricitãtibus, & quibus hypochõdria ſuſpẽſa murmurant, et ſiticuloſis, malum autem et quibus in febribus acutis biliosa ſunt deiectiones, et quibus

ſanguinis multi deiectio facta eſt. Conuenit autem & tabidis non valde multum febricitantibus dare E
& in febribus longis, & prauis, ſi nullum ex ſupradictis ſignis affuerit, & præter rationẽ conſumptis.

Quòd lac facile alteretur, & quod duplicẽ habeat alterationem: qn̄ pluri quidẽ adhæret calori
ſtatim in nidorem abiens: qn̄ autẽ pauco, cito aceſcens: tibi licet perdiſcere, partim ſtatim cum ex
mãmis excidit, ad ignẽ elixanti: partim ipſum iacere per ſeipſum permittenti. Nam & elixatum
in nidorẽ abit, & ſibi dimiſſum oĩno aceſcit cito, uel tarde. Sic aũt & in ſanis, ſi non bene conco-
quatur, in quibuſdã aceſcit, in quibuſdã ãt in nidorẽ abit. in ventriculo quidẽ frigidiore prorſus ace
ſcit, in calidiore vero in nidorẽ abit. Lac vero bene cõcoctũ nutrit, & bonos facit humores: & dũ
concoquitur, pariter attollit hypochondria, ac caput petit. Hos effectus, & paſſiones in ſanis etiã
videbis. Verũ quæ ægrotis accidunt, percurrit Hippocrates: quæ ſemper quidem experiri uolen
tibus manifeſtantur: & poſſunt etiã ante experientiã cognoſci. Vbi enim in iis, qui integra ſanita
te fruuntur, videmus lac capiti dolorẽ afferre, & hypochondria inflare: nõ eſt admirabile, colli-
gere, ꝙ ijs qui iam caput dolent, vel ſuſpenſa habent hypochondria ſit inimiciſſimũ. Recte aũt di
xit hypochondria ſuſpenſa, licet dicere potuerit inflata, & flatuoſa. Neq;.n. hæc ſola poteſt lac of
fendere, ſed & ad alia omnia, quæ ſunt quouis modo ſuſpenſa, propter aliquam talem, qualis eſt
inflammatio, vel eryſipelas, vel tumor prædurus, vel laxus, paſſionem. Adhuc autem magis ſi ab- F
ſceſſus nondum ſit in hypochondria diruptus, eſt enim his etiam lac inutile. Hæc itaq; omnia uno
verbo ſignificat Hippocrates, inquiens: hypochondria ſuſpenſa nocere. Nocere autẽ ait & mur
murantibus lac, quæ alia ſunt ab inflatis, & diſtentis. flatuoſa ſiquidẽ ac vẽtoſa & hæc ſunt. Maior
itaq; offenſio diſtentis hypochondrijs obuenit, minor uero murmurãtibus: ſed tamen his quoq;
lac eſt inutile. aceſcit enim in ipſis. Serum tamen lactis ſale, & melle condientes, plurimis talibus
exhibuimus, qui & iuuati ſunt eorum alno ſubducta. Sitientibus quoq; malũ inquit lac eſſe. eua-
porat enim in ipſis, ſiue natura ſiticuloſi ſint, ſiue ex aliqua occaſione ſitis aduenerit. Et bilioſa de
ijcientibus, in quibus etiam dicerẽ ipſe lac in nidorem abire: non minus quam in ijs qui talia euo-
munt. Nam in uniuerſum didicimus quam celerrime ab omnibus cauſis calidis lac ad nidoro-
ſum alterari. Rationabiliter itaq; & ijs qui acute febricitant, nocet. mihiq; uidetur ſermo melius
in hunc modum ſe habere, Malum autẽ & quibus bilioſæ deiectiones, & acutis febribus. Neq;.n.
ambobus ſimul iunctis tantummodo noxium eſt lac, ſed ſeorſum in utroque. His igitur paſſioni-
bus lac plurimum aduerſatur. Vtile autem eſt ijs quę ſequuntur, de quibus eſt ab Hippocrate ſcri
ptum in hunc modũ, Conuenit autem tabidis non ualde febricitantibus dare. Nam primũ de ta-
bidis facit mentionem. Intelligendum autem eſt ipſum ita nominare illos, qui tabem ex ulcere
pulmonis patiuntur. Nã alios qui alia ex cauſa ſunt extenuati, ipſe deinceps nominat in uerbis il-
lis, quorum initium eſt, Et in febribus paruis. Cõmune aũt in omnibus qui lacte indigent, quod
cibus bonum generans ſuccum, & qui cito per uenas diſtribuatur, illis eſt neceſſarius. Neq; mi-
randum eſt, ſi lac dicimus bonũ ſuccũ generare, etiam ſi aliquid habeat flatuoſum. Nam in uniuer
ſum, bonum ſuccũ generare dicimus quæcunq; poſt coctionem ad bonũ humorẽ tranſmutãtur,
hoc eſt ad ſanguinẽ. hic enim humor eſt nobis amicus. Cur autem cum dixiſſet, Cõuenit autem
tabidis, adiecit, Non ualde multum febricitantibus, mihi uidetur dignum inueſtigatione non par
ua: nam ſufficiebat etiam ſine ualde dicere. Nunquid igitur, & multum febricitantibus lac exhi-
bet; ſolis aũt ijs qui ualde multum febricitant, haudquaquã exhibet? an ab aliquo adiectũ fuit uer-
bum, ualde, ſicut & pleraq; alia? Hęc ita quiſpiam per ociũ inquirat. Sciat autẽ hoc nunc à nobis
diſcens, multum febricitantibus lac dandum non eſſe. Miror autẽ quomodo in illis, in quibus lac
dari iubet, aſcripſit, Si nullum ex ſupradictis ſignis affuerit, cum ſit à doctrina aphoriſtica alienũ,
id enim erat ex ijs, quæ prius dixerat, cognitum, etiam hoc non adiecto, ꝙ dandum eſt tabidis,
& præter rationem extenuatis, lac, niſi caput doleat, aut hypochondria intumuerint, aut bilio-
ſæ ſint deiectiones, aut tale aliquid aliud ipſis adſit. An, non ſimpliciter, neq; ſemper ſeruare bre- G
uitatem uidetur Hippocrates, ſed in quibus magnum aliquod periculum imminet ſi negligentius
quod ab ipſo docetur, accipiatur, in his bis terve repetere eadem non ueretur?

65 *Quibus tumores in vlceribus apparent, non conuelluntur valde, neq; inſaniunt: verum his euane*
ſcentibus, derepente quibuſdam à tergo conuulſiones, et diſtentiones fiunt: quibuſdã ante inſania, vel
dolor lateris acutus, vel ſuppuratio, vel difficultas inteſtinorum, ſi tumores ſint rubicundi?.

Omnes præter naturã tumores Hippocrates œdemata, ideſt inflationes, nominat, ſub quibus
uidelicet etiam inflammationes continẽtur: ſaneque hoc ipſum nomen inflammationis antiqui
omnes magis inflamminibus, etiam ſi ſine ullo ſunt tumore, adaptabant. Quòd igitur dicitur,
tale eſt: Quibus tumores ulceribus adueniunt, non admodũ conuelluntur, neque inſaniunt. Hoc
autem iudicio eſt, ꝙ nonnulli quidem in ipſis conuelluntur, & inſaniunt, ſed raro hoc patiuntur,
qn̄ uidelicet magnitudinem effatu dignam, uel malignitatem aliquam aſſumpſerint. Si uero tu-
mores de repente euaneſcant, conuulſiones, ac diſtẽtiones, qn̄ in partibus poſterioribus, hoc eſt
in dorſo, ulcera fuerint. Quæ uero deinceps dicũtur, ſi in partibus anterioribus fuerint, conſequi
dicit.

A dicit. Poſteriora ſiquidem neruoſa ſunt, anteriora autem uenoſa, atque arterioſa. Quando igitur ab vlceratis partibus humor, qui fecit tumorem, ad aliquam partē principalē ſe contulit: in partibus quidem neruoſis poſterioribus conuulſiones fient, ac diſtentiones: (nam hæ ſunt neruorū paſſiones) in anterioribus vero inſania, ſi feratur ad caput: lateris autē dolor, ſi ad thoracē humor conuertatur. Sæpius uero, & hi ſuppurantur, ſi humor non diſſolutus fuerit. Difficultatem uero inteſtinorum fore inquit, ſi tumores rubri fuerint, & repente diſcedant: illam dico inteſtinorum difficultatem, quam ſanguineam nominant, quæ eſt ſanguinis euacuatio per inteſtinum abſque exulceratione. Quòd igitur, ſi vel in dorſo, vel in partibus anterioribus illi oppoſitis cōtigerit aliquā tumores de repente euaneſcere, in tales ægri incidunt paſſiones, nos uidimus: non tamen ipſe nobis Hippocrates manifeſtauit, an de his partibus ſolis loquatur, an ſimpliciter de omnibus, ita vt crura ēt, & brachia hoc ſermone comprehendantur. In tibia itaque non ſunt in partibus anterioribus muſculi in chordas ualidas deſinentes. In coxa vero in partibus genu anterioribus maximā videmus chordā, ob quā per cōpatiendi rationē rationabile eſt magis ſequi conuulſionem, quā ob aliquem muſculorum, qui ſunt in partibus coxæ poſterioribus. Sūt enim omnes carnoſi. B Quare uerum non uideretur id, quod vniuerſaliter ab Hippocrate dicitur, ꝙ ex partibus tantum poſterioribus accidunt conuulſiones. Videtur quidem magna ex parte id fieri non in cruribus modo, ſed etiam in brachijs, forte quoniam hæ partes omnes è directo ſunt dorſalis medullæ. Naſcuntur autem ab hac, & membrorum extremorum, & ſpinalium muſculorum nerui.

66 ᵃ *Si in vulneribus fortibus, & paruis tumor non appareat, ingens malum.* a. Epid. ſec. 3

Poteſt, & vltimo aphoriſmi verbo, malum, adiungi ingens: poteſt, & priori parti coniungi. Fiet enim ſermo talis: vulneribus prauis exiſtentibus, ſi tumor non appareat, ingens eſt malum. Vel talis: Vulneribus prauis exiſtentibus, ſi tumor ingens non appareat, malum. Contingit autem, & verbum ingens, communiter dici, ac ſi ita dixiſſet: Si vulneribus prauis exiſtentibus, tumor ingens non appareat, ingens eſt malum. Melior uero ex tribus ſermonibus meo quidem iudicio hic eſt: Si vulneribus prauis exiſtentibus, tumor non appareat, malum eſt ingens. Dictum autem eſt & antea, ꝙ tumor (græce œdema) ab ipſo generaliter dicitur de omnibus tumoribus præter naturā. Vulnera autem praua dici exiſtimandum eſt, quę ſunt in capitibus, aut finibus muſculorum, & maxime neruoſorum. Nam in capitibus muſculorum, muſculis nerui inſeruntur, ex C finibus autem chordæ oriuntur. Sicuti igitur paulo prius damnabat omnes tumores derepente euaneſcentes, ita nunc illos, qui neque omnino adueniunt uulneribus prauis. Nam, & in his ſuſpicandum, ne humores ad uulnera defluentes, ad partes principaliores tranſmeent. Hoc in illis præſertim fieri vulneribus eſt exiſtimandum, in quibus adeſt quidem dolor, & propter ipſum omnino aliquid influit, ſed à medicis reprimitur ualde infrigidantibus, aut aſtringentibus medicamentis: nam, ſi dolor abſit, neque fluxio mouetur. Maxime autem dolores patiuntur partes neruoſæ, quæ per medicinas calefacientes, atque exiccantes curari deſiderant.

67 ᶜ *Molles boni: crudi vero mali.*

Hic ſermo pars eſt antecedentis, docente Hippocrate omnes tumores, quicunque molles ſūt, bonos eſſe, contrarios uero prauos. Proprie igitur molli opponitur durum atque renitens: Hippocrates uero crudum ipſum nominauit. Neque enim fieri poteſt, ut ſit tumor renitens, bene cōcoquente membri natura humores ad ipſum confluentes.

68 ᵈ *Dolenti partem capitis poſteriorem, in fronte recta vena inciſa prodeſt.* 5. Epid. cō. 2.

Non ſolum ſtudet Hippocrates, ubi ſit opus, euacuare, ſed cum auerſione. Auerſio autem ad t. 27. 3. 165. c D contraria fit, ſecundum longitudinem quidem ſupra, & infra: ſecundum latitudinem uero hinc & inde, hoc eſt à dextris & à ſiniſtris: ſecundum altitudinem uero ante & retro. In doloribus itaque partis capitis poſterioris, cum auerſione nunc euacuatio ex fronte fiet: ſicuti anterioris ex occipite. Sic itaque diuturnæ oculorum fluxiones ſæpius ſanatæ ſunt, ex partibus ſecundum occiput ſanguine miſſo, vnà cum cucurbitulæ vſu.

69 ᵉ *Rigores incipiunt mulieribus quidē ex lūbis magis, & per dorſū ad caput: ſed & viris parte corporis poſteriore magis: quàm anteriore, veluti femorum, cubiti. Sed & cutis rara: indicio aūt ē pilus.* de Tremore palpit. &c. 3. 53. h

Rigores omnes incipiunt quidem cum ſenſibili frigore: paratiores autem non ſolum ad ſuſcipiendam, ſed etiam ſentiendā frigiditatem, ſunt dorſi partes: quare non abſque ratione hinc rigores inchoant: & hi citius fiunt mulieribus, quoniam fœmina eſt natura frigidior atq; imbecillior. Reccurrit autem hinc rigor incipiens, ad principium neruorum, ſcilicet caput, celerrime facta per ſpinalem medullam compaſſione, quoniam & ipſa, natura frigida eſt, ſicut & cerebrū, & propter ſubſtantiæ molliriem, ut cerebrum, alterationem facile ſuſcipit. Ex partibus autem anterioribus rigores non inchoant, quoniam calidiorē habent, q̃ partes poſteriores, temperaturam

2. Epid. ſec. 3 & 6. Epi. cō. 3. t. 19. 3. 174 e

buiuſ-

huiuſque argumentum ſumit ex cutis raritate: rurſuſque raritatis ex pilorum multitudine. Dictum eſt autem à me de generatione pilorum ſufficienter in commentarijs de temperaturis. E

6.Epid. cõ.6. t.7.3.1 97.c

70 *A quartana capti, non admodum à conuulſionibus capiuntur. Si vero prius capiantur, et quartana ſuperuenerit liberantur.*

Quæ quidem fit ex euacuatione conuulſio, acutiſſima eſt, & pernicioſiſſima: quæ vero ex repletione partium neruoſarum, qualis in morbo comitiali, neque acutiſſima, neque ſimpliciter periculoſa. Meminit autem Hippocrates nunc non de tali conuulſione. nam verba capti, & capiuntur, longitudinem temporis oſtendunt. Hanc itaque conuulſionem quartana non ſolum prohibet fieri, verum ſi præfuerit, ſoluit. Fit autem ab humoribus lentis, ac pituitoſis, qui partibus neruoſis inſerti ſunt. Cum vero horum humorũ duplex ſanatio ſit excretio ſcilicet & coctio, ambas habet quartana, excretionẽ quidem ex rigore, (hæc enim ſola agitatio ſufficiens eſt craſſum excernere humorem) concoctionem uero caloris ſebrilis ratione, qui rigorem conſequitur.

2.Epi. ſect. 2.

71 *Quibus cutes circumtenduntur aridæ, & ſiccæ, ſine ſudore † moriuntur: quibus vero laxæ, et raræ, cum ſudore moriuntur.* F

Morituri qui quidem ſqualidas, duras & ſiccas habent cutes, & extentas: ſine ſudore moriuntur: qui autem contrario modo, laxas videlicet, & molles, & raras, cum ſudore moriuntur. prioribus ſiquidem humiditas vel omnino deeſt, vel cuti: alijs uero, & cuti ineſt.

παλουζάν. quam deiectionem philotheus accipit pro iudicari vel ad vitã, vel ad mortem: ſi enim euphoria ipſos cõſequatur, ad ſanitatem; ſi uero dyſphoria ad mortem.

72 *Qui regio morbo laborant, non multum ventoſi ſunt.*

Ventoſos ab ipſo nunc dici eſt exiſtimandum illos, qui in ventre colligitur multitudinẽ venti flatuoſi, qui vel per ructus, vel flatus excernitur, vel remanet, & extendit, quæ ibi ſunt. Fit autẽ hoc nonnunquam quidem ob debilitatem, & imbecillitatem partium ad ventrem attinentium, nonnunquã vero ex pituitoſo, & frigido humore. Hi itaque qui propter pituitoſum humorẽ vẽtoſi ſunt, cõtrarij ſunt laborantis regio morbo, qui ex bile accidit. Quare hi nũquam ob humoris exuperantis naturam uentoſi fiunt. Contingit autem ipſos ob partium imbecillitatem fieri aliquando uentoſos. Quare ſermoni adiecit, non admodum perpetuitatem quidem negationi adimens, oſtendens autem maiori ex parte quod prius dixerat, fieri. Neque enim admodum inuenire contingit regio morbo laborantes, habere partium ad uẽtrem attinentium imbecillitatem.

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS G

COMMENTARIVS SEXTVS.

6.Epi ſect. 2.

IN *longis læuitatibus inteſtinorum, ſi ructus acidus fiat, qui prius non erat, ſignum bonum.*

Læuitas inteſtinorum (græce lienteria) eſt uelox exitus eorum, quæ comeduntur atque bibuntur: q; talia deijciuntur, qualia fuere deuorata. Siquis uellet breuiorem afferre definitionem, diceret eſſe priuationem coctionis, cum neque quoad conſiſtentiam, neque quoad colorem, vel odorem vllamve omnino qualitatem, in uentriculo facta fuerit mutatio ciborum. Tale autem nomen hæc paſſio ſortita eſt, exiſtimantibus illis, qui prius talem ei indiderunt appellationem, fieri ipſam propter intrinſecæ ſuperficiei ĩteſtinorum læuitatem, ob quam cibos qui continentur in eis, non amplius apprehendunt, ut cũ ſuã natura inditam aſperitatem, retinebant. In pluribus itaq; alijs, qui primi nomina rebus impoſuere quamuis ſint collaudandi: non tamen eos in læuitate inteſtinorum accepto, cum ignorauerĩt, quod ipſius ventriculi proprium eſt cibos amplecti, ac ſe circumſtrĩgendo, certo tempore detinere, & rurſus ad inferiora dimittere. Et, ſicut in ueſica fit urinæ ſtillicidium, non expectante, ut illa colligatur, ſed ſtatim tanquam mordentem, aut aggrauantem expellente: ſic & in uentriculo ueloces exitus: hi enim ſunt communes omnium excretionum cauſæ quas ſi illi ſciuiſſent, qui primi hanc paſſionem, læuitatem inteſtinorum nominarunt, talem de ea opinionem abieciſſent & vice eius, totius uentriculi, atque inteſtinorum imbecillitatem in cauſa poſuiſſent, ob quam hæ partes corporis grauatæ à cibis aſſumptis, ipſos confeſtim excernunt. Fieri uero poteſt etiam aliquando, vt à quorundam humorum mordacitate in ſuperficie exulceratis fiat hæc paſſio: etſi ipſa uis non multum pariatur: nam & tunc erit neceſſarium, ut permeantibus cibis, partes exulceratæ dolorem ſentiant, atque ideo deorſum illos propellant, & a ſeipſis quàm citiſſime emittant; quo in omnibus partibus facto, velocitas exitus ſubſequetur, & nullum fiet initium coctionis; uerum tali inteſtinorum læuitati cuiuſdam morſus inerit ſenſus. In illa vero quæ accidit propter ventriculi, atque inteſtinorum imbecillitatem, abſque vllo doloris ſenſu fient deiectiones. Adeſt autem, & hæc haud parua utrique differentia. Quæ enim fit

ex

A ex humorum acritudine in uentriculi, atque inteſtinorum abraſa ſuperficie, ceſſante humorum prauitate ſtatim ſanatur cibis, ac potibus, qui uim adſtrīgendi habent. Quòd ſi longiori tempore perſeueret, in alteram paſſionem, quæ dyſenteria, id eſt difficultas inteſtinorum nominatur, tranſmutatur. Quæ autem potentiæ retentiuæ ſequitur imbecillitatem, omnino quidem fit ex intemperatura, ſed uel ipſorum corporum, quæ iam habitum quendam non facilem ſolui contraxerūt; eſt diſpoſitio, vel propter humorem aliquem, qui in uentriculo, atq; inteſtinis continetur, euenit, ex quibus humoribus unus eſt pituita. Vnde & acidos ructus, qui tali paſſione laborant, habent, quos Græci oxyregmias nominant, qui & ſine aliqua pituita quandoq; in uentriculo frigidiore fiunt: & in quibuſdam læuitatibus inteſtinorum, quæ ex frigiditate ortum habent, una fiunt, ſed progreſſu temporis ceſſant. Nam ab initio paruo quodam tempore cibi in uentriculo retinentur, procedente autem, atq; aucta paſſione, neque hoc tempore retinentur. In quibus igitur paruo remanent tempore, fit quoddam uelut initium coctionis, & propter hoc non ſortitur effectum. Nos uero didicimus fruſtrationes coctionis ex frigiditate prouenieētes, ructus acidos facere. In quibus aūt cibi nullū habent coctionis initium: neque ulla ab initio fit in qualitate mutatio: quare neq; ructus acidi, niſi pituita, ac præſertim acida in ventriculo abundet. Propterea Hippocrates non B ſimpliciter dixit bonum eſſe ſignum acidos ructus in læuitatibus inteſtinorum, ſed primum quidem in longis adiecit, quaſi cum incipientibus, ut dictum eſt, ſæpius unà eueniant: deinde, ubi prius nō fuerint, inquit, Quæcunque enim à pituita uentriculum refrigerantem fiunt læuitates inteſtinorū, ſemper cum ipſis ſunt acidi ructus, ut † caſus quidam. Illis igitur, quæ neq; incipiunt, neque ex pituita fiunt, non inſunt acidi ructus. quòd ſi quando fiant, ſignificat tantum iam tempus cibum in ventriculo retineri, quòd principiū mutationis accipiunt, & naturam ſuorum operum reminiſci. Hactenus mihi uideor expoſitoris officium ſatis impleuiſſe. Siquis autem eorum, quæ dicta ſunt, vult capita omnia ſcientifice comprehendere: in tractatu, qui de potentijs naturalibus inſcriptus eſt, non paucas habet de uentriculi uiribus demonſtrationes: in cauſis autem accidentium, de omnibus, quæ uelociter excernuntur. Quoniam uero a† Eraſiſtratus in ſecundo de uentriculo mentitus eſt de medicis ſe ætate ſuperioribus, turbauitque, & confudit inteſtinorum læuitatis notionem: melius mihi viſum eſt hæc etiam ſuperaddere, ac primum ipſius Eraſiſtrati verba ſubſcribere, quæ ita ſe habent: De ea quę læuitas inteſtinorum nominatur, dicendum, quam priores medici in tres partes diuiſerunt, in difficultatem inteſtinorum, in læuitatem inteſtinorū, & teneſmon, id eſt tentionem: quidam tamen in ijs, quæ excernuntur, differentias conſiderantes paſſionis, at- C que dicentes, quando ſanguinolenta, atq; mucoſa exeunt, quæ à ventriculo fuere concocta, tunc difficultatem inteſtinorum nominabant: ſi vero exeuntia cruda, miſta autem ſanguinolentis, atque mucoſis, leuitatem inteſtinorum uocabant: cum vero bilioſa miſta cum ſanguinolentis, atq; mucoſis excernuntur, tentionem paſſionis appellabant. Hæc igitur Eraſiſtratus inquit, neſcio qua ductus opinione, adijciens crudis excrementis mucoſa, ac ſanguinolenta. Hoc enim nullus appoſuit, neque eorum, qui eius ætate claruerunt medici, velut Philotimus, Herophilus, & Eudemus, neq; eorum, qui poſt ipſum fuerunt vſq; ad iuniores iſtos Archigenis ſectatores, neq; quos ipſe citat, priores medici, hoc eſt ipſo Eraſiſtrato ſeniores. Diocles ſiquidem in libro, b† De curatione, & cauſa paſſionis, ſcribit in hunc modum. Tertia fit magna ex parte ex difficultate inteſtinorum: vocatur autem læuitas inteſtinorum, ad quam ſequitur deiectio humida ac ſpumoſa, & cruda, & multa, & cita poſt cibum aſſumptum, ac potum. Praxagoras autem in ſecundo de aſſidentibus, inquit: Inteſtinorum læuitate laborantibus, quoniam lubricum eſt inteſtinum, ieiunum pſertim, neceſſe eſt cito ciborum fieri deiectiones. Poſt hæc deinceps, quòd neceſſarium ſit cito exeuntia, eſſe omnino cruda, Praxagoras ſcribit, maximam quidem paſſionis proprietatem in cita ponens deiectione: quòd vero cibi omnino incocti permaneant, hoc vnum faciens ex ijs, q̄ D neceſſario conſequuntur. Neque enim, quia omnino incocti permaneant cibi, ideo cito deijciūtur: ſed, quia cito deijciuntur, idcirco nullam habent coctionem: atque ideo nos, & alij complures medici, citam ciborum, nullam habentium coctionem, deiectionem, dicimus eſſe læuitatem inteſtinorum. Ad hunc modum, & alij antiqui medici de ipſa ſentire videntur. Nam in libro De paſſionibus Hippocratis, ſiue eius ſit is liber, ſiue Polybi eius diſcipuli, hæc de lęuitate inteſtinorum ſcripta inueniuntur: " c Cibi deijciuntur imputridi, humidi, abſque dolore, corpus autē extenuatur. Liquet vero fuiſſe morem antiquum viris iſtis, uocare imputrida, quæ nos incocta nominamus. d † In libro autem de victu ſalubri, qui & ipſe Hippocrati aſcribitur, (licet, qui adulterinum cenſent, non nulli ad Ariſtonem, non nulli ad Philiſtionem, quidam ad Pherecydem referant) ſcribuntur hæc verba: e " Patiuntur non nulli talia. cibus eis deijcitur humidus, incoctus, non propter morbum, veluti læuitatem inteſtinorum, neque aliquem ipſis affert dolorem. Hi quidē omnes Eraſiſtrato ſeniores. Sed, vt diximus, mille alij, qui omnes Eraſiſtrati ætate, & poſtea uiguerunt, in eandem ſententiam de inteſtinorum lęuitate ſcripſerunt. Quare neſcio, qua cauſa ductus de priſcis hominibus mentiatur, illos inquiens arbitrari in læuitatibus inteſtinorum ſanguinolenta, atque mucoſa cibis incoctis commiſceri.

Qui-

A† De hoc etiā libro meminit Gal. lib. de Venæ ſectione aduerſus Eraſiſtrateos. cap. 4. pag. 12. a

B † De paſſione cauſa, & curatione. & ita uidetur legiſſe eius interpres impreſſus, & eſt ille liber de quo meminit Gal. 3. de locis affectis ca. de Melancholia quarta 18. g

C in li. De Affectionib. ut ī de Lienteria.

D† Non eſt idē liber hic qui inſcribitur διαιτητικὸς ὑγιεινός τρίτος, vel ut Gal. in com. 1. ſectionis tertiæ primi Epide, περὶ διαίτης ὑγιεινῆς. cū eo qui inſcribitur περὶ διαίτης ὑγιεινῆς. nā hic liber, de quo hoc in loco meminit Gal. eſt tertius liber de Diæta: cui° initiū eſt, De diæta hum. &c. Liber autem de Diæta Salubri adiectus eſt libro de natura hu. qui ita incipit, Idiotas ita oportet &c.

E 3. de Diæta ubi de repletione.

6.Epid.ſect.6 2 "*Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, minus integra ſanitate fruuntur: quibus vero contraria, ſalubrius degunt.* E

In ſiccioribus ſecundũ naturã temperaturis nulla omnino ſuperfluitas manifeſta, neque ſenſibilis per nares effluit ex cerebro, ſicuti neque per cutẽ ſudor, ſed illa, quæ à medicis difflatio occulta nominatur, ſuperflua extenuata in modũ vaporis euacuat. Humidioribus vero naturis ſenſibiles fiunt ſuperfluitates, & præſertim cerebri, q̃m eſt natura frigidius: eiſdẽq; giturã, hoc eſt ſemen ipſum, ait eſſe humidiorem, ſicut in ſiccioribus aquoſa humiditate conſumpta, craſſius ac ſiccius eſt ſemen. Eos igitur, qui ſunt humidiores, ſiue cerebro tm̃, ſiue corpore vniuerſo, non contingit ſalubrem uitam, omnis expertem noxæ traducere, verũ continuo deſtillationibus ex parua occaſione capiuntur, &, ſi ſuperfluitas eis ad inferiora per palatum deſcendat, partes ſubiectæ offenduntur, fauces, guttur, aſpera arteria, pulmo, gula, ventriculus. Tuſſes itaque in ipſis fieri, & difficiles anhelitus, & anginas, cruditateſque, & vẽtris profluuia eſt neceſſarium, nonnunq̃ uero & difficultates inteſtinorum, quando, quod deſtillat, ſalſius quodam modo fuerit. Dixit autem, & ipſe de his "in libro de aquis, aere, & locis, ſicuti, & in libris de "morbis ac "paſſionibus. F

in li. de Aere aquis, & locis c.2.2.2.e f. & c.6.4.b

3 "*In longis difficultatibus inteſtinorum, cibi faſtidia, malum, & cum febre peius.*

2. de Morbis poſt pricipiũ non multis interpoſitis verſi. in li. de Affectib. vbi de Lienteria. 6. Epi. ſect. 7.

Difficultates inteſtinorum fiunt quidẽ ex humoribus acribus. ſunt autẽ inteſtinorũ exulcerationes primum quidem in ſuperficie abraſorum, progreſſu autẽ tẽporis, & profundiora habentium vlcera putrilagini, vt plurimum, obnoxia, quo maxime tempore etiam uentriculus ipſis cõpatiens ad cõcoquẽdũ ineptus redditur: qua offenſione magis, ac magis ad ſuperiora perueniente, cum & os ventriculi afficitur, cibum faſtidiunt, hoc eſt non appetunt. Sunt etiã, qui & ab initio nonnunquã cibum faſtidiant ꝓꝑ ichoras fluẽtes ab hepate, à quibus diximus abradi inteſtina præſertim cum hi amaræ bilis naturam habuerint. Nam pars eorum ſuperfluitans, ad os ventriculi effertur. In longis vero difficultatibus inteſtinorum, cum hic caſus euenerit, mortificationẽ quandam ipſi iam aduenisse uentriculo compatiendi ratione ſignificat, ex qua omnino interijt appetentia, opus ad uitam neceſſarium. Si vero unà cum inappetentia febris adueniat difficultati inteſtinorum, duorum alterum eſt, uel putredo aliqua circa ulcera, vel digna effatu inflammatio: atque ita, vt dictum eſt, toto iam compatiente uentriculo, ægri ſe habent exitialiter.

Ibidem. 4 "*Vlcera circumglabra, maligna ſunt.* G

Quando vel pilos uideris, defluentes à circumiacentibus vlceri locis, vel cutem ſquamulas è ſumma parte dimittere: ſcito ijs, qui ita ſe habent, prauos humores ad partem confluere, qui vlcus erodunt. Neque enim, ſi radices quidem pilorum poſſunt corrumpere, loca vlcerata ad cicatricem peruenire ſinent.

5 *Dolores, qui ſunt in lateribus, & pectoribus, atq; alijs partibus, an multum differant, perdiſcẽdũ.*

Perdiſcere oportet non modo locum dolentem, qualis nam ſit, ſed & magnitudinem doloris in eo, quanta ſit. Hoc autem confert, & ad loci patientis dignotionem, & ad præcognitionem eorum, quæ circa ęgrum futura ſunt, & præterea ad curationis inuentionem. Si ergo in latere magnus fuerit dolor, primum hic eſſe non poteſt, quin patiatur membrana, quæ ſubcingens nominatur: ſecundo autẽ non eſt abſque periculo: deinde & maiori indiget curatione: ſi quidẽ ad clauiculam dolor pertingat, venæ ſectione; ſi vero ad "hypochondrium, purgatione, quemadmodũ ipſe in "libro de uictu acutorum edocuit. ſin autem mediocris fuerit dolor, & præterea non pungat, vt qui in mẽbrana ſubcingente eſt, neque ad clauiculam aut hypochondrium pertingat: contingit ipſum carnoſis coſtarũ partibus patientibus fieri, atq; ideo neq; eſſe periculoſum. neq; magno auxilio indigere. Sic & in ſingulis alijs partibus doloris magnitudo eſt conſideranda; uelut ſi renum pars carnoſa patiatur inflammationem, "dolor eſt grauis: quemadmodum ipſe inquit in Epidemijs, ita illum nominans, q̃ veluti cuiuſdam ponderis, loco incumbẽtis, inuehit ſenſum. Alijs vero partibus, quæ ſunt in rene, patientibus: dolor ſentitur acutus. Dico autem alias partes tunicam hunc obtegentem, & ventrem eius interiorem, & eas, quæ ad hunc terminantur, arterias, ac uenas: ac prętereà exortus meatuum vrinariorũ. Sic præterea ſe habet res etiã in hepate. Nam eius parte carnoſa inflammationem patiente, grauis fit dolor: tunica vero circunducta, vel vaſis, acutus. & ipſius doloris acuti quantitas maior aut minor cauſæ facientis affert indicium. humor ſiquidem bilioſus, & acris dolorem auget, ſicut & ſpiritus flatuoſus non habens exitum: exoluit autem pituitoſus. Non ſolum autem magnitudo qualitatis aliquod nobis dat doloris indiciũ ſed etiam quantitatis. Augetur enim cuiuſlibet cauſæ efficientis opus, eius aucta ſubſtantia. Si igitur uniuſcuiuſque doloris volens à nobis magnitudinem conſiderari, hunc aphoriſmum ſcripſit Hippocrates: ſufficienter ipſius vſum expoſuimus. Si uero non ſolum, quo ad magnitudinem, dolorum differentiam dicit fore conſiderandam, ſed generalius adhuc quiddam, ac ueluti vniuerſalius, oſtendit, conſulens nobis omnes effatu dignas dolorum differentias inſpicere, maiorem

2. de Victu ac. t.11.7.117. h

H

6. Epid. cõ. 1. 6.3.155.c

A iotem adhuc ex eo fructum utilitatis percipiemus. Fietque huiuſcemodi ſermo. Non ſimpliciter partium dolorem conſiderare oportet: neque arbitrandum eandem eſſe in omnibus diſpoſitionem, veluti ſi prius quidem Dion, poſtea vero Theon coſtam doluerit, non eodem modo utrunque ſe habere exiſtimandum, ſed dicere oportet, nunquid multum inuicem in dolore differant, an quodam modo ſimiles exiſtant. Fit autem hoc ex duobus perſpicuum, & ex doloris ſpecie, & ex uehementia. Ex ſpecie, ſi pungenti ſimilis, vel tendenti, vel torporem inducenti, uel grauanti, uel ſtimulanti, uel erodenti, uel ferienti, uel cõtinuus, uel cũ intermiſſione, uel æqualis, uel inęqualis. Ex uehementia, quis ſit maior, aut minor, ad uertẽdum: quæ paulo antea, quo ad magnitudinem, differentia in doloribus dicebatur. Conſueuere ſiquidem medici uerbo abutentes, omne uehementius, maius nominare, quamuis non ad quantitatem, ſed ad qualitatem id pertineat, febrẽ enim quę ſuam habet in caliditate ſubſtantiam, magnam, uel paruam, uel mediocrem omnes nominare non deſinunt. Quare non eſt mirandum, ſi & dolorem uehementiorem, maiorem appellant. Immo uero non eſt admiratione dignum, ſi, quę ſpecie inuicẽ diſtant, magnum aiunt habere diſcrimen, ueluti dolorem, qui ponderis cuiuſdam ſimilitudinem gerit, ab eo, qui uidetur ferire, uel aliquid pati ex ijs, quæ antea diximus.

B

6 *Renum, & veſicæ vitia in * ſenioribus difficulter ſanantur.*

In ſenibus uix (inquit) ſanantur, hoc eſt multo negocio, ac longo tempore, quæ in renibus, ac ueſica ſunt uitia, quoniam earum opus indeſinens eſt, quiete autem opus eſt, ſiquid ſanari debeat, & quia per ipſas euacuatur ſuperfluitas acris, apta irritare, ſiue ulcus, ſiue inflammatio, ſiue aliqua alia paſſio in ipſis conſtiterit. Multo autem difficilius ſanantur in ſenibus corporibus ueſicæ paſſiones, quoniam, & omnes alij morbi, præcipueque longi. *Tales enim, & ipſe ſuperius dixit cõmori omnes.

* προσυτέροις habent plerique codices, ut Leon. legitur. πρεσβύτῃσιν. i. ſenibus, alij.

a. Aph. 39. 17 h

7 *Dolores, & tumores ventris ſublimes, leuiores: qui vero non ſublimes, fortiores.*

Sublimes nunc intelligendi ſunt, non ſecundum longitudinem corporis, ſed profunditatem: Interſtinguũtur autem hi in locis ad uentrem attinentibus, interiore abdominis membrana peritonæo gręce appellata, adeo ut, quicunque ſupra hanc fiunt, ſublimes uocentur: qui uero infra hoc eſt in ipſis, atque uentriculo, non ſublimes dicantur. Liquet autem, quod tales rectè dixit eſſe fortiores.

8 *Aqua inter cutem laborantibus: ulcera in corpore facta difficulter ſanantur.*

C Docuit ipſe in libro De ulceribus, a * non prius ad cicatricem perduci ulcera, quàm ſufficienter exiccentur: hoc autem non facile fieri in ijs, quos aqua inter cutem male habet, ob humiditatis immoderantiam.

A in lib. de Vlcerib. non lõge a principio: ubi ait: At ubi deligare uoles, & in libro de capitis uulnerib. Siccius fieri vlcus oportet.

9 b * *Latæ puſtulæ non admodum pruriunt.*

Sicuti tubercula omnia duplicem habent differentiam, quoniam quædã tendunt in acumen, & altum petunt: quædam ad maiorem extenduntur locum, non tamen in altum attolluntur: ſic & puſtulæ nonnullæ ſublimes, nonnullæ latę fiunt. Sublimiores autem puſtulæ, atque tubercula à calidiore humore generantur, humiliores autem à frigidiore. Quare ob duplicem cauſam latæ puſtulæ nõ admodum pruriunt: diſſlantur enim in latitudinem extenta, & facientem ipſas humorem minus acrem habent.

B 6. Epi. ſect. 3. t. 29. 3. 165. f

10 c * *Caput dolenti, & * circumdolenti, pus, vel aqua, vel ſanguis effluens per nares, aut os, aut aures morbum ſoluit.*

Plura, & alia ſic oſtenſus eſt Hippocrates dicere: in quibus niſi quis animũ aduerterit, uidebitur, quod ab ipſo dicitur, ſolum ad curationem paſſionis proficere, aliud uero nihil. Verum ipſe non hoc tantum dicit, ſed ſimpliciter, quòd pus, uel aqua effluens per nares, uel aures, morbum D ſoluit. Quòd ſi utiq; conuertens dixiſſet, quemadmodũ ergo nunc, ſermo foret irreprehenſibilis. Quando uel propter inflammationẽ, uel humorum crudorum multitudinem in capite aceruatorũ fieri dolorem contigerit tũc inflãmatione ſuppurata, aut humore excreto, ſolutio fit morbi. Si uero propter ſpiritum flatuoſum, aut ſanguinis multitudinem, aut bilem mordacem, aut omnino ex intemperatura, dolor acciderit, per alia ſanabitur.

C in li. De Iudicationibus prope finẽ. & 1. Prorrh. cõ. 3. t. 60. 4. 186. h. & in Coacis præn. Qui bus capitis dolores, &c. & Capitis dolorem ſoluit pus per nares &c.

11 * *Melancholicis, & renum uitio laborantibus hæmorrhoides ſuperuenientes, bonum.*

Non ſolum ratione euacuationis hęmorrhoides ſanant huiuſcemodi paſſiones, ſed & ipſa qualitate humoris euacuati. Hę etenim ſanguinem craſſum conſueuerunt euacuare, humore plenũ melancholico, talem habente in ſanguine conſiſtentiam, qualis eſt in uinis fæx: quare nihil mirum, ſi melancholiæ, & * renum paſſionibus conferunt hæmorrhoides, ut quæ humorem fęci ſimilem euacuare natura aptæ ſint.

in lib. De Iudicationibus non longe a fine, quanquã ibi legitur.

* τοῖς μελαγχολικοῖς μετὰ φρενίτιδος ἐχομένοις hoc eſt melãcholicis phrenitide occupatis.

12 *A diuturnis ſanato hæmorrhoidibus, ſi una nõ ſeruatur, periculũ ẽ aquã ĩter cutẽ: vel tabẽ aduenire.*

Hęmorrhoidas fieri impoſſibile abſque hoc, ꝙ propter multitudinẽ, & craſſitiem ſanguinis ora quarundam uenarum aperiantur, hepate ad ipſas reponente fæculentum ſanguinem, & melancholicum. Siquis igitur ei hoc intercludat iter, ſimul duritiem in hepate facit, ſimul multitudine

grauans

grauans,ac craſſitie calorē in ipſo natiuum extinguit,cũ tale quid accidat,quale in flammis ex- E
terioribus,in quibus multa ligna ſuperingeſta ſuffocant ignẽ,atque extinguunt.Si igitur a natiuo calore generatur ſanguis,perſpicuum eſt,quòd ipſo extincto nõ generabitur amplius. A qua vero inter cutem fit,cum ſanguinis generatio fruſtratur. Quòd ſi quando poſſit hepar propellere multitudinem ad venas pulmonis,hic vaſe aliquo rupto,tabidi fiunt. Non fruſtra igitur conſulit unam ſaltem ſeruare hæmorrhoidem,vt per hanc euacuetur fæculenta, ac uitioſa materia hepatis,præſertim in quibus ſolita eſt tempore longo per tales venas excerni.

infra,Aph.39

13 *A ſingultu habitum ſternutatio ſuperueniens liberat.*

Auctor eſt ipſe,ſicuti "conuulſionem,ita & ſingultum,vel ex inanitione , vel plenitudine fieri. Quando igitur a plenitudine fit(maxima autem ex parte ita fit) violento opus eſt motu , vt velut uecte quodam concuſſæ ipſum efficientes humiditates diſſlentur,atque euacuentur:hoc autẽ facit ſternutatio.Eos uero,qui ex inanitione fiunt(qui rariores ſuperueniunt) non ſanat ſternutatio.Quod uero ex plenitudine ſingultus iugiter fiat,indicant pueri crebro ſingultientes,cũ sũt repleti.Algor autẽ,& frigiditas omnis,eo quòd{omnia}neruoſa corpora efficiunt ad diſſlandum difficilia,ſunt cauſa,ut hæc repleantur,atque ideo in ipſis ſingultiunt. F

in lib.De Iudicationibus.In his q̃ hydrope detinẽtur, &c.& in Coacis præn. Hydropicis circa uenas,&c. 2.de Morbis, vbi tractat, q̃ caſu,& ſpõte in morbis cõtingunt , ibi ait,A profluuio alui forti &c.

14 *"Ab aqua inter cutem habito,ſi aqua è venis in uentrem defluxerit,ſoluitur morbus.*

Vnum & hoc exemplum eſt earum,quæ ſponte fiunt,& utiliter, euacuationum, Spontaneũ autem dicimus,non,quod ſine cauſa fit,ſed quod noſtra cauſa non fit.Quãdo enim data à nobis medicina aquam trahente,talis fiat euacuatio:non amplius hanc ſpontaneam nominamus.

15 *"A longo alui profluuio habito.ſpontaneus uomitus ſuperueniens,morbum ſoluit.*

Et hoc pariter exemplum eſt eorum,quæ recte fiunt à natura, quod medicum imitari oportet.Vtilitas uero prouenit retractionis ratione.

16 *A morbo laterali,vel pulmonia habito,alui profluuium adueniens,malum.*

Cum partes aliquæ patiuntur,non ſimpliciter aliæ compati ſunt natura aptæ, ſed cũ forti paſſione detinentur.Secundũ hoc igitur,& hepate fortiter patiente,ſingultus ſuperuenit, cõpatiẽte ſtomacho:tuſſis aũt,& difficilis anhelitus cõpatiẽtibus ijs,quæ reſpirationi obſeruiũt, inſtrumentis.Sic,& his ipſis peſſime affectis hepar cõpatiẽ:& hoc ipſum manifeſte oſtendit Hippocrates,cũ G
non ſimpliciter dixerit.In morbo laterali,vel pulmonia aluũ turbatã eſſe malũ ſignũ,ſed adiecerit,habito,ac ſi dixiſſet detento,atq; vexato homini à talibus paſſionib. profluuium alui ſuperueniens,malum eſſe ſignum:qm̃ ita ſe habentibus profluuiũ alui ſolet aduenire,cum nõ bene poſſit amplius hepar ad ſe trahere alimentũ,neq; conuertere in ſanguinẽ,& q̃nq; vẽtriculus alimentũ corrumpat.In mediocri aũt morbo laterali , atq; pulmonia profluuiũ alui ſuperueniẽs,poteſt interdum prodeſſe,ratione euacuationis,& magis,& cũ ſigna coctionis apparuerint ineſſe paſſionibus,neq; adeſt timor,ſed morbus eſt citra periculũ.Cõmuniter autem,& in his,in omnibus alijs,quæcunq; eodẽ modo dicũtur,illud meminiſſe oportet,quod ob nullum aliud extemporaneum,& manifeſtum caſus ſuperuenerit,veluti,& nunc alui profluuiũ non ex cibo,aut potu aliquo,ſed morbi ratione contingat.Nã,ſi alia ex cauſa,& non ui morbi fiat,non poteſt eius mortẽ ſignificare:ſiquidem oportet ſignum ſecundum aliquid ei,quod ab ipſo oſtenditur, connecti.

17 *"Lippientem alui profluuio corripi,bonum.*

in li.De Iudicationib.prope finem,&in Coacis præno. Lippienti ab alui profluuio.

Non ut ſignum,hoc,lippientibus bonum ab eo dictum eſt,ſed ut cauſa,quia humorum abundantia ſimul euacuatur,atq; ad inferiora retrahitur.Eſt autẽ & hoc apud ipſum exemplum unũ H
eorum,quæ ſponte,& utiliter euacuantur, quod medicum imitari oportet , & proculdubio ſic etiam omnes faciunt,in lippitudinibus aluum,& clyſteribus,& purgationibus ſubducentes.

18 *"Veſica diſciſſa,aut cerebro,aut corde,aut ſepto tranſuerſo,aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, aut ventriculo,aut iecore,lethale eſt.*

2.de Morbis, Moritur autẽ ſiq̃s cerebrũ, &c.& in Coacis præn.Moriuntur maxime,&c.

Hoc verbum lethale Hippocrates ſæpe in alijs libris,& in hoc etiam protulit de ijs,q̃ ex neceſſitate ſunt morituri,ſępe etiam de ijs,qui magna ex parte.Quare nunc quoq; manifeſtũ non eſt, nunquid omnino ſecuturã mortẽ diſciſſis his partibus velit oſtendere,an in quibuſdã raro hominem ſeruari contingat.Quòd igitur cor vulneratum mortẽ afferat neceſſario , unum ex ijs eſt, q̃ in confeſſo habentur:non tñ in alijs æque recipitur,vulnus quodcunq; mortẽ afferre ineuitabilẽ,ſed illud,quod magnũ eſt,atque profundum, quod rationabile eſt à uerbo diſciſſa ſignificari: ut tota ueſicæ tunica diuiſa uſq; ad interius ſpatium intelligatur:atq; in ſingulis alijs eodem modo.Siquidem in ueſica cõfeſſum eſt tale uulnus non coaleſcere,ſicut & in parte ſepti neruoſa , & in tenuibus inteſtinis:in uentriculo autẽ dubitatur:nam quoſdã in eo uulceratos dicunt aliquãdo,ſed raro,fuiſſe ſanatos . Hepatis autem non ſolum profundum uulnus in febris eius factum,

ſed

A ſed etiam fibram abſciſſam aiunt fuiſſe ſanatam, Neque nos latet, quod in libro De uulneribus exitialibus, quædam ex his eius libris auctor conatur ſanare. Qđ uero partes ipſæ diuiſæ agglutinari non poſſunt, in corde quidem, ac ſepto tranſuerſo ex iugi eorum motu contingit: in ueſica autem quia neruoſa eſt, ac tenuis, & exãguis: nam eius collum uidemus quotidie ſanari, cum lapis extrahitur, quoniam carnoſum eſt. Hepar uero vulnera habet plurimo manantia ſanguine: atque idcirco prius moriuntur, qui ita ſunt vulnerati, q̃ vulnera agglutinari poſſint: hoc autẽ ita dixi, uolens intelligi etiã venam eſſe diſſectam. Ob hoc ipſum igitur, qui vulnera in ſumma eius parte conſiſtentia aiunt ſanari, & fibras hepatis abſtuliſſe, verum † uidentur dicere. Cerebrum autem vulneratum ſæpe ſanatum vidimus ſemelq; in Smirna Ioniæ, uiuente adhuc præceptore Pelope, è vulnere effatu digno. Hoc itaque rariſſimum eſt. Verum autem eſt, ꝙ magna vulnera, quæ conſueuit Hippocrates nominare διακοπάς, i. diſciſſiones, afferunt mortem, fatenturq; omnes vulnera cerebri, quæ vſque ad aliquem eius ventriculum penetrant, afferre mortem. Tenuium autem inteſtinorum natura, & ventriculi magis, non parum participant carnoſæ ſubſtantiæ: & ideo in ſumma parte vulnerata ſæpius agglutinantur. Tota autem diſciſſa, vſque ad eorum cauitatem, rariſſime. B Hoc autem non tam propter eorum ſubſtantiam mihi uidetur accidere, quam quod non poſſumus æque intrinſecus, ſicut extrinſecus, medicamẽtum vulneribus imponere. Quapropter is, qui librum De vulneribus pernicioſis conſcripſit, ſiue Hippocrates fuerit, ſiue quiuis alius, ſanare ventriculum per potiones conatur.

† Legitur negatiue in Aldino codice.

7. Aphor. 18.55.h — 19 *"Cum diſciſſum fuerit os, aut cartilago, vel neruus, aut genæ particula tenuis, uel præputium, neque augetur, neque coaleſcit.* — 1. de morbis Neruus præciſus, & in Coacis prænot. Neruus diſſectus, &c.

Augeri uocat talem aliquam generari ſubſtantiam, qualis eſt abſciſſa, ſicut in cauis vlceribus uidetur caro germinare: coaleſcere autem, quando diſciſſi corporis labra agglutinantur. Quòd igitur neq; cartilago, neq; os generentur, eſt in confeſſo. An uero agglutinentur, nonnulli dubitant. Inquiunt enim perſpicue uideri oſſa perfracta, agglutinari. Sed aberrant, & doceri poſſunt in brutis, quorum pars aliqua fracta contraxit callum. Hæc enim ſeu in viua, ſeu mortua, ſiquis velit inſpicere diſſecando, uidebit manifeſte à callo, ueluti uinculo quodam circunducto, partes oſſium diſciſſas eſſe conſtrictas: quas ſi abraſerint, fracturæ profundum uidebunt nõ agglutinatum. Sic igitur de ijs, quæ dicta ſunt, ambigunt, nonnulli augeri dicentes, non tamen coaleſcere, quidã uero etiam coaleſcere, ſed raro. augeri igitur illa deſiderant, quę per exeſum ſunt ulcerata, & nullum uidi taliter affectum, cui non increuerit caro: Agglutinari autem illa, quæ diuiſa ſunt, & non C diſciſſa. Hæc enim inuicem differunt, cum diſciſſa diuiſionem habeant, uſq; ad finem peruenientem: quæ nunc Hippocrates inquit non coaleſcere, non ob id tantum, quod neruoſa ſunt, atque tenuia, ſed quoniam etiam ex eo, quod talem habent naturam, labra uulneris non ſunt parum à ſe inuicem diſtantia.

20 *Si in uentrem ſanguis præter naturam effunditur, neceſſe eſt ſuppurari.*

Quidam ſine articulo uentrem ſcribunt, uolentes omnem ſignificari cauitatem, quibus aſtipulatur, quòd: præter naturam, adijcitur: per quam adiectionem tale quiddam oſtẽdit Hippocrates, Si unquam ſanguis à propria cauitate in aliam quancunque cauitatẽ peruenerit: ut ſanguis permaneat, eſt omnino impoſſibile. Sic igitur, & inflammationibus, & illis, quas Gręci ecchymoſes nominant, fieri uidetur. In in inflãmationibus quidem, per minimas partes diſperſio ſanguine ad eas, quæ ſunt in muſculis, cauitates, quas ſola ratione contemplamur: in ecchymoſibus autem in ſpatia effuſo, quæ uaſis circumiacent. Suppurari non eſt recte dictum, cum nomen ſit unius mutationis in ſanguine factę. quare nonnulli ipſum ad generalius transferunt, hoc eſt ad corrumpi, id ab ipſo dicentes ſignificari. Sic enim fieri videmus, non permanere ſanguinem, cum à ſuo loco exciderit, ſed aliquando ſuppurari, aliquando nigreſcere, aliquando in grumos uerti, præſertim D quando in magnam cauitatem exciderit præter naturam.

A.l.1.c. 4. c.3.fol.73 b — 21 *Inſanientibus ſi uarices uel hæmorrhoides ſuperuenerint, inſaniæ ſolutio.*

Hic inſaniam * illam, quæ proprie melancholia dicitur, uocat, non illam, qui fit ex bile, furorem. ſunt autem uarices uenæ latiores in coxis, & cruribus, quę ex craſſo, & melancholico ſanguine contingunt, adeo ut pellente natura ad partes ignobiliores eos qui inſaniam efficiunt, humores, præſertim cum melancholici fuerint, ac craſſi, dictarum paſſionum generatio ſequatur, & inſaniæ ſolutio.

* Maniam.

22 *Quæcunque rupta ex dorſo ad cubitum deſcendunt, venæ ſectio ſoluit.*

Melius quidam ſcribunt: Quicunque dolores. nam ruptum ipſum deſcendere, unum eſt impoſſibilium: ſiquidem diuulſa, ac rupta muſculi parte carnoſa fit ruptum. Videtur itaq; nonnunquã manifeſte admodum collectus in loco ruptionis ſanguis: & diſcuſſione ſanatur. Reliqui uero, qui ſunt in dorſo dolores, ex defluente humore generantur, interdum ſolo, ſed magna ex parte craſſo ac flatuoſo ſpiritui aſſociato, quem excipere oportet, atque euacuare per uenæ in cubito exiſtentis ſectionem, quando huc apparet fluens. Eſt enim eius pręceptum, ſecundum quòd humo-

res

In lib. de Humoratum in princip. & i. Aph. 21. 10. a

res repunt, facere euacuationes. Idemq; ſignificant uerba hæc, "Eo ducendum eſt, quò repunt, per loca opportuna. Si autem de ruptis ſermo eſt ſcriptus ab eo: eos, qui fiunt compatiendi ratione, dolores intelligendum eſt dici ab ipſo deſcendere ad cubitos, non ipſam carnoſæ partis diuiſionem: nam fieri poteſt, ut & talibus uenæ ſectio utilis ſit, communi euacuationis ratione. E

23 *"Si timor atque mœſtitia longo tempore perſeuerent, melancholicum tale eſt.*

a. de Sympt. Cauſ. 3. 24. d. 3 de locis affectis. 4. 15 a A. l. 1. ſ. 3. 4. 5. c. 1. fol. 69. b

† Cod. Leon. habebat καὶ μὴ διὰ τύχην κα χρονίζοντα ... πάθος ... Sed longum tempus perſeuerauerint. videtur tamen magis quadrare Leonicenj lectio.

Siquis non ex cauſa manifeſta metuat, aut mœſtus ſit, melancholici caſus manifeſte ſunt, †etiã ſi nondum tempus acceperint. Sed propter cauſam manifeſtam incipiẽtes, diu poſtea perſeuerẽt, non te lateat melancholiam ſignificare. Nam & plures uiſi ſunt furore corripi, qui ab excandeſcentia, vel ira, vel mœſtitia principium habuit, ipſo ſcilicet corpore tempore illo prompte ſe habente ad incidendum in tales paſſiones.

24 *a"Si quod inteſtinorum gracilium diſcindatur, non coaleſcit.*

Hoc & in aphoriſmo paulo antea dicto monſtrauit, cuius initium, b"Veſica diſciſſa, vel cerebro. Neſcio igitur, quo pacto nunc fruſtra fuerit aſcriptus. Idem autem uidemus, & in pluribus alijs aphoriſmis: quos melius fuerit eximere, F

25 *b"Eriſipelas ab exterioribus verti ad interiora, non eſt bonum: ab interioribus autem ad exteriora bonum.*

A in coacis prænot. Si inteſtinum quoddã ex gracilibus &c.
B ſupra, aph. 18.

Non ſolum eryſipelas, ſed aliud quodcunque, quod ex profundis, & principalioribus partibus transfertur ad cutem, bonum eſſe ſignum, ac cauſam debemus exiſtimare: contra uero, ſi ad interiora, & profunda tranſmutetur, malum. Sed, & alia multa uidetur dixiſſe Hippocrates, quædam veluti exempla ſermonum uniuerſalium, a quibus eius, quod ſolet euenire, experientiam poſſumus habere manifeſtiorem. Talia etenim exempla oportet eſſe.

26 *c"Qui in febribus ardentibus tremores fiunt, delirio ſoluuntur.*

C. 1. de Morbis, Eryſipelas extra diffuſum &c. & in Coacis prænot. Eryſipelas uero fortis, &c.
D in li. de Iudicationibus. Quibus in febribus ard. trem. & i Coacis præn. Tremores in febribus.

Verum Hippocrates tales ſermones ſcripſerit, ut exempla magis generalium, atque uniuerſalium ſermonum, an alij interpoſuerint, cæteris inquirendum relinquentes, illud tãtum in ipſis obſeruabimus, quod & antea dictũ eſt, & nunc in febre ardente dicetur. Quæ enim hanc febrem efficiunt cauſę, in uenoſo genere exiſtentes: quando ad neruos transferuntur, primum tremores faciunt: compatiente uero principio, etiam deliria. Sicuti igitur in febre ardente tranſlatio, ſic, & in omni alia febre poteſt fieri, & omnino ex arterijs, & uenis ad neruos trãsfluxus humorum noxiorum, ſicuti rurſus ex neruis ad has. Improprie igitur dictum eſt febrem ardentem à delirio ſolui. Hæc enim ſolet Hippocrates dicere, quibuſdam ſuperuenientia, eorum ſoluere conſiſtentiam, quæcunque prorſus hominem liberant, non quæ alteram generant paſſionem, quæ nihilo minus quam prima ſit periculoſa. G

27 *Quicunque ſupp urati, aut aquam inter cutem patientes uruntur, aut ſecantur: ſi pus, aut aqua uniuerſim effluxerit, omnes moriuntur.*

in li. de Internis Affectionibus, ſi uero erumpat pus in pect°, &c. poſt principium pmultis uerſib. interpoſitis.

Suppuratos præcipue conſueuit nominare, qui pus habent in ſpatio inter thoracem, atq; pulmonem: quos quo modo urere oporteat, dixit in libro de paſſionibus, cuius initium, Pulmonis arteriæ. Quidam hunc librum inſcribunt, De ſuppuratis. Vſtione igitur indigent, qui plurimum habent pus, adeo, ut deſperent per ſputiones poſſe expurgari. Hos uero ipſos & difficultas anhelitus uehementer infeſtat ex loci anguſtia: quæ etiam nos cogit, ut eos uramus. In ijs autem, qui aquam inter cutem patiuntur, illæ quæ à Græcis paracenteſes, ideſt punctiones nominantur, magis, q̃ uſtiones, medicis ſunt conſuetæ. Verum, quod commune eſt uſtioni, ac punctioni, nunc ſane Hippocrates conſuluit caueri, hoc eſt multam, ac ſubitam euacuationem: ſic enim uidetur contingere, uti ait. Scriptum eſt etiam ab Eraſiſtrato exquiſitius de ijs, qui aqua inter cutem laborant, in pluribusq; compertum dicit experiẽtia, multam, ac ſubitam euacuationem febres, & mortem afferre. Videmus autem, & in alijs partibus æque, atq; in thorace, quando aliquis magnus tumor ſuppuratur, periculoſum eſſe ſubito multum euacuare, cum e veſtigio deficiat anima, vireſq; cõcidant, nec poſtea debilitas iſta facile remedium habeat. Videtur itaq; in his propter magnam corporum diſtantiam*, & puris acrimoniam, ora quorundam uaſorum arterioſorum adaperiri, quę prius, ueluti quoddam operculum, pus continebant: quo uniuerſim euacuato, multi cum eo ſpiritus exeunt, atque excernuntur: vnde periclitantur. In aqua uero inter cutem non modo ob hanc cauſam ea laborantes offenduntur, ſed, & durities viſceris, vt quæ non amplius ſuſtentatur ab aquoſa ſubſtantia, & ſeptum tranſuerſum deorſum trahit, & viſcera, quæ ſunt in thorace. H

* διαστάσεως. ſed forte διαχάσεως, i. dehiſcentiam.

28 *Eunuchi neque podagra laborant, neque calui fiunt.*

Eunuchos ſectio teſticulorum ſimiles efficit fœminis. Sicuti ergo in eis caluities non accidit: ſic neque in eunuchis, propter temperaturę humiditatem. Nam eunuchos podagra non laborare, Hippocratis quidem tempore verum extitit; nũc vero nõ amplius, propter immodicũ ociũ,

& victum

A & victum intemperantem. Res autem non ita ſe habet. Neceſſe eſt pedes natura eſſe imbecilliores, ſiquis podagra corripi debeat: ſicut & cerebrum ſi morbum comitialem paſſurus ſit: non tamen eſt omnino neceſſarium alterutrum pati, ſi nihil in vita deliquerit. Diſces autem aperte, quod imbecillitas partis non ſit ſufficiens ad generandam paſſionem, ex intermedio tempore acceſſionum: in quo prorſus non infeſtantur, quamuis naturalis imbecillitas continua ſit. Clarum eſt autem hoc, & in podagricis manifeſtiſſime apparẽs, quod influente aliquo ad pedes humore ſuperfluo, paſſio generatur. Si nunquam igitur huic humor influeret, liquet, quod neque unquam accideret paſſio, non influet autem, ſi ſemper uacans ſuperfluitatibus corpus extiterit. Erit autem uacans ſuperfluitatibus, ſi medioeri utatur exercitio, & homo bene cibum concoxerit, vnde & deſidiæ, & crapulæ eis nocent. nocent etiam multa, & potentia uina bibita, præcipue cum aliquis ea ieiunus potauerit. Hæc enim neruoſam ſubſtantiam prompte* offendunt, ſicut & coitus. Aetate igitur Hippocratis pauci podagra laborabant, propter uitæ moderantiam, noſtris uero temporibus vſque adeo auctis edulijs, vt nihil eis addi poſſe uideatur, infinita eſt podagrarum multitudo, cum nonnulli ſint, qui ne exerceantur quidem, ſed cruditatibus atque ebrietatibus incumbant, & ante cibum bibant vina potentia, ac venereis utantur immoderate: nonnulli vero, etſi non in

*ΠΑΙΤΤΟΥΣΙ, i. percutiunt: habent multi cod. manuſcri. & recte alij ΠΑΗΡΟΥΣΙ, i. opplent ut etiam Lauren.

B his omnibus, in uno ſaltem aut duobus delinquant. Atqui peccatum magnũ cum fuerit: ſæpe in uno eorum, quę diximus, deliquiſſe ſat eſt. Ob hanc igitur cauſam etiam eunuchi podagra corripiuntur, quamuis nullum habeant vſum venereorum. Talis enim eſt eorũ deſidia, ingluuies, ebrietas, vt etiam ſine venereis podagra corripi poſſint. Hæc eadẽ & de articulari morbo dicta exiſtimes: omnes ſiquidem, qui eo laborãt, maxima ex parte prius podagrici fiunt. Accedit ad has cauſas, ob quas plerique incidunt in podagras, quòd multi patres, & auos habuere podagricos, in quibus ſemen erat uitiatum, atque adeo filijs uehementiorem fecerunt partium imbecillitatem.

29 *Mulier podagra non laborat, niſi menſtrua defecerint.*

de Venæ ſect. aduerſus Eraſi. 67.a

Mulieres non fiunt podagricæ, ratione euacuationis. Oſtenſum eſt enim in præcedente ſermone, quod, niſi humores ſuperabundauerint, ex ſola partium ad patiendum habilitate non poteſt podagra fieri. Verum rurſus, & hic, prius quidem erat uerum, ubi non omnino menſtrua defeciſſent, quia parua erant delicta, quæ ętate ſuperiore mulieres admittebant: nunc vero ob eorũ magnitudinem, quædam podagra laborant, antequam menſtrua deficiant, cum quampluribus pauca exeant, nonnullis autem vel mediocria.

C

30 *Puer podagra non laborat ante vſum venereorum.*

Quòd magnam uim habeat ad podagræ generationem vſus venereorum, liquet etiam in pueris, quemadmodum paulo antea & de eunuchis dicebam. Eunuchos itaque uidimus quoſdam podagra laborantes, pueros autem non uidimus. Verum, ſiquis tali eſt paſſione correptus: vnà cum hoc, quod, & genuũ articuli, & manuum intumuerunt, in quendam articularis morbi modum repente incidit ob plenitudinem ex multis cruditatibus aceruatam.

31 *Dolores oculorum, meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut vena ſectio, aut medicamentum epotum ſoluit.*

2. de Diffe. feb. 3. 41. g in 6. Epi. cõ. 6. t. 5. 3. 196. a 6. de Simp. med. fac. 5. 40 d 3. Me. med. 7. 17. e 12. Meth. med. 7. 75. d 7. Apho. 46. 57. g

Singula horum, quæ dixit, magis experientia, quàm ratione aliqua, videtur mihi Hippocrates cognouiſſe. Nihil enim mirum, ſi homo dolens, cum iſſet ad balneum, dolore fuerit liberatus, vel ſi non permiſſus bibere vinum, deinde nullam ex hoc ſentiens vtilitatem, motus eſt ad bibendũ, alioqui multum appetens vini, & poſthac melius ſe habuit. Sicut igitur & plura alia, quæ medici hoc modo inſpexere ſunt ab eis ſcripta abſq; aliqua determinatione: ita & hæc mihi ſcripta vi-

D dentur ab Hippocrate neq; ut rationali dicente diſpoſitiones, neque vt empirico concurſus. Cæterum vtilitas, quæ nobis poteſt aduenire ex ſermonibus hoc modo ſcriptis, eſt in inquirendo diſpoſitiones, in quibus meri potio, & balneum, & vnumquodq; eorum, quæ ſeriatim dicta ſunt, vtile ſit, quod & mihi contingit. Nam, quòd omnino ſint aliqui oculis dolentes, quorũ nonnulli meri potionibus, nonnulli balneis iuuentur, fidem Hippocrati adhibens eram perſuaſus (neque enim ipſe ſcripſiſſet, ſi non vidiſſet) non tamen ab aliquo præceptorum tale auxilium ægris adhibitum fuiſſe conſpexeram. Itaque, primo cum omnes quæſiſſem diſpoſitiones, in quibus neceſſarium eſt non in oculo tantum, ſed; & in alijs partibus fieri dolores, deinde quæ mihi ipſe perſuaſiſſem eas adinueniſſe, hinc conſideraui earum indicia diſpoſitionum, & poſt quam his etiam fidem adhibui, auſus ſum remedia afferre dolentibus. Ac primum quidem adoleſcentem balneaui, cui medicus non abſque ratione in die ſecundo ab initio venam ſecuerat, & deinceps curauerat medicinis, quas experientia cognouerat, cum inflammatio ſola obſideret oculos. Dolebat autem vehementiſſime per quoſdam inſultus, in quibus aiebat ipſe ſentire ſe acres humores, qui vniuerſim fluebant ad oculos, quibus excretis licet vehementia doloris ſedaretur, non tamen dolor omnino ceſſabat, & hoc illi per totam quintam accidit diẽ, maius ſemper habens incremen-

tum. Cum igitur dolorẽ non poſſet tolerare, me & quendam alterum ex ocularibus medicis ad- E
uocauit tunc in vrbe Roma probatiſſimum. Illi itaq; videbatur vtendum eſſe collyrio quodã ex
ijs, quæ emplaſtica nominãt, & anodyna, id eſt dolorẽ ſedantia: cuiuſmodi ſunt, quæ ex ceruſſa
lota, amylo, & papauere componuntur. Nam ſic maxime ſperabat poſſe reprimi per emplaſtica
id, qđ influebat, & ſimul ſenſum per ſtupefacientia torpeſcere. Ego vero ab initio ſuſpecta habui
talia medicamenta. Neque enim vehementes reprimũt fluxiones, ſed excerni prohibẽt; atq; ideo
ſi humores fluentes acres extiterint, corneã erodi contingit: ſi vero multi, extendi, ac vehemẽter
irritari, ac ſi rumperetur: ex quibus, niſi medicamentum fuerit magnopere ſtupefaciens, dolores
impatibiles excitantur. Si vero fuerit adeo ſtupefaciens, vt ex eo oculi maximã inflammationem
non ſentiant, neceſſarium eſt ſimul uim viſoriã lædi adeo, vt ceſſante inflammatione, vel debili-
ter, vel nihil oĩno videant: ſimul quandam præduram diſpoſitionẽ, & quæ difficulter ſanari poſ-
ſit, in oculorum tunicis relinqui. Cũ igitur iſta nouiſſem, atq; ẽ animaduerterẽ humorem influen
tem non paucum, valdeque & acrem, & calidũ: primum fomento vtendum cenſui, experientiæ
gratia, tanquam ex ea certius cogniturus, qualis nã foret diſpoſitio. Solet enim in his fomentum
parumper quidem dolorem mollire, ſed alteram fluxionem aduocare. Qua enim ratione poteſt
id, quod in oculis continetur, diſcutere: eadẽ ratione alterã quoq; ex vicinis locis attrahere valet. F
Verum q̃ primum & aquam calidam, & ſpongiam afferri iuſſi, æger ipſe dixit expertum eſſe ſæ-
pius tota die id remedium, ac primum dolorem imminuere, ſed paulo poſt maiorem adducere;
Quæ ego cum audiſſem, medicum ocularem expectare iuſſi, ipſi promittens, me etiã abſque fri-
gido medicamento ægrum à dolore liberaturum. Cum autem ſolo balneo vſus eſſem, ita dolorẽ
ſedaui, vt tota nocte dormiret æger, nec ſemel aliquem eorum, qui iuxta dormiebãt, aduocaret.
Ab hinc in reliquis, in quibus per ſigna cognoui influere quidem humores acres ad oculos, nõ
tñ corpus eſſe plenum: balnei vſu dolorem ſanaui. Adoleſcens item alius fuit, qui, q̧ vicinus vrbi
non erat, oculorum inflammationem pluribus iam diebus ruri paſſus fuerat: hunc, quia in eodẽ
ſtatu perſeuerabat, in vrbem profectum intuitus habere oculos ſqualidos quidem, ſed valde tu
midas, ac plenas ſanguine eas, quæ in ipſis venæ erant: iuſſi, vt, cum ſe lauiſſet, potu vteretur me-
raciore, & ita ſe ſopori tradere: quod factum eſt: ſomnus enim profundus ipſum inuaſit, & mãne
ſine dolore ſurrexit: mihiq; fiduciam præbuit, vt, in quibus ſanguinis copia craſſioris in oculorũ
venulis cõtineretur ſine plethorica totius corporis diſpoſitione, vterer uini potione, vt quæ dif-
fundere ſanguinẽ, atque dimouere poſſit, ſuiq; motus vehementia obſtructiones aperire. Cæte-
rum hæc quidem remedia doloris oculorũ fortia ſunt. Securiſſimum autẽ eſt fomentũ, & omni- G
no aliquam afferens utilitatem, vel tanq̃ ſignum ad dignotionem, uel tanquam cauſa ſanitatis
oculorum. Nam, cum nihil omnino influit in oculos, fomentum diſſoluens eã, quæ in ipſis con-
tinetur, ſuperfluitatem, oculis ſanitatem reſtituit. Cum uero adhuc influit, primo quidem, cũ ad-
hibetur, ſuo calore aliquod affert uel mediocre leuamen: quòd ſi paulo poſt dolorem augeat,
tunc fit ſignum dignoſcitiuum, ex quo nos diſpoſitionem comprehendentes, ad totius corporis
euacuationem peruenimus: ipſo quidem ſanguine redundante, per uenæ ſectionem: malitia
uero humorum infeſtante, per purgationem: neque enim difficile eſt admodum ab humorum
malitia ſanguinis copiam diſtinguere.

32 *Balbi ab alui profluuio maxime capiuntur.*

Sicuti eſellizeſthæ, id eſt balbutire, prolationis uitium eſt, non uocis: ſic & traulizen, eiuſdẽ ſi-
gnificationis uerbum, nõ potente lingua exquiſite eas dearticulare uoces, quæ per t & r, profe-
runtur, qualis eſt hæc ipſa traulus, & ſimiles hæ, trepidus, tremit, tradit, trochus, triſtis, & quæcunq;
aliæ tales. Hæ ſiquidem oẽs exigunt linguam ſe amplianctem, ac prioribus dentibus innitentem.
Cum igitur in aliquibus lingua fuerit imbecillior, male innititur, & ſonũ t & r, dearticulare ne-
quit, atque ita ad t & l, pronunciandũ labitur. Hoc autẽ ei contingere poteſt, quia quoquo mo- H
do ſit breuior, q̃ ipſi conueniat: quod tñ rariſſimum exiſtit: & quia molliorem, atque humidiorẽ
habet temperaturam: quam ob cauſam & pueri balbutiunt, cum tale quiddam ipſis in loquendo
contingat, quale & in ambulãdo euenit: nam & ambulare nonnulli quidem prorſus nõ poſſunt,
nonnulli uero nõ ſufficienter, cũ cruribus nequeant ꝓp mollitiẽ firmiter inniti. Quibuſdã etiam
ætate integra, inter loquendũ fatigatis, balbutire contingit: ſicut & illis, qui plurimum tibia ceci-
nerint, & quibus uires ex morbo plurimũ ſunt debilitatæ, & quibus demũ lingua eſt uehemẽtius
exiccata. Verum ſiccitas tanta nulli ineſſe poteſt, qui habitum ſeruet naturalẽ: atq; ideo ſolius hu-
miditatis immodicæ in ijs, qui natura balbutiunt, id prolationis detrimentũ cauſa eſt, cum linguæ
muſculi nequeãt firmiter ſtabiliri: atq; hoc ei poteſt accidere uel ꝓp ſuam, uel propter neruorũ
imbecillitatem, quos uidelicet à cerebro ſuſcipit. Quare, & ebrij aliquã balbutiunt, partim quia
multa humiditate perfunditur cerebrum, partim quia etiam ab ipſius multitudine prægrauatur.
Continget igitur ijs, qui ſunt balbi natura, ut uel cerebrum humidum habeant, uel linguam, uel
utrunq;: & à cerebro quidẽ talẽ temperaturã ſortito, defluere multas par eſt humidas ſuperfluita
tes, eaſque inde fluentes in uentrem ſuſcipi: longisq; ideo profluuijs hominẽ capi. Lingua uero

admo-

A admodum hùmida ex natura exiſtente,& ventriculum talem eſſe par eſt, ut qui alteram ſui tunicam communem habeat ad linguam: imbecillis autem ex humiditate uentriculi propria paſſio eſt diuturnum profluuium.

33 Qui acidum eructant, non ualde morbo laterali corripiuntur.

Acidum eructantes, hoc eſt acidum ructum habentes, raro inquit capi à morbo laterali. Nam quod dicitur, non ualde, idem oſtendit, quod raro, non nullo modo: ut quidam libri huius expoſitores ſcripſerunt. Dictum autem a nobis eſt, ubi de morbo laterali ſermonem habuimus, quod lateralium morborum hic quidem, qui una cum pallidis & flauis fit ſputis, ex bilioſis humoribus ortum habet: hic uero, qui cum ſpumeis, ex pituitoſis: ſicut, qui cum nigris, ex melancholicis, qui uero cum rubeis, ex ſanguine. Eſt enim lateralis morbus inflammatio membranæ, quę ſubcingens nominatur. Cum uero unaquæq; inflammatio ex alicuius humoris ſuperabũdantia gignatur, pro eius natura, & ſputi ſpecies morbo laterali laborantibus aduenit, & ſpes ſalutis ac mortis habetur. Non æque autem membranæ, ac pulmo ſunt natura aptę humores ſuſcipere: denſa ſiquidem eſt membranarum ſubſtantia, pulmo uero rarus admodum, ac laxus: quare huic quidem promB ptum eſt omnes ſuſcipere humores, membranę autem ſubcingenti bilioſos magis. Ob hanc igitur cauſam, quibus pituita natura ſuperabundat, raro à morbo laterali corripiuntur, pręſertim ſi ſalſedinem, atq; acrimoniam aliquam ſibi adiunxerit. Talis enim inteſtina mordens, irritat ad deiectionem: in qua contingit non ſolum pituitam, ſed plures alias etiam ſuperfluitates excerni. Dicebat vero ipſe in libro de aere, aqua, & locis, "eos, qui habent uentrem natura humidum, morbo laterali, atque "alijs morborum generibus minime corripi.

Lib. de Aere aquis, &c. c. 2 f

34 Quicunque calui ſunt, iis magnæ uarices non fiunt: quibus uero caluis uarices magnæ ſuperueniunt, ij rurſus capillati fiunt.

"Non ita tamẽ dicit i eo libro Hippocrates, ſed q fieri non poteſt, ut morbi acuti urgeãt ubi uẽtres ſiat tumidi. fortaſſe ergo legendum eſt, at que aliys morbis acutis, &c.

Quando in uiri ſapientis libro aliquis ſermo inuenitur manifeſtum habens mendacium, non ſine ratione legentes dubitare contingit, & primo quidem ſibijpſis diffidere, quaſi neque illa, quę ſunt manifeſta, noſcentibus, deinde ſuſpicari, ne falſo fuerit interiectum. Quis enim neſciat, caluitium eſſe paſſionem inſanabilem? Sed neq; illud uerum eſt, magnas uarices caluis nunquam aduenire: ſicuti nec uaricibus aduenientibus, caluitiem ceſſare: niſi forte (ut nonnulli inquiunt) uocatum à medicis capillorum defluuium (gręce madaroſin) caluitium nominet. Illud enim à uitioſis

A. lib. 2. c. 4. c. 3 16. 73. b.

C humoribus generatur, ſicuti quę ophiaſin & alopecian nominant: atque ideo, cum iiſdem humores ad crura "decumbunt, poſſunt uarices facere, & capillos reſtituere. Si enim prius contigerat, ut capilli à uitioſis humoribus, corruptis eorum radicibus, corrumperentur: ueriſimile eſt, ut eiſdẽ humoribus alio tranſpoſitis, ad primam naturam poſtmodum redeant.

35 "Aqua inter cutem laborantibus, tuſsis ſuperueniens malum.

7. Aph. 47. 57. b

Superuenire paſſionibus alias paſſiones & caſus, priſci medici dicere conſueuerunt, quęcunq; ipſius paſſionis adauctę ratione contingere ſolent. Talis enim eſt Praxagorę liber de ſuperuenientibus inſcriptus. Sic & nunc de tuſſi dictum eſt. Neque enim cum ex alia fit occaſione in homine aquam inter cutem patiente, tuſſis ſignum eſt exitiale, ſed quando ipſius morbi ratione. Cũ enim in hydrope aquoſa humiditas tantum adaucta fuerit, ut iam aſperas occupet arterias, ſi tuſſis ſuperueniat, tunc periculum imminet, ne homo haud ita multo poſt ſtranguletur.

7. Aph. 48. 58. a

36 "Difficultatem urinæ, uena ſecta iuuat: ſecare uero interiores.

Neque hic ſermo uerus eſt, niſi, &, coniunctionem aſſumpſerit, ita ut aphoriſmus talis fiat: DifD ficultatem urinę & uenę ſectio ſoluit. Reuera enim & uenę ſectio ſoluit difficultatem urinę illã uidelicet, quę propter inflammationem & multitudinem fit. Quod autem ſequitur, Secare uero interiores: ſi de uenis manuum dicitur, neq; uerum eſt, neq; conſentaneum Hippocrati. Videmus ſiquidem ipſum in omnibus libris ſuis, in partibus, quæ ſupra hepar ſunt, è manibus ſanguinẽ mittere: in inferioribus autem uenas, quę in poplite uel talo ſunt, ſecari iubet. Si quis vero de his ipſũ dixiſſe arbitretur, Secare autem interiores: hoc dictum paruam uim habet. Ab una enim ambę naſcuntur, quę in poplite trifariam diuiditur, quoniam & una uena ad hoc peruenit membrũ non ſicuti ad manum, duę. Melius itaque fuerit & hunc aphoriſmum vnum ex adiectis opinari.

7. Aph. 49. 58. a

37 "Ab angina habito ſi tumor fiat in collo, bonum: foras enim morbus deducitur.

Sermo uerus eſt, & cauſa in promptu: ſiquidem ex intimioribus, & principalioribus partibus paſsiones confert ad cutem transferri.

38 Cancros occultos omnes melius eſt non curare. Curati enim cito pereunt: non curati uero longius tempus perdurant.

Occultos cancros dixit uel eos, qui ſunt ſine ulceratione, uel abſconditos, hoc eſt non apparentes:

rentes: quod rurſus idem ſignificat, ac ſi diceretur, qui in profundo corporis ſunt. Sed & curare, E duplex eſt: vnum quidem omnia agere, vt particula patiens ad ſanitatem perducatur: alterum autem eam adhibere prouidentiam, quæ paſſioni congruat, hoc eſt ipſam mollire, ac minorem facere, tum præcipue, cum adeſt exulceratio. Tunc enim eſt neceſſarium, vt, ſi non aliud agamus, ſaltem ichoras abluamus, humido aliquo utentes, non quocunque, ſed vel per experiẽtiam, vel per iudicationem inuento, quod neque putrefacere, neque irritare partem patientem ſic aptum. Ab hac igitur curatione neque abſiſtere conuenit: neque illi, qui ſunt ſine vlceratione, cancri indigent ea. Aliã vero, quæ fit per ſectionem, vel vſtionem (quæ ſola ſunt remedia cancrorum) conſulit, vt in cancris occultis non adhibeamus. Quòd igitur illi, qui ſunt in partibus penitioribus, talia remedia non deſiderant, etiam experientia docet. Equidem ſcio omnes, qui huiuſmodi cãcros curare tentarunt, magis illos irritaſſe, & breui homines interemiſſe. Nam, & qui cancrum in palato conſtitutum, & in ſede & in ſinu muliebri, vel uſſerunt, vel ſecuerunt, non potuerunt ulcera ad cicatricem perducere, & homines in curatione afflictos, ac maceratos, uſque ad mortem detulerũt: qui ſi curationẽ nõ adhibuiſſent, longiori tempore uitam cum minori moleſtia trãſegiſſent. Tales igitur cancros nullo modo curare tentemus. Ex eis uero, qui in ſumma parte corporis hętent, illos tantummodo, quos poſſumus una cum radicibus ipſis, ut quiſpiam dixerit, reſecare. Ne F que enim malum eſt per ſimilitudinem, radices cancri nominare eas, quæ plenæ ſunt ſanguine melancholico, uenas, & uſque ad loca circunſtantia diſtenduntur. Multi ſanè magnæ auctoritatis medici, neque hos manus opera curari permittunt, ſed illos tantum, qui exulcerati, ſimul laborantes moleſtant, adeo ut ipſi ultro manu curari deſiderent: ſimul ſunt in talib. partibus ſiti, quas poſſimus una cum radicibus reſecare, & exutere. Quidam uero neque hos amoliri permittũt, ſed omnino abſiſtendum conſulunt a remedijs potentibus in omni cancro. Quod autem Hippocrates nunquam conſuluiſſet curare potenter cancros in partibus corporis penitioribus conditos, ex ipſa paſſionis natura licet cõiectari. An uero & eos, qui in ſumma parte corporis hærent abſq; ulcere, incertum eſt, quantum ex uerbis aphoriſmi conijci poteſt. Ipſum uero ſcripſerunt Artemidorus, & Diſcoroides, uſque ad ea uerba, melius eſt non curare.

39 *Conuulſio fit vel ex repletione, vel inanitione: ita uero & ſingultus.*

Conuulſio (ut & ipſum indicat nomen) conuulſis fit ad propria capita muſculis, ut autem clarius diceretur, retractis, ſicut etiam eſt motus eorum ſecundum naturam. Verũ hic quidem non fit ſine animalis appetitu: conuulſio autem, paſſio eſt inuoluntaria, ad ſimilem uenientibus neruo G ſis partibus diſpoſitionem, quam etiam in motibus factis ſecundum appetitum aſſumebant. Nam ex repletione ita nerui intenduntur, vt chordæ in ualde humidis ambientis nos aeris conſtitutionibus, atque ideo propter hanc cauſam ſæpe etiam rumpuntur, idem uero & in ſiccioribus conſtitutionibus accidit: nam in ſeſe colliguntur, ac conuelluntur omnia neruoſa corpora uiolẽtius exiccata: veluti lora, ſi paulo magis ab igne calefiant: quibus ſimilia patiuntur, & quę ſolis feruor exiccauit. Conuulſio igitur non abſque ratione à contrarijs fit cauſis. Singultus uero concedatur conuulſio ſtomachi nominari, quando aliud fuerit ſermonis propoſitum. Quãdo uero hoc ſolum ſtuduerimus, vt ſingultus ſubſtantiam cognoſcamus: melius fortaſſis fuerit non conuulſionem ipſum nominare, ſed quendam motum euiſdem quidem generis, cuius uomitus, intẽtum autem, & illo uehementiorem. Nam ſtomachus appetens eorum aliquid, quæ in ipſo continentur, expellere, ad duos mouetur caſus, vehementiorem quidem in ſingultibus, mediocrẽ uero in uomitibus: ſiquidẽ in uomitibus appetit ea tantum, quæ in uentriculi ſpatio latiori continentur, expellere: in ſingultibus autem ea, quæ ſunt in ipſo uentriculi ore penitiora. Per ſtomachum nunc à me intellexeris non ſolum eum, qui ita proprie nominatur, ſed & ventriculi os. Quæ enim in hoc continentur, ipſo appetente uentriculo expellere, ſingultus fit. Quod uero eorum, quæ difficulter H excernuntur, & quę veluti abſorpſerit uentriculi os, fiat per ſingultus exeretio, diſcere licet ex ijs, quæ quotidie euenitũt, omnibus fere, plus minus. Si quis enim acre aliquid veluti piper per ſe ſolum deglutierit, vel cum melle, vel aliquo alio, & poſtea uinum biberit aqua calida temperatum, ſtatim ſingultiet, calore quidem potus piper ad interiora deuehente, eius uero acrimonia uentriculum moleſtante: unde conatur motu uiolentiore rem infeſtantem expellere: demonſtratum autẽ eſt à nobis in libris de cauſis caſuum, & tuſſim, & ſternutationem, & rigorem ex talibus motibus eſſe.

a.de Sympt. cauſis 3 20.a.2. de Locis af.4. 11.a. & 3. 17.c & 6. 40 g in 1. Pror. cõ.1.t. 27. 4 167.c. Et co.3 t. 19. 4.183.h.Et t.69.188.a 11.de Simpli.med.fa cul.5.80.b c 8.de Cõpoſ. med. ſec.loc. 5. 190.e a.Aph. 26. 96.b.Et 5. aph.1.37d Et 7.apho. 18.55.c

40 *Quibus dolor circa hypochondrium fit abſque inflammatione, his febris ſuperueniens dolorem ſoluit.*

Sequitur quidem & ad morſus dolor: ſed conſueti ſunt morſus nomine, non doloris, tales caſus appellare. Fit etiam dolor propter quandam ſimilem inflammationi diſpoſitionem. Sic autem nominata eſt, quoniam & eryſipelata dolor conſequitur. Quando igitur non ob talem diſpoſitionem dolor hypochondrium occupauerit, & morſus ſenſus abfuerit, relinquitur, vt dolor fiat, vel

propter

A propter obſtructionem, vel propter ſpiritum flatuoſum, vel ob aliquam intemperiem inæqualem, quæ omnia febrilis calor aptus eſt natura ſanare: hęc quidem incidens, extenuans, atque diſſoluens: hæc vero ad temperaturę æqualitatem perducens.

41 *Quibuſcunque ſuppuratio in corpore exiſtens non innoteſcit: ijs ob craſſitudinem puris, aut loci non innoteſcit.*

Duplex eſt huius loci ſcriptura, & duplex expoſitio, & vtraque nõ caret ratione. Nam & propter puris craſſitudinem, & propter loci, ſæpius occultatur puris in aliquo loco comprehenſi notitia. Recte ergo nonnulli ſcripſerunt, His propter loci craſſitudinem: nonnulli uero, His propter puris craſſitudinem non innoteſcit.

42 *Morbo regio laborantibus ſi fiat hepar durum, malum.*

†Morbum regium hoc loco dicit, qui fit ex hepatis inflammatione.} Tunc enim durities oſtẽdit vel tumorem prædurum, vel inflammationem in hepate exiſtere: quemadmodũ & ſine hac contingit aliquando propter eius obſtructionem, morbũ regium aduenire: contingit & ipſa natura per modum criſeos humorem exuperantem in uenis contentum, ad cutem expellente.

†Hæc uerba nõ sũt in exẽplaribus græcis impreſſis nec in reliqs tralationib. ac omnino ui dentur interpungenda.

B

43 *°Quicunque lienoſi a difficultate inteſtinorum capiuntur, ijs ſuperueniente longa° difficultate inteſtinorum, aqua inter cutem, aut læuitas inteſtinorum aduenit, & moriuntur.*

6. Aph. 48. 3 a d.

Oportuit huic aphoriſmo illum præponi, in quo dicit, Lienoſis difficultas inteſtinorum ſuperueniens, bonum. Sed ille quidem inter ſequentes ſcribitur, poſt quatuor alios intermedios: nobis autem neceſſarium eſt nunc ipſius meminiſſe. Quicunque enim lienoſi ſunt, hoc eſt, qui durum iamdiu habent lienem, ijs ſuperueniens difficultas inteſtinorum ſoluit diſpoſitionẽ, quando ſcilicet ratione tranſpoſitionis, atque euacuationis humorum craſſorum, ac melancholicorum lieni inſertorum euenit. Sed, quoniam ſæpius huiuſcemodi euacuationes vltra modum extenduntur, & noxiæ ſunt laborantibus: conuenienter Hippocrates, quem finem habeat immoderata difficultas inteſtinorum, oſtendit, quæ talibus aduenit diſpoſitionibus. Lęſis quidem inteſtinis à tranſitu uitioſorum humorum, & vis eorum laborat, & temperies natiui caloris aboletur: ob hanc igitur cauſam, & aqua inter cutem, & lęuitas inteſtinorum, ſuperueniunt: læuitas quidem inteſtinorum ex ſola inteſtinorũ lęſione: aqua uero inter cutem, propter hepatis compaſſionem, atque lienis, & omnis uenoſi generis.

in coacis præ not. Dyſeteria non longa, &c. Et infra apho. 72. 60. g Paulo infra aphor. 48.

44 *°Quibus ex ſtillicidio vrinæ, ileos ſuperuenerit: in ſeptem diebus pereunt, niſi febre ſuperueniente, ſatis vrina fluxerit.*

in coacis præ not. In urinæ ſtillicidio, &c.

In ileo nihil exit inferius, neque ſiquis acerrimo utatur clyſtere. Vomitus autem ſtercoris aduenit ijs, qui exitialiter ſe habent. Quod igitur interclusa uia inferioris exitus, hæc paſſio fiat, quodque in tenuibus inteſtinis, non autem in craſſis, omnes ferè fatentur: cæterũ quòd propter inflammationem, & propter obſtructionem ſtercoris ſicci, vel humorum craſſorum, aut tenaciũ dictum eſt à pluribus. Mihi vero uidetur vel inflammatio, vel durus tumor, vel abſceſſus, tantam facere poſſe loci anguſtationem, vt nihil poſſit ad inferiora tranſmitti: Quòd autem humores craſſi, atq; tenaces in cauſa ſint, non admodum mihi uidetur probabile. Verum & hoc (ſi libeat) ponito, & ſiquid aliud dicatur pręter hoc. Verum id, quod eſt ab omnibus ferè ſuſceptum, qui aphoriſmos expoſuerunt, incredibile mihi admodum uidetur. Aiunt enim, ꝙ, quando veſica inflammatur, anguſtia loci ex compreſſione in quibuſdam inteſtinis facta paſſionem affert, quæ ileos nominatur. Ego vero multos me puto in tota uita mea uidiſſe, nonnullos tñ periclitatos, non paucos

D & mortuos ex retentione vrinę, quibus tunc manifeſte omnibus ſecundum propriam circunſcriptionem plena veſica apparebat, adeo vt ſupra modũ eſſet extenta: dolorque, ut par eſt, inde accreſceret: & tñ nullus eorũ factus eſt ileoſus. Quo modo igitur quiſpiam unquam perſuaderetur, ob veſicæ inflammationẽ anguſtiore facto inteſtino, ileon aliqñ prouenire? Non magis ſanè, quã ex tumore uteri in mulieri grauida: ſiquidẽ vſque ad hypochondria prægnantiũ tumor extenditur, & magis comprimere poteſt, atq; anguſtare inteſtina tenuia: veſica vero, ſi in tumorem attollatur, ſolum poteſt rectum comprimere inteſtinum. Quidam vero etiam dicunt abſurdius, ꝙ febris ſuperueniens conferat ileo. Nam febris quidem ex inflammatione ueſicæ non abſque ratione fieret: quin, quanto illa maior, ac grauior, tñ augeri febrem cõtingeret, cum caſus ſit inflammationis. Ileos uero (ut ipſi aiũt) ex inflãmatione ortum habebit, unam tantum ſpem habet ſolutionis, inflammationis ceſſationem, cum qua etiam febrem ſedari eſt neceſſarium. Bonum igitur ſignum ſolutionis earum, quæ ſunt in ileo, paſſionum eſt febris, uel remiſſa, uel ſoluta: ſuperueniens autem febris, uel aucta, neq; bonum ſignum eſt, neq; cauſa bona. Nouimus. n. illis tãtum morbis conferre febrem, qui ex frigiditate fiunt, aliquando quidem ſola, aliquando uero cũ humoribus crudis, pituitoſis, uel flatuoſis ſpiritibus. Melius eſt itaque, ſi fateamur nos ignorare, quæ in hoc aphoriſmo Hippocrates dixerit: neque enim ratio, eorum indicat ueritatem

tem, neque experientia docet. Tertium autem nullum aliud habemus ad fidem faciendã. Quod F ſi vnquam talis ægrotus viſus eſt, aut ab Hippocrate, aut ab aliquo alio (neque enim an legitimus hic aphoriſmus, dicere poſſum) multitudinem humorum crudorum vnà cum multa frigiditate, melius eſt talium in ileo caſuum, qui dicti ſunt, cauſam arbitrari. Sic enim tantummodo febris eſſet medicina huiuſce diſpoſitionis, & retentarum urinarum euacuatio: nam re uera conſueuerunt vrinæ craſſæ, & plurimæ, repente ſimul illis concoctis euacuari.

45 *Vlcera quæcunque annua ſunt, aut etiam diuturniora: os abſcedere eſt neceſſarium, & cicatrices cauas fieri.*

Quæcunq; vlcera longo tempore manent, vel cicatrice nullo modo adueniente, vel, ſi facta ſit rurſus reſoluta, nihil uidelicet medicis in curatione delinquentib. neceſſe eſt uel ꝑꝑ influxum vitioſorum humorum, vel propter diſpoſitionem in membro longo tempore contractam ex humoribus influẽtibus, vel ob aliquam paſſionem oſſis in eo loco corrupti, difficulter ſanari. Alia itaque vlcera ſemꝑ maiora, & deteriora fiunt, atq; hæc omnia Phagedænas antiqui nominabant. Quidam vero poſteriores ea diſtinguere cogitarunt, propriamq; ſingulis appellationem indiderunt, quædam Chironia, quædam Telephia, quædam Phagedænas nominantes, aliasq; curioſas adhuc magis appellationes afferentes. Nobis vero ſufficiet ex ijs, quæ aliquid loci circunſtantis oc F cupant, alia Herpetas, ideſt repentes nominare, quę ſummam cutem tantum infeſtant, alia Phagedænas, id eſt exedentes, quæ carnem ſubiectam corrumpunt. Nam, quod putridum, atque depaſcens à nonnullis ulcus uocatur, non eſt propria ulceris differentia, ſed paſſio implicita ex ulcere, atq; putredine. Scimus autẽ, ꝙ & abſq; ulcere putredo ipſa per ſe ipſam in multis corporis partibus conſiſtit. Vocatur etiam Anthrax, id eſt carbo, ulcus eſcharoſum, cui adiungitur multũ partiũ circunſtantium inflammationis. Hęc igitur propriam habuere appellationem, Anthrax, Phagedęna, & Herpes. Quęcunque uero ulcera fiunt ſine dictis caſibus, hęc ipſa per ſe ipſa ſolebant antiqui Vlcera tantum nominare, de quibus nunc Hippocrates loquitur, edocens, quęcunque talia ſunt ulcera, in longum tempus protrahi. Videtur autem experientia rationi aſtipulari, multaque ſępius ex hoc genere ulcerum, cum non poſt multum tempus fuerint ad cicatricem perducta, rurſus inflammantur, ac uerum dirumpuntur, ipſarum cicatrice ſoluta. Fit autem hoc talem aliquam ob cauſam, quando ex adhibitis medicamentis caro, quæ oſſi ſuperiacet patienti, exiccata contraxerit cicatricem, ſtatim quidẽ integra ſanitas reſtituta uidetur: rurſus uero paulatim aliquo influente ichore ex oſſe corrupto in parte penitiore, iterum aduenit inflammatio, & puris generatio conſequitur: à quo quidem cicatrix eroditur, caro uero exulceratur. Quęnam igitur G eſt talium "ſanatio ulcerum? Non profecto alia, quàm ab ipſo ſcripta in libro de ulceribus, & à nobis in tertio de methodo curatiua demõſtrata. ſiquidem ulcera omnia exiccari oportet, præcipue uero in quibus patitur os. Terminus autem ſiccitatis eſt, ut abſcedat pars oſſis, quæ uitiata eſt. Quare non abſque ratione tantum fieri cauas cicatrices contingit, quantam habuerit abſceſſus craſſitudinem.

In li. de Vlceribus. Depurgatio uentris deorſum, &c.

46 *Qui gibbi ex aſthmate, aut tuſſi fiunt, ante pubertatem moriuntur.*

Gibbos (græce ὑβοὺς & κυφοὺς) ſolet Hippocrates nominare, quos nunc omnes homines cõuexos (gręce κυρτοὺς) appellant. Nam & uere eis eſt ſpina in partem poſteriorem conuexa. Conuexo igitur opponitur cauum, gibbo recuruum, ſeu repandum (gręce λορδόν.) Sed hęc quidem de ſola ſpina Gręci dicũt, alij uero de omnibus. Quo modo uero" gibboſitas fiat, ipſe narrauit in libro de articulis, ſicuti & de "repanditate, "obſtipitate, & quaſſatione. Hę.n. ſunt ꝓpriæ, atq; pręcipuę ſpinę paſſiones, oportet aũt illum, ꝗ uult iſtarũ paſſionũ habere notitiã, ijs, q̃ in eo libro ſcribuntur plenius incumbere. Nunc uero à nobis ea dicentur, quę ad propoſitum aphoriſmum uidentur utilia. Gibba fit ſpina aliqñ propter ictum, aut caſum, gibba ẽt fit propter quædam tubercula dura, quæ in parte anteriore conſiſtunt, à quibus ſiquando una uertebra trahitur ad anteriora, re H curua fit eo loco ſpina, ita & ſi plures fuerint ſe ordine conſequentes, quando uero non fuerint continuæ hæ, quæ tenduntur uertebræ, gibboſitas fit tm̃ partibus retro tendentibus, quantũ uertebræ extentæ ſunt ad interiora reflexæ; nam hoc fieri uidetur in oĩbus duris mediocriter tentis, ueluti calamis, uiminibus, uirgis, & oĩbus alijs huiuſcemodi, dictum eſt de his plenius in expoſitionibus libri de articulis. Nunc uero eos, qui gibbi facti ſunt ex aſthmate, & tuſſi, ante pubertatẽ cito inquit interire. Neque.n. uult in his thorax, ut ipſe dixit, una cũ alijs augeri, atq; ideo magna anguſtia premuntur, ea quæ reſpirationi obſeruiunt, inſtrumenta. Oĩbus ſiquidem eſt commune, qui ſponte gibbi facti ſunt, hoc eſt, quibus ſine ictu, uel caſu ſpina paſſa eſt; propter dura tubercula, & concoqui difficilia, tales fieri. Sed, cũ multa ſit in tuberculis, quo ad tumorẽ, duritiem & locũ, in quo conſiſtunt, differentia, quæ dura ſimul, ac magna ſunt, ſtatim difficilẽ faciunt hominibus reſpirationẽ, quæ uero ex ſuo humore aliquid ad aſperã mittunt arteriã, reddunt tuſſiculoſos. Verũ, quæ talia ſunt, ut mittant ex ſuo humore aliquid, non ſunt dura exquiſite, atque ideo neceſſarium eſt eis aliquando ſuppurari, & hominem occidere. Quæ uero nihil mittunt, ex craſſis humoribus ortũ habent, atque ob id dura ſunt, & incocta, & longo permanent tempore, anteq̃

de Articulis. cō.3.t.1..ſq; ad 54 7. 268. e.&c.

ſuppu-

A ſuppurentur,atque ideo non perimunt hominē. Quæ verò(vt dixi)vna cum tuſſi ortum habuere,properant ad ſuppurationē,atque ideo ſunt exitialia. Sic & quæcunque cum difficili anhelitu fiunt,ſunt ijs,qui adhuc augentur,pernitioſa:vel enim hæc magna ſunt : vel in loco thoracis ad vitam opportuno.Cum igitur pulmo vnà cū corde in talibus augeatur,locusque continens minor efficiatur,coſtæ uero non augeantur,& ſe flectendo, ꝑ ꝑ gibboſitatē thoracem faciant anguſtiorem:neceſſarium eſt tantam breui tēpore fieri anhelitus difficultatē,vt homo corrumpatꝰ, Nam,ſi nondum gibboſitate ſuperueniente,propter ſolos tumores extra naturam, difficilem habebant anhelitum:quid debemus expectare,cum tubercula ſunt proceſſu tēporis adaucta , thorax autem factus anguſtior?Quòd autem,cum multæ ſint ſpirandi difficultates,ſolam illam Hippocrates aſthma conſueuerit nominare,in qua contingit valde crebrū anhelitū fieri,clarum admodum exiſtit.Appellantque nunc homines eo nomine,illam,quæ fit in curſibus,& uehementioribus exercitijs, reſpirationem. Hippocrate autem poſteriores,& paſſionem aliquam pectoris diuturnam,nonnulli ſimpliciter aſthma nominant,nonnulli orthopnœam,quando abſque febre ægroti iugiter anhelitum habent difficilem.

47 *Quibuſcunque venæ ſectio, vel purgatio cum medicamento conuenit,hos uere purgare , vel uenam incidere oportet.*

3.Aph.53. 58.e B

Liquet,quòd de ijs,qui adhuc ſani,ſed ægri futuri ſunt, niſi euacuentur , nunc ſermo habetur

A.lib.2.f.3 d 5.c.1.fo. 68.f

Hippocrati.Hos enim oportet,vt anticipemus euacuare vere adueniente, vel per venę ſectionē, ſi plenitudinis paſſionibus ſubijciuntur,vel per purgationē,ſi eis,quæ ex corruptione proueniūt. Nos itaq; plurimos ita ſeruauimus annos,qui longo ante tempore ſingulis annis morbis capiebātur. Atque podagram,& morbum articularem adhuc incipientem,& nondum poros circa articulos facientem,ex tali euacuatione multis iam annis fieri prohibuimus. Eodē modo & ſanguinis ſpuitionem,morbum comitialem,apoplexiam,melancholiam,& alias huiuſcemodi diuturnas paſſiones in multis hominibus per dictā euacuationē ſuſtulimus. Venæ itaq; ſectio , cōmune auxilium eſt earum,quæ ex plenitudine fiunt,diſpoſitionū:purgatio uero quamuis,ſi ſecundum genus inaudias,vnum quoddam auxilium exiſtat,non tamen ſecundum ſpeciem . Nonnullis ſiquidem confert humores pituitoſos euacuare,nonnullis vero amaram bilem, nonnullis atram, nonnullis ſerosam ſuperfluitatem,ſecundum naturā earum,quę cōſueuerunt ſuperuenire paſſionum. Velut quidam ſingulis annis incidit in melancholiam,niſi purgetur,& res mira , quo modo morbo iam inchoante,ſtatim homo præſentit primā eius generationē:& me aduocato purgatis

C humoribus atris,ceſſet protinus melancholia:huic homini ex purgatione ambo hæc optima eueniunt,quòd & ſuperfluitates expelluntur,& ꝙ ex acritudine eorum,quæ excernuntur , parum ꝑ aperitur os uenæ,quam vocant hæmorrhoida,per quam excernitur pars aliqua ſanguinis uitioſi conſueti euacuari:quo retento ſuperuenit melancholia. Purgo igitur ipſum,nō uere tantum,ſed etiam autumno:& ſicuti dixi,ſi ex contēptu aliquando purgationem omiſerit , & morbum non anticipauerit,caſus perſentit paſſionis. Sic & mulierem quandam ſingulis annis uere inchoante ſimiliter euacuans,cum aliquando tumorem cancroſum in mammilla pateretur,forti,atque frequenti medicamento purgante atram bilem,ad ſanitatem perduxi.Et,ſi quando purgatio omitteretur,dolorē profundum ſentiebat:& me aduocato ſtatim volebat euacuari. In altero elephantem inchoantem,primum per uenæ ſectionem,& purgationem ſanaui , & ſingulis annis rurſus huic ſufficit una purgatio:& ea omiſſa,ſtatim paſſio innoteſcit. Morbi itaque huiuſcemodi, atri humoris exigūt purgationem:comitialis autem,& apoplexia,& aſthma,pituitoſi:articulares au

D tem,ſi cum multa fuerint caliditate,amaram bilem uolunt euacuari;ſi uero cum frigidis tumoribus,pituitam. Quidam alius tempore æſtiuo ſemper febribus tertianis corripiebatur , ſed multis iam annis non febricitauit,quoniam à nobis purgari pallidā bilis circa finem ueris anticipauit. Sic enim melius eſt tales euacuare,ſicut illos,qui morbo comitiali,apoplexia,& melancholia , & articulari,& alijs paſſionibus,quę ex craſsis humoribus generantur,pręſtat circa ueris initia euacuare,de quibus omnibus ſeorſum a nobis ſcriptum eſt in illo tractatu,qui inſcribitur, de ijs, qui uerno tempore egent euacuatione . Eſt autem iſte tractatus pars totius ſalubris tractationis.

6.Aph.43. 51.b

48 *Lienoſis difficultas inteſtinorum ſuperueniens,bonum.*

Paulo antea hunc aphoriſmum expoſui,cum ſermo habebatur de aphoriſmo in hunc modū ſcripto:Quicunque lienoſi à difficultate inteſtinorum capiuntur,ijs longa facta inteſtinorum difficultate , aqua inter cutem ſuperuenit, vel leuitas inteſtinorum , & moriuntur: quare iſti nunc propoſito nulla eſt expoſitio neceſſaria. Supra Apho. 43.

in li. de Iudicationibus. Quicūq; podagrici , &c.

49 *Quibuſcunque morbi podagrici fiunt,ij ſedata in quadraginta diebus inflammatione, finiunt.*

Podagricorum inflammatio fluxione fit ad articulos pedum decūbente:hanc autē fluxionem ſuſcipiunt primum quidem loca dearticulationum,deinceps circunſtantia omnia uſque ad cutē.

Quia vero impleri dicimus dearticulationes, liquet & eſſe neceſſarium ea, quæ ipſis circumiacēt E ligamenta extendi. Neruos.n.& chordas, ſeu tendones non eſt rationabile in ipſis inflāmari, ſed ſolum dolere, quia ſimul cum de articulationibus extenduntur, argumēto, q̄m uiſus eſt nunquā podagricus pati conuulſionem, quę frequenter ſolet in neruorum, ac chordarū inflammationibus aduenire: verū intentio ſanationis in eis, communis eſt oībus inflammatione laborantibus. Nam, diſcutiatur, oportet, id, quod ad pedes fluxerit, ſi quidem tenuiorem habuerit ſubſtantiam, tempore breuiore: ſi vero craſſam vel tenacem, longiore: longius adhuc tempus requiret, ſi ſimul craſſum, atq; tenax illud, quod defluxit, exiſtit: vltra tñ ſpacium dierū quadraginta nō prorogabitur curatio inflammationis, & ſi medicus in ſuo opere nō aberrauerit, & ęger illi in oībus obedierit. Quę uero carnoſas partes occupat inflammatio, morborum acutorū ſubijcitur termino, diebus ſcilicet quatuordecim, q̄m carnis ſubſtantia mollior eſt, ac rarior ligamentis: vnde, & tardius inflammari incipit natura ligamentorum, chordarū, atque neruorū ex ictu, & longiori tempore ad conſiſtentiam inflāmationis perueniunt, ac tardius ſanantur. Qua enim ratione uix aliquid in ſe humoris externi ſuſcipiunt, cum durę ſint, ac denſæ huiuſcemodi partes, hac ipſa ratione cū difficultate dimittunt. F Qua propter Hippocrates podagricis inflammationibus terminum integrę ſolutionis non diem quartumdecimum, ſed quadrageſimum poſuit, quia, qui in dearticulationibus humores inſunt, per ligamenta ipſos amplexantia oportet per modum uaporis euacuari: item qui in ipſa ligamenta inciderunt. Meminit autem, & in prognoſtico" quadrageſimi diei, ut in quo iudicantur, quęcunque non ſunt diuturna exquiſite, & acutorum terminum exciderunt. Dictum autem eſt plenius de talibus in tractatione dierum iudicatoriorum.

In progn. cō. 1.t.25.4.194. h

50 " *Quibuſcunque præciditur cerebrum, ijs neceſſe febrem, & bilis vomitum ſuperuenire.*

1. de Morbis, non longe à principio. Si vero ſauciatū fuerit, &c. Et in Coacis præno. Quib. cerebrum uulneratur, &c.

Præciſo cerebro febris aduenit ea ratione cōmuni, qua quolibet membro principali patiente inflammationem, ſubſequitur febris. Bilis vero vomitus fit compatiente ventriculo propter eius cum cerebro communicationem, ore præſertim ipſius, ad quod terminatur ex cerebro effatu digna quædam neruorum coniugatio. Conſueuit quidem & aliter in magnis doloribus, atq; mœroribus fortibus ad ventriculum fluere biliosa ſuperfluitas: & multo magis, cū ipſe male affectus fuerit. Ad ea enim, quæ talia ſunt, feruntur partium proximarum ſuperfluitates, præſertim quæ tenuem habent ſubſtantiā, qualis eſt ipſe bilioſus humor, atq; cum eo quæcunq; ſeroſa ſuperfluitas, quæ ſæpius, in uomitibus bili cōmiſcetur: ſiquidē raro admodū accidit, vt bilis exquiſita euomatur, cui ſeroſam ſuperfluitatē non videmus admiſtam. Apparet autem & in ſanis, cū diu" a cibo abſtinuerint, in illis præſertim, qui natura ſunt bilioſiores, tales in ventriculum humores admitti: quod & ipſius morſus, & vomitus manifeſtant. G *A.l.1.f.3 d 2.c. 7. lo. 61.h* Non ſolum autem cerebro uulnerato euomunt homines bilem, ſed & dura mēbrana ipſum circunſtante, quæ, cum in multis partibus ſit cerebro agnata, citiſſime ei cōmunicat proprias paſſiones. Eraſiſtrati aūt ſectatores, cum membranas velit eſſe principia neruorum, membranam craſſiorem inquiunt ſuæ naturæ ratione, ſi ſola ſit uulnerata, tales afferre caſus: ſi vero vſq; ad cerebrum uulnus peruenerit, quoniā ambæ membranæ prius illud admiſerint, ſic nuper dictarum paſſionum ſequi ortum fatebuntur. Dixi autem Eraſiſtrati ſectatores, & non ipſum Eraſiſtratum, talia dicturos, quoniam cum iā ſenex eſſet (vt illi inquiunt) ſcripſit libros ſectionum, in quibus cerebrum eſſe neruorum principium demonſtrauit. Dictum autem eſt de his in commentarijs de Hippocratis ſectione.

51 *Quicunque ſani dolore capitis repente capiuntur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehenderit.*

Mutos (græce, ἀφώνους) ſolet Hippocrates nominare non eos tantū, quibus læditur vox, verū per exuperantiā quandam vnà cum eius læſione dat nobis intelligendas omnes, quæ ſunt ſecūdum electionem, operationes. Nonnunquam igitur illis oblæſis non interijt ſenſus. Quos igitur ipſe H mutos appellat, contingit eſſe ſentientes: ſed ſæpius utraq; patiuntur: & talem affectum uocant apoplexiam. Eſt autem & hæc alia quidem debilis, alia uero fortis: atq; ideo dixit, " Soluere apoplexiam fortem impoſſibile, debilem vero non facile. Videtur autē nūc fortis apoplexiæ indiciū appoſuiſſe, quod ſtertere dixit, quod etiam profunde dormientibus accidit, quod ad diſpoſitionis ſimilitudinem, ſecundum diuerſum quidem utriſque modū: nihilominus, quatenus, aliquid habent cōmune, vt ſtertant, conſequitur. Eſt autem cōmune ambobus, eius, quæ fit per neruos, operationis debilitas: & dictū eſt de his amplius in ea, quæ de locis affectis inſcribitur, tractatione. Nunc uero, quantum ad expoſitionem aphoriſmi ſufficiet, dicetur à nobis. Quibus ſanis dolor in capite repente aduenerit, cauſam referre oportet in primis ad ſpiritū flatuoſum: interdū vero, & ad influentis uniuerſim materię multitudinem: quam, & nunc ad cerebrum fuiſſe delatam indicant caſus, qui poſt dolorem ſuperuenerunt, per quos, & ꝙ ſit quędam materia pituitoſa, commonſtratur: atq; idcirco febris ſuperueniēs ſoluit diſpoſitionē, ut quę calefaciat, extenuet, atq; reſoluat ſpiritum flatuoſum, & pituitoſos humores. Fit autem hoc nonnunquam tribus diebus, aut quatuor, non nūquam vero pluribus, non tamen ultra dies ſeptem, quia pars eſt principalis:

2. Aph. 42. 28. b

tales

A tales vero partes non diu tolerant fortes ſimul, ac diuturnas paſſiones, vt ſæpius oſtendimus.

52 *Oportet uero, & conſiderare oculorum in dormientibus ſuſpectiones: nam, ſiquid album commiſſis palpebris ſubinſpicitur, neque ex alui profluuio, aut medicamenti potione iſtud contingat, malum eſt ſignum, & lethale ualde.*

in Progn.cō. t.c.11.4.193. a

Aut ob palpebrarum ſiccitatem, aut propter potentiæ ipſas mouentis imbecillitatem, aliquid ſubinſpicitur, eum oculi integre claudi non poſſint: Ob hoc igitur ipſum in alui profluuijs, & medicamentorum purgantium potionibus, oculorum albedinis aliquid ſubinſpicitur, quando dormierint. Nam totum corpus exiccatur, & uires fiunt imbecilles, ex talibus euacuationibus. Plus autem ſiccitas in palpebris innoteſcit, quoniam ſunt natura ſiccæ. Sicuti ergo coria exiccata difficulter extenduntur: eodem modo ſimiles corporis partes. Et quidem, quod potentia exiſtente imbecilli non poſſint exquiſite oculos claudere, ſed neque os, vnde hiantes dormiunt, liquet unicuique, rei naturam diligentius animaduertere uolenti.

53 *Deſipientiæ, quæ cum riſu fiunt, ſecuriores: quæ vero cum ſtudio, periculoſiores.*

Nulla quidem deſipientia ſecura eſt, minus uero periculoſæ, quæ tum riſu fiunt: ſicuti temerariæ, ut ipſe nominat, omnium periculoſiſſimæ: in medio autem ambarum ſunt, quæ cum ſtudio B fiunt. Fiunt autem omnes patiente cerebro, ſiue primo, & per ſeipſum, ſiue per compatiendi rationem: differunt autem inuicem per cauſas ipſas efficientes. Quæcunq; enim ex ſola fiunt caliditate ſine humore uitioſo, ſimiles quodam modo ſunt eis quæ ex ebrietate contingunt. Quæcunq; vero ex flaua bile, cum ſtudio perficiuntur: ipſa uero mu ltum exuſta, ut iam magis ad atræ bilis naturam accedat, ſunt inſaniæ ſatis furioſæ. Nam oportet ad memoriam reuocare ea, quæ in alijs locis de atra bile præfiniuimus, quod quædam ex flaua bile ſuperaſſata gignitur, quæ omnino moleſtiſſima eſt. Quæ uero ex ſanguinis (quiſpiam dixerit) limo, ac fæce, craſſior quidem eſt illa ſecundum ſubſtantiam, ſed plurimum differens prauitate qualitatis. Dictum autem eſt, quod eam, quæ eſt veluti fæx ſanguinis, cum volumus exquiſite loqui, nondum atram bilem nominamus, ſed humorem melancholicum. Nominibus uero abutentes, & atram bilem aliquando vocamus, quoniam, ſi non prius euacuetur, paulo poſt atra futura eſt.

54 *In acutis paſſionibus, quæ cum febre ſunt, luctuoſa ſuſpiria, malum.*

Infantes ſæpe videntur, quo tempore plorant, inſpirare inſpiratione interrupta, ſtāte interim thorace, deinde rurſus, id quod deeſt, adijciente: quod ipſe in Epidemijs in hūc modum explicuit. Duplex intro reuocatio, veluti ſuperinſpirantibus. Et accidit hoc nonnunquam potentia fatigata, nonnunq̃ ex duritie inſtrumentorum, nonnunquam uero ambabus cauſis ſimul conuenientibus, ſed & aliquando propter aliquam muſculorum pectoris ſimilem conuulſioni diſpoſitionē. Nam, & vis imbecillis, quando nequiuerit thoracem uno impetu tantum attollere, quantum animali eſt neceſſarium, in media primum conſiſtit operatione, deinde cum impetu iterum ſe effert. Et durum inſtrumentum cum non prompte ſequatur potentiam attollentem, ab ipſa uibratum violenter attollitur: De diſpoſitione autem ſimili cōuulſioni, quid oportet dicere, ꝙ talem faciat reſpirationem? Nam, ſi frigus uel muſculos thoracis apprehenderit, vel neruos: durities quædam inſtrumentis adueniet, & motus conuulſioni ſimilis, quam febris ſua eſt apta natura ſanare, & calida auxilia. Febris uero cum his exiſtens, non finit cauſari muſculorum thoracis ſiue neruorū frigiditatem, ſed vel duritiem, quæ facta eſt, vel virium imbecillitatem, uel cōuulſioni ſimilem diſpoſitionem. Quicquid vero eorum in cauſa ſit, non bonum, vt in morbo acuto cōtingat. Si igitur de ſola prædicta motione inſtrumentorum reſpirationi obſeruientium, luctuoſa reſpiratio ab ipſo dicta fuit, iam ad finem expoſitio peruenit: ſin autem, & cum aliquo tali ſonitu vult dictam cōtingere reſpirationem, qualis flentibus accidit: vltra dictas cauſas quandam oſtendet doloroſam diſpoſitionem, ex qua, veluti flentes, vel gementes, aliquem miſtum ex utriſque ſonum edētes, in D hunc modum reſpirant.

2.Epid.ſect.3 & 6.Epid.cō. a.t.10.3.162 d. & in Coacis præn. Spiritus, qui dēſus &c.

55 *Dolores podagrici vere, & autumno magna ex parte mouentur.*

Podagricæ paſſiones, ſicuti & omnes aliæ articulares, uere augentur, atque ideo ipſe ſuperius in enumeratione morborum uernalium etiam articularium commeminit, in quibus etiam podagrici continentur. Excitantur quidem aliquando, & autumno ijs, quibus per æſtatem, tempore, quo fructus maturantur, vitioſi aliqui humores fuerint coaceruati. Oſtenſum enim à nobis eſt in commentarijs de potentijs naturalibus, ꝙ ſingulis partibus, ſicuti aliæ potentię, ita & illa ineſt, quæ materias infeſtas excernit. Infeſtant autem aliquæ ſua multitudine aggrauantes, alię vero extranea qualitate. Secundum vtrunque igitur ijs, qui hiberno tempore in victu deliquerint, poſtmodum verno diuturnæ paſſiones excitantur, fuſis humoribus, & mox à fortibus ad loca debilia detruſis: ſecundum alterum vero, tantummodo autumnali.

56 *In morbis melancholicis ad hæc periculoſi decubitus, apoplexiam corporis, vel conuulſionem, vel furorem, vel cæcitatem ſignificant.*

Fiunt quidem, & propter pituitoſum humorem apoplexiæ, conuulſiones, & cęcitates oculorum:

φάρμα hiſtor codex Lamuel. παθος autē, i. paſſio impreſſi, ol. ανυρίτιαns.

rum: Fiunt & propter melancholicum: quoniam communis vtriſq; eſt * craſſitudo. Non tamen E furor eſt paſſio communis. Nunquam enim hic ex pituiroſo humore ortum habet, cum ad eius generationem humor irritans, ac mordens exigatur. Talis autem eſt ſemper quidem flaua bilis: melancholicus autem humor non ſemper, ſed cum ſupra modum exuſtus, aut putrefactus, malignam induerit acrimoniam.

57 Apoplexiæ autem fiunt maxime à quadrageſimo anno vſque ad ſexageſimum.

Non omnem apoplexiam, ſed nuper dictam tantummodo (quæ ex atra ſola fit bile) cõtingit aduenire iis, qui dictam agunt ætatem, quoniam in his maxime abundat atræ bilis humor, quem admodum etiam in autumno. Quòd, ſi volumus ſimpliciter pronuntiare, plures ſenes laborant apoplexia. Si igitur ſermo debeat eſſe verus, iungendus eſt cum priore aphoriſmo, ac ſi ita diceretur: In morbis melancholicis ad hæc periculoſi decubitus apoplexiam corporis, quæ homines occupat à quadrageſimo anno, vſque ad ſexageſimum.

a. de Morbis, ſi vero omentum exciderit, & in Coacis præn. Quibus omentũ. &c.

*58 * Si omentum excidat, neceſſario putreſcit.* F

Propter breuitatem ſalſus eſſe videbitur hic aphoriſmus ijs, qui non recte ipſum inaudierint. Quòd .n. dicitur, huiuſmodi eſt: Quando exciderit, hoc eſt, qñ nudatũ fuerit, & extra peritonęũ id eſt membranam abdominis interiorem, omentum exierit, non contingit ipſum ad locũ proprium reſtitutum, ſanum, & ſaluum fieri, ſicuti ſi aliud aliquid extra promeretur, veluti inteſtinũ, aut aliqua viſceris fibra. Illa etenim, niſi longo tpe frigefiãt, qñ vulnus in abdomine factum ad cicatricem perductum fuerit, priſtiuam recipiunt temperaturã. Omentum vero, ẽt ſi minimo nudetur tẽpore, reductum putreſcit: quã ob cauſam medici partẽ illã, q̃ fuerit nudata, ſolẽt reſecare. Hanc igitur ſententiam habet aphoriſmus, licet confuſius in verbis dictis proponatur. Siquis vero dicat ſe aliqñ vidiſſe omentum, quod patuo tempore extra prodierat, deinde ad ſuũ locum reductum, non putruiſſe: perpetuam is quidem non eſſe probabit Hippocratis enunciationem: illud tamen non tollet, quod magna ex parte ſoleat accidere. Commune ſiquidẽ eſt huic aphoriſmo cum alijs ab Hippocrate dictis, vt perpetuũ quiddã, ex figura dictionis oſtendatur: quamuis res ipſæ non ſemper eodem modo eueniant, ſed licet raro, interdum etiam aliter accidant.

*59 * Quibuſcunque à coxendicum dolore {diuturno} moleſtatis excidit coxa, & rurſus incidit, ijs mucores ſuperueniunt.* G

32. de vſu partiũ. 1. 362. h de Articulis, cõ.4.t.42. 7.288.h

Sæpe in articulis humor pituitoſus aceruatur, quem mucorẽ appellant: à quo madefacta dearticularionis ligamenta, laxiora redduntur: atq; ideo facile à cauitate articulus excidit, & rurſus non cum difficultate incidit, quæ nunc ait accidere ijs, qui ita morbo laborant coxendicum. Qñ autem coxam ait excidere, articulum coxę debemus intelligere, quo modo etiam in libro de articulis dicebat, "Humerum autem vno modo noui lubricare: ac ſi dixiſſet articulum humeri.

de articulis, com. 3.t.1.7. 251.e

3. de Morbis, Claudi vero a coxendicũ morbo fiunt.

*60 * Quibuſcunque à coxendicum dolore moleſtatis diuturno excidit coxa: ijs crus tabeſcit, & claudicant, ſi non vrantur.*

In lib. qui Introductio, ſeu medi. inſcribitur, pag.56.E

Hunc aphoriſmum non debemus à ſuperiore ſeiungere, ſed ipſum coniungentes, ita vnũ ſermonem intelligere. Vult enim dicere, q̀ à coxendicum morbo moleſtatis, quibus propter mucoris multitudinẽ articulus excidit, & rurſum incidit, neceſſarium eſt proceſſu temporis crus contabeſcere, niſi prius vrendo mucorem exiccemus: "quod in libro de articulis conſulit fieri in brachio iugiter excidente. nam & nunc eadem eſt ſermonis vis, cum ipſe ſuadeat aduri coxam, ſicut in libro de articulis docebat: vt, & id, quod mucoſum eſt, abſumatur, & laxitas cutis, ad quam articulus lubricat, magis ex aduſtione contracta, arctet, ac prohibeat articulũ tranſponi. Quòd H ſi ob multitudinem mucoris extra ſuum locum diu coxa ſteterit (eſt enim hoc quidem claudicatio) neceſſario crus contabeſcet: ut etiam alijs omnibus ſolet accidere, ſi priuata motibus fuerint, qui illis ſecundum naturam inſunt.

de articulis, cõ. 2. t.41.7. 258.a

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS COMMENTARIVS SEPTIMVS.

Omnes ferè, qui antea ſcripſerunt, expoſitores aphoriſmorum, circa initia quidem vltra id, quod eſt vtile, ſermonem extendunt: in proceſſu vero ita remittunt, vt primo quidem, quo ad vtile fuerit, tantum progrediantur, deinde uero infra id etiam ſubſiſtant, & poſtremo, vſq; adeo contrahant expoſitiones, vt nec animaduertant plures aphoriſmos eſſe nothos, atq; planè falſos. Verum, vt, qui ſunt in diſputationibus fatigati, prompte ad omnia annuunt: ſic & ipſi omnes admittunt, quoſcunq; ſcriptos inuenerint aphoriſmos, & ad vltimam ſuis in expoſitionibus breuitatem deueniunt, prioris loquacitatis obliti. Nos ſanè cum alias eorum abſurditates conati ſu-

mus

A mus euitare,tum omnes ex æquo ſtuduimus facere expoſitiones,quæ & ueritatem, & utilitatem
artis intenderent,& interpretando neq; ſe ad extremam breuitatem contraherent (hoc enim li-
bro conuenit,non commentario)neq; ad tantam prolixitatem effunderent,quantam ipſi in prin
cipio expoſitionum inſtituerunt,id autem,quod optimum eſt in omnibus ſermonibus,quod qui
dem ſeruat mediocritatem in unaquaq; tractatione,à principio vſq; in finem ſeruare ſtuduimus.

1 *IN morbis acutis frigus partium extremarum,malum.*

In morbis diuturnis,qui præſertim ſunt ſine ſebre , & hyeme, & ætate,
ſenili , partes extremas corporis , veluti nares,aures, pedes, & extremas
manus frigidas fieri nihil abſurdum.Nō tamen in acutis eſt mediocre ma
lum,ſed caſus ſatis exitialis:quod uehementiſſimis accidit uiſcerum inflā-
mationibus."Acutos autem ipſe ait vocari morbos,quorum ſebres maxi
ma ex parte continuæ ſunt:in quibus,cum fuerint ſine magna inflamma de Vict. rat.
tione,nedū extrema frigeſcere,ſed exuri contingit.Cum vero inflamma in morb.acu. com. 1.t.8.7.
B tionis calor adeo vehemens fuerit,vt ad ſe trahat per modum cucurbitulæ ex toto corpore ſan- 108.h
guinem,ijs,qui ita ſe habent,viſcera per vruntur,extremæ autem partes frigeſcunt propter defe-
ctum ſanguinis ad viſcera ſe recipientis:& eorum plerique, neque tegumenta tolerant propter
incendium,quod in uiſceribus ſentiunt.

2 *In oſſe ægrotante caro liuida,malum eſt.*

Non enim in mediocribus oſſium læſionibus, ſed fortibus putrilaginibus talis ſpecies coloris
circunſtantibus aduenit carnibus,extincto eis ſcilicet calore natiuo.

3 *A vomitu ſingultus,& oculorum rubor,malum.*

Qualis paſſio eſt conuulſio muſculis,talis eſt ſingultus ſtomacho:qui humoribus aduenit infe-
ſtantibus nonnunq̃ totum ventriculum,nonnunquam os eius,& gulā:quos per vomitiones abij
ciens,ſtatim à ſingultu liberatur:qui ſi neq; per iſtas ceſſauerit,duorum alterum oſtendit,vel cere-
brū neruorū principiū,vel ventriculum pati non mediocrē inflāmationē.Rubor uero oculorum
vtranq; ſequitur diſpoſitionem,ſed pręcipue illam,quæ in cerebro exiſtit ſimilis inflammationi.
C 4 *A ſudore horror,non bonum.*

"Quod iudicatoria,quæ non iudicant,partim mortalia,partim male iudicantia ſunt,ab ipſo di- 2.Epid.ſect.1
ctum eſt:quoniam natura in huiuſmodi diſpoſitionibus morbo ſuccumbit.

5 *A furore difficultas inteſtinorum,vel aqua inter cutem,vel mentis alienatio bonum.*

Difficultatem quidem inteſtinorum,uel aquam inter cutem tranſmutationis ratione eſſe furo
ris ſanationem,non eſt extra rationem,cum à capite noxij humores transferantur ad inferiora.
Mentis autem alienatio,tantum abeſt,ut ſit ſuroris ſolutio;ut quiſpiam potius dicat eſſe incremē
tum.At profecto,ſi modo re uera Hippocrates continuum,atq; uehementem furorem,alienatio
nem mentis nominauit:quendam nouimus à furore mediocri,quo prius detinebatur, fuiſſe libe-
ratum:unde ratiocinando perpendimus ex uehementi motu cauſarum efficientium furorem,ſo-
lutionem fuiſſe ſubſecutam : quemadmodum in morbis acutis uehementiſſimi caſus ſolent ali-
quando bonas criſes operari.

6 *In morbo diuturno faſtidium cibi,& deiectiones ſinceræ,malum.*

Faſtidiū cibi per ſeipſum prauū eſt ſignum in morbis diuturnis . Nā in ijs,qui à talibus morbis
D ſunt euaſuri,contrarius affectus ſolet accidere,uehemens.ſ.ciborum appetentia . Quare cibi faſti-
dium haud quaq̃ bonū eſt ſignum:multo uero magis,quando fuerint etiā prauæ deiectiones: Sin
ceras uero deiectiones noīauit impermiſtas aquoſæ humiditati,qm̄ ſolus humor euacuatus deij-
cit,ſiue ſit biliosus ſiue melancholicus,ſiue porri colorē p̄ ſe ferēs,ſiue bilis,q̄ æruginoſa noīatur:
nam deiectiones huiuſcemodi exuſtam eſſe omnē natiuā humiditatē à calore febrili demonſtrāt.

7 *Ex multa potatione,rigor,& deſipientia,malum.*

Quòd quidem multa potatio,non aquæ,ſed uini potionem ſignificet,unicuique manifeſtum.
Deſipiunt autem ex talibus potionibus aliqui,capite oppleto plurimo ſanguine , ac ſpiritu cali-
do.Ob hanc ipſam uero cauſam & calidiores redduntur , præcipue quidem caput, ſed & corpus
uniuerſum.Pauci enim ex ipſis ſunt,qui cum deſipientia rigeant,in quibus calor natiuus non ac-
cēditur , ſed ob multitudinem extinguitur,ſicuti ignis lignorum multitudine ſuperiniecta, & lu-
cernæ flamma oleo uniuerſim ſuperfuſo.

8 *A tuberculi intus ruptione,exolutio,vomitio,aut animi defectio fit.*

Tuberculum(græce φύμα)nominauit,quod in alijs ipſe ſolitus eſt uocarę ſuppurationem (grę
ce ἀπόστημα)Intus uero ipſius ruptionē,ad uentriculū dicit:ad hāc enim cōſequitur uomitus,ſicuti
tubercu-

ubereulorum in thorace, atque pulmone ruptio, non vomitiones, ſed ex neceſſitate quidem tuſ E ſim excitat, ſæpius etiam ſtrangulat: quemadmodum ſuppurationum ad inteſtina ruptiones, puris faciunt deiectionem. Commune autem omnium ruptionum eſt exolutio, & animi defectus, propter vitalis ſpiritus excretionem, ut alibi eſt demonſtratum.

9 *A profluuio ſanguinis, deſipientia, ac conuulſio malum.*

in Coacis pręnot. hi ſanguinis fluxione, &c.

Hic aphoriſmus magnam nobis affert vtilitatem ad credendum, quod aliquando fiat deſipientia ex defectu, quo manuum, ac pedum tremores. Nam & hæc membra propter potentiæ ipſa mouentis imbecillitatem, infirmas habẽt motiones, & cerebrum vacillantes: quapropter neq; uehemens eſt hoc deſipientiæ genus, ſed mediocre, atq; ut quiſpiam diceret, *delirans. Ipſe ſiquidẽ ſolet mediocrem inſaniam, *delirium nominare. Si ergo conuulſio aliquando tali deſipientiæ cõiungatur, omnino ſalus eſt deſperata. Quædam igitur exemplaria, cum, &, copulatiua cõiunctione, ſcripta ſunt: quædam autem, vel, diſiunctiuam quam uocant, habent, ſecundum quam deſipiẽtia non bonus eſt †caſus poſt ſanguinis fluxum, etiam ſi ſola contigerit: multo autem magis conuulſio, etiam ſi abſque deſipientia facta fuerit. Maximum uero malum eſt ambarum conuentus, cum uel ſola conuulſio ex immoderata euacuatione, †caſus ſit admodum exitialis: nam deſipientia minus malum eſt. F

*ἀπονοῦσ. *λῆρος.

10 *Ab ileo vomitus, ſingultus, deſipientia, uel conuulſio, malum.*

in iiſdẽ Coacis, Voluuloſis uomitus, &c.

In ileis nihil deſcendit ad inferiora, & hoc eſt proprium inſeparabile paſſionis. Vomitus autem non ſemper adeſt, ſed quando exitiales ſunt: &, ſi uehementius diſtorqueantur, ſtercus eis aſcendit, atque ſingultiunt. Quidam vero deſipiunt, & conuelluntur, compatiente neruorum principio ſtomachi paſſioni. Hæc vero mihi fieri videntur ab inteſtinis, in quibus paſſio talis exiſtit, à ſe expellere ſtercus appetentibus, quando in longitudine temporis cœpit moleſtare, & non potentibus ſe exonerare propter eam, quę facta eſt in partibus inferioribus, obſtructionem, ſed coactis contra naturam violenter moueri, & ad loca ſuperiora materiam noxiam extrudere.

11 *A morbo laterali inflammatio pulmonis, malum.*

In pluribus quidem exemplaribus in fine aphoriſmi adiectum eſt malum: in quibuſdam vero ita ſimpliciter ſcribitur: A morbo laterali inflammatio pulmonis: volentibus illis, qui in hunc modum ſcribunt, non quod ſit bonum, vel malum, pulmonis inflammatio morbo laterali ſuperueniens nunc ipſum docere, ſed ſimpliciter hoc unum tantummodo, quod morbus lateralis ſoleat in pulmonis inflammationem tranſmutari, vel morbo laterali pulmonis inflammatio ſuperuenire. G Tranſmutatur igitur morbus, quando priore ceſſante, aduenit alter: ſuperuenit autem quando altero adhuc manente, alter adijcitur. Verum hoc in loco uidetur Hippocrates de ſuperuenientibus agere, quibus ſtatim hoc ineſt, quod mala ſint, adeo ut, etiamſi hoc uerbum, malum, non adjciatur: vel ſubaudiendum ſit ſecundum modum a communi dictum, vel potentia oſtendi exiſtimandũ. Omnis enim huiuſmodi ſuperuenientium conſiſtentia, neq; paruos, neq; mites inſequitur morbos, ſed magnos, atq; malignos. Exempli gratia ſtatim in dictis in aphoriſmo paſſionibus, quando non poteſt is, qui morbum facit lateralem, in coſtis humor contineri, pars eius aliqua ad pulmonem fertur. Ad inflammationem quidem pulmonis morbus lateralis non admodum conſequi ſolet: quoniam, ſi mitis fuerit inflammatio, omnis humor noxius per ſputum expurgatur: in pernicioſis vero, antequam coſtæ compatiantur, ſtrangulat ægrum.

12 *A pulmonis inflammatione phrenitis, malum.*

Quando a calido humore fit inflammatio pulmonis, quæ multos vapores tranſmittit ad caput: cerebrũ implet uaporibus & facit phrenitidem. Alia autem communia ſunt ad prius dictum aphoriſmum non huic ſolum, ſed etiam ſequentibus.

13 *Ab æſtibus fortibus conuulſio, aut diſtentio, malum.* H

Multi expoſitores ita ſcribi hunc aphoriſmum cognouerunt: Marinus vero, A vulneribus, ſcribit, & ſequentem aphoriſmum ſibi ait aſſipulari: Verumque ſane eſt, quod à uulneribus fortibus fiunt inflammationes, ac conuulſiones. Sed, cum omnes fere expoſitores, & præcipue vetuſtiſſimi, illam norint ſcripturam, quæ habet: Ab ęſtibus fortibus: melius eſt, vt & nos etiam eandem exponamus. Quidam igitur pro æſtibus, febres intellexerunt: nonnulli uero aeris ambientis feruorem ita nominari dixerunt: alijs pro cauterijs, & eſcharis: & omnes uerum dicunt. Superueniunt enim his hominibus haudquaquam ad bonum diſtentiones, ac conuulſiones, propter neruorum ſiccitatem, quas diximus eſſe difficillimas.

14 *A capitis ictu obſtupeſcentia, & deſipientia malum.*

Deſipientia quidem agnoſcitur loquentibus, egentibusue nihil conſentaneum rationi: Obſtupeſcentia uero (græce ἀναυδίη,) quando neq; aliquid dicunt, neq; agunt, ſed apertis oculis quieti manent, ſimiles ijs, qui ex timore ſunt attoniti. Quòd uero hæc omnia huiuſcemodi fiant cerebro patiente, manifeſtum: oſtenſum.n. eſt in eo eſſe animæ principatũ. Si igitur in fine aphoriſmi ſcriptũ ſit, malum,

A ſit, malum, liquet, ꝙ recte dictũ fuit: indicio.n.ſunt, ꝙ ictus intra ad cerebrũ penetrauerit. Si vero non ſcribatur, nos nihilominus poſſumus ſubaudire, ſicuti antea diximus à communi. Poſſumus autem, & q̃a huiuſcemodi caſus vna indicant cerebri læſionẽ, magnitudinẽ paſſionis cõſiderare.

15 *A ſanguinis ſputo puris ſputum, malum.*

Quòd omnis hæc enumeratio ſit eorum quæ proprie ſuperuenientia vocantur (de quibus Praxagoras vnum volumen ſcripſit haud paruum) manifeſtum eſſe arbitror, & ex ipſo aphoriſmo. Neque enim omne ſputum ſanguinis, ſequens habent ſputum purulentum: ſed tantummodo, quod malignum exiſtit: lethale autem eſt *omnino ex pulmone.

in lib. qui introductio, ſeu med. inſcribitur, Iſag. 56.f

16 "*A puris ſputo phthiſis, & fluxus: cum vero ſputum retinetur, moriuntur.*

Quam proprie Græci, & præſertim Athenienſes phthoen nominant, hanc nunc Hippocrates phthiſin apellauit, ob pulmonis vlcera inſanabilia, totius corporis cum febre parua extenuationem. Fluxum autem vel de capillorum defluuio, vel de humida deiectione protulit: ambo .n. cõſueuerunt euenire, cum rabidi ad extremum mali perducuntur, alterum ex ſiccitate, altera ex po-
B tentiæ debilitate. Quòd vero in fine ſcribitur, Si autem ſputum retineatur, moriuntur: modum mortis oſtendit illorum, qui ex phthoe moriuntur. Eouſque enim extenuati viuũt donec extuſſire, & per ea, quæ expuunt, poſſunt pulmonem expurgare. Cum vero intus manent, obſerãtur quidem viæ ſpiritus, patientes vero ſuffocantur.

17 ."*In hepatis inflammatione ſingultus, malum.* 5.Aph.52.43 b

Dixi & antea, ꝙ oẽs hi ſeriatim ſcripti aphoriſmi de † caſibus docent, qui paſſionibus auctis, & iã deterioribus factis ſuperueniũt. Hoc mõ igitur, & nũc ſingultus hepati inflãmationẽ patiẽti dicitur ſuperuenire, nõ ſemper, neque quomodolibet patiente, ſed quãdo ad magnitudinẽ attollitur, feruente inflãmmatione: in quo feruore ſtomachus ad compaſſionem trahitur, nonnũquam communium neruorum ratione, qui ſunt (vt ipſe docuit in ſecundo Epidemiorum) breuiſſimi. 2.Epid.ſect.4
Quare tunc ſolum compaſſio fit ſtomacho ad hepar, qñ inflammatio, & maxima, & peſſima fuerit. Saneq; bile ſatis calida, & multa in huius viſceris inflãmationibus genita, ac confluente ad inteſtinorum principium. atq; ita ſuperfluitante, atq; ad ventriculum recurrente, contingit os eius morderi, atq; ideo ſingultire. Non nulli vero arbitrãtur magnitudinem inflammationis ventri-
C culum premere, ac ſingultum facere, non habente exitum ſpiritu, quemadmodum inquiunt.

18 *In vigilia, conuulſio, vel deſipientia.*

Quidam, & hoc loco, malum, ſubiungunt. Nos vero & prius diximus, ꝙ, etiamſi non ſubiungatur potentia continetur. Cur vero immoderatis vigilijs conuulſio ſuccedat, aut deſipientia, manifeſtum eſt ei, qui priorum meminerit. Nam dictum eſt ab ipſo Hippocrate "conuulſionem, 6.Aph.39.50
vt à repletione, ſic ab euacuatione fieri. Ex ijs autem, quæ maxime euacuant, & exiccant, vigi- f
liæ ſunt: atque ideo conuulſionem ex ſiccitate faciunt, ac deſipientiam, immodicæ ſiccitatis ratione: ac præterea, quoniam in longis vigilijs, biliosior redditur ſanguis. In quibuſdam tamen exemplaribus, & quidem diligentiſſime ſcriptis, hic aphoriſmus ſcriptus eſt ſine verbo, deſipientia, hoc modo: In vigilia conuulſio, quia, vt arbitror, peſſima, quæ ſuperueniunt, ab Hippocrate ſcribuntur hoc loco.

19 *In oſsis exutione, eryſipelas.*

Hoc in loco maxime oportet ſubaudire, malum. Neque enim hoc dicit, ꝙ ſemper, aut magna ex parte exutis oſſibus eryſipelas ſuperueniat (nam potius contrarium verum eſt; ꝙ ita patien-
D tibus oſſibus, raro ſuperuenit eryſipelas) ſed ꝙ † caſus prauus eſt oſſe nudato carnem circunſtantem videri ab erypelate apprehenſam.

20 *Ab eryſipelate, putredo, aut ſuppuratio.*

Clarum eſt, & in hoc ſermone, quòd malignis eryſipelatis hæc ſuperueniunt.

21 *A forti in vlceribus pulſu, profluuium ſanguinis.*

In vlceribus inflammatis pulſus fit, non ferente carne incumbente arterijs, illarum motum, ſed dolente, qñ ſe attollentes exciderint: Eſt enim huiuſmodi pulſus, ſenſus quidam cum dolore ex arteriarum motione factus, quas neq; ab initio ſentiebamus, cum membra ſe haberent ſecundũ naturam, tum quia eorum adhæſus non eſt moleſtus, tum quia in ſpatio laxiore mouẽtur. Membris vero inflammatis, & loci anguſtatio, & diſpoſitio dolorifica, triſtem afferunt laborantibus ſenſum, ex motu arteriarum, quem non ſolũ medici, ſed omnes homines pulſum appellant. Videtur autem, & hic arteriarum motus augeri in talibus diſpoſitionibus. Oſtenſum ſiquidem eſt in commentarijs de potentijs naturalibus, ꝙ eſt quædã in ipſis & vis aliena excernens, quæ & ſudores iudicatorios facit, & ꝓfluuia ſanguinis, & alui inferioris deiectiones, & quęcunq; alia huiuſce-

modi. Secundum hanc igitur vim nonnunquam uehementius natura operans, magnum,& uio- E lentum arteriarum efficit motum, appetens illa, quæ moleſtant, expellere, atq; ita profluuium ſanguinis facit.

22 *A uentris dolore diuturno, ſuppuratio.*

Siue frigus, ſiue omnino aliqua inæqualis intemperatura circa uentrem fuerit, ſiue uentus flatuoſus, ſiue acritudo quædam mordax, fieri non poteſt, ut in longum extendatur, ſi omnia circa ægrum opportune fiant, hoc enim in omnibus ſermonibus talibus ſubaudire oportet. Relinquitur igitur, quod adhuc dolor perduret propter inflãmationem, quæ temporis proceſſu proculdubio ſuppurabit, niſi hominem morte præripiat, nam & hoc ſubaudire oportet in omnibus ſermonibus talibus.

7. Aph. 71. 60, g

23 *A deiectione ſincera difficultas inteſtinorum, malum.*

Deiectiones ſinceras ſolet (ut dixi) Hippocrates nominare impermiſtas aquoſæ humiditati, quæ ſolum habent ſincerum illum, qui infra deijcitur humor, ſiue ſit flaua bilis, ſiue atra. Nihil igitur mirum, ſi in talibus deiectionibus aliquod inteſtinum excedat.

24 *In oſsis præciſione, deſipientia, ſi in uacuum apprehenderit.*

Oſſe, quod in capite uidelicet eſt, præciſo, non ſimpliciter, neque utcunq; contigerit, ſed uſque ad F interiorem ſuperficiem, quam uacuus excipit locus, qui cerebrum continet, deſipientia fit, nam paſſio proxima tunc exiſtit membranis, & cerebro. Marinus autem, neſcio quomodo, legendũ ſeorſum exiſtimat, In oſſis præciſione deſipientia. & rurſus ſeorſum facit principium aphoriſmi ſecundum, Si uacuum apprehenderit, adijciens ipſi, Ex potu medicamenti conuulſio, mortale. ita ut totus aphoriſmus talis fiat, Si vacuum apprehenderit ex medicamẽti potione conuulſio, mortale. Rationabiliter enim inquit hoc dici, ſemper enim ſactam ex euacuatione conuulſionem dãnari ab Hippocrate. Sed hoc quidem recte Marinus inquit, quod ꝓpter immodicam euacuationem facta conuulſio eſt exitialis: ſic igitur, & facta ex potione medicamenti eſt exitialis. Verum non animaduertit, quod ſermonem priorem falſum oſtendit, nam aperte falſum eſt, quod in oſſis præciſione deſipientia fiat. Neque enim ex alicuius oſſis alterius, neque eius, quod cerebrum tegit, præciſione, dementia ſequitur, antequam ad membranas paſſio perueniat.

in Coacis ꝑnot. ſimiliter ex nimijs purgationib. ex medicamẽtis

25 "*Ex medicamenti potione conuulſio, lethalis eſt.*

Medicamenti potiones, & medicationes, conſueuit Hippocrates proprie nominare eas tantum, quę cum purgantibus fiunt medicamentis. Quòd vero conuulſio, quæ fit iſtis ſupra modum G euacuantibus, lethalis exiſtat, ſiquis eorum meminit, quæ ſæpius à nobis ſunt dicta, non ignorat.

26 *In forti dolore uentris, partium extremarum frigiditas, malum.*

Fit quidem (ſicut & ſupra dictum eſt) ob magnitudinem inflammationis in viſceribus partium extremarum frigiditas, fit etiam propter animę defectum, vel quia calor natiuus extinguatur, vel quia propter multitudinem ſuffocetur, tum præcipue, cum frigida fuerit: fit inſuper & propter dolorem vehementem medias corporis partes occupantem, ob quem natura in ſeipſam cõtrahitur, & ad eam conſequitur ſanguis, non ſolum extremas corporis partes derelinquens, velut pedes, & manus, & caput, ſed, & cutim uniuerſam. Cauſam igitur quandam particularem dixit Hippocrates hoc in ſermone partium extremarum frigiditatis, ſicut, & in pluribus alijs ſermonibus hoc ipſum feciſſe oſtendimus. Sed mirandum non eſt, illum, qui primus multa adinuenit, non omnium, ſimul, ſed ſingulorum particulatim feciſſe mentionem.

27 *Mulieri utero gerenti ſi tentio ſuperuenerit, facit abortum.* H

Circa inteſtinum, quod rectum nominatur, tentio (græce teneſmos) fit, eandem habens cauſam, ac diſpoſitionem, quam in difficultatibus inteſtinorum ſuſcipit, aliquod ex ſuperiacentibus inteſtinis. Hæc autem paſſio nomen accipit (vt inquiunt) ab illa, quę fit in ea, tentione, ob quam, cum cacare vehementer appetant, continue exurgunt. Ob talem igitur tentionem, atque moleſtiam, & totum aliud corpus laborat, ſed præ cæteris matrix, quę cognata eſt recto inteſtino. Nihil autem mirum, ſi propter uehementes, atque frequentes exurrectiones, conceptus abortitur, quando, & ex alijs omnibus fortibus motibus, atque doloribus mulieres grauidæ ſolent abortum facere.

3. Ap. 19. 48. b

28 *Quando os, aut cartilago, aut neruus abſcinditur in corpore, non augetur.*

Et hic aphoriſmus iam ſcriptus eſt antea, his verbis, "Quando diciſſum fuerit os, vel cartilago, vel neruus, vel maxilla tenuis, vel præputium, neq; augetur, neq; coaleſcit, & nos in ſexto commentario ipſum expoſuimus.

in Coacis ꝑno. Hydrops Leucophlegmatias appellatus &c.

29 "*Qui alba pituita detinetur, ſi fortis uentris fluxus ſuperuenerit, à morbo liberatur.*

Conſueuęre, & alii medici quandã aquæ inter cutem ſpeciẽ, leucophlegmatiam .i. albã pituitã nominare,

A nominare, vel ꝙ ſit ẽt aliqua pituita liuida, vel ꝙ ſui q̃dẽ ratione ſit ſemper alba, ſed ꝑ p miſtionẽ quorundam aliorum humorum verum mutet colorem. Pōt ẽt, ſicut in libro de articulis ſcripſit." Vertebræ, quæ in ſpina ſunt: non tanquam ſint alibi, diſtinguens, ſed ſimplici vtẽs adiectione: ſic & hoc in loco abſque diſtinctione, albi feciſſe adiectionem. Hoc autem, quod ſubiecit, ex forti aluį profluuio, vel diuturno (vtrunque enim ſcribitur) ſolui albæ pituitæ ſuperabundantiam, comunẽ eſt, ad multa alia, quæ ita ab eo dicta ſunt.

de articulis. com 3.t.1.7. 268.e

30 *Quibus in alui profluuijs excrementa ſpumoſa ſunt: ijs ex capite pituita defluit.*

Hoc indiſtincte dictum eſt. Fiunt enim aliqñ alui excrementa ſpumoſa, ſpirituoſo humore ex capite ad ventriculum defluente. Fiunt & vaſis, quę ad ipſum perueniunt, illum effundentibus. Fierent etiam aliquando in ipſo uentriculo vnã habẽtia, vt quiſpiã diceret, cauſam cõtẽtiuã, quomodocunq; excernãtur aut fiant, antecedẽtes vero plures. Eſt aũt huius pituitæ cauſa cõtẽtiua flatuoſus ſpiritus, dũ humori commiſcetur, uehementem habens motum, & inæqualem ita, vt & ipſe dirumpatur & pituitã frangat in multas, ac paruas partes. Talis vero motus ipſius cauſa eſt, & propria natura, & caloris nõnunq̃ multitudo. Sic & in ijs, quæ elixãtur, apparet ſpuma, maximeque cum tenacem habuerint naturam: & in mari violentis ventis agitato. Qui vero arbitrant per pul-

B monem ad ventriculum pituitã deueniſſe, atq; ideo ipſam videri ſpumoſam, neſcio, quid inquiẽt de ijs, quibus fiunt à capite ad pulmonẽ fluxiones manifeſte. Oportebat ſiquidem in his alui excrementa eſſe ſpumoſa: verum hi neque ſpumoſa per ſedem excernunt, neque cum tuſſi expuũt, & tamen ſæpius manifeſte aſperæ pulmonis arteriæ ſunt eo, qui à capite fluxit, humore opplete, qui concoctus puri quidem eſt ſimilis, ſpumoſus autem nequaquam. Sed neque ſemper ex pulmone ſpumoſum ſanguinem expuunt. Videtur itaque, cum ex propria ſubſtantia viſceris ſimul quicq̃ effertur: ſanguis eſſe ſpumoſus. Sanè, & q morbo laterali laborãt, aliquando ſpumoſum expuunt, ſed raro. Hi uero etiam rarius, qui inflãmationẽ pulmonis patiuntur, calore ſcilicet, ut mihi uidetur, intemperato atque igneo in patientibus partibus aggregato. Si uero, quod à capite defluit ad aſperas pulmonis arterias, ut nonnulli uolunt permeat ad inferiora. primum ad uentriculos cordis ipſum peruenire oportebit: poſt hoc duorum alterũ eueniet, aut primum per cauam uenam ad gibba hepatis, deinde illinc ad cauam, & ita per portas ad inteſtinorum inuolucra: aut primum quidem ad magnam arteriam, deinde ſic ad illam; quæ eſt in meſenterio. Sed quomodo adhuc ſpumoſum remaneret, & ſanguini commiſtum, & tot cum eo uenas pertranſiens?

31 *Quibuſcunque febricitantibus, in vrinis fiunt ſedimina, veluti farina craſſior, longam ægritudinem fore ſignificat.*

Et hic ſermo adhibita diſtinctione uerus eſt, & ab experientia comprobatus, nam "tales urinæ exitiales ſunt, ſicut etiam in prognoſtico dictum eſt: plurimiq; morte præripiuntur, antequam ægritudo diutius protrahatur: & quicunque ex ipſis ſunt liberati, ijs omnibus in longum producta eſt ægritudo, cum diſpoſitio multam requireret coctionem, in qua talis vrina mingitur. Dictum autem eſt a nobis in libro de Criſibus plenius de vrinis omnibus. In Epidemijs autem (ſufficit enim mihi de duobus ægris tantummodo feciſſe mentionem (in primo quidem libro de Sileno, ſecundo loco conſcripto poſt tres conſtitutiones: de quo in ſua enarratione ſic inquit: "Minxit totũ ſimul, ſubcraſſum, ſedimen inſtar farinæ craſſioris, album: extrema rurſus frigida: vndecima mortuus eſt. In tertio autem de ægro, qui ordine tertius eſt, de quo ipſe ita ſcripſit in ſuę enarrationis initio: Qui iacebat in horto Dealcis: deinde paulo infra: "Vrinę tenues, uariæ, habentes ſublimamenta parua inſtar farine craſſioris. Hunc autem dicit quadrageſimo die fuiſſe iudicatum. Liquet igitur & ex his exemplis, quod quicunque mingunt vrinam ſimilem farinæ craſſiori, ſi ſaluari debeant, tarde liberantur. Quicumque vero exicialiter ſe habent, contingit hos quam cito interire

in Prog. cõ. a.t.28 3.200 e & in Coacis pænot. periculoſa urina &c.

in 1.Epid.cõ. 3.t.19.3. 131 f

3.Epid. cõ.1. t.18.3.233. b

D 32 *Quibus autem bilioſa ſedimina ſupra tenuia, acutum morbum ſignificat.*

Bilioſum quidem ſemper acutos morbos operatur. Dictum enim à nobis eſt, ꝙ amaræ bilis humorem ita medici priſci conſueuere appellare, ſicuti melancholicum ſemper cum adiectione dicunt, non ſimpliciter bilem proferentes, ſicuti flauam, ſed atram bilem nominantes. Quod autem ſequitur, ſupra tenuia, hoc eſt aquoſa: (ſic enim conſueuit vti tenuis appellatione Hippocrates) nõ bene dictum videtur. Vrina ſiquidem aquoſa, cruda eſt & diuturna. Equidem nunquam vidi vrinam, cuius ſedimen bilioſum eſſet, pars vero ſuperfluitans aquoſa. Non abſque ratione igitur nõ nulli expoſitores dixere aduerbium, ſupra, non locum, ſed tempus hoc in loco ſignificare, ac ſi ita diceretur: Vrinarum ſedimina, quando ab initio tenuia ſunt, poſtea vero bilioſa fiunt, acutum morbum ſignificant.

33 *Quibuſcunque vrinæ diſtantes fiunt, ijs turbatio vehemens in corpore eſt.*

Si verbum, diſtantes, in propria ſignificatione accipiatur, rem impoſsibilem oſtendet. Vrina ſiquidem ſemper eſt ſibi ipſi continua, nullum ſpatium vacuum habens interiectum. Si vero per id ſubſtantiæ inæqualitatem dici intellexerimus, recte dixit vehementem ſignificari perturbationem: nam ſuperante natura, omnia æqualiter vnita ſunt: ægris vero cauſis tumultuantibus, ac renitentibus, ei, illud, quod ſuperatur, atque concoquitur, aliam habet formam: renitens vero atq; tumultuans,

tumultuans,aliam:& quando plura huiuſcemodi fuerint,variam magis oſtendunt urinarum inæ E
qualitatem,& eius cauſam perturbationem.

34 *Quibus in urinis bullæ inſident,morbum renalem,& longum ſignificat.*

Bullæ fiunt, circum extēto humore ſpiritu flatuoſo. Solet autem hoc magis accidere, quando
humor aliquid tenacitatis habet:tunc autem & bullæ ipſæ ſunt ſtabiles,& difficulter ſolubiles.Cũ
igitur ſpiritus flatuoſus vnà cum urinis excernitur,ſignum eſt frigidæ ægritudinis renum.Hæc.n.
aggregat ſpiritum flatuoſum:atq; ideo aiunt ęgritudinem fore longam.Frigidum enim omne eſt
difficulter ſolubile,& uix coctionem admittit,atque ideo diu durat.Nonnulli etiam aiunt ab acri
monia vrinarum aperiri ora arteriarum,quæ ſunt in renibus,atque ita excerni ſpiritum aliquem,
qui cum vrinis exit,& bullas facit.

35 *Quibus inſidens,ac ſimul totum,ijs renum vitium acutum ſignificatur.*

Siue alui excrementum,ſiue urina pinguis fuerit,colliquatione adipis fit non magis in renibus
quam in toto corpore,exiſtentis:quare neq; omnino morbi renalis eſt ſignum,ſed commune oīs
adipis ab igneo calore colliquati.Aut igitur ita intelligendum eſt,tãquam in ijs,de quorum vitio F
renali non ambigitur,non paſſionis genus,ſed acutiem dignoſcat,ac prędicat in hoc aphoriſmo
Hippocrates:vel pro verbo,nephritica,quod ſignificat vitium renum,ſcribendum eſt,phrenitica
ſicuti quidã ſcripſerunt expoſitores.Quãoquam neq; hoc ſolius phreniridis ſignum exiſtit,neque
ſimplicis,neq; incendentis,ſed cuiuſcunq; febris colliquantis.Quod vero totum ſimul ſermoni ad
iectum eſt,poteſt & breuitatem temporis ſignificare,poteſt nihilo minus & loci ſpatium. Quod
enim aſtrictum eſt,& in ſeipſum contractum,ſimul totum(græce ἀϑρόον) nominamus, cõtrarium
exiſtens diſtracto,atq; diſperſo.Hæc itaq; à noſtris etiam præceptoribus huc uſque fuere interpre
tata.Quid autem ego ſentiam,nunc explicabo.ſimul totum,ſermoni adiectum,mihi uidetur tem
pore dictum,atq; ideo adipis renum oſtendere colliquationem. In alijs enim partibus corporis
adepe colliquati,paulatim,& nõ uniuerſim cum urina exeunt,primum colliquatione participa
ta à uenis illi uicinis,deinde ab alijs,quæ continuantur,& ruſus ab alijs,donec ad renes perueniã-
tur.Adipis uero circa renes colliquati tranſumptio ad urinas celerrima eſt,& non paulatim,ſed ſi
mul tota fit,atq; ideo in renibus ipſis diſpoſitionem eſſe monſtratur:cui rei & experientiam inue
nies,ſi diligentius animaduerteris,conſentientem.Cum uero duplex extet ſcriptura, nam in qui-
buſdam exemplaribus inſidens,in quibuſdam ſubſidens ſcribitur:primã dicimus eſſe veriorem.In C
ſidet enim ſemper,quod pingue eſt,& non ſubſidet. Saneq; prioris aphoriſmi dictioni magis cõ
ſonat iſta ſcriptura.In illa enim Hippocrates dixit: Quibuſcunq; autem in urinis bullæ inſident,
morbũ renalẽ,& longum ſignificant.Conſentaneũ igitur ei quod dixit, inſident, quod deinceps
dictum eſt.Quibus inſidẽs pingue,& ſimul totum,ijs renũ vitium, & morbũ eſſe acutũ ſignificat.

36 *Quibus autem morbo renali laborantibus prædicta accidunt ſigna,doloresq; circa ſpinæ muſcu-
los fiunt,ſi quidem circa loca exteriora fiant:abſceſſus quoque exterius futuros expecta:ſi vero dolores
magis circa loca interiora fiant,etiam abſceſſus expecta futuros interius.*

In prioribus quidem aphoriſmis ſigna docuit,per quæ renũ uitia poſſemus dignoſcere: in hoc
vero de ijs docet,quos longo tempore ſcimus morbo renali laboraſſe,inquiens in ipſis futurũ ab-
ſceſſum labore,hoc eſt dolore,cum ſignis prædictis prægreſſo circa muſculos ſpinales,quos græ
ce rhachiæus,& rhachitas medici nominãt.Duplex autem eſt horum muſculorum genus:unum
quidem retro ſub cute,totam ſpinam vtrinq; complectẽs:alterum vero renibus anterioribus, nõ
per totam ſpinã extentũ,ſed ſolum per partes ad lumbos attinentes.In vtris aũt horum ſe firma-
uerit dolor,illic quoq; abſceſſum futurum expecta.Nunquid uero renibus ipſis ſuppuratis,aut ſo H
lis muſculis,aut aliquñ vtriſq; nondum præfiniuit:experientia uero hæc omnia fieri oſtendit,nam
& muſculi ſoli nonnunq̃ hoc patiuntur vel interiores,& anteriores,vel poſteriores,& exteriores
& ſine muſculis renes,nonnunquam introrſum,nonnunq̃ extrorſum uergente in ipſis abſceſſu.

37 *Quicunque euomunt ſanguinem,ſi ſine febre quidem,ſalutare:ſi uero cum febre,malum. Curare
uero aſtringentibus,& refrigerantibus.*

Quæ uomimus quidem,è gula,& uentriculo:quę uero extuſſimus,ex aſpera arteria,& pulmo
ne feruntur.Quidam uero huius libri expoſitores aiunt,ſub verbo,euomunt, comprehenſos eſſe
& illos,qui ex aſpera arteria,atq; pulmone ſanguinem educunt.Atqui ſalutarem eſſe hanc paſſio
nem,hoc eſt curari poſſe,quando ægri non febricitauerint,haudquaq̃ eſt uerũ.Siquis enim abſq;
febre,vel prorſus ex pulmone cum tuſſi ſanguinem emiſerit,periculũ imminet,ne curatio nõ fiat
&,ſi perdurauerit † caſus, omnino poſtea febres ſuccedent. Ob hoc igitur melius eſt, ut accipia-
mus verbum,euomunt,in proprio ſignificato:conſideremuſq; deinceps,atque diſtinguamus, &
quid periculo vacet in ipſo, & quid cum periculo ſit ex febris præſentia, vel abſentia: nam illis,

qui

A qui febre vacant, liquet nullam adeſſe inflammationem in loco, vnde emittitur ſanguis. Quare vel alicuius vaſis ore adaperto fit ſanguinis vomitus, vel cũ vlcere quidem, ſed ſine inflammatione. Curantur autem, quę ſunt abſque inflammatione vlcera facile adſtringentibus. Quæcunque uero cum inflammatione ſunt, ac febribus, non ſolum curari non poſſunt, ſed neque in eadem poſſunt magnitudine permanere. ſemper enim maiora fiunt, ac maligniora.

38 *Deſtillationes in uentrem ſuperiorem ſuppurantur intra viginti dies.*

Ventrem ſuperiorem nunc nominat, qui a thorace præfinitur, quem pulmo obtinet, atq; ideo in ipſum a capite deſtilatio fertur per aſperã arteriam. Suppurant̃ ãt magna ex parte in uiginti diebus, & non (ut multi ſcribunt) in uno, & uigeſimo. Semper enim Hippocrates dič vigeſimum iudicatoriorum facit, non vigeſimumprimum, quemadmodũ in libris de diebus iudicatorijs oſtendi.

39 *Siquis ſanguinem minxerit, & grumos, et ſtillicidio vrinæ laboret, et dolor inciderit in femur, et imum ventrem. pectinemque: quæ circa veſicam, male ſe habere ſignificatur.*

4.Aph. 80. 36.h In omnibus fere exemplaribus hic aphoriſmus ſcriptus eſt, eximere autem ipſum oportet propter alterum, qui prius eſt dictus, quem nos expoſuimus in quarto horum commentariorũ per

B hæc verba ſcriptum: "Si ſanguinem mingat, ac grumos, & urinæ ſtillicidio laboret, & dolor inciderit in imum ventrem, & pectinem: quæ ſunt circa veſicam, male ſe habent. In propoſito autem aphoriſmo eſt vltima ſcriptura duplex, vna, quæ antea ſcripta fuit: altera talis, Veſicam male ſe habere ſignificatur.

40 •*Si lingua repente incontinens fiat, aut aliqua pars corporis ſtupore elanguit, tale eſt melãcholicũ.*

6.Aph. 33. 48.c Ἀκρατῆ, i. incontinentem quidem nominat linguam, quæ aut infirma eſt, ita vt non poſſit integre dearticulare vocem, aut immobilis, & omnino reſoluta: ſtupore autem elanguentem (græce ἀπόπληκτον) aliquam corporis partem, quæ reſoluta eſt. Cur vero hæc repente facta, dicat eſſe melancholica, ignoro. Melancholiæ enim in cuius nomine omnes Græci conſentiunt, recte ab ipſo talia indicia ſunt prodita: Si timor, atq; mæſtitia longo tempore perſeueret, ex eo melancholia ſignificatur. Aliter aũt, melancholicas dicimus eſſe paſſiones, cancros, elephantes, ſcabies, lepras, & uitiligines nigras. Sed neq; talium paſſionum aliquam, neq; illam, quæ ab omnibus nominatur, melancholicam, linguæ incontinentiã uidemus antecedere, ſicuti neq; alicuius partis ſtuporẽ. Quare ſupereſt, vt dicamus, ꝙ queadmodũ quartani circuitus cauſa eſt humor melãcholicus, ſic & dictarum paſſionum, linguæ incontinentiæ, & partis reſolutionis: fieriq; poſſe, vt pro

C pter humoris craſſitudinẽ tales paſſiones conſequatur, quales ex craſſa, & lẽta eueniunt pituita. Non igitur dicemus ſimpliciter utrunq; dictorũ eſſe melancholicũ, ſicuti neq; pituitoſum ſimpliciter, ſed pituitoſum ſimul, & melancholicũ. Additũ aũt eſt ſermoni aduerbiũ repente, ꝓpter mala, q̃ paulatim fiunt ex inflãmatione duritiem retinente, & intemperatura difficulter ſolubili.

41 *Si ſenioribus ſupra modum purgatis, ſingultus ſuperuenerit, non bonum.*

Communis eſt hic ſermo ſecundum vtrunque, & quatenus omnibus ſupra modũ purgatis nõ eſt bonus ſingultus, & quatenus ſenioribus oĩa mala peiora fiunt propter ætatis imbecillitatem.

42 *Si febris non ex bile habeat, multa aqua calida capiti ſuperinfuſa, ſolutio fit febris.*

Ex hoc ſermone manifeſte declarat non oẽs febres ex bile fieri. Oſtenditq; etiam, ꝙ reliquæ omnes exceptis ijs, quæ ex bile factę ſunt, aqua multa capiti ſuperinfuſa ſoluuntur. Secundum

1.Epi.c6.3 1.42.3.123 d hunc ſermonem igitur in primo libro Epidemiorum de Metone ſcripſit. "Balneis vſus ſupra caput. Febres ſiquidem, quæ ab exuſtione, ac frigiditate factæ ſunt, a talibus balneis utilitatem ſentiunt, nec minus, quæ ex laſſitudinibus fiunt, & quæ propter foraminum anguſtationem, ſiue ꝓpter obſtructionem, ſiue ob clauſuram fuerint anguſtata. reſpirare ſiquidem per ipſa oportet, & diſſolui calorem febrilem. Non tamen, ubi inflammatio aliqua, aut abſq; inflãmatione humoris

D putredo igneum calorẽ accenderit, balneæ utiles ſunt, antequã noxij humores euacuati fuerint, aut concocti. Verum tales morbos, aut laterum inflammationes, aut pulmonis, aut hepatis, aut lienis, antiqui nominabant, uolentes febrem non eſſe morbum ipſum, ſed caſum morbi. In quibus autem ſine partis inflammatione, putreſcentes in uenis humores febrem accendunt, in illis ſolis dicebant hominẽ à febre moleſtari, & ipſum à febre haberi. Atq; in ipſis febrium ſcripſere differẽtias, Hepialon, & Lipyriã, & lodẽ, & Typhoden, peſtilentem, & cauſum. i. Ardorẽ nominantes. Hepaticam autem febrẽ, vel lienoſam, aut pulmoniã, aut lateralẽ nemo dixit, adeo ut nunc ſermo ab Hippocrate habeatur de per ſe febribus, quę ſunt abſq; partiũ inflammatione: In pluribus

In pro.c6. 3.t.35.4. 195.e autẽ exẽplaribus non aqua, ſed ſudor ſcribit̃, talem habente ſcriptura intellectũ: Si febris non ex bile ortum habeat, multus ſudor à capite defluens febrem ſoluit." non ex ſolo capite ſudorẽ fundi dicente Hippocrate, ſed à prima parte, quę ſubijcitur oculis, de toto monſtrante corpore. Quãtum igit̃ ad hanc ſcripturam attinet, ij, qui ex bile febricitãt, à talibus ſudoribus nihil iuuabuntur. Atqui ſępius manifeſte ſoluuntur cũ alię plurimæ febres, tũ in quibus flaua bilis plurima eſt, Tertianæ, & Ardores. Melior igitur eſt prima ſcriptura, quę uerã docet curationem earum febrium, quę ex dicto genere ſunt, q̃ videlicet, vel ob laſſitudines, uel exuſtiones, uel refrigerationes, uel omnino cutis fiunt anguſtationes. Quod aũt à bile dicitur, & de pallida, & de atra bile intelligi poteſt: nõ

tamen in his ſolis oſtendebamus, ſed & ob pituitam putreſcẽtẽ fieri febrẽ. & in hac ſola videbitur aphoriſm⁹ nõ eſſe uetus, niſi qs exiſtimauerit, pituiꝗ putrefactionẽ in humorẽ bilioſum conuerti. E

In expl. ling. Hipp. 72. c

43 *Mulier" ambidextra non ſit.*

Ambidexterum Euripides nominat ferrum vtrinq; incidens: circũ dextrum autem Homerus Aſteropæum ambabus manibus ſimiliter vtentem: ac ſi utrinq; dextrum dixiſſet. Eodem modo ambilæuum Ariſtophanes in Tagenitis, vtrinque ſiniſtrum. Hipponax ambidextrum dixit, in hoc verſu: Ambidexter enim ſum, † & non aberrans. Homines itaque, qui ambabus manibus pro dextris vtuntur, ſæpe viſi ſunt: mulier vero nulla ad hunc vſq; diem, ob naturæ imbecillitatem. Si enim ambabus manibus ob neruorum robur, ac muſculorum quidam viri utuntur, rationabiliter nulla mulier vtetur: cum ſatis ipſi eſſe debeat, ſi ſola dextera mediocriter vtatur." Amazonidas quidem ipſe inquit mammam dextram exurere, vt plurimo alimẽto ad manum vicinam prouenıente, maior ei uigor adſit, vt quæ, & ipſa ſit natura debilis. Quidam tamen aiunt, ambidextrã dictam eſſe, quæ parte uteri dextra genita ſit, quibus adhuc magis à ratione deuiant, qui de hermaphroditis inquiunt Hippocratem fuiſſe locutum, dixiſſeq; mari quidem muliebre pudendum adnaſci, mulieri autem virile nequaquam.

† Erotianus, & non aberro peccatens.

De aere, aqs & locis, c. 10. a. 5. c

44 *"Quicunque" ſupparati vruntur, uel ſecantur, ſi pus purum fluxerit, & album, euadunt. ſi uero ſubcruentum, & fæculentum, ac fætidum pereunt.* F

In prog. cõ. 2 t. 70 4 205. h

" ἔμπυοι,

Suppurationes conſueuit nominare, non eas tantum, quæ ſunt in thorace, ſed in quauis alia parte ad pus alterata tubercula. præcipue vero ſuppuratos illos fere ſolos nominat, quibus inter thoracem, atque pulmonem, aceruatum eſt pus: quos vrere cõſuetos eſſe veteres, diſcere licet ex ijs, quæ dixit Plato comicus de Cineſia, hiſce verbis. Poſt hęc Euagoræ filius Cineſias è morbo lateralı* aridus, †puris expers, } calamacea gerens crura, tabis nuncius, plurimis eſcharis corpus inuſtus ab Euriphonte in concionem prodijt. Quòd quidem pus album, bonum ſit: fæculẽtum uero, & fætidum, malum, nemo ignorat.

" πλευρίτιδος.

† ἄπυος ſed forte ἔμπυος cum de ſuppuratis ſermo ſit.

45 *Quorum hepar ſuppuratũ aduritur, ſi pus purum fluxerit, & album, euadũt: in tunica enim his pus continetur: ſi vero, qualis amurca, fluat, pereunt.*

Ipſe cauſam dixit, ob quã nonnulli pereunt, qui ita ſe habent, nonnulli uero euadunt. Quibus enim in tunica eſt pus, nihil patiente ſubſtãtia hepatis, ſaluantur omnes: quibus uero vſq; ad carnem hepatis corruptio pertingit, non abſq; ratione moriuntur. Quòd autem amurcam omnes nominent fœcem olei, & quod talem par eſt eſſe incoctam putredinem hepatis, liquet vnicuique. G

6. Ap. 31. 49. c

46 *Dolores oculorum, poſt meri potionem, & aqua calidæ balneum, vena ſectione curato.*

Hic aphoriſmus mihi uidetur ex ijs vnus eſſe, qui fuere interiecti, cum non conſentiant vni ex illis, qui antea ſcripti fuerunt, huic ſcilicet: Dolorem oculorum meri potio, balneum, vel fomentum, vel uenæ ſectio, aut medicamentum ſoluit. quem ſane aphoriſmum in ſexto expoſui commentario, oſtenſis diſpoſitionibus, in quibus oporteat ſingula remedia in vſum deducere. Propoſitus vero aphoriſmus in vna uult diſpoſitione tribus vti remedijs. Siquis igitur nos ſciat docere diſpoſitionem, in qua tria hæc remedia conueniant, ei habebimus gratias. Quouſque uero expoſuerint quidem hunc aphoriſmum, quaſi legitimum, nos uero non docuerint, quæ nam ſit ea diſpoſitio, eorum expoſitionibus nullam præſtabimus fidem. Quæ igitur dicunt, qui omnino aliquid conantur dicere, etſi mediocrem habent probabilitatẽ, ſunt huiuſcemodi. In quibus ſanguis craſſus ſuperabundat, atq; ideo euacuatione indiget, melius putant ipſũ fundere prius, deinde ſecare venam; ſuſilis aũt fiet, ſi ægri merũ biberint, & ſe balneauerint. Sed eos, qui hęc dicunt, neque exquiſite experientia nouiſſe illa, quę dicunt, ſciunt in artis operibus exercitati. Nam neque uinum, neque balneum tolerat plethorica diſpoſitio abſque maximo detrimento. Verum hęc auxilia ſunt ſanguinis craſſi in aliqua parte compacti ſine totius corporis plenitudine. Sic enim H aſclepiades utitur uino poſt totius corporis euacuationem pro remedio extentionum. Si uero Adſit in toto corpore plenitudo, prius diſrumpentur oculorum tunicę inter bibendum, atq; lauandum. Quare, ſi abſq; multitudine dolor fiat propter obſtructionem, ac compactionem craſſi ſanguinis, recte quidem lauabunt, & uinum dabunt, non recte autem ſecabũt venã. Si uero multitudo fuerit, rectè quidem uenæ utentur ſectione, non recte autem lauabunt, & uinum dabunt.

• Al. κακὸν, id eſt malum.

6. Ap. 35. 50. c

47 *Aqua inter cutem laborans, ſi à tuſsi habeatur, " deſperatus eſt.*

1. Epid. ſec. 5.

Et hoc prius dictum eſt ab ipſo in hoc aphoriſmo: Aqua inter cutem laborantibus ſi tuſsis ſuperueniat, malum.

48 *Vrinæ ſtillicidiũ, & mingendi difficultatẽ, thorexis, & "uena ſectio ſoluit. incidere ãt interiores.*

Quod ϛραγγουρία, i. vrinę ſtillicidium, ſignificet urinę ſtillatim exeuntis emiſsionem, nomen ipſum oñdit. δυσουρία uero, i. mingendi difficultas põt, & q̃ cũ dolore fit, mictio dici, põt & q̃ cũ difficultate aliqua, adeo ut uix ueſica operet. Vrinę ſtillicidiũ, ipſi⁹ urinę acrimonia facit, & potẽtię retẽtiuæ in ueſica imbecillitas, q̃ ob intẽperaturã fit, pſertim frigidã. Vrinæ uero difficultatẽ, ſi quidẽ

cum

A cum dolore fuerit, inflãmatio, & abſceſſus, & vlceratio, & inęqualis intemperatura, & ſpiritus flatuoſus, ſin motus quidam difficilis ſit, vel potentiæ imbecillitatis, vel tumor contra naturam. Ex omnibus autem hiſce diſpoſitionibus frigiditatẽ quidem ſoluit thorexis, hoc eſt vel ſimpliciter vini potio, vel meracioris: atq; eam etiam inflãmationem, quæ propter obſtructionem ſanguinis craſſioris citra multitudinem facta fuit. Illam uero, quę cum multitudine fit, inflammationem, adhuc autem, & aliam, quæ ſine defectu eſt, & cum potentiæ robore, venæ ſectio ſanat. De eo autem, quod dicitur incidere venas interiores, dictum eſt à me & in libro præcedente, in quo hunc aphoriſmum expoſui: [a]"Vrinæ ſtillicidium venæ ſectio ſoluit: incidere autem interiores.

A 6. Ap. 36 50.c
B 2. de morb. vbi de angina, itẽ in coacis præno. Quibuſcũque & fauces, & ceruix, & pectus &c.
C 6. Aph. 37.10.d
D 4. Aph. 34.31.d
E in coacis pn. Cerebro corrupto &c.

49 [b]" *Ab angina habito tumor, & robur in pectore ſuperueniens, bonum, extra enim vertitur morbus.*

Et hic aphoriſmus antea dictus eſt per hæc verba: [c]"Ab angina habito tumorem fieri in parte colli anteriore, bonum. Expoſui autem ipſum in [d]" quarto horum commentariorum. Hic igitur videtur fuiſſe interiectus, volente aliquo adiungere: extra enim conuertitur morbus.

50 [e] *Quibus cerebrum ſphacelatum, ideſt corruptũ eſt, in tribus diebus pereunt: ſi uero hos euaſerint ſani fiunt.*

B Sphacelare ſæpius in libro De fracturis, & articulis, pro corrumpere, vſus eſt: hic vero non contingit cerebri corruptionem intelligere, cum adiectum ſit. Si uero hos effugerint, ſani fiunt. Si enim ſphacelus eſt corruptio ſubſtantiæ vniuſcuiuſq; partis, quæ ſpacelari dicitur, non contingit hunc, qui ita ægrotet, perſanari. Nunquid igitur aliquando abutuntur hoc verbo ad ſignificãdum huius diſpoſitionis inceptionem, quæ tamen nondum exacte completa ſit. Talia enim quædam etiam carnoſis partibus in gangrænis accidunt: paſſione ob magnitudinem inflammationis inſenſibilitatem quandam, atq; nigritiem, aut omnino morticinũ colorem inferente parti patienti: dicentibus aũt nobis illos, qui in paſſionem incidere incipiũt, ad gangrænam ire. Sicuti igitur gangrænã ita iã cõpletã, vt pars ſit intermortua, ſanare eſt impoſſibile, dũ vero adhuc fit, poſſibile, ſic & ſphacelũ. Et quidẽ partis carnoſæ mortificationẽ ex magnitudine inflammationis, quam proprie medici Gangręnã noĩant, Græci Sphacelũ ẽt appellabant. Sic igitur mihi uidetur & Herodotus dixiſſe coxã Cãbyſis ſphacelari: cerebrũq; ita quiſpiam diceret ſphacelari tantummodo Iã vero, ꝓpter quid velox in eo mors ſit, manifeſtũ eſt, nimirũ quia & morb. grauiſſimus, & pars principalis maxime ſit. Quòd ſi ęger mori tribus primis diebus non anticipauerit, ſed ad diẽ quartũ ꝑueniat, ſperandũ eſt, & morbũ declinare, & uires fortes ita eſſe, vt morbũ oĩno ſuperare poſſint.

C 51 *Sternutamentum fit ex capite, calefacto cerebro, humectato eo, quod in capite inani. Aer enim intus contentus extra erumpit. Sonat autem, quoniam per anguſtum ipſi eſt exitus.*

Tales ſermones duo ſignificãt, vnũ, quod de omni re propoſita vniuerſaliter dicitur, velut hoc in loco de ſternutamentis: alterũ, quod particulatim de quibuſdã tm̃, velut hic de ſternutamentis ex cerebro factis. Primus igitur ſermo talis erit, Omne ſternutamentum fit ex capite, cerebro calefacto, vel humectato eo, qđ eſt in capite inani. Secundus uero. Sternutamẽtũ ex capite eueniens, fit cerebro, vel humectato in capite inani: qđ verius exiſtit. Non.n. oĩs ſternutatio fit calefacto cerebro, vel humectato in capite inani. Pennis.n. quidam nares irritantes ſternutant: & cum tuſſi ſpiritus deſubter veniens ad naris meatus, cauſa fit ſternutamẽti. Præterea opinari ſolũ aerem, q ex capite excernitur, eſſe, quod ſonat, eſt manifeſte falſum. Nã liquido apparet de ſubter ex pulmone elatus aer vniuerſim ſe comprimente thorace. Sed & antecedente inſpiratione fieri ſternutamentũ, natura aggregante aeris copiam ad ſternutamenti generationẽ, ijs, q̃ dicta ſunt, aſtipulatur. Solum itaq; illud ſternutamentum, quod hẽt ſuę generationis principium, naturam appetẽtem excernere flatuoſum ſpiritũ ex capite, hoc mõ fit, quem docere aggreditur aphoriſmus, neque forte hunc omnẽ: nã, quod ait, humectato, ſuperfluum eſt ad ſternutamenti generationem.

D Nã, & ſi quis humor in capite ſuperabundat, non facit tñ ſternutamentum, niſi in ventũ conuertatur: & hoc manifeſte uidetur in multis, qui, licet copiã humoris per nares excernant, non tamẽ propterea neceſſario ſæpe ſternutant. Soli enim ex his ita affectis illi ſternutant, qbus mordax eſt ea, q à capite fluit, humiditas, ceu & ſiquid mordax naribus imponas: ſicut enim tuſſis caſus quidam naturalis eſt ad expurgandas eas, q̃ ſunt in pulmone, aſperas arterias, ſic & ſternutamẽtum manifeſte uidetur expurgare narium meatus. Duplici ãt in ipſis exiſtente perforatione, lata quidem ad os: ꝑ meatus vero tenuiores, ad cerebrũ: quæ quidem eſt ad os perforatio, ab eo, q deſubter, ſpiritu affert: qui vero ad cerebrũ meatus pertingunt, ab illo, qui ab ipſo prodit, expurgatur. Atq;, ſi diligẽter aduerteris, videbis ſternutamenta quæ ex capite motus initiũ habent, leuare caput. Fiunt.n. & rarefactis ijs, qui ſunt in capite, humoribus, & naturæ impetu excretis. Rarefieri vero ipſis accidit concalefactis. calefiũt autẽ natiuo calore excitato, ob cuius imbecillitatẽ prius erant ſuperfluitates aggregatæ. Cum igitur ait, calefacto eo, quod eſt in capite, inani, maxime qđ intelligendum eſt de eo, quod eſt in uentriculis cerebri, adhuc autẽ, & de illo, quod ipſum ambit exterius: facile eſt enim, & illi per cerebrum primo quidem ipſos uentriculos, inde vero nares ſubire. Quia vero repente totus ſimul erumpit, ſonitum edi Hippocrates inquit. Eſt autem commune hoc, vndecunque uenerit, ſiue ex pulmone elatus, ſiue ex capite delatus

52 *Quicunque hepar circundolent, ijs febris ſuperueniens ſoluit dolorem.* E

In coacis ſ no. Hepar derepente circu circa, &c.

Verbum, ſuperueniens, indicio eſt, quod prius, cum circūdolebant ipſi, non febricitabant. Si igitur hepar vehementer dolebat, vel propter fortem inflammationem dolebat, vel propter ſpiritum flatuoſum, non aderat autem ipſis inflammatio, alioqui oīno febricitaſſent: par igitur eſt, quod flatuoſus ſpiritus ſit cauſa doloris in ipſis. Dolet quidem etiam hepar ꝓp obſtructionem, verum mediocriter, & cū quodam ponderis ſenſu potius, quā vehementis doloris.† Dolor autē uehemēs propter flatuoſum ſpiritum, vel inflammationem, maximam ſcilicet, aut ſuppuratam, accidit.

†Antiquus interpres impreſſus habet. Magnus dolor ergo ſine febre, exuſtoſitate eſt groſſa, & inflatuacum ſi febris ſuperueniat, ſine dubio ſua erit cura. Et eſt optimus ſenſus: & cum verbis Hippocratis optime quadrat.

53 *Quibus a uenis ſanguinem mittere confert, ijs vere uenam oportet ſecare.*

Hic aphoriſmus pars eſt eius, qui prius dictus fuit in hæc uerba: Quibus medicamētū epotū, uel uenæ ſectio confert, ijs uere ſecare venā, vel purgare medicamento opus eſt. Atq; ideo in quibuſdam exēplaribus non eſt aſcriptus oīno: id quidā libri huius expoſitores ſciunt, bisq; ipſum ſcribunt, nonnulli vero neq; mentionē eius oīno fecere. Non admirari vero illos non poſſis, qui non modo bis eundē ſcribunt aphoriſmū, verum etiam in eiſdem commentarijs eum exponunt nulla facta ſignificatione, quod ijs, qui antea ſcripti fuerunt, quidā ſunt ex toto ijdem, quidā uero ex parte, cuiuſmodi hic eſt. Quid nā igitur viſum fuit uel ijs, qui hos adiecere aphoriſmos circa finem libri, uel ipſi Hippocrati, ut bis de eiſdē faceret mentionē, uel quibuſdā expoſitoribus, qui unum aphoriſmū bis expoſuerunt, Deos teſtor me nō poſſe coniectari. Nā neq; ſcriptorē ipſum aphoriſmorū credibile eſt tantarū rerum obliuione fuiſſe correptum, præſertim talis cū fuerit, qualem in omnibus fuiſſe Hippocratem nouimus, neq; illorū, qui appoſuerunt, aut obliuionē, aut malignitatem tantam cogitare poſſumus, ut propterea bis eadem aſcribere voluerint. Adhuc autem magis illos decet expoſitores admirari, qui, cum bis eoſdē expoſuerint aphoriſmos, ne hoc quidem ipſum adiecerūt, ſecundam ſe expoſitionem facere, multoq; adhuc magis illos, qui de eiſdem differentes ſcripſere expoſitiones in ijs, quæ circa finem, ab illis, quæ per initia dixerant. F

6. Aph. 47. 52. b

54 *Quibus inter ventriculum, & ſeptum tranſuerſum pituita repoſita eſt, & dolorem affert, non habens exitum neque ad alterum uentrem, ijs per ad veſicam pituita verſa, ſoluitur morbus.*

Non abſq; ratione mihi uī dubitare Marinus, impoſſibile exiſtimans inter ſeptū tranſuerſum, & ventriculum pituitam conſtitui. Deflueret enim deorſum vſq; ad oſſa pubis. Neq; etiam fieri poſſe arbitratur, vt in uenas traijciatur, ſicuti in aqua inter cutē, tenuis, & aquoſus humor tranſumptus excernitur per urinas. Quare accipiendū eſſe inquit, inter ſeptū tranſuerſum, & ventriculum pro eo, quod eſt inter propriū ſepti tranſuerſi corpus, quod carnoſum eſt, & peritonæi: hoc eſt interioris mēbranæ abdominis, verticē. Verū, & ſi ita intellexerimus ò Marine, tranſumptionem ad venas ſimiliter facilē eſſe non eſt poſſibile. Nā hinc ad renes peruenire ꝑ uenas, neq; ex eo ſpatio, quod eſt ſub membrana abdominis interiore, eſt poſſibile. Adde, quod oīno impropria foret uentriculi appellationis abuſio. Nihil enim eſt ſimile uentriculo, & mēbranæ abdominis interiori, cuius gratia eandē participent appellationē. Melius eſt igitur intelligere, ſicut oēs intellexerūt, illud ſpatium ab eo dici, quod eſt quidē infra ſeptū tranſuerſum, ſed intra eam mēbranæ abdominis interioris partē, quæ epigaſtriū attinet: & conſiderare, an poſſibile ſit illud, quod dicit, cū ſciamus, quod viam ſemper materiebus inuenire naturā Hippocrates opinatur, quando ualida fuerit etiam ſi quàm maxime ſint quodam modo craſſę, & per anguſta foramina debeant permeare: quando & per oſſa fieri inquit abſceſſus. Videmus autem, & humorē illū, qui eſt inter thoracem, atq; pulmonē in ſuppuratis expui cum tuſſi: nonnunquā vero, & per cutem ſanam exiſtentem excidere ſanguinem in oſſibus, quę fracta occallauerūt. Non igitur neq; in ea, de qua nunc Hippocrates dixit, pituita impoſſibile prorſus oportet arbitrari ad urinę uias fieri tranſumptionem. Verum & hoc ipſum agi à natura contingit paulatim pituitam extenuante, quemadmodum pus in ſupputatis. G

55 *Quibus hepar aqua plenum in omentum eruperit, ijs venter aqua repletur, & moriuntur.*

Aptiſſimum hepar eſt, veſicas quaſdā aqua plenas, hydatidas græce appellatas, in ea, quę ipſū ambit exterius, mēbrana generare. Vī itaq; & in iugulatis aīalibus hepar his aliquā plenū. Siquando igiē cōtingat eas veſicas rūpi, effundiē aqua ad locū mēbranæ abdominis interioris, epigaſtrio, i. parti ſupra vētrē poſitæ rādētē, in quo ēt aqua hydropicorū cōgregatur: in omētū aūt nō poteſt aqua effluere, niſi aliquo mō ipſum excedatur: eſt. n. ſolidum, & firmū vndequaque, ita ut nihil in ipſum ex aliqua parte poſſit incidere, niſi ex uentriculo, colo, ac liene, illiſq; partibus, unā ipm enaſciē. Vel igitur uult omētū excedi, qua parte uicinū eſt hepati, hoc eſt dextra: uel in omētū intelligere oportet, hoc eſt ad ipſius locū. Ventrē aūt aqua impleri, nō de illo uentre dictū eſt, in quo cibi recipiunē, ſed de tota cauitate, quæ eſt infra thoracē, ſecūdū quod ſignificatū, uētroſi nominantur, & mulieres dicunē geſtare uētrē. Mori āt eos, quibus hoc in loco aqua colligitur, conſiderandū, an perpetuo ſit uerum, an magna ex parte. Seruantur enim aliqui aqua inter cutem laborantes, quamuis & hic locus ipſis aqua repleatur. Sed neq; impoſſibile eſt, ſicuti in illis, & ꝑ medicamēta aquoſitates purgantia, & per epithemata, hoc eſt impoſitiones, eorum, quæ uim habent ciendi urinā, & in

uapores

A vapores ſoluendi humorem talem ſic,& in his fieri curationem.

56 "*Alyce,i deſt anxitudo,oſcitatio,horror:vinum æquale æquali†potum ſoluit ægritudinem.* 1.Epid.ſect.6

Solæ cophanes uiſa eſt quibuſdã rõnabiliter figura ſermonis,atq; ideo nonnulli caſu accuſatiuo ſcripſere: Anxitudinẽ,oſcitationẽ,horrorẽ,vinũ ęquale æquali potũ ſoluit. Nihil autẽ refert ad præſens,vtrauis ſcriptura aphoriſmus exponatur. Primum.n.illud ſcire nos oportet, ꝙ alycẽ nominauit,quã multi Græci halen appellant:deinde,q̃ ſit faciens hunc caſum diſpoſitio. Dicunt igitur ἀλύειν,i.anxitudinem habere illos ſanos,q̃ ſem ꝑ præſentibus moleſtantur,& ab vno negocio,atq; actione ad aliam tranſeunt. Eodẽ modo,& ægros illos,anxios eſſe,qui accubitũ nõ ferẽtes,iacendi figurã euariant,quia ſemper ꝑſens aggrauat eos. Hoc uero præcipue illis euenire conſueuit,q̃bus in ore ventriculi(quod abutentes vocabulo,ſæpe ſolent ſtomachum nominare)humiditatis proprietas q̃dã continetur,ventriculo moleſta,q̃ neq; multa eſt,neq; in ventriculi fluitat cauitate,ſed eam ipſæ imbibere tunicæ. Sed &"oſcitare,ſicuti,& pandiculari, cõtẽta aliqua in muſculis(ꝑ quos uolũtarij quoq; fiunt motus)uel humiditate flatuoſa,uel ſpiritu uaporoſo, fieri eſt à nobis demõſtratum. Horror aũt prauis humoribus per cutẽ currentibus accidit. Liquet aũt,

†τiδατι, i. aqua eſt in aliquibus cod. græcis.

A.l.1.f.3. d.1.c.13.f. 65.g

B ꝙ nunc a nobis habetur ſermo de horrore,q̃ ex corpore prouenit in ſalubri,non de illo, qui cauſam extrinſecus hẽt. Singula igitur hæc dicta ſunt. potus uini meracioris ſanat. Moderatam autẽ tẽperaturã ipſe monſtrauit inquiens: Vinum æquale æquali potum. Vult.n.æqua portione aq̃ uinum tẽperari,ut partim quidẽ pellat,& euacuet ex materia infeſtante,quicquid ceſſerit uini motui cũ impetu lati,partim autẽ,quod reliquum fuerit,temperet. Caleſacit enim uinũ,ut nouimus corpus totum,citoq; mouetur in omnes partes,& cum hoc omnes humores optimos reddit.

57 *Quibus in vrinario meatu tubercula fiunt,ijs ſuppuratione facta, & eruptione, ſoluitur dolor.*

Et hunc aphoriſmum in præcedentibus Hippocrates ſcripſit,noſq; ipſum expoſuimus in hęc uerba ſcriptum:"Quibus in urinaria fiſtula tubercula naſcuntur,ijs ſuppuratione facta,& eruptione,ſolutio. 4.Ap.82.37.e

58 "*Quibus cerebrum aliqua ex occaſione concuſſum fuerit,neceſſe eſt ſtatim mutos fieri.*

Etiam in hoc aphoriſmo ni quibuſdã exẽplaribus poſſumus inuenire uerbũ,mutos, ſcriptum numero plurali,caſu accuſatiuo:in quibuſdã uero mutũ numero ſingulari,per modum figurę ſolæcophanis. Sed neq; hoc loco quicq̃ ad præſentia refert,mõ nouerimus,ſępe conſueuiſſe Hippocratem ab uno accidente notiſſimo,uocis amiſſione,nõiare,& oſtendere illos,qui neq; ullum

1. de Morbis, haud longe a principio, Et ſi cerebrũ concuſſum fuerit &c & in Coacis præn. Quibus cerebrum cõcuſſum fuerit.&c.

C alium motũ ſeruant ſecundum electionem,neq; quicquã oĩno ſentiunt,ſed iacent eodem modo,quo apoplectici,ſine ſenſu pariter,& motu. Fit ãt hoc,& ꝑꝑ alias cauſas, nunc uero concuſſionis cerebri Hippocrates meminit,ipſamq; talẽ ait totius corporis diſpoſitionẽ ſequi. Concuti aũt hoc modo cerebrum contingit,propter aliquem caſum totius corporis uiolentum ex locis altioribus factum. Tales enim caſus ſolent,& in ſpinæ uertebris facere concuſſionem,quando ipſarum harmonia,i.coagmentationes fuerint commotæ,& ſpinalis medulla,q̃ in earum cauitate continetur,laborauerit,valdeq; concuſſa periculum adduxerit,ne quis neruus eorum, qui ab ipſa naſcuntur,abrumpatur:id quod non minus in ipſo quoq; fit cerebro,& tanto magis, quanto plus uacui loca hñt,q̃ ipſum circũſtant: magiſq; ẽt in ſenioribus,quẽadmodum in diſſectorijs tractationibus diximus. Contrahit autem ſe uis animalis in ſeſe talib. diſpoſitionibus,à motu periculoſo moleſtata,atq; idcirco quieſcit. Proceſſuũ uero nonnulli quidẽ ſufficienter tenduntur, q̃dam uero aliqua ex parte diſtrahuntur:atq; interim,donec ſe rurſus uis aĩalis collegerit,mutũ, atq; immobile totũ iacet,quod ita afficitur,aĩal. Si uero cerebrũ auelli contigerit, aut aliquã eius partem conuelli:qui ita patiuntur,non amplius reſtituuntur.

7.Aph.59. 59.d

59 "*Corporibus carnes habentibus humidas,famem adhibere conuenit. Fames enim corpora ſiccat.*

2.Aph.16. 22.g

D Quod oĩa,quæ exiccant,ſint paſſionum humidarum remedia,manifeſtum eſt,ſiquidem"contraria cõtrariorum remedia ſunt. Quod aũt,& fames ex accidenti corpora exiccet,non eſt dubiũ. Siquid.n.defluat à corpore,ſicuti,& antea{dixi,}nec inſuper ab alimento ſuppleatur id,qđ fuerit euacuatũ,neceſſariũ eſt corpus effici ſiccius. Liquet enim,ꝙ in cuiuſq; animalis corpore prius illæ partes abſumuntur,q̃ ſunt humidiores,qñ & ipſe defluxus idcirco fiat,q̃a corpus extenuatur atq; in uapores reſoluitur:idq; duplici de cauſa,extrinſecus quidem ab aere ambiente,intus uero à calore natiuo. Quæ autem per hyemẽ latent animalia,cum neq; extrinſecus caleſiant, & neq; intrinſecus,uel nihil prorſus uel parum omnino diſſoluuntur:atq; ideo nonnulla eorum ne alimento quidem ullo penitus egent,nonnulla uero minimo prorſus. Poſt præſcriptos aphoriſmos alij duo fere in oĩbus exẽplaribus inueniuntur, quorum huius libri expoſitores ferè oẽs meminere,quidã ẽt ipſos expoſuere,ſed aliter atq; prius fecerant,ne hoc quidẽ ſolum adijcientes,ꝙ ijdẽ aphoriſmi ſuperius ſint ſcripti. Nos uero in quarto cõmentario illos expoſuimus, parũ uerbis ab iſtis differentes. Alter.n.eorum, qui nunc ſcripti ſunt,ſuperfluo adiectum habet,Vt deuorare non poſſit,niſi uix. Alter uero contra non habet uerbum,uix: ut prior quidem ſit talis.

in lib.de Flatibus circa principium.

Si à febre habito,tumore non exiſtẽte in faucibus,ſtrangulatio repẽte ſuperueniat,& nõ poſſit deuo

uare, niſi uix, lethale. Secundus vero ſic. *Si à febre habito collum conuertatur, & deuorare nō poſſit:* E
tumore, non exiſtente in collo, lethale. Priores vero, quos dixi in quarto horum commentariorum
1.Ap.34 31.b 4.Ap.33.31.e fuiſſe expoſitos, ita ſe habebant: "Si à febre habito, tumore non exiſtēte in faucibus, ſtrangulatio
repente ſuperueniat, lethale. Deinde, qui deinceps ſequitur: "Si à febre habito collū cōuertatur, &
vix poſſit deuorare: tumore nō exiſtente in collo, lethale. Quod igitur in ꝓprio aphoriſmo dictū
eſt ſuperfluere, nunc cōſideremus. Etenim id fieri vidimus, vbi ægri omnino exitialiter à morbo
haberentur. Quare, ſiue nullo modo poſſint deuorare, ſiue vix, non exiſtente tumore in faucibus
(nam hoc licet perſpicuo cognoſcere, ſi plurimum os aperiatur, & lingua verſus mandibulā inferiorem
prematur) in tali, inquam conſtitutione, ꝙ difficulter deuoretur, cauſam eſſe ſuſpicandū
cōmunionē tunicæ, quæ ſubnata eſt ex partibus gulæ, & gutturis interioribus. Nā oſtenſum
eſt hanc, cibo os permeante, ipſam quidem trahi inferius, guttur vero totum retrahi ſuperius. Tumeſcente
igitur in gutture inflāmatione, nonnunquam quidem nullo modo, quandoq; vero vix
uentriculum ſequitur attrahentem, atque ob hanc cauſam vel nullo modo deuorant, uel uix.

60 *Vbi in toto corpore mutatione, & corpus refrigeratur, & rurſus calefit, aut calorem alium ex alio
commutat, longitudo morbi ſignificatur.*

4.Aph.40.32. d. Et in li. de Iudicationib. circa medium. Et hunc aphoriſmum in quarto commentariorum expoſuimus, iiſdem ferè uerbis ſcriptum, F
quibus, & hic. Eſt enim ſcriptura talis: "Et ubi in toto corpore mutationes, & ſi corpus frigeſcat,
uel rurſus caleſcat, & ſi alius ex alio color fiat, morbi longitudo ſignificatur.

61 *Sudor multus calidus, vel frigidus ſemper fluens, humorem abduci, robuſto quidem ſupra, debili
vero infra, ſignificat.*

Antea alium aphoriſmum in quarto horū cōmentariorum expoſuimus hoc modo ſcriptum:
4.Aph.42.32. e "Sudor multus calidus, uel frigidus ſemper fluēs, frigidus maiorem, calidus minorem morbum
ſignificat. Et taliū ſudorū diximus eſſe diſpoſitionē, multitudinē humiditatis, quæ in ęgri corpore
cōtinetur. Propterea, qui nunc ꝓponitur aphoriſmus, abduci præcepit ſuperfluum humorem,
robuſtis quidē ſupra, hoc eſt per uomitus: debilibus autem infra, quod & ipſum ſignificat, per alui
ſubductionē. Quòd quidem igitur ſemper ſit neceſſarium ſuperfluas corporis humiditates euacuare,
plenè eſt manifeſtū. An uero robuſtis ſupra tm̄, debilibus uero infra, mihi dignum uidetur
animaduerſione: nam forte melius eſt, non hac ratione diſtinguere remediorum uſum, ſed ut in
tractatione curatiua de talibus omnibus fuit à nobis diſtinctum. Quare, & hunc aphoriſmū arbitror
fuiſſe aſcriptū. Poſt ſupraſcriptos aphoriſmos, alij tres inueniūtur in pluribus exēplaribus, q̃
pariter, & ab expoſitoribus ſcripti ſunt, & parum uerbis euariant ab illis, q̃ in quarto horum cō- G
mentariorum habentur. Scribunt aūt eos hoc modo. *Febres, quæcunque non intermittente, tertia
die fortiores fiunt, periculoſa: quocunque autem modo intermiſerint, ſignificant, quòd non ſunt periculoſa.*
2. Aph. 43. & 44. & 43. 33. e f. g "*Quibuſcunque febres longæ, iis vel tubercula, ad articulos, uel dolores decumbūt.*" *Quibuſcunque
tubercula diutina, aut in articulos dolores ex febre decumbunt, ij cibo pleniore utuntur.* Liquet
autem, quòd hi interiecti fuerunt, à prioribus nihil, aut parum admodum uerbis differentes: nos
uero ipſos expoſuimus in quarto horum commentariorum.

62 *Si quis cibum febricitanti dederit: vt ſano robur, ſic laboranti morbus.*

Scribitur aūt & ſic aphoriſmus: Si quis febricitanti cibum dederit, ſano quidem cibus eſt, laboranti
uero morbus. Vtraq; uero locutio ab ea interpretationē, quæ ſecūdm naturā eſt, ad eā, quam
cacozelon nominā̃t, receſſit: neſcio quid ſibi uolentibus illis, qui ita libri finē tam uariis modis diſpoſuerunt,
nonnulla quidē eiſdē uerbis ſcribētes, quibus ipſe antea uſus erat, nōnulla uero paululū
cōmutātes, aliqua uero tota interponentes, veluti hunc propoſitū aphoriſmū, qui neq; prope
1.Aph.10 12. c. 2.Ap.8 11.h accedit ad Hippocratis interpretationē. Ipſe ſiquidē prius dixit: "Non pura corpora quanto
magis nutries, magis lædes. Et, "ſi ex morbo cibū aſſumens aliquis non corroboratur, ſignificat H
corpus pluri uti alimēto: Si uero cibum nō aſſumente hoc fiat, ſignificat, ꝙ euacuatione indiget:
& quædam alia huiuſcemodi, quæ germanam, natiuāq; hn̄t interpretationem. Qui uero propoſitum
appoſuit aphoriſmū, male æmulando, in cibo dixit: Qui ſano robur, hic laboranti morbus.
Vult enim dicere cibum robur quidem in ſanis efficere, nocere autē ægris: uel, per Iouem, ſanis
quidem augetur robur, morbum uero laborantibus. Abſurde autem id interpretatus, eſt, inquiens,
cibum ipſum robur eſſe ſanis, morbum uero laborantibus: qui neq; robur eſt, ſed roboris effectiuus:
neq; morbus, ſed morbi effectiuus, uel quod rectius diceretur, auctificus.

63 *Quæ per veſicam excernuntur, inſpicere oportet ſi talia, qualia ſanis excernuntur. Quæ igitur
minime ſimilia ſunt his, hæc morboſiora: quæ vero ſunt ſanis ſimilia, hæc minime morboſa.*

in Prog. cō. 1 c. 5. 4. 190. g Omnia, quæ ſunt ſanis ſimilia in toto corpore, dictū eſt ab Hippocrate, & in "Prognoſticis, &
in omnibus aliis libris bonū aliquod ſignificare: quæ vero diſſimilia, contrarium. Hoc igitur nunc
conatur dicere, qui hunc compoſuit aphoriſmū. Suſpicor. n. neq; hunc eſſe Hippocratis, coniectans
ex ipſa elocutione, quæ non habet eandē cum Hippocratica formam, & ex dictis ipſis, quę
nō æque ſunt, vt ipſius auctoris alia, exquiſita. Cū igitur inquit, Quæ minime ſimilia ſunt his, hęc
mor-

A morboſiora: quis non reprehenderet ipſum dicentẽ illa morboſiora, pro eo qđ morboſiſſima, aut ſumme morboſa? Nam verbũ, minime, cum quadã exuperantia dicitur, & multã ſignificat ad id quod eſt præter naturã, euerſionẽ. Vnumquodq; enim, quod præter naturã eſt, quantum receſſit ab eo, quod ſcđm naturã, tm̃ hẽt prauitatis. Quæ igitur minime ſunt ijs, quæ ſecundum naturam ſe habent, ſimilia, ſunt ijs, quæ ſunt ſecũdum naturam, maxime contraria, & ideo morboſiſſima.

64 *Et quibus deiectiones ſi ſtare permiſeris, & non moueris, veluti ſtrigmenta ſubſiſtunt: & ſi pauca, paucus eſt morbus. & ſi multa, multus: ijs cõfert alui purgatio, quod ſi aluo non purgata dederis ſorbitiones, quanto plures dederis, tanto magis nocebis.*

in li. de Iudicationibus. Alui egeſtiones ſi in idem concedere, ac cõſiſtere permiſeris, &c.

Per aluũ excrẽtia ſolet Hippocrates deiectiones, ac ſubductiones (græce ὑποχωρήματα, & διαχωρήματα) noĩare, & propterea quidã hoc loco acceperunt eius ſermonem eſſe de ijs, quæ per aluũ euacuantur. Verum his aduerſantur verba illa, q̃ in ſermone proponuntur, ſi ſtare permiſeris, & non moueris. hoc. n. proprie conuenit humidis: atq; ideo alij rurſus de vrinis eundẽ accepere ſermonẽ. Vtriq; vero rurſus diuiſi: aliqui ſcribunt, inſiſtunt: aliqui vero, ſubſiſtunt. Neutrum autẽ B horum verborum urinis repugnat, quia & per ea, quæ ſubſiſtunt, & ꝑ ea, quæ inſiſtunt, cõſueuimus, & præſentium, & futurorum etiam aliquid cognoſcere. In alui aũt excrementis, verbũ inſiſtere, cõpetit quodã mõ magis. Neq;. n. ſicut in vrinis prompta eſt, atq; expedita ſubſiſtentiũ cognitio, ſic & in alui contingit excrementis. In vrinis etenim, & ipſum vas ex vitro factũ oſtendit eorum, quæ ſubſiſtunt, naturã, & ſi in alio vaſe etiam continerẽtur, poſſumus id, qđ ſupernatat, abijcientes, ſolã ſubſtantiã relinquere: in alui aũt excrementis, neutrum probabile eſt. Rurſus, id, quod deinceps dicitur, veluti ſtrigmenta, ijs, quæ per aluum excernuntur, cõgruit: illis vero, quæ quouis mõ vrinæ inſeruntur, ſiue ſuperius, ſiue inferius, non congruit. Nam quędam ſtrigmentis ſimilia per aluũ ſæpius excernuntur: & ita ea non mõ Hippocrates, ſed ẽt alij medici nominare conſueuerunt, non tñ in vrinis. Hic igitur tam nominum, q̃ verborum vſus improprius oſtendit præſentem aphoriſmum interiectum fuiſſe. Adhuc aũt magis, cũ dicit, his conferre alui purgationẽ, neq; enim ſimpliciter, neq; quouis modo illi, cuius ſtrigmentis ſimilia alui excrementa ſunt, confert aluum purgare: ſicuti neq; ij, qui ita affecti ſunt, neceſſario læduntur in aliquo, ſi cibũ acceperint. Videmus ſiquidem, cum alui inferioris excrementa biliosa fiunt, quædam ſimilia ſtrigmentis per aluum excerni, in quibus neq; oẽs læduntur ſorbitiones accipientes, neq; prius eos purgare C eſt neceſſarium, mõ iã, quicquid bilis ineſt, fuerit euacuatum. Adhuc autem magis, ſi vrinis aliquid inſeratur, quod ſit veluti ſtrigmẽta, purgare nõ conuenit. Accedit ad hoc, ꝙ difficile eſt formã agnoſcere, qualẽ eſſe velit eorum, q̃ veluti ſtrigmenta inſeruntur urinis. Verum, qui hos aphoriſmos interpoſuerunt, mihi uidentur ad hunc finem eos cõpoſuiſſe, vt ſermo confunderetur, tãq̃ ænigma quoddã, & multa indigeret inquiſitione, in qua ſe ipſos eorũ, quę dicuntur, expoſitores conſtituentes, apud adoleſcentes laudẽ aſſequerentur. Quòd aũt oẽs obſcuri ſermones dent ſophiſtis garrulitatis occaſionẽ, fiet tibi in ipſo aphoriſmo manifeſtum. Quidam. n. eorum, qui eum expoſuere, aiunt, non vetare Hippocratẽ, quin dentur ſorbitiones hoc mõ affectis, ſed plures ſorbitiones, cum dicat. Quanto plura dederis, magis lædes, quaſi non ẽt alij, quicunque indigent ſorbitionibus, non lædantur à pluribus, vel quaſi non conſequatur ad illum, qui dicit, Quanto plura dederis, magis nocebis: putare ex paucioribus minorem forẽ læſionẽ. Veruntamen propter malũ interpretationis modum, ſophiſtis datur facultas inueniendi ſolutiones, & magis, qñ licuerit addere aliquid, uel adimere, & ſcribendo tranſponere, quod in obſcuris ſermonibus facere conſueuerunt. Statim enim in hoc aphoriſmo quidam ipſum exponentes, coniunctionem, &, adijcientes, quod alij ſequentis aphoriſmi fecere principium, id huius finem conſtituunt, vt ſermo ita ſe habeat. D Si vero aluo non purgata dederis ſorbitionem, quanto plures dederis, tanto magis nocebis: & quibus cruda deijciuntur, quanto videlicet plura dederis, magis lædes: deinde aliud initium facientes ſcribunt, ꝙ, vbi atra bilis ineſt, ſi plus, maior eſt morbus: ſi minus, minor, Plures vero expoſitores aliter exponunt, & ſcribunt eo modo, quo ſubſcriptum eſt.

Quibuſcunq; cruda infra deijciũtur, atra bilis ineſt. ſi plura, maior: ſi pauciora, minor eſt morbus.

in eodẽ. Quibus vero in egeſtione inferne bilis atra. &c.

Dictum aũt eſt antea, ꝙ & aliæ quædã ſcripturæ ſunt, licitum eſt. n. in obſcuris vnicuiq; pro arbitrio ſcribere, cũ nulla lex ſit tranſcribentibus poſita. Sæpius aũt non ꝑ ꝑ obſcuritatem, ſed propter ſermonis falſitatẽ coguntur aliquid addere prius inuentis, aut adimere, aut ſcripturã tranſponere: veluti exempli gratia in hoc aphoriſmo, cuius verba primi expoſitores aphoriſmorum, ſicuti Herophilus, Bacchius, & Heraclides, ac Zeuxis empirici, in hũc modũ ſcripſerũt: Quibuſcunque inferius cruda deijciuntur, atræ bilis ſunt: ſi plura, pluris, ſi pauciora, paucioris. Quia uero hic ſermo particulare quiddam explicat, dictus aũt eſt tanquam vniuerſalis, ideo prębuit dubitandi occaſionem: ſed id, quod dicitur, quantum ad uerba attinet, nullam habet quæſtionem, cum eorum ſcriptor velit oſtendere, quibus cruda deijciuntur, in eorum inſtrumentis, quæ concoquẽdi vim habent, eſſe atram bilem, ex qua refrigerata deterius concoquunt. Modus incoctionis eſt, q a cruditate fit: cui flaua bilis contrarium agit: nam, quæ propter eam incocta remanent, nidoroſa fiunt. Quidam uero, & hunc ſermonem etiam de vrinis dictum arbitrantur.

65 Excreationes in febribus non intermittentibus, liuida, ſanguinea bilioſa, & fœtida, omnes malæ: cum uero bene excernuntur, bonum eſt, & per ueſicam: & vbi aliquid ſecedens ſteterit non purgatum malum. E

Et hic aphoriſmus ſupra ſcriptus eſt, hoc modo: "Excretiones in febribus non intermittentibus liuidę, ſanguineæ, fœtidæ, omnes malæ: ſed, ſi bene excernuntur, bonum eſt, & per aluum inferiorem, & per vrinas: Si vero aliquid per hæc loca excernitur, quod non conducat, malum. Nos vero ipſum expoſuimus in quarto horum commentariorum.

4. Aph. 47. 32 h

66 Corpora oportet, vbi quis purgare voluerit, fluida facere: & ſi ſupra, ſiſtere aluum: ſi vero infra, humectare.

2. Aph. 9. 12. a Et huius ſermonis pars prior fuit in" præcedentibus ſcripta, non adiecto verbo, ſupra, & ſequentibus, quæ quiſpiam volens adijcere hoc in loco, rurſus ſcripſit abhoriſmum cum expoſitione, per quam verus eſſet. Quòd autem ſit altera expoſitio verior, quam nos multa experientia inueſtigauimus, dictum eſt ſuperius in ſecundo commentariorum. F

67 "Somnus, vigilia, vtraque modum excedentia, morbus.

Et hic aphorimus in qiubuſdam exem plaribus fuit interiectus, qui" prius dictus eſt totus eiſdem verbis, præterquam iu fine: hic enim morbus, illic autem malum ſcribitur, quæ ſcriptura eſt longe melior.

2. Aph. 3. 11. e — 3. de Locis affectis. 4. 16. g in 1. Pror. cõ. 1. 48. 4. 17. 4

68 in febribus non intermitentibus ſi exteriora frigent, interiora vruntur, & febris habeat, lethale.

4. Aph. 48. 33 a Et hic aphoriſmus imprudenter ſcriptus eſt, cum melius "ſupra dicatur ſine verbis illis, & febris habeat, Nam cum in principio dixerit, in febribus non intermittentibus, vana eſt rurſus in Fine ſermonis adiectio, Et febris habeat.

69 in febre non intermittente ſi labrum, aut naſus, oculus, aut ſupercilium peruertitur, ſi non uideat, ſi non audiat, & iam debilis ſit: quicquid horum fuerit, mors prope eſt.

4. Aph. 49. 33. b Et hic aphoriſmus antea dictus eſt, his verbis: "in febre non intermittente, ſi labrum, aut naſus, aut oculus, aut ſupercilium peruertitur, ſi non videat, ſi non audiat, & iam debilis ſit: quicquid horum fuerit, mors prope eſt. G

1. de Morbis, haud longe a pricipio, vbi de morbis, q in alios morbos tranſeũt.

70 "A pituita alba, aqua inter cutem ſuperuenit.

Quod dicitur, tale eſt: Quibus in uaſis, & in totius corporis habitu multa pituita alba fuerit aceruata, iis aqua inter cutem (quę leucophlegmatias ab alba pituita nomen habet) ſuperuenit.

71 Ab alui profluuio, difficultas inteſtinorum.

A communi videlicet ſubaudire oportet, ſuperuenit, abraſis paulatim inteſtinis, deinde in profundum malo ſubeunte, atq; ita vlceratis. Prius vero in aphoriſmo legitimo melior ſcriptura eſt hoc modo: "A ſincera deiectione, difficultas inteſtinorum, & nos hũc aphoriſmum expoſuimus in ſexto horum commentariorum.

Supra Ap. 23. 55. e

72 A difficultate inteſtinorum, lenitas inteſtinorum ſuperuenit.

1. de Morbis. haud longe a principio. Et hic aphoriſmus eſt pars prius dicti, per hæc verba. "Qui lienoſi à difficultate inteſtinorũ corripiuntur, iis ſuperueniente longa difficultate inteſtinorum, aqua inter cutẽ ſuperuenit, aut læuitas inteſtinorũ, & pereunt. Nos uero ipſum expoſuimus in ſexto hurum commentariorum. 6. Aph. 43 51. b

73 A ſphacelismo, abſceſſus oſſis. H

A communi hic quoque ſubaudiendam eſt, ſuperuenit. Vtrum vero adoſſis ſpacheliſmum ipſius oſſis ſequatur abſceſſus, vel carnis circunſtantis, non manifeſtauit. Vtrunque autem poteſt eſſe verum.

74 A ſanguinis vomitu, tabes, & puris purgatio ſupra. A tabe, fluxio ex capite, A fluxione, alui profluuium. Ab alui profluuio, aſtrictio purgationis ſuperioris. Ab aſtrictione mors.

In pluribus exemplaribus, & apud plures expoſitores ſcriptum eſt: A ſanguinis vomitu corruptio. In quibuſdam tamen exemplaribus hæc habetur ſcriptura: A vomitu ſanguinis, tabes. Videntur autem, hæc ex pluribus Hippocratis enunciationibus fuiſſe collecta, & corrupte compoſita, ab illis præcipue aphoriſmis: "A ſuto ſanguinis, puris ſputum, & corrupte compoſita, ab illis præcipue aphoriſmis: A ſputo ſanguinis, puris ſputum, & fluxus: cum vero ſputum retinetur moriuntur.

Supra Ap. 15. & 16. 55 a

75 Qualia fuerint veſica, aut alui excrementa, & ex carnibus, & ſicubi alibi à natura corpus exierit, ſi parum, paucus eſt morbus, ſi multum, multus, ſi valde multum lethale eſt.

Hic ultimus aphoriſinus iu multis exemplaribus ſcriptus eſt, in quibuſdam uero, & alijs adiecti ſunt eodem modo, quo & illi omnes, quos decurrimus ex legitimis ita fraudulenter concin

nati

A nati,vt nonnulli eiſdem verbis ſcribantur,nonnulli parum euarient,nonnulli parua facta ad iectione ſimiles ſint ijs,quos ſcripſit Hippocrates:quare ne ipſos quidem duximus adij ciendos:nam neque hic nunc propoſitus aliquid plus nobis oſtendit ijs, quæ ſæpius Hippocrates manifeſtauit. Sed & modus explicandi haudquaquam Hippocrati conuenit. Nam qualia veſicæ fuerint aut alui excrementa,redditione indigent. Summa tamen(ut dixi)uera eſt:nam,ſi paruus ſit à natura exitus in quauis parte,minorem morbum : ſi vero plus,maiorem:ſi vero admodum multus ſi à natura receſſus, mortalem debemus morbum iudicare.

SVbſcriptus aphoriſmus eſt in antiquis codicibus græcis. & in tralatione veteri adeſt expoſitio Galeni,quam hic poſuimus.

B
APHORISMVS.

In lethargo tremor malum.

GALENI EXPLANATIO.

Lethargia eſt apoſtema in puppi cerebri ex materia phlegmatica generatum . Tremor igitur in ea malum eſt:ſignificat enim materiam propter incontinentiam ſui ad neruos motiuos deueniſſe,qui à parte poſteriori ſunt magis,vt dictum eſt alibi:ex cuius infuſione nerui ſunt remolliti: vt ſpiritu non omnino,ſed aliqualiter deficiente,nec neruis,ut in paralyſi,omnino remollitis, virtute regitiua membra ſurſum ferantur: & quia nerui remolliti non ſufficiunt dare membris ſufficientem,& firmam ſedem,& ſtabilem , & iterum ſua grauedine deſcendunt : ex quibus motibus contrarijs fit tremor. Vel in lethargia fit tremor,quia materia uentoſitatis reſoluta,meningas , & neruos,qui ab eis oriuntur,mouet & concutit:unde tremor fit.

PHILOTHEI EXPLANATIO.

Lethargus paſſio eſt in cerebro conſiſtens,ex humida frigidaque materia generationem ha-
C bens , ex qua etiam difficilis expergiſcentia unà cúm ſpiritus animalis imbecillitate prouenit. Cęterum cum febre debili paſſio hęc fit. Si igitur in lethargo tremor appareat,malum eſt, uel etiam periculoſum:indicat enim tanram eſſe frigidam materiam,ut & dorſalis medulla particeps ipſius fiat:indeq; neruoſum genus ob repletionem ſpaſmo corripiatur. Alius quidam aphoriſmorum explanator tremorē in lethargo malū eſſe dicebat,propterea ꝙ immodicā ſiccitatem ſignificet.

ET infraſcriptum aphoriſmum una cum explanatione(quæ quamuis ad Galenum referatur, minime tamen ipſi tribuenda eſt)in antiquo codice græco in fine huius ſeptimæ particulæ inuentum tibi traduximus. idem aphoriſmus in ſexto epidemiorum ſectione quarta habetur , & à Galeno exponitur.

6.Epid cō. 4. t. 20. 3. 185.b

APHORISMVS.

* *Aque potio,& Vigilia vorax.*

EXPLANATIO.

Hic vltimus omnium aphoriſmus ſcriptus eſt:inueniuntur tñ in alijs libris alij quoque aphoriſ
D mi poſt hunc ſcripti qui Hippocratisne,an Polybi,an alterius cuiuſdam uiri ſint,haud ſcio: ſcribūtur certe. Exponendum autem eſt,quid & hic aphoriſmus dicat. Ait enim quòd aquæ potio & uigilia βορὸν,& λαιμαργὸν.i.vorax & edax eſt. Scribitur autem non his tātum verbis,in alijs codicib. ſed & alio ēt modo. Aqua uorax vigilia vorax. Sciendū aūt eſt aquam nutrimentum eſſe non ꝓprie,ſed per accidens* βορὸν. enim proprie dicitur ipſum nutrimentum : aqua autem, frigida cum ſit,tum calidam intemperiem in ſtomacho exiſtentem,tum inappetentiam ab illa intemperie ꝓuenientem expugnat:nam aqua oblata ſtomachum refrigerat:dum autem ipſe refrigeratur, contrahitur dumq; contrahitur ac ueluti inſpiſſatur,alimentum requirit. moxque,dum appetit,cibaria ingerimus,quæ poſtea alterata ac in chylum redacta per uenas meſeraicas in iecur aſportantur. illicq; ſanguinis naturam nacta,in totum deinceps diſtribuuntur corpus,à uena,quam a caudicis ſimilitudine ſtelechiæan nominant,nutritum. Nutrimentum autem eſt eius,quod iam diſſipatum ac deperditum eſt,reſtitutio. At uero etiam aqua poſt vigiliam ſumpta nutrimentum eſt primaria ratione. Nam vigilia corpus exiccat ac calefacit:frigidum autem & humidum ſiccitati, & caliditati cōtrarium eſt. epota ergo aqua corpus nutrit: nam,cum à ſiccitate,& caliditate aſportetur,& facile attrahatur,nutrimentum fit.

* Videtur hic βορὸν accipi ꝓ comeſtibili.

GALE-

 A

GALENI ADVERSVS LYCVM, QVOD NIHIL IN EO APHORISMO HIPPOCRATES PECCET, CVIVS INITIVM, " QVI CRESCVNT PLVRIMVM HABENT CALORIS INNATI.

1. Aphor. 14.Ext.or. 7.2

F

Iulio Alexandrino Tridentino interprete.

Ex poſtrema recognitione interpretis ad ueterum exemplarium græcorum fidem.

Lycum non recte laudare, aut redarguere Hippocratem potuiſſe, quod ne elementa quidem artis ipſius tenuerit. CAP. 1.

CVM in Hippocratem nulla in ſe conflata hominum inuidia ſcripſerit cũ Lycus, tum cuicunque collibitum hoc eſt, longe adhuc minore eos onerandos inuidia exiſtimo, ſi qui, quę perperam in illum congeruntur crimina, diluere ualens, ueluti apud utrorumq; libros in iudicio lecturos, defenſionem paret, pręſertim cum qui accuſat, antequàm ea, quę dicuntur, diſcendo percipiat, audacius agit, qui uero defendit, in ueteris magiſtri placitis exercitatus ſit. Commentarios itaque ſcripſit quidem Lycus Hippocratis aphoriſmos exponentes, utrobique autem hominis placita G male accipit, & cum reprehendere, & cum eorum, quę ab illo dicuntur, nonnulla laudare ſe putat, nec minus, in quibus contradictionem molitur: nam, nec quę ab eo laudantur, inter Hippocratis placita ponuntur, uerum Lyci commenta ſunt, & per quę contradicit, aperte ſeipſum prodit, Hippocraticę artis ne elementa quidem tenere: cui uero elementorum ſcientia non adſit, multo is ſanè minus artis illius ſyllabas, aut eorũ quę ab ea procedunt aliquid nouerit. Itaque, ſi primus ego, aut unus demum eſſem, qui cenſere Hippocratem dicerem ex calido, frigido, humido, ac ſicco animantiũ cõſtare corpora, minus fortaſſe audacter Lycũ accuſarẽ, quod antequam Hippocraticę artis elementa teneret, librorum ipſius ſcribere enarrationes aggrederetur: neq; enim aut eos, qui alienis placitis nomẽ dedere, aut ne principia quidem artis utilia agnoſcunt, explanare aphoriſmos decet, ſed quemadmodum ab ineũte ętate didicere, eius rurſus probant, aut damnant placita. Lycus autem Hippocraticę artis ignarus adeo eſt, ut cum primas commentariorum eius in aphoriſmos expoſitiones perlegiſſem, Deos teſtor omnes, non potuiſſe me reliquæ libri parti percurrendę animum adhibere, adeo mihi uiſus eſt à ueteris magiſtri ſententia aberrarẽ. Cum uero amicorum cuidam uiſum fuiſſet, ut ijs, quę ab illo in aphoriſmo, in quo ait, Quę augentur, plurimum habent caloris innati ſcripta ſunt, aures accommodarem, dein H de alij etiam quam plurimi me hortarentur, ut eius obiectionibus reſponderem, hac ductus neceſſitate, ſcribere iſta aggreſſus ſum.

Hypotheſes pro multiplici corporum caliditate aſſeueranda. CAP. 2.

SEd, quò facilius, quæ ab illo dicuntur, & à nobis dicenda aduerſus ea ſunt, intelligant, qui ferre de re hac ſententiam debent, præfari pauca quędam oportet. Calorem ineſſe nobis in aperto apud oẽs eſt, utrum autem ex cordis, atq; arteriarum motu generetur is, an uero, quemadmodũ connatus cordi motus eſt, ad eundem etiam modũ ſe habeat calor, diuerſa de his ſenſere medici. Cęterum, ſi quis eſt, qui perdiſcere ſcientifice cupiat aĩantium cunctorũ generationis primordia calidum eſſe, & frigidum, & ſiccum, & humidum, unũ his cõſcriptum a nobis librũ habet, in quo quid de hoc Hippocrates ſentiat, explic. mus demonſtramusq; cui quidem titulũ fecimus, De elementis ſecundum Hippocratem: ab hoc deinceps libri De temperaturis habentur, in quibus, q̃nam corpora maiorẽ calidi elementi portionem, quæue minorem adepta ſint, oſtendimus, utq; hanc ipſam ob cauſam calidiora hæc illa frigidiora natura facta ſint: nam, cũ uniuerſis nobis calidum inſit elementũ à prima ſtatim origine innatũ, quã ſortiti ex ſemine ac ſanguine mẽſtruo ſumus,

A mus diſtamus tamen inuicem, ꝙ magis minusque alius alio calidior reperiatur: ſunt tamen latitudini huic quidã tanquam termini præfixi, quos ultra ſi temperamentũ progrediatur, aut ægrotare uos, aut iam interire neceſſe ſit: vt enim plus iuſto refrigerari morbos contrahimus frigidos, ſic, cum extra ſanitatis campum excalfacti fuerimus, febrem incidimus: quin etiam febrium ipſarũ quædam exacte ſiccæ habentur, ſicuti exquiſiti ardores: quędam uero ſumme humidæ, quod genus illę ſunt, quas gręci τυφώδεις, vel ἑλώδεις appellant. Quòd ſi alicui uocabula hæc non admodũ placent, aut res alias iſtiuſmodi nomenclaturis notare conſueuit, huic ego claram orationē faciã, quales eſſe humidas febres dicam: cum à prima ſtatim die ęgrotantes ſudant, ſudoreq́; ipſo aut parum, aut nihil leuantur, has ego humidas appello febres: ſiccas è diuerſo eas uoco, in quibus ſitis vrget uehemens, ac ſcabra viſitur lingua, durataque, tãquã corium, cutis, plurimusq́; in uniuerſo adeſt corpore ſquallor. ſunt & aliæ quædam febres cutis totius tranſpiratione tangentibus infeſtę vt, & pungi, & morderi videantur, quod ipſum etiam dupliciter fit: nam, quod ſentimus aerem, ſiccum interdum nobis, interdũ humidum, veluti vapor quidam, apparet, nec iam alię in ſanis reperiuntur temperaturarum inter ſe differentię, quas à recta declinare temperie dicimus, quarumque naturalem, quantum fieri à nobis poteſt, intemperiem corrigimus: quę non poſtrema eſt ſani

B tatem tuentis artis pars. Quęcunque uero temperata natura corpora inſtituit, in his nihil ſe huiuſmodi tãgentibus offert, quippe quę exquiſita temperie conſtent, ut nec caloris defectum ſentiãt, quod ſenibus refrigeratisq́; accidit, neq́; uero exceſſum, quod his euenit, ꝙ labore vſi ſunt nimio, aut ęſtiuo ſe ſoli diutius expoſuere: ac multo ſanè minus mordacitatis, aut moleſtię quicquã horum obtinet calor. Verum, vt, quę dicuntur, apertius intelligãtur, optime à nobis fiet, ſi in memoriam balnea reuocabimus, in quibus, vna cũ ſit temperatorum formula, multę uiſuntur intemperies, vna certe balnei intemperies ea eſt, cum plus, quàm vſus poſtulat, repertum id frigidum fuerit: altera, cũ ad moleſtiam uſq́; excalfactũ ſit: tertia, cũ nec frigiditatem eius, nec caliditatē dãnãtes, vapore tum repletum eſſe dicimus, hocq́; illud nomine culpamus. Quis. n. eſt, ꝙ neſciat, ꝙ modo homo ſit, tēperatã ſępius non ſolũ aquã reperiri, ſed ad eundem etiam modum aerē, atq́; uaporē? ſic etiam tēperatus in ipſis balneis lapis eſt, in quo nec caliditate nimia, nec frigiditate, nec ariditate, nec iam humoris redundantia culpata, volutari poſſumus. Igitur, quēadmodũ in aqua, lapide, aere, eodē modo in uapore temperata ineſt caliditas. Qui quoties balneum temperie hac p̄ditus repleuerit, ꝙ lauantur, balneum quidem huiuſmodi damnant, deq́; eo queruntur, non tamē frigidius id, aut calidius appellant. Quòd ſi huiuſmodi etiam aliquid acceſſerit, duplici balneum

C culpa notant, frigidũ id eſſe dicentes, vaporisq́; plenum, quēadmodũ rurſus nimio cum uapore immoderate calidũ: nõ tradamus itaq́; hęc obliuioni, neq́; prę nimia, quam nonnulli oſtētant, ſapientia, quę vniuerſim hominibus cunctis aperta ſunt, deſtruamus. Verũ, quoties dicente de animali audiemus aliquē, ꝙ huius temperatus calor ſit, intemperatus illius balneorũ recordati cum erimus, non erit ad diuerſum quippiam dirigenda cogitatio, ſed illud, quò, quicũque communes notiones integras ſeruant, quotidie cum in alijs permultis, tum verò in his, de quibus mentionem iam fecimus, balneis dirigunt, transferenda: calidũ itaque balneũ eſſe inquiunt, ac frigidũ: uaporis item plenum, ſiccumve, atque aridum, ſingulis his nominibus propriam rem aliquã ſignificãtes. Eſt igitur pręter hęc, quę retulimus, aliud quoddam balneum fumo plenum, & eo mehercle numeroſiſſimarum ſpecierum: ſiquidem alius ex roboreis lignis, ex ficulneis alius, oleaginisve conſtat, ac pro unaquaq́; arbore alius atq́; alius. ſed his particulatim differentijs in pręſentia non egemus: ſatis nunc ſit, ſi uniuerſo genere hoc unica nomenclatura atque intelligentia comprehenſo fumidum eſſe balnei aerē dixero, nihil hic nec calore illius, nec frigore dãnato, aut etiam (ſi forte ita contingat) vtrobiq́; culpato, & quod calidum balneum, & fumidũ ſit: uerum omiſſis iam balneis, age eorum, quę quotidie domi nobis accidunt, recordare, quoties ędium, in quibus degimus

D nunc humiditatem, nunc uero frigiditatem nimiam, aut caliditatem culpamus. Num igitur ad eũdem modum domus aerem in magnis ſub Cane caloribus damnamus, & cũ repletus is fumo fuerit, an potius hic quoque, quemadmodum in balneis, nonnunquam calore inter ſe nihil quidem diſtant? eſt autem horum alter hoc tantum unum, nempe calidus aer, alter pręter id fumidus etiã ac calidus quidem aer lachrymas nunquam ciet, cum tamen fumidus, etiam ſi modice calidus ſit, id ſemper faciat. Quamobrem planum hoc in loco aperte factum eſſe arbitror, mordacem caliditatem, non quòd magis excalfaciat, uerum alia quadam re, differre. Quocirca ſępenumero, cũ ad flammam, quę fumo careat, maximam proxime acceſſerimus, adeo caleſcimus, prope ut aduramur, nullus tamen, quod euenire in fumo ſolet, morſum ſentit, nec lachrymas oculus mittit: miremur igitur ſiquis ſit, qui hanc in fumo quidem, ac flammam differentiam deprehendat, in corporibus uero noſtris interdum quidem uehementiſſimam caliditatem non perſentiat, qualis eſt flammę, interdum autem, qualis eſt fumi, mordacē infeſtãq́; nec ſane minore admiratione proſequatur, ſiquis animantium caloris intemperie, ijs, quę in balneis, domibusque reperiuntur, proportione reſpondere non concedat. Ergo, quemadmodum alius domus aer eſt fumidę, alius calidę ſolummodo, ad eundem, opinor, aperte modum diuerſus ab his eſt, in quo accenſa-

rum

rum lucernarum multitudo ſit,aut facis,quæ fuliginem mittat:quo fit,vt ſumidum alterum voce- E
mus aerem alterum ſuliginoſum,nimirum eum qui ex materia ad plenum peruſta uenit: ſiquidē
cum vtrunque flammæ excrementum ſit hoc eſt inter fuliginem, ac fumum diſcrimen, ꝙ fuligo
terræ eſt materiæ ad plenum peruſtæ exhalatio,fumus neque ex peruſta, aut terra, verum ex ſe-
miuſta,exque humida,terreaque ſubſtantia compoſita materia fit.Quicũque igitur in Hippocra
tis placitis legitime uerſatus fuerit,is demum didicit eius,quam medici omnes uſitato iam uocabu
lo ſenſum latentem tranſpirationem appellant,qua difflantur corpora,aliam quidem talem eſſe,
qualis uapor eſt aliam autem qualis aer ſiccus,atque aliud eſſe,cũ quæ videri poſſunt,exeunt hu-
miditates. *Deſiderantur quædam.*

Licum,dum calorum differentiam non agnoſcit,artium omnium conſtitutionem quam Plato & reliqui philoſophi docuerunt,euertere. CAP.4.

HAec ſunt,quæ attulit Lycus verba,dum probare nititur,nihil alium ab alio differre calorem
quæ iam non quidem,dum à nobis refelãtur,expectant,cum ipſa ſponte ſua corruant: quid
enim tandem ait?Calor,qua calor intelligitur,nullam obtinet cum calore alio differentiã.ſi igitur
nihil rationi appoſitum ſignificat hoc, qua calor intelligitur, ſubtrahamus inde penitus id: ſin F
aliquid notat,aperte calorem à calore ſecundum quidem hoc minime,ſed ſecundum aliud tamē
aliquid diſtare monſtrat: nam,ſi nulla ratione differt, quorſum attinuit verbum, qua, addere?ſin
alia quidem ex parte differt,nam hoc differt,ſecundum id,quod differt,dñę intelligantur:ſi nãq;
ſecundum quod unũquodque dicitur,tantũmodo cõſidereſ,iã rerũ omniũ diſcrimina tollas,licet
animal, quatenus animal eſt,nihil ab Alio diſtat animali:plãta,quatenus plãta,nihil ab alia diſtat
plãta:arbor,quatenus arbor,nihil ab alia differt arbore:non propterea animalium dñæ non ſunt
volatile,pedeſtre,natatile,aquatile,tereſtre,aereum, aut mortale,& immortale,aut rõnalæ, & ir-
rationale,aut domeſticum,& ſylueſtre,aut timidũ,& audax,aut aliorũ,quæ ſcimus, diſcriminum
vnumquodque?nã q̃d attinet plura referre?Sic etiã inter plãtas arbor aliud eſt,aliud frutex,aliud
ſpina,herba aliud,ſuffrutex etiam aliud:an potius,cũ aĩalia oĩa,quatenus aĩalia, nihil inter ſe di-
ſtent,tñ has,quas modo retuli,uniuerſas,ac p̃ter eas permultas etiã alias aĩalis eſſe differentias ve-
re quis dixerit? nec iã aliter dicendũ de plantis:neque enim planta à planta eo diſtat, ꝙ hæc qui-
dem rationalis ſit,illa irrationals,neq; ꝙ volatilis hæc,pedeſtris illa ſit,neque vero ſecundum aliq̃
earum,quas modo enumerauimus,differentiã:quēadmodum ſanè nec animal ab animali differt,ꝙ
hoc quidem frutex ſit,illud ſpina,hoc arbor,illud herba,hoc ſuffrutex, illud cedrus, verũ planta- G
rum potius generi huiuſmodi attribuitur ſectio,Quin etiam morborum dñas Lycus ipſe plurimas
colligit:atqui morbus à morbo,quatenus morbus, nihil differt, ſicuti nec ſymptoma à ſym-
ptomate quatenus ſymptoma:horum tñ nihilominus dñas ſcribere aggreditur Lycus,ſicuti late-
ralis etiã doloris,ac aliorum morborũ oĩum:atqui laterum dolor,qua dolor laterũ a laterali dolo-
re alio minime diſtat:cum tñ inter hos alius ſit,qui dolorem ad iugulũ vſque,alius,qui ad præcor
dia extēdat: ad eundē modũ alius eſt, in quo infectũ colore aliquo ſputum uiſitur, alius huic op
poſitus,in quo nihil expuitur,qui ἄπτυστος à nonnullis uocatur.i.ſputo carens,aliæque preterea dif
ferentiæ plurimæ ſunt, ſecundũ quarum diuerſitatem diuerſam ẽt eſſe curationē contingit:quas
tamen ipſas,ac febrium preterea ipſarum differentias nobis nititur Lycus tradere:atqui, ſiue illæ
ob caloris redundantiam: ſiue ob qualitatis mordacitatem fiant,febris cum febre,qua quidem fe-
bris eſt,nulla conſtituetur differentia.Quamobrem orationē ineruditam ad eo perquirit Lycus
vt non ſentiat artes ſe inde planè omnes euertere: ſiquidem in rei vniuſcuiuſque differentijs no-
ſcendis artes cõſiſtunt:de quo Plato etiam in Philebo prolixius inter ipſa ſtatim libri initia diſſer-
uit,nec ab illius diſceſſerunt opinione Ariſtoteles,Theophraſtus,& Chryſippus, & Mneſitheus, H
ac nullus quidem eſt,qui non eadem in opere de arte diſſerat de hac oratione. Verba porrò,quæ
primum de artium conſtitutione Plato attulit,ad hunc ſe habent modum. Socrates. Vna quidē,
quæ ore egreditur, in nobis vox eſt, ac multitudine rurſus infinitæ tum omnium, tum vniuſcu-
iuſque.Protarchus.Quid ni? Soc.atque ex horũ neutro ſapientes reddimur, neque eo quòd infi-
nitũ illius ſciamus: neque uero, quòd vnum, verum quòd,quot qualiaque ea ſint, nouerimus,id
eſt demum,quod noſtrum vnumquemq; grammaticum reddat.Prot.veriſſime dicis.Soc. nec iã
muſicum quod faciat,diuerſum ab hoc eſt,Prot.quò nam modo? Soc. vox utique, quòd ad artē
illam attinet,vna in ea eſt.Prot.quid ni?Soc.ponamus autem duo,graue, & acutum, ac tertium,
præter hęc æquitonum, an aliter tibi videtur? Prot.ita cenſeo. Soc.non tamen propterea edo-
ctus adhuc probe muſicam fueris,cum hæc ſola ſciueris,nec,niſi ad plenum (vt ita dicam) ea te-
neas,quicquam egeris.Prot.non ſanè.Soc.verum id tum amice aſſequere, cum uocis, quod qui-
dem ad eius ſpectat grauitatem,acumenque,quot ſint numero interualla,ac qualia, & interual-
lorum terminos apprehendens,tum quæcunque ex his ipſis factæ compoſitiones fuerint; quas,
cũ,qui ante nos fuere, p̃ſpexiſſent,nobis,qui illos ſequimur,vocandas reliquere harmonias.Nec
minus in corporis rurſus motionibus alias ineſſe huiuſmodi affectiones cenſent, quas ipſas nu-

A metis dimenſas opertore aiunt rythmos, menſuraſque appellare, ſimul etiā illud intelligendum
» ad hunc eſſe modū, in re omni de vno, ac multis inſimul conſiderandum. cum enim hæc ipſa hoc
» apprehenderis pacto, tunc ſapiens euaſiſti: cumque rē quamcunque aliā hoc modo conſideratā
» tenueris, ſic demum in hoc factus prudens es. Ac ſanæ quidem mentis auditoribus ſatis hæc fue-
rat ex Platone audiuiſſe pro artium vniuerſarum conſtitutionis indicatione. neq; enim fieri pōt,
vt vel ſolius rei artifex quis ſit, niſi rerū prius differentias teneat: non tamen ab re fuerit, ſi quem-
admodum Plato non contentus ſola ſermonis ſumma, in exemplum præter hæc, claritatis gra-
tia, addidit grammaticā ac muſicam, ita nos exemplum quoque afferamus vnū, artis quidem pi-
ctoriæ, ſed cui ſubiecta colorum materia ſit. nempe enim hoc etiam in loco, affirmemus, licet, in-
ter colorem & colorem, qua color eſt, nullum eſſe diſcrimen, exque hoc uniuerſas eorum diffe-
rentias tollamus: id quod Plato etiam tandem ipſe in Philebi notauit principio. Cum enim uo-
luptates diſtinxiſſet Socrates, nec eas, qui cum eo differebat, inter ſe diſtare oēs concederet, qua-
tenus voluptates ſunt, ſimillimasq; eſſe illas diceret: huic iſtius rationi verbis his obuiam it So-
» crates: Etenim inter colorē etiam, & colorē, ò vir diuine, ſecūdū hoc nihil diſtat, quatenus qui-
» B dam color horū vnuſquiſque eſt, omnes tamen albo nigrum, præter id, quòd diuerſum ab eo ſit,
etiam contrarijſſimum eſſe ſcimus. quin etiam figura omnis cum alia ſecundū idem genere vna
» eſt, illius tamen partium quædam oppoſitiſſimæ ſibi inuicem ſunt, quædam diuerſitatem inter ſe
» obtinent infinitam: ac permulta etiā alia ſic ſe habere cōperiemus. quare noli fidē rationi huic ad
» hibere, quæ vnum contrarijſſima oīa faciat. Hæc ſunt ferme eius de coloribus, ac figuris uerba. In
» quibus uero de uoluptate diſputat, ſic habēt: Voluptate quidē affici dicimus & intemperantem ho-
» minē, & modeſtū, nimirū hoc iſto ꝙ modeſte agit: uoluptatē & ſentire inſanū dicimus, inſanarū-
» que opinionum, ac ſpei plenū: ſed & prudenter agentē, eo ipſo ꝙ prudenter agat: nec ſanè meri-
» to pro inſano habeatur, ſiquis uoluptates has ſimiles inter ſe eſſe utraſque dixerit. Cæterū, quē-
» admodū uoluptatū differentias uerbis his Plato breuibus demonſtrauit, plenius aūt eas ꝑ uniuer
ſum librum expoſuit, ſic artiū in duobus libris diſcrimina explicuit, Sophiſta, ac Politico. Quid
igitur? Scientiarū, ac uoluptatū differentiæ erunt plurimæ, ac colorum ꝑter hæc, figurarūque, uo
ciſque tonorū, tum & ætatum, horarum, regionum, morborum, rerum denique aliarum omniū,
in ſolis uero calidis, aut nullæ oīno erunt, aut q̄ cognoſci ab hoībus non poſſint? Cæterum Lyci
ratio hæc unius (ut ipſe q̄dē exiſtimat) caloris, re aūt vera rerum aliarum oīum differentias tollit,
ſiq̄dē rationis uis huius eodē oībus mō conuenire pōt. Eadē .n. de humoribus quoq; ipſis dein-
C ceps dicā, nimirum nihil eos diſtare inter ſe, quatenus humores ſunt. In quo uero inſigniter ꝑter
alia peccat, hoc eſt, ꝙ artes etiā uniuerſas de medio tollit, q̄ppe q̄ ex ſpecierum cōſtituantur dif-
ferentijs. Et Plato quidem, cū prius de artium cōſtitutione in ſumma dixiſſet, exemplo deinceps
rationem aperuit, dum oſtendit, quemadmodum cognitis demum conſtituatur uocum differē-
tijs grammatica. At Lyci ratio tum hanc, tum cum illa pariter muſicam tollit, aliaſque prætere a
omnes, dum uidelicet uocis huius, quatenus hoc aliquid intelligitur, unicam cenſet eſſe differen-
tiam. uideto igitur, quomodo prius quidē grammaticā artem, deinde uero alias quoque omnes
ratio ipſius tollat. Impoſſibile uidetur mihi, ac nulla fieri ratione poſſe, vocem hanc, quatenus
» intelligitur, conſideranti, vt cum alia voce ſecundum quidem pronunciationem ipſam, differen-
» tiam habeat, cum tamen proprietate quadam differat, nempe qualitate, quæ in pronunciatione
ponitur. Quæ ſanè ratio eadē vndecunque eſt, atque illa, quæ inter prima Lyci uerba ſcripta eſt,
ijſque ipſis illius verbis omnibus conſtat, uno tantum caloris uocabulo in uocis nomen mutato,
ut ſi ualida illa futura, hæc quoq; ſit: at ualida hæc non eſt, neq; igitur illa erit: niſi forte Lyci po-
pulares uocem ι, non iā diuerſam ab ο eſſe exiſtimauerint, nec uocē ο, ab ω differre: ſin has quoque
ipſas diuerſas inter ſe eſſe fatebimur, præterq; has, α, ι, υ, tū reliquas quaſcūque literas, hæ quidem
quatuor, & uiginti erunt. quæ uero illarum differentias nouit ars, eſt grammatice: ſicuti muſica
D quoque ipſa uocum acumen, ac grauitatem callet, quas tamen ipſas quoque nihilo ſanè minus
Lyci ratio tollit. uox enim, quatenus uox eſt, à uoce non diſcrepat, cum uocis tamen m. hæ ſo-
nus, ſicuti extentæ, mediarū tono acutior, ita eius, quæ prope mediam eſt, tono grauior ſit: ac rur
ſus inter has ipſas uocis extentæ ſonus tono ſub principalis mediarum acutior, eius uero, quæ
prope mediā eſt, grauior ſonus hemitonio tertiæ diuiſarum, horumque deinceps acutiores alij,
alij grauiores, atque alij deinceps, quouſque ad acutiſſimum omnium, grauiſſimumque ſonum
perueniamus. Quæ ſanè omnia nō animaduertit à ſe optimus Lycus tolli, dum dicit, Impoſſibi-
» le mihi, nec ulla ratione fieri poſſe uidetur, calorem hac certe ratione conſideranti, qua intelligi-
» tur, nempe ſecundum calefactionem, uti ab alio item calido differat. Mirum uero, ni, dum inter
colorem quoque, qua color eſt, differentiam eſſe ullam negat, pingendi artem de medio tollat,
quæ rubrum, album, nigrum, flauum, atque alios id genus colores ſub oculos ponit. magis ſcilicet
perſuadebit, quæ de coloribus affertur ratio, quàm quæ dicta eſt de calido. calidum enim à calido
diſtare quidem, non tamen alterum alteri contrarium eſſe dicimus: colorem uero è colore non
diſtare ſolum, ſed etiam albo oppoſitiſſimum eſſe nigrum.

De

De colorum, & humorum differentijs aduerſus Lycum. CAP. 4. E

DIcet hic Lycus, quonam tandem fieri modo poteſt, vt color, qua color intelligitur, colori
contrarius ſit? & uere quidem (ita me Dij ament) exiſtimabit colorem, quod quidem ad co
lorem attinet, colori contrarium nullum eſſe. ueruntamen, quemadmodum uerum hoc eſt, ſic ẽt
illud, nempe nigro album non ſolum differre, ſed hactenus etiam differre, vt contrarijſſimum illi
ſit. Et quonam tandem pacto fieri poteſt, dicent fortaſſe ij, qui Lyco omnia deferunt, ut idẽ unũ
ſimul, ac contrarijſſimum ſit, ſicuti in nigro, & albo? quibus hoc ſaltem dicemus, ut, ſi quidem im-
poſſibile eis uidetur, idem ſimul cum nigro album eſſe, ſimul etiam illi contrarium, alterum horũ
eligant. Nam Plato, quemadmodum ſanè & Ariſt. & Theoph. fieri poſſe exiſtimãt, alterius ab al
tero cum genere idem ſit, tantam tamen habere ſpeciei differentiam, vt contrarijſſimum ei ſit. At
ij, ſi non ſermonẽ uerum eſſe vtrunq; cẽſent, manifeſtiorẽ eligant. Porro manifeſtius eſt, quanto
id etiam magis apud omnes in confeſſo eſt, nigro contrariũ eſſe albũ. ꝙ ſi uerum hoc eſt, verũ ãt
ſermonem utrunque eſſe poſſe negant illi, & qui nigro contrarium eſſe album dicit, & qui idẽ: nõ
ſanè recte exiſtimant, cum à nigro quatenus color eſt, nihil differre album dicunt. Atq; is quidem
qui in Platonis libro cum Socrate una diſputat, venia fortaſſe dignus ſit, dum à diſſecanda in diſ
ferentias voluptate Socratem prohibet. nuſquam enim iſtiuſmodi adhuc inueniebatur liber, qui F
fieri poſſe doceret, vt, tametſi multa multis genere eadẽ eſſent, eouſq; tamen differrent, ut contra
rijſſimã ſibi inuicẽ ſpeciẽ, naturamq; obtinerent. Cum uero ſcriptus aliquando à Platone Phile-
bus ſit, in quo rei docet veritatẽ, ſi quidẽ librũ hunc Lycus nunquam in manus legẽdum ſumpſit,
hominis doctrinam ſuſpicio: ſin, cum legiſſet, non intellexit tamen, ingenij perſpicacitatem demi
ror: ꝙ ſi, poſtquam intellexiſſet, perſuaſus inde non fuit, fælix eius iudicium agnoſco. Proh Deum
immortalẽ, reperitur aliquis, qui, dialectica ipſa ne à limine quidẽ ſalutata, ſermones interroget?
Græcũ tu aliquem inuenias medicũ, grammaticũ, rhetorẽ, philoſophum aliũ omnino quẽpiã, q̃
modo literis incũbat, qui Platonis non legerit Philebũ? q̃ q̃ quid Philebum dico? neq; enim in eo
ſolum propoſitam rationẽ edocuit Plato, ſed in libris multis etiam alijs mentionẽ de hoc fecit: ex
quibus unum ſaltem oportuerat optimum Lycum euoluiſſe, eum, q̃ ſermones perquirere ſcien-
tificos ſtudebat: cum turpe ſit eum, qui Hippocratẽ redarguere conatur, & ſermones interrogat,
(ut ipſe quidẽ exiſtimat) quod volunt, perficientes, videri ne prima quidem tenere eorum, quæ in-
ter philoſophos tractantur. Cæterũ admirandum ſanè de humoribus exemplum attulit. hoc eſt
.n. quod vult quatenus humores omnes ſunt, nihil eos inter ſe diſtare: ſecundũ ꝙ autem ij quidem
acidi ſunt, illi vero acerbi, ij ſalſi, dulces illi, ſecundum hoc differre, in quibus ſuam ipſe uocẽ igno- G
rat. cũ .n. qua humores differunt, dicat, arbitratur inde ſe nullũ eſſe in his diſcrimen probare, fru-
ſtraq; horum differentiam Hippocratẽ attuliſſe, fruſtra etiam uniuerſum de ſuccis opus conſcri-
pſiſſe Theopraſtum. Atqui vocabulum quoq; hoc, ſuccus, humoris differentiam quãdam præ ſe-
fert: quæ item tametſi humoris differentia quædam ſit, nihilominus in plures ſecari poteſt diffe
rentias alias. Verum nihil ſanè admiratione dignum ſit, Lycum, qui eouſq; rerum ignarus eſt, ut
putet aſtringentem in aceto ineſſe qualitatẽ, hunc aduerſus Hippocratẽ auſum fuiſſe cõtradictio
nem ſcribere. quæ enim tam ſunt manifeſta, Anazarbeus quoq; Dioſcorides nouit, tũ quicunque
de materia commentarios ſcriptos nobis reliquere, in quibus alia q̃dẽ ſalſa appellant, alia ſalſilagi
noſa, alia amara, alia dulcia, alia auſtera, alia acerba, alia aſtringẽtia, alia acria, alia acida. At eminẽ
tiſſimus Lycus, aut quod inter acidã, aſtringentẽq; qualitatẽ diſcrimẽ ſit, penitus ignorat, aut gu-
ſtandi amiſit uim prorſus, vt nullam humorũ differentiã percipiat. Apparet enim eum non alium
ex aceto, quàm ex pyro, aut meſpilo aliquo, aut pomo, aut cydonio ſenſum capere. Atqui omnes
homines ex pomis quædã acida uocant, quædam aſtringentia, nonnulla dulcia, ſicuti mala quo-
que punica, opinor, tum acida, tum aſtringentia, tum uero dulcia appellant. At in uinis aſtringẽs
qualitas ab acida ſeparata, vt bonitas à uitio, eſt: quorum, quæ aſtringenti qualitate prædita ſunt, H
generoſa ſunt, acidum vero ſecundum naturam nullum: quin, ſi quid his uel parũ acoris acceſſe-
rit, continuo ut in acetum mutentur, ſore ſuſpicamur. Fortaſſis igitur neq; oxylapathũ, neq; oxa
lida Lycus à lapatho, & lactuca diſtinxerit, quibus ut aſtringentis qualitatis ne minimum quidem
ſic acidæ plurimũ certe vtriſq; ineſt. Mirum igitur profecto ſit, ſi, cum ab acida qualitate denomi-
nata iſta ſint, nihil illius acetum participet, quod ὄξος Græcis dicitur. ita fit, vt, qui ne communes q̃
dem ſenſus integros ſeruat, Hippocratem accuſare Lycus audeat. Itaq; multo ante quæſtionem
nouit, qua naturales de humorum numero tractant. ſecũdum enim hoc nihil uidetur inter humo
rem, & humorem diſcriminis eſſe, quatenus quidem humor eſt. Scirem igitur perlibenter, cuinã
tandem rei differentiæ conueniant hæ, dulcis, acidi, acris, amari, ſalſilaginoſi, vel ſalſi, acerbi, auſte-
ri, aſtringentis, pinguis. Nam, ſi humorum differentiæ non ſunt, erunt fortaſſe aut vocum, aut
colorum, aut odorum, aut tactu notæ hæ nobis fient, cum præter hos ſenſus teneamus alios nul-
los, ſed quinq; in vniuerſum ſint, guſtus, auditus, viſus, olfactus, tactus: &, vt res alias ſenſibiles ſen-
ſibus alijs, ſic humores guſtu dignoſcamus. Porrò, ſicuti in humoribus differẽtiæ inſunt multæ, ſic
etiam in ſenſibus: qui tñ, qua ſenſus ſunt, nihil diſcrepant. Verum Lycus egregie ſcilicet in dialecti

A ea inſtructus, non permittet, vt aut humorum, quas diximus, differentias colligamus, aut ſen-
ſuum, quas tamen nouere omnes, aut etiam colorum, nempe album nigrum, fuſcum, flauum,
fuluum, rubrum, puniceum, cœruleum: quando nec color à colore, quatenus quidem color eſt,
diſtat. Delirant itaque medici pariter ac philoſophi omnes, qui putant colorum quidem eas eſ-
ſe differentias, quas diximus, humorum autem acidum, amarum, acre, tum quaſcunque paulo
ante retuli, ſicuti ipſorum quoque ſenſuum, cum nec color à colore, quatenus color, neque à ſen
ſu ſenſus, neque ab humore humor diſcrepet, quo ſanè pacto nec à febre febris differt, quippe
nec à calore calor diſtat. Ergo planè deſipiunt medici, quicunque febrium differentias tradidere
multas, ardentem, lipyriam, hepialam, typhodem, peſtilentem, hemitritæam, quotidianam, ter-
tianam, quartanam. Quin Lycus etiam ipſe febrium alibi differentias ſcribit, ſicut aliarum quo-
que rerum ferè omnium.

De flamma differentijs. CAP. 5.

QVid igitur in mentem illi venit, vt nunc diſſectionis in proprias cuiuſque differentias obli-
uiſceretur, adeo vt nec in ſuccenſo ex paleis igne, cuiuſmodi ad fabrefaciendum aurum vti
ſolemus, vllam ineſſe differentiam exiſtimet, qui tamen ab ijs, qui materias diuerſas ſortiuntur,
B differt? nam, tametſi ab igne, ignis duntaxat, qua ignis eſt, nihil differat, maioris tamen ac mino-
ris ratione differt, cum fieri poſſit, vt alius alio vehementior, infirmiorque ignis ſit, & eum qui-
dem, qui ex paleis conſit, eſſe inualidiſſimum arbitratur, ad aurumque conflandũ appoſitũ ait:
liquefieri enim ac diffluere, ſi vehementiorem experiatur flammam. Enimuero optime Lyce,
dixerit fortaſſe ei quiſpiam: ſi, quomodo flammæ generentur, naturales philoſophos quærentes
audiſſes, earum, opinor, differentias intellexiſſes. itaq; nos, q̃ poterimus breuiſſime, præciſum
ſermonem tibi de his nõ paruũ explicabimus. Vidiſti, opinor, materiæ, q̃ cõburitur, extra, latio-
nem fieri quandã particulis inter ſe diſperſis, quas inter aer quidã interceptus, neceſſario quidem
concaleſcit, non tamen exiguam obtinet ſecundum magis minuſque differentiam: tum corpo-
rum, quæ ſurſum feruntur, non in vnaquaque flamma æqualia viſuntur ſpatia, quo etiam modo
exhalationis natura ipſius diuerſa eſt. verum tam magnitudine, & paruitate inter ſe differunt, q̃
ex combuſta materia exiliunt particulæ, quam denſitate etiã, ac raritate, tum q; ſemuſtæ hæ ſint,
illæ vero ad plenũ aduſtæ, tum vero in vniuerſum, q; hæc magis, minus illa correpta igne ſint. Cũ
igitur tanta in his differentia appareat, tum vero qui illa excepit aer, interdum magis, interdũ etiã
minus concaleſcat, maiorq; ac minor ſit, arbitror diuerſitatem neceſſario ingentem, ac non par-
C uã eſſe flammæ differentiã: nã miſtionis inæqualitas eſt, quæ differentiarum facit multitudinem.

Quæ de triplici calore attulerit Lycus aduerſus Hippocratem. CAP. 6.

CAeterum, quemadmodũ temere de igne pronũciauit Lycus, ad eundem etiã, opinor, mo-
dum aberrat, cũ, poſtquã tripliciter calidũ multum accipi dixiſſet, vnũquodq; ſignificato-
rum enarrat. Etenim aliter calidũ, inquit, multum ſecundũ ſubſtantiam, aliter ſecundum qualita-
tis intenſionem accipitur, atque aliter ſecundũ functionis propriæ robur. ſed nec ſecũdũ ſubſtan-
tiam multũ ineſſe in his, qui creſcũt, calidi, vtpote in exigua corporis mole: neq; ſecundũ qualita-
tis incrementũ, quando calidius, quã quod in vigẽtibus ætate ſit, haudquaquam appareat: in ſolo
tamen functionũ propriarũ robore eorũ, qui creſcunt, excedere calidũ cõcedit, impropriè tamen
dici. Sunt porrò, quibus hæc oſtendit, plurima eius verba: verum ego more meo facturus videor,
ſi, quod in ſuperioribus feci, nunc quoq; faciã: nam & illa complura cũ eſſent, non omnia adſcri-
pſi. ſed opportuniſſima quæque elegi. Ad eundem igitur modũ nunc quoque faciamus, ac, quæ-
cunque ex illis ad propoſitum maxime conferre videbuntur, exaremus hic. Et alterum quidẽ ſer
monem hoc concludamus fine. Nunc ad reliquum tranſeamus, etenim meminiſſe debetis dupli-
cem me ſtatim ab initio propoſuiſſe quæſtionem, alteram, an rectè Hippocrates uerbum innatũ
D addiderit, alteram, an rectè dictum ab eo ſit, plurimũ ineſſe in ijs, qui creſcunt, caloris. atque alte-
ram quidem quæſtionem cũ abſoluerimus, ad eam, quæ reſtat, veniamus, incipiamuſque diſqui-
rere, an dictum rectè ſit, plurimum in ijs, qui creſcunt, caloris ineſſe. Itaque in comparatione al-
terius calidi cum altero tria ſunt, quæ in diſquiſitionẽ ueniant, plurimumq; inter ſe diſtantia. pri-
mum quid ſit, plus aliud alio calidum eſſe: alterum quid aliud alio calidius: tertium quid, aliud
alio calidum validius. Si quis igitur à nobis quærat, cuiuſmodi ſit, quod plus aliud alio calidum ẽ,
quod tale proportione ſit, reſpondere debemus, quo modo etiã interroganti, qualenã ſit, quod
alterum altero plus humidũ eſt, reſpondebimus. nam quemadmodum hic interrogatio primum
in id, quod dictum eſt, tendit, par eſt, vt nihil reſpondeamus aliud, quàm hoc unum, nempe id
quod ſubſtantia ſuperet, ſiquidẽ plus humoris amphoram dimidio continere dicimus: ad eun-
dem etiam in calido modũ, ſi quis hac eadem interrogatione perquirat, qualenam ſit, nimirũ eo
q; plus in eo ſubſtantiæ ſit, & maiorem capiat locũ: ac nihil ſanè prohibet, ut in eodem, & plus in-
ſit calidi, & minus tamen caloris, æque ac humidũ, quod plus ſubſtantia eſt, minus tñ eſſe diffu-
ſum poteſt. Ergo ad interrogationem hanc rectè hoc pacto reſpondebimus. Rurſus, cũ hoc quę-
ritur, cuiuſmodi ſit, quod alterum altero calidius eſt, rectè dicemus, quod intenſiore calidi-

tate

tate eſt, etiamſi in minore ſubſtantia reperiatur. Quemadmodũ enim cum quis interrogat, qualenam ſit, quod alterum altero candidius eſt, non ſanè perperam reſpõdemus, cum, quod qualitate E candida intenſiore ſit, dicimus: quo ſanè modo, niuẽ, etiamſi exigua eius ſit quantitas, quocunq; alio albo candidiorem eſſe affirmamus: ſicuti quoque ad interrogantẽ, qualenam ſit, quod altero humidius eſt, rectè rñdemus, quod fuſum magis ſit: vti aqua melle, ac pice humidior, etiamſi exigua admodũ aquę ſubſtantia ſit, mel aũt, & pix longe vincãt: ſic ẽt de calido interrogati, quale ſit, quod alterum altero calidius ſit, rectè reſpondemus, qđ caliditate intenſiore ſit: cuiuſmodi ignis habetur, licet in exigua id ſubſtantia conſideretur, alterum aũt, quod cum hoc cõparatũ tepidius calidũ eſt, maiorẽ, q̃ hoc, ſortitum ſubſtantiã ſit. & hoc quidẽ pacto ad hæc reſpondemus. Ei vero qui quærit, qualenã ſit alterũ altero ualidius calidũ, non eadẽ erit, ſicuti prius, parata reſponſio, cũ neque, quod caliditate intenſiore ſit, neque quod in ſubſtantia ſpectetur maiore, reſpõdere debeamus, ſed quod operis perfectione excellat. Cæterum, quod dico, ad hunc ſe habet modum. multa viſuntur caloris opera, quippe qui alia fundat, alia congreget, ac valde plurima tranſmutet, atq; (ut priuatim dicamus) in corporibus noſtris alimentũ in ventriculo cõcoquit, atque inteſtinis, cõ F fectumq; id in corpus deducit, ad ipſumq; immutat, noſtriſq; inoleſcere id corporibus facit, concoctione nimirũ, atq; augmẽto. Ergo alterum altero ualidius dicetur calidum, ꝙ iſta pręſtare magis potent, atque hoc non id ſem p eſt, ꝙ aut qualitate intenſiore ſit, aut ſubſtantiæ plus habeat: ſæpius nanque minore p̃ditũ ſubſtantia, ac caliditate minore ꝑficiendo operi efficaciſſimũ reperitur. ſicuti. n. antea dicebamus, non ꝙ intentũ maxime, ſed ꝙ maxime cõmenſuratum ſit, vt ꝓprium nobis opus præſtet, validius eſt: qñ, ꝙ inſigniter calidũ fuerit, interdũ ẽt nocumentum operi inferat: cuius rei ſatis eſſe argumento poſſunt, quæ prius de calidi proprietate expoſui. Cũ hæc ita ſe habeant, ſintque tria, ſicut prius diximus, quæ in cõparatione alterius calidi cum altero, in diſquiſitionem trahantur, hocque in loco Hippocrates, Qui creſcunt, plurimũ habere calidi innati dicat, de tribus vnum fateamur, neceſſe eſt: aut. n. proprie uoce hac uſus falſi aliquid dixit: aut ſimul & male uoce hac vtitur, & falſi aliquid dicit: aut, vt uerum aliquid dixerit, voce tamen uſus falſa ſit, neceſſe eſt. Nã ſi plurimum in ijs, qui augentur, ſecundũ ſubſtantiã ineſſe calidi dicat, ueluti ſiquis plus, quã amphora, continere humidi dixerit, ꝙ duplo maius uas ſit, uoce uſus quidẽ probe G erit, verum falſi eũ quippiã omnino protuliſſe neceſſe fuerit, ſiquidẽ in ijs, qui creſcunt, plus ſecundum ſubſtantiã calidi non ineſt, cũ nec maior horum corporis moles ſit, quàm ætate florentium, ſenumque: at innatus calor ad vniuerſi corporis molem diſtributus eſt. Sin eo, ꝙ intenſior horũ caliditas ſit, plus ineſſe in ijs, qui creſcunt, caloris dicat, quemadmodum ſiquis, cum niuem albam aliqua re alia candidiorẽ affirmare uolens, non illã quidẽ eſſe candidiorem, aut candidam magis, ſed in ea plus ineſſe candoris dicat, videri poterit utrobique aberraſſe Hippocrates, dum nec uoce rectè vtitur, & alioqui falſi aliquid pronunciat. Et praue quidem uoce uſum eum fuiſſe videri hīc poterit, cũ uoce hac, qua in maiore ſubſtantia explicãda utimur, abuſus ipſe fuerit, dũ intenſiorẽ quandã caloris qualitatẽ oſtendere nititur. Falſum aũt ꝙ dixerit, hinc uidebitur, ꝙ, cũ in ijs, q creſcunt intenſiore non ſit qualitate calor, non ſanè rectè calidiorẽ eſſe ætatis huius, q̃ aliarum, calorem dicemus, cum hunc ille in ijs, qui creſcunt, eſſe intenſiorem affirmet. Quod autẽ minime uerum ſit, magis eſſe in ijs, qui creſcunt, intenſum calorẽ, facile unuſquiſque diſcat, licet, cũ caloris in ijs, qui creſcunt, maiore ſecundum excalfactionem intenſione pręditi inuentum ſignum nullum ſit. Nam, quod ab eo in libro de natura humana quòd plurimum in ijs, qui creſcunt, caloris inſit, ſigni affertur, ſtultum penitus eſt, etenim "calidiorem eſſe ætate priore hominem pronunciat, coniecturam ex eo, quod nunc maxime uiget, incremẽto faciens. Neq; enim ui, inquit, H ac præter naturam, dum augetur corpus, in contrarium grauitati ſuæ locum raperetur alimentũ niſi validum aliquid eſſet, quod cogeret: nam hoc, non ꝙ magis ſecundum excalfactionem calidum intendatur, ſed ꝙ ualidius ſit, ſigni eſt. Porrò autẽ validius, ſicuti antea diximus, non id eſt, quod intenſiore caliditate præditum eſt, ſed quod ad perficiendum opus temperatũ maxime ſit. Quamobrem, cum hæc ita ſe habeant. ſiquidem hoc pacto Hippocrates ea, quæ creſcunt, plurimum habere caloris innati dicat, dupliciter errat, partim quod non rectè uoce utitur ipſa, partim etiam, quod falſi nonnihil alioqui pronunciat: ſin autẽ, quemadmodũ tertio loco dicebam, plurimum eſſe in ijs, qui creſcunt, calidi ad hũc modũ intelligat, vt validiſſimum ad opus perficiendum ſit, quod ex eo, quod temperatum maxime ſit, prouenit, non quod aut maiore ſubſtantia, aut caliditate intenſiore notetur, uoce ille quidem uidebitur nõ rectè vſus, propterea quòd, cum validiſſimum debuiſſet calorem eſſe dicere, plurimum dixit. ſed tamen, quod dictum ab eo eſt, rectè dictum uideri poterit, nam ad hunc modum augmentum ab innato a calore fit: ergo, quemadmodum dictat ratio, quin is in ijs, qui creſcunt, validiſſimus ſit, fieri nullo pacto poteſt. Ac mihi ſanè rectè de hoc dictum placebit, quod in libro de natura humana dicitur: Neceſſe enim eſt, quod augetur, atque ita ui procedit corpus, calorẽ ualidiſſimum obtineat. Cuiuſmodi tandem ſunt hæc Lyci uerba? plurima illa quidem, ſed quæ nihil præter ea, quæ nos ante diximus, explicent. ſi nanque ſubſtantiæ commenſurata mole plus eſſe in ijs, qui creſcunt, calidi

de Natura humana com. 2. t. 12. 13. 14. & 15. 7. clxxx.

Hippo-

A Hippocrates ait,falli eum opinatur,propterea ꝙ manifeſto minus in pueris ſpectetur corpus, ꝙ ſi
id dicat,quod calore intenſiore ſit,huic rurſus apparentia obſtare ait:ſin,quod opus ualidius præ-
ſtat,vere quidem hoc dici concedit,voce tamen illum non recte uſum fuiſſe affirmat: non enim
plus opportuiſſe,ſed ualidius ad opus perficiendum dicere eorum,qui creſcunt,calidum.

Aduerſus ea,quæ à Lyco dicta ſunt de triplici colore,ac quæ ſit propria caloris innati ſubſtantia CAP. 7.

VErum uide ò optime Lyce(dicet hic fortaſſe aliquis calumniæ eius in Hippocratem apolo-
giã meditans)ne uana,quæ dicuntur,ſint.Iã primum.n.calidum, quod ſcd'm ſubſtãtiã eſt
nõ abſolute ita corporis uniuerſi mole dijudicatur, verum quemadmodum ipſemet aliqñ Lycus
alibi dixit,maximum eſſe hominis cerebrum affirmans,non quidem accepta abſolute magnitudi
ne,ſed habita potius animalis cum animali proportione.Ergo ſicuti paruulum adeo puerum ma
ius habere elephante maximo cerebrum affirmat, non ſola habita corporis magnitudins conſi-
deratione,ſed adhibita præterea proportione,ſic etiã feciſſe illũ in calido corpore oportuit, exa-
minatione antea facta corporũ,quæ in nobis ſunt,quodnam innatum ſit,i.primo genitum,quod
ἀρχέγονον vocãt,ſiquidem ipſe etiam nomen hoc ſcit & in Hippocratis libris ſcriptum reperiri, &
pro eo accipi corpore, quod primitus generandis adſit, id eſt ex quo primam ſortiuntur genera-
B tionem:quod quid aliud quæſo ſit,q̃ ſanguis mẽſtruus,ſemenq;?Ego certe nihil noui præter hæc
tertium.Qm̃ autem corporis in ijs, quæ generãtur,ſubſtantia ex his conſtat principijs,quę prima
exacte fuerit conſtitutio, non ex pluribus ijs, quæ diximus, ſed ex ſolis corporibus conſtabit, in Lib. de Natura pueri in hiſtoria de famula cantrice
quanquam cur primam exacte dico? Si nanque qualis ab Hippocrate expoſita ſit" dierum ſex
genitura,recordabimur,innatũ adhuc in illa corpus permanere,aperte dignoſcemus, cum ante-
quam aliqua oſſis,aut uenæ,aut arteriæ,aut nerui,aut cartilaginis, aut ligamenti in fœtu natura
appareat,unum ei corpus calidum innatum adſit.Snguinis.n.grumo perſimilis,molliſq; caro,ac in eodẽ lib. & eadẽ hiſtoria.
effigie carens, primum fætus excipit effigiationem, tanquam" ſanguinis uibices,vt Hippocrates
nominat,continentem,ex ſeminis ſubſtantia ipſa,cum candor ei adſit:fiunt deinde ob multam,
& quæ aſſidue ſit,mutationem oſſis lineamenta quædam,ac cartilaginis,& ligamenti,& nerui,&
arteriæ,& uenæ,quo quidem tempore innatus adhuc perſeuerans calor, fœtus ipſius corpus eſt:
verum,quo magis, magiſq; creſcit fœtus,eo ſanè minus redditur calidũ illi innatũ corpus quod ni
hil,q̃ ſanguis,ſemenq; aliud eſt.Corporum uero acquiſitionem uarietas accedit quædam, cũ eo-
rum,quę enumerauimus,innatum animantibus nullum ſit,ſed acquiſititia omnia habeãtur. Qđ
ſi fieri poſſet,ut totũ aliquando aĩal ex oſſibus,aut neruis conſtaret,hoc ſanè modo innatus deꝑ
deretur calor.Nunc fieri quidem hoc non poteſt,ut tamen maior oſſium,cartilaginum, ligamen
C torum,neruorum,arteriarumq; ac uenarum ſubſtantia ſit,fieri poteſt.Quam ẽt ob rem,quę ex-
tremam ſenectutem agunt animalia,cum ſanguineę naturę minimum obtineant,tota fere ex ſo-
lis oſſibus,neruis,membranis,ligamentis,arterijs,uenis,cartilaginibusq; conſtant:nã inter animã
tis partes ſola eſt caro,quæ ſanguinea ſit,quam,q̃ conſenuere corpora,minimã in ſe continent,&
eam tũ ſanguine ꝑditã exiguo,tum duriorẽ,aliarũ uero partium,quæ ſanguinea ſit,nulla eſt.Con
nati igitur corporis,quod ab efficaciſſima,quę in eo eſt, qualitate innatum calidũ appellatũ fuit,
non abſolute ita metiri magnitudinem oportet,ſed facta potius cũ nõ innatis comparatione, eo-
rũ inter ſe inſpicere proportionem debemus.Quemadmodum.n.in balneo uaporẽ,ſiue fumũ ma
lis,multũ,aut huiuſmodi eſſe aliqd dicimus,non ita abſoluto ad domus referentes magnitudinẽ,
ſed ad proprium potius balneraerem:ad eundẽ ẽt in homine modum aut multam,aut paucam eſ
ſe innati caloris ſubſtantiã dicemus,facta cũ non innatis corporibus comparatione:ut enim cun-
cta in infantibus ſanguinolentiſſima reperiuntur,adeo ut in oſſibus quoq; nõnihil huiuſmodi ap
pareat,cõtra in ſenibus fit,ut exanguia maxime cuncta ſint,vſque adeo,ut caro quoq; huiuſmo-
D di ſit,quã ẽt ipſam minimo ꝑditã ſanguine obtinẽt:corpus porrò calidũ innatũ ſanguis erat.Qua-
re ex his colligiẽ,& iis,q creſcunt plurimũ ineſſe corporis calidi innati,& iis,qui conſenuere, mi-
nimum:ſic ẽt ſemen,qđ ex ſeroſa humiditate ac ſpiritu,qui in ea eſt,conſtat,in his quidẽ,qui cõ-
ſenuere,exiguũ admodũ eſt,at in horũ,qui creſcunt,corporib. plurimũ,atq; inter ipſos in his po-
tiſſimũ,qui nati nuperrime ſunt,quẽadmodũ in cõmentariis de ſemine demonſtrauimus.Nũ igi-
tur ambiges,an eorũ,qui creſcunt facile abſumatur,atq; diffluat corpus?atqui in cæteris nõ te ſa-
nè fugit aquã calidã,aut oleũ,aut ſiquis eſt alius id genus humor,exiguo temporis interuallo per
halitum digeri totũ,id qđ neq; in terra notari,neque in lapide poteſt,nec iam in aliis,ſiqua frigida
& ſicca natura ſunt:nam,vt duæ ſunt in uniuerſa rerũ natura,quę per halitum facillime digeran-
tur,qualitates,caliditas,atq; humiditas,ſic è diuerſo,q̃ perdurent,duę,ſiccitas,ac frigiditas.Quam-
obrẽ nihil uideri nimirum debet,ſiquidẽ puerorũ ob humiditatem, & caliditem facile diſſlantur
corpora:ſenum uero non facile,ut qui à frigiditate,& ſiccitate coagmentatã ſubſtantiã obtineãt.
Quare,quę in te dici rectius poſſent,alteri obijcis Lyce optime. Certe principale documentum
quoddã,quod nullus,qui modo legitime introductus in diſciplinas ſit, neſcit, uiſus ex ignorare?
nam multam ſubſtantiam, quę ſimplex ſit, corporis quidem deijudicat moles:at,quę ex diuerſis

cõponitur,eorum,quæ immiſta ſunt proportio, ſicuti cerebrum etiam,aut aliarum partiũ ali- E
quã, ad quẽ ſanè modũ ijs quoque, qui vinum aqua bibendi cauſa miſcent, aut vini,aut aquæ eſſe
plus,aut horũ neutrum ſuperare dicunt,cum forte cõmiſta ita temperate ea fuerint. Tam vero
obſtupidus nullus eſt, vt, cum ad vini doliũ aquæ heminam addiderit, plus eſſe in dolio aquæ di-
cat,quã in paruo poculo ſit,cũ verbi grã ex tribus,qui in eo cõtinent,cyathis, vnus aquæ, reliqui
autẽ duo vini fuerint.Lycus porrò ipſe medicamẽtum quoque,qđ tetrapharmacũ appellant, ex
cera,adipe,pice,ac reſina,æqua oĩum portione conſtans,non plus continere, opinor, picis dicet
ſiquis duplam illã iniecerit. Verum hic quoque iubebit nos animaduertere, vtrũ tetrapharmaco
medicamento plenũ dolium totum ſit,an vero paruum aliquod vaſculũ, ac dein plus in dolio in-
eſſe picis dicet,quã in vaſculo,ẽt ſi in altero æqua oĩa portione inſint, in vaſculo autẽ picis ad alia
duplum ſit,Quòd ſi igitur oĩa huiuſer modi errata,cum cætera non poſſunt, ſcđm proportionẽ,
ac miſturam multum diſcernit,ac quod ſimpliciter ita,ſcđm cõem menſurandi modum dicitur,
non ſanè ad eum ſe res modum habet, quemadmodum Hippocratẽ Lycus reprehendit: nã tam
eſt in iis,qui creſcunt, caloris innati ſubſtantiæ plurimum ad aliorũ videlicet proportionẽ, q̃ etiã
vnà cum hac,qualitatis, ſiquidem à ſubſtantijs ſeparari propriæ qualitates nequeunt, vt ſanè nec
facultates:atq; ad hũc modum, ſi in tetrapharmaco plus iniectũ, facta ad alia proportione, picis
fuerit,non eius tantũ ſubſtantiæ, ſed ẽt qualitatis, facultatiſq; plus ineſſe dicit, ob idq; humorem
etiam quicunque picis ſit,auctum eſſe.Itaque planũ factũ eſt ſcđm tria,quæ Lycus ſcripſit, multi F
ſignificatatã in tetrapharmaco plus ineſſe picis, dici poſſe,q̃ caloris innati in animantibus. Atq;
hoc in his,in q̃bus,q̃ admiſcentur,tota inter ſe nõ contẽperantur,manifeſtius fit,nẽpe ſcđm tres
quos Lycus retulit,modos,plus alterũ altero eſſe dici,ſicuti ſanè in hoc,ꝙ inter vſitatiſſima ẽ,me-
dicamento ex iride, ariſtolochia, orobi farina,ac thure, ęquo omniũ pondere confecto, poterit
quis,cæteris æquis,ex his vnũ aliꝙ triplicatũ immiſcere,ut ariſtolochiã uerbi gratia: in qua miſtu
ra dici uere poterit ariſtolochiã,& ſubſtantia,& qualitate,& efficacia,reliqua exuperare, atq; hu-
jus ineſſe plus.Id ipſum de balneo quoq; pronunciare licet,in quo non ſolũ cõtẽperatus inſit aer,
ſed ẽt fumi,vaporiſq; aliq̃d accedat,ex q̃bus interdũ fumi,interdũ uaporis plus eſſe cõtinget,quo
mõ ẽt naturalis nunq̃ balnei aeris plus:porrò abſolute ita pronunciatũ,plus, ſcđm ſubſtantię in-
telligimus exuperantiã,cũ qua unà qualitatẽ,& q̃ ab hac fit,efficaciã augeri neceſſe eſt.Supponа-
mus igitur maiorẽ reliq̃s duobus fumi ſubſtantiã reperiri,rectè hic fumi ipſius qualitatẽ ẽt, ac effi-
caciam maiorẽ eſſe dicemus, cũ tñ in confeſſo ſit qualitatẽ qualitate maiorẽ non effici, ſed vehe-
mentiorẽ,ſicuti nec minorẽ,ſed imbecilliorẽ:uerũ is uocabulorũ uſus tã in uniuerſa uita, q̃ in ar
tibus oĩbus frequẽntiſſime vſurpatur.Qua in re q̃d attinet aliorũ mentionẽ facere? cũ manifeſtum
orationi noſtræ a febribus ẽt ipſis ſumere teſtimoniũ poſſimus,quas nunc maiores, nũc ẽt mino- G
res factas eſſe dicẽtes quotidie audire oẽs licet:& aliũ alio aliqñ plus,aliqñ minus febricitare, atq;
de eodẽ ẽt plus heri, q̃ hodie.Ad hũc igiť modũ cũ ſupponatur ſcđm qualitatẽ multum dici: nihil
uideri mirũ debet,ſi,in quo balneo maior ineſt fumi ſubſtantia, in eo maiorẽ etiã factã eſſe quali-
tatem dicamus:uti efficacia quoque,ſi quidẽ proprio utemur uocabulo, ualidam, uehementio-
rẽque,ſin eo abutemur,maiorem,copioſiorẽque nominabimus:quippe mordicus oculos fumus
uellicabit,quo magis eius adaucta ſubſtantia fuerit: quapropter, cum ſubſtantijs unà propriæ ẽt
earum qualitates excreſcant,atq; efficaciæ, non perperam quis in huiuſcemodi balneo plurimũ
ineſſe fumi dixerit. Rurſus,ut dicebamus, uaporis quidem, ac fumi ęquæ ſupponantur portio-
nes,plurimum autem propriæ aeris ſubſtantiæ ineſse,quę innato animantium calori proportio-
ne reſpondet,ac generatur:hic ſanè in balneo caloris proprij plurimũ ineſse dicetur. Num igitur
diſſimile huic eſt,quod in animantium humoribus inſpicitur,ex quibus in uaporem reſolutis, re-
ſultans calor extrinſecus tangentes ferit? etenim alius ſanguinis accenſus calor eſt, pituitæ alius,
ut in flaua,atque atra bile alius.Ergo in pueris plurima ſanguinis ineſt ſubſtantia, nimirum ſecun H
dum miſturæ proportionem,(nam in hoc ueluti ob lethargum dormitantes identidem excitan-
di ſunt, qui talia effutiunt, qualia Lycus ſcripſit) & quæ præterea cum ea unà increſcit qualitas
huiuſmodi,qua mitem ſe,ac tangentibus amicam,nõ iam aduerſam mordacemque præbeat,nec
non etiam efficacia,ſcđm quam nequaquam nidoroſæ concoctiones fiunt, neq, uero, uti in pi-
tuita,acidæ.Omnibus igitur,Lyce optime,modis plurimum ijs,qui creſcunt, caloris innati ineſt,
quo circa nihil iã deliquit Hippocrates, at te potius ipſum conuiciatorem eſse deprehendimus:
planum enim ex ijs,quæ ſcripſiſti,fecimus,ut à nullis introductus pręceptoribus fueris,quo Hip-
pocratis dogma aliquod ꝑcipere potueris,utq, manifeſto,quę prorſus ignoras,ipſe reprehẽdas,
tum contradictionẽ moliri ignorantię plenam declaratus es eam, qua artis uniuſcuiuſque con-
ſtitutionem demoliendam aggrediebaris,cumq; eorum,quæ de his ſępenumero ſcripſit Plato,
nihil teneas,tibi ipſi pugnantia ſępe affers,in adoleſcentium detrimentum, quicunq; ratiocinari-
uę,ſicuti tu, ſcientię ignari ueram à falſa diſtinguere orationem nequeunt: poſtremo audaciſſi-
mus pręter hęc,ac nihili uiſus es, dum prius quàm ea planè didiceris, eorum, quę ab Hippocrate
dicuntur,expoſitiones conſcribere aggrederis.

A

GALENI CONTRA EA, QVAE A IVLIANO IN HIPPOCRATIS APHORISMOS DICTA SVNT.

B

Iulio Alexandrino Tridentino interprete.

Ex poſtrema interpretis recognitione ad exemplarium antiquorum græcorum fidem.

Quod ſæpe medici ſpontaneas naturæ vacuationes imitentur. C A P. I.

COnſultius quidem eſſet, ſi, quemadmodum ſtatutum legibus eſt, ut ea-
dem, qua reus, pœna, ſi damnatus fuiſſet, puniatur is, qui falſo accuſarit
ita digna in eos erratorum pęna animaduerteretur, qui iis, quę igno-
rant, falſo contradicunt. Sed, quoniam neſcio quo pacto iniurias perſequi iu-
dicio licet, lex autẽ falſo contradicentibus ſtatuta nulla eſt, arbitror non
immerito in optimos uiros impuriſſimũ quemque inuehi audere. Siqui
dem, ſicuti in Aegypto olim artium inuentum unumquodque à communi
C eruditorum conſenſu probatũ columnis inſcribebatur quibuſdam in ſa-
cris locis poſitis: eodẽ modo factum apud nos oportuit, collegiũ proborum ſimul, doctorumque
hominũ, qui examinatis recentiorũ ſcriptis, in publicum, quæ bona ſint, exponant, mala uero q̃
cunque fuerint, perdant, ſatius autẽ eſſe, ſi ne ſcribentis quidem ab his nomẽ reciperetur, quemad-
modum antiquitus ne in Aegypto quidem: hoc enim pacto nimię glorię contẽtioni apud iſtius
cupidos obuiam maxime iretur. Nunc, cum & paſſim ſcribere omnibus liceat, & vnicuique ſenten
tiã ferre apud uulgus, audaciſſimus quiſque maxime cõmendatur: quemadmodum Theſſalus ex
iis, quę contumelioſe aduerſus Hippocratem ſcripſit: cum tñ librum is compoſuerit, in quo, dum
aphoriſmos damnare ſe putat, aperte ſe ipſum prodit, ne minimam quidẽ Hippocraticæ artis par
tem didiciſſe. Atqui ęquum fuerat, cum prius hanc ipſam edoctus fuiſſet, ita demum contradictio
nem moliri. An hoc fortaſſe non à me recte dictum eſt? neque enim (ſiquidẽ eam probe noſſet) tã
fuiſſet audax, ut ſe ueris opponeret, niſi ex illis eſſet, qui omnem funditus pudorẽ exuerunt, cuiuſ
modi nunc & Alexandriæ repertus eſt Iulianus, cuius quadraginta octo eſſe libri dicunt contra
Hippocratis aphoriſmos ſcripti, in quorum ſecundum nuper incidi, in quo aphoriſmum ipſe quidem
hunc eſſe falſum exiſtimat, In ventris perturbationibus, & iis, qui ſponte ſua fiunt, uomitibus, ſi 1. aphor. 2. Extr. ord. 3. b. Et in Epiſtola ad Democritum.
D qualia purgari debent, purgentur, prodeſt, & leuiter ferunt, ſin minus, contrarium: ſic uaſorũ quo
que exinanitio, ſiquidem qualis fieri debet, fiat, prodeſt, & leuiter ferunt, ſin minus, contrarium.
Et Diis quidem gratia, quod is nobis primum ſeſe obtulit legendus liber, ne fruſtra conſumptum mi
hi tempus fuiſſet legendis in longum iis, quæ contra aphoriſmum primum ſcripſit, qui cęterorũ
deinceps procemium eſt: fortaſſis enim, cum coactus aduerſus ea ſcripſiſſem, nihil feciſſe magnũ
uideri poſſem, propterea quod ad medicam conſiderationem nondum accedit ſermo ille. At prędi-
ctus aphoriſmus non ſanè de minima artis parte diſputat, medicum admonens, cũ per ſuperiorẽ,
inferioremue uentrem ſpontaneæ fiunt euacuationes, ut eas, quę iuuant imitetur, tum quæ illæ
ſint, docet, ac quemadmodũ dignoſcendę, non minus, quàm eas, quę lędunt, ſuis notatas indiciis.
Quòd ſi artem Iulianus ab Hippocraticis magiſtris percepiſſet, non ſanè auſus eſſet ueritati con-
tradicere, ſed, cum neque ipſe, nec iã is, qui talis, tãtęque ſtoliditatis auctor ei extitit, Theſſalus artem
nouerint Aſclepiadarum, mirum nõ ſit, ſi ea illi ignorant, quę ne hi quidem neſciunt, qui repudia
ta ratione mederi ſe profitentur: quippe licet eos dicentes audire, incrementum ex imitatrice ma
xime experientia ſuſcepiſſe artẽ: nam, quęcunque caſu facta ęgris profuere, ea nos, inquiunt,
ſæpenumero ſecuti, conſtituimus, diuiſiſque his, naturalia appellant, quorum de corpore
cauſa prouenit, quorum autem extrinſecus, à fortuna, ut iam non ſolum naturæ, ſed etiam fortu-

næ imitator medicus ſit. Ac multa ſanè allata ab illis exēpla ſunt eorū, quæ a fortuna profuere, E
utiq; inter alia is,cui,cū cecidiſſet,diſrupta in fronte uena fuit: quod in ſimiliter affecto non ſunt
veriti facere,vt eandem ſe arent venā,nimirum eiuſdem,aiūt,ſucceſſus ſpe.Quin etiam phlegmo
ne laborantes oculi,à ſatisque abunde cita aluo adiuti, maxime nos ad imitandū excitarunt: ad
eundem modum morbo regio affectis profuſa biliosorū excrementorum copia uiſa eſt ſæpius
contuliſſe:ut aqua inter cutem laborantibus,aquoſorum,vtque ijs,qui morbū,quē elephanta uo
cant,patiuntur,nigricantium humorū confert inanitio:inde argumentari aperte licet debere me
dicum imitatorem eſſe.Quid autem attinet euacuationes ſpontaneas referre,cum præceptorum
quoque facta ſecuti artē addiſcamus?an, ſi clyſteri quocūq; uentrem ſubducens Theſſalus ęgro
rantem curet,imitari hunc diſcipuli debeant:ſi ſponte is fluat,non debeant?an,cū ſuppreſſa men-
ſtrua fuerint,ſanguinisque uomitus mulierem inuaſerit,tunc, ſi prouocata purgationę, venave
ſecta affectū hunc ſanet Theſſalus,non ſanè delinquant diſcipuli magiſtrum imitati,ſponte autē
profuſis menſtruis ſi leuetur ægra,hoc nō iam imitari eos conueniet? Atqui nihil intereſt ad hoc,
vt vtrunque imitemur,ſi,vel cum obſtetrix euocauerit menſtrua,vel cum Theſſalus,vel cū horū F
neuter,ac ſponte fluentibus ipſis leuetur ægra;q̄n ab euacuatione,nō vnde hæc ſit, vtilitas proue
nit:hocque ipſum Hippocrates docens aphoriſmum aliquando illum inſcripſit. Mulieri ſangui-
nem uomenti prorumpentibus menſtruis,ſolutio.Quomodocunque prorumpant menſtrua,ſol
uet,inq̄t,affectus,ſiue naturaliter id,ſiue à nobis fiat:non enim quæ hoc facit cauſa, ſed q̄d factū
eſt,ęgros iuuat,vnum modo mēſtruis adſit,nempe cōſertim effluere,quod uoce illa ꝓrumpenti-
bus Hippocrates notauit,ſolitus largiores euacuationes nomine illo appellaſſe, æque ac ſi uer-
bis vſus eſſet huiuſmodi, "Mulieri ſanguinem uomenti,mēſtruis confertim profuſis,ſolutio.Dies
me certe deficiet,ſi,quæcunq; ſpōte facta imitentur homines referre uelim:nec ſanè de hoc alius
ambigit quiſpiam,ſed tanquā communem notionem agnoſcunt omnes. ſoli ſunt,qui dubitent,
perditi ſophiſtæ,quicunq; tādem,quantum quidem ad artis opera attinet,vulgo quoque ipſo de
teriores ſunt,at abiecto pudore texendis aduerſus optimos medicos prolixis nugis exercitati: cu
iuſmodi nuper extitit Iulianus is,quem in artis operibus nunquam verſatū eſſe,nullo autem pu-
dore contumelijs ueteres inceſſere medicos nouere omnes.

5 Aph.32. Extr.ord.40.d Et 1. de Morbide ijs agit quę ſpōte ſua & caſu in morbis cōtingūt.

Galeni excuſatio,quod aduerſus Iulianum ſcripſerit. CAP. 2.

EA igitur,quæ contra paulo ante dictū aphoriſmum ſcribere auſus eſt,ne dici quidem poteſt G
quantum præſeferant,ignorantiæ dicam an impudentię,an audacię,an potius(ſiquidē di-
cendum uerum ſit)cuncta hęc ſimul,atque his longe plura conueniunt? Quapropter cōmodius
fortaſſe factum fuiſſet,ſi ne digna quidem ea iudicaſſemus,quibus ſcribendo contradicatur, & in
quæ aliquid abſumatur operis,verum,cum cōplures à me amici ſtudioſe exegiſſent,ut,quæcun-
que poſt allatum ad nos librum,in quo aphoriſmum prædictū Iulianus reprehendere aggreditur
diſputaſſem deſcripta in cōmentarijs eis traderē,ſubij & hoc nō ſanè exiguū certamē,ac lōge q̄-
dē maius(ſiquidē fateri uerū licet)q̄ cū ex temporalibus ſermonibus uſi ſumus,quos per dies ſex,
aut his ēt plures ſecimus,dū nugarū conamur oſtēdere copiā, quarū plenus ſermo eſt is,quē ſcri-
ptū in libro reliquit.Etenim in hunc iſtud optime dictū quadrat,ꝙ vulgo dicit̄,homine hoc loqua
cius inuenias nihil. Vnus olim Therſites plus iuſto loquax fuiſſe dictus eſt,at id huic quanto, quā
Therſitæ,conuenit magis,facile oēs,quotquot unq̄ fuere,loquacitate ſuperanti?quapropter,qui
ſermonibus his interfuere, cū illos legerent,duobus hominē nominib.notarūt,loquendi immo
dicitate,atq; infinitate.Itaq; Vlyſſe potius quodam opus illi fuerit, qui eum ſceptro aſſidere iu-
beat:me,aūt, vt eū prudentia inſtruam minime,tam enim obſtupidū prudentem reddere ne mu-
ſarum quidem chorus poſſit. Cum igitur inuitus adductus ſim, vt iſta ſcriberē,ne forte ab ijs,qui H
hæc lecturi ſunt,reprehenderer,pra fari hæc volui. Cum enim futurū ſit,vt hominē redarguam in
doctum,ſtolidum,opinione ſua ſapientem , nugis inter ineruditos adoleſcentes uerſatum in
vniuerſa vita,apud quos,quo nomine veteribus maledicebat,aliquis tandē eſſe viſus eſt, hoc cū
peragere neceſſe habeā,quæſo,liceat mihi verbis huius ignorantiā caſtigare aſperioribus,quibus
ego uti alioqui nō ſoleo.Iniquum quippe foret,ſi quidem huic in optimum quemque ueterum
cōgerere maledicta liceat, nobis nō liceat eius ignorantiā demonſtrationibus detegere manife-
ſtis,quæ tantum incrementum,vt,vnde nam ordiatur quiſpiam,non ſit facile inuenire.

Quæ Iulianus pro Methodicis attulerit. CAP. 3.

AC in libri quidem principio is,prætermiſſo Hippocrate,longa in Sabinum oratione inue-
hitur,id quod in uniuerſo opere factitaſſe uidetur:cui tamen titulus pręſcribitur,non iam
in Sabini expoſitiones, ſed in Hippocratis aphoriſmos, deinde, quemadmodū conſueuit,multa
inconſiderate profert, collectis immanifeſtis quibuſdam,inanibusq; uerbis:quorū ſiquis repre-
hendere aliqua conetur, maximum prius is librum confecerit,quam rē inchoare ipſam uideri
poſſit,etiam ut non omnia dicantur. Hęc igitur perdifficile eſt ſcribentem diſponere,ac potius
ſumme arduum, nos tamen in extemporalibus ſermonibus,quos apud eruditos uiros ſæpenu-
mero fecimus,facultatem oſtendimus quandam ex ſimilitudine expoſitionum in ueteres inuec-
tam,

A tam:nam quemadmodum eorum in publicis diſputationibus propoſitum librum explicamus.

* *Deſunt nonnulla.* *

Quod ſi diſſimulata naturę perſcrutatione,methodicus nec elatus,nec magnifice de ſe loquens,
neque vero ſuperiorē latentis dogmatis radicem in mediū proferens,duos eſſe dicat corporis af-
fectus:ſcd'm naturā enim conſtituto duas veluti inſidiari aduerſarias inter ſe obuerſiones, atque
immutationes,dū aut plus ſatis clauſum,aut infuſum eſt,videri ſanè poterit,intelligibilia dicere,
non quidem naturā ſcrutantibus philoſophis,ac de rerum omnium materia diſceptantibus, ſed
tñ medicis naturalibus.Et hæc quidem ex mirabilibus Iuliani ſermonibus verborum ſeries, vna
eſt.Quibus ab ijs recedens,quę Aſclepiades,& Themiſon,& Theſſalus elementa poſuere, in præ
dictos tendit philoſophos, qui ex mundo hoc uacuum funditus ſuſtulerunt. Alteram autem de-
inceps ſubdit ad hunc modū:Neque vero linguæ vlterius imperare poſſum,quin dicā.quid enim
mihi id?vt propterea,ꝙ huiuſmodi conuerſiones,quemadmodum elementorum ſequitur gene-
ratio,ſic calidi etiā natura,& frigidi,& humidi,& ſicci:ab his enim veluti parentibus fieri poſtre-
mo hęc quoq; opera poſſunt. Vide, quàm in altiſſimis thronis,ac valde ſublimibus ſedens latuit
methodus,quā,cū præ humanitate modeſtiaq; delireſcere cuperē,cœlo oſtēdi, vnusq; atque idē
B primus detexi,obductam illi nebulam diſcutiens,ſoluēſque.Hæc ſunt,quę Iulianus dicit,atq; ab
his deinceps.Ego repudiatis eius elementis cum Epicuro non ſentio non unam faciente ſubſtan
tiam.In libro itaque de methodo hęc,multaque pręterea alia ſcripta ſunt à Iuliano,qui totus in-
ſcriptus ab eo eſt Philon:at in alio, vbi de animę,corporisque affectionibus inſtitutus illi ſermo
eſt,in hunc rurſus modum ſcribit.Igitur contractionis,diffuſionisque moderatum ſtatum,com-
menſuratumque ſtatuentes in humanis coagmentis,ſanitatis illum nomine appellamus:iſti por-
rò mediocritati cum inſidię à morbis tenduntur,neceſſario fit, vt patiantur corpora contracta,
ac dura,ſiccioraue,aut diffuſa,molliaque ſacta,atque humida.

Platonem,Stoicos,& Peripateticos diſſenſiſſe à Iuliano de elementis, & cauſis morborum. CAP. 4.

HAec ſunt igitur eminentiſſimi ſophiſtę verba methodicos medicos affirmantis Platonem ſe
qui,vnà cum Zenone,atque Ariſtotele:nos contra admonebimus ipſos horū unumquem-
que philoſophorū,plurimosque pręterea,qui poſt illos uiguere,ſanitatē eſſe exiſtimare calidi,fri
gidi,humidi,ſiccique temperiem:horum autem ſingulorum tum exceſſu , tum defectu morbos
C gigni eos, qui in uictus conſiſtāt ratione, ineſſe porrò in corporibus humores etiam, qui morbis
proportione reſpondeant,hos quidem facultate ſua humidos ſiccosve,illos calidos,aut frigidos,
ſic Plato cum ſectatoribus vna ſuis,ſic Ariſtoteles cēſuit,quique illū ſecuti ſunt,Peripatetici: ſic
etiam Zeno,Chryſippusque,alij pręterea Stoici. At Iulianus ne librum quidem legit ullum uiro-
rum,quos retulimus,nec prorſus,quid conſequens,ſibiq; pugnans ſit,intelligit:non enim eum fu
giſſet,quemadmodum ſectę,quæ vacuum tollit,hæc conueniunt:ita alteri,quæ hoc ponat,con-
uenit illa,nempe in meatuum ſymmetria quadam ſanitatem conſiſtere,ſicuti in fluxu, clauſuque
rerum,quæ per id feruntur ſecundum uictus rationem,morbos. Quid igitur faciam? Ariſtotelis
ne,ac Chryſippi,cæterorumque Peripateticorum omniū,ac Stoicorum deinceps verba ſubijciā,
in quibus bilem,pituitamq; cauſantur,primosq; morbos eſſe quatuor affirmant,non aliter ſanè,
quàm elementa,calidum eſſe,& frigidum,& humidum,& ſiccum,an hoc, cum non duo tantū li-
bri compleri inde poſſint,ſed tres etiā,& quatuor,atq; his plures, prętermittendum a nobis eſt,
abundeq; nobis eſſe exiſtimandum,quæ à Platone tantum dicta ſunt? Cum igitur ita facere con
ſultius ſit,ne per omnia cum nugaci ſophiſta diutius nugemur,finem de his faciam,ſi prius hoc ſo
lum de Peripateticis,Stoicisq; philoſophis dixero: Neq; Ariſtotelis, nec iā Theophraſti librū uſ-
D quam inuenias,in quo,ſiquid de morbis neceſſario dicendum illis ſit,omiſſa calidi,frigidi,humidi
ſicci mentione,oōnem abſoluant. Quin cum horū,tum vero vtriuſque non raro bilis mentio-
nem faciunt,nigrę ſimul,ac flauę,ſępius etiam pituitæ,quippe qui huiuſce explicent diſcrimina,
& hanc quidem aridam,ſalſam illam,ſalſilaginoſamve,aliam autem dulcem appellant. Neque
vero aliter ſentit Chryſippus,ſemperque ad eundem modum, tum de morbis, tum de humori-
bus diſputat.Horum igitur trium tantummodo ſiquis verba colligat, non ſanè paucos is confi-
ciat libros,pręſertim ſi quantum Iuliano Alexandrię ſupererat,tantum etiam huic ocij ſuperſit;
ꝙ ſi,quę ab alijs tam Stoicis omnibus,quam Peripateticis dicta ſunt,colligere vniuerſa velit, iu-
ſtam is ēt bibliothecam expleat. At nobis,ſicuti iam diximus,ſatis erit omiſſis his, vnius Platonis
verba referre,nuſquam ab Hippocratis placitis diſcedentis. Neque uero ex omnibus undique li-
bris ea deligam,qui plurimi certe habentur,ſed uno contentus Timæo, hæc inde tranſumpta ſu-
bijciam. Sanè,quemadmodum morbi conſiſtant,id nemini obſcurum:cum enim,ex quibus cor-
pus conflatum noſtrum eſt,genera quatuor ſint,terrę,aquę,ignis,aeris,horū præter naturam ex
ceſſus,defectusque,propriæque ſedis cū aliena commutatio,tum ignis,atque etiā cæterorū vnū-
quodque(quando plura vno genera hæc habeantur,)quod ſibi conuenit,non ſuſcipiēs, omniaq;

huiuſmodi,perturbationes,morboſque afferunt:cum enim a natura horſi unumquodque rece- E
dit,cõmutaturque,quæcunque prius frigida erant,nunc cõcaleſcunt,atque antea ſicca ,humecta
in poſteruoi fiunt,nec non leuia grauiaque,atque omnimodas prorſus trãſmutationes ſuſcipiũt.
Hoc in loco quantum ad elementa prima ſpectat, eorumque qualitates,aperte Hippocratem ſe
quitur Plato:deinceps vero morborum cauſas in humores quoque deriuans,adhuc modũ ſcri
bit: Albida autẽ pituita ob bullarum ſpiritũ intus detenta læuit: ſumpto vero extra corpus ſpira-
mine mitior illa quidem,uarie nihilominus corpus pingit,vitiliginũ in eo ſpecies,leucas,alphos
que,atque id genus morbos procreans:at cũ atræ miſta bili in capitis diuiniſſimos orbes dilabi-
tur,hosque ipſos infeſtat,ut in ſomno mitior,ſic cum vigilantes inuaſerit,diutius urget, qui ſanè
morbus ſacratioris naturæ cum ſit,ſacer meritiſſimo appelletur.Hisq; deinceps verbis alia addit.
Hęc porrò ſalſa,aridaq; pituita morborum omnium eorum,qui cum fluxu unà fiunt,caput eſt, à
locorum,in quæ fluit,diuerſitate multimodas quoque appellationes ſortita.In hũc modum de pi
tuita,atraq; vna bile ſenſit Plato:cęterũ,quæ de flaua diſſerat,poſt hæc attende.In corpore vero,
quæcunq; eo,quod ardeant,uranturque,inflammata dicuntur,cuncta à bile fiunt, accepto itaq;
hæc reſpiramine,omni modos tumores foras ferues emittit;at incluſa intus morbos gignit per-
urentes plurimos,huncque maximũ,quoties ſanguine cõmiſta puro,fibrarũ genus ex proprio
ordine deturbauerit,q̃ ea gratia diſtributę in ſanguinẽ ſunt,ut nec tenuis nimis,nec craſſus nimis
eſſet,neque iam ob caliditatẽ,quippe qui humidus foret,ex raro corpore defluat,neque rurſus ni
mia denſitate motioni ineptus,uix ſe in uenis conuertat.Hanc utique utilitatem fibræ naturæ ge
nerationi largiuntur,quas ſiquis emortuo ſanguine refrigeratoque inter ſe colligat,quod reliquũ
eſt ſanguinis,uniuerſum diffluit:quod ſi derelinquantur,q̃ primum una cũ ambiente frigore cõgelã
tur.Hac cum prædite facultate ſint in ſanguine fibræ,bilis,quæ natura uetus facta eſt ſanguis, cũ
rurſus ex carne in hũc eliquata mittitur calida,humidaque,ſenſim primo inuecta ob fibrarũ uim
gelaſcens coit,gelataque,ac reſtincto illius uiolenter feruore,tempeſtates intus,tremorẽq, exci-
tat:at,ſi maiore ſe ui inſerat,euictus a caliditate propria fibris,confuſoq; earum ordine efferueſcẽs
uictrix euaſit:ac,ſi ad extremũ uſque perdurare ualidior poteſt,ad medullas uſq; penetrans,per-
curtensque,animæ ibidẽ diſſoluit quędã tanquã retinacula,hancque ipſam liberat:at,cum minor
huius copia eſt,corpusq; ei liqueſcens reluctatur,deuicta,aut per uniuerſum corpus excidit , aut
in inferiorẽ,ſuperiorẽue uẽtrẽ per uenas expulſa,deq; corpore,ueluti ex diſcordi ciuitate eiecta
inteſtinorũ læuitatẽ,difficultatẽque,cęteraque huiuſmodi mala affert.Hæc ſunt,quæ Hippocratẽ
ſecutus Plato in Timęo tantũ ſcripſit:at,ſi quis,quę in reliquis eius libris reperiuntur,uniuerſa col G
ligat,uideri is poterit, quod quidẽ ad ſermonis attinet prolixitatem,Iulianum imitatus, multoq;
etiam magis,ſi,quæ de calido,frigido,humido,& ſicco,bile,pituita,ſanitate , ac morbo ſcripſere
Theophraſtus,Ariſtoteles,Chryſippus,Peripatetici,Stoicique omnes,adſcribat ſingula,& quidem
nunc aliquos eſſe arbitror,qui noſtræ huius in obſtupidi ſophiſtę redargutionem compoſitæ ora
tionis longitudinem reprehendãt.Qui enim (pro Iuppiter Deique)Platonem quidem,& Ariſto-
telem, & Zenonem,horumque ipſorum ſectatores ueritus non ſit laudibus efferre,quæ uero de
corporis elementis dicta ab Hippocrate ſunt, refellere, an hunc cenſes in reliquis omnibus ue-
recunde quicquam dicturum?

Neque ex ignoratione, neque ex diſcordia philoſophorum in nomine naturæ prohiberi,quin naturaliter ſe,aut præter naturam homines habere affirmemus. CAP. 6.

OMittantur tñ hæc,notentur,quæ deinceps ſcribit,dum ne naturę quidem , ut uidetur, uo-
cabulum conſiderandum permittit,utitur autem uerborum hoc initio.Non hercle nobis
hi perſuaſerint,neq; uero ſibi ipſis, modo uerum fateantur,non ignorare ſe , quid natura ſit,quã
in omnem partẽ vexant,magnifica ubicunq; uerba ſonantes,aut ſimplex calidum,aut attempe- H
ratũ,miſtumq; aut frigid ,ſpiritusq; ſubſtantiam.Hisque deinceps multa addit,naturæ eos noſſe
ſubſtãtiã concedens,quaſi uero in propoſito nobis nunc aphoriſmo naturæ adſcripſerit nomen
Hippocrates,ac non potius de ſponte factis euacuationibus loquatur:unde igitur in mentem illi
uenit naturæ uocabulum?Vnde quæſo magis,q̃ ex Iuliani nugandi conſuetudine,ut longioris ſi-
bi ſermonis anſam arriperet?quem ſiquis explicet , facile eius deprehẽdat nugas. Cum igitur me
dici omnes has quidem à natura,illas uero caſu fieri affirment,ut oſtendant eorum interdum cau
ſam ex ægrorum oriri corpore,interdum extrinſecus accedere,occaſionem nactus hãc eſt, ut ali
quid de naturæ uocabulo nugari poſſe.Eſt porrò,quod dicere nititur(ut in ſumma dicam)eiuſmo
di:Non par eſt eos,qui naturã,q̃ ſit,ignorent,naturales euacuationes in ore habere. At eadem ra
tione,ſophiſta audaciſſime,nobis,neq; ut animam teneamus,neq, ſenſum,neq; uero mẽtem,aut
rationem,aut memoriã,cognoſcere licebit:quippe quorum oĩum nõ facile dignoſcatur eſſentia,
quod minime mirum ſit.Nã,cũ Solem ẽt ipſum,quẽ tñ apertiſſime videmus,quanam ſit eſſentia,
non exacte ſatis ſcimus,exiſtimabimus,ſanus de natura,de aĩa,aut memoria,aut reliquis id genus
rebus poſſe audacter decidere?Verum,quemadmodum recte iſta diximus,ſic cum horũ uniuſcu-

A inſq; notionẽ,ſubſtantiæq; dignotionẽ tenemus manifeſtam, adijcienda ea oratione eſt, à natura
enim planta omnis regitur, at animal omne à natura ſimul & anima: ſiquidem nutritionis, atq;
augmẽti, effectuumq; huiuſmodi cauſam naturam appellamus oẽs, vt ſane aĩam, qua ſentimus,
mouemurque. Quo fit, vt nec falſa naturæ opera proferat noſtrũ quiſq̃, nec iã, ſi illa nouerit ali-
quis, ſtatim hunc neceſſe ſit eius quoq; eſſentiam noſſe, quemadmodum nec Solis, quẽ vt orien-
tem manifeſto, ſic & occidentẽ videmus, locique interuallũ vtriuſq; præfinito tẽpore ordinatim
percurrentem, huius tñ quænã ſit eſſentia, per ocium quærimus. Quòd ſi igitur fieri non poſſet,
vt, naturales quoties fierent excretiones, ſcirem, niſi prius has ipſas facientis naturæ ſubſtantiam
cognoſceremus, non ille quidẽ immerito, cũ hanc incognitã eſſe oſtendiſſet, ſimul & harum ipſa-
rum dempſiſſet cognitionem: nunc cum liceat, & ſiquis illã ignoret, has tñ ipſas ſcire, ſuperuaca-
nea ſunt, q̃ nugatur: & hæc quidem oĩa optimus Iulianus. At nos, quoties alicui, nullo ſũpto pur-
gante medicamento, vomitus accidit, aut multa contingit inferior euacuatio, ſiue ea ꝑ inteſtina,
ſiue per vterum fiat mulieris, huiuſmodi oĩa natura facta eſſe dicimus, vel à natura, vel naturaliter
(nihil.n.refert) eaq; ipſa cũ manifeſto ægrorũ emolumento imitamur. Videtur aũt Iulianus neq;
id ſcire, ꝙ quotidie in ore oĩum eſt, vulgoq; non neſcitur, nẽpe ſecundum naturã ſe habere ſanos,
B ægros vero præter naturã; nam ſi prius, q̃ naturæ eſſentiã nouerimus, nullis nobis huiuſcemodi
nominibus vti licuerit, neq; ſcdm naturã ſanos, neq; vero ꝑter naturã ægros ſe habere dicendũ
nobis erit. Demus tñ illi, ſi placet, hoc ex abundanti rõe, concedamuſq; fieri non poſſe, niſi prius
ex calido, frigido, humido, & ſicco corpora noſtra conſtare ſciuerimus, bona, q̃ à natura uel caſu
fiunt, vt imitetur. Quid igitur obſtat, quo minus hoc ipſum ſciamus, dũ & placiti huius demõſtra-
tionẽ, afferre poſſumus, & optimus quiſque philoſophorũ, q̃ tibi quoq; ipſi admirabiles ſũt, cum
Hippocrate unà, atq; inter ſe & conſentiunt? Niſi vero diſcordiã aliquis ſatis eſſe argumenti putet
ad monſtrandã placiti huius ignorantiã, de Stoico repente ambiguus quidã factus. Nã, ſi ſermoni
huic perſuaſus credis, affirmanti eorũ nihil, de quibus philoſophi inter ſe digladiantur oẽs, in co-
gnitionẽ cadere humanã poſſe, cur non multo & magis, q̃ alijs oĩbus, tuis illis pulchris cõitatibus
quas in cęlis habitans methodus generauit, fidẽ abrogas? at has aliorũ medicorum nullus obſcu-
re, quin aperte potius nouit, ſicuti quidẽ exiſtimat Theſſalus, quodq̃, hoc maius ſit: cum enim
has Theſſalus glorioſiſſimo medicorum, q̃ circa ipſum ſunt, choro ſibi viſas oſtenderit, nemini
tñ inter illos conuenit: quinimmo maius ad hanc vſq; diem bellum inter ſe exercent, q̃ cum vna
cum cõdiſcipulis ſuis altercabatur Theſſalus. Quòd ſi ex diſſenſione rerum ignorationis ſignum
C ſumitur, profecto ante omnia Theſſali cõitatibus, quãto etiam magis de his ambigitur, abrogan-
da fides eſt. Enimuero de corporis noſtri natura, quã vel ex aere, & igne, & aqua, & terra, vel hu-
mido, & ſicco, calido, ac frigido temperate ſibi inuicem miſtis conſtare dicunt, dubitatũ quidem
olim eſt, ſed nõ adeo tñ, vt de Theſſali cõitatibus, cum & Plato, & Zeno, & Ariſtoteles, & Theo-
phraſtus, & Eudemus, & Cleanthes, & Chryſippus, alijq́, præterea philoſophi quàm plurimi, qui
ſe partim Stoicos, partim Peripateticos, partim etiam Platonicos noĩari voluerint, eadẽ de illis
ſentiant. At à Theſſalo prolatæ cõitates, tantum abeſt, vt cęteris probentur medicis, vt ij etiam di-
uerſa de his ſentiant, qui re vera amethodi cũ ſint, glorioſo tñ methodi vocabulo quodã tanq̃ ꝓ-
textu vtunẽ; neq;.n. Hippocrati, neq; Diocli, neq; Piſthonico, neq; Praxagoræ, nec Mneſitheo,
nec Philotimo, nec Eraſiſtrato, nec Herophilo, neq; medicorum alicui logico, empiricove Theſ-
ſali placuere cõmunitates. Quòd ſi conferendę inter ſe diſcordiæ ſint, eã, quæ de Theſſali cõitati-
bus eſt, longe alteram ſuperantem inuenies; cum.n. tres ſint genere (vt illi dicũt) in medicina ſe-
ctæ, Theſſaliq; cõitates tam qui ſe empiricos, q̃ qui dogmaticos profitentur, tollant, nõ ſane exi-
guam cenſendum eſt diſcordiam hanc eſſe, immenſamq; adeo, vt uinci non poſſit: quippe cũ eas,
neq; qui harum habitus eſt parens Themiſon, neq; alius ab eo quiſpiã, at nec amethodorũ Theſ-
D ſaliorum ullus obſeruet. Itaq; non facile quendã inuenias, qui non illis aut addiderit, aut detraxe-
rit aliquid, aut aliqua ſaltẽ ex parte mutarit, neq; tñ, etiam ſi ipſi inter ſe oẽs conſentirent, parua
eſſet eorum cum alijs diſſenſio: cum uero de his omnibus ipſi quoq; inuicem diſſideant, ſolus hic
relinquitur Theſſalus, eumq; præter Iulianum iſtum ſecutus nemo eſt, & is uerbo tantum, nam
re apertum fecimus, quàm illi maxime aduerſetur: quorũ ſiquis fidẽ ſumere certam uelit, noſtros
is de ſecta methodica cõmentarios adeat. Porrò Theſſalus, etiam ſi ſolus pro ueritate cõtendẽti-
bus dicat, eorum, quæ alijs viſa ſunt, conſenſum, demonſtrationem eſſe quandã, ac iudiciũ, illum
nemo dãnauerit, & poſtea Theſſalum, qui ab oĩbus diſſidet alijs, non damnabimus? Hippocrati,
cui præter optimos medicos, philoſophorum etiam optimi conſentiunt, fidẽ non adhibebimus
ob vnam diſſenſionem? quis hoc tandẽ ferre poſſit? quis tot tantaſq; toleret nugas? quis non po-
tius doleat, cum tẽpus cõtradicẽdo abſumat homini, qui nec, quæ dixerit, recordetur, nec, quæ
ſcripſerit, intelligat, ac tantummodo (ut in prouerbio eſt) quicquid in buccã uenerit, effutiat?

Aduerſus Iulianum & Aſclepiadem, quod plenitudo ſit cauſa continens quorundam morborũ. Cap. 6.

VErum omiſſis iam ijs, quæ deinceps dicat, audiamus, ac primum cum præſentis aphoriſ-
mi principium eſſe ait, ac caput, nempe quòd morborum continens cauſa humorum ſit
pleni-

plenitudo. Rectius autem fecerimus, ſi hoc quoque in loco verba ipſa, ut habent, omnia adſcripſe- E
rimus: proditum igitur ab eo ſtatim in hunc ferme modum (tempus eſt enim iam, ut recta ad con
tradictionem veniamus.) In perturbationibus uentris, ſic ut, quod reliquum eſt aphoriſmi, princi- »
pium habeat, ac caput, nimirum ex humorum plenitudine, ut cauſa continente, morbifica affici
corpora. Quapropter demonſtratum cum ſit affectuum nó eſſe cauſam humores, (hæc. n. explo
ſa iam eſt opinio) ſimul etiam aphoriſmi detectum eſt exitium, vt qui obſcuro, falſoque innitatur »
fundamento. Hæc ſunt eius verba: optimum autem factu foret, ſi theatro conſtituto, plenoq; nō »
quidem quale Theſſalus inſtituit, dum ſeipſum in ſuis illis garrulis libris coronat, ſed eruditorum »
potius hominum pleno, percunctaremur ab ipſo, quanam tandem demonſtratiua methodo du-
ce ſermonem exiſtimet verum eſſe à ſe dictum, qui ſanè, ſi quidem recte illum quiſpiam interpre-
tetur, ad hūc ſe ferme modum habet: Qui vacuationibus iuuari ægros aiunt, neceſſe eſt hos exiſti
mare continentem morborum cauſam plenitudinem. Quòd ſi uerus ſermo is eſt, lubens ſane in-
ter doctorum hominum cœtum Iulianum interrogarem, vt ex eorum multitudine ſtoliditatem
aliquando agnoſceret ſuam: nā ex iis, quæ dicuntur, fieri nō poteſt, ut agnoſcat, huiuſmodi cū ſit.

Deſiderantur pauca.

Seipſum detegit in libris: at in theatro, quemadmodum recte iſta tractentur, nūc exponā. Mul- F
tis ex iis, qui febre laborant, ſanguinem mittit Theſſaliorum aſellorum grex: ſiquidem hoc faciūt,
cenſentes nocumento eos ex euacuatione affici, non recte faciunt: ſin iuuari credunt, cauſam ſup
ponant hi, neceſſe eſt, continentē eſſe plenitudinem, quod tamen negant. Dicat hic mihi horum
fortaſſe aliquis, q̄ tandem neceſſitas eſt, ut iuuante euacuatione continens ſit cauſa plenitudo? cui
ego facile ita reſpondere poſſum: neceſſitas quidem nulla eſt, de grege tamen neſtro is eſt, q iſta
dicat, Iulianumq; monſtrabo, ſimulq; æquum eſſe dicam, ut ſuarum ille nugarum rationem red-
dat, & hoc quidem modo in theatro cum eo egerit quis. nūc vero (neq; enim theatrum habemus).
paucis huiuſmodi datur occaſio. Quin oēs, quæcūq; collibitum, effutiūt, ſeu vera ea, ſiue apertè
falſa ſint, id ꝙ Iulianus ſemper facit, ſine delectu, quicquid in mentem venerit, ſcribens, nihilq; vn-
quam veritatem curans. Ego autem in uniuerſa vita mea cum nihil æque ſtuduerim, q̄ demōſtrā
di prius ſcientiam tenere, deinde ſummo hanc ſtudio exercere, fruſtra laboraſſe videor: nam, qui-
cunque demonſtrationem, quid ſit, percipiunt, ſpes eſt hos rē cognita, Iuliani fortaſſe abiicere nu
gas poſſe: at, qui gregarius illius eſt, is ne eorum quidem, quæ dicūtur, quicquam intelligit. Quam-
obrem dictum antea quoq; à me eſt, non exiguum imponi mihi certamen hoc ab inimicis, quo-
rum gratia ſcientificos tractaturus ſum ſermones. Enimuero non ſolū oportuit Iulianum cauſa- G
rum differentiæ conuenientia proferre vocabula, ſed etiam eorum obſeruare ſignificata: nunc āt
(hoc enim habet methodicorum omnium ſtoliditas commune) ad nomenclaturas uſq; continen
tium cauſarum progreditur ille quidem, at, quo ab antecedentibus modo differant, non intelligit:
neq;. n. latuiſſet eos, morborum ab antecedentibus cauſis augmētum fieri: q̄ enim principio mor
bos facere conſueuerunt, neceſſe eſt hæc, donec ſimile quippiam agunt, eoſdem adaugeāt: vt me-
dicamentum exempli cauſa, acre adeo, vt vlcus facere poſſit, cuti hora impoſitum, tantummodo
vna cuticulam vulnerabit ſolam, ἐπιδερμίδα Græci appellant: longioris vero temporis tractu ad-
hærens, opus peraget euidētius, cute primū ipſa, deinde ſubiecta quoq; carne correpta, quo mo-
do etiam, quæ putrefacientia nominamus, ad oſſa uſque tangēte hęc ipſa carne exuſta, deſcendūt
interdum. Hac igitur præditæ natura cum ſint antecedentes cauſæ, fieri non poteſt, ut, ſi quidē il
læ remaneant, quod factum eſt morbi, perſanetur: cum enim, ſicuti monſtrauimus, maior ſubin-
de morbus fiat, non ſane, anteq̄, quod facit, tollatur, perfecte ſanabitur: ſunt igitur cauſæ antece-
dētes, cuiuſmodi quoq; plenitudo eſt. Supponamus. n. ante alia hoc in ſermone, antecedētē niſi
q̄s abſciderit prius cauſam, fieri non poſſe, vt, qui factus eſt, affectus curetur: ob idq; ipſum Aſcle-
piades morbos à plenitudine incipere exiſtimat, ægriſq; adiumento huius eſſe euacuationē ait, H
petitq; curationē à medicis perfici, nō morbos, quos plenitudo faciebat, ſoluētib. ſed, ne adauge-
antur, prohibentibus: ſupponat t̄n̄ cauſam morborū continentē interdum eſſe plenitudinem, ne-
ceſſe ſtatim eſt, ut huius euacuatione tollatur morbus. Atqui, vt Aſclepiades ait, nunquam cauſa
eſt cōtinens: ſatius. n. fuerit, relicto hoc in loco garrulo Iuliano, cum Aſclepiade ſermonē confer-
re, qui, vt cætera deſint, legitime certe ſophiſtam agit: oratione enim uti uir conſueuit, cui credi
maxime poſſit, non illepide fucata, quod ſophiſtæ, vt arbitror, officium eſt, non diſſimilem tamen
hunc ſermonem protulit Iulianus, eum quem deinceps ſcripſit, non mehercle facultate in hoc vſus
ſua (tales enim ubiq; ſcripſiſſet) ſed eorum, quæ Aſclepiades dixerat recordatus: ꝙ ſi ex propriis eſ
ſet Iuliani ſermonibus, non aliter, q̄ ſuperiores, nugatorius uideretur. Itaque ait Aſclepiades. Si
continens morborum cauſa eſſet plenitudo, factis nonnunquam largis inter morbi initia euacua- »
tionibus, fore, vt nocumentum ſtatim a ſe oē æger depellat: nunc contra viſi ſæpius ſunt, purgata »
plenitudine, morbi tamen ipſi augeri; ſatis eſt ratio hæc probabilis, propriaq; ob id eget ſolutio- »
ne, neq; tamen ad ea, quæ in Hippocratis aphoriſmo dicuntur, accedit: nā illa ex communi potius
hominū oīum ratione, qua empiricos quoq; vti diximus, quā ex dogmate ullo, fidem ſumpſere.

ideoq;

A ideoq; Aſclepiadis rationem diluemus ipſam, non ſanè tanq̃ ad ea, quæ in aphoriſmo dñr, pertinentē, ſed ꝙ conſultius exiſtimemus eſſe, poſtq̃ Iulianũ hucuſque garrientẽ ꝑtulimus, propius ad hoīem accedere, ſophiſta qui ſit, qui cũ dialecticorũ aliqñ more exercitatio inſtituat. Cũ igitur plenitudinem nominabit Aſclepiades, interrogetur, vtrũ dicat eam ne, quæ ex facultate, an eã, q̃ ex vaſorũ capacitate æſtimatur, q̃ & κατὰ τὸ ἔγχυμα noīare ſolẽt, atq; vtrũ eã, q̃ in toto corpore, an potius, quę in ſola eius parte conſiſtat. Ea porro, q̃ ex facultate eſt, ne noīari quidẽ ab ipſo poteſt, vt qui facultates ferè oẽs, quib. gubernaī animal ſuſtulerit, q̃ v. ro ex vaſorũ capacitate, duplex illa quidem etiamnum eſt: aut. n. ad menſurã refertur, q̃ ſecundũ naturã ſit, aut hoc uno, nudoq; intelligitur, nempe ꝙ non intra vaſa capiatur, poteſtq; horũ vtrunq; aut in toto cõſiſtere corpore, aut in una, pluribusve eius partib. oſtenſumq; à nobis eſt in his commentarijs, quibus ſymptomatũ cauſas enarrauimus, atq; vbi tumores præter naturã tractauimus, conuulſionẽ interdũ, tremoremq; ac in vniuerſum phlegmonẽ, & eryſipelas, idq; quod à recentiorib. œdema vocatur, aliosq; præterea affectus, plenitudinis inniti hypotheſi, tum, ſi plenitudinẽ euacuet quis,
B ad naturalem q̃ primum ſtatũ redire membrũ. Diximus porrò alibi quoq; de continentib. cauſis, vbi oſtendimus tam nomen ipſum, q̃ rem, cui impoſitũ nomẽ ſit, ex Stoica eſſe ſecta, neq; recte recentiores medicos genus hoc totũ aut noīaſſe, aut tractaſſe: noſq; ne de noībus contendere videamur, ſcd'm eorũ ſæpius ſnīam cauſæ quædã vt ſic noīentur cõcedere, nõ mehercle q̃ ex ijs, quæ abſolute eſſe dicuntur, ſint, ſed q̃ in generatione ipſa eſſentiã hẽant, in quo ſophiſmatis cõſiſtit explicatio. Cæterũ, quæcunq; Iulianus garrit, in hunc transferre locũ noſtri nõ eſt muneris, quin potius ad aliam quæſtionem veniamus, quæ cõis in uniuerſum eſt. Cauſarum, q̃ in humoribus cõſiſtunt, duplex habetur genus, alterum ex plenitudine, ex corruptela alterum, facilemq; vtriuſque aiũt eſſe curationem, cum momento temporis liceat, & qđ ex redũdãti ſuperuacuum eſt, emittere, & quod corruptum ſit, uniuerſum inanire ſic, vt nunq̃ perduret morbus: quã ſanè
» rationẽ dilucidam ſimul, ac breuem Iulianus obſcure, prolixeq; verbis his ſcripſit. In ipſo ſtatim
» aphoriſmo indemonſtratum lemma extortum eſſe, nempe ꝙ morbos humoris faciat plenitudo,
» aut in improptiam qualitatem tranſmutatio, quã ſpẽm oẽm, corruptelam medici vocant: quare
» eo, quod morbum faciebat, educto, inſigne opinatur iuuamentum futurum: ſic ſine cõtrouerſia,
» anteq̃ appareat humoris alicuius in corpore cõtenti indicium, plenitudinem morbi cauſam eſſe
C exiſtimat, aut, ſi minus hãc, trãſmutationem certe, qđ nec intelligi poteſt, nec ſanè ad veritatem
» proxime accedit. Sic. n. exiſtimemus, licet, facile morbos tolli vniuerſos poſſe, nec iam diuturnus
» vllus foret, atq; vnius eſſet rationis curatio oīs, nullã in ſe operoſiorẽ difficultatẽ continens: ſim-
» plex enim ac promptum, atq; adeo in ipſis manibus eſſet, quod morbũ facit, exinanire, in ipſoq;
» ſtatim principio, primaq; eius cõſiſtẽtia morbũ ſoluere, vt iam nullo alio, q̃ euacuatorio auxilio
» indigeat, atq; huius, qualicunq; tandẽ accidat t pe, accõmodari vſus poſſit, ac, ſi in cauſa ſanguis
» ſit, ſola contenti erimus venę ſectione, ſi pituita, quę pituitam educant, dabimus, ſi bilis, q̃ bilem.

De curanda vtraque plenitudine, & humorum corruptione aduerſus Iulianum. CAP. 7.

HAec ſunt Iuliani verba, quorum omnium, vt dicebam, ratio ita ſe habet: Si, quæ morbos faciunt, cauſæ humores ſunt, fieri pt, vt exinanitis quàm primũ ijs, nullum diutius conſiſtere permittamus morbum: atqui multi, etiam ſi inter initia ſatis inane reddamus corpus, diutius tñ ꝑdurant: non ſunt igitur humores cauſæ. Quæ ſanè ratio, ſi quidem de corporis vniuerſi plenitudine acipiatur ea, quæ ad vaſorum capacitatem refertur, vera eſt: nam, ſi in morbi ipſius principio, quod ſuperuacuum eſt, inanire volumus, vniuerſum exinanibimus plethoricum affectũ; ſin ple-
D nitudinem accipias, cũ parte aliqua plenior collecta redundantia eſt, falſa, cum oſtenſum à nobis ſit, nõ ſemper fieri poſſe, vt huiuſmodi plenitudo ſubito euacuetur. Sic etiam, ſi de corruptela rõ interrogetur, hæc ſolui facile poteſt, quippe quã non ſtatim euacuare poſſis, perinde ac ſi vaſe aliquo contineretur, aut dolio: ex quibus tñ cum paruum euacuauerimus humorẽ oẽm, non ſtatim niſi deterſo prius, elotoq; diligenter vaſe, meliorem infundimus. Nũ igitur fieri poteſt, vt ex humano corpore corruptum euacuemus ſanguinem, eius ãt loco meliorem, q̃ primum, eius addamus partibus? Quo nam igitur modo (inquiunt) exinaniri ſtatim corruptio poteſt? ſic. n. hoc, vt alia omnia, facile pronunciant, nullo rerum reſpectu, neq; vllam in conſiderãda re vniuerſa adhibentes diligentiorem examinationem: enimuero, queadmodũ, cũ bilis vis multa in corpore continetur, ſępius facile ſit, dum febris abſit, eam ipſam euacuare, ſic, cum ante acuta correptus febre homo fuerit. difficillimum id redditur: neque. n. licuerit abſque periculo, purgante tunc uti medicamento: ad eundẽ modum de pituita, deq; ſeroſis, excrementis exiſtimandũ. Dictũ ſanè à nobis de his oībus cum in alijs libris: opusq; eſt, qui ſcire iſta exacte voluerit, inde ſibi diſcenda hæc petat. Morbus igitur plethoricus vt ſit phlegmone, non in ipſis ſolum uaſis plenitudine detenta, ſed etiam uniuerſos occupante muſculorum ſinus, ex eo potiſſimũ libro diſcas licet, in quo de tumoribus præter naturam ſcripſimus: ꝙ uero ſubito curari phlegmone omnis non poſſit, diximus in libris de curandi ratione, ſcd'm eã potiſſimũ operis partẽ, in qua curandorũ ꝑter naturam tumorum uia inſtituitur, fit. n. interdum, ut tam ualide, tamq; tenaciter adhęreant carni uiſcidi, craſſiq; humores,

humores,periculum vt ſit,ne,cum diutius perſeuerauerint,ſequatur ſcirrhus: at ij,qui nihil horum E
ſciunt , dum potiſſimam artis partem ignorant, damnāt Hippocratem: atqui è diuerſo quis,cum
ſolidum corpus refrigeratū , aut excalefactum aliquod fuerit,promptum fore illi ad naturā recur
ſum dicet,quo modo etiam,cum denſius , rariuſve redditum fuerit: neque enim refrigeratum ex-
calfacere,excalfactumq; refrigerare,denſiusq; rarefacere,ac rarum denſare laborioſum fuerit: at
pertinaciter adhęrentē parti carnoſæ humorem, aut craſſum,aut glutinoſum educere,laborioſiſ-
ſimum:nam , cum ex vaſis etiā laxis ijs haud promptū ſit ſordes expurgare:facile id.ſ.in carnoſis
exiſtimabitur . Quare ſumme deprauata ratio ea eſt, quæ cauſas in humoribus contentas curatu
faciles ſemper magis eſſe dicit ijs,quę in ſolidioribus partibus ſunt . Nam , ſi in vniuerſa corporis
habitudine abſolute plenitudo inſit contenta in vaſis ,quam proprie plenitudinem nominamus,
non ſanè difficile factu fuerit , & primo quoque tempore hanc ipſam exinanire , & prouenienti-
bus inde ſymptomatis ægrum liberare: contra , cum vitioſus ſuccus aliquis, aut corruptela adſit,
fieri non poteſt , ut abunde ſacta euacuatione ſanitati homo reſtituatur . Nec ſane alio ſe modo
res habet ipſa: plures enim inuenti ſunt , quibus cum degrauaretur corpus,tenſionisq; accederet
ſenſus,venæ quam primum ſectione ſymptomatis his ſoluti ſint: nonnullis contra per totū men-
ſem corruptionis nocumentū permanet , dum nec deprauatum ſanguinē potuimus vbertim exi-
nanire,nec meliorē alium reponere: nā,vt ex cibarijs recte in corpore confectis bonus generatur F
ſanguis,ſic periculum eſt,ne,dum idonea concedimus alimenta,cū prauo,qui prius inerat, bonus
vna corrumpatur.Quam ēt ob rem non omnem ſe pollicentur corruptionem ſanaturos,ſed illam
vnam,in qua validum adhuc corpus ſit,viresq; robuſtæ, non cum æruginoſus penitus factus ſan-
guis fuerit,& qui inditum alimentū trahere ſecū in corruptelam poſſit , ſed qui potius ab hoc ipſo
contemperari queat:ſed nec,cum ad vires æſtimata plenitudo fuerit,ſanari continuo æger pt̄ , eo
quod cū inanitione vna ipſa diſſoluantur interdum vires.Diximus de huiuſmodi affectu in opere
de medendi methodo.Ergo raro inanitione hominē continuo ſanum reddes:continget tñ quan-
doque hoc,quemadmodū apparet:& huius ſanè rationis veritatē clare oſtendit experientia : qui-
dam.n.ab euacuationib. ſtatim ipſis omni liberantur moleſtia: ſed nec hoſce affectus noſſe medi-
co cuiuis promptum eſt,nec,vt eos norint,ſtatim ēt dignoſcere eos valent.Ij ſunt igitur , qui ma-
xime nugātur,inter quos,vt verum fateamur,primas obtinet Iulianus,qui , cum nullum vnquam
cum artis operibus commercium habuerit,ex his tamen,quæ ipſe nouit,audaculus reperitur.Cæ
terum nos ſæpius inter ipſa artis opera poſt vtriuſq; plenitudinis inanitionē homines ſanitati con G
tinuo reſtitutos oſtendimus,vtranq; dico,& quam ex vaſorum æſtimamus capacitate,cui pletho
ræ nomen eſt,& quam ex viribus metimur,quæ inanitione non diſſoluatur: atque hæc, cum pri-
mum ægros qui viſere inceperit,vnà cum ijs,qui ſanare nouerint,percipiet omnia.

Aduerſus Theſſalum & Iulianum de humoribus,qui à purgantibus pharmacis trahuntur. CAP. 8.

Videamus ea,quæ deinceps dicuntur,in quibus Aſclepiadæ rationem tractādam ſuſcipit Iulia
nus peruulgatam illam,qua perſuadetur non proprios trahi à purgantibus medicamentis
humores,ſed ab his generari.Sanè pauca quædam de re hac diximus in calce libri de elementis ſe-
cundum Hippocratem , ſicuti in primo quoque de naturalibus facultatibus : poſtremo ſocijs ita
rogantibus librum etiam de hoc ſcripſimus vnum,cui titulus, De purgantium medicamentorum
facultate:quare vniuerſum de his ſermonem, qui ſcire voluerit,inde ſibi petat: nos hoc in loco ijs,
quæ à Theſſalo dicuntur,reſiſtemus: prius tamen eius verba adſcribam: Athletam , quem volent,
capiamus,bona prędītum habitudine,naturaliterque ſe habentem: huic bona in corpore cū inſit
materia,firmaque,medicamentum exhibemus,quæque excernuntur , ſumme corrupta oſtendi-
mus,vnde colligimus,nemine , qui ijs contradicere queat,reperto , cum , quæ nunc excernuntur
acerrima ſimul ac corrupta , antequam medicamentum exhiberetur , talia athletæ non adeſſent
(bona enim is habitudine erat) nihil aliud nobis teſtare dicendum , quàm vtraque hæc à medica- H
mēto fieri:primum quidem materiam ab eo in corruptelam verti:deinde etiam excerni , ſiue per
vomitum id,ſiue per aluum fiat . Hæc ſunt Theſſali verba:audiſtis autem priuatim à me , quòd in
bonæ habitudinis aliquo humores purgentur omnes , id non magis , quòd nunc illi generentur,
declarare,quàm quod antea contineantur: fruſtra igitur iſta attulit,neutram neceſſario,aut com-
probans,aut demoliens ſectam: quòd ſi aluum ſubducens aliquid exhibeat, non tamē medicamē-
toſum hoc illis eſt.†Neq; vero inuerecundi Therſitæ more,exhibemus,& oſtendimus, dicere de-
buit,cum neque exhibuerit id,neque oſtenderit vnquā,nec iam exhibentem alium,aut oſtendē-
tem viderit.At nos ij certe non ſumus,qui ea,quæ minime præſtamus,dicere , aut ſcribere audea-
mus, ſed oſtenſa operibus prius ipſis veritate , tum demum rerum explicamus artem : id quod ex
his quoque,qui de Theſſali grege ſunt,audias,licet,partim quot ex ijs, qui aqua inter cutem labo-
rabant,medicamento dato,quod aquam educeret,ventrem quā primum ad ęqualitatem reduxe-
rimus,partim etiam quot ictericos ſanitati continuo reſtituerimus , bilem trahente medicamēto
exhibito.Verum neque hęc,neq; aliud huiuſmodi quicquam vidit vnquam Iulianus: athletis pur
gans,inquit,exhibeo medicamentum,& oſtēdo: veriſimile videlicet eſt, vt tanta præditus amētia

athletas

A athletas bonis præditos ſuccis purget, aqua inter cutem laborantes non purget non regio morbo
affectos, non atra percitos bile, non eũ, qui morbo, quẽ elephanta vocant, correptus ſit, non can-
cro affectum, non quem phagedæna, aut eryſipelas, aut alius quiſpiam, qui ex malo generetur
ſucco, morbus infeſtet: ſatis nobis de his ipſius nugis dictum ſit: nam, ſi, quę audire dignus eſt Iuli-
anus, dicere omne inſtiterit aliquis, huic non iam vno aut altero, ſed longe pluribus libris opus
fuerit. Veruntamen eorum, quę deinceps dicit, aliqua audiamus, hoc modo ſcribens. Aliud aſſero
validiſſimum, quo maxime inſpecto reſipiſcere eos æquum fuerat, non atra omnino bile agi: cum
enim ſubeſſe bilem arbitramur, pituitam purgans medicamentum damus, nec iam pituita, ſed bi-
lis excernitur: cum uero pituitam, hanc ipſam educente medicamento dato, non pituita, ſed bilis
vtrobique deijcitur: hydropicis aquam ducẽs medicamentum damus, tuncque, cum manifeſto in
hydropicis aqua contineatur, præter omnium maxime opinionem exire aqua non uidebitur: par
enim eſſet, ut, cum bilem trahens medicamentum exhiberemus, bilis: cum pituitã, pituita educe
retur. Hęc ſunt, quę dicat, in quo admiratione dignũ eſt, quod primum dixit, nõ oportere ab atra
omnino bile agi: nimirum nos atra percitos bile dicit, quicunque Hippocratem laudamus. Quòd
ſanè lepidũ ſermonis genus illis potius cõueniebat, quib. atrabilarios ab atra infeſtari bile placet:
porro fabuloſo Aeſopi àſino ſimillimus eſſe Iulianus reperitur, qui, cum vnà Ariſtoſito domino
B accubantem meliteníem quendam catellum vidiſſet, circumq; ipſum ſaltitantem, ac delitioſe lu-
dentem, mota ſubinde cauda, iucundam præterea quandam emittentem vocem, ob quæ læti cõ-
uiuæ erant, ipſumque exoſculabantur omnes, nihil moratus ſit, quin in ſellam confeſtim inſiliẽs
rideret, ac ſeſe, caudam identidem quaſſans, verteret. Huic perquam ſimilis Iulianus cum ſit, ca-
uilloſe in nos inuehitur, obiecta nobis per iocũ melancholia, quæ ab atra, ut ipſe ait, bile ſit. Sane
igitur, in te nos de atra bile dicamus, qui, cum arte minus etiam quam pueruli medici ualeas, in
Hippocratem inueheris: qua quænam maior inueniri melãcholia poteſt? quæ manifeſtior igno
rantia? quæ tandem petulantior audacia? His nos iocoſe inceſſis Iuliane, indoctiſq; ea ita ſermo
nibus complicas, vt iam ne puerum quidem latere poſſit, quam abſurda hæc ſint. Nam, cum Hip
pocrates dixerit, nullam neque ætatem, neque anni tempus, neque aliud omnino inueniri tẽpus
vllum poſſe, in quo ex corpore noſtro humor aliquis totus pereat, vt quos ſemper nobis ineſſe di
cat, ſintq; nimirum ij, ſanguis, pituita, atq; utraq; bilis, quos in omnibus in eſſe omnes exiſtimat,
incrementum autem ſuſcipere in alia temperatura, naturaque corporis, ætate, tempore, regione
C morbo ipſius te demoliri rationem putas, ſi bilioſo pituitam ducens medicamentum cum dederis
hæc quidem euacuetur, ipſa bilis non euacuetur. Age vero, demus hoc manifeſto fieri, vt non ſem
per proprium ſibi humorem euacuet medicamentum, num ſalſum propterea videri debet Hippo-
cratis dogma? ſi nanque humores omnes æqualiter attrahit purgãs medicamentum vnumquod-
que, ipſos autem in propriam ſpeciem quandam mutare ſolet, nihil erit inter venę ſectionem, ac
purgationẽ diſcriminis. Quod ſi hæc ita habent, haud ſane difficulter experientia poſſumus dog-
ma ipſum probare, duobusque propoſitis hydrope laborantibus hominibus, quibus eadem adſit
magnitudo, idem corporis habitus, ætas eadem, alteri eorum aliquod, quod aquam trahat, medi-
camentum dãdum, alterius ſecanda vena, conſiderandumq; deinde, vtri eorum profuerit id, aut
nocuerit: par autem fuerat, vt idem in utroque fieret euacuationis modus, ac tot mitterentur ſan
guinis heminæ, quot eſſent euacuatæ (vt ij quidem exiſtimant) aquæ à medicamanto purgante.
Verum demus etiam hoc illis, & in altero quidem, qui purgatur, aquę heminę euacuentur, verbi
gratia, quindecim, in altero autem, cui ſecta vena eſt, duę tantum, uideamus nunc, vter horum iu
gulatus ſit (nam quid aliud, quęſo, dicendum ſit de hydropico, cui miſſus ſanguis fuerit?) atq; vter
adiutus maxime. quid mihi hic dices, ò bone vir? num ſimiliter, atque ad eundẽ nos modum refel
D limus, quemadmodum paulo ante tu faciebas? bilem purgans medicamentum alicui detur, inq̃t,
qui aqua intercutẽ laboret, bilem hoc etiam ò bone uir euacuabit, verum modicam, & eam neq; ci-
tra emolumentũ. Bilioſo, quod aquoſam detrahat materiam, detur, hoc quidẽ aquoſa euacuabit,
ſed modicã, nec ſine detrimento: è diuerſo, quod aquam trahat, aſcite laboranti datur, quod bilẽ
ictterico, hic & plurimum euacuabitur homo, & maximo pręterea cum iuuamento. Hęc ſi apud
medicorum aliquem ſcripta nõdum legit Iulianus, hominis admiror diligentiam: ſin, cum iſta le
giſſet, auſus eſt, quęcunque ſcripſit, ſcribere, par eſt, ut illius prudentiam admiratione proſequa-
mur. Ego enim eorum, qui iſta audierunt, offendi aures puto. Iulianus autem, cũ de his ſcribit, in
ſanire nos arbitratur. Reſpondeat itaque, ijs, quos laudauit, philoſophis in memoriam reuocatis,
à quo nam ipſorum demonſtrandi legem huiuſmodi acceperit, cuiuſmodi vſus ipſe eſt. Si enim,
inquit, bilem trahens medicamentum, animantis natum eſt bilem expurgare, non ipſam ge-
nerare, in pituitoſis non ſanè bilis euacuaretur: quam vero mire id, quod conſequens eſt, nouit?
O pręclaram ſophiſtæ huius dialecticam. Quidnam tam vnquam prudenter Chryſippus, Ari-
ſtoteles, Plato dixit? Qui, ſi de ijs propoſita illis foret conſideratio, cum nulla penitus continere-
tur in corpore bilis, id prorſus ſequi affirmarent, nullam quoque omnino à bilem trahentibus
medicamentis exinaniri, cum uero modica ineſſet, quę ab ijs traheretur, modicam quoque futu-

ram

ram eſſe dicerent,quemadmodum ſanè plurima in cũ plurima contineretur. At nouæ huius dia- E
lecticæ ſophiſta Iulianus,cum modica quandoque in corpore bilis inſit, nullam prorſus bilẽ,hãc
ipſam ducentia medicamenta ſequi cenſet,& poſtea nos quidem inſanire dicit,quicunq; aqua in
tercute laborantibus aquam ducens medicamentum damus,ſeipſum uero prudenter agere,cu-
ius placitis cõſentanea eſt uenæ in his ſectio. Simillimum his ipſius ſermonibus eſt,quod in ſequẽ
tibus verbis his affert:& quod magna ex parte uiciſſim intenditur,ac remittitur,indeterminata ſa
nitas ſimilis aliquis factus quantum ad nos,ſecundum omne continuitatis,in eo, quod rarenter,
nec ſæpenumero fit. Per hæc Iulianus opinionem refellit exiſtimantium corporeos ſemper eſſe
paſſionum affectus intenſionibus,ac remiſſionibus in teſtimonium adductis:idq; facit,ratus ſe in
hoc methodicorum opinioni conſentire,à veteris autem magiſtri placitis diſſentire,cum tamen
diuerſiſſimum hoc ſit: Nam,qui in ſolidis animantis partibus inſunt affectus, obfirmati inſunt ac
durabiles;at quæcunque humida ſunt,prætérquam quod in alias animantis particulas ſubinde
decumbunt,par eſt etiam,vt partim in halitum tenuefacta digerantur,partim etiam per meatus
ſenſui patentes excernantur,& nunc quidem à gubernatrice animantium natura concocta,me-
liora,nunc à febrili immutata calore,deteriora fiant:ac quædam ob calorem hunc diffientur,quę
dam rurſus bonis admiſta alimentis meliora euadant,nonnulla autem à prauis illis conſuẽtibus
corrumpantur,ſiue ea prius etiam,quam aſſumerentur,praua fuerint,ſiue non recte ea ventricu F
lus concoxerit.

De ſunt quædam.

Accenſas vero ob putrefactos humores febres,nihil ſanè mirũ ſit,ſi, prout collecti ij per loca
fuerint,putrefactique,atq; exinaniti,ita generationes,ac declinationes ſortiũtur,verum hoc illos
fortaſſe quiſpiam dicentes ferat,at,quod deinceps Iulianus ſcribit,non iam cum alijs commune,
ſed ipſi proprium nunc referam:ſatius aũt uiſum mihi fuit,vniuerſa illius verba,quanquam proli-
xiora,adſcribere,ad hunc modum habentia. Quod vero intelligi non poteſt,cum in plenitudinẽ,
aut corruptelam pro eo,quod præſens poni debet,morbi refertur cauſa,quiſnam quæſo exactiſ-
ſime aliquid dignoſcet? affectu de toto corpore abeunte neceſſe eſt,omnia in omni parte, parti-
culaq; redundare fateamur: vnà enim cum affectu perduret opus eſt, continens cauſa,per totum
autem eunt affectus,quales febres ſunt,& quãplurima alia,in quibus in toto ineſſe plenitudinem
oportet,plurimaque,cum plurimus morbus fuerit, atque ita conceſſum dicere. Quod ſi uero
* * quod contradicit humoris plenitudo,atqui Iuliano non placet morborum,qui in G
vniuerſo conſiſtunt corpore,continentem cauſam in uno conſiſtere loco, ſed, ſiquis fluxum &
in bubone continentem eſſe ſupponat,febris cum ſit,in tantam incidet ſermo dubitationem:nã
diſſoluto bubone,nec permanere illam,nec ceſſare poſſibile eſt, cũ manente quidem neceſſe ſit,
vt & febris ſoluatur,ſoluta autem continentem ſui ipſius cauſam bubonem habeat,oportet,exq;
hoc præclari huius defenſoris ſubuerti rationẽ neceſſe eſt,qua ait,fieri non poſſe,vt morbi, uni-
uerſo in corpore qui ſit,cauſa unico cõſiſtat loco,cum tamen nullam aliam continentis cauſę af
ferre rationem,poſſit,quàm quot ab ea aliquid fiat, ac cum ea pariter ceſſet,niſi ſorte hoc
etiam in loco,quemadmodum in alijs quoque facere conſueuit, repente ſe Stoicum
rurſus profiteatur,verum cum hoc fecerit,non modo morbi,ſed ipſius etiam ſa
nitatis cauſam afferet aliquam,&, quod minime vult, calidum eſſe mor-
bum aliquem,& frigidum,& ſiccum,& humidum dicere cogetur.
Quamobrem deſinat inanes has nugas afferre, neque *
modum,verum alia excogitet, dum laudibus qui-
dem nunc Stoicos extollit,
nunc ipſorum etiam
placita tollit. H

A

CALENI LINGVARVM,

HOC EST OBSOLETARVM

B HIPPOCRATIS VOCVM,

EXPLANATIO.

Mario Nizolio Brixellenſi interprete.

Hunc librum Auguſtinus Gadaldinus, ex plurium Græcorum codicum collatione, pluribus in locis nuperrime emendauit.

CVm volueris ò Theutra linguas, {hoc eſt voces abſolutas,} quę apud Hip
pocratem reperiuntur, quàm breuiſſime fieri poſſet, à nobis exponi, libē
ter prompte tibi paruimus, huiuſmodi ſtudijs pulcherrime morem gere
re pulcherrimum exiſtimantes. Erit autem, vt ipſe iuſſiſti, ordo oratio-
nis noſtræ ex ordine literarum, à quibus ipſæ linguæ initium capiunt, ſi
prius tamen illud definierimus, inter expoſitionem omnium uerborum
Hippocratis, & ſolarum ipſius linguarum, quid interſit. Quęcunque igi-
C tur voces antiquis temporibus erant in vſu, nunc autem nō amplius sūt,
huiuſcemodi voces linguas uocant, & ad has exponendas accedimus. Alias vero omnes, quæcū
que inquiſitionem quidem non minorem deſiderant, vſitatæ tamen in hunc vſque diem ſunt, in
ipſorum librorum expoſitionibus ſuper his inſpicere commodius fuerit. Quid enim iudicium, &
quid diuinum, & quid integre, & quis in ſummo bonus habitus, & omnia, quæ talia ſunt, oratio-
ne quidem longiſſima ad explanandum indigent, in communi tamē vſu verſantur nihilominus,
quā uita, & breuis, & ars, & longa, & opportunitas temporis, & velox: quamquam & harum uo-
cum nonnullæ expoſitionis alicuius egent. Ex quo mihi in mentem uenit admirari eos, qui om-
nia Hippocratis verba ſe expoſituros pollicentur, ſiquidem non intelligunt, plura ſe præterire, q̄
docere. Dioſcorides quidem, non Herophilius ille cognomento Phacas, ſed iunior quidam patrū
noſtrorum memoria multis libris ſcriptis, non modo dimidiam, ſed ne tertiam quidem, aut quar
tam partem omnium verborū Hippocratis exponit. Ac pręter alia multa, cumulus etiam acce-
dit horum duorum, quæ ab eodem in toto opere peccantur, primum quia de maniſeſtiſſimis no-
minibus mentionē ſacit, ad quę intelligenda non modo multa, ſed ne minima quidem explana-
D tione opus eſt, deinde, quòd hoc ipſum non ſemel tantum, ſed ſæpiſſime ſacit. Hæc igitur nos con
tempſimus, & præter hæc etiam omiſimus exponere ſormam vniuſcuiuſque arboris, & her-
bæ, & eorum, quæ ex metallicis fodinis eruuntur, tum autem & piſcium, & animalium
omnium, de quibus frequenter mentionem ſacit Hippocrates. Quæ quidem Dioſcorides, is
de quo loquor, non erubeſcit tranſcribere ex libris Nigri, & Pamphili, & Dioſcoridis Anazar-
bęi, atque ante hos Crateuæ, & Theophraſti, & Heraclidę Tarentini, & aliorum innumerorum.
Idem quoque notiſſimarum vrbium nomina exponit, ſimiliterque Aſtrorum maniſeſtiſſimorū,
quæ ne puer quidem ignorare poſſet. Atque in his exponendis non hic ſolus, ſed etiam alij
complures peccant. Hęc igitur omnia ſi quis amputet, linguas explanauerit ſolas, vt He-
rophilus fecit, & Bacchius, cui Ariſtarchus grammaticus multitudinem exemplorum congeſſit,
vt aiunt: nos autem (vt ſcis) plura etiam, quàm illi, excerpſimus, eaque in commentarijs habe-
mus. Quæ celeriter, & ipſa, ſi ſolueris, latiore enarratione colligemus tibi. Nunc autem, quod iudi
catum eſt & longioribus illis commentarijs, demonſtratum, roganti tibi, ut per capita habeas,
præſens liber compoſitus eſt, complectens non ſolum omnia nomina, quæ cum ab alijs antiquis
vſurpata fuerint, nunc amplius in vſu non ſunt, ſed etiam quæcunq; ipſe Hippocrates proprio ali
quo modo ſibi fecit, vel transferens à conſuetudine, vel figuram accommodans aliam

uel ſignificationem mutans: nanque antiquos multa ſibi nomina feciſſe oſtēſum quidem ſatis eſt ab Eratoſthene in libris De antiqua comœdia, a† ſed ego quoque idem tibi paucis per exempla poſſum demonſtrare, cum pauci admodum facultatem habeant euidenter diſcernēdi, quid nam lingua ſit, & quid linguæ ſimile ab antiquo aliquo factum, Puto autem tibi Ariſtophanis exempla ex Dætaleis abūde ſatiſfactura, quæ ferè ad hunc modum habent: Ad hæc tu dic Homere, quã nam lingua uocant κόρυμβα. in illa enim fabula ſenex quidam ex dætaleis proponit procaci filio primum, κόρυμβα quid ſint, vt exponat: poſtea uero, quid uocent ἀμενηνὰ κάρηνα: Et ille quidem uiciſſim proponit linguam quæ in tabulis Solonis eſt b† ad cauſas differentes } hoc modo, Tuus quidem meus autem hic frater dicat, quid uocent ἰδυῖοι. Deinceps proponit, quid nam ſit bene facere: ex quibus manifeſtum eſt linguam antiquum eſſe nomen, quod ex cōſuetudine decidit. Quod autem unuſquilibet eorum qui c† in ſtudiis doctrinæ } verſabantur, putabat licere ſibi facere noua uocabula, ſatis indicat & Antiphon, qui, quomodo ea facienda ſunt, edocet. Indicat etiam, & ipſe Ariſtophanes in eadem fabula his uerbis, ἄλις ὀρέλα, καὶ μύρον, καὶ ταινίαι. Poſtea ſenex irridens ἀπὸ ὅσου ὀρέλα. Iſtud eſt ab Liſiſtrato. Rurſus autem, cum procax filius dixiſſet, fortaſſe à nobis non perterreberis tempore: & hoc filij dictum ſenex irridens, ait, hoc pertereberis à rethorib. eſt: tum rurſus cum ille dixiſſet, quo tanquam tibi hæc uerba euadent. Rurſus ſenex, & hoc, euadent tanquã ab Alcibiade ſumptum carpit, ac filius quidem nondum deſinens, neque reuerens ſenem, quid coniectas? etiam malos uiros diceres eos, qui exercent probitatem. Poſtea ſenex, ò Traſymache quis horum patronorum te liberat? Manifeſtum igitur puto ex hoc tibi factum eſſe, vt dixi, eſſe modum linguarum, cum nomen commune omnibus à conſuetudine ſuperante cecidit, vel factum ab aliquo antiquorum, non omnino receptum fuit in conſuetudinem. Sic igitur, & Hippocrates, ex nominibus, quæ uſitata non ſunt, aliqua aſſumit, aliqua ipſe facit, aliqua autem d† nouis adiūctis ſententijs } mutat, quorum unumquodq; una cum linguis exponendum cenſemus, cum ex conſuetudine, quæ nunc eſt, cecidiſſe uidebitur. Sic igitur, ſi cuius etiam ſtirpis nomen, uel animalis, vel vrbis ualde obſcurum fuerit, hoc tibi inter ipſas linguas exponemus: & omnino hoc ſpectabimus, ut non tibi ſoli, ſed etiam alijs, qui modo primas literas attigerint, liber utilis exiſtat. ſi uero quiſpiam neſcit, quid ſit, ἀργέμωνη, & ἀνδράχνη, & ἄρον ἀνήριτον, & alia, quæcunq; talia ſunt ad Dioſcoridē eū, & ad illius ſimiles remittemus, vt ad eos, qui talia docere nō indignum putant. Cum igitur aperte definitum ſit à nobis, quid nã ſit lingua, quid uox uſitatã, & cum dictum ſit exiſtimaſſe nos idipſum, quod indicatum eſt à nobis & demōſtratum in alijs libris, hic tibi ſolum ſine demōſtratione eſſe ſcribendum, ad explanationem iam ipſarum linguarū accedamus, eligentes ipſas ex omnibus libris non ſolum uere Hippocratis, ſed etiam ex ijs, qui Hippocrati quoquomodo ſunt inſcripti. quod autem multę à Bacchio prætermiſſæ linguæ hic ſcriptę ſunt, quodq; nullam nos prætermiſimus, ipſe liber docebit, quem admodum & illud, quod prout uidetur oratio poſtulare, e† aliquando quidem interpretamur locutionem, qua cum expoſuimus linguam } in plurimis autem id facere negligimus, cum f† ſine interpretatione } ſperamus ipſam explanationem fore manifeſtam.

A† Hoc in loco, vbi co. græci impreſſi habēt, ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων ἐξ ἑτέρων γινώσκειν ἐπαγγέλλομαι μόνον ... manuſcripti duo habent. ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων, ὑπὲρ τοῦ γινώσκειν, etc. vt ſic poſtea uertatur. Sed, & ego quoque nūc tibi breuiter poſſum per pauca exempla oſtēdere, quo modo diſtinctè cognoſcas quid nam lingua, &c.

B† Aliqui cod. habēt, ut δίκας διαφέρουσας, i. ad iudicia, ſeu cauſas ſpectantem.

C† περὶ λόγων ... ſignificatus.

E† ποτὲ μὲν παραγράφομεν αὐτὴν τὴν ῥῆσιν ἐξ ἧς ἐξηγούμεθα τὴν γλῶτταν, id eſt, aliquando quidem adſcribemus ipſā orationem, ex qua exponemus linguam.

F† χωρὶς ῥήσεως.

INITIVM

INITIVM VERBORVM A

LITERAE A.

A Quaſi dicas, anſu latū vel an nulatū, ea forma qua ἀγκυλωτὸν ἀκόντιον catena rum, & chi rurgicū, ma- nicatū dici mus.
B Cod. Hen rici Stephani, veri græce & latine ligna periſſimus, bis ἀγκαλιάς, gib biſtate.
C Quome dici vulne ra, vel ulcera pertentant.
D vulgo ſpicas uocant.

ἈΓκυλωτόν. Anſulam uel annulum habens, dictum eſt autem de[b] curru.*

[c]† ἀγκυρομήλη. Specium ſiue ſpecillum hamatū.

d* ἀγγλιθες. Partes capitis allii.

ἀγρία κολοκύνθη. Colocynthis. i. agreſtis cucurbita, ut Crateuas, & Dioſcorides, & Pāphilus.

ἄγριφον. Montanum, ſylueſtre.

ἄγυια. Imbecillia, {quaſi membris carentia.}

ἀγχόμενος. Qui ſuffocatur.

ἀδαξᾶσθαι. Morderi cum pruritu.

ἀδεῶς. Negligenter, ſine cura.

ἀέτωμα. Pars tecti in ſublime erecta, ut triangulus.

ἀεὶ λήγεται. Remittitur, reſoluitur.

ἀθήρ. Et tuberculi, quod in palpebra oculi natū à ſimilitudine hordei Crithe dicitur, pars acuta eſt, vt in ſecundo de morbis minore, & eius partis ſummum, quę in cuſpide ſagittę πώγων hoc eſt barba appellatur, ut in quinto de morbis popularibus.

ἀθώρηκτος. Qui non ebrius eſt.

αἰγλίη. In oculis albicans cicatrix, ut in maiori de prædictione, & albeſcentes humores concreti, ut in Coacis prænotionibus.

αἰγόκερας. Quod & βούκερας, & τῆλις. i. ſęnugræcum.

αἰγύπτιον ἔλαιον. Aegyptiū oleū, quod ipſi uocāt cicinum: ueteres q.dē ex ricino ricininum.

αἰγύπτιον ἔλαιον λευκόν. Aegyptium oleum album, quod ex lilijs conficitur, & lilinum, & ſuſinum nominatum eſt.

αἰγύπτιον μύρον λευκόν. Aegyptium unguentum album, quod & mendeſium nominatum eſt, confectum ex lilijs, & aromatibus, propterea que unguentum, non oleum uocatur, idemque lilinunguentum, & ſuſinum vnguentum appellatum eſt.

αἰγύπτιον μύρον.[e]† Aegyptium vnguētum ex flore egyptię ſpinę, quod & metopium nominatum eſt.

αἰγυπτίην στυπτηρίην. Aegyptium alumen, quod ſciſſile, & triſciſſile nominamus.

αἰεί. Significat aliquando, apud Hippocratem & donec, & apud multos alios antiquos.

αἰθάλη. Idem quod {fumus vel} fuligo.

αἰθιοπικόν. Subaudiendum eſt cuminum.

αἰθόλικες. In ſumma cute circuli, ſimiles circulis rubris, qui ab igne excitantur, ab αἴθειν, quod eſt urere nominati, & αἰθολικώδεα. videlicet his circulis ſimilia, quæ multi uocant αἰμάλωπας.

αἱματοφλοισβούσης. Sic enim Dioſcorides ſcribit compreſſiones ſupertumeſcentis ſanguinis exiſtimans ſignificari. Quoniam & alibi ait, in inflammati ſanguinis effuſionibus retentio opportuna. plures tamen ſcribunt αἱματοφλοισβούσης, & venas inflatas ſanguinis plenas ex nomine ſignificari putant.

αἱμοκέγχρα. In ſanguinis effuſione aſperitatem* in ducentia, hoc autem eſt morſus quidam ſubaſper irritans in aſpera arteria. *κέγχρον.

αἰνιάτης. Ab Aenea ciuitate Thraciæ, quem eundem, & αἰνιατικόν aliquando uocat.

αἰόλλεσθαι. Quaſi vagari, & errare.

αἰών. Vita.

ἀκαλήφη. Quæ quidem, & urtica.

ἀκεστά. Durabilia, nam ἄκη, medicamenta ſunt.

ἀκήρατος. Incorruptibilis.

ἀκίς. Sic nominatur ferrum ſagittę:

ἀκόνην. In adiunctis libro de ratione victus, ſic nominauit mortarium, ſimiliterque Theophraſtus in libro de ſtirpibus octauo.

B ἄκουσα. Replera. †ἄμμα.

ἀκράλια. †Filia fœmina, Minerua, Venus.}

ἀκρέσπερον. Summa veſpera, hoc eſt prima, & incipiente.

ἄκρητον. Impermiſtum. ſic enim nominatur omne quod cum altero miſtum nō eſt, & puram ſuam ſeruat naturam.

ἀκρητοχόλους. Puram contrahentes bilem.

ἄκρητον πάγος. Velut immenſum ſpatium. dictum eſt autem in libro de hebdomade de eo, quod eſt extra mūdum, vel infinito, vel inani, quod cogitatione informari non poteſt.

ἀκροπλοοῦντα. Superne, & tāquā ī ſummo* nauigantia, ſic & ἀκρόπλοοι, in ſummo, *nauigantes. * ἐμπλέοντα; quam dictionem alij uertunt natantia, uel fluitantia.

ἀκροσαθής. Lingua ſic dicta eſt in ſeptimo de morbis popularibus, tanquā ſua ipſius extrema

C non informans, hoc eſt inarticulata propter motus difficultatem.

ἀκροσαπής. In ſuperficie* mutatum.

ἀκρόψιλον. In ſummo glabrum, hoc eſt nudum. *ἀκροσαπὴς eſt in aliquibus cod. ut uertit interpres, in alijs ἀκροχροὺς, i. parū*

ἀλαιαφθορίη. Incomprehenſibilis* corruptio. Sic nominata eſt in libro de locis in homine, tanquam cæca, & inuiſibilis.

ἀλάπτης. Qui eſt ex Alaptis, Alapta enim oppidum eſt Tracię.

ἀλάστορες. Et ipſi homines, qui talia perpetrant, ob quę cruciari mereantur, & uindices dei, qui eos perſequuntur.

ἀλγήματα. {Aegrotationes, nam } ſępe de ipſa

D ęgrotatione nomen inducit, & τὸ ἀλγεῖν ſimiliter pro ęgrotare, & aliquid pati, & alia ab ipſo.

ἀλεάζειν. Calefacere.

ἀλιον ὕδωρ. Aqua conferto imbre congregata.

ἀλίζον. Congregatum, conſertum.

ἀλεξητήρια. Remedia, & auxilia, quæ malis arcendis adhibentur, nam & ἀλέξασθαι auxiliari eſt.

ἀλίουσιν. Congregant.

ἄλειφαρ. Oleum, vt adeps.

ἀλέας. Collectim.

ἀλιέντα. Congregationem.

ἀλιθεύειν. Decipiāt, imponāt: dictum eſt autem, & in errore.

uel ſignificationem mutans: nanque antiquos multa ſibi nomina feciſſe oſtẽſum quidem ſatis eſt ab Eratoſthene in libris De antiqua comœdia,a† ſed ego quoque idem tibi paucis per exempla p ſum demonſtrare, cum pauci admodum facultatem habeant euidentius diſcernẽdi, quid nam lingua ſit, & quid linguæ ſimile ab antiquo aliquo factum, Puto autem tibi Ariſtophanis exempla ex Dætaleis abũde ſatisfactura, quæ ferè ad hunc modum habent: Ad hæc tu dic Homere, quã nam lingua uocant κόρυμβα. in illa enim fabula ſenex quidam ex dætaleis proponit procaci filio primum, κόρυμβα quid ſint, vt exponat: poſtea uero, quid uocent ἀμενηνὰ κάρηνα: Et ille quidem uiciſſim proponit linguam quæ in tabulis Solonis eſt b† ad cauſas differentes } hoc modo. Tuus quidem meus autem hic frater dicat, quid uocent ἰδυῖοι. Deinceps proponit, quid nam ſit bene facere: ex quibus manifeſtum eſt linguam antiquum eſſe nomen, quod ex cõſuetudine decidit. Quod autem uniuſquilibet eorum qui c† in ſtudiis doctrinæ } verſabantur, putabat licere ſibi facere noua uocabula, ſatis indicat & Antiphon, qui, quomodo ea facienda ſunt, docet. Indicat etiam, & ipſe Ariſtophanes in eadem fabula his uerbis, ἄλις ὀφέλλω, καὶ μύρον, καὶ ταινίας. Poſtea ſenex irridens ἀπὸ σοῦ ὀφέλλω iſtud eſt ab Liſiſtrato. Rurſus autem, cum procax filius dixiſſet, fortaſſe à nobis non perterreberis tempore: & hoc filij dictum ſenex irridens, ait, hoc pertereberis à rethorib. eſt: tum rurſus eum ille dixiſſet, quo tanquam tibi hæc uerba euadent. Rurſus ſenex, & hoc, euadent tanquã ab Alcibiade ſumptum carpit, ac filius quidem nondum deſinens, neque reuerens ſenem, quid coniectas? etiam malos uiros diceres eos, qui exercent probitatem. Poſtea ſenex, ò Traſymache quis horum patronorum te liberat? Manifeſtum igitur puto ex hoc tibi factum eſſe, vt dixi, eſſe modum linguarum, cum nomen commune omnibus à conſuetudine ſuperante cecidit, vel factum ab aliquo antiquorum, non omnino receptum fuit in conſuetudinem. Sic igitur, & Hippocrates, ex nominibus, quæ uſitata non ſunt, aliqua aſſumit, aliqua ipſe facit, aliqua autem d† nouis adiũctis ſententijs } mutat, quorum unumquodq; una cum linguis exponendum cenſemus, cum ex conſuetudine, quæ nunc eſt, cecidiſſe uidebitur. Sic igitur, ſi cuius etiam ſtirpis nomen, uel animalis, vel vrbis ualde obſcurum fuerit, hoc tibi inter ipſas linguas exponemus: & omnino hoc ſpectabimus, ut non tibi ſoli, ſed etiam alijs, qui modo primas literas attigerint, liber utilis exiſtat. ſi uero quiſpiam neſcit, quid ſit, ἀνεμώνη, & ἀβρότονον, & ἀμφὶ ἀμφίκομα, & alia, quęcunq; talia ſunt ad Dioſcoridẽ eũ, & ad illius ſimiles remittemus, vt ad eos, qui talia docere nõ indignum putant. Cum igitur aperte definitum ſit à nobis, quid nã ſit lingua, quid uox uſitata, & cum dictum ſit exiſtimaſſe nos idipſum, quod indicatum eſt à nobis & demõſtratum in alijs libris, hic tibi ſolum ſine demõſtratione eſſe ſcribendum, ad explanationem iam ipſarum linguarũ accedamus, eligentes ipſas ex omnibus libris non ſolum uere Hippocratis, ſed etiam ex ijs, qui Hippocrati quoquomodo ſunt inſcripti. quod autem multę à Bacchio prætermiſſæ linguæ hic ſcriptę ſunt, quodq; nullam nos prætermiſimus, ipſe liber docebit, quem admodum & illud, quod prout uidetur oratio poſtulare, e† aliquando quidem interpretamur locutionem, qua cum expoſuimus linguam } in plurimis autem id facere negligimus, cum f† ſine interpretatione } ſperamus ipſam explanationem fore manifeſtam.

a† Hoc in loco, ubi eo. græci impreſſi habẽt, ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων ἐκ ὄντων γνώριμον ἐπαγγέλλομαι μέντοι &c. manuſcripti duo habent.

b† ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων, ὑπὲρ τοῦ γνώριμον, etc. ut ſic poſtea uertatur. Sed, & ego quoque nũc tibi breuiter poſſum per pauca exempla oſtẽdere, quo eui dẽtius cognoſcas quid nam lingua, &c.

b† Aliqui cod. habẽt, ut δίκας διαφόρους, i. ad iudicia, ſeu cauſas ſpectantem.

c† ἐπιμελόμενοι ſignificatus.

e† Ἔστιν ὅτε μὲν παραγράψαμεν αὐτὴν τὴν ῥῆσιν ἐξ ἧς ἐξηγησάμεθα τὴν γλῶτταν, id eſt, aliquando quidem adſcribemus ipſam orationem, ex qua exponemus linguam.

f† χωρὶς ἑρμηνείας.

INITIVM

LITERAE A.

A ἀγκυλωτόν. Anſulam uel annulum habens, dictum eſt autem de [b] eurru. *

c † ἀγκυρομήλη. Specium ſiue ſpecillum hamatū.

d * ἀγγλῖθες. Partes capitis allij.

ἀγρίη κολοκύνθη. Colocynthis. i. agreſtis cucurbita, ut Crateuas, & Dioſcorides, & Pāphilus.

ἄγριον. Montanum, ſylueſtre.

ἄγυια. Imbecillia, {quaſi membris carentia.}

ἀγχόμενος. Qui ſuffocatur.

ἀδαξᾶσθαι. Morderi cum pruritu.

ἀδεῶς. Negligenter, ſine cura.

ἀέτωμα. Pars tectū in ſublime erecta, ut triangulus. B

ἀτέλγεται. Remittitur, reſoluitur.

ἀθήρ. Et tuberculi, quod in palpebra oculi natū à ſim litudine hordei Crithe dicitur, pars acuta eſt, vt in ſecundo de morbis minore, & eius partis ſummum, quę in cuſpide ſagittę πώγων hoc eſt barba appellatur, ut in quinto de morbis popularibus.

ἀθώρηκτος. Qui non ebrius eſt.

ἀγλίη. In oculis albicans cicatrix, ut in maiori de prædictione, & albeſcentes humores concreti, ut in Coacis prænotionibus.

αἰγόκερας. Quod & βούκερας, & τῆλις. i. fęnugræcum.

αἰγύπτιον ἔλαιον. Aegyptiū oleū, quod ipſi uocāt cicinum: ueteres q̄dē ex ricino ricininum.

αἰγύπτιον ἔλαιον λευκόν. Aegyptium oleum album, quod ex lilijs conficitur, & lilinum, & ſuſinum nominatum eſt. C

αἰγύπτιον μύρον λευκόν. Aegyptium unguentum album, quod & mendeſium nominatum eſt, confectum ex lilijs, & aromatibus, propterea que unguentum, non oleum uocatur, idemque lilinunguentum, & ſuſinum vnguentum appellatum eſt.

αἰγύπτιον μύρον. e† Aegyptium vnguētum ex flore egyptię ſpinę, quod & metopium nominatum eſt.

αἰγυπτίην στυπτηρίην. Aegyptium alumen, quod ſciſſile, & triteiſſile nominamus. D

αἰεί. Significat aliquando, apud Hippocratem ēt donec, & apud multos alios antiquos.

αἰθάλη. Idem quod {fumus vel} fuligo.

αἰθιοπικόν. Subaudiendum eſt cuminum.

αἰθόλικες. In ſumma cute circuli, ſimiles circulis rubris, qui ab igne excitantur, ab αἴθω, quod eſt urere nominati, & αἰθολικώδεα. videlicet his circulis ſimilia, quæ multi uocant αἱμάλωπας.

αἱματοφλεβοΐσιας. Sic enim Dioſcorides ſcribit compreſſiones ſupertumeſcentis ſanguinis exiſtimans ſignificari. Quoniam & alibi ait, in inflammati ſanguinis effuſionibus retentio opportuna. plures tamen ſcribunt αἱματοφλεβοΐσιας, & venas inflatas ſanguinis plenas ex nomine ſignificari putant. A

αἱμοσταγχία. In ſanguinis effuſione aſperitatem * in ducentia, hoc autem eſt morſus quidam ſubaſper irritans in aſpera arteria. * αὐχμόν.

αἰνιάτης. Ab Aenea ciuitate Thraciæ, quem eundem, & αἰνιατικόν aliquando uocat.

αἰόλλεσθαι. Quaſi vagari, & errare.

αἰών. Vita.

ἀκαλήφη. Quæ quidem, & urtica.

ἀκεστά. Durabilia, nam ἄκεα, medicamenta ſunt.

ἀκήρατος. Incorruptibilis.

ἀκίς. Sic nominatur ferrum ſagittę:

ἀκόνην. In adiunctis libro de ratione victus, ſic nominauit mortarium, ſimiliterque Theophraſtus in libro de ſtirpibus octauo.

ἄκρατα. Repleta. B † ἄμμετα.

ἀκραία. † Filia fœmina, Minerua, Venus. }

ἀκρέσπερον. Summa veſpera, hoc eſt prima, & incipiente.

ἄκρητον. Impermiſtum. ſic enim nominatur omne quod cum altero miſtum nō eſt, & puram ſuam ſeruat naturam.

ἀκρητοχόλους. Puram contrahentes bilem.

ἄπειρον πάγος. Velut immenſum ſpatium. dictum eſt autem in libro de hebdomade de eo, quod eſt extra mūdum, vel infinito, vel inani, quod cogitatione informari non poteſt.

ἀκροπλοα. Superne, & tāquā ī ſummo * nauigantia, ſic & ἀκρόπλοοι, in ſummo, * nauigantes. * ἐμπλέοντα; quam dictionem alij uertunt natantia, vel fluitantia.

ἀκροστασίς. Lingua ſic dicta eſt in ſeptimo de morbis popularibus, tanquā ſua ipſius extrema non informans, hoc eſt inarticulata propter motus difficultatem. C

ἀκροσπεπτής. In ſuperficie * mutatum.

ἀκρόψιλον. In ſummo glabrum, hoc eſt nudum. * τρεπτὸς eſt in aliquibus cod. vt uertit interpres, in alijs ἀκροχρῶ, i. parū * tacti.

ἀλαιὰ φθίσις. Incomprehenſibilis * corruptio. Sic nominata eſt in libro de locis in homine, tanquam cæca, & inuiſibilis.

ἀλαπτης. Qui eſt ex Alaptis, Alapta enim oppidum eſt Tracię.

ἀλάστορες. Et ipſi homines, qui talia perpetrant, ob quę erucian mereantur, & uindices dei, qui eos perſequuntur.

ἀλγήματα. {Aegrotationes, nam} ſępe de ipſa ęgrotatione nomen inducit, & τὸ ἀλγεῖν ſimiliter pro ęgrotare, & aliquid pati, & alia ab ipſo. D

ἀλεάζειν Calefacere.

ἀλεινὸν ὕδωρ. Aqua conferto imbre congregata.

ἀλεῖσον. Congregatum, confertum.

ἀλεξητήρια. Remedia, & auxilia, quæ malis arcendis adhibentur, nam & ἀλέξασθαι auxiliari eſt.

ἀλίζουσιν. Congregant.

ἄλειφα. Oleum, vt adeps.

ἀλίσας. Collectum.

ἀλιότητα. Congregationem.

Ἀλιτ. . . σειν. Decipiāt, imponāt: dictum eſt autem, & in errore.

A † Quaſi . . . licas, anſu . . . atū vel an . . . nulatū, ea forma qua . . . ὑποσειδ- . . . τὸν catena . . . rum, & chi . . . ridicō, ma . . . nicatū dici . . . mus.

B * Cod. Henrici Stepha. viri gracæ & latinæ lingua peritiſſimi, habet κυσταύματος, i. gibboſitate.

C † Quo me . . . dici vulnera, uel ulcera pertentant.

D * vulgo ſpicas uocant.

E † Dū hunc librū p̄ manibus haberē, Melchior Guiladinus rei herbariæ profeſſor celebris, hæc ad me de hoc unguento ſcripſit. Duplex hoc loco error eluceat, tum quia unguentum Aegyptium non eſt Metopiū: tum quia Metopium haud quaquā conficiebatur ex floribus ſpinæ ægyptiæ: quam ſpinam Dioſcorides Acaciam nuncupat. Cæterum unguentum Aegyptiū id eſſe quod Stacten, quā ſacra Hebræorum litera ueteris uerſionis Guttā uocāt, teſtis eſt Didymus apud Athenæū Deipnoſophiſt. decimoquinto. Vnde uero conſtaret, q̄d Metopiū diceretur, perſpicue docet Dioſcorides, Paulus, cæteri. Hæc Melchior.

ἀλθεῖν. Curare,ſanare.
ἄλθεξις. Curatio ſanatio.
ἀλθίσκειν. Curare,ſanare.
ἄλκαρ. Remedium,Auxilium.
ἀλλογνοεῖν. Deſipiens,& tanquam alia percipiēs, quam quę ſunt,ſic & ἀλλογνώσας dictum eſt ab ipſo,de eo,qui mente alienata eſt.
ἀλλοιοτροπεῖται. Vertitur varie.
ἀλλόκοτον. Obſcurum,& incognitum.
ἀλλοφάσσοντες. Deſipientes,inſanientes.
ἀλαοί. Cæci,quod ἀλαός cęcus eſt.
ἁλυκόν. Salſum.
ἀκρητόχολον. Sic nominat eum, quem & ἀκρόχολον,hoc eſt,qui puram congregat bilem.
ἀλύζει. Fluctuat,iactatur: ſic & ἀλύξει in futuro dictum eſt. F

*Hen. Stepha. legēdum putat τινες. i. quidā.

ἀλυσμόν. Quod & fluctuationem quandam*, & hæſitationem, quin & agitationem uocant, & ἀλυκή hoc idem.
ἄλφιτα. Non ſolum ex hordeis farinæ ſic vocantur:nam in primo de morbis mulierum ἄλφιτα πύρινα,hoc eſt farinæ triticeæ dictum eſt in ſecundo autem de morbis maiore, & lentium,& eruorum ſiccatorum. Omnis igitur moliti grani mediocri magnitudine fragmentum ἄλφιτα appellant,nam maiora fragmenta,κρίμνα,hoc eſt craſſiores farinæ,minora autem ἄλευρα,hoc eſt tenuiores farinæ, nominantur.
ἄλφιτα προκώνια. Quæ ante coni ſiue metæ conſtructionem fiunt,hoc eſt ex recentibus,& te- G neris hordeis: conus.n.quidam in areis etiam nunc erigitur,& maxime in pluuioſis regionibus,lignum rectum,circa q̄ cōponuntur fructus in coni,vel metæ formam.
ἀμαλδύνεται. Ipſi uſitatum eſt, quaſi offuſcatur. & quaſi obſcuratur, ut in ſecundo de morbis mulierum,oculi offuſcantur.
ἀμαλῶς. Et mollitur,quod idem valeat, quod nō valde, ut in libro de purulentis. Hoc autem mollitur uitāt. Et facile: vt in primo de morbis maiore, Et oculis non facile*uidet. & in ſecundo maiore. Et cibos non facile*recepit.

*ἀμαλῶς.

ἀμαμηλίδες. Genus quoddam meſpili, plurimū in Italia naſcens, ut Dioſcorides ait, quidam autem ἐπιμηλίδας aiunt eſſe poma parua H ſyluestria.
ἀμβη. Altior eminentia.
ἀμβλωσμός. Scilicet abortio ab eo quod eſt abortire,ſed & ἀμβλυωπία, hebetudo viſus, vt in maiori de prædictione.
ἀμβλυωπότερα. Obtuſius uidentia,hoc eſt obſcurius.
ἀμέρων. Auferens,& accipiens.
ἀμενηνόν. Inualidum.
ἄμη. Quodam modo,ex aliqua parte, mediocriter.
ἀμύξας. Qui eliſit,& laniauit.
ἀμοίη. Sic in libro†de ijs,quæ ad chirurgiam pertinent, Dioſcorides* ſcribit, Mediocri compreſſu viciſſim declinent ad augmentum, & E* reformationem carnium faciant. Cæteri autem ſcribunt ἀλλοίη. Ait autem Dioſcorides ἀμοίη, mediocria eſſe, ſed teſtimonium nullum apponit.

† de ijs quę in medicatrina fiūt.
*Codices quidem grec.quos uiderim, habent Dioſcorides. Galenus tamen in proœmio libri de ijs,quæ in medicatrina fiunt,citat librum Dioclis de ijs, quæ in medicatrina fiunt.

ἀμυσί. Totum ſimul,ſine clauſione labrorum.
ἀμφιβραχίων. Locorum,quæ ſic uocantur, circa tonſillas.
ἀμφίδεον. Oris vuluæ rotunda extremitas,quę labris cucurbitulæ ſimilis eſt, per metaphoram à mulierum armillis nominata, quæ & ipſæ ἀμφίδεαι vocantur ab eo, quod eſt comprehēdere circulariter,& tanquam circunligare.
ἀμφιδέξιος. Tāquam utrinq; dextra:hoc eſt utriſque manibus,ut dextra vtēs: talis enim eſt & apud poetam ambidexter,ſic Hipponax dicebat,ambidexter enim ſum,& nō pecco. Quidam ἀμφιδεξίων intelligunt, non recte, eam q̄ in dextris partibus vuluæ*concepit.

*excepta eſt. vide etiam 7.Aph.43.

ἀμφιμήτριον σημεῖον. Sic nominauit in ſecundo de morbis popularibus, quod affectionum vuluæ ſignificatiuum eſt.
ἀμῶς. Quodam modo,ex quadam parte mediocriter,ἄμη,de quo ſupra dictum eſt.
ἀναγνῶναι. Sententiam mutare, ueteribus dediſcendis noua diſcere.
ἀνάκας. In ſuperiorē partem, vt ἐπάκας, in inferiorem partem ex montibus.
ἀνακηκίουσιν. Reſiliunt.
ἀνακῶς. Caute vel apte ad cuſtodiendum.
ἀνακωχή. Intermiſſio,dilatio.
ἀναλδής. Quod non alitur,quod non augetur.
ἀνάλμυροι. Inſulſi,uel non ſalſi, Dioſcorides ſic. Multi diuidentes legunt.
ἄναλτον. Sine ſalibus,& non ſalſum.
ἀνατρίψεις. Illinitiones,Inunctiones.
ἀνατετρῆναι. Forare,perforare.
ἀνάρρινον. Per nares retro verſum iens. Quidam diuidunt,ἀνὰ ῥινόν, vt ſit per cutem.
ἄναυδος. Qui bene, & apte uerba facere nequit. ἄφωνος autem, qui omnino uocem emittere non poteſt. In tertio morborum popularium deinceps,inuicem de Pythione dicta ſunt: ſic habet,& illud apud poetā de equo. Loquentē autem fecerat. Dea alba vlnas Iuno.
ἀναφέρειν. Significat interdum, & ſubſingultire H reſpirantem, vt in primo de morbis minore, & ἀναφέρειν vt pueri cubantes,flenteſq; & in nares retrahentes ſpiritum:hoc idem eſt,cum ſpiritus in aliquid impingens,dū extra fertur, retro duplici reuocatione, atq; intro recipit.
ἀνεγείρεται. Suſcitatur.
ἀνδρογονίων. Per uiros ſucceſſio generis: nam per mulieres ſucceſſio tale aliud nullum nomen habet ſimile.
ἀνεβήξατο. Cum tuſſi expuit.
ἀνειλήματα. Tormina,στρόφους.
ἀνειλωθῶσιν. Surſum venerint.conuoluerint.
ἀνειρυσθῶσιν. Euulſi fuerint.
ἀνήρας. In ſublime maxime ſurſum pendens, compoſitum

compoſitum eſt ex ſurſum,& profectus.

ἀνεμοῦται. Inflatur.

ἀνερείστων. In concuſſorum.

ἀνεσεισμένα. Perturbata dictum eſt,de urinis.

ἄνεως. Mutus,& mente perculſus.

ἀνώδυνος. Carens moleſtia,& illæſus.

ἀνηρίκτῳ. Non diuiſo in minuta,ſed ex vltimis farinæ craſſioribus partibus compoſito.

ἄνθεα. Flores non ſolum hos ad coronas, ſed ad alia omnia ſic nominat: ac ſemina ſimiliter aliquando vocat,ut ſecundo de morbis mulierũ: ſed & rubores,ut in Coacis prænotionibus,& ſputa ἀνθηρὰ rubra,& ſubcruenta dicit in ſexto de morbis popularibus.

ἀνθινώδεον. Hoc eſt,florulentum, quod ita nominatur, vel ex floribus grato odore præditum. B quemadmodũ,& κυκεῶνα ἀνθινὸν,hoc eſt potionem quandam floribus conditam nominauit in ſecundo de morbis maiore.

ἀνθινὸν ἔλαιον. Lilinum,vel irinũ dicitur, quod ipſum etiam ſuſinum vocatur.

ἀνθινὸν μύρον. Quòd & ſuſinum vnguentum, & lilinum vnguentum. Differt autem, à florato oleo ante ſcripto varietate odoramentorum.

ἀνίθυνον. Videlicet ſurſum direxerunt.

ἀνοργισμένον. Quod eſt,& remollitum: quoniam ὀργᾶσαι eſt mollire,& tanquam ſubactum, & emollitum,*vt in ſecundo de morbis maiore. *ὀργῶν.

ἀνταναστάσιος. Reuerberationis eius, quæ remo fit. Quod & σκίμαρον vocatur.

ἀντίῤῥινα. Herba quædam,quam bucranion, & C lychnida agreſtem uocant.

ἄορτρον. Pulmonis pars ſeparata ex utraq; parte, vt in libro de morbis maiore: præterea ἄορτρον hoc idem aliquando appellat, vt Dioſcorides arbitratur: ſed hoc non ſatis conſtat.

ἀπαρτίως. Perfecte & exacte. Dioſcorides autem ait hoc verbum totum contrarium ſignificare, vt in libro de ratione victus acutorum, vbi ait, Et plerunq; perfecte in talibus tẽporibus tranſeunt, ad ſorbitiones. Mihi autem & hoc loco uidetur pfecte & exacte ſignificare: atq; hoc modo Attici hoc nomine vtuntur: cuius plurima exempla in paruis commentarijs habere poſſis.

ἀπεβρέσατο. In quinto de morbis popularibus ſic ſcribit Dioſcorides, & ait ipſe hoc ἀπεβρέσατο verbo ſignificari, & ἀπεβάσατο, cum alij ferè omnes ἀπεβήσατο,hoc eſt euenit ſcribãt. Dioſcorides enim,& Artemidorus cognomine Capito,ex eo quod alijs viſitatum erat, nomina multa tranſmutauerunt, nihil diuerſum ab antiqua ſcriptura indicantia: quorum nobis quoque neceſſe eſt meminiſſe.

ἀπιλλάσθη. Excluſus fuit, ἴλλω, enim claudere.

ἀπειρχθῇ. Excluſus eſt.

ἀπέγονα. Fœcunda, quidam intellexerunt, infœcunda.

ἀποκεκαρπωκός. Quod omni fructu exhauſtum eſt.

A ἀποκεκριμένοισι. Separatis.

ἀποκνηδέστερον. Negligentius.

ἀποκναίειν. Maxime quidem abradere,ſed & corrumpere,& extenuare.

ἀπομυλλήνας. Protendens labra compreſſim.

ἀπονοστήτως. Sine reuerſione, {ſiue irreuertibiliter,ut ita dicam.

ἀποπαλλήσιος. Expulſionis,hinc & ἀποπαλλήσεται. i. expelletur, aliquãdo quidem actiuũ ἀποπάλλειν. i. expellere ſignificat, ut in primo de morbis mulierũ: aliquando & paſſiuũ ἀποπαλλήσεται. expelletur, ut in libro de natura hoĩs.

ἀπορέγει. Porrigit.

ἀποσβεσθείς. Extinctus.

ἀποσιτικά. Quæ faſtidium cibi,& in appetentiam B faciunt.

ἀποσκάψιες. Scarificationes{ſiue venarum ſectiones,}ut in primo de morbis maiore.

ἀποσκληρύνει. Exiccat, *indurat.

ἀποσπαρθάζουσιν. Palpitant, vel ſaliunt,* ut in ſecundo de morbis.

*ἀποσμαλεύσειν. *σφύζουσιν.

ἀπόσφαγμα. Fœculenta colatura, quod & ὑπόσφαγμα dicitur.

ἀπτίσων. Integrorum, in integras farinas diuiſorum, imperfecte fractorum, parte furfuracea non ſecreta.

ἀπυρομήλῃ. Acumen non habenti, hoc eſt, auriculario ſpecillo.

ἀρακίδας. Triticea legumina minuta: legumen enim eſt aracos.

C ἀρβύλαι. Calcei alti.

ἄργης. Serpens quidam ſic nominatus.

ἄρδας. Sordes quædam, & ſpurcitia, & ἀρδαλῶσαι. Fœdare.

ἄρθρικον. Articulis accommodatum.

ἀρικύμων. Quæ cito prægnans fit.

ἄρον. Non ſolum inſtrumentum, ſed etiam herba quædam ſic nominatur.

ἀρκτικός. A ſeptentrione ſpirans, quidam autem ἄρκτιον omnino ſcribunt.

ἄρμοι. Suturæ in capite.

ἀρμοῖ. Statim Dorica uox.

D ἀῤῥοίας. Suppreſſiones menſtruorum.

ἀρτίζωα. Paruo tempore uiuentia.

ἀρτίστομα. Vndecunq; plana, æqualia.

ἀσκαρίδες. Vermes tenues,& longi in recto inteſtino geniti.

ἀσκούς. Figulinas ollas, quas & πυριάτους, & φακοὺς nominant.

ἀσᾶται. Et igneſcit,* vt in primo de morbis mulierum,& faſtidioſa ſatietate, ac grauiter affectus eſt, ut in ſecundo de morbis maiore.

*πιμπλᾶται. cod. duo manuſcripti habent πιμπλᾶται. i. repletur.

ἀτέραμνα. Difficilia ad conficiendum,& dura.

ἄτρακτον. Non ſolum eum, qui ad lanificium utilis eſt, hoc eſt fuſum, ſignificat, ſed etiam lignum ſagittæ,

ἀττικὸν ἀγγεῖον. Atticam ollam. aliquando quoque echinum appellatam.

αὐανσία, vel αὐχμὸς. Quidam deſiccans morbus.

αὐτοετὴς οἶνος. Vinum huius anni, præſentis anni.

ἀυτόδ᾽ρομον. Quod per ſe mouetur, ut in libro de Hebdomadibus. E

ἄυτως. Stulte.

ἅψεα. Vincula, παρὰ τὸ ἅψαι. i. ab eo quod eſt vincire.

ἀψαφρέμενα. Fricata, & ἀφασρμένη, quæ ſricauit, vel contrectauit.

ἀφ.ρέζω. Deſipit, intelligendi expers eſt.

ἀφρεῦντα. Spumantia, bullæ modo tumeſcentia.

ἀφύω. Dealbatur, & tanquam aphyæ colorem habet, ſic & ἀφυώδης vocat aphyæ colore ſimile.

ἀχιλλιάδας κριθάς. Bene nutrita hordea, & magna, à quodam Achille nominata, vt aiunt, agricola Babronij.

ἀψίῤῥοον. Retrofluens. F

ἀψυχεῖ. Animo deficit, & ἀψυχίη animo defectus.

β

βάκχαρις. Lydium quoddam vnguentum.

βάλβις. Concauitas oblonga.

βαλωῖος. Qui ex Valœa vrbe Macedoniæ.

βδέλλα. In maiori de prædictione, & ſecundo, vt quidam inſcribunt, varicoſam venam ait ſic nominari Dioſcorides: mihi autem uidetur proprie dici nomen de ipſo animali: etenim aſfui olim cum hoc diceretur in eo libro, & dubitantibus multis de his, quæ fierent, ſolus ego ex ſcripto aggrediens præcognoui ueritatem. C

βοεσίοις. Ouibus.

βησσικά. Ex Beſſis in Thracia.

βλακεύειν. Paruipendere.

βλαβεραί. Humidæ, mucoſæ.

βληχρόν. Legumen quoddam, quod & βλήχιον ſcribitur.

βοόφθαλμον. Bouis oculus, quod idem chryſanthemon nominatur.

A* ſecundo.
B* μανδείυ, eſt in impreſſis quamquam inferius in dictione, ſndic a legitur in impreſſis parabolis. Ille tamen in manuſcrip. legitur. μανδείυις.
C* Cod. duo vetuſtiſſimi græci habêt hoc in loco Diocles, cuius Galenus ſæpius meminit in libris de Alimentorum facultatibus, citans librum eius de ſanitate tuenda, & in quarto de Articulis com. 32 citans librû de Oleribus.

βόλβιον. Quale ipſum eſt Hippocrates docet in [a] libro[b] de morbis mulierum: male igitur quidam bulbi nomine narciſſum ſignificari putauerunt.

βόλβιτία. Quæ a multis βομβύλαι appellantur, genus autem eſt hoc paruorum polypodum. H

βόλιτον. Stercus boum.

βομβύλιον. Poculum quoddam anguſtum os habens, vel potio, ſiue poculum a reſonando dictum.

βοὸς θαλασσίου. Bouis marini, cartilaginoſus eſt hic piſcis.

βρυωνία. Cucumer agreſtis.

βούκερας. Fœnum græcum, Menitheus[c] in appellationibus medicamentorum, & anagallidem ſic appellari ait.

βούπρηστις. Et animal cãtharidi ſimile, eſt & quoddam olus agreſte, cuius mentionem facit[c] Dioſcorides[c] in primo de ſanitate tuenda, & in libro de oleribus.

βρῦγμα. Quod cum tuſſi expuitur, in primo de morbis maiore, & βρύσσειν cum tuſſi expuere, quidam hæc ſine litera rho ſcribunt.

βρόγχος. Cartilagineæ arteriæ.

βοτράχου. Ranæ dicit, quidam autem omnino βατράχου ſcribunt.

βρυγμός. Stridor, qui ex dentibus colliſis efficitur, & βρύχειν ſic ſtridere.

βύζην. Cumulate, vel a denſe.[a]

A* μανῶς quam dictio nō aliquâtum frequêter.

γ

γαλιάγκωνες. Qui paruum, & gracile habent brachium, partes autem circa cubitum turgidiores, vt muſtellæ: qui autem aiunt γαλῆν brachiû nominari, & hoc poſitum eſſe nomine, fortaſſis uideri poſſint male intelligere, non enim γαλιάγκωνες, ſed γαλιοβραχίονας oportebat ipſos nominari.

γαμψούς. Curuaturas habentes quaſdam.

γαυσός. Curuatus in partem exteriorem.

γιγγλύμωτα. Contrario modo ineunt inter ſe, vt ianuis cardines.

γῆ κιμωλίς. Cimoliæ, ideſt albæ creatæ.

γῆ κεραμῖτις. Argillæ.

γῆ χαλκῖτις. Nihil plus ſignificat, quàm chalcitis lapis.

γήϊνον. Exterior pars terræ, quæ mollis eſt, & minime lapidea.

γλαμυροί. Aquoſi, & humidi.

γλαυσσῶν. Conniuentes uerſare oculos, & γλαυσώδως per ſimilitudinem, dormitanter, {ut eo vtar vocabulo.} dicebant.

b γλυκυρρίζης βίζης.[b] Glycyrrhizæ, vel dulcis radicis appellatæ.

B* Al. γλυκυρίζης.

γόγγρωνα.[c] Tumorem[c] gulæ, } ab eminentijs rotûdis, quæ in truncis arborum naſcûtur, ut Theophraſtus in primo de ſtirpibus, ſic inquiens. Nonnullæ autem gongros à quibuſdam vocatos habent, d† vel quod pro arboris natura reſpondeat, } ut olea.

C* Bronchocelen.

†γογγύλον. Rotundum, } & γογγυλίδια, parui globuli, ut pilulæ.

D † ἀντιάναλογον, uel quod proportione reſpondeat. ſ. gongris.
E†Quidam codi. habent γογγυλίε. ſ. γογγύλα, id eſt rotunda.

γρίφωμα. Quæ inuoluuntur, dictum à gripho, quod eſt rete piſcatorium.

δ

F* Al. γογγύλια.

δακτύλιος. Circulus, Rotula, in libro de ſterilibus.

B* Aliqui cod. μικρά. id parua.

δαλίδες.[B] Magnæ[a] lampades, h† ardentesque uocantur, } abutentibus autem aliquando ſignificat etiam allij caput, eo quod ex multis ſpicis compoſitum colligatur, ut lampades.

H† καλοῦνται δῆτα. eſt in impreſſis Aldinis. manuſcripti quidam codi. habent καιόμεναι. ſ. lampades. Locus Homeri Iliados λ. et ρ.

διαυγές. Tranſparens, in ſecundo de morbis maiore.

δακνίει. Idem quod mœrore afficit, quod ipſum, & δακκάζει dicitur.

διακριπάλχαίνει. Multum circa crurum exortum diuaricata, πλιχὰς enim quod inter exortum

crurum,

crurum inter eſt.

διάκριμα. Tanquam Lanis ſimilem corporum ipſorum compoſitionem.

διαστομωτρίδα. Specillum dilatans.

διαφλύξιες. Effuſiones.

διαφλυχθεῖσα. Perfuſa, humectata.

διαφλυχθὲν. Humectatum.

διαφλύοντα. Humectantia.

διάφρος. Spumans.

διὰ χωρίου. Ex interuallo.

δίδυμα. Radix herbæ, quæ & ὄρχις nominatur.

διεβλάβησαν. Decepti fuerunt.

διῆσαι. Concutere, in ſecundo de morbis mulierum ſignificat tranſcolare, & diuidere.

δίυδρος. Humida, exudans.

δικλίδος. Bipartitus*, vt poſſit inferiore parte clauſa ſuperpoſitam aperire.

*Hen. Steph. legit διμερῶς i. bipartita. ſ. parte, genitiuo caſu.

δίκρουν. Tanquam biceps quod & bifidum dicitur, quod ipſum etiam ἀδίκρουν ſignificat.

δίοπτος. Templi curator, παρὰ τὸ διοπτεύειν ἢ διέπειν, i. à diſpiciendo, vel curando, quæ ſunt in ipſo.

διορρώσιος. In ſeroſum, & aquoſum mutationis.

δίπνοον. Foramen paruum eorum, quæ ad vacua perforata ſunt, & tanquam duobus oribus reſpirant.

δόρπου. Cœnæ.

δρυπτά. Dilacerata.

δυσανίης. Critias in libro † de natura amoris, vel virtutum, ſic exponit nomen, δυσανίης autem eſt quicunque propter parua triſtatur & propter magna magis, quàm alij homines, vel diutius.

δυσάνιος. Qui non facile triſtatur, eſt autem & difficulter frenabilis, & moroſiſſimus.

†Eundem librum duas inſcriptiones tã diuerſas habere veri ſimile non eſt. vulgo tñr de natura ἔρωτος. i. amoris tãtum legendum eſt, vel de natura ἀρετῶν. i. virtutum prior tamen lectio uidetur probabilior. Error eſt in nominis ſimilitudine: & alterū uidetur eſſe gloſſema.

Ε

ἐβλαμώθη. Mollificatus eſt, molle factum eſt.

ἐγγαστρίμυθοι. Qui clauſo ore loquuntur, quia videntur ex ventre loqui.

ἐγκάμψει. Innixu, & ἐγκεκαμμένοι inflexi, innitentes, incumbentesve, & adunci, dictum eſt autem de vnguibus.

ἐγγενές. Congenitum, propium.

ἐγκάς. In profundo.

ἐγχαλινοῦται. Frenis velut circundatus eſt.

ἐγλαυκωμένος. Qui ſubterreſtris, & ſubliuidus eſt, qui deſijt albus eſſe.

ἔγερσις. Vigilantia.

εἴρχαται. Conſtringunt.

ἔθραυσεν. Pungebat, ſtimulabat.

ἐκβράσσει. Ejicit, expellit.

ἐκδοχήν. Succeſſionem.

ἐκκαλύψας. Qui corticem detraxit.

ἐκλουσθῇ. Significat aliquando, & inundetur, vt in libro de ſterilibus, & in adiunctis libro de vulneribus capitis.

ἔκμαγμα. Et ſubacta maſſa, & crocomagma, vt in libro de ſterilibus.

ἐκμάξαι. Et formare: aliquando etiam aliud facere, & mutare, vt in libro de ſterilibus, digito formare, hoc eſt tanquam torulam effingere ſed & exprimere, vt in libro de morbis primo maiore, de ſpongia, & mercuriali herba, & ſambuci folijs.

ἐκματεῦσαι. Inueſtigare.

†ἐκμιαίνονται. Emundat ſemen.

† ἀποκρίνει τὸ σπέρμα. i. excernit ſemen, hæc vox plerumque à Corn. perperam apud Hippocratẽ trãsfertur & Caluo, ut lib. de Fu tar: & Superfæ.

ἐκνεφίας ὄμβρος. Imber cum ſole fractus.

ἐκνεφίας πυρετός. Humida ſimul, & inflammata febris, quemadmodum & ſol, cũ quo ſimul imber fit.

ἐκτύπει. Strepebat, nomen formatum eſt à ſtrepitu.

ἐκνύτην. Explicata, explanata.

ἐκπεπλεγμένον. Detortum.

ἐκρηγμάτων. Sciſſuris pannorum.

ἐκσυριγγοῦνται. Aperiuntur.

ἐκτόμου. Veratri nigri.

ἐκτροπήν. Ad uiſcera mutationem.

ἐκπιδύει. Erũpit, ſic autem & ἐκφλύει i. ebullit.

ἐκχύμωσις. Effuſio humorum.

ἔλαιον ῥόδινον. Oleum roſatum, quod aromatibus conditum non eſt.

ἐλατήριον. Non ſolum ex agreſti cucumere factum, ſed etiam omne, quod deorſum uentrem purgat.

ἔλεια. Agreſtia.

ἡλιοθερές. Tanquam à ſole calidum.

ἡλιοθερίσῃ. Inſoletur.

ἐλινύειν. Quieſcere.

ἐλλεχηνευσάμην. *Plurimum diſſerui.

* Hen. Stepha. legẽdum putat ἐλλεσχηνευσάμην.

ἐλκυστῆρι. Inſtrumento quodam ad infantem ex utero extrahendum.

ἔλυτρα. Velamenta.

ἐμβάφιον. Acetabulum.

ἔμαι. Vomitus, Atticum nomen.

ἔμπλην. Propè.

ἐμμότους μοτούς. Linamenta † concerpta, { quæ circumuoluuntur, & uulneribus induntur, ad ſaniem purgandam, } uel lemniſcos.

ἐμυκώθη. Dioſcorides quidem ait, concluſit, plurimi autem, adnaſcentias habuit humidas ut & fungi.

ἐμυλώθη. Induruit.

ἐμυδάθη. Contabuit.

ἐνθλάσει. Infringit.

ἐνθράσσει. Vrgens pungit.

ἐξαλείπτης. Illitor, unctor.

ἐξαλίζοιτο. Exinaniretur.

ἐξάρτης. Sanus.

ἐξάραγμα. Confractio, colliſio.

ἐξαρύεται. Euacuatus, exprimitur. Quidam uero, hoſtiliter aggreditur, minas facit.

ἐξάρυσις. Exhauſtio.

ἐξάστιας. Quidam lina exurgentia à ſummis linteis ſciſſis, & à pannis vilibus fila, mihi autem etiam ante quàm ſcindantur extantia eodem

modo videtur appellare.

E

ἐξηθημένον. Panno tenui colatum, eſt autem ἤτριον tenuis quidam, & agreſtis pannus.

ἐξιεῖ. Euacuat.

* Hen. Steph. legendū putat μύουρα.

ἔξουρα. In anguſtum contracta, quæ & μύουρα* nominant.

ἔπουρα. In anguſtum deſinentia, quæ & ἔξουρα

ἐπαλύνων. Spargens: apponitur autem, & ad magis.

* ἐπικέρας. Fęnum græcum, quidam aliam quandam herbam ſic nominatam.

ἐπικτένιον. In mulieribus pubes, quæ vocatur. nam ſupra pectinem eſt, in ſtuppa autem, vel lino pectini inſidentem puluerem in opificio.

F

† Vide ſuperius in dictione ἀμαμηλίδας.

ἐπιμηλίδα. Dioſcorides quidem in primo de materia, genus Meſpili σητάνιον, etiam appellatū, quidam autem mala parua ſylueſtria, quæ & ἀμαμηλίδες nominantur.

† τὴν ἐπιγονατίδα, τὴν μύλην.

ἐπιμυλίδα. † Os, ceu conchula quædam genu tegens, latum, & rotundum, quo genuum commiſſura obtegitur, vulgo patellam vocant.}

ἐπισκληροῖς. Induratis.

ἐπίσχεος. Cunctatrix, cogitabunda, hæſitans.

ἐπίχνουν. Humorem concretum lanuginoſum.

ἐπιγυιώμεναι. Extenſæ, in longum porrectæ.

ἐτύχιον. Palmes, ex quo natum eſt quippiam, vt ex colocynthide.

G

ἐπῶδες. Fœtens, & tanquam male olens.

† Al. ἐποξυτέρῃ.

ἐποξυγερῇ. † Aceto multo vtens.

ἐρυγγάνει. Abijcit, repudiat.

ἐρυγή. Ructus, eiectio.

ἐρικίδες. In craſſiores partes diuiſa hordea, quidam bifatiam diuiſa, nam & ἐρεγμὸν, hoc eſt legumen freſum ab eo, quod eſt bifariam diuidi, aiunt nominatum eſſe: mihi autem παρὰ τὸ ἐρείκειν, id eſt, ab eo, quod ſcinduntur omnia talia, uidetur nomē factum eſſe, quod non bifariam diuidere eſt, ſed frangere ſimpliciter, unde placenta etiam ipſa ex ſeſamo, & melle ἐρείκιον nominatur quoniam facile frangitur.

H

ἔρξ. Dicitur quidem & de iecinore, ſcriptum eſt in plurimis θρίξ, ſignificat autem partem hepatis ſuperiorem, qua iecinoris fibrę à ſe mutuo diuiduntur.

ἐρυγματώδης. Ructuum effectiuus, morbus flatuoſus.

ἐρυθρὸν ſτέαρ. Sanguinolentus adeps.

ἐσαφᾶσθαι. Ad interiorem partem molliens, vel aperiens, vt μασᾶσθαι, quod eſt, quæ ratur.

ἐσφιγμένα. Colligata, conſtricta.

ἐσχίθα. Significat & propè.

ἔτνος. Omne ex legumine fracto decoctum.

εὐάνθεμον. Quod & ἄνθεμις dicitur, & chamæmelum.

εὐφυΐην. Ingenitum corporis habitum, quemadmodum alicubi, & annus εὐθηνίης vocatur, qui fertilitatem efficit.

εὐκάρδιον. Stomacho utile.

εὐνή. Non ſolum ſignificat lectum, ſed & coitum, vt in ſecundo de morbis mulierum, & oſſeuditur uehementiſſime coitu.

εὐοργητότερα. Moratior, ὀργαὶ enim mores ſunt.

ἔφλυβον. Depreſſi fuerunt.

ἐχέτρωσις. Alba Bryonia.

ἕψημα. Quod & σίραιον, hoc eſt muſtum ad tertiam partem decoctum, id eſt ſapa.

ἑψαλόν, autem genus piſcium.

ζ

F

ζειάς. † Farris. † Olyræ.

η

† Cod. quidā manuſcriptus habet ἑψητὸν, qua lectio, & a uiris doctis probatur de hac etiam uoce plura Hen. Steph.

ἠγκάστρωται. Implicatus eſt.

ἠγκυροβόληται. Intus adhęſit, ut in anchora.

ἤδη. Inſuper.

ἠδέλφισται. Amicus familiaris, & tanquam frater factus eſt.

ἡδυντὴν πίσσαν. Odoribus conditam picem, coquitur autem cum aqua, & aromatibus.

ἡδυντὸν ſτέαρ. Adeps in aqua, & aromatibus coctus, & aromata, & unguenta odorifera.

ἡμίεκτον. Dimidium.

ἡμιτύβιον. Lintei craſſioris pars.

G

ἠπεῖν. Percutere & ἠπητῶν percutientium.

ἠοίας. Matutinas horas.

ἠραχνίωκε. Tenuibus ſimul, & multis uenulis, cuiuſmodi ſunt aranearum telæ, implicauit.

ἠρηρεῖσθαι. Firmatum eſſe, innixum eſſe, vel aptatum eſſe.

ἤθεας. Conſueuiſti.

θ

θαλυγόν. Calidum ut a ſole, nam ab eo, quòd eſt θέρεσθαι, hoc eſt calefieri, nomen factum eſt.

θερετρον. Locus ad commorationem ęſtatis idoneus, quidam θέριστρον ſcribunt.

θημών. Aceruus.

H

θηρίον. Lumbricum, & ſæuum vlcus, ut in libro de locis hominis, ſęuum vlcus in corpus aduenit propter hoc, & cum aduenerit ſanies defluens, putrefacit, & tumefacit, cùm in libro de humoribus, unde curatur, ante dixiſſet. Poſtea in alijs, cùm θηρίον dixerit, animalia in inteſtinis conſiſtentia ſignificat, lumbricos ſcilicet, & aſcaridas, quemadmodum & cùm dixerit autumnorum τὰ θηριώδεα, ab aliquo dictorum nominat: uidetur autem & aliquando φλαυρώδεις, ſic appellare.

† Al. ἐκτίτρωσι.

θλάσιν. Fœtus infractorem, quod & † τίκτειν vocatur, nomen in primo de morbis mulierum.

θλασπιόεις. Pro Thlaſpis, ſic appellatæ herbæ.

θαλυγὸν

θολερὸν πνεῦμα. Spiritus magnus, & impellens.
θοάκον. Sedem † vtrinque peruiam.
θράσσεται. Pungitur, ſtimulatur.
θρίξ. Scribitur, & τρίξ, Pilos vocant ſacerdotes, cum apparuerit in ſimo iecinoris in dextra pinnula venula anguſta recta, nigra.

† ἀπὸ τοῦ ... id eſt, qua vtimur ad deyciendũ aluum.

θύη. Suffitus, odoramenta.
θυμιάματα. Suffimenta.
θυμβραίαν. Sic nominat ſatureiam.
θύμων. Ex Thymis, gens autem eſt hæc ex Thracia.
θώρηξις. Vinolentia, vel ebrietas.

i

ἰδνοῦται. Obliquatur, in ſe reſidet.
ἰθαγενής. Ingenuum, vt ait ſapiens, Sed me æque, atque ingenuos honorabat.
ἴκταρ. Propè apud Atticos: Apud Hippocratem verò in ſecundo de morbis mulierum, mulieris teſticulus vocatur.
ἰλλαίνειν. Diſtorquere, vel circumagere oculos.
ἱμερθεῖσαι. Cum uero miſtæ.
† ἰνδικόν. Qui ſcripſerunt nomina medicinarum, vt Mneſtheus, & Andreas Chryſaris, & Xenocrates, & Dioſcorides Alexandrinus indicum nominant zingiberi, decepti ex eo, quod quidam putant ipſum piperis radicem eſſe, ſed Dioſcorides Anazarbeus aperte diſtinxit, & definiuit de zingibere, & pipere. Dioſcorides igitur iunior, qui linguas ſcripſit, ſtirpem eſſe ait in India ſimilem ſtirpi piperis, cuius fructus appellatur Myrtydanum, quia myrto ſimilis eſt.

† Hippocrates in ſecundo de morbis mulierum, prope ſinem, hoc verbo hẽt. Indicũ (quod Perſæ piper vocarunt, & in hoc eſt rotundum, quod appellant myrtidanũ) eũ laſſo, &c. vnde etiam infra in dic. μυρτίδανον ordine. σπογγιάν

ἰνᾶ. Euacuat, & ἴνησις. Euacuatio, & ἰνᾶται. Euacuatur.
ἰξάλην. Perfectæ capræ corium.
ἰξίαι. Varices.
ἴξιν. Rectum progreſſum, vel acceſſum.
ἰξίον. Folium albi Chamæleontis.
ἰξύας. Pars, quæ eſt inter vertebras coxarum, & lumbum.
ἶπος. Potio in curatione oſſis luxati.
ἱππόφεως. Hoc non ſolum lappago nominatur, ſed & carduus, & ſtybum.
ἰσάζουσαι. Adæquantes, mediæ ætatis exiſtẽtes.
ἰσάλην. Pellem capræ, corium.
ἰσχναὶ. Tenues, & ἰσχνὸν, tenue.
ἰχθυόλεπτα. Squamulæ corticum.
ἰχθύν. Squatinæ marinæ pellem aridam: poteſt etiam ferreum vnguem ſignificare, quo in extractione, vel ſectione infantis immaturi adhuc in utero exiſtentis utimur, propter ſquamarum piſcis ſimilitudinem.

κ

καθαπτόμενοι. Sentientes vehementer.
καθετῆρι. Tortili linamento vulneratio, ab eo, quod demittatur in vulnus, in ſecundo de morbis mulierum, † in vulnus indere tortile linamentum ex linteis factum.

† μοτὸν ἀμαρύτου καθετῆρα.

κακαγγελίη. Maledicentia, procacitas.
κακοήθεα. Maligna.
κακοπονώματα. Nocentiſſima.
καλλίφυτον. Quod & capillus veneris, & adiantum nominatur.
καλλιώνυμον. Piſcis cuiuſdam ſic uocati.
κάμμαρον. Et Animal paruæ ſcillæ ſimile, & aconitum, ab eo quòd illius radices ſunt huius animalis ſimiles, ſed neutrum horum intelligi poteſt in libro de locis hominis, inflammatis aſſumpto cammoro, unde a Erotianus* non ſolum ipſum animal cammoro, ſed adhærentẽ ipſi muſcum, ſic uocari ait: Leno autem Herophilus cicutam: Zeuxis autem medicinam refrigerantem.
κανόνιοι. Qui rectis, & b promiſſis * uentribus ſunt.
καρυῖνον. † Edulium quoddam ex nucibus ſic nominat, cuius & confectionem ſcribit in d primo* libro de ulceribus.
καρυκοειδέα. Sanguinea uocant autem id propriè medici.
καρύκη. Lydium edulium varium ex ſanguine confectum.
καρχήσιον. In ſummo velo habens rotulam, & καρχήσια, in ipſo funes extenti nominati.
καταβλακεύουσιν. Paruipendunt.
κατάβλημα. Indumentum data opera factum ad tegendum ſubiectas partes.
καταγυιοῖ. Ad extremum inutilitatis, uel imbecillitatis ducit.
κατακορέα. Vocat ſic, & nimis biliosa excrementa, & pectora κατακορέα, talis humoris generatiua: quidam piloſa intellexerunt, ſed & κατακορέας ἀνθρώπους ſimiliter nominat: pharmacũ quidem κατακορές vel propter euacuatum ab ipſo humorem, vel propter proprium colorem: appellat autem, & ſitim quodam in loco κατακορῆ, quæ. ſ. propter talem humorem facta eſt vehementior, uel ad ſummum intensã, ſic igitur, & eneruare κατακορεῖν.
κατακουρήν. Nouaculæ tonſuram, ſic melius eſt ſcribere, inquit. Dioſcorides, κατακορυφὴν κουρίδιον τομὰν, i. in vertice puellarem tonſutam, τὸ κείρειν. i. tondere hic, & apud Theophraſtũ κουρίζομένη, ideſt tonſa abies pro ſecta.
καταγνύειν. Diffringere, vel diſcindere.
καταλείφειν. Illinere, uel inungere.
καταμέμψας. Qui demiſit cauſa quærendi, facta enim eſt uox à quærendo, quemadmodum & qui quæritur.
κατατειρεῦται. Conſumitur.
κατάστημα. Confirmatio, & animaduerſio, in ſecũdo de morbi popularibus, & κατεστῆσαι animaduertere.
καταφρονέοντα. Remiſſe ſentientem, in maiori de prædictione.
κατάχλοα. Valde uirentia.

A* hoc ego non inuenio in Erotiano Cod. Aldinus habet Ερωτιανὸν * cũ aſteriſco. Alij manuſcripti Ερωτιανός. Aliqui Ερωτιανὸς. vt & Hen. Stepha. Germanicus ἐρόφανος.
B* προσταλμένους. Hen. Stepha. legendum putat προσεσταλμένους.
C* καρυινὸν καρυωτόν τινες ὀνομάζει eſt in Aldino in Germanico autem, & alijs. καρυκὸν καρυκοῦντε ἔδεσμα, ὅπερ ὀνομάζει. ſed iudicio meo non recte: in libro enim de Vlceribus, medicamenti cuiuſdã efficacis καρυκῶ appellati confectio deſcribitur non edulij. arbitror ergo legendum καρυκὸν φάρμακον τι ὅπερ ὀνομάζει, ut illic habetur.
D* Delenda eſt hæc dictio, primo, cum nec & in græcis cod. inueniatur.

κατειλλόμεναι. Colligatæ. E

κατενόει. Reſipiſcebat,quaſi expergiſcebatur.

κατεπλήσσετο. Stupidus factus èſt.

καταβολῆσι. Circularibus initijs paroxyſmorum.

κατήρτυε. Placidũm, & temperantem reddebar.

κατ' ἰητρεῖον. Ad chirurgiam pertinentia.

κατοπτῆρι. Eo inſtrumento, quod ἑδροδιαστολέα, i.ſedem dilatans vocant, vt & διόπτραν inſtrumentum,quo mulierum natura dilatatur, & inſpicitur.

καταμοιβάδια. Subaudiendum eſt uici, vt κατα-στασία.

καυλός. Radix quidem herbæ Silphium proprie vocatur, Caulis autem,& ſuccus,vt aliorum. Scribit igitur ipſe in libro de ratione victus F acutorum , vel Silphium., vel caulis , vel ſuccus.†

†Additur ī co. Hen. Ste. ἔστι καὶ καυλός τις τόπος, idest eſt & Caulus, locus quidam.

καύσωμα. Inflammationem,in primo de morbis minore.

καυτῆρα. Aereum Calamum quendam perforatum in ſundo,per quem cauteriolum apparẽs demiſſum vtere poteſt.

κάγχρυος ῥίζαν. Thureradicem: cum autem pluraliter dixerit τὰς κάγχρυς, toſta ordea intelligenda ſunt.

κέδματα. Ex fluxu diuturnas affectiones, uel in omnibus articulis, vel præcipue circa uertebrum coxarum:proprie*autem tibi hoc expoſuimus,ſicut & alia quædam verba.

**ἰδία, ideſt ſeparatim.*

κεκωμῶσθαι. In ſomno eſſe,uel veterno. G

κεγχραλέον. †Aſperitatis effectiuum: ſic & aſperitas nominatur gutturis,& in pulmone ſtrepitus,& aſperum,& aſperari,& aſperationes ſimiliter ſignificant.

† κεγχραλέον. Cenchri effectiuum: ſic autem tum aſperitas, nominatur faucium: tum ſtrepitus qui in pulmone fit. Sic & τὸ κεγχρεῖν. & τὸ κέγχριται, & οἱ κεγχρασμοί, proportionale ſignificant.

κεφαλοειδοῦς. Caput habentis.

κιγκλισμός. Breuis, continuata motio ; à Cinclo animali.

κιθαρόν. Pectus.

κιών. Beſtiolarum congregatio; quæ triticum comedunt,quarum unaquæq; cion nominatur, in fine ſecundi de morbis mulierum nomen eſt.

κληῖθρον. In gula locus ſub tonſillis.

κλιμακίον. Tranſuerſi in ſcalis ligni: quidam autem κλιμακίον ſcribunt, ſine ι, & per climacium,altera quędam talis. H

κλισμόν. Lectum, in ſecundo de morbis mulierum.

κνημίου. †Crutalis,ſi ita dici poſſet.}

†τοῦ τῆς κνήμης

κνήματα. Raſuræ,& κνῆσαι radere.

κνῆστρον. Idem quod κνίστρον, inſtrumentum ſcalprorium.

κνήστει. † Cultello quodam} eſt autem cultellus quo raditur caſeus.

†τῷ τυροκνήστει

κνιδώσεις. Punctutæ quędam uellicationis modo,quales ab urtica herba fiunt.

κνισμὸν. Vellicationem:quidam autem ariditatem oculorum intellexerunt.

κνύζα. Factum nomen eſt ad imitationem ſtrepitus. Sed & leniter ſuſpitans, κνυζώμενος dicitur ab eodem,& in canibus mugitus,κνυζηθμὸς, ideſt gannitus.

κόγχον κεραμίδα. Hoc eſt figlinum uas, nihil plus ſignificat , quam κέραμος ; id eſt Figlinum vas.

κόγχον. Concham hiatulam.

κόκκαλον. Plurimi nucleum nucis pineæ. Dioſcorides autem cnidium coccum diminutiue.

κόκκωνα. Coccum communiter appellatum,non cnidium,quod ipſum aliquando coccum ſine additione nominat.

κόλλικας. Rotulas, & illud{ Ariſtophanis } in Acharnenſibus , κολλικοφάγε . i. Rotuliuora Bœotiole,de paruis panniculis dictum eſt.

κολοκύνθης ἀγρίης Colocynthidem.

κοπρίων. Fauorum: plurimi autem ſcribunt κυρίων. Significat autem expreſſorum.

κορίον. Herbam,quæ hypericon nominatur : habet autem fructum κορίῳ ſimilem.

κόρους. Ex ramis adnaſcentias , nouas germinationes.

κορυφάδων. Orarum † contractionis ad vmbilicum.

† τῶν κορυφῶν.

κοτίδι. † Neruo ceruicis,}cerebello.

†τῷ ἰνίῳ.

κότινον. Syluestrem oleam,ſiue oleaſtrum.

κοτυλίδα. Concauitatem vertebri coxæ , & ita † aduinctis libro † de curandis luxatis,}& in ſecundo de morbis maiore.

†Mochlico. ita inferius.

κοτυληδόνας. Ora vaſorum in vuluas deſcendentium,vt in libris de Hippocratis Anatome demonſtratum eſt.

κοχώνην. Iuncturam in vertebris coxarum ad ſedem, propter quam omnis locus circa ſedem ſic uocatur.

κράδαι. Fici rami maiores.

κραίνουσι. Deſinunt.

κράμβη. Crambes decocto.

κριγμόν. Nomen factum eſt,odioſum ſonum,in ſecundo de morbis maiori.

κρήγυον. Bonum.

κρημνοί. Labra vlcerum,ut in libro de locis hominis:& alæ pudendi muliebris.

κρησέρα.* Farinæ tritici,euolatio,quam uocant, & ſacculus quidam lineus.

**Anto. cod. habet κρησέρα, & ita Erotianus.*

κριμνά. Craſſiores farinas : cum autem dixerit, κρίμνα ἀλφίτου ἁδρὰ craſſiſſimas farinas ſignificat.

κροτώνας. In pulmone cartilagineę concauitates. In primo de morbis.

κρότωνος ῥίζα. Crotonis radix : hoc Aegyptij cicion nominant.

κυάμου καρπόν. Fabæ fructum. Dioſcorides*ait ipſum hyoſcyami dicere : ſic enim in primo de morbis mulierum. Quidam autem Aegyptiæ intelligunt.

**Cod. quidā omnes græci quos uiderim habent, Dioſcorides. Scio tamen Galenum citare libros Dioclis de morbis mulierum.*

κύαρ. Acus foramen.

κύβιτον. † Os cubiti,qui & cubitus.} Dioſcorides autem nodum brachij ſic nominari ait.

6. Epi. ſect. 2. com. 44.

†τὸ ὠλέκρανον. καὶ ἀγκῶνα.

κύβαλα

κύκλοι προσώπου. Malæ, in primo de morbis maiori.

κυλιχνίδα. Et paruum calicem, & vaſculum medicinale.

κυρβασίην. Pileum acutum, quem,& Tiaram.

κυρήβια. Paleæ, ſignificat & furfures, & hordei purgamenta.

κυρίοισιν. Diebus quibus ad talia iudicanda creditur.

κύσθον. Podicem.

κύστιγγα Veſicam paruam.

κώδυες. Capita papaueris:

κοιλὸς. Concauum in vulnere, aliter membrum in vulnere. καὶ βέλτιον ἰσχυρώς.

†καταφορά. κῶμα. † Somni vehementis impetus} ſcriptus eſt autem, ut ſcis, à nobis de hoc libellus.

κωνίαν. Vinum picatum, inijcitur cum cortice piceæ ſemihemina in uas figlinum; & aliqui quidem excolant, poſtquam ebulliuit, alij uero prætermittunt.

κωφοὶ. Languidi, inualidi κωφοῖ vero verbum tertiæ perſonæ tertiæ coniugationis, languere facit, & retundit, ſignificat.

A λιβηρῷ. Humido.

λίβος. Deſtillatio quædam oculorum fluida, facta eſt autem vox παρὰ τὸ λίβειν, i. ab eo quod eſt ſtillare, quod proprie uidetur ſignificare guttatim cadere.

λιγνυώδης. Denigrans, λιγνὺς enim nigra.

λίθον μύλακα. Quem & molarem uocant, cochlacem.

λιμακώδεις. Humidi & herbacei.

λίπα. Oleum. In ſecundo de morbis mulierum.

λείριον Lilium, Oleum autem ex eo aliqui λείρινον, cum litera ν, ſcribunt, aliqui uero ſine, ν, λείριον. Vocatur autem non ſolum κρίνινον, id eſt, liliinum ſed ſuſinum, & anethinum. — De hoc ſupra dictum eſt in litera ἄνθινον: vnde hic legẽdum puto ἄνθινον. non autẽ anethinum.

B λοῦν. Non ſolum lauare, ſed, & humectare: ſic λοῦσθαι, id eſt lauari duo ſignificat apud ipſum & alia ſimilia.

λυπρὰ. Nuda & arida loca.

λύσιες. Interualla, quibus articuli inter ſe diſiuncti ſunt.

λυσσώδης. Inſaniens.

λ

λαβή. Initium acceſſionis febris, maxime autem ex circuitione.

λαγνίη. Significat aliquando etiam ipſum ſemen, vt in libro De natura pueri: Sic, & τὸ λάγνευμα, id eſt ſemen.

*Al. λαγώπυρος. λάμπυρος. † Lagonate appellata herba

λαμπτὴρ. Quem multi φανὸν, hoc eſt pharum, vel lampadem nominant, In ſecundo de morbis maiore. Apud alios, & maxime atticos, in quo ligna comburebantur præbentia lumen. ſed & fax, & lucerna aliquando λαμπτὴρ nominatur.

λαπαχθῆναι. Proprie quidem euacuari, propter hoc autem, & μαλαχθῆναι id eſt mollire.

λαμπυρά. Spumoſa, ſplendet enim ſpuma.

λάσιον. Sindon, Linteum.

λεβηρίδα. Serpentis exuuium. Quidam autem concham vacuam.

λέγνα. Extremitates oris vuluæ ex tranſlatione: ſic enim uocantur, ab extremitatibus indumentorum: nominat, & alibi extremitates has ἀμφίδια.

λέκιθον. Quod eſt intra lentis corticem.

λεπάδες. Petris adhærentes conchæ.

λεπτά. Sic aliquando uocat rara, ut in libro de locis hominis.

λευκὴν ῥίζαν. Albam radicem dracunculi.

λευκοῦ ἴου καρπόν. Albæ uiolę ſemen uocati ait Dioſcorides.

λῶς. Omnino, *omnia.

λιβανωτῶν καρπὸν. Ipſum forte appellatum ſic thus, quoniam ſemen thuris arboris in vſum uenire neſcimus.

μ

μαγίδα. Et velut offam, & maſſam, & magnam magdaliam.

C μακρόπνους. Scilicet ualde ſpirans, vel per longum interuallum ſpirans.

μαλάκια. Sic vocantur quæcunque aquatiliũ* ſpinam non habent, ut polypus, & loligo, & ſepia, & vrtica: hæc* enim, & ſanguine, & viſceribus carent. — *Al. ſpinas. *δὲ i. autem.

μαλθώδεα. Mollientia, † & velut cerea, μάλθη enim cera eſt, & maxime mollita. — † κηρώδη, i. vel cerea.

μαρίλη. Quam multi θερμοσποδιὰν, id eſt cinerem calidum vocant.

μάσθλης. Caloris.

μάσσειν. Non ſolum miſcere uel ſubigere, ſed etiam exprimere, ut in primo de morbis maiori.

μάσσον. Plus, in maiori de prædictione.

μάτος. Quæſtio & inquirere* ματεῦσαι.

D μαχαιρίδι ὀξυβελεῖ. Cultello acuto, phlebotomo. — † Al. ματίεω

μαχαιρίδι σικυώδει. Scalpello medico uentroſo.

μέλαινα. Dicitur & morbus ſic ex nigra bile conſtans.

μέλαιναν ῥίζαν. Aſphalathi atomatici appellati radicem..

μελαῖνις. Cum accentu circumflexo Dioſcorides legendum putat, μελαῖνις capra. μελαινὶς, vacca & ſignificari ait ex Melenis. Vrbs autem ipſa ad Criſæum campum ſita ante Criphium, paſcua bona habet, & bonum lac gignentia, ut inquit Dioſcorides.

μελάνιον. Quod eſt in Prognoſtico. Quidam con-

coniunctim legunt, vt ſit denigrans: quidam autem diſtinguunt, viride uel nigrum ἰὸν, pro eo quod eſt exiſtens. E

μέλαν φαρμάκον. Nigro medicamento: hoc quomodo paretur, in libro De Vlceribus ipſe docuit.

μέλαν τὸ κύπριον. Cyprium cinerem, quo ad oculos utimur.

μελεδαίνοντι. Curam habenti, curanti, & μελεδὼν. cura, non ut apud Homerum triſtitia.

μελικρᾶτα. Non ſolum ſitanem, ſed & cum melle miſtum, ut in primo de morbis maiori, in eodem autem, & μελίχροον nominat huiuſmodi uinum.

μεμάρυκεν. Conuoluit, à lanis quæ nentur. F

μεμιασμένον. Fœdatum, ut eſt apud poetam.

μεμελανωμένους. Quidam refrigeratos, quidam autem induratos, & lapideos putauerunt.

μεμωρωμένα. Carentia ſenſu.

μεσοδμή. Obſtaculum trabis ligneæ ſeparans in vna domo in duas partes diuiſa, tanquam *columna quædam in medio poſita, quidam autem, & ſuperpoſitum tectum μεσοδμὴν vocant.

*μεσοδμὴ. *Hen. Steph. legendum putat μεσοδομὴ

μεσόβλημα. † Vt ſi, *μεσίντη, dixiſſet.

† Al. μεσοβληθέν.

μετακέρας. In libro De ratione uictus acutorum, lactea commiſtio.

*Al. μεσεντέριον.

μηκώνιον. Peplium uocatum, quem, & † ſuccum papaueris} nominat. G

† μηκωνίτην.

μήλη διαστομωτρίδα. Specillum ad diducendum, ad aperiendum idoneum,

μήλην ἐνωτίδα. Specillum auricularium.

μήλην ἰσχυρήν. Specillum vulnerarium.

μήλη πλατεῖα. Specillo lato in modum rudiculæ.

μήλης τῷ πλάτει. Cyathulo oculari ſpecilli.

μῦλαι *. Ouiculæ.

† Al. μήλαια.

μηλιὰς. Ex Mele inſula.

μηλιάδος γῆς. Chalciditis, vel aluminis ex Melo.

μηλιάδι. In primo de morbis minore, μηλιάδι inquit a Melo inſula.

μήτρη. Tegmen, & tanquam inuolucrum quoddam ἐπιδιδυμὶς nominata: eſt autem uaricoſus quidam tumor in ſummo imminens didymo. H

*μασᾶσθαι. Mandere, edere.

*Cod. antiqui duo habent μα σᾶσθαι

μύση. Præcluſio: ſuffocatio.

μυοχάνη. Epitheton hiantis, Si autem μυριοχάνη ſcribatur, in millibus fuerit hians.

† ὑπὸ ἀνοσπίου habet: codex Aldinus, alij ὑπὸ πισσίρου. Ego uero legendum puto ὑπὸ περσῶν, i. a Perſis unde ſupra † dictione ὑπὸ ... in margine & inferius in dict. σφαγγέλιον

μύρρα. Apud Aeoles σμύρνα, id eſt mirrham, duplici ρ ſcribitur.

μυρτίδανον. Plurimi quidem piper, Dioſcorides, autem Anazarbeus in primo de materia, ad naſcentiam inæqualem, & tumidam circa myrti ramum. Atq; Hippocrates fructum ſic nominat ex arbore, quam ipſe ait † ab alijs} appellari piper.

μύτις. Vocatur quidem ſic, & in ore ſæpiæ atramentum, & piſcis quidam ab Hippocrate ſignificatur.

μυττωτόν. Intritum Dioſcorides eſſe ait alliorum vel ceparum.

μώλυζα. Allium ſimplex caput habens, & non diuiſum in ſpicas: quidam autem moly herbam.

μωλυόμενα. Paulatim extabeſcentia.

Ν

ναυσιώσιες. Effuſiones ſanguinis, quas & ἐκχυμώσιας appellat: tranſlatum eſt autem nomen ab ijs, qui in nauſea ſanguinem uomunt.

νέον. Nuper, vel nouum.

νεόμενον. Natantem, aduenientem, ab eo, quod eſt νεῖσθαι, hoc eſt uenire, in primo de morbis mulierum, utrunque, alterum in *loco, alterum in {partu imperfecto.}

*χωρίον. † ἐμβρύῳ ἀτ. † Al. ἀπε...

νωχελεῖ. † Impotens eſt.

νυκτάλωπες. Per noctem non uidentes.

Ξ

ξηρῇ σφακελώδει. Videlicet gangræna, vel aliquo hoc generaliori morbo.

ξύσμα. Quod uocatur pruritus.

Ο

ὄα. Quæ à multis οὖα vocantur, id eſt ſorba.

ὀαριστῆρες. Viri.

ὀαριστίδιον. Palmitum vitis.

*ὀισυπαιγός. Sordes inter pilos capræ naſcens, & maxime in eis, qui circa ſedem ſunt, conſiſtens.

*οἰσύπην legit Hen. Steph.

οἰσοφάγος. Ventris ſtomachus, tanquam *guttur quoddam exiſtens.

*οἰσοφάγος quā dictione ſuſpectā habet Hē. Steph.

οἰσυπίδας. Ouis ſordem, hoc eſt lanam ſordidam.

οἰσυπίδες. Ouis ſordes conglobatæ, ſignificat, & lanæ ſordidæ vellus.

ὄκρις. Eminentia oblonga.

ὀλιγρόν. Male olens, vel nigrum, à ſepiarum atramento *.

*ἔλαιον.

ὀλισθρίζοντα. Labentem.

ὀλοκανίτης. Herba quædam agreſtis oleracea.

ὅλον. Atramentum ſepiæ.

ὀλώδεα. Turbida uel nigra.

ὀλοφλυκτίδες. Puſtulæ, quæ ſubito erumpunt.

ὀνίσθαι. Per *axium conuerſionem extendere, ὄνοι enim & ὀνίσκοι, axes ſcribitur, & κατονίσθαι.

*forte axē legendi.

ὄπλα. Funes ex ſtuppa, vel lino, uel cannabe.

ὀπός. Succus ſilphij per excellentiam, quemadmodom & *thyrſus: vocat autem ſilphium etiam radicem ſolam.

*καυλὸς.

ὀπου

ὀποῦ καρπὸν. Silphij ſemen quod & folium ſingulariter, & magydaris à quibuſdam uocatur. A

ὀγχέασθαι. Commiſcere contemperare.

ὀρθοπαρείην. Cibo quantum in diem ſatis ſit.

ὀρεοκαγκαλίδιον. Alia ſcriptura ὀλοκαυτίδος. de qua ante dictum eſt: ait autem Dioſcorides in monte natam ὀρεοκαυτίδα nominari.

ὀρθοδίων. Vſque ad cauſam extenſorum.

ὄρρος. Sacri oſſis extremitas, quod etiam ὀρροπύγιον uocatur.

ὄσχεα. Sacculus teſticulorum.

ὄσχος. Circa os uuluæ flexuoſa extuberantia: ὄσχεα enim, & μόσχος, palmites, & clauiculæ: idem autem, & ἀμφίδιον, & λύγοι, nominat.

ὀτίδος. Auis, Ariſtoteles, ὠτίδα per ω, uocat, Xenophon autem in primo Cyri expeditionis ὀτίδα per ο, ſcribit. B

π

παλινοπτα. A ſole auerſa.

παλῦναι. Inſpergere.

παράλαμψις. In nigro oculorum ſplendens cicatrix, eo quod aliquanto craſſior ſit ægide.

πάραλον. Species tithymali. vocatur autem, & quædam braſſicula πάραλον marina.

τοὺς ἐπιδιδυμίδας.

παραστάτας. †Quædam uaſa ſpermatica,} in libro De uenis, qui adiectus eſt libro de curandis luxatis.

† παρὰ φᾶσαι μετὰ ἀπάτης.

παραφᾶσαι. Aberrante manu attingere,} cum deceptione, vt, & ἐπαφᾶσαι inijcientem manum attingere: hinc & occulta loca iuxta muliebre pudendum παραφάσιας nominat. C

παραφρόσσειν. Deſipere, vt, & ἀλλοφάσσειν, tumultuari, cum tenui autem legendum eſt, non ut quod eſt ante ipſum παραφᾶσαι, ineſt enim in eo τῆς ἀφῆς, id eſt tactus nomen.

παρθένιον. Millefolium, uocatur autem παρθένιον, & anthemis, & helxine, & mercurialis, & amaracum, ſed & Dioſcorides *nunquam ait intelligenda eſt uel helxines, vel mercurialis ſpecies parua habens folia.

*μήποτε, i. nunquid per interrogationem.

† ἐγχρειλίτης.

παστιλλίτης. † Panis uel farina milij ſubtilis} πασπάλη vel πάσπαλος enim milium eſt.

πασσαλίσκῳ. Paruo palo, diminutiue.

πατταλίζουσιν. Nomen fecit, errantes, & reſumentes in differendo ſignificare uolens.

πέζαι. In ſecundo de morbis mulierum ſic ſcriptum eſt, & pedes tumeſcunt *pueri maxime. Zenodotus quidem in genitum vocabulis πέζαν ait pedem uocare Arcades, & Dores. Hippocrates autem uidetur vel planitiem appellatam pedis ſic nominaſſe, vel talos pedum.

*πέζα.

πέλλα πελλά, ὑπόκιρρα. Liuores ſubfului, hæc eadem, & πελιδνὰ uocat. Zenodotus autem in uocabulis genitum Sicyonios ait giluum πελλὸν nominare.

πομφολυγώδεις. Vel humore, & humiditate pleni, vel ventoſi.

πέπλιον. Quod, & peplis, & portulaca agreſtis.

πέπλος. Idem, & humilis ficus, & papauer ſpumeum, & †ſuccus papaueris.}

περητηρίῳ. Terebro recto, & acuto: eſt enim, & aliud chœnicis.

*μηλώτιον, cuius medicamenti purgatorij ſæpius habetur mentio ab Hippoc. ut in fine libri quarti de diæta acut. & in lib. de fiſtulis. & in 7. Epid. non procul a fine.

περιεστέλλετο. Indumentis ſeipſum tegebat,

περικεκαμπύλωνται. Inflexi, adunci: & curuati.

περινήματος. Circummundationis.

περινεῖ. Circuminundat. circumnatat.

περίνεῳ. Perineo, eſt autem locus inter ſcrotum & anum, ubi veſicæ collum eſt.

περιερύσας. Qui circumlacerauit.

περιπόδιον. Circulariter ſub pedibus exiſtentem, & infra.

περιρραγῶδες. Perfractum utrinque.

*πέρκναι. Nigricantes, & liuentes.

περόνην. Aliquando quidem os totum cubiti, aliquando quidem adnaſcentiam oſſis, aliquando adnaſcentiæ tumorem.

*Hen. Stepha. arbitratur legendum eſſe πέρκναι ex Erotionis auctoritate.

περυσινάς. Anni præteriti vinum, tanquam περυσινάς, hoc eſt anni præteriti quoddam exiſtẽs, vt ἐνεστῶτα nominat τὸν αὐτοετῆ, id eſt, eiuſdem anni.

πῆριν. Perineum, in libro autem de hæmorrhoidibus, & fiſtulis, & ſedem dicere uidetur.

πιεστῆρι. Inſtrumento, quod †fętus imperfecti infractorem} uocant.

† ἐμβρυοθλάστην.

πικέριον. Butyrum.

πιτυΐδι. Picea reſina.

πιτύλοις. Remigationibus, vel remis.

πλαταμών. Eminens in mari petra læuis, & *humilis, circa quam dilatantur fluctus.

πλεκτανέων. Cirrhorum, apprehenſionum circumplicantium.

πλινηρὰ. Mucoſę, & πλίνα mucus.

πλευμᾷ. Pulmonarius fit, vel tabeſcit.

πλεύμωσις. *Corruptio, vel pulmonaris affectio.

*φλόος.

πλήμνη. Modiolus rotæ.

πλήσιγγες. Ferulas, ab eo quod eſt πλήσσειν, ideſt percutere.

πνευματώδης. Et inflatus, & difficulter ſpirans: uocat enim ſæpe, & ipſam difficultatem ſpirandi ſpiritum.

πυὴ. Primæ lactis partes ex ſeipſis coagulatæ.

D ποίην. Quæ habet folium ſimile uiti natura, ut ciſſampeli appellatę ſpecies.

πολυγρᾶν. Multiuorę, καὶ γένος αἰζηῶν ἔγχατι ποδίμνα. Callimachus pro eo, quod eſt deuorauit.

πολύκαρπον. Cratægonon appellatum, {genus herbæ.}

πομφοί. Puſtulæ putis tumentes, ſimul & liuidæ, & rubentes.

πόσῳ. Modico.

ποτάινια. Recentia, Dores.

ποτὶ. Aliquando.

πρὸς. Præterea autem.

πράμνιος. Vinum quoddam ſic appellatur, ni-

grum

grum,& auſterum.

πρηνὴς Ad terram pronum.

πρήσμα Inflatio,& πρήσιος,inflationis & πρησμα-τικώτατον maxime inflatiuum.

πρεσβυτίας.Morbos quoſdam ſic nominat, qui in prouectis ętate fiunt,nam & ipſos ſic aliquando uocat ætate prouectos.

πρόκα.Repente.

προκώνια. Ex nouis hordeis farinas: quidam autem ex non ſiccatis ſolas.

πρoνοίδ᾽ ἰατροχειρίδιον.† Phlebotomo.

† al. προνοίᾳ μαχαιρίδι.

προπαλλακείνει. Procidit, prominet in anteriorem partem.

προμυλλαίνας.Protendens extra labra.

προσέχει ἡ νοῦσος. Pro eo, quod eſt permanet morbus in ſecundo de morbis maiore.

προτρέπεσθαι.Mutari.

προσωδέστερον. Graueolentis ſine iota, cum iota autem προσοιδέστερον à tumore facto tumidius ſignificat,ut in ſecundo de morbis maiori.

προτεινόμενοι. Protendentes.

πρόφυσιν.Germinationem.

πυθμενόθεν.†Non omnino} factum eſt autem nomen a fundo uaſorum,tanquam ſi,integre,diceret,vel perfecte,vel planè,vel ab initio, vel omnino.

† Neſcio quid ſibi uelint hæc uerba οὐ δὲ ὅλως, cum Gal. 2. de diæta ac. 4. 2 dicat πυθμένοθεν Hippoc. ſignificari uel τὸ παντελῶς, i. penitus, uel τὸ ἐξ ἀρχῆς, i. ab initio: uel igitur delenda ſunt hæc uerba uel pro οὐδὲ ὅλως legendum uidetur παντελῶς.

πυρίας. Feruentes [a]panes[a],vel fragmenta accenſa ex ſcoria ferri.

πυρῆνας.Grana,dictum eſt de Thure,

πυρὸς ἀγρίου.Eryſipelatis.

ρ

ῥαγῆσαι. Significat aliquando collectim impetum faciens,ut in ſecundo de morbis maiore, & αἱμορραγίη ipſa, hoc eſt ſanguinis effuſio, ab hoc compoſita eſt.

A[a] ἀναχλάσας.

ῥαιβοειδέα.Retortum.

ῥᾷον. Paratius,& facilius,nonnulli quidem feracius,copioſius ve intellexerunt.

ῥαφίω. Subula, qua perforantes artifices talium commodos vſus lini traiectioni faciunt.

ῥέγχειν καὶ ῥέγχος.Ronchus, nomina facta ſunt ab eo ſtrepitu, qui in ſtertendo fit, ut & ῥέγκειν,id eſt ſtertere.

ῥέμβει.Errat.

ῥέμβων.Errationem & quædam alia, ab eo quod eſt ῥέμβεσθαι,hoc eſt circumagi.

Quidam Codi. habent ῥέμβει καὶ τὸ τινὲ καὶ ὅλο, i. ῥέμβει errationem quadã; & uacatione, cuius etiam lectionis memi-nit. Hen. Steph.

ῥηγμῶν.Sciſſuris,Fracturis.

ῥηνάσιν.Agnis.

ῥηνίοισιν.Agnis.

ῥηνίκας.Pelles agninas.

ῥηνός.Agni.

ῥηχίησι. Tanquam inundationibus: nam ῥηχίη tanquam inundatio quædam eſt.

ῥίζα. Sic uocatur herbula quædam ſine caule, & ſine flore, & ſine fructu, habens tria folia ex omni parte longa humi iacentia duorum digitorum magnitudine, ſimilia folijs anchuſæ, radicem autem tenuem leuiter purgantem.

ῥίζαν δρακοντίου.Radicem dracunculi.

ῥικνόν.Rugoſum.

ῥοικά.Retorta.

ῥόμματος. Liquoris ad ſorbendum, vel actus ipſius ſorbendi,hoc eſt ſorbitionis.

ῥόα.Ex moro mora immatura,& ſiccata,& contuſa, ut obſonijs inſpergantur, vt & proprie appellatus rhus, vt Dioſcorides in primo de materia inquit.

ῥόφητον. Sorbitionum, vel omnium,quæ quoquo modo ſorbentur.

ῥύματα. Ab eo quod eſt ῥύσασθαι,id eſt ſeruare remedia.

ῥωγματίας.Fractum aliquid intus habens, quem & ῥωγματίαν nominat.

σ

σαρκώπους.Quę diſtractos,& diſtantes habet digitos pedum.

σαρκάζειν. Proprie quidem per labrorum mortum ſubſannare.Hippocrates autem, & ſummis labris contractis uellere aliquid.

σατυρισμοί.Circum aures prolixi tumores†duratum concretionum carnis in ſeipſam conuolutæ.} Quidam autem pudendorum intenſiones intellexerunt.

† τῶν ἀδένων

σαυρίδιον. Naſturtium herba à figuræ ſimilitudine,eadem,& cardamum uocatur.

σελάχεα. Sic vocantur omnes piſces, qui ſquamas non habent,& animal pariunt.

σιμός. Deflexum & plurimum diſtans labris, quod &[a] ἐκπεπλαγμένον nominatur.

[a] Hen. Steph. coniectatur legendum eſſe ἐκπεπταμένον.

σηραγγώδη.Laxa,rara, multis foraminibus diuiſa: hæc enim foramina σήραγγες, & σήραγγας uocantur,& tale corpus σηραγγῶδες, & σηραγγῶδες,hoc eſt foraminoſum.

σησαμίς[a].Seſamidis appellatæ.

σητανίω. Præſentis anni tritico,hoc eſt, uere ſato.

σητανώδη. Vel ex præſentis anni frumentis, uel ex excuſſis, & tenuibus farinis, hoc eſt purgatis.

Hen. Steph. arbitratur legendum, eſſe σησάμη genitiuo caſu.

σιάλου δ᾽ αἰετοῦ καὶ σιάλου αἰγός.Pinguis conuiuij,& pinguis capræ.

σιαλώδεα.Pinguia,optimata.

σιδιοειδής.Luteas†ut cortex mali granati.

† uel pallidas

σικύην ἄτμητον. Cucurbitam agreſtem indiuiſam.

σικυώνη. Quatuor ſignificat apud ipſum, colocynthidem,Pyro ſimilem cucurbitam,medicinalem cucurbitam fundo carentem, & coni ſimilem cucurbitam.

σικυώνης σπόγγον. Colocynthidis interior pars.

σικύδα. Pyxidem, ſignificat etiam aliàs nomen hoc,fictile quoddam uas, in quod farina inijcitur.

σινάμωρα.Quæ mali moris ſunt.

σηρᾳ

ε

σιραίῳ. †Dulci decocto. — †H. Steph. pro sincero suſpicatur legendum eſſe. γλυκεῖ ἑψήματι.

σινωρίς. Malitia inſidiatoria, cauſa occulta.

σκαφίδα. Attici quidem paſtoralem mulctram vt aliquando dicunt, ſitulæ, & mulctralia facta, quibus mulgebant: Hippocrates autem marinam concham prolixiorem, quam multi μύακα id eſt mutilum uocant.

σκ ἕδρη. Exactu.

σκελιφρός. Aridus, contractus.

σκιταγρίδιον. Effracte, nam σκίταγρος ipſe, i. faſcia a fabrilibus nominatus eſſe aſcijs videtur.

σκέψις. Conſideratio, concluſio, in ſexto de morbis popularibus.

σκαυγεῖ. Cæcutit.

σκηπτέσθω. *Concludatur.

σκίμφθη. Duo ſignificat apud ipſum, & diuiſum fuit, & admotum fuit.

σκλήμασι. Arefactione, contractione.

σκληρά. Deſiccata, & ab eo omnia eadem ratione.

σκληρύνει. Deſicccat, & σκληρύνεται. deſiccatur.

σκορδινᾶσθαι. Extendi, & maxime cum *hiatu. — *χάσμα.

σκύρος. Callus, & σκυρωθῶσι, occalluerint.

σκύμψαι. Verberare, ſecare, diuidere.

σκύτα. Quæ in articulo ceruicis ſunt.

σμηκτρίδα γῆν. †Cretam terram albam, qua fullones utuntur.} — †κιμωλίαν.

σμωδικοῦ. Ad uibices ſanandas apti, ad σμώδικας, hoc eſt liuores, qui ex percuſſione fiunt proficientis.

σπαδών. Conuulſio, fœmininum nomen.

σπαργᾷ. Luxuriatur, turgeſcit.

σπατίλη. Humidum excrementum.

σπέρμα. Significat etiam fructum.

σπερχνή. Feſtinans, aſſidua.

σπογγοι. In faucibus *tonſillæ, quarto de morbis popularibus. — *ἀδένες,

σποδίτῃ ἄρτῳ. Pane ſubcinericio uocato.

σποράδες. Differentes, non eiuſdem generis. aliæ alijs *conuenientes. — *συμβαίνουσαι. id eſt conuenientes.

σταδηνύς. Dioſcorides ait, ſtadijs menſurans ambulationes.

σταλαγμοῦ. Deſtillationis à capite.

στέαρ ἡδυντόν. Adeps in aromatibus quibuſdam, & aqua coctus.

στεῖλαι. Supertegere, inungere.

στενυγρῶσαι. Anguſtare. Quidam autem claudere humidorum exitus, & ſiccare.

στηθοειδεῖ μαχαιρίῳ. Scalpello medico latiore.

στεατώδης. Adipe obeſum.

στῖον. Calculus, lapillus, στῖαι enim ſunt iuxta mare calculi, & στιώδης hinc, durum.

στιφραί. Aridæ contractæ.

στοίβης καρπόν. Lappaginis ſemen.

στολιδωδέστερον. Rugoſius.

στομάργον. In ſecundo de morbis popularibus Dioſcorides ſic ſcribit, & ſignificari ait, loquentis furioſe. Alij στυμάργου ſcribunt, & nomen proprium intelligunt.

στόμβον. Grauiſonum, grauiter ſonans.

στρεβλαί. Quos & ſtrabones nominant.

στροφεῖ. Dolorem inteſtinorum præbet.

στρέφεται. Tãquam inhabitat, in libro De aeribus, & locis, & aquis.

στρογγύλον μήλων. Spathomelen ſpecilli genus.

στρογγύλου. *Piperis, ipſe enim ſic ſcribit, & Indicum, quod uocant Perſæ piper. in hoc autem eſt quiddam rotundũ quod uocant Myrtidanũ {id eſt piper.} — *Myrtidanum, vide ſupra dictione Indicum, & in dict. Myrtidanum.

στροβιλόν. Vertibulem, in libro De hemorrhoidibus & fiſtulis.

στρυμάργον. Agnoſcit, & hanc ſcripturam Dioſcorides non ſolum στομάργον. Atque hoc non vt proprium nomen exponit, ſed furioſe affectũ circa rem ueneream ſignificari ait, dicta enim eſſe apud Hippocratem, & alia eodem modo epitheta, ut myochaite, ſarapos ῥυπαλώπηξ, vel gripalopex, ſed & apud Eraſiſtratum ait Rhinocoluros, hoc eſt qui mutilatis naribus eſt.

στυπτηρίη χαλκῖτις. Quã ſimpliciter uocamus chalcitim {vulgo uitriolum uocatur.}

συγκομιστοὶ ἄρτοι. Sordidi panes, quod omnes ſimul farinæ colliguntur, & non ſecernuntur.

σῦκα. Tumores carnoſi in partibus palpebrarum facti.

σύκιον. Ficorum aridarum decoctum.

συκῆς. In primo de morbis mulierum, & fomentum συκῆς à radice, æque atque συκέας hoc eſt mori, quod alibi tanquam exponens ait mori, radicis.

συλλοχίας. Congregationes tranſlatio à congregatis {in exercitibus.}

σύμπηγμα. Vel humor quidam concretus, vel †internus tumor, } vel hypoſtaſis, vel *callus, & melius in ſexto de morbis popularibus dicit. — †ὁ τῶν λοχεῖ. †ὑπόστημα. *πῶρος.

συναρθμοῦνται. Coaptatur.

σύνδεσις. Significatur aliquando, & tanquam denſitas, & aſtrictio.

συνδιαιρεῖται. Conduplicatur.

συνεκχυμῶν. Commiſcere, & contemperare ſanis ſuccis.

συνεῖρξει. Velut concluſione.

συνηρεφές. Obtectum, adumbratum.

συνερειδόμενα. Coaptata, vt in libro de curandis luxatis.

συνεπινέμουσα. Coniuncta, vel coeuntia.

συρμαΐα. Moderata eorum, quæ in uentre ſunt, purgatio.

σύσταθμον. Par pondere.

συστροφάς. Tubera, Durities.

σφαδάζει. Aegre fert.

σφάκελος. Corruptio omnis quocunque fiat modo: ſcis autem, & de hoc à nobis pluribus demonſtratum eſſe.

σφάκελος.

σφάκελος. In adiunctis lib ro de vulneribus capitis, E dolens caput autem, & deſideratus ſi fuerit, ce pæ contrarium, in plurimis autem maniſeſte σφακελισμὸς ſcribitur.

σφενδόνη. In libro de articulis à funda lapides iaciente appellatum, ad reſtitutionem membri vtile, in libro autem de ſterilibus uocatum cuſtodem. ſignificat autem, & muliebre pedum tegumentum, & quæcunque huic ſimilia.

σπυράδες. Caprarum, & ouium excrementa.

σπᾶται. Tria ſignificat, laniare, excernere, relaxare.

σχιδάκια. Anchuſam, herbæ genus, dicitur enim & ſic.

σχέσει. Compreſſione in continendo, & detentione, & alligatione, & preſſione. cum autem dixerit, differt quidem aliquid, & *habitu corporis, tanquam habitum ſignificat. F

*σχίσει.

σχινδυλήσει. Figura calami, ſic enim uidetur *calamus dictus eſſe παρὰ τὸ ἐσχίσθαι, id eſt ab eo, quod ſcinditur.

*σχισμὸς.

σχῖνον. Non ſolum fruticoſam ſtirpem, ſed etiam ſpeciem quandam ſcillæ, vel potius omnis ſcillæ bulbum.

σχοῖνον ἡδύοσμον. Iuncum odoratum.

τ

τάμισον. Coagulum.

τέγγειν. Humectare.

τελεῖν. Conſumare, vt in libro de affectionibus dicit.

τὸ λοιπ. Finem & ultimum.

τέρμινθοι. Terminthi arboris fructui ſimiles in cute præter naturam conſiſtentes tumores.

τέρθρον. Proprie quidem ſic nominatur ſummitas antennæ, & τερθρεῖοι ipſi rudētes inde in ſummum uelum peruenientes. Hippocrates autem in ſecundo de morbis mulierum, cum hic inquit, τέρθρον fuerit morbi, æque ut ſi diceret, ſummum, & ſupremum, & curationis maxime egens.

τεταρσῶνται. Dilatata fuerunt, ταρσὸς enim omne dilatatum eſt.

τετράγωνα βέλη. Sagittæ quatuor habentes cuſpides. H

* Al. τετραμμένον.

*τετραχυμένον. Quidam exponunt, inuentis in ſtibio cruſtis. Quidam autem ipſum ſtibium.

τετρεμαίνει. Tremit.

τετρομὸς. Tremor cum frigore.

τέως. Donec, & tunc, & prius.

τήλεφιον. Genus herbæ, quod ſemperuiuum agreſte, & portulacam agreſtem uocant, Romani autem Illecebram.

τὴν ἐν τῷ ἀλεύρῳ βοτάνην ῥοφέοντας. In farina herbam ſorbent, Mercurialem herbam uiſus eſt dicere, quoniam & alibi ait, ſorbiturum autem mercurialem.

τομεῖον. Inciſor, ſic uocatur ferreum inſtrumentum bilabrum, quo fabri ferrarij, & ad alia multa, & ad tollendos, & commouendos clauos utuntur.

τοξεύματα. Sagittæ.

τορνεύματα. Ramenta.

τροφίας. Bene nutritus, pinguis.

τροφιώδης. Habens illata quædam infixa, a τρέφεσθαι, quod eſt infigi.

τροχοί. Curſus.

τρυχοῦν. Domare, attenuare.

τρώειν. Vulnerare, †ſecare uenam }vt in ſecundo de morbis mulierum. † ἀνασχάζειν.

τρωθῇ. Læſa fuerit, male affecta fuerit, & τρῶμα læſio.

τρώσκεσθαι. Parere abortum.

τρωκτοῖσιν. Crudis deuoratis, ueli immaturis.

τύρσιν. Turrim, & præcipue, quæ eſt in muris.

τυφώδης. Qui mente alienatus eſt, ceritus.

τυφομανία. Miſtus ex phrenitide, & lethargo morbus.

υ

ὗβαι. Gibboſi, & ὕβωμα, gibboſitas.

ὑδαταινούσῃσι. Hydrope laborantibus, vel in aquam mutantibus ſanguinem, & aquoſa tollentibus, purgantibusve.

ὑδατόχλοα. Vt ſi aquiuiridia dixiſſet.

ὑδατώδεας. Hydropicas.

C ὕδριον. Parua ſitula, Diminutiue.

ὑδρώψ. Dioſcorides in ſecundo de morbis popularibus cum accentu in ultima ſyllaba legit, & ſignificari ait ὑδρωποειδῆ, hoc eſt ſpeciem hydropis præ ſe ferentem.

ὑπαλειπτρον. Fruſtulum, quo aliquis ſublinere poſſet oculos.

ὑπάλειπτον. Medicamentum, quod illini poteſt.

ὑπεζύγωται. Subiectum eſt.

ὑπειλλῶνται. In ſe ſubuoluantur.

ὑπερινός. Vltra modum uacuatus homo, & ipſa ultra modum euacuatio. ſic igitur exponūt quidam, & vltra modum uacuatur, vel attenuatur. videtur autem longum ſpirans, & breue ſpirans dupliciter ſic dici. H

ὑπερτονεῖ. Vltra modum extenditur.

ὑπερυδρὸν. Valde plenum infuſa aqua.

ὑπερχολίοισι. Multa repletione bilis.

ὑπεψύχθη. Mediocriter remiſſus eſt à calore febrili.

ὑπνῶσα. Somnolenter habens, ſomno ſopita.

ὑπολείβεται. Deſtillat, Defluit.

ὑπομβρὸν. Subhumidum, ſubpingue.

ὑπομύσαρα. Maleolentia, & digna, quæ omnes abominentur.

ὑπονεναγμένη. Quæ ſubnatauit, quæ ſubiuit.

ὑπόσιμα. Subcaua, humiliora.

ὑπόγρυπος. Aduncus naſum, quia humiliora ſunt, quæ circumcirca ſunt, quàm ipſa ſublimitas.

ὑποσφύγους.

ὑπόξυροι. Humiliores, contractos, dictum eſt autem de uentribus in maiori de prædictione.

ὑπόσφαγμα. Totius atramenti ſepiæ tanquam ſubſidens fæx.

ὑποστροφή. Non ſolum reuerſio, ſed & uiciſſim mutatio, vt cum dixerit, *laſciuiens in mutatione per uicem. *κωματώδης.

ὑπόψεφαρα. Caliginoſa, ſubobſcura.

ὑποψάφαρα. Aſperiora nam ψαφαρόν, hoc eſt cano ſitu obductum ineſt in nomine.

ὑπωμίην. Subiectum ſic dici poſſe uel in *humerali uel humero. *τῇ ὠμίδι.

ὑφύδρους. Aqua inter cutem laborantes.

φ

φαγεδαίνῃ. Vlcere exedenti.

φαίνεται. Significat, & tranſparens in igne fiat, vt in ſecundo de morbis mulierum.

φαλαρά. Rotunda cum læuitate.

φαρκιδῶδες. Rugoſum.

φαύστιγγες. Proprie quidē ab igne in cruribus exorientes circuli rubri, abuſiue autem, & reliqui circuli.

φέρβεται. Exeſt, conſumit.

φῆρα. Oblongæ ſub auribus glandulosæ eminētiæ, quales & Satyri habent. Quidam autem, & φῆρες, & θῆρες uocantur, ut ſit tanquam ferine *dictum. *φηρακτικῶ.

φθίνει. Significat, colliqueſit, attenuatur, minuitur, non nutritur. Hen. Steph. putat legendum eſſe φθ φρακτικῶς. ut ſit nomē poſſeſſiuum.

φθόεις. Rotulas.

φαέγων. Splendens ob humiditatem.

φιάλως. Genus fici.

φιλεταίρειος. Quam & lappam in lente naſcentem uocant.

φιλήσιον. Idem & hoc uidetur eſſe, quod Aparine & philetærium id eſt, lappa.

φλίζουσιν. Obſcure, & indiſtincte loquuntur, factum eſt nomen.

φλεβοτομίαν. Non ſolum conſuetæ ſectionis uenę hoc eſt, ſed & aliam quomodocunque diſtinctam à uenis euacuationem ſanguinis ſignificat, & φλεβοτομῆσαι hoc eſt phlebotomari ſimiliter.

φλέγμα. Non ſolum humorem hunc album, & frigidum, ſed & inflammationem ſignificat.

φλέγυρον. Ignitum, & tanquam ardens.

φληδονώδεα. Nugacem, φληδόνες enim nugæ.

φλόιον. Verbaſco ſimilis quædam eſt hæc, & papyracea ſtirps, quæ texta circumponitur olearijs fictilibus.

φλυνύουσα. Nugas.

φλυαρώδεις. Nugaces.

φλιαὶ. Ligna recta è regione fixa, vt & neruorum *paraſtatas. *φιλιαὶ alii φλέβας.

φλογιαί. Rubræ.

φλογιᾷ vel φλογιῆται. Ignitur cum rubore.

φλυδᾷ. Humectatur, *putreſcit. *μυδᾷ.

A φλυδαρήν. Humidam.

φλύεται. Humectatur.

φλυζουσέων. Scaturientibus.

φλυζάκια. †Puſtulæ genus quoddam. †ψυδράκια.

φλύσιος. Eruptionis puſtularum, in ſuperabundātia exiſtentis in corpore humidi.

φοινίκεος. A colore ſic dictam eſſe elephantiaſin ſuſpicari utiq; poſſet aliquis.

φοινίκη. Morbus in Phœnice, & in alijs orientalibus partibus abundans, ſignificari autem & hic uidetur elephantiaſis.

φολλικώδεα. Tanquam folliculoſa, & laxa.

φονᾷ. Necare cupit.

φορίνη. Pellis.

φόρος. Facilis caput.

B φορύξαντες. Cum miſcuiſſent.

φύλλα. Hortenſia, & herbacea uiridia odoramenta.

φύλλια. Odoramenta hortenſia, quæ ementibus olera addunt, ut coriandrum mentha, ruta, apium.

φύλλια. Silphij ſemen, eo quod latum eſt, in ſecūdo de morbis mulierum, addit autem & ipſe in oratione aliquando quidem Libycum, aliquando Aethiopicum.

φύστιγγα. *†. Caulium exortus qui uocatur,} & maxime concauus. *al. φύστιγγα. †τὸ καυλῶν ἐκφυάδιον.

φυταλιή. Serendi tempus.

φυτευτηρίων. Lignorum quæ in terram feruntur, pangunturve.

C φωίδες. †Ab igne in cruribus exurgentes circuli rubri.} de quibus dictum eſt. †φαύστιγγες uel φαύστιγες.

φωνὴ τετρηχυσμένη. Vox *aſpera.

χ

χαλκῖτις ἰσοστηρής. Aeque ualens, ut chalcitis.

χαραδρωθῶσι. Bifidum habuerint.*

χαράκτηρι. Exacerbato ob characterem.

χάσκον. † In diuerſum trahens } Dioſcorides legit, & ait ſic dici vuluas ex eo, quod aperiuntur. †χασκῶν cum accētu circumflexo.

χειμίη. Frigus, {gelu} rigor.

χειμίουσα. Infrigidata *gelu correpta. *rigore.

χελίσκιον. Aridum, Diminutiue dictum eſt χελίσκιον parua ruſticula, arida autem eſt, cum nihil humoris, qui excreetur, in os accedit.

D *χαραδραίως. Confertim, Factum eſt autem à *torrente. Al. *χαραδρέως *χαράδρας.

χεῦς. Qui effudit.

χηλὴν. Specillum bifidum in ſummo, diſſectum ut forfex.

χήλωμα. Bifidam cauitatem ſagittæ, qua parte in ſagittando ſagitam neruo applicant.

χήμην κογχοειδέα. Cauatiorem concham, & maiorem.

χλωροῖσι λαχάνοις. Hortenſibus odoramentis.

χλοωῦνται. Vt ſi, uireſcunt, dixiſſet.

χλοῦς.

χλοῦς. Viriditas.
χλοώδης. Virens.
λχώρασμα. Viriditas clare fulgens, & ad aqueum colorem declinans.
χολάγων. Bilis eductiuum.
χυτλάζεται. Vt ſi, inundetur, dixiſſet.
χυτρίδιον. Ollam.
χυτρίδιον. Ollam.
χύτρον. Ollam.
χωλεύσειεν. Mutilum aliquo articulo faceret.

ψ

ψάγδας. Genus quoddam vnguenti.
ψαύειν. Innatare attingere.
ψεσὰν μάζαν. In melle, & oleo ſubactam, quoniã & *liba ſic madefiunt.
ψάφαρον. Fragilem. *ψαφρά.
ψίφαρα. Tenebroſa nigricantia, ψίφος enim tenebræ.

Εψόφου καλαπτόμεναι. Strepitum facile ſentientes, & timentes, ut ſi, formidoloſos, dixiſſet.

ω

ὠδῆι. In malo, Arceſilao autem, malum, ſic *uidelicet ſine iota ſcribitur, non cum iota, ut id quod ſequitur. *ὠδει.
ὠδεῖ. Tumeſcit: manifeſtum autem, cum iota hoc ſcribi, quoniam & οἰδεῖν, hoc eſt tumere.
ὠμήλυσιν. Ex non ſiccatis hordeis farinæ craſſiores, farinæ tenuiores: nam velut crudam farinam, proprie aiunt ὠμήλυσιν nominari, magis abuſiue autem omnem aliam farinam.
Fὡριόντων. Curantium, nam, & cura ὤρα. *Hen. Steph. arbitratur legendũ eſſe ὥρῳ, eius{q}; locum ex li. de ſeptimeſtri partu.
ὦρον. *Anno.
ὤρουσαν. Impetum fecerunt.
ὠτειλάς. Non ſolum cicatrices, ſed etiam ulcera.
ὠχέτευσε. Effluxiones, & exitus poſſedit.

FINIS.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk,

Omnes ſunt quaterniones, præter Ii ternionem, & KK quinternionem.